Met steun van de Vlaamse overheid

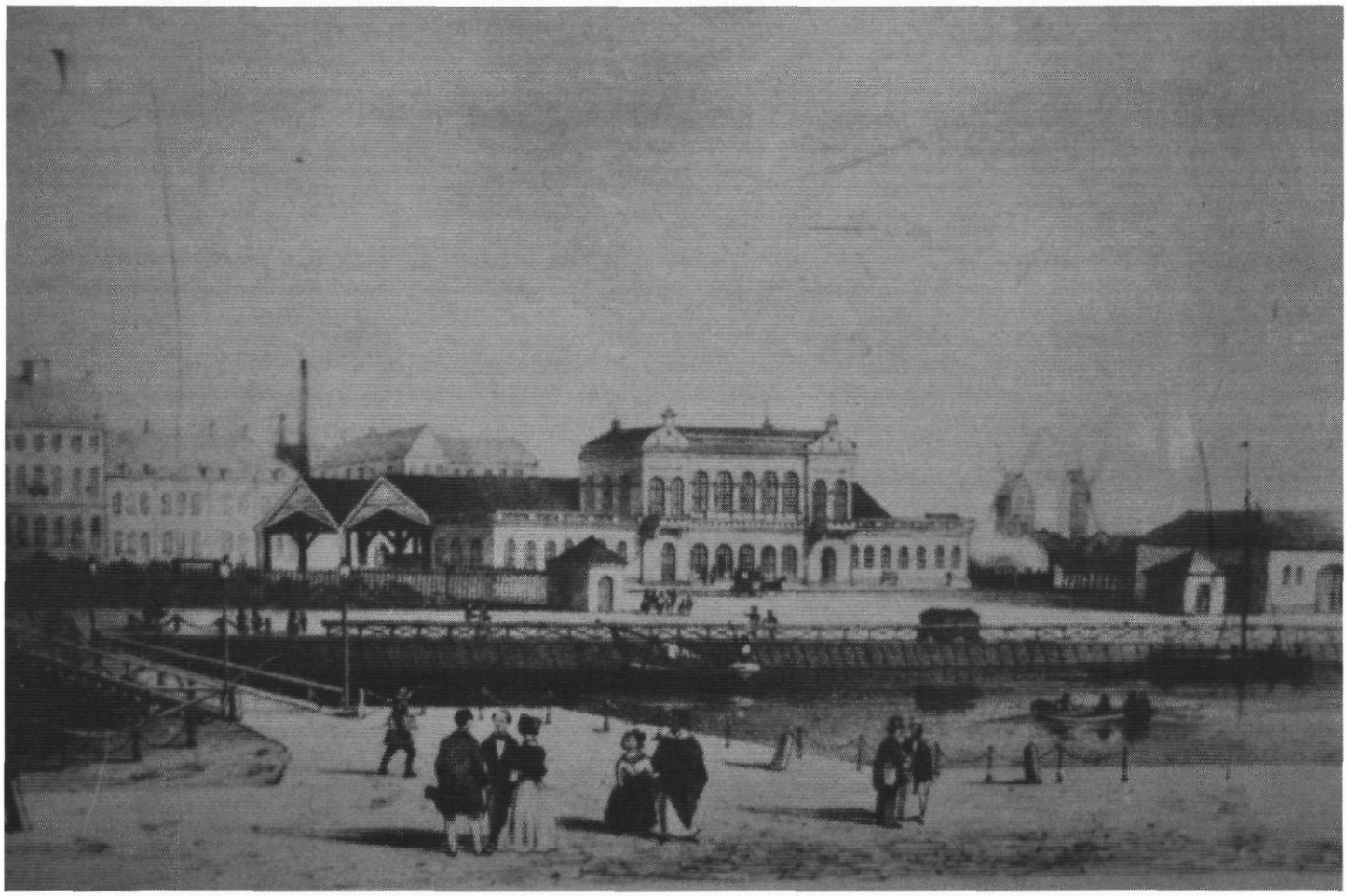
Provincie West-Vlaanderen
Door mensen gedreven

AFGIFTEKANTOOR
8400 - OOSTENDE 1
P.408954

MAANDBLAD

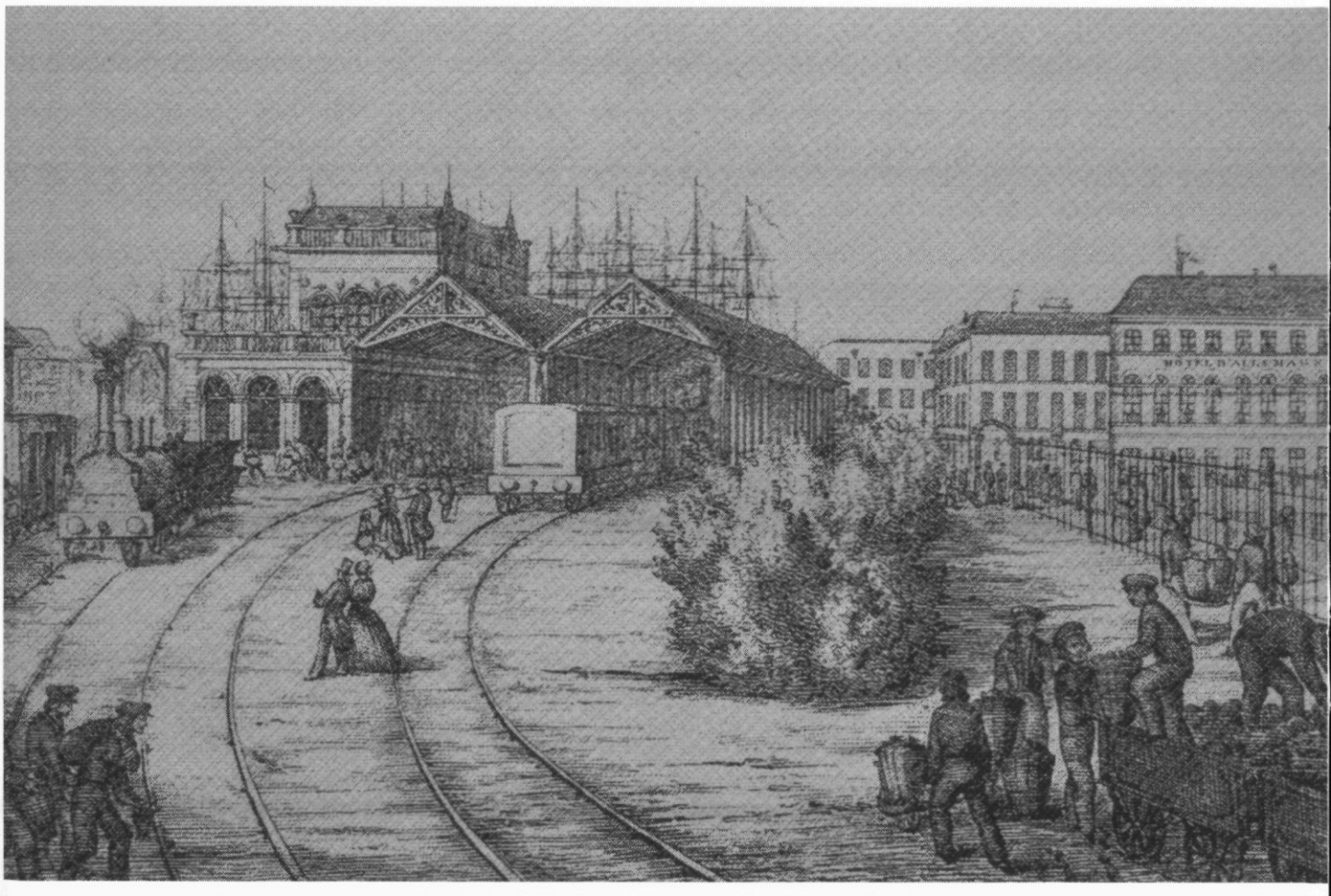
JANUARI 2013

VERSCHIJNT NIET IN JULI EN AUGUSTUS

DE PLATE

V.U. Jean Pierre Falise, Hendrik Serruyslaan 78/19 - 8400 Oostende

Binnenzicht van het stationsemplacement
omstreeks 1850

ISSN = 1373-0762

DE PLATE

TIJDSCHRIFT VAN DE KONINKLIJKE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING "DE PLATE" (V.Z.W.) - OOSTENDE.

Prijs Cultuurraad Oostende 1996.

Vormings- en ontwikkelingsorganisatie en Permanente Vorming.

Aangesloten bij de CULTUURRAAD OOSTENDE en HEEMKUNDE WEST-VLAANDEREN.

Statuten gepubliceerd in de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad d.d. 1-2 mei 1959, nr. 1931 en de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 16 juni 2004.

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen getekende bijdragen en weerspiegelen niet noodzakelijk de opinie van de Kring.
Tekstovername toegelaten na akkoord van auteur en mits vermelding van oorsprong.
Ingezonden stukken mogen nog NIET gepubliceerd zijn.
De auteurs worden er attent op gemaakt dat bij elke bijdrage een bronvermelding hoort.

JAARGANG 42
NUMMER 1 **Prijs per los nummer: € 1,50**
MAAND januari 2013

IN DIT NUMMER:

Blz. 3: Jaarprogramma "De Plate" voor 2013.
Blz. 6: **G. VAN DUYVENBODEN**: Belang van het Oostends klein drukwerk in de lokale geschiedenis.
Blz. 7: **Y. DINGENS**: Een levend schaakspel in Oostende en in Bredene.
Blz. 13. **N. HOSTYN:** Monumenten, beelden en gedenkplaten in Oostende.
Blz. 20: Ledenlijst 2012.

HET BESTUUR VAN DE KONINKLIJKE OOSTENDSE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING DE PLATE

WENST HAAR LEDEN EEN GELUKKIG EN VOORSPOEDIG JAAR 2013

KONINKLIJKE OOSTENDSE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING DE PLATE

Correspondentieadres : Heemkring De Plate, Langestraat 69, 8400 Oostende.
Hoofdredacteur en verantwoordelijke uitgever: Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende.

Rekeningen : IBAN: BE81 3800 0966 6224
BIC: BBRUBEBB
IBAN: BE39 0000 7882 4119
BIC: BPOTBEB1

Website: www.deplate.be
E-mail: plate.oostende@telenet.be

Het Bestuur

Erevoorzitter:
Omer VILAIN, Rogierlaan 38/11, 8400 Oostende.

Voorzitter:
Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende, tel. 059708815.
E-mail: falise.jp@scarlet.be

Ondervoorzitter:
Ferdinand GEVAERT, Duinenstraat 40, 8450 Bredene.

Secretaris:
Nadia STUBBE, Blauwvoetstraat 7, 8400 Oostende, tel. 059800289.
E-mail: de.plate@telenet.be

Penningmeester:
Fernand MUS, Salvialaan 5, 8400 Oostende, tel. 059501895.
E-mail: ferre.mus@skynet.be

Leden:
August GOETHAELS, Stockholmstraat 21/10, 8400 Oostende.
Freddy HUBRECHTSEN, Gerststraat 35A, 8400 Oostende.
Jean HUYS, Groenendijkstraat 185, 8450 Bredene
Valère PRINZIE, Euphrosina Beernaertstraat 48, 8400 Oostende.
Emile SMISSAERT, Hendrik Serruyslaan 4/9, 8400 Oostende.
Johan VAN ROOSE, Kabeljauwstraat 5, 8460 Oudenburg.
Gilbert VERMEERSCH, Blauw Kasteelstraat 98/2, 8400 Oostende.
Koen VERWAERDE, A. Chocqueelstraat 1, 8400 Oostende.

Schreven in dit nummer:

Georges VAN DUYVENBODEN: Blauwvoetstraat 7, 8400 Oostende.
Yves DINGENS: Leopold II-laan 6, 8400 Oostende
Norbert HOSTYN: Mu.ZEE, Romestraat 11, 8400 Oostende.

JANUARI ACTIVITEIT

De Koninklijke Oostendse Heem- en Geschiedkundige Kring De Plate heeft de eer en het genoegen zijn leden uit te nodigen tot de volgende activiteit:

Op donderdag 31 januari 2013 om 20.00 uur

in de conferentiezaal van het Centrum Familiekunde Vlaanderen, Regio Oostende, Dr. L. Colensstraat 6, 8400 Oostende

JAARLIJKSE VEILING

1. Welkomstwoord door dhr. Jean Pierre **Falise,** voorzitter, en hulde aan de overleden leden.

2. VEILING georganiseerd door DE PLATE onder leiding van dhr. Georges **VAN DUYVENBODEN**, effectief lid.

De aanwezige leden kunnen zich de lijst van de te veilen stukken aanschaffen tegen kostprijs.

De veiling is voorbehouden aan de individuele leden.

Er wordt voor gezorgd dat op die avond leden en kandidaat-leden zich in regel kunnen stellen met de lidmaatschapsbijdrage voor het jaar 2013.

Zoals reeds aangekondigd in het tijdschrift van december ll. zullen de aangeboden stukken te bezichtigen zijn in het Heemmuseum op ZONDAG 27 JANUARI tussen 10.00 uur en 12.30 uur.

LET WEL OP: VÓÓR DE VEILING IS ER GEEN VOORDRACHT;
WIJ BEGINNEN STIPT OM 20 UUR MET DE VEILING!!!

JAARPROGRAMMA "DE PLATE" 2013

Avondvoordrachten en activiteiten

1. Donderdag 31 januari om 20.00 uur

   Jaarlijkse VEILING VAN DE PLATE, voorbehouden aan de leden.
   Onder leiding van dhr.Georges VAN DUYVENBODEN.

2. Donderdag 28 februari om 20.00 uur

   DE INTREDE VAN CHRISTUS IN BRUSSEL IN 1889 (JAMES ENSOR).
   Door dhr. Xavier TRICOT

3. Donderdag 28 maart om 20.00 uur

   DE VERANDERENDE NOORDZEE
   Door dhr. Francis KERCKHOF

4. Donderdag 25 april om 20.00 uur

DE POST VAN OOSTENDE VAN 1900 TOT 2000
Door dhr. Lucien BUNDERVOET

5. Donderdag 30 mei om 20.00 uur

HET OOSTENDS VERZET IN DE NADAGEN VAN WERELDOORLOG II
Door mevr. Elle DECLERCQ

6. Donderdag 26 september om 20.00 uur

CAFE 'S VAN VROEGER EN NU
Door dhr. Daniel DESCHACHT

7. Donderdag 31 oktober om 20.00 uur

OOSTENDE EN NOORDWEST-VLAANDEREN OMSTREEKS 1900
GEFOTOGRAFEERD OP GLASPLATEN DOOR ANDRE GENNEVOISE
Door Dhr. Frans BONTE

8. Donderdag 28 november om 20.00 uur

KERKARCHITECTUUR IN OOSTENDE
Door dhr. Mich DELANGHE

9. Donderdag 19 december om 20.00 uur

FILMS VAN VROEGER EN NU OVER OOSTENDE
Door dhr. Jean Pierre DEVOLDER

Namiddagvoordrachten en andere activiteiten

1. Donderdag 21 november om 14.30 uur

MARITIEME MONUMENTEN AAN ONZE KUST
Door dhr. Marc LOY

2. Zaterdag 7 december om 12.30 uu

MIDDAGMAAL EN KLEINKUNSTNAMIDDAG

3. Donderdag 19 december om 14.30 uur

FILMS VAN VROEGER EN NU OVER OOSTENDE
Door dhr. Jean Pierre DEVOLDER

4. Donderdag om 14.30 uur (datum nog te bepalen)

DE WEST-VLAAMSE VISVERWERKENDE INDUSTRIE IN DE PERIODE 1880-1930
Door dhr. Rudy DECLERCK

Activiteiten waarvan de data nog niet vastliggen

DE BIBLIOTHEEK VAN BENEDEN TOT BOVEN
Een bezoek aan de bibliotheek Kris Lambert, Oostende

KENNISMAKING EN RONDLEIDING IN HET CENTRUM FAMILIEKUNDE VLAANDEREN – REGIO OOSTENDE

Nog andere activiteiten worden gepland.
Ten gepaste tijde zullen deze medegedeeld worden in ons tijdschrift.

Studiereis

Zondag 2 juni (nog in voorbereiding)

Thema tentoonstellingen

29 januari – 31 mei	HET BELANG VAN HET OOSTENDS KLEIN DRUKWERK IN DE LOKALE GESCHIEDENIS
juni – september	HONDERD JAAR ZEESTATION (1913-2013)
oktober - januari	OOSTENDE IN 1913. EEN JAAR VÓÓR DE GROTE OORLOG ZOALS HET WAS EN NADIEN NOOIT MEER ZAL WORDEN

FOTO OP HET TITELBLAD

HET EERSTE SPOORWEGSTATION VAN OOSTENDE

De aanleg van het spoor bereikte Oostende in 1838. Het eindpunt, met klein houten stationnetje, lag extra-muros op het grondgebied van de voormalige gemeente Stene. Het volgend jaar was er toelating om de vestingwallen te doorbreken. Het spoor werd verlengd en intra-muros een spoorhalte ingericht aan het 2de Handelsdok. Een spoorwegstation werd ontworpen door de spoorwegarchitect Auguste Payen. Het werd gebouwd in de periode 1840-1844 en op 1 juli 1844 plechtig ingehuldigd. Het werd later, bij de bouw van een nieuw station in 1882, in dat nieuw gebouw geïntegreerd.

Op de foto bemerkt men op de voorgrond het 2de Handelsdok met houten kaaimuren. Links de Sint-Thomasbrug (Kapellebrug). Het stationsplein is volledig omheind met op beide hoeken een octrooihuisje, alwaar de octrooirechten geïnd werden op goederen die de stad binnengebracht werden. Rechts het goederendepot. In de achtergrond het "Hôtel d'Allemagne" van A. Stracké en rechts twee windmolens, die tijdens de periode 1865-1875,verplaatst werden.

TENTOONSTELLING STADSMUSEUM OOSTENDE, LANGESTRAAT 69

"Het Belang van het Oostends klein drukwerk in de lokale geschiedenis"

Van 29 januari tot en met 31 mei 2013

Organisatie: De Koninklijke Oostendse Heem- en Geschiedkundige Kring De Plate

Medewerking: Stadsbestuur Oostende

Heemkunde brengt het verleden dichterbij. Het verleden van onze stad leert het Oostende van nu beter begrijpen.
Heemkunde is het geheugen van onze stad en vermijdt dat zijn geschiedenis in een bouwput verdwijnt.
KLEIN DRUKWERK is een kier op ons collectief geheugen.
Het bewaart levendig onze geschiedenis en zorgt dat die niet verdampt in cijfers en grafieken. Het toont het vakmanschap van onze drukkers.

De tentoonstelling schenkt aandacht aan Handel en Nijverheid, Maritiem Oostende, Toerisme, Reglementen, Carnaval en De Dood.

Georges Van Duyvenboden

HET SPEL MET DE DOOD

STAD OOSTENDE (Velodroom)

Zaterdag 25, om 16.30 u. en Zondag 26 Sept. 1948 om 17 u.

VOOR DE EERSTE MAAL IN BELGIE

GROTE

CORRIDA

INTEGRALE PROVENCAALSE KOERSEN

6 WILDE TOROS van de Camargue, tegen de beste catalaanse Toreros-Raseliteurs.

SAMENSTELLING DER CUADRILLAS :

Maestro : JULIAN REYOS	Maestro : PEDRO RUIZ
José Paulinto	El Granito
Manuelo Ramage	Luis Gardiola
Antonio Bonnito	Pépé Lupezo
Eduardo Simiano	Antonio Labrado

20.000 Fr. Cocarden en Premies

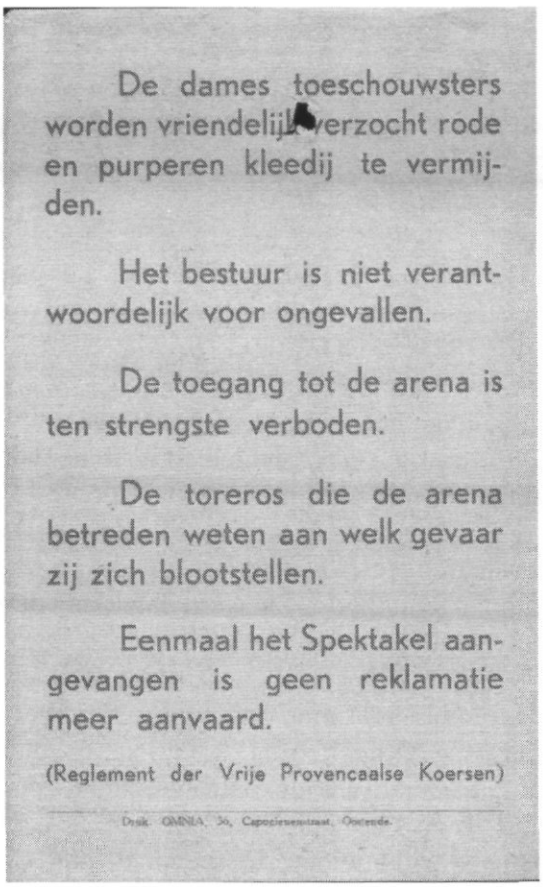
SPORT ! MOED ! BEHENDIGHEID ! LENIGHEID !

Plaatsen op voorhand te bekomen : Hôtel "Central", Wapenplaats, Oostende, Tel. 71786, Postch. 301705, Nestor Verstraete ; Hôtel "Lion" 90, Kapellestraat, Oostende, Tel. 71552, Postch. 304605, G. Jacqueloot.

PRIJZEN DER PLAATSEN: 40,50,80,120,200fr.

In geval van slecht weder, gaat de vertoning TOCH door.

NOTA — De toestan worden ingericht met de welwillende toestemming van het Stadsbestuur.

De dames toeschouwsters worden vriendelijk verzocht rode en purperen kleedij te vermijden.

Het bestuur is niet verantwoordelijk voor ongevallen.

De toegang tot de arena is ten strengste verboden.

De toreros die de arena betreden weten aan welk gevaar zij zich blootstellen.

Eenmaal het Spektakel aangevangen is geen reklamatie meer aanvaard.

(Reglement der Vrije Provencaalse Koersen)

Drukk. OMNIA, 36, Capucienenstraat, Oostende.

(Klein drukwerk uit collectie De Plate)

248157

EEN LEVEND SCHAAKSPEL IN OOSTENDE EN IN BREDENE

door **Yves DINGENS**

Opgedragen aan de dierbare nagedachtenis
van de heer **Willy DEWILDE**: wiskundige,
inspecteur Gemeenschapsonderwijs en schaakliefhebber

Allicht één van de oudste bekende spelen is het schaakspel. Het is vrijwel zeker in Noordwest-Indië ontstaan in de eerste helft van de zesde eeuw na Christus uit vroegere vormen. Het spel verspreidde zich naar Perzië en Arabië en kwam vervolgens langs drie wegen naar West-Europa : via de Moren naar Spanje (ca. 750), via Sicilië door de islamitische veroveraars en aan de oostkant via het byzantijnse rijk waar het ca. 800 bekend was. Omstreeks 1100 was het schaakspel in heel Europa bekend en in die tijd werd het bord tweekleurig (geschakeerd). Omstreeks 1475 verkreeg het spel op het Iberisch schiereiland zijn huidige vorm (1).

Of het schaken een spel of een sport is laten we in het midden, ofschoon deze vraag onlangs nog voor enige discussie zorgde in verband met de eventuele subsidiëring. Feit is dat deze activiteit mensen bleef boeien door de eeuwen heen. Tot ca. 1800 was het schaken een aristocratische bezigheid. Daarna groeide de populariteit en ontstonden er clubs waar de leden hun geliefde hobby konden beoefenen. De oudste schaakkring in ons land is die van Antwerpen, die officieel statutair gesticht werd in 1903 maar haar ontstaan dankt aan de '*Club des Echecs d'Anvers*', gesticht op 2 februari 1825 onder koning Willem I. In onze stad, waar reeds in 1905, 1906 en 1907 een internationaal schaaktornooi werd ingericht (2), zag de *'Oostendse Schaakkring'* (OSK) officieel het licht op 11 september 1925 (3). Vermelden we nog dat België één van de 15 stichtende leden was van de *'Wereldschaakbond FIDE'*.

Op 13 december 1925 kwam de Brugse schaakkring het tweede deel van de match Brugge-Oostende spelen. Het was de eerste keer dat Oostendse schaakliefhebbers een schaakwedstrijd konden bijwonen (4).

Als propaganda voor de schaaksport besloot de '*Oostendse Schaakkring*' een levend schaakspel in te richten. Hierbij worden de stukken door mensen uitgebeeld op een schaakbord van grote afmetingen. Het spel kan gespeeld worden op elk geschikt terrein zoals een stationsplein, een plein vóór een stadhuis of een voetbalveld. Op dat terrein worden dan 64 velden uitgemeten waarvan er 32 van figuren worden voorzien, geen schaakstukken maar verklede personages, die ieder een stuk uitbeelden. De schakers die de partij spelen, zoeken een overzichtelijke plaats aan de rand van het **"bord"** waarna ze via de microfoon de **"stukken"** opdracht geven zich te verplaatsen. Dergelijke levende schaakspelen worden nu en dan gespeeld, bv. in Italië en ook in Nederland. Zo is het Italiaans middeleeuws stadje Marostica in de regio Veneto, provincie Vicenza, bekend voor haar traditie van het levend schaakspel.(*Partita a scacchi*) dat sinds 1923 om de twee jaar wordt gehouden in de tweede week van september. Na de Tweede Wereldoorlog werd het schaakspel, gespeeld als een theaterstuk, officieel geregisseerd door komediespeler Mirko Vucetich. Het spel herdenkt een legendarisch schaakspel, gespeeld in 1454, toen Marostica tot de Venetiaanse republiek behoorde. Twee jonge heren wilden op die manier uitmaken wie van hen het meisje het hof mocht maken waarop beiden verliefd waren (5). Er bestaat ook een variant waarbij de schaakstukken met elkaar overleggen hoe er wordt gespeeld. De werkwijze kan psychologisch interessant zijn. Vaak blijkt dat de spelers veel gezag aan de koning toekennen (6).

X X X

Het 'levend schaakspel' in Oostende maakte deel uit van een reeks feestelijkheden die tijdens het paasweekend van 16 en 17 april 1927 werden ingericht ter gelegenheid van de oprichting van de 'Bijstandskas voor weduwen en wezen van oud-strijders'. Het geheel werd georganiseerd door de lokale afdeling van de *'Federatie der Oud-strijders'* (7). Op zaterdag om 20 uur had een benefietvoorstelling plaats in de Koninklijke Schouwburg. Met medewerking van de toneelvereniging *'Door Strijd tot Zege'* bracht men er een 'comédie dramatique' in drie bedrijven "*Als de bodem begeeft*" van Maurice De Praetere, nationaal voorzitter van de oud-strijdersvereniging 'FNC'. Hoewel er relatief weinig volk aanwezig was, werd er toch na elk bedrijf flink geapplaudisseerd..

De volgende morgen, Paaszondag, kwamen meer dan 60 afvaardigingen uit gans het land om 10u30 samen om een optocht te vormen op het Van der Sweepplein (het huidige Ernest Feysplein). Vergezeld van de Stadsharmonie onder leiding van dhr. Deturck en de Harmonie van het 3de Linieregiment trokken ze achtereenvolgens naar het monument van het 3de en 23e regiment, naar het gedenkteken voor de burgerlijke oorlogsslachtoffers op het Sint-Petrus- en Paulusplein en naar het gedenkteken voor de omgekomen zeelieden op de Visserskade. Bij de drie monumenten werden bloemen neergelegd.

Na een défilé vóór de stedelijke overheid, present op het balkon van het stadhuis (Wapenplein), werden omstreeks 11 uur de afvaardigingen van de aanwezige verenigingen en het comité van de lokale FNC (oud-strijdersvereniging) in de *"grote zaal"*. Burgemeester Moreaux verwelkomde de genodigden in het Frans en in het Nederlands. Daarop sprak in het Frans advocaat Lauwers, lokaal voorzitter van de FNC, die de eisen van de oud-strijders onderlijnde en protesteerde tegen de amnestie. En, in het Nederlands, dhr. De Praetere, nationaal FNC-voorzitter, die hulde bracht aan Dr. Moreaux, zelf oud-strijder, en de doelstellingen van de federatie uiteenzette (8).

Omstreeks 14u30 werd de stoet opnieuw gevormd. Met de fanfare van '*De Lustige Zigomars'* op kop begaven de gekostumeerde personages van het 'levend schaakspel', omringd door de verenigingen, zich langs de Kapellestraat naar de Poststraat waar voor een talrijk opgekomen publiek het spektakel zou plaatshebben. Het *'levend schaakspel'* (in het Frans spreekt men van '*Jeu d'échecs à personnages'* waarvan de opbrengst ten goede kwam van de Bijstandskas, zou oorspronkelijk doorgaan om 15 uur in de velodroom in het Maria-Hendrikapark (9). Door overvloedige regenval de dagen voordien moest men evenwel uitkijken naar een andere locatie (10). Dit werden de toen braakliggende gronden van het oude militair hospitaal op de hoek van de Aartshertoginnestraat en de Witte Nonnenstraat , waar nu de achterzijde van *"De Grote Post'* verrijst (11). Het was de allereerste keer dat een dergelijk spektakel in Oostende te zien was en pas de derde maal in België na Brussel en Verviers). De belangstelling was dan ook groot. Het spel, georganiseerd onder leiding van de heer Richard Boddaert, werd geleid door de heren Rédelé, Jooris, Boddaert, Scherpings en D'Hondt van de 'Oostendse Schaakkring' onder het beschermheerschap van de Oostendse afdeling der Oud-strijders. De fanfare van de '*Zigomars*' (12) en de gymnastiekafdeling van het '*Van Neste Genootschap'* (13) verleenden hun medewerking. De personages waren stijlvol en mooi uitgedost en de demonstratie werd onthaald op een krachtig applaus. De partij werd beëindigd omstreeks 17 uur (14). De feestelijke dag werd besloten vanaf 20u30 met een variétéconcert en een bal in het 'Hôtel Saint-Denis', Kapellestraat 48 (toegang 2 frank). Een talrijk opgekomen publiek genoot er van een mooi programma met muziek, voordracht en komische zang. De heren Van Hemelryck, Giannorana, De Groote, Vanneste en mejuffrouw De Groote kregen een ware ovatie. De feestavond liep uit tot een stuk in de nacht en vormde een mooi slot van deze dag van broederschap en verstandhouding (15). Er volgde nog vuurwerk om 22u30.

Het doel van de 'Oostendse Schaakkring' (OSK), met dit levend schaakspel hun ledenaantal aanzienlijk te zien aangroeien, werd niet volledig bereikt. Toch kende de OSK in de volgende jaren een successtory : aanvankelijk moest men mededingen vanaf de laagste trap in de nationale

interclub wedstrijden maar, na herhaalde malen het kampioenschap te hebben behaald van 3de en 2de categorie, ging de kring in 1937 over tot de 1ste categorie. In 1936 volgde een match tussen Oostende en Noord-Frankrijk en een internationaal tornooi waaraan 8 meesters deelnamen (16). In 1938 kregen we een driehoekstornooi Frankrijk-Nederland-België. Van 1927 tot 1937 had de OSK drie grote interclub tornooien op zijn actief waaraan de belangrijkste kringen van België hebben deelgenomen. De OSK publiceerde ook haar eigen ledenblad 'PAT' (16bis). Na de onderbreking door de oorlog volgde in 1947 een kampioenschap van België in 1ste categorie (17).

In 1950 speelde men even met het idee om, ter gelegenheid van de 25ste verjaardag van de nu '***Koninklijke*** Oostendse Schaakkring' (KOSK), opnieuw een levend schaakspel in te richten, maar omwille van de vereiste (vooral ook financiële) inspanningen kwam er niets van in huis (18). Er werd wel een massakamp België – Nederland georganiseerd met op zondag 24 september 1950 een plechtige ontvangst der genodigden (waaronder 11 burgemeesters uit Nederland).

X X X

Buurgemeente Bredene zou wel het initiatief nemen voor een schaakspel met levende beelden. Het werd ingericht op vrijdag 22 juli 1955 om 20 uur op het feestplein bij de duinen door de plaatselijke schaakkring "*'t Vliegend Peerd*" onder leiding van de heer Oscar Catrysse (die reeds enkele jaren eerder de feestelijkheden ter herdenking van de landing van kapitein Popham (19) had georganiseerd) en met medewerking van het gemeentebestuur, de Harmonie en het Rode Kruis (20). Het 'levend schaakspel' werd trouwens georganiseerd ten voordele van het Rode Kruis dat zelf actief optrad om de "gesneuvelde" stukken door verpleegsters te laten wegdragen op de draagberrie.

Een plaatselijke krant geeft, enkele dagen vooraf, een uitvoerige en kleurrijke beschrijving van dit uniek schouwspel (21):

> "De partijspelers Dokter Gesquière uit Bredene en de heer Teetaert uit Oostende (22) zullen als koningen verkleed, te paard hun troepen aanvoeren. Het plein zal herschapen zijn in een reusachtig schaakbord van ongeveer 20 meter zijde. De costumes van de kampen zullen respectievelijk zwart- en geelkleurig zijn. Zestien grote jongelingen met hun schild en wapen vormen het pionnenheer. De vier raadsheren, met toga en wetboek, zullen vredesconferentie houden. De écurie bestaat uit acht levende paarden. De koninginnen zullen met praal verschijnen. De paardfiguren worden voorgesteld door vier ruiters, voorzien van standaard en wimpel. De torens, 2 meter hoog, zijn sierlijke forten. Daarenboven beschikt iedere koning over een estafette om zijn orders over te brengen aan zijn legereenheden.
> De gemeentelijke harmonie zal het spel opluisteren met aangepaste muziek en verrassende tussenkomsten van klaroenen, van bazuinen en van trommels. De voorsprekers, een Vlaams- en een Franstalige, zullen door zowel de schaakspelers als niet-schaakspelers de feiten en de symboliek van het spel verklaren, zodat eenieder met veel voldoening dit machtig spektakel tot in de minste bijzonderheden zal kunnen volgen".

De toegangsprijs bedroeg slechts vijf frank en de ganse opbrengst kwam ten goede aan het Rode Kruis. Men hoopte dan ook dat honderden personen dit edel doel zouden willen steunen. En het spektakel werd inderdaad een groot succes. De schaakpartij werd gewonnen door dokter Gesquière.

Dit was, voor zover we weten, tot nog toe het laatste 'levend schaakspel' dat in onze stad en haar onmiddellijke omgeving, plaatsvond (23). De *'Koninklijke Oostendse Schaakkring'* (KOSK) bleef een succesvolle vereniging die rond de eeuwwisseling ook een groot tornooi simultaan organiseerde (24). Misschien zien we nog wel eens zo'n levend schaakspel in Oostende, bv. bij de 100ste verjaardag van de kring in 2025 ?

Het **"levend schaakspel"** van 17 april 1927 op het terrein van de oude kazerne en de gevangenis, hoek Aartshertoginnestraat–Wittenonnenstraat (links op de achtergrond : het Dominicanenklooster)
Fotograaf : "Photo D.E. Delaruwiere.
Herkomst : Beeldbank Oostende, nr. M001781.
Gereproduceerd met toestemming en vriendelijke medewerking van de heer Roger Vens, waarvoor hartelijk dank.

NOTEN EN BRONNEN

(1) *Grote Winkler Prins Encyclopedie*. - 9de druk. - deel 20 (1992), p. 467.

(2) Het schaaktornooi werd georganiseerd door de Brusselse Schaakkring, met medewerking van het Stadsbestuur en de "Société des Bains d'Ostende", en kende telkens een groot succes. Aansluitend hierop stelde de Kursaaldirectie een zaal ter beschikking van de schaakliefhebbers. Tevens werd de bekende Parijse professor Taubenhaus aangeworven ten behoeve van hen die zich in deze nobele activiteit verder wensten re vervolmaken (Le Carillon; 25/07/1905).
Over het tornooi van 1905, zie: José Vandekerckhove: *Het internationaal schaaktornooi van Oostende 12 juni – 18 juli 1905,* in : *Oostende en de Belle Epoque 1905: het wonderjaar vanLeopold II* (Oostende, 2005), p. 98-99.
Over dat van 1907, zie: E. Schallopp: *Das internationale Schachturnier zu Ostende 1907*. - S.l.:s.n.,s.d. – s.p.

Op het Stadhuis beschikte men over een verzameling van bladen uit Europa, Amerika, Afrika, Australië, China, waarin gewedijverd werd om de naam van Oostende te verspreiden en waarin mooie foto's prijkten van onze Kursaal dat toen diende voor deze grote schaakgebeurtenis. Deze verzameling verdween in mei 1940 bij het bombardement en de brand van het Stadhuis (De Kustbode; 22/09/1950).

(3) De Kustbode; 22/09/1950. Le Carillon; 12/05/1925 kondigde de stichting aan na het zomerseizoen, terwijl L'Echo d'Ostende meldde dat "een nieuwe schaakkring zopas werd opgericht in Oostende".

Het eerste comité in 1925 bestond uit: H. Tratsaert (voorzitter), E. Gooris (secretaris-penningmeester), F. Dehondt (tornooileider) en A. Van Lierde (materiaaloverste).

(4) Le Carillon; 01/12/1925.

(5) http://nl.wikipedia.org/wiki/Levendschaak

(6) http://en.wikipedia.org/wiki/Human_chess

(7) L'Echo d'Ostende; 16/04/1927.

(8) Le Journal de la Côte; 20/04/1927 (*Les fêtes de la Fédération nationale des Combattants)*: geeft de Franse tekst van de drie redevoeringen.

(9) Le Carillon; 13/04/1927.

(10) De Zeewacht; 16/04/1927 ; Le Carillon; 16/04/1927 ; Le Journal de la Côte; 17/04/1927.

(11) Het 'oud militair hospitaal' werd op 25/08/1926 verkocht om afgebroken te worden. Van het braakliggend terrein van 2117 m² zou een deel worden afgenomen voor de verbreding van de Wittenonnenstraat en de Aartshertoginnestraat (Le Journal de la Côte; 28/07/1926).

(12) De vereniging '*Les Zigomars'* werd gesticht op 23 november 1912, met als doel zoveel mogelijk ontspanningsmogelijkheden te bieden aan haar leden; weldra richtte ze zich ook op de liefdadigheid (oorlogswezen,'*Crèche Louise-Marie'*).
Zie Georges Jacobsen: *De liefdadigheidskring 'De lustige Zigomars': historiek*, in: De Plate; XXI, 1992, p. 164-166.

(13) Het Van Neste Genootschap; gesticht in 1905, is de oudste turnvereniging van Vlaanderen. KVGO Gymnastiek (vzw) is de turnafdeling van KVGO die ook de afdelingen voetbal, toneel, basketbal, muziek en fotografie (later citizenband) omvatte. Zie: J. Boussy: *Geschiedenis van het Koninklijk Van Neste Genootschap Oostende*. - (Oostende) : Van Campo, 1958. – 82 p.

(14) Van deze gebeurtenis bezit 'Beeldbank Oostende' drie foto's: een foto van Delaruwiere (M00 1781) en twee van Antony (FT/C3433 en FT/E0183) die wegens auteursrecht hier niet kunnen gepubliceerd worden. Van deze twee Antony-foto's staat er één, maar in een zeer onduidelijkereproductie, in L'Echo d'Ostende van 23/04/1927.

(15) Le Carillon; 20/04/1927

(16) Zie hierover: *Tournoi international 1936, organisé par le 'Cercle d'Echecs d'Ostende' dans le Casino-Kursaal, avril-mai* : commentaires de V. Soultaubrieff. – Ostende : Cercle des Echecs, s.d. – 30 p.

(16bis) Het Kustblad; 25/11/1949.

(17) De Kustbode; 22/09/1950 : "*Bij de 25ste verjaring van de Oostendse schaakkring*".

(18) Ht Kustblad; 30/09/1949 : "*De Oostendse schaakkring wordt 25 jaar oud*" en Het Kustblad; 4/03/1950.

(19) Npoleon Bonaparte bracht op 13 februari 1798 een eerste werkbezoek aan Oostende, in het kader van een geplande invasie van Engeland. Bij gebrek aan financiële middelen moest hij zich beperken tot een vluchtige inspectie en het schouwen van de troepen.
De Engelsen hadden weet gekregen van dit bezoek en besloten in te grijpen. Op 19 mei 1798 verscheen een vloot van 37 schepen onder leiding van kapitein Home Riggs Popham (1762 – 1820) vóór de kust van Oostende. De stad werd zwaar bestookt. Een Engels expeditiekorps onder leiding van generaal-majoor Eyre Coate (1762-1802) maakte een landing in de duinen van Bredene. Hun doel was de vernietiging van het sluizencomplex van Sas-Slijkens : zo kon Oostende voor zijn proviandering afgesloten worden van het kanaal naar Brugge. Een zware storm echter belette 's avonds de inscheping van dit korps. Er volgden enkele harde gevechten met de 150 grenadiers van plaatscommandant Arnoud Muscar (1757 – 1837) versterkt met troepen uit Nieuwpoort en Brugge. Tenslotte moesten de Engelsen, na zware verliezen, zich overgeven. De Engelse vloot keerde verslagen terug naar Engeland.
Muscar werd hetzelfde jaar nog bevorderd tot kolonel. De Muscarstraat in Oostende is naar hem genoemd.
[BRON: http://nl.wikipedia.org/wiki/Fort_Napoleon].

(20) Het Kustblad; 18/05/1955, 13/07/1955 en 27/07/1955;
De Kustbode; 08/07/1955 en 15/07/1955.

(21) De Zeewacht; 15/07/1955 en De Kustbode; 15/07/1955.

(22) Volgens Het Kustblad (18/05/1955) waren eerst als spelers voorzien: Dr. Gesquière en Dhr.Van Thuyne.

(23) In de dertiger jaren en ook nog na de Tweede Wereldoorlog had in Nederland vrij frequent een 'levend schaakspel' plaats. (zie hiervoor : de 'gedigitaliseerde kranten' uit de Nederlandse Koninklijke Bibliotheek in Den Haag op de website http://kranten.kb.nl, met als zoekterm : levend schaakspel).
Twee voorbeelden :

Als publiciteit voor de verkoop van de jaarlijkse kinderpostzegels had op 13/11/1973 op de Dam te Amsterdam een 'levend schaakspel' plaats. De schaakstukken werden uitgebeeld door kinderen. Spelers waren burgemeester Samkalden en schaakgrootmeester Jan Hein Donner die met behulp van een geluidsinstallatie respectievelijk vanaf het trapje links en het trapje rechts hun aanwijzingen gaven.(Limburgsch Dagblad; 14/11/1973).
Op 17 maart 2009 had een 'levend schaakspel' plaats in de hal van het station Utrecht Centrum ter gelegenheid van de 'Boekenweek'

In België zijn er veel minder voorbeelden. De Halse schaakkring voor visueel gehandicapten, "*De Zwarte Dame*", en de Dworpse schaakkring zorgden voor een primeur in Halle. Beide kringen namen het tegen elkaar op in een 'levend schaakspel' (Het Volk; 02/05/2001).
Een koddige variant is te zien in de film "*The Three Musketeers*" (1973, regie Richard Lester): een 'levend schaakspel' wordt er gespeeld voor koning Louis XIII met honden als schaakstukken. Vanzelfsprekend loopt het spel aldra in het honderd !

(24) De "**Koninklijke Oostendse Schaakkring**" (KOSK) was opeenvolgend gevestigd in o.m. "Hôtel de la Vieille Tour" (Kerkstraat), "Hotel Bristol" (Leopold I-plein), in de Kemmelbergstraat 26, in de Langestraat 45, en heeft nu haar thuis in de Koninginnelaan 76. Voor de jongeren is ondertussen een "*Captain Evans Akademie*" opgericht. Op een aantal zaterdagen opent de KOSK haar deuren voor alle geïnteresseerde Oostendenaars. Tijdens deze "TOSK" (*'t Oostends Schaakuus*") kan men kennismaken met de club en het schaakspel. Op deze dagen kan men meer info bekomen, gratis les volgen of een vriendschappelijke partij spelen.
(Informatie overgenomen van de website www.Kosk.be).

Vermelden we nog, dat de "Hogeschool KATHO" te Torhout voortaan als eerste het vak "schaken" aanbiedt aan de lerarenopleiding, zodat de leerkrachten later hun leerlingen kunnen inwijden in de schaaksport waarvan de hoge vormende waarde wordt erkend. Schaken leert analyseren en in patronen denken, je in iemands gedachtewereld verplaatsen, discussiëren, omgaan met succes en frustratie wat je karakter vormt, het is goed voor het concentratievermogen, doorzichtvermogen en zelfdiscipline.

[BRONNEN, zie o.m. :
http://www.nieuwsblad.be/article/detail.aspx?articleid=053MKNJJ
knack.be/west-vlaanderen/nieuws/algemeen/schaken wordt keuzevak in_lerarenopleiding_in Torhout/article-4000049551729.htm
http://schaakfabriek.be/2012/03/01/schaken-keuzevak-in-lerarenopleiding

Over de leer-inhoud van de cursus vindt men meer details op http://leerkrachtworden.howest.be/node/45]

MONUMENTEN, BEELDEN & GEDENKPLATEN IN OOSTENDE

door **Norbert HOSTYN**

CLXVIII – "ATTELAGE"

Op terrein Wellingtonrenbaan, op grasveld tegenaan de hoek Sportstraat- Koningin Astridlaan

eeldhouwer : Olivier Strebelle (°Ukkel, 1927)

Neo-expressionistische bronzen sculptuur uit 1986-1988 van een steigerend ingespannen paard met een jockey in een sulky.

Het beeld werd naar Oostende overgebracht om te figureren in de tentoonstelling "Sculpturale 98", georganiseerd door "Artétude" uit Genk en "Art Fund" uit Oostende.

De sculptuur bleef er op initiatief van voormalig captain-of-industry en hoteleigenaar Aimé Desimpel (1941-2002) die een zwak had voor paardensculpturen en plannen koesterde voor een museum in die zin[1]. "Attelage" stond aanvankelijk opgesteld op het grasveld rechts van de trappen van het Thermae Palace Hotel, kant Koningin Astridlaan en werd naderhand verplaatst naar de Wellingtonrenbaan.

Iconografie :
-Beeldbank Oostende M010485

Literatuur :
Ph. DASNOY, *Olivier Strebelle. Een leven in beelden*: Brussel (Mercatorfonds), 2008.

CLXIX – GEVELSCULPTUUR ZEEMANSTEHUIS PASTER PYPE

Sint-Petrus-en-Paulusplein; gesloopt

Het gebouw, lokaal ook gekend als "'t Zal wel gaan" of "El Mar", dateerde uit het late interbellum en werd ontworpen door architect Theo De Lee. Het combineerde een visserstehuis met een visserijschool, een visserijmuseum/aquarium en een gelagzaal.
Naast het eerder besproken beeld ten voeten uit van Paster Pype boven de schoolpoort van het gedeelte Visserijschool in de Paster Pypestraat (gerealiseerd door beeldhouwer Karel De Muynck), waren er twee gevelsculpturen in basreliëf aan de zijde van het kerkplein :
>Boven de deur een basreliëf met vissersschip.
>Boven, in de travee van de deur, in de boog van de middelste van de drie over alle verdiepingen heen lopende vensternissen : reliëf met vis, anker en wapenschild.

We vonden tot op heden geen enkele aanduiding over de beeldhouwer.
Mogelijks werden deze sculpturen apart gehouden tijdens de sloop en leiden ze nu ergens een sluimerend bestaan : sloopfirma's verpatsten vaak het betere sculpteerwerk, sierschouwen, deuromlijstingen enz. aan opkopers van zgn. "bouwantiek".

Iconografie :
-Beeldbank Oostende : FT/D0447, FT/C0468; FT/D0448; FT/M011591
-OOIB5/138

[1] De op dat moment nog niet gerestaureerde "Duivenschieting" fungeerde toen als een soort depot voor zijn grotere collectiestukken.

CLXX – GEVELSCULPTUUR SANATORIUM ST. VINCENT DE PAUL (INSTITUUT DELCROIX)

Toenmalige Raversijdestraat; verdwenen

Gevelbeeld onder het klokkentorentje aan de kant van de Raversijdestraat. Het beeld stelde St. Vincentius met twee kinderen voor. Het instituut werd bestuurd door de Dochters van Liefde. Sint-Vincentius was hun patroonheilige.

Iconografie :
-Te zien in : M. CASIER, *Zo was Mariakerke*, (deel 1) Oostende, 2007, p. 194.

CLXXI – GEVELSCULPTUUR KLOOSTER EN LAGERE SCHOOL WIJK RAVERSIJDE

Schoolstraat; verdwenen

Heiligenbeeld in nis verwerkt in de dakkapel boven het raam van de eerste verdieping in dezelfde travee als de toegangsdeur.
De Vrije Lagere School ontstond in 1905. Ze werd bestuurd door zusters van de Congregatie van de Zusters van O.L.Vrouw ten Bunderen van Moorslede.
Vernield tijdens W.O.I.
Beeldhouwer : onbekend.

Iconografie :
-prentkaart (o.a. te zien op de Beeldbank West-Vlaanderen inv. 01314200059)

CLXXII – SINT-JOZEFSBEELD IN VOORMALIG SINT-JOZEFSLYCEUM

Voorheen Kaaistraat 16, speelplaats

Beeldhouwer : onbekend.
Een Sint-Jozefsbeeld tegen een muur van de speelplaats van het Sint-Jozefslyceum in de Kaaistraat (het latere Sint-Andreaslyceum; nog later O.L.Vrouwecollege)

CLXXIII – GEVELSCULPTUUR PAND MUSCARSTRAAT 3

Beeldhouwer : onbekend
Huis in nieuwe zakelijkheid naar ontwerp van Joseph Van der Banck[2], die er ook eigenaar van was (ca. 1935). Twee mannenhoofden in geglazuurde terracotta flankeren de voordeur in de bovenhoeken.
Geen signatuur merkbaar.

CLXXIV – GEVELSCULPTUUR PAND EDUARD DE CUYPERSTRAAT 11/2

Eigen woonhuis van architect Silvain Smis[3].
Twee deursculpturen in de vorm van geknielde naakte mannen die de latei van het deurportaal torsen. De ene heeft een hamer bij, de andere een beitel.
De beeldhouwer was Daniël Devriendt.
Iconografie : Beeldbank Oostende M016128.

---

[2]Zie De Plate 78/98
[3]Zie De Plate 91/118, 163

CLXXV – GEVELSCULPTUUR VLAAMSE VISSERIJCOÖPERATIE

Hendrik Baelskaai 12

Pand gebouwd kort na W.O.II; oorspronkelijk Crops NV. Motorvisserij.
Bescheiden, gesculpteerde gevelsteen met anker en scheepstouw.
Beeldhouwer : onbekend.

Iconografie :
-Beeldbank Oostende M015736

CLXXVI – GEVELSCULPTUUR ZEEMANSTEHUIS GODTSCHALCK

Eduard Moreauxlaan 322

Architect : Louis Bouckaert (1924-1925).
Boven de hoofdingang : gesculpteerd basreliëf met wapenschild van de familie Godtschalck, en daaronder een anker met daarrond palmtakken en foliewerk.
Opschrift :
Helene & Isabelle Godtschalck (op banderol)
Anno 1925
Beeldhouwer : onbekend.

CLXXVII – HOOFDEN AAN GEVEL PAND ZWALUWSTRAAT 82

9 geboetseerde hoofden boven de vensters en de voordeur
Beeldhouwer : onbekend.

CLXXVIII – GEVELBEELDEN VILLA VERBIST

Verdwenen; eertijds Albert I-Promenade

Villa op de zeedijk palend aan de Villa des Cygnes (deze laatste vormde de oosthoek met helling van de Kapucijnenstraat). Twee meer dan levensgrote gesculpteerde gevleugelde vrouwenfiguren flankeerden het raam van de bel-étage. De linkse had een uil aan haar voeten, de rechtse een haan. Symbool voor Nacht en Dag of Ochtend en Avond?

Ooit noteerde ik als naam van de beeldhouwer Jules Pecher (maar verzuimde de bron te noteren).

Bouwheer was Pierre Verbist Van Honsem (+1893), die in 1874 huwde met Mathide Royon (Oostende, 1818 – Schilde, 1910)(voor haar was het haar tweede huwelijk). Er waren geen nakomelingen uit dat huwelijk.
De villa werd nog vóór 1914 geïntegreerd in het Hotel Osborne (samen met de Villa des Cygnes). Villa des Cygnes en Villa Verbist werden daartoe met enkele verdiepingen opgetrokken.
De beide gevelbeelden werden wellicht gerecupereerd door een handelaar in bouwantiek tijdens de sloop van het Osbornehotel (ca. 1960).

Iconografie :
-Beeldbank Oostende FT/C4388 (detail maar in collage met inzet van de beelden van de Villa Doris); M009798 (de villa zelf is reeds met enkele verdiepingen opgetrokken en met de villa ernaast tot één hotel samengebracht.)
-coverfoto De Plate, mei 2010

CLXXIX – GEVELBEELD H. ESPERANCE OP PAVILLON DES BAINS

Verdwenen, eertijds Pavillon des Bains (Pavillon Royal); Zeedijk nabij oude vuurtoren.

Beeld van de H. Esperance, patroonheilige van vissers en zeelieden. Volgens D. FARASYN (De Plate 79/100) was het niet meer dan een gipsen beeld (wat zou kunnen duiden op een exemplaar van een in serie aangemaakt heiligenbeeld). Geplaatst ca. 1834.
Het zou een reclamebeeld geweest zijn voor de bieren van brouwerij L'Espérance van Gabriël Jean.

CLXXX – MERCURIUSBEELD OP OUD STADHUIS

Verdwenen; eertijds Wapenplein

Op de top van het driehoeksfronton op de voorgevel van het oud stadhuis op het Wapenplein prijkte een Mercuriusbeeld. Het was een replica van het beroemde beeld van de Italiaanse beeldhouwer Giambologna (1529-1608). Eén van de meest beroemde sculpturen uit de Westerse kunstgeschiedenis tout-court. Giambologna creëerde het in 1564-1566. Replica's waren al van in de 18de eeuw courant te koop in uiteenlopende afmetingen en materialen in de gespecialiseerde kunsthandel. En zijn dat nu nog steeds. Zo prijkt sinds enkele jaren pas een kleinere versie op de gevel van het pand Euphr. Beernaertstraat 39.

Mercurius is een personage uit de Romeinse mythologie. Hij was de goddelijke boodschapper van Jupiter en werd vaak met een gevleugelde helm, gevleugelde hielen en een caduceus in de hand voorgesteld. Hij staat vaak symbool voor economische voorspoed.

Op fotomateriaal is duidelijk te zien dat de sculptuur het bombardement van het stadhuis en de daaropvolgende brand in mei '40 overleefde. Het is niet duidelijk of deze sculptuur "gered" werd of vernield raakte tijdens het naar beneden halen van de voorgevel.

Literatuur :
Ch. AVERY & A. RADCLIFFE, *Giambologna 1529-1608. Sculptor to the Medici (tentoonstellingscatalogus)*, Edinburgh (Royal Scottish Museum), 1878.

Iconografie :
-Beeldbank Oostende o.a. FT/C1766, M000536, PK/B1444 (na het bombardement).

CLXXXI – GEVELSCULPTUREN HÔTEL DU CHATELET

Hoek Koninginnelaan en Nieuwpoortsesteenweg 8

Pand gebouwd in 1885, architect V. Cremers.
>Een Cupido met boog (loggia Koninginnelaan)
>antiek personage met frygische muts (boven deur Nieuwpoortsesteenweg)[4].
Wellicht zijn dit beelden die kant en klaar in de gespecialiseerde handel gekocht werden en mogelijks geïnspireerd zijn door prototypes uit de vroegere stijlperioden.
>Op de gevel, aan de ronde uitbouw op de hoek, drie basreliëfs met symboliek i.v.m. resp. architectuur, beeldhouwkunst en schilderkunst.
Beeldhouwer : onbekend.

Iconografie :
-OIOP1/138; OIOP2/86; OOIB1/129; OOIB4/65

[4]In: "Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen", "Pallas Athena" genaamd.

CLXXXII – GEVELSCULPTUUR HUIZE HUGO VERRIEST

Huize Hugo Verriest
H. Hartlaan 15

In de gevel van het pand H. Hartlaan 15 is een gebeeldhouwde kop van Hugo Verriest verwerkt.
Deze sculptuur is gesigneerd: Karel Laloo.

Karel Laloo (Brugge 1883–1957) was een leerling van Gustaaf Pickery en van Edmond Van Hove aan de Academie van Brugge[5].

Verriest (1840-1922) was een Vlaams priester, schrijver, redenaar van overtuigd flamigante strekking rond wie een ware cultuurflamigantische cultus groeide.
In Deerlijk en Roeselare staan Verriest-monumenten.

CLXXXIII – GEVELSCULPTUREN PAND KAÏROSTRAAT 77

Pand van architect Sylvain Smis daterend van na W.O.II..
Portretkoppen van een dame en een heer in de sluitstenen boven raam gelijkvloers en voordeur.
Wellicht portretten van de bouwheren?
Beeldhouwer ongekend.

CLXXXIV – GEVELRELIËFS PAND GERSTSTRAAT 86 & 88

Basreliëfs in de voorgevels met respectievelijk voorstellingen van het IJzerfront en van de de eerste gasaanval aan de Steenstraete in Boezinge in 1915.

Interbellum.
Niet gesigneerd.

CLXXXV – GEVELRELIËFS PAND KERKSTRAAT 22

Winkelpand uit interbellum met oorspronkelijk electrozaak "Alleyn-Mazyn"
Basreliëfs in de borstwering van de erkers met links voorstelling van wolken, stralen, telefoonpaal met draden en isolators; rechts stralenbundels, wolken en voorwerpen die sterk op naïeve, stripachtige voorstellingen van buitenaardse ruimtetuigen lijken, alles in pure art-décostijl.

Interbellum.
Niet gesigneerd.

Iconografie :
Beeldbank Oostende : MO13445 en M013446

CLXXXVI – GEVELSCULPTUREN ACHTERHUIS PAND PRINSES STEPHANIEPLEIN 29

Ondiep achterhuis met neorenaissancegevel verfraaid met portretkop in rondebosse van de Franse schrijver Veuillot en twee basreliëfs : "Bijenkorf" en "Uil op boek".
Beeldhouwer onbekend

---

[5]Nationaal Biografisch Woordenboek, dl. 16;
Lexicon West-Vlaamse Beeldende Kunstenaars, dl. 3.

Iconografie :
-De Plate 78/69

CLXXXVII – GEVELRELIËFS VILLA OSTERRIETH

Destijds Northlaan, hoek Zeedijk

Prachtvilla van de gefortuneerde Antwerpse familie Osterrieth, vooral gekend door de vele verblijven van Erfprins Albert en Prinses Elisabeth en als geboortehuis van Prinses Marie-José. Gebouwd eind 19de eeuw. Het pand werd gesloopt in de jaren '60.

Boven de inkomdeur was een rechthoekig basreliëf.
Beeldhouwer onbekend.

Iconografie :
-OOIB2/192
-Foto's van André Gennevoise

CLXXXVIII – GEVELRELIËF VILLA RABELAIS

Hofstraat 29

Eclectische stadsvilla op de helling van de Hofstraat met muurankers die het bouwjaar 1889 aangeven.

In basreliëf gesculpteerde sluitsteen boven bovenlicht van voordeur, met voorstelling van een wapenschild.
Beeldhouwer onbekend.

CLXXXIX – GEVELRELIËF 'S LANTS MAGAZYN

Bredene, neerhof van Museum Turkeyenhof

Destijds boven de toegangspoort van het arsenaal nabij het Sas van Slijkens.
Boven de tekst SLANTS MAGAZYN is het wapenschild van de Landvoogd de Hertog de Villahermosa gesculpteerd.
Don Carlos de Gurrea Aragon y Borja, 9de Hertog van Villahermosa, graaf van Luna en Picallo bestuurde ons land van 1675 tot 1680 in naam van de Spaanse koning.

De steen was tijdens het interbellum opgesteld in het Fort Napoleon (dat toen museum was).
Ze werd op initiatief van burgemeester Julien Goekint ter beschikking gesteld van de Heemkring Ter Cuere, Bredene. De steen prijkt in het neerhof van het Museum Turkeyenhof, heemmuseum gevestigd in een oud hoevetje en gerund door de Heemkring Ter Cuere in Bredene.

Literatuur :
Jaarboek Ter Cuere 1995, p. 79.

CLXXXX – GEVELSCULPTUUR "DE ZAAIER" OP GEVEL V.T.I. (Vrij Technisch Instituutr)

Halfopen binnenkoer, kant Troonstraat.

Naar ontwerp van Jo Maes.

Literatuur :
F. Duchateau, *Joseph Frans Maes – "Jo Maes"*, in : Jaarboek Ter Cuere (Bredene), 1997, p. 72-78

CLXXXXI – DE "EERSTE" ZWAANSCULPTUUR TE ZANDVOORDE

Sculptuur van een amateur-beeldhouwer uit Klerken: Henri Covemaker.
Vervaardigd op initiatief van K.S.A. Afd. Zandvoorde.
Opgesteld op het publiek domein en ingehuldigd door minister-staatssecretaris voor het Openbaar Ambt en Toerisme Jan Piers op 27 augustus 1967 ter gelegenheid van de 7de "Zwanefeesten" aldaar.

Vaak beschadigd, werd deze sculptuur vervangen door een zwaan van beeldhouwster Josyane Vanhoutte (eerder besproken). De "oude" zwaan werd toch nog hersteld en kreeg een plaats vóór het wijkcentrum 't Kasteeltje.

Literatuur :
Vijftig jaar K.S.A. Zwanenburcht Zandvoorde 1959-2009, Oostende (Heemkring Santforde, Zandvoorde), 2009, p. 45 (met foto's van de inhuldiging).

CLXXXXII- PORTRET HENRI STEENACKER

Clubhuis K.R.S.N.O., Prins Albertlaan

Bredene, 22 april 1926 – Brugge, 25 augustus 1993 (ten gevolge van ongeval met fiets).
Roeier van de wijk Sas-Slykens; lid van de Kon. Roei en Nautische Sport Oostende; sportieve carrière tussen 1945 en 1960; nam deel aan de Olympische Spelen van Helsinki (1952) en Melbourne (1956).

Portretkop door Josyane Vanhoutte onthuld in de bar van het clubhuis in 1994.

Literatuur :
A. BRISSINCK: *125 jaar roeisport in Oostende.*
Bij het heengaan van Henri Steenacker, in : Roepsteen (Bredene), 1993.

CLXXXXIII - PORTRET DANNY HAMERS

Rode Kruis, Torhoutsesteenweg.

Beeldhouwster Josyane Vanhoutte.
Danny Hamers was een jonge vrijwilliger bij het Rode Kruis, afd. Oostende, die omkwam toen een Jordaans stuntvliegtuig neerkwam op de Rode Kruistent op de Luchthaven Oostende tijdens de airshow van 26 juli 1997.
Op 24 juni 2012 werd de portretsculptuur ingehuldigd in de lokalen van het Rode Kruis.

Literatuur :
Het Laatste Nieuws, 25 juni 2012.
De Zeewacht, 29 juni 2012.

(wordt vervolgd)

2012 - Effectieve Leden

Dhr.	Beirens	Dirk	Floralaan 7	8400 Oostende
Dhr.	De Langhe	Jean	Vindictivelaan 6/2	8400 Oostende
Dhr.	Dewulf	Lionel	Rivierstraat 30	8400 Oostende
Mevr	Dreesen	Rosy	Rode Kruisstraat 4	8400 Oostende
Dhr.	Falise	Jean Pierre	Hendrik Serruyslaan 78/19	8400 Oostende
Mevr	Farasyn	Gilberte	Ernest Feysplein 15/85	8400 Oostende
Dhr.	François	Luc	Chrystantenstraat 19	8400 Oostende
Dhr.	Gevaert	Ferdinand	Duinenstraat 40	8450 Bredene
Dhr.	Goethaels	August.	Stockholmstraat 21/10	8400 Oostende
Dhr.	Hubrechtsen	Freddy	Gerststraat 35A	8400 Oostende
Dhr.	Huys	Jean	Groenendijkstraat 185	8450 Bredene
Dhr.	Mahieu	Erwin	Oude dorpsweg 51	8490 Varsenare
Dhr.	Moerman	Herman	Parijsstraat 11/6	8400 Oostende
Dhr.	Mus	Fernand	Salvialaan 5	8400 Oostende
Dhr.	Nuytten	Jan	Karel Jansenslaan 33/13	8400 Oostende
Dhr.	Ouvry	Robert	Vlaanderenstraat 45/3	8400 Oostende
Dhr.	Prinzie	Valère	Euphr. Beernaertstraat 48	8400 Oostende
Dhr.	Servaes	Guy	Plantenstraat 82	8400 Oostende
Dhr.	Smissaert	Emiel	Hendrik Serruyslaan 4/9	8400 Oostende
Mevr	Stubbe	Nadia	Blauwvoetstraat 7	8400 Oostende
Dhr.	Van Duyvenboden	Georges	Blauwvoetstraat 7	8400 Oostende
Dhr.	Van Haverbeke	Edgard	Christinastraat 2/5	8400 Oostende
Dhr.	Van Hyfte	Ivan	Kastanjelaan 58	8400 Oostende
Dhr.	Van Roose	Johan	Kabeljauwstraat 5	8460 Oudenburg
Dhr.	van Tieghem	Paul	Zeeweg 44	8490 Jabbeke
Mevr.	Vermaut	Claudia	Paardenmarkt 8	8490 Jabbeke
Dhr.	Vermeersch	Gilbert	Blauwkasteelstraat 98/2	8400 Oostende
Dhr.	Versluys	Roland	Brugsesteenweg 53 A	8450 Bredene
Dhr.	Verwaerde	Koenraad	A. Choqueelstraat 1	8400 Oostende
Dhr.	Vilain	Omer	Rogierlaan 38/11	8400 Oostende

2012 - Steunende Leden

Dhr.	Allein	André	Prins Roselaan 115	8400 Oostende	
Dhr.	Asseloos	Chris	Ramskapellestraat 49	8620 Nieuwpoort	
Mevr	Berden-Boydens	G.	Velodroomstraat 4	8400 Oostende	
Dhr.	Beulen	Ronald	August Vermeylenlaan 6	8421 De Haan	
Dhr.	Blommaert	Etienne	Alfons Pieterslaan 118/11	8400 Oostende	
Dhr.	Boeré	W.H.	Artilleriepark 4	Arnhem (6814 JZ)	Nederland
Dhr.	Boussy	Renaud	Van Iseghemlaan 98/8	8400 Oostende	
Dhr.	Bullynck	Carlo	Ieperstraat 51	8400 Oostende	
Dhr.	Caenen	Luc	Elsensesteenweg 277/1	1050 Brussel (Elsene)	
Dhr.	Calcoen	Marcel	Verenigingstraat 12	8400 Oostende	
Dhr.	Callens	Wilfried	Karel Janssenslaan 8	8400 Oostende	
Dhr.	Cammaert	Daniël	Brugsebaan 17/02	8470 Gistel	
Mevr	Chatlen-Noterman	Ghislaine	Rogierlaan 19/7	8400 Oostende	
Dhr.	Claeys	Guy	Flamingostraat 5	8400 Oostende	
Dhr.	Clibouw	Freddy	Ettlingenstraat 95	8430 Middelkerke	
Mevr	Cloet	Greta	Alfons Pieterslaan 20/6	8400 Oostende	
Dhr.	Daniels	Gerard	Muscarstraat 25	8400 Oostende	
Mevr	Dasseville	Liliane	Torhoutsesteenweg 343/12	8400 Oostende	
Dhr.	De Smet	Francis	Generaal Lemanlaan 151	8310 Assebroek	
Dhr.	Decorte	Fernand	L. Van Tyghemlaan 32	8400 Oostende	
Mevr	Degraeve	Yolande	Rogierlaan 39/1	8400 Oostende	
Mevr	Dekeyser	Simonne	Sint Sebastiaanstraat 6	8400 Oostende	
Dhr.	Deknock	Louis	Sint Clarastraat 6	8400 Oostende	
Dhr.	Delanoye	Ronny	Vrijheidstraat 80	8400 Oostende	
Dhr.	Deryckere		Verenigde Natienlaan 14	8400 Oostende	
Dhr.	Deschacht	Frederik	Beukenlaan 58	8400 Oostende	
Dhr.	Deweert	Jozef	Zeedijk 96/77	8400 Oostende	
Dhr.	Driessen	Albert	Wezellaan 9	8400 Oostende	
Dhr.	Dufossez	Eric	Amsterdamstraat 15	8400 Oostende	
Mevr	Dumolin	Roos	Jozef II straat 29/11	8400 Oostende	
Dhr.	Dury	Eduard	August Vermeylenstraat 128/9	8400 Oostende	
Dhr.	Finaut	Antoon	Golvenstraat 7/3A	8400 Oostende	
Dhr.	Gerard	Thierry	Bosbessenlaan 7	8400 Oostende	
Dhr.	Goberecht	Hugo	Paul Michielslaan 45	8400 Oostende	
Mevr	Groenvynck	Jenny	Albert I Promenade 87/2	8400 Oostende	
Dhr.	Hoorelbeke	Wilfried	Klaprozenlaan 7	8400 Oostende	
Dhr.	Hostyn	Jan	Zwaluwenstraat 118	8400 Oostende	
Dhr.	Hostyn	Jef	Frère Orbanstraat 89	8400 Oostende	
Dhr.	Ingelbrecht	Eric	Meeuwenlaan 28	8400 Oostende	
Dhr.	Ingels	Johan	Stuiversstraat 39	8400 Oostende	
Dhr.	Kerger	Stefaan	Ieperstraat 22/7	8400 Oostende	
Dhr.	Laleman	Gerard	Kapucijnenstraat 4	8400 Oostende	
Dhr.	Lamoot	Daniël	Hoogwegel 20	8460 Oudenburg	
Dhr.	Lavens	O.	Grotestraat 175	8421 De Haan	
Dhr.	Lowyck	Jan	Zwaluwenstraat 77	8400 Oostende	
Dhr.	Maertens	Bernard	Sint Paulusstraat 40	8400 Oostende	
Dhr.	Marlein	Marcel	Jozef II straat 35	8400 Oostende	
Dhr.	Mille	Henri	Groentemarkt 10/3	8400 Oostende	
Mevr	Montmorency	Marie-José	Albert I Promenade 65/16	8400 Oostende	
Dhr.	Neyman	Rigobert	Jules Peurquaetstraat 53	8400 Oostende	
Dhr.	Nuytten	Jan	Karel Janssenslaan 33/13	8400 Oostende	
Dhr.	Nuyttens	Marcel	Boomforeeststraat 39	8870 Izegem	
Dhr.	Panesi	Dick	Burg. Van Ackerstraat 22	8680 Bovekerke	
Mevr	Piers		Hendrik Serruyslaan 42/5	8400 Oostende	
Dhr.	Plovie	Marcel	Eigen Haardstraat 9	8400 Oostende	
Mevr	Ponjaert	Suzy	Christinastraat 144/3	8400 Oostende	
Dhr.	Porta	Felix	Leopold II laan 21/4	8400 Oostende	

Dhr.	Quagebeur	Maurice	Halfweghuisstraat 40	8490	Jabbeke
Dhr.	Rappelet	Willy	Prinses Stefanieplein 59/	8400	Oostende
Mevr	Rogiers	Yvonne	Koninginnelaan 60/2	8400	Oostende
Dhr.	Standaert	Dirk	Gladiolenlaan 17	8400	Oostende
Dhr.	Standaert	Ronny	Gistelhofstraat 90	8920	Langemark
Dhr.	Stuyck	Raf	Europagaanderij 125A	8400	Oostende
Dhr.	Taeymans	Jack	Gounodstraat 14	2018	Antwerpen
Dhr.	Timmermans	Roger	Sint Sebastiaanstraat 24	8400	Oostende
Mevr	Van Audekerke	L.	Torhoutsesteenweg 156/202	8400	Oostende
Mevr	Van Paemel	Georgette	Stenenstraat 15	8400	Oostende
Dhr.	Van Schoote	Arnold	Rogierlaan 40-42	8400	Oostende
Dhr.	Van Steen	Andreas	Rozenlaan 5	8400	Oostende
Dhr.	van Tieghem	Michel	Vijverstraat 49	8400	Oostende
Dhr.	Vancoillie	André	Zilverlaan 127	8400	Oostende
Dhr.	Vandamme	Gerard	Voorzienigheidstraat 14	8400	Oostende
Dhr.	Vandamme	Patrick	Rode Kruisstraat 10	8450	Bredene
Dhr.	Vanderbeke	Dirk	Vijverstraat 4/2	8400	Oostende
Dhr.	Vanhooren	Roland	Elisabethlaan 234/9	8400	Oostende
Dhr.	Vanthuyne	Geert	Nieuwpoortlaan 111/503	8660	De Panne
Dhr.	Vanwalleghem	René	Aartshertoginnestraat 54/9	8400	Oostende
Dhr.	Verhaeghe	Patrick	Avennesdreef 42	9031	Drongen
Mevr	Verhelle	Jeannette	Sint-Annalaan 136	1800	Vilvoorde
Mevr	Vermeersch	Andréa	Kleine Weststraat 3/1	8400	Oostende
Dhr.	Versluys	Willy	Hendrik Baelskaai 2	8400	Oostende
Dhr.	Viaene	Herman	Visserskaai 12/301	8400	Oostende
Dhr.	Vincke	Vincent	Leopold II laan 8/3	8400	Oostende
Dhr.	Vlaemynck	Luc	Edmond Laponstraat 22	8400	Oostende
Dhr.	Vroomen	Prosper	Duinenstraat 251	8450	Bredene
Dhr.	Vynck	Roger	Kemmelbergstraat 61	8370	Blankenberge
Dhr.	Vyncke	Wilfried	Nijverheidstraat 26/1	8400	Oostende
Dhr.	Vyvey	Jean	Flamincka Park 21	8490	Jabbeke
Mevr	Waeghe	Arlette	Bloemenstraat 11	8400	Oostende
Dhr.	Wellecomme	Jacques	Prof. Mac Leodplein 5	8400	Oostende

2012 - Aangesloten Leden

Erfgoed en		Populierenlaan 35		8430 Middelkerke
Dhr.	Allemeersch	Andy	Cirkelstraat 16 A	8400 Oostende
Dhr.	Aspeslagh	John	Hermitagestraat 4	8610 Kortemark
Mevr	Aspeslagh Ferdinande		Antoon Mouquéstraat 8	8400 Oostende
Dhr.	Baels	Eduard	Warschaustraat 12/2	8400 Oostende
Dhr.	Baert	Andre	Klaprozenlaan 9	8400 Oostende
Mevr	Bailliere	Marina	Molenaarsstraat 43	8400 Oostende
Dhr.	Bauwens	Rudy	Torenvalkenerf 14	8450 Bredene
Dhr.	Beauprez	Eddy	Werkzaamheidstraat 1/7	8400 Oostende
Mevr	Beauprez	Jacqueline	Fregatstraat 21/8	8400 Oostende
Dhr.	Beauprez	Thomas	Eikenlaan 13	8400 Oostende
Dhr.	Beirens	André	Nijverheidstraat 42	8400 Oostende
E.H.	Bekaert	Jozef	H. Hartplein 4	8400 Oostende
Dhr.	Benoit	Régis	Velodroomstraat 59	8400 Oostende
Mevr	Bens	Josette	Hendrik Serruyslaan 4/14	8400 Oostende
Mevr	Berden	Anne-Marie	Pekelharing 35	9000 Gent
Dhr.	Beyen	August	Sint Riquierstraat 12	8450 Bredene
Dhr.	Blomme	Fernand	Irisstraat 12	8400 Oostende
Dhr.	Boddaert	Robert	Leemweg 79	2620 Hemiksem
Mevr	Boel	Opie	Langestraat 85	8400 Oostende
Dhr.	Bonjé	Hubert	Nieuwpoortsesteenweg	8400 Oostende
Dhr.	Bonte	Frans	Lorreinendreef 19	8310 Assebroek
Dhr.	Boogaerts	Edward	Zwitserlandstraat 4/3	8400 Oostende
Dhr.	Borgers	Freddy	Geerdegemdries 73	2800 Mechelen
Mevr	Borrey	Rachel	L. Van Tyghemlaan 24	8400 Oostende
Dhr.	Bossuyt	Rene	Albatrosstraat 18	8400 Oostende
Dhr.	Boucquez-Laplasse		Driftweg 59	8450 Bredene
Dhr.	Boussy	Marc	Prinses Stefanieplein 23/6	8400 Oostende
Dhr.	Boydens	Jan	Spalaan 13	8400 Oostende
Dhr.	Brackx	Redgy	Raversijdestraat 20	8400 Oostende
Dhr.	Brissinck	André	Stuiverstraat 284	8400 Oostende
Mevr	Broucke	Mimi	Koninginnelaan 79/9	8400 Oostende
	Brugse Boekhandel		Dijver 2	8000 Brugge
Dhr.	Bryon	Patrick	Kaïrostraat 83	8400 Oostende
Dhr.	Bulteel	Rudy	Oud Vliegveld 61	8400 Oostende
Dhr.	Byn	Marcel	Steense Dijk 287	8400 Oostende
Mevr	Callewaert	Alma	Broederlijkheidstraat 6	8400 Oostende
Dhr.	Camerlinck	Ignatius	Kaaistraat 6/0502	8400 Oostende
Dhr.	Capon	Boris	Ibisstraat 20	8400 Oostende
Dhr.	Capon	Brecht	Wolfaardstraat 13	8800 Beveren
Mevr	Capon	Eva	Assepoesterstraat 17	8470 Gistel
Dhr.	Capon	Johnny	Spalaan 31	8400 Oostende
Mevr..	Capon	Michel	Westlaan 19	8400 Oostende
Mevr	Capon	Sara	St-Pieterskapelleweg 3	8433 Sint-Pieters-
Dhr.	Carrein	Lucien	Hendrik Serruyslaan 76/60	8400 Oostende
Dhr.	Casier	Gabriël	Stokkellaan 192	8400 Oostende
Mevr	Casier	Rosa	E.Beernaertstraat 116	8400 Oostende
Mevr	Casier-Pilaeis	Claudine	Sint Hubertuslaan 84	8200 Brugge
Dhr.	Casselman	Jaak	Boogschuttersstraat 4	8400 Oostende
Mevr	Castelein	Rose	De Smet De Nayerlaan 6	8400 Oostende
Dhr.	Catteeuw	Antoon	Frère Orbanstraat 16	8400 Oostende
	Centrum Genealogie	Vlaams	Elflijnenlaan 3	8610 Kortemark
Dhr.	Claes	Pierre	Kerkstraat 44	8400 Oostende
Dhr.	Claeys	Gerard	Stationstraat 25	8420 De Haan
Dhr.	Claeys	Leo-Jozef	Ruddervoordestraat 40	8210 Zedelgem
Dhr.	Coelus	Robert	Vissersstraat 9	8420 De Haan
Dhr.	Collen	Jacques	Abraham Orteliuslaan 4	3500 Hasselt
Dhr.	Coolsaet	René	Langestraat 119	8400 Oostende

Dhr.	Coopman	François	Wilgenlaan 38	8400	Oostende
Dhr.	Coopman	Jan	J. de ter Beerstlaan 15	8450	Bredene
Dhr.	Corneau	D.	Vredestraat 63	8400	Oostende
Dhr.	Cornelli-Goeman		Prinsenlaan 32	8400	Oostende
Dhr.	Cornette	Julius	Jozef II straat 41	8400	Oostende
Dhr.	Cornillie	Guillaume	Blauw Kasteelstraat 56	8400	Oostende
Dhr.	Corteel	Jacques	Molenstraat 11	8430	Middelkerke
Dhr.	Corveleyn	Roger	Buitenpad 2	8400	Oostende
Dhr.	Coulier	Karel	Middenlaan 1	8400	Oostende
Dhr.	Coulier	Leo	Loodsenstraat 18	8400	Oostende
Dhr.	Cuypers	Jean-Marie	Ooststraat 67/1	8400	Oostende
Dhr.	Daman	Piet	Zegelaan 16	8450	Bredene
Mevr	Dasseville	Elisabeth	Veilinglaan 93	1861	Meise
Dhr.	De Ceuninck	Gustaaf	de Smet de Naeyerlaan 13	8400	Oostende
Dhr.	De Gryse	Andries	Violierenlaan 130/1b	8400	Oostende
Dhr.	De Gryse	Eric	Meidoornstraat 48	8400	Oostende
Dhr.	de Kievith	Eric	Romestraat 47	8400	Oostende
Mevr	de Kievith	Erna	Zwanenstraat 26	8460	Oudenburg
Mevr	De Ridder-Bagnall	Audrey	Adolf Buylstraat 17	8400	Oostende
Dhr.	De Vliegher-Ducheyne		Stationstraat 42	9260	Scbellebelle
Dhr.	Debruyne	Richard	Leopold II laan 7/4	8400	Oostende
Mevr	Dechaene	Jeannine	Koningstraat 33	8400	Oostende
Dhr.	Deckers	Yves	Dekenijstraat 4	8400	Oostende
Mevr	Decock	Edith	Nieuwpoortsesteenweg 883	8400	Oostende
Dhr.	Dedrie	Michel	Ernest Feysplein 15/22	8400	Oostende
Mevr	Defloor-Van Hove	Yasmine	Groentemarkt 3/4	8400	Oostende
Dhr.	Defurne	Bernard	Kapittelstraat 53	8460	Oudenburg
Dhr.	Degraeve	Eric	Verenigingstraat 6	8400	Oostende
Dhr.	Degryse	Johnny	Hyacintenlaan 33	8400	Oostende
Dhr.	Degryse	Karel	Jozef II straat 55/1	8400	Oostende
Dhr.	Deherdt	Martin	Mariakerkeplein 9	8400	Oostende
Dhr.	Dehondt	Marcel	Timmermanstraat 17	8400	Oostende
Dhr.	Delanghe	Guy	Dorpstraat 54	8450	Bredene
Dhr.	Delanghe	Ivan	Euphr. Beernaertstraat 54	8400	Oostende
Mevr	Deleu	Rosetter	Duinenstraat 151	8450	Bredene
Dhr.	Demaegdt	Robert	Kievitstraat 17	8400	Oostende
Dhr.	Denecker	Freddy	Sacramentenstraat 7	8430	Middelkerke
Mevr	Denoo	Katrien	Gouwelozestraat 81/4A	8400	Oostende
Mevr	Denoo	Marie-Hélène	Eksterstraat 12	8400	Oostende
Dhr.	Depoorter	Albert	Transvaalstraat 19	8400	Oostende
Dhr.	Depovere	Daniël	Zilverlaan 135	8400	Oostende
Dhr.	Dermul	Pol	Oosthelling 11/13	8400	Oostende
Dhr.	Derycke	Etienne	Duivenstraat 1	8400	Oostende
Dhr.	Deryckere	Jean	Hendrik Serruyslaan 68/5	8400	Oostende
Dhr.	Descamps		Stockholmstraat 47	8400	Oostende
Dhr.	Deschacht	Daniël	Lotuslaan 19	8400	Oostende
Dhr.	Deschacht	Gustaaf	Lariksenlaan 14	8400	Oostende
Dhr.	Desmedt	Jean Pierre	Kwartelstraat 18	8400	Oostende
Dhr.	Desmet	Andre	Romestraat 6/5	8400	Oostende
Dhr.	Desmyter	Antoine	Brusselstraat 8/9	8400	Oostende
Dhr.	Desnerck	Arie	Passchijnstraat 63	8400	Oostende
Dhr.	Desseyn		Zeelaan 6	8400	Oostende
Mevr	Deswaef	Marie	Leopold I plein 5/7	8400	Oostende
Dhr.	Develder	Raoul	Rietstraat 37	8400	Oostende
Dhr.	Devillé	Roger	Olmenlaan 26	8400	Oostende
Dhr.	Devisch	Luc	Hendrik Serruyslaan 76/0201	8400	Oostende
Dhr.	Devisscher	Maurice	Salvialaan 14	8400	Oostende
Dhr.	Devolder	Jean-Pierre	Amsterdamstraat 49	8400	Oostende
Mr.-	Dewaele	Marcel	Sint-Sebastiaanstraat 2	8400	Oostende
Dhr.	Dewilde	Dirk	Kersenlaan 9	8400	Oostende
Dhr.	Dhondt	Roger	Elisabethlaan 336/16	8400	Oostende
Dhr.	Dillen	Raymond	Pontonstraat 14	8400	Oostende
Dhr.	Dingens	Yves	Leopold II laan 6	8400	Oostende

Dhr.	Dirickx	Kamiel	Taboralaan 182	8400	Oostende
Mr &	Dubois		Duinhelmstraat 7	8400	Oostende
Dhr.	Duchateau	François	Leffingestraat 56/3	8400	Oostende
Dhr.	Dufait	Freddy	Ernest Feysplein 15/27	8400	Oostende
Dhr.	Duflou	Bernard	Oud Vliegveld 63	8400	Oostende
Dhr.	Durieux	T.	Eendrachtstraat 33	2060	Antwerpen
Dhr.	Durlinger	Erwin	Anjelierenlaan 7	8400	Oostende
Dhr.	Durlinger	Jo	Voorhavenlaan 5/16	8400	Oostende
Dhr.	Eischen	Mathias	Leopold II laan 21	8400	Oostende
Dhr.	Elleboudt	Jean	Orteliuslaan 15	8420	De Haan
	Erfgoed en Museum		Populierenlaan 35	8430	Middelkerke
Dhr.	Everaert	Claude	Ieperstraat 14/21	8400	Oostende
Dhr.	Facon		Spuikomlaan 26	8450	Bredene
Dhr.	Falin	François	Stormmeeuwstraat 5	8400	Oostende
Dhr.	Familie Olsen		Prinses Stefanieplein 39	8400	Oostende
Dhr.	Felix	Marc	Stokkellaan 116	8400	Oostende
Dhr.	Finaut	Fernand	Elisabethlaan 393	8400	Oostende
Dhr.	Fischer	André	Halfweghuisstraat 36	8490	Jabbeke
Dhr.	Francier	Jaak	Torhoutsesteenweg 509	8400	Oostende
Dhr.	Gaethofs	Roland	Hofstraat 15/5	8400	Oostende
Dhr.	Geedts	André	Bosduivestraat 21	8450	Bredene
Dhr.	Geens	Achiel	Steenbakkersstraat 96/2	8400	Oostende
Dhr.	Gerard	Paul	Leopold II laan 10/21	8400	Oostende
Dhr.	Gerard	Thierry	Bosbessenlaan 7	8400	Oostende
Dhr.	Geuskens	Xavier	Nethestraat 17	3941	Hechtel-Eksel
Dhr.	Geuvens	Johan	Frans Musinstraat 20	8400	Oostende
Dhr.	Gevaert	Piet	Eksterstraat 5	8450	Bredene
Dhr.	Ghys	Freddy	Van Hembdenstraat 10	8400	Oostende
Dhr.	Goekint	Julien	Zandvoordeschorredijkstr. 65	8400	Oostende
Dhr.	Goes	Dirk	Westlaan 29	8400	Oostende
Dhr.	Gombert	Laurent	Driftweg 31	8450	Bredene
Fami	Goossens - Bouckenhoog		Laurierstraat 14	8400	Oostende
Dhr.	Goubert	Eddy	Albert I Promenade 34/10D	8400	Oostende
Dhr.	Guilini	Jean-Pierre	C. Permekelaan 62	8400	Oostende
Dhr.	Heetfeld	Pieter	Nieuwpoortsesteenweg	8400	Oostende
Dhr.	Hendriks	Patrick	Koerslaan 14	8450	Bredene
Dhr.	Heughebaert	Herman	Verenigde Natieslaan 10	8400	Oostende
Dhr.	Honnay	Etienne	Mariakerkelaan 143	8400	Oostende
Dhr.	Hostyn	Walter	Karel Janssenslaan 47/5	8400	Oostende
Dhr.	Huys	Staf	Bosduivenstraat 46	8450	Bredene
Dhr.	Inghelbrecht	Jan	Troonstraat 26/119	8400	Oostende
Dhr.	Ippel	Simon	Verenigingstraat 161	8400	Oostende
Dhr.	Jacobsen	Jean	Stockholmstraat 39/4	8400	Oostende
Mevr	Jacquet		Gounodstraat 2A/42	2018	Antwerpen
Dhr.	Jansoone	Georges	Zilvermeeuwstraat 10	8400	Oostende
Dhr.	Jansoone	Roger	Eikenlaan 12	8480	Ichtegem
Dhr.	Jonckheere	Roger	Eigen Haardstraat 19	8400	Oostende
Dhr.	Joye	Johan	Violierenlaan 124	8400	Oostende
Dhr.	Kerger	Antoine	Albrecht Rodenbachtstraat	9040	Sint-
Dhr.	Kimpe	Pierre	Jules Peurquaetstraat 18/	8400	Oostende
Dhr.	Kint	Robert	Europagalerij 13/338	8400	Oostende
Dhr.	Labbeke	Robert	Warschaustraat 3/33	8400	Oostende
Dhr.	Lachat	Georges	Rubenslaan 17	8421	De Haan
Dhr.	Lambersy	Redgy	Pirsonlaan 14	8670	Oostduinkerke
Dhr.	Lambert	Geert	Batterijstraat 16	8400	Oostende
Dhr.	Lamoot	Daniël	Hoogwegel 20	8460	Oudenburg
Dhr.	Lamoot	R.	Albert I Promenade 38/8	8400	Oostende
Dhr.	Lannoo	Eddy	Rietstraat 6	8400	Oostende
Mevr	Lanoye	Monique	Madridstraat 2/5	8400	Oostende
Dhr.	Laridon	Ben	Aartshertoginnestraat 33	8400	Oostende
Dhr.	Laroye	Eric	Koningstraat 37/1	8400	Oostende
Dhr.	Laschet	J.	Nieuwe Langestraat 53	8400	Oostende
Mevr	Lauwereyns	Lucienne	Jules Peurquaetstraat 68	8400	Oostende

Mevr	Lauwers	Nicole	Koningstraat 17	8400	Oostende
Dhr.	Leerman	Michel	Koninginnelaan 59/6	8400	Oostende
Dhr.	Leerman	Vic	Molenstraat 46	8450	Bredene
Dhr.	Legier	Michel	Leopold II laan 2/3	8400	Oostende
Mevr	Leniere	Raymonda	Jagerspad 15	8434	Westende
Dhr.	Lermyte	Jean-Marie	Kortrijkstraat 323	8870	Izegem
Dhr.	Loontiens	Walter	Elisabethlaan 19/102	8400	Oostende
	Lowyck	Drukkerij	Archimedesstraat 53	8400	Oostende
Dhr.	Loy	Marc	Albert I-promenade 3/7C	8400	Oostende
Dhr.	Maenhoudt	Peter	Metselaarsstraat 1/2	8400	Oostende
Dhr.	Maes	Jacky	Hendrik Serruyslaan 78/23	8400	Oostende
Dhr.	Maes	Rene	Petunialaan 11	8400	Oostende
Mevr..	Mahieu		Duinenstraat 186	8450	Bredene
Dhr.	Major	Ronny	Zegelaan 21	8450	Bredene
Dhr.	Marchand	Celest	Stationsstraat 96	8470	Gistel
Dhr.	Marin	Peter	Salvialaan 48	8400	Oostende
Dhr.	Masschalck	Eddy	Ridder Van Ranstlei 77	2640	Mortsel
Mevr	Matthys	Anny	Koningstraat 47/4	8400	Oostende
Mevr	Maurau	Lilian	Rogierlaan 25/7	8400	Oostende
Dhr.	Mertens	Jacques	Léon Spilliaertstraat 83	8400	Oostende
Dhr.	Messens	R.	lijsterbeslaan 24	8400	Oostende
Dhr.	Messiaen	Marcel	Henri Jasparlaan 37	8434	Westende
Dhr.	Meyers		Kastanjelaan 35	8400	Oostende
Dhr.	Milh	Jan	Serafien De Rijckelaan 21	9840	De Pinte
Dhr.	Missiaen	André	Steense Dijk 364	8400	Oostende
Dhr.	Monteyne	Johny	Luchthavenstraat 47	8400	Oostende
Mevr	Monteyne	Miliana	Carnegielaan 39	3500	Hasselt
Mevr	Nefors-Schuyesmans		Rogierlaan 41/4	8400	Oostende
Dhr.	Neirynck	Vic	Noordstraat 13	8420	De Haan
Mevr	Neyman	Mireille	Lijndraaiersstraat 44/03-04	8400	Oostende
Dhr.	Nieuwenhuyse	Gilbert	Elisabethlaan 1 A	8400	Oostende
Dhr.	Nieuwenhuyse	Jo	Duinkerkedreef 7	8680	Koekelare
Dhr.	Nolf	Dirk	Nieuwpoortsesteenweg 56	8400	Oostende
Dhr.	Nootaert	Frank	Euphr. Beernaertstraat 58	8400	Oostende
Dhr.	Nuyttens	Marcel	Boomforeeststraat 39	8870	Izegem
Dhr.	Otte	Frans	Dorpstraat 109/4	8400	Oostende
Mevr	Pauwels	Maria	Madeliefjeslaan 5	8400	Oostende
Dhr.	Pennequin	Herbert	Leffingestraat 209	8400	Oostende
Dhr.	Perdaens	André	Acacialaan 10	8400	Oostende
Dhr.	Pierre	Theo	Nieuwpoortsesteenweg 245/6	8400	Oostende
Dhr.	Pladys	Hubert	Maria Theresiastraat 88/4	3000	Leuven
Dhr.	Plovie	Marcel	Eigen Haardstraat 9	8400	Oostende
Mevr	Ponjaert	Victoire	Rogierlaan 34/12	8400	Oostende
Dhr.	Proot	J.	Plantenstraat 47	8400	Oostende
Dhr.	Provoost	Oscar	Nieuwpoortsesteenweg	8400	Oostende
Dhr.	Pyck	Karel	Zeedijk 173/17	8400	Oostende
Mevr	Quaegebeur	Martine	Feeënpad 4	8400	Oostende
Mevr	Raeymaekers	Anita	Maria Theresiastraat 88/2	3000	Leuven
Dhr.	Ramoudt-Desport		Fregatstraat 16	8400	Oostende
Mevr	Remaut	Jeannette	Sint-Franciscusstraat 55/6	8400	Oostende
Dhr.	Rigaux	Freddy	Vuurkruisenlaan 58	2110	Wijnegem
Dhr.	Rotsaert	Dirk	J. de ter Beerstlaan 16	8450	Bredene
Dhr.	Sanders	Ronald	Leeuwerikenstraat 77	8400	Oostende
Dhr.	Schramme	Hugo	Petunialaan 41	8400	Oostende
Mevr	Schuyesmans	Solange	Hof ter Mere 4	9000	Gent
Dhr.	Segers	Jean	Torhoutsesteenweg 156/102	8400	Oostende
Dhr.	Serie	Edmond	Taboralaan 50	8400	Oostende
Mevr	Seys		Ooststraat 36/8	8400	Oostende
Dhr.	Simoens	Roger	Groentemarkt 11/11	8400	Oostende
Mevr	Simonis	Femke	Koningin Astridlaan 11/122	8400	Oostende
Dhr.	Simons	Raymond	Werkzaamheidstraat 79	8400	Oostende
Dhr.	Simons	Roger	Pr. Clementinaplein 10-12 /	8400	Oostende
Mevr	Soenen	Monique	Notelaarsstraat 20	8400	Oostende

Dhr.	Soenen	Rene	Blakmeers 71	1790	Affligem	
	Stadsarchief		Stadhuis - Vindictivelaan 1	8400	Oostende	
Dhr.	Stichting de Bethune		Kasteeldreef 10	8510	Kortrijk	
Mevr	Storme	Annie	Orchideelaan 5	8400	Oostende	
Dhr.	Streber	Luc	Boondaelsesteenweg 589	1050	Brussel	
Dhr.	Strybol	Luc	Zeelaan 50	8400	Oostende	
Dhr.	Surmont	Joris	Cyriel Buysselaan 4	8421	De Haan	
Mevr	Sweetlove	Adolphine	Koningstraat 31/2C	8400	Oostende	
Mevr	Symaeys	Clara	Nieuwpoortsesteenweg 23/10	8400	Oostende	
Dhr.	't Jaeckx	Erwin	Rivierstraat 8	8400	Oostende	
Mevr	Tanghe	Monique	Zwaluwenstraat 160/6	8400	Oostende	
Dhr.	Tanghe	Roland	Leopold van Tyghemlaan 51	8400	Oostende	
Dhr.	Thevissen	José	Vredestraat 63	8400	Oostende	
Dhr.	Toune	Albert	Zelliklaan 47	8400	Oostende	
Dhr.	Tulpin	Ronald	Emiel Moysonplein 1/25	8400	Oostende	
Dhr.	Vaes	Patrick	Zandvoordestraat 157	8460	Oudenburg	
Dhr.	Valcke	Jos	Duivenstraat 4	8400	Oostende	
Dhr.	Valcke	Lucien	Leopold II laan 18/4	8400	Oostende	
Mevr	Van Acker	Rosa	Frère Orbanstraat 139	8400	Oostende	
Dhr.	Van Coolput	Luc	Van Stralenstraat 39	2060	Antwerpen	
Dhr.	Van Daele	Serge	Coupurestraat 10	8450	Bredene	
Dhr.	Van den Berghe	Luc	Christinastraat 3 bus 1	8400	Oostende	
Dhr.	Van Den Broecke	Karel	Torhoutsesteenweg 234/5	8400	Oostende	
Dhr.	van den meersschaut	Rudi	Van Craenenbroeckstr. 69/4	9120	Beveren-Waas	
Dhr.	Van Eycken	Jocelyn	Sint Sebastiaanstraat 20	8400	Oostende	
Mevr	Van Geluwe		Vinkenstraat 5	8400	Oostende	
Dhr.	Van Huele	Jean	Euprh Beernaerstraat 42	8400	Oostende	
Mgr	van Leeuwen	Dirk	Konigin Elisathlei 6/22	2018	Antwerpen	
Dhr.	van Moerkerke	Eddy	Gerststraat 18	8400	Oostende	
Dhr.	Van Rijsbergen	Andries	Kustlaan 3	8450	Bredene	
Mevr	Van Tyghem	Gilberte	Lotuslaan 29	8400	Oostende	
Dhr.	Van Wassenhove	Jean-Lou	Stockholmstraat 27	8400	Oostende	
Dhr.	Vanblaere	Marcel	Marie-Joséstraat 5	8400	Oostende	
Mevr	Vancraeynest	Bea	Edithe Cavelstraat 18	8400	Oostende	
Dhr.	Vande Casteele	Louis	Sint Riquierstraat 17	8450	Bredene	
Mevr	Vande Wijnckel	Gerda	Koopvaardijstraat 14	8400	Oostende	
Dhr.	Vande Winkel	Daniël	Cardijnplein 6/10	8400	Oostende	
Dhr.	Vandelacluze	Walter	Jules Peurquaetstraat 1/14	8400	Oostende	
Dhr.	Vandenberghe	Edwin	Eikhofstraat 19	8600	Diksmuide	
Dhr.	Vandenberghe	Robert	Longchamplaan 84	8400	Oostende	
Mevr	Vandenbroecke	Cecile	Laar 20	2630	Aartselaar	
Mevr	Vandendriessche	Georgette	Leopold I plein 5A/12	8400	Oostende	
Dhr.	Vander Heyde	Paul	Dorpstraat 60	8432	Leffinge	
Dhr.	Vandercruyssen	Rene	Mariakerkelaan 330	8400	Oostende	
Dhr.	Vanderstraeten	Martin	Taboralaan 49	8400	Oostende	
Dhr.	Vanderwal	Frans	Oud Vliegveld 35	8400	Oostende	
Dhr.	Vandesteene	John	Ravenlaan 16	8400	Oostende	
Dhr.	Vandevelde	François	Gistelsesteenweg 48	8400	Oostende	
Mevr	Vanhavermaet	Irène	Koningstraat 37/3	8400	Oostende	
Mevr	Vanhecke	Jacoba	Bauwensplein 10/7	8400	Oostende	
Dhr.	Vanhecke	Pierre	Henri Lalouxlaan 45	8670	Koksijde	
Dhr.	Vanhoecke	Guido	Nieuwe Langestraat 149	8400	Oostende	
Dhr.	Vanhooren	Roger	Mercatorlaan 19/53	8400	Oostende	
Mevr	Vanhoucke	Christiana	Zwevezelestraat 72	8820	Torhout	
Dhr.	Vanleke		Passchijnstraat 5	8400	Oostende	
Dhr.	Vanleke	Jan	Tovernaarsstraat 14	8470	Snaaskerke	
Mevr	Vanlerberghe	Esther	Kastanjelaan 52	8400	Oostende	
Dhr.	Vanrechem	Fernand	Kappellestraat 5 bus 203	8450	Bredene	
Dhr.	Vansevenant	Bart	Ijzerstraat 24A/13	8400	Oostende	
Dhr.	Vansieleghem	André	Havenstraat 22	8400	Oostende	
Dhr.	Velden	P.P.M.	Frankenlaan 167	5037	KH Tilburg	Nederland
Dhr.	Velghe	André	Kanaalstraat 71	8550	Zwevegem	
Dhr.	Vens	Roger	Schippersstraat 45/7	8400	Oostende	

Dhr.	Verburgh-Serrano		Zwanenlaan 75	8400	Oostende
Dhr.	Vercruysse	Gustaaf	Boomgaardstraat 24	3012	Wilsele
Dhr.	Verdonck	René	Karel Janssenslaan 29/15	8400	Oostende
Dhr.	Verdonck	Roger	Amsterdamstraat 49	8400	Oostende
Dhr.	Vergauwe	Andre	Kastanjelaan 41	8400	Oostende
Dhr.	Verhaeghe	Fernand	Violierenlaan 53	8400	Oostende
Dhr.	Verhaeghe	Marcel	Dr. Verhaeghestraat 20	8400	Oostende
Dhr.	Verhaeghe-Detailleur		Vinkenstraat 28	8400	Oostende
Mevr	Verhulst	Gerda	Gerststraat 57	8400	Oostende
Dhr.	Vermeersch	Daniël	Lijsterbeslaan 56	8400	Oostende
Dhr.	Vermeersch	Gilbert	Blauwkasteelstraat 98/2	8400	Oostende
Dhr.	Vermeesch	Dries	Christinastraat 23/F11	8400	Oostende
Dhr.	Vernack	Rik	Steensedijk 627	8400	Oostende
Dhr.	Verstraete	Dirk	Honoré Borgersstraat 88	8400	Oostende
Dhr.	Verstraete	Michel	Bronstraat 18	8400	Oostende
Mevr	Vervaele	Katrien	Groenestraat 22	8377	Zuienkerke
Dhr.	Vervisch	Jef	Zwanenstraat 2	8450	Bredene
Mevr	Vieren	Maria	Metselaarsstraat 71	8400	Oostende
Dhr.	Vigne	Andre	Pycke de ten Aerdelaan 72	8400	Oostende
Dhr.	Vilain	Omer	Rogierlaan 38/11	8400	Oostende
Dhr.	Vilain	Ronny	Prinses Stefanieplein 43	8400	Oostende
Mevr	Vlaemynck	Monique	Gentstraat 6	8400	Oostende
	VLIZ		Wandelaarkaai 7	8400	Oostende
	VVF Oostende		Dr. L. Colensstraat 6	8400	Oostende
Dhr.	Wauters	Hugo	Bellegemsestraat 80	8510	Bellegem
Dhr.	Weise	Rudi	Voorhavenlaan 1/14	8400	Oostende
Dhr.	Weynen	E.A.	J. Peurquaetstraat 52/5	8400	Oostende
Mevr	Willaert	Denise	Kapucijnenstraat 23/3	8400	Oostende
Dhr.	Willems	Roger	Albert I Promenade 26/8	8400	Oostende
Mevr	Wybouw	Carine	Leffingestraat 293	8400	Oostende
Dhr.	Wybouw	René	Kanaalstraat 7	8470	Gistel
Dhr.	Wybouw	Roland	Ieperleestraat 13	8432	Leffinge
Dhr.	Zonnekein	Leonard	Ooststraat 6/4	8400	Oostende

PLATE – VEILING 2013

Schikkingen betreffende de veiling

1. De aanbieder moet een getypte, of minstens zeer goed leesbaar geschreven lijst samenstellen.

   Bij boeken: titel, auteur, uitgever en datum vermelden;
   Bij andere stukken of het een origineel of herdruk is.
   Wij aanvaarden **geen** fotokopieën meer.
   De lijst moet samen met de te veilen stukken binnengebracht worden in het Stadsmuseum, Langestraat 69, Oostende op zaterdagen 12 en 19 januari, van 10.00 uur tot 12.30.00 uur en van 14.00 uur tot 17.00 uur. De stukken zullen bij het aanvaarden gecontroleerd worden. Er worden geen stukken meer aanvaard de avond van de veiling.

2. De geschatte waarde per stuk moet minstens 3 Euro bedragen.

3. Op zondag 27 januari, tussen 10.00 uur en 12.00 uur, zullen de aangeboden stukken te bezichtigen zijn in het Stadsmuseum. De lijst met de te veilen stukken zal reeds beschikbaar zijn. Wie op de kijkdag niet kan komen kan de veilinglijst terugvinden op de website (www.deplate.be).

4. Op de avond van de veiling, donderdag 31 januari 2013, zal de lijst ook te koop aangeboden worden.

5. Het bestuur behoudt zich het recht voor de veiling te annuleren indien het aanbod te schraal is.

6. Verder blijven de vroegere schikkingen van toepassing:

   Een % komt te goede van De Plate. Dit procent werd vastgesteld op 20 % dat afgehouden wordt van de verkoopsom;
   De stukken (boeken, foto's, affiches, plannen, enz. maar geen breekbare voorwerpen) moeten betrekking hebben op Oostende of de Kuststreek

Uitvaartverzorging - Funerarium

Jan Nuytten

Het **uitvaartkontrakt**
is de absolute **zekerheid**
dat uw begrafenis of crematie
zal uitgevoerd worden volgens
uw wensen en dat uw familie
achteraf **geen financiële**
beslommeringen heeft

Stuiverstraat 470
8400 Oostende
tel. 059/80.15.53

Met steun van de Vlaamse overheid

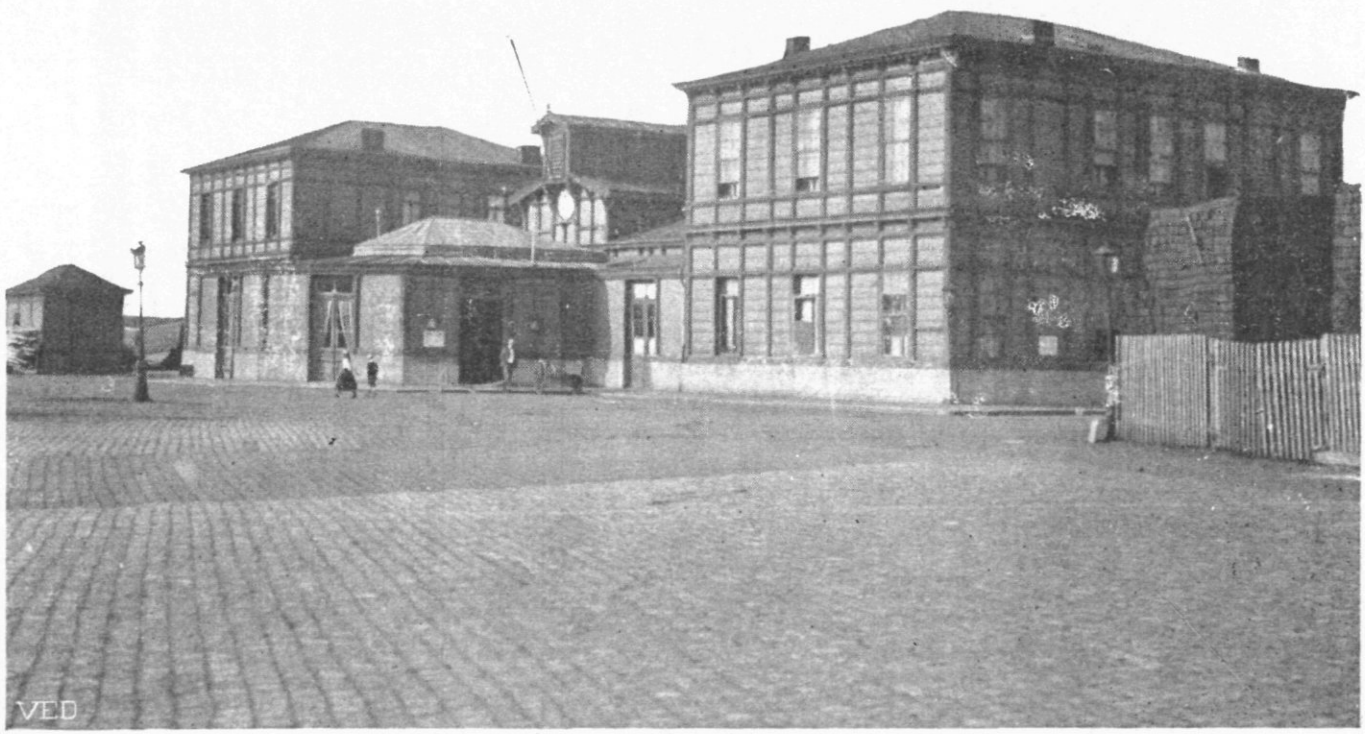
Provincie West-Vlaanderen
Door mensen gedreven

AFGIFTEKANTOOR
8400 - OOSTENDE 1
P.408954

MAANDBLAD

FEBRUARI 2013

VERSCHIJNT NIET IN JULI EN AUGUSTUS

OSTENDE. — Gare Maritime

DE PLATE

V.U. Jean Pierre Falise, Hendrik Serruyslaan 78/19 - 8400 Oostende

HET BELANG VAN HET OOSTENDS KLEIN DRUKWERK IN DE LOKALE GESCHIEDENIS

26 januari tot en met 31 mei 2013

Samengesteld door:
De Koninklijke Oostendse Heem- en Geschiedkundige Kring De Plate

Stadsmuseum - Langestraat 69 - 8400 Oostende

www.stadsmuseumoostende.be

Openingstijden: elke dag van 10.00 - 12.30 uur
en van 14.00 - 18.00 uur (gesloten op dinsdag)

Stad aan Zee OOSTENDE
OOSTENDE CULTUURSTAD
STADSMUSEUM OOSTENDE
De Plate
Provincie West-Vlaanderen

V.u. Stadsmuseum, Langestraat 69, 8400 Oostende - Ontwerp Grafisch Atelier

ISSN = 1373-0762

DE PLATE

TIJDSCHRIFT VAN DE KONINKLIJKE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING "DE PLATE" (V.Z.W.) - OOSTENDE.

Prijs Cultuurraad Oostende 1996.

Vormings- en ontwikkelingsorganisatie en Permanente Vorming.

Aangesloten bij de CULTUURRAAD OOSTENDE en HEEMKUNDE WEST-VLAANDEREN.

Statuten gepubliceerd in de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad d.d. 1-2 mei 1959, nr. 1931 en de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 16 juni 2004.

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen getekende bijdragen en weerspiegelen niet noodzakelijk de opinie van de Kring.
Tekstovername toegelaten na akkoord van auteur en mits vermelding van oorsprong.
Ingezonden stukken mogen nog NIET gepubliceerd zijn.
De auteurs worden er attent op gemaakt dat bij elke bijdrage een bronvermelding hoort.

JAARGANG 42
NUMMER 2 **Prijs per los nummer: € 1,50**
MAAND februari 2013

IN DIT NUMMER:

Blz. 32: **F. GEVAERT**: De metamorfose van de haven van Oostende (deel 30).
Blz. 38: **R. JANSOONE**: Het dagelijkse leven in Oostende tijdens de bezetting (1940-1944): deel 14.
Blz. 46: Jaarverslag 2012.

KONINKLIJKE OOSTENDSE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING DE PLATE

Correspondentieadres : Heemkring De Plate, Langestraat 69, 8400 Oostende.
Hoofdredacteur en verantwoordelijke uitgever: Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende.

Rekeningen : IBAN: BE81 3800 0966 6224
BIC: BBRUBEBB
IBAN: BE39 0000 7882 4119
BIC: BPOTBEB1

Website: www.deplate.be
E-mail: plate.oostende@telenet.be

Het Bestuur

Erevoorzitter:
Omer VILAIN, Rogierlaan 38/11, 8400 Oostende.

Voorzitter:
Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende, tel. 059708815.
E-mail: falise.jp@scarlet.be

Ondervoorzitter:
Ferdinand GEVAERT, Duinenstraat 40, 8450 Bredene.

Secretaris:
Nadia STUBBE, Blauwvoetstraat 7, 8400 Oostende, tel. 059800289.
E-mail: de.plate@telenet.be

Penningmeester:
Fernand MUS, Salvialaan 5, 8400 Oostende, tel. 059501895.
E-mail: ferre.mus@skynet.be

Leden:
August GOETHAELS, Stockholmstraat 21/10, 8400 Oostende.
Freddy HUBRECHTSEN, Gerststraat 35A, 8400 Oostende.
Jean HUYS, Groenendijkstraat 185, 8450 Bredene
Valère PRINZIE, Euphrosina Beernaertstraat 48, 8400 Oostende.
Emile SMISSAERT, Hendrik Serruyslaan 4/9, 8400 Oostende.
Johan VAN ROOSE, Kabeljauwstraat 5, 8460 Oudenburg.
Gilbert VERMEERSCH, Blauw Kasteelstraat 98/2, 8400 Oostende.
Koen VERWAERDE, A. Chocqueelstraat 1, 8400 Oostende.

Schreven in dit nummer:

Ferdinand GEVAERT: Duinenstraat 40, 8450 Bredene.
Roger JANSOONE: Eikenlaan12, 8481 Ichtegem

FEBRUARI ACTIVITEIT

donderdag 28 februari 2013 om 20.00 uur

in de conferentiezaal van het Centrum FamiliekundeVlaanderen Regio Oostende. Dr. L. Colensstraat 6, Oostende.

onderwerp: **DE INTREDE VAN CHRISTUS IN BRUSSEL IN 1889**

spreker: dhr. **Xavier TRICOT**

Xavier Tricot is kunstenaar, kunstverzamelaar en curator van verschillende Ensor-tentoonstellingen in binnen en buitenland en auteur van o.a. de beredeneerde catalogus van de schilderijen van James Ensor.
Als Oostendenaar is hij een internationaal erkende Ensorkenner.

Deze avond bespreekt hij HET meesterwerk van James Ensor.

Xavier Tricot zal in zijn voordracht een complete analyse geven van "De intrede van Christus in Brussel" geplaatst in zijn kunsthistorische, religieuze, politieke, sociale en folkloristische context. De verschillende details van het schilderij, vooral wat de figuren betreft, worden besproken en uitgelegd.

Het werk wordt ook gesitueerd in de het gehele oeuvre van de Oostendse meester en dat van andere kunstenaars.

En er wordt ook ingegaan op de kunsthistorische waarde van het werk vandaag de dag.

Een avond die geen enkele kunstliefhebber en Oostendenaar mag missen.
Op een voordracht bij de Plate is zoals altijd iedereen welkom en is de toegang voor iedereen gratis.

FOTO OP HET TITELBLAD

HET EERSTE ZEESTATION.

In de periode 1866-1870 werd ter plaatse van de "Batterie de la Débarcadère" een nieuwe kaai gebouwd ten behoeve van de pakketboten naar Dover, genoemd: "Pakketbotenkaai". Op deze kaai werd in 1869-1870 een eerste "zeestation" opgetrokken in hout. In 1871 werd een verbindingsspoor aangelegd tussen het spoorwegstation "Oostende-Stad" en het zeestation en tijdens dat jaar in bedrijf genomen. De treinreizigers met als eindbestemming Engeland, of komende van het Britse eiland, konden uitstappen of instappen, in de onmiddellijke omgeving van de pakketboten van de Oostende-Doverlijn. In 1879 werd het perron van het zeestation voorzien van een spooroverkapping, zodat de reizigers "in het droge"waren.
Het houten zeestation bleef in dienst tot 1905.

248160

DE METAMORFOSE VAN DE HAVEN VAN OOSTENDE, (DEEL 30)

door **Ferdinand GEVAERT**

De Pakketbotenkaai: van "Batterie de la Débarcadère" tot "Cruisekaai". (deel 12).

Door de ingebruikneming in 1973 en 1974 van de eerste multi-purpose schepen van de R.M.T., de Prins Philippe en de Prince Laurent en de Britse schepen Hengist en Horsa van British Rail. alle van "Sealink", ontstond een nieuwe bedrijfsomstandigheid, waarbij de normale dagdiensten op Dover met de klassieke pakketboten (de male) werden afgeschaft. De Britse schepen voeren echter op Folkestone (1): een tiental kilometer ten westen van Dover. Daar deze schepen ook "voetpassagiers" vervoerden, met in Dover en Oostende rechtstreekse aansluiting op de internationale en binnenlandse treinen, moesten deze passagiers zich over de kaaien, tussen de in- en ontschepende voertuigen in, naar de schepen en de passagiersterminal (wacht- en douanezaal) begeven. Toch een heel eind lopen van brug 2 en 3 naar de terminal in het zeestation. Een zeer onveilige bedoening die om maatregelen vroeg (vereiste). De segregatie van de verkeersstromen drong zich op.

Om enigszins aan de veiligheidsnormen te voldoen werden als voorlopige maatregel gedurende enige tijd de "voetpassagiers" vervoerd met twee stadsbussen tussen de passagiersterminal in het zeestation en de schepen gemeerd aan de carferrybruggen, en vice-versa (2).

In 1974 werd een aanvang gemaakt met de uitvoering van een ontwerp, opgemaakt door de technische diensten van de R.M.T., om aan deze onveilige toestand een definitief einde te stellen. Een stelsel van overdekte passagierskokers op 4,50 meter boven kaainiveau, met hydraulische gangwavs voor aansluiting op de schepen. Het systeem vertrok in de omgevormde douanezaal, vervolgens met een hellend rolpad naar de verdieping van de zijvleugel van het Zeewezengebouw (3) en zo met een stelsel van kokers die bovengrondse verbinding gaf met brug 3 en brug 2. Alwaar hydraulisch in de hoogte en lengte instelbare overdekte gangways toegang gaven tot de schepen.

Het kokersysteem werd voorzien van bagagerolbanden zodat de reizigers hun reisgoed niet moesten dragen, (zie fig. nrs. 225- t/m 228).

Het ganse stelsel werd vervaardigd, gemonteerd en in bedrijf gesteld door de werkhuizen van de R.M.T. mits toelevering van het rolpad en bagagerolbanden. Het geheel was voor het begin van het zomerseizoen 1976 volledig klaar voor gebruik en in dienst gesteld. Voorwaar, een prestatie !.

Het stelsel werd verscheidene malen aangepast aan wijzigingen en uitbreidingen van de kaaiinfrastructuur. Het tracé van de passagierskoker werd in 1988 ingrijpend gewijzigd tengevolge van de bouw van een zijlaadplatform aan carferrybrug nr. 3, (waarover later meer).

Het stelsel van passagierskokers werd in 1990, bij de bouw van carferrybrug nr. 4 aan post 4 van de Pakketbotenkaai, uitgebreid vanuit de wachtzaal van de terminal in het zeestation tot aan het passagiersinschepingsstation aan brug 4, (waarover later meer). Omstreeks 2000 werd deze koker nog doorgetrokken naar het toen nieuw zijlaadplatform aan brug 4.

Na het opdoeken van de R.M.T. in 1997 werd in 1998 de passagierskoker uitgebreid vanaf post 6 (carferrybrug 2) naar het zijlaadlaadplatform aan brug 1 , ten behoeve van de passagiers van de "fast-ferries" die ingelegd werden door Hoverspeed-Holyman tussen Oostende en Dover, (hierover later meer).

Heden, 2013, alhoewel niet meer in gebruik, bestaat het stelsel van passagierskokers nog gedeeltelijk. In 2011 werd een gedeelte van de koker tussen de terminal en het passagiersinschepingsstation aan brug 4 gesloopt.

In 1977 werd carferrybrug nr.1, daar het niet meer voldeed aan de bedrijfseisen wegens te gering toegelaten belasting, vervangen door een nieuwe brug. Een brug met een draagvermogen aangepast aan de modernste eisen, nl. een totaal toegelaten voertuigengewicht van 240 ton en twee rijvlakken. Wat het laden en lossen van twee rijen voertuigen tegelijk zou toelaten.

De brug werd ontworpen door de heer John Rose van Marine Developments Ltd uit Glasgow, Schotland. Het concept van de carferrybrug week totaal af van de bestaande installaties.

De brug, glijdend scharnierend vastgemaakt aan de kaaimuur, werd aan het scheepsuiteinde afgesteund op een drijftank, dat integraal vast deel uitmaakte van de brug, (zie fig. nr.229). De tank was ingedeeld in drie hoofdcompartimenten. Het middenste compartiment had geen bodemplaat en stond open naar de zee, of vaargeul. De twee vleugelcompartimenten waren uitgerust als ballasttanks.

Het middelste compartiment was uitgerust als een luchttank, met luchtdichte dakplaat en aansluitingen op een luchtcompressor met werkingsdruk van 7 kg/cm^2 en op een afstandsbediende ontluchtingskiep. De brug dreef op de luchtbel die ontstond in het middelste compartiment tussen de dakplaat en de open bodem. De hoogte van het rijvlak van de brug boven het watervlak van de havengeul was instelbaar door lucht uit het middencompartiment te laten ontsnappen of druklucht toe te voegen in de luchtbel. Een eenvoudig doch vernuftig systeem, (zie fig. nr.230).

Eenmaal het rijvlak van de brug op hoogte gebracht was van het voertuigendek van het schip werd de brug vastgemaakt aan het schip door middel van staaldraadkabels, (zie fig. nr.231). De beperkt scharnierbare vasthechtingspunten op de brug waren in de hoogte hydraulisch instelbaar. Na opkoppeling werden de gewichten van de in- en ontschepende voertuigen via de ophangkabels overgebracht op het schip. De belasting op de brug werd niet opgenomen door de drijftank, zodat deze niet dieper wegzonk of opdreef.

Na een paar maanden bleek het ophangssysteem te omslachtig in de praktijk. Op initiatief en know-how van de technische dienst van de R.M.T werd een andere, minder omslachtige en veiliger systeem ontworpen en uitgevoerd. Het nieuw systeem bestond uit een hydraulische verankeringshaak, verzonken ingebouwd op de brug, en verankeringspunt ingebouwd in boeg van de schepen. Een bedrijfszeker systeem waarbij de brug volledig de bewegingen van het schip volgde, als het ware "volledig één met het aangemeerd schip", (zie fig. nr. 232). De ophangkabels werden alsdan, tenminste voor de R.M.T.-schepen, niet meer gebruikt. Ze werden na het opdoeken van de R.M.T.-diensten terug in gebruik gesteld voor het aanmeren van de fast-ferries van Holyman-Sally en de latere havengebruiker Hoverspeed-Holyman.

Het staalwerk van de brug werd uitgevoerd door het Brugs metaalconstructiewerkhuis Ysenbrandt naar constructietekeningen en opdracht van Marine Developments Ltd. De hydraulische en drukluchtinstallaties werden aangeleverd door Marine Developments. De aanpassing van de waterbouwkundige werken werden, overeenkomstig de aanwijzingen van Openbare Werken, Dienst der kust, uitgevoerd door de werkhuizen van de R.M.T.

Na het verdwijnen van de R.M.T.-diensten in 1997 werd de brug vanaf 1998 gebruikt door achtereenvolgend de fast-ferries en catamarans van Sally-Holyman en Hoverspeed-Holyman.

In maart 2002 hield Hoverspeed-Holyman op met de exploitatie van de lijn Oostende-Dover. Sindsdien is de brug niet meer gebruikt.

Door de bouw van de uitbreiding van de passagierskoker in 1998 was de vrije hoogte onder de koker afgestemd op het vervoer via de brug van uitsluitend passagiersvoertuigen. De vrije hoogte in de garage van de catamaran van Hoverspeed was vrij beperkt en liet slechts het vervoer van personenwagens toe. Dit beperkt de gebruiksmogelijkheden van carferrybrug 1.

In 1978-1979 werd, aanleunend aan post 5 van de Pakketboten, in de uiterste uithoek, in de havengeul, tussen het begeleidingsstaketsel (of "geleidewerk") van de Demeysluis en de kaai, een betonnen platform van 120 x 60 meter gebouwd. Initieel doel was het meer ruimte scheppen voor het opstellen van "drops". Twaalf jaar later werd het platform in gebruik genomen als landhoofd voor een vierde carferrybrug van de R.M.T.

In deze periode werd bovenop de overdekte voertuigenhal van het carferrystation een zeer ruim kantoor gebouwd voor de kaaidiensten, (zie fig. nr. 225, rep. A). De kaaidiensten, onder de leiding van een kaaiofficier, beheerden de terreinen voor het opstellen van wachtende personenwagens, al of niet met caravan of aanhangwagen (vb.: met zweefvliegtuig, race motoren of zelfs raceauto's), motorfietsen, lichte vrachtwagens, het opstellen voor de inscheping en ontscheping van begeleide- en niet begeleide vrachtvoertuigen ("drops"). Het begeleiden van het in- en ontschepen van deze voertuigen; alsook de behandeling van import voertuigen, caravans en sta-caravans. Daarenboven het meren en afmeren van de schepen, de bediening van de carferrybruggen en controle op het in- en uit verkeer van voertuigen en passagiers op de carferryterminal, evenals de vervoersdocumenten.

Eveneens werd bovenop de voertuigenhal van het carferrystation een volwaardig restaurant opgetrokken in pre-fab elementen, geleverd en samengebouwd door de firma Decoene uit Kortrijk. De toegang tot het restaurant gebeurde via de verdieping van het carferrystation. Het restaurant was uitgerust met een volwaardige keuken en wijnkelder. Er werden naar de menukaart uitstekende maaltijden opgediend. Een snack en een pint, of een "cup of tea" (cup of char) was ook mogelijk, zelfs "fish and chips". Het restaurant werd uitgebaat door de concessiehouder, toen "Wagons-Lits", (4). (Zie fig. nr. 225, rep. B).

(wordt vervolgd)

VERWIJZINGEN

(1) Voorheen voeren er ook tijdens de zomermaanden gedurende de weekends, pakketboten op Folkestone. In 1969 liep de "Reine Astrid"in de haven van Folkestone op een onderwaterhindernis. De dubbelbodem van het schip werd in één compartiment lek geslagen en over twee andere compartimenten stevig geblutst. Er was echter geen gevaar tot zinken of ander onheil. Het schip kwam op eigen kracht naar Oostende, en werd vervolgens hersteld in een droogdok te Antwerpen, (noot: het schip had deels nog een geklonken romp).
(2) Tweedehandse voormalige Duitse stadsbussen aangekocht door de R.M.T.
(3) Hiervoor werden het kledingsmagazijn (o.m. uniformen en werkkledij), het kantoor van de commandant-directeur van de Pakketbotendienst (Directie Productie) en bureaus van administratieve diensten ontruimd en de binnenmuren gesloopt van het betreffende deel van dat gebouw. Het personeel kreeg ruimte in de vleugel van het gebouw gelegen aan de Natiënkaai.
(4) Voorganger als concessionaris was R.L.Peeters onder het plaatselijk beheer van de heer Thomas.

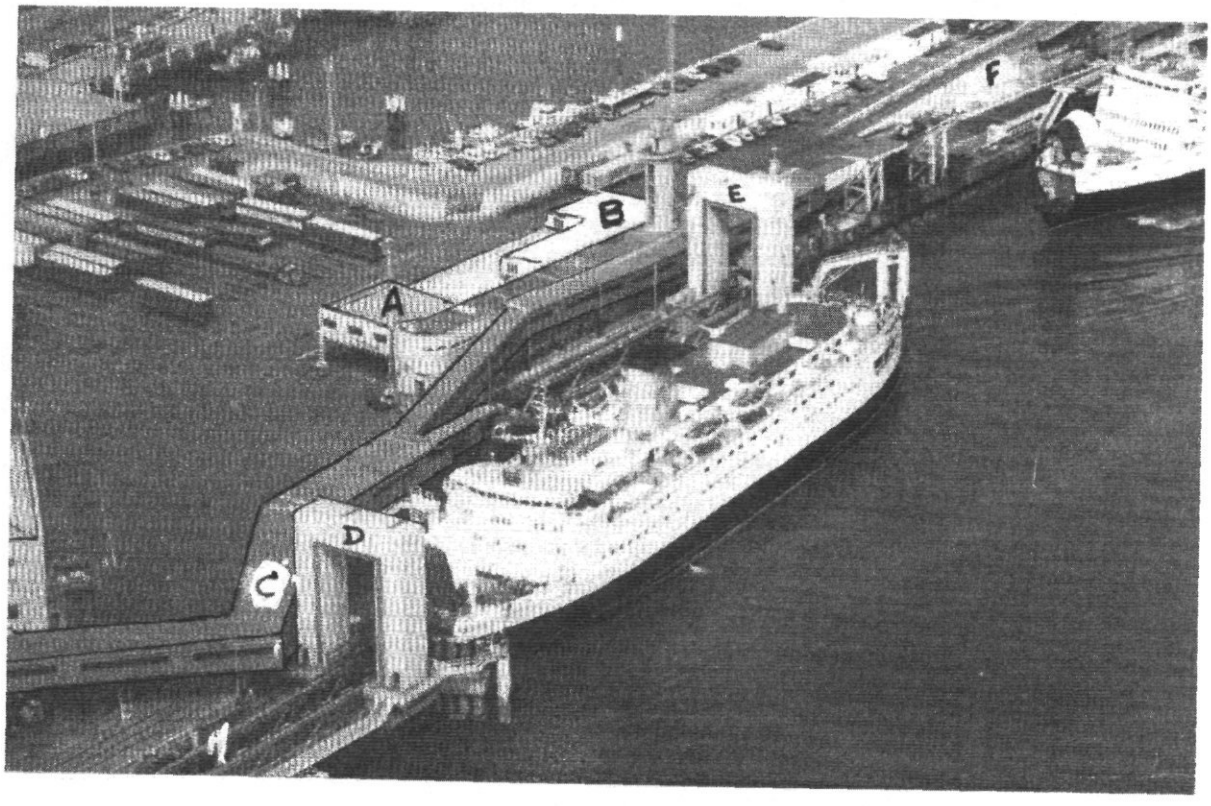
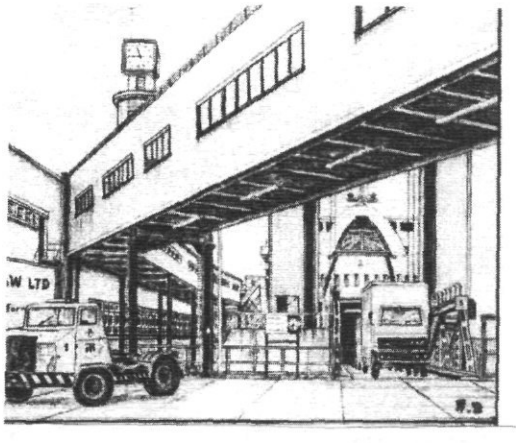

Fig. nr. 225. Haven Oostende, 1984. Zicht op de havengeul en carferryterminal, met de "Prinses Maria Esmeralda" aangemeerd aan carferrybrug nr. 3 en de "Prins Philippe" bij benaderings-manoeuvre van carferrybrug nr. 2.
Legende: A:kantoor kaaidiensten; B: restaurant bovenop de voertuigenhal; C: passagierskoker; D: carferrybrug 3; E: carferrybrug 2; F: zijlaadplatform carferrybrug 1; G: R.M.T.-gebouw (voormalig Zeewezengebouw).

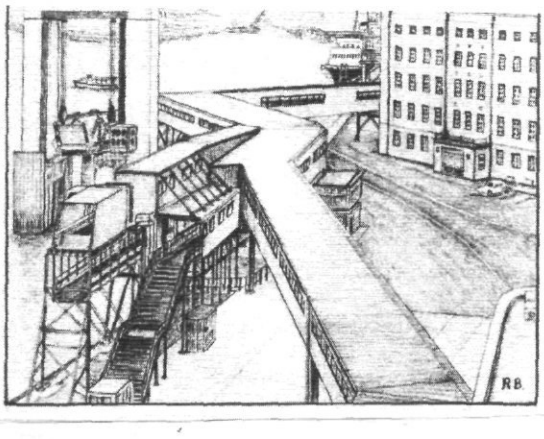

Fig. nrs. 226 en 227.
Tekeningen door wijlen Raymond Borrey (voormalig Atelierchef R.M.T.) van de passagierskoker op de Pakketbotenkaai (uit het boek door Raymond Borrey: "Oostende-Dover-Folkestone, 1846-1982, Historiek nationale zeevaartlijnen", (Oostende 1982).
Tekening links, zicht op carferrybrug 2 en het carferrygebouw, met in de achtergrond ontscheping van een vrachtvoertuig. Voorgrond de passagierskoker, 4,50 m boven kaainiveau.
Tekening rechts, zicht op de passagierskoker met rechts het R.M.T.-gebouw waarop de passagierskoker aansluit. Links: carferrybrug 3, met de hydraulische passagiersgangway. Onder: de noodtrap. Midden: de paxkoker naar carferrybrug 2.

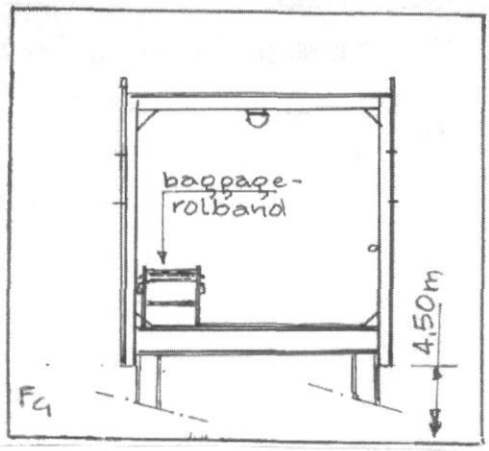

Fig. nr. 228. Haven Oostende, Pakketbotenkaai, 1977. Typedwarsdoorsnede passagierskoker.

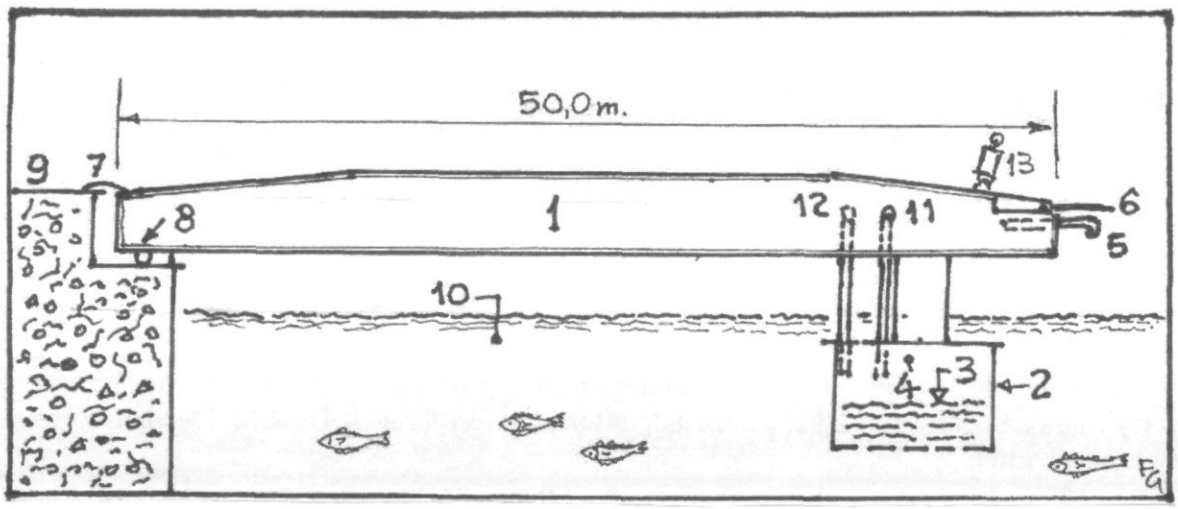

Fig. nr. 229. Haven Oostende, 1977. Carferrybrug 1, ontworpen door Marine Developments Ltd, Glasgow.
Legende: 1: brug; 2: drijftank; 3:water in regelcompartiment; 4: opgesloten luchtbel in regelcompartiment; 5: verankeringshaak (afstandbediend); 6: uitschuifbare vingers, individueel afstandbediend; 7: scharnierende verbindingsplaten brug/wal; 8: roloplegging; 9: wal; 10: havengeul; 11: afstandbediende afsluitbare drukluchtverbinding; 12: afstandbediende afsluitbare ontluchting; (11 en 12 regelen hoogteligging van de brug); 13; afstandbediende hydraulische cilinder voor vastmaking van de ophangingskabels, Sb & Bb.

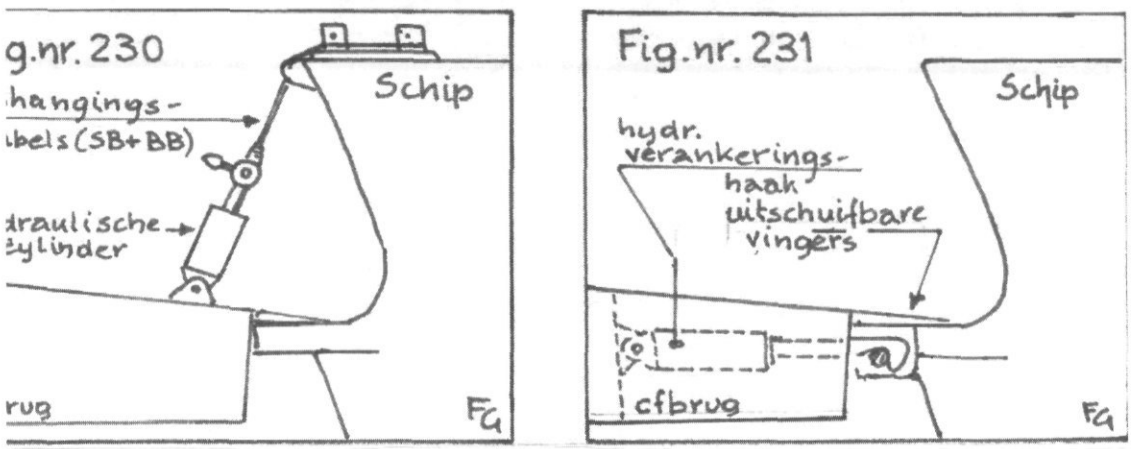
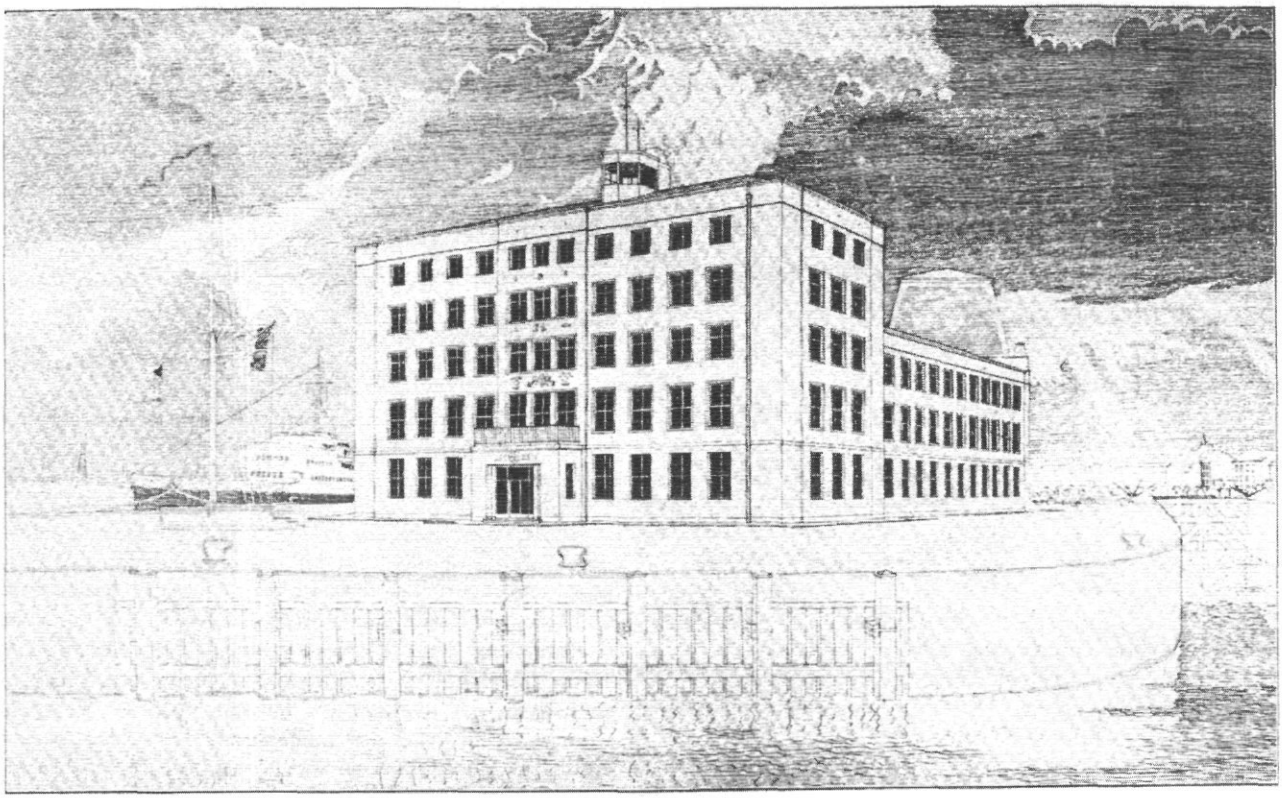

Fig. nrs. 230 en 231. Haven Oostende, cfbrug 1, ophanging- en verankeringsprincipes.

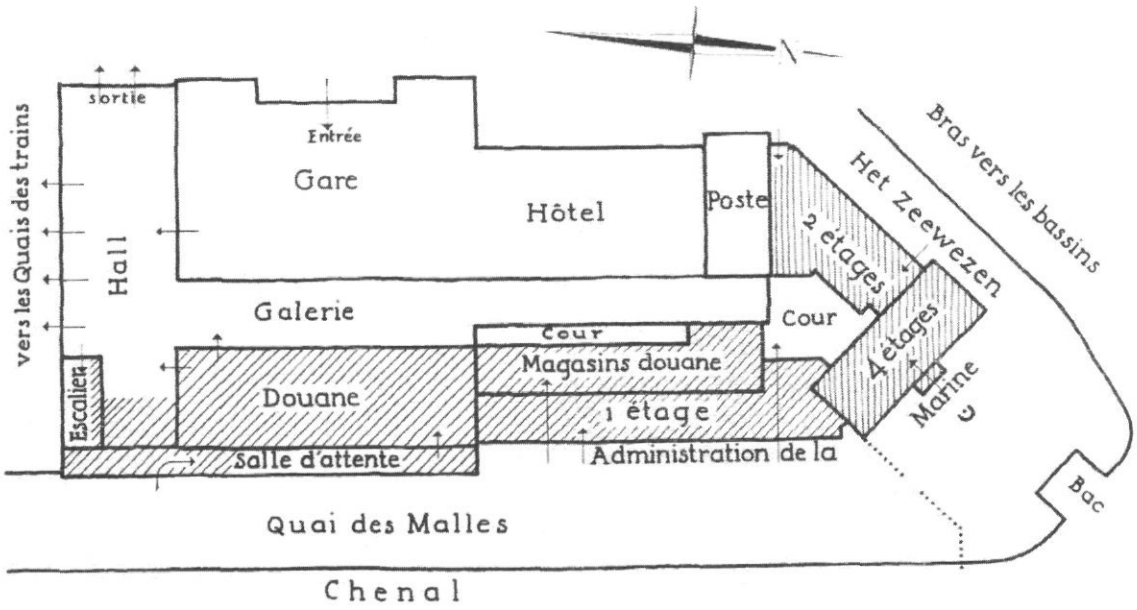

Fig. nr. 232. Haven Oostende 1957. Pakketbotenkaai. Zeewezengebouw (later "R.M.T.-gebouw"). Ontwerp isometrische tekening (zoals uitgevoerd) en benuttigingsdgrondplan van het gebouw aan de Pakketboten- en Natiënkaai.
Gebouw ontworpen door de Gentse architecten Valentin Vaerwyck en Jan Hebbelynck. Gebouwd door de bouwfirma Gebroeders Deveeuw uit Wevelgem. Door de bouw van de passagierskoker kan men dit prachtig gebouw in grijs graniet natuursteen nog moeilijk in zijn geheel bewonderen. In 2012 werden de wacht- en douanezalen (in 2000 omgevormd tot "cruise hall") gesloopt, ten behoeve van het nieuw stationsproject Oostende.

248162

Het dagelijks leven in Oostende tijdens de bezetting (1940/1944): (14)

door **Roger JANSOONE**

14. DE FABRIEKSWACHT, ...EEN WACHT ZONDER FABRIEK

" Lieb' Vaterland, mögst ruhig sein, fest steht die Wacht, die Wacht am Rhein! "

(Niederwalddenkmal, Rüdesheim)

Een "koppelbaas" van de Luftwaffe

In ieder boeiend verhaal duikt er wel ergens een intrigerende onbekende op, wat de spanning steeds ietwat opdrijft. Zo ook in dit verhaal van bezetting, angst en onderdrukking, met daarin een mysterieuze verschijning, nagenoeg reeds onbekend tijdens de bezetting en nadien vrijwel volledig onbekend gebleven en intussen verdwenen in de mist en de nevels van de geschiedenis ...zodanig dat de naam thans allicht nergens nog een belletje zal doen rinkelen. Zowaar een recept uit een thriller van Agatha Christie ! En - qua geschiedenis van W.O.2 - allicht een "primeur" voor "De Plate" en voor de lezers van deze vervolgserie.

Bovenstaand citaat (uit een geliefkoosd Duits patriottisch lied) gaat over "die Wacht am Rhein", maar ook wij hadden tijdens de bezetting zelfs meer dan één "Wacht", weliswaar niet "am Rhein" maar toch ter beveiliging (in eerste linie) van het "Reich" achter de Rijn, en al even "fest stehend"...zodat het "Vaterland" mocht "ruhig sein". En één van die diverse "Wacht"-organisaties was de *Fabriekswacht*. Het is nog steeds een raadsel waar die benaming "Fabriekswacht" vandaan gekomen is. Deze "wacht" heeft immers nooit ook maar ergens een fabriek bewaakt! Misschien is deze nietszeggende, misleidende en onbeduidende benaming (wat de Duitsers een "Tarnbezeichnung" noemden) zeer bewust ontsproten aan het brein van de oprichter, de eigenzinnige en raadselachtige Hendrik Turcksin (1903-1987), de jongste uit een tuiniersgezin van liefst 16 kinderen en chefmonteur bij de bouwfirma Chamebel (Brussel) ... en tevens de waard van het *Vlaams Huis* in Vilvoorde, waar hij tussen pot en pint tal van mensen (ook nogal wat Duitse militairen) leerde kennen. Hij was een overtuigde flamingant maar werd nooit lid van het VNV of van enig andere politieke partij of groepering. Dit neemt niet weg dat, ingevolge uitzonderlijke oorlogsomstandigheden, deze merkwaardige en ambitieuze man uiteindelijk in bezet België de aanvoerder werd van een brigade wachtsoldaten (6.000 man!)... en hij in gans Europa de enige buitenlander was die *in de Duitse Wehrmacht* uiteindelijk opklom tot de graad van luitenant-kolonel (zelfs REX-leider Degrelle bracht het - als inderdaad heldhaftige Oostfrontstrijder - niet verder dan luitenant, zij het dan wel bij de Waffen-SS).

Zijn ongelooflijke loopbaan in dit vreemdsoortig circuit begon vrij onschuldig en welhaast onopgemerkt als een soort van "koppelbaas" ten behoeve van de Luftwaffe-bouwwerven in België. Toen bleek dat er op die werven heel wat bouwmaterialen werden "ontvreemd" en er ook wel eens sabotage werd gepleegd, richtte hij op verzoek van de Luftwaffe-administrateur in Brussel een eigen bewakingsdienst op, oorspronkelijk samengesteld uit "cliënteel" van het Vlaams Huis, en voorts buren, vrienden en kennissen, en collega's op het werk. En van het een kwam vrij spoedig het ander. De wachtgroep nam steeds maar uitbreiding en al vlug beschikte Turcksin over een privé-legertje, en dit op basis van een *formeel contract* met de Luftwaffe van maarschalk Hermann Goering. Dit laatste is niet zonder belang ...want anders zou het nooit mogelijk geweest zijn dat de *Militärverwaltung* iets dergelijks zou gedoogd hebben! Maar in Brussel besefte men zeer goed dat "der Hermann" niet zo maar een dikke en protserige luchtmaarschalk was doch bovenal één van de belangrijkste paladijnen van de Führer en reeds sedert de beginperiode de drijvende kracht achter de NSDAP. En bijgevolg liet de Militärverwaltung maar begaan en mocht de Fabriekswacht (ofschoon

een privé-organisatie) opereren *onder direct bevel* van het "Luftgaukommando Belgien und Nord-Frankreich" (die overigens zelf ook al niet ressorteerde onder de Militärverwaltung). In iedere dictatuur bestaan er wel zo van die bijzondere "afspraken" die normaliter nergens en nooit geduld worden, en zeker niet onder militairen.

Doch omdat dit privé-statuut onvermijdelijk aanleiding gaf tot allerlei moeilijkheden en betwistingen, werd de Fabriekswacht later (*per 1 september 1943*) omgevormd tot de "Vlaamsche Wachtbrigade – Flämische Wachbrigade", behorend tot de gemilitariseerde "Wehrmachtsgefolge" (aanvullingstroepen van de Wehrmacht) en aldus onderworpen aan het tuchtreglement van de Duitse Wehrmacht. De leden van deze wachtbrigade werden bijgevolg *vanaf die datum* uitzonderlijk ook bewapend en zij kregen alzo tevens een militaire opleiding met instructeurs van de Wehrmacht. Opmerkelijk is het feit dat in dit reeds gevorderd stadium van de oorlog (eind 1943) hierbij geen sprake meer is van de Luftwaffe (nochtans aanvankelijk de "peetvader" en beschermheer van de Fabriekswacht). De Luftwaffe was toen immers reeds lang in ongenade gevallen bij Hitler, wegens verregaande machteloosheid op alle fronten. Indien Goering zelf nog geen "persona non grata" geworden was, dan had hij dat alleen te danken aan zijn grote verdiensten in de partij en in het uitwerken van de nazi-doctrine, o.m. betreffende de "Judenfrage". Maar hij was intussen reeds ver overvleugeld door zijn grote rivaal Reichsführer-SS Heinrich Himmler van het RSHA – Reichssicherheitshauptamt, de grote baas van de SS, de Gestapo en de SD/SIPO.

Dank zij dit privé-statuut (en in mindere mate ook nog daarna) had de commercieel ingestelde Turcksin de handen vrij om zijn "Fabriekswacht" op te bouwen als een voor hem duidelijk winstgevende *zakelijke onderneming* (en als dusdanig leunde hij - zij het allicht onbewust - veeleer aan bij de economische collaboratie). Als sluwe zakenman heeft hij er steeds over gewaakt dat zijn "werknemers" het bij hem goed naar hun zin hadden, zeker wat betreft de bezoldiging. Indien er, zoals in iedere onderneming, wel wat verloop was van personeel, dan had dit kennelijk geen geldelijke redenen.

Fabriekswacht en Zwarte Brigade

Vanaf begin 1942 begon de Fabriekswacht nauw samen te werken met de Dietsche Militie / Zwarte Brigade van het V.N.V. ...en dat was niet zozeer het gevolg van het feit dat hun respectievelijk uniform nauwelijks enig verschil vertoonde (uit zuinigheidsoverwegingen en ook omwille van hoogdringendheid had de zakelijk ingestelde Turcksin immers gewoon geput uit het kledingmagazijn van de Zwarte Brigade). De reden voor die samenwerking was vooral van praktische aard. Het VNV kon hierdoor zijn mannen van de Zwarte Brigade een mooi en goed bezoldigd baantje bezorgen bij de Fabriekswacht, en anderzijds kon en mocht de Fabriekswacht rekruteren en voor zichzelf propaganda maken via *Volk en Staat* en andere organen van het VNV. Nochtans bleven beide organisaties in alle opzichten van elkaar gescheiden, wat uiteraard vooral verband hield met het feit dat de Zwarte Brigade (een partijpolitieke "beweging") was samengesteld uit "belangloze" vrijwilligers ...terwijl de Fabriekswacht in zekere zin een "firma" was met contractuele en bezoldigde "werknemers". Joris Van Steenlandt (in Oostende zeker niet onbekend), de gedreven "commandant-generaal" van de Dietsche Militie/Zwarte Brigade, en anderzijds Fabriekswacht-bevelhebber Turcksin konden trouwens niet goed met elkaar opschieten, en eigenlijk hadden zij een hekel aan elkaar. Daarbij kwam nog het feit dat het VNV voortdurend allerlei pogingen deed om de Fabriekswacht binnen zijn eigen invloedssfeer te betrekken, wat uiteraard alles te maken had met de bittere concurrentiestrijd tegenover de uit DE VLAG ontsproten "Algemeene SS-Vlaanderen".

De Fabriekswacht vertoonde zich overigens zelden of nooit in het openbaar, in schrille tegenstelling tot de Zwarte Brigade met zijn demonstratieve optochten, parades en manifestaties. De Fabriekswachters speelden hun bescheiden en onopvallende rol van "nachtwaker" in en om Duitse

stapelplaatsen, pakhuizen, entrepots en inrichtingen. Hun leuze had dan ook kunnen zijn "Zien en niet gezien worden". Zij kwamen niet voor in het straatbeeld, en wij ,de toenmalige straatkinderen die bijna overal waren en vrijwel alles zagen, dragen hieraan alzo geen enkele herinnering … terwijl anderzijds de luidruchtige Zwarte Brigade met zijn wekelijkse zondagochtendparades een onuitwisbare indruk heeft nagelaten. Vandaar dan ook dat de Fabriekswacht in Oostende en elders nauwelijks nog een herinnering oproept, ofschoon ze toch wel daadwerkelijk alhier aanwezig en actief was. Zien en niet gezien worden!

Doch vanaf begin 1943 (na Stalingrad) werden die relaties met de Zwarte Brigade door Turcksin anders bekeken en geleidelijk wat losser gemaakt. Vermoedelijk besefte hij dat Duitsland de oorlog aan het verliezen was, terwijl anderzijds het VNV (en zijn Zwarte Brigade) steeds dieper en verder was terechtgekomen in het nazi-vaarwater. Maar ook hij kon hieraan niet meer volledig ontsnappen vermits *per 1 september 1943* - op uitdrukkelijk bevel vanuit Berlijn - zijn Fabriekswacht werd opgenomen in de aanvullingstroepen van de Wehrmacht …en hierdoor onvermijdelijk zijn privé-statuut verloor. Het ging zelfs zover dat - zoals alle andere paramilitaire groeperingen - de leden van de Fabriekswacht op 2 juli 1944 (na de landing in Normandië) ertoe verplicht werden de eed van trouw aan de Führer af te leggen,… ook al hebben velen dat met klem geweigerd. Het werd toen voor de Duitsers "alle hens aan dek!" …en wie zij nog allemaal voor hun kar konden spannen "das spielte keine Rolle mehr!". De nazi's eisten voortaan van iedereen in het kamp van de gewapende collaboratie "die Loyalität zum Führer, dem man den Treueeid geschworen hat". Doch in die beroerde en uiteindelijk vrij chaotische laatste maanden van de bezetting had weigering van eedaflegging meestal geen concrete gevolgen, ook al omdat de leiding van de Fabriekswacht er zelf ook niet voor gewonnen was, daar dit duidelijk niet in de lijn lag van het specifiek doel waarvoor de Fabriekswacht eigenlijk was opgericht. En in Oostende hadden zowel de Kriegsmarine als de Wehrmacht bij gebrek aan eigen mankracht er alle belang bij om niet te moeilijk te gaan doen tegenover de Fabriekswacht of tegen andere paramilitaire organisaties.

Een Fabriekswacht in Oostende

Officieel werd de Fabriekswacht opgericht op 1 mei 1941. Vanaf 1942 beschikte zij over eigen gebouwen, uitrusting en voorzieningen, met een eigen Staf en administratie. Dat dit allemaal zo maar mogelijk was, had alles te maken met de bijzonder ingewikkelde kracht- en machtsverhoudingen binnen het Derde Rijk. Maarschalk Hermann Goering was ongetwijfeld een volbloed nazi van de ergste soort … maar hij behoorde niet tot de SS, en hij en Himmler waren rivalen die beiden meedongen om de gunst van de Führer. *Net zoals Himmler* begon Goering bijgevolg zijn eigen *paramilitaire* organisaties op te bouwen, en dat mocht desnoods een "Fabriekswacht" zijn van een obscure "Belgier"! Wat België betreft, begon Goering al vlug in te zien dat hij met die "exclusieve" Fabriekswacht over een troef beschikte die zijn SS-spitsbroeders in ons land (nog) niet hadden. Het was dan ook geen toeval dat hij allengs hiermede zijn "goede diensten" ging aanbieden bij de Wehrmacht en de Kriegsmarine om hen te "ontlasten" van het bewaken van militaire installaties en opbergruimten.

Ook in Oostende werd een peloton van de Fabriekswacht samengesteld met als identificatie "X 2 – Oostende ". Bij de omschakeling naar "Vlaamsche Wachtbrigade" was dit peloton intussen reeds *een echte compagnie* geworden, met name de **9e Compagnie III/9 Oostende**, onder leiding van een "Kompagnieführer", 2 "Offiziere", 1 "Feldwebel" en 4 "Zugführer". Een compagnie bestond uit vier "Zugs" onder leiding van een "Zugführer", en iedere "Zug" was samengesteld uit drie groepen terwijl iedere groep was onderverdeeld in vier "Wachten" van elk drie man. Waarom die Duitse terminologie? Heel eenvoudig omdat de Fabriekswacht rechtstreeks ressorteerde onder de Luftwaffe (en vervolgens onder de Wehrmacht) en men daar geen oren had naar Vlaamse termen en benamingen (zoals bij de Zwarte Brigade). In Oostende was die Wachtbrigade-compagnie ondergebracht in de buurt van de Spuikom, waar zij ook beschikten over een vrij groot oefenterrein.

Het feit dat er in Oostende een volledige Compagnie kon ontstaan (d.i. ongeveer 150 man), wijst erop dat alhier moeiteloos kon gerekruteerd worden voor de Fabriekswacht. Uiteindelijk, rekening houdend met normaal verloop van personeel (en allengs ook sneller verloop!), mag ervan worden uitgegaan dat er in Oostende wellicht ruim dubbel zoveel personen (dus ca. 300 man) ooit lid zijn geweest van de Fabriekswacht, met daarbij logischerwijze een zekere mate van betrokkenheid van al evenveel gezinnen, wat dan toch al met al een behoorlijk en niet te verwaarlozen aantal uitmaakt.

De Fabriekswachters hadden in Oostende hun eigen verenigings- en gezelschapsleven, *los van* het bestaande en zeer gesloten "circuit" van de plaatselijke collaboratie (ook al een reden waarom zij nooit werden opgenomen in het "collectief geheugen"). . Zij beschouwden zichzelf immers *niet* als behorend tot de collaboratie, vermits zij (althans aanvankelijk) enkel optraden als een privé-bewakingsdienst. Eén van de hoogtepunten van hun eigen "gemeenschapswerking" was de jaarlijkse "bedevaart" naar het graf van Joris Van Severen in Abbeville, in feite veeleer een gastronomische uitstap naar "la douce France" ... waarbij zich maar al te graag ook niet-Fabriekswachters wilden aansluiten! Ja, waarom niet?

Een aparte perceptie tijdens de bezetting ...doch niet erna

Het feit dat in een voor de "Nieuwe Orde" nogal "moeilijke" stad als Oostende een *volledige* compagnie van de Fabriekswacht kon worden samengesteld, is op het eerste zicht nogal verbazingwekkend . Doch dit lijkt te bevestigen dat de algemene perceptie ten aanzien van de Fabriekswacht eerder *positief* was, in die zin dat de gewone man hierin inderdaad een privé-bewakingsdienst zag bij wie men, op grond van een normale contractuele verbintenis, in *loondienst* kon gaan (met - destijds niet zo evident - zelfs bijdragen voor sociale zekerheid!), dus ongeveer zoals men nachtwaker wordt bij een of ander bedrijf. Vandaar dan ook deze beschouwingen over de Fabriekswacht in een ***afzonderlijk*** hoofdstuk, en niet in het raam van het allegaartje van diverse vormen van collaboratie,...alhoewel dit na de oorlog door de Krijgsraden niet op die manier werd benaderd! Maar toen, bij de latere omschakeling naar "Vlaamsche Wachtbrigade", deze Fabriekswacht evolueerde naar een gewapende brigade in dienst van de DuitseWehrmacht, was het echter al te laat om er nog uit te stappen, misschien wel nog individueel maar niet meer collectief.

In elk geval had de bijzondere "sfeer" die rond de Fabriekswacht hing, tot gevolg dat er na de bevrijding in Oostende een bepaald "taboe" was ontstaan omtrent al wie of wat te maken had met deze organisatie. Want hoe kon men plots gaan "zwart" maken wat tot dusver veeleer was beschouwd als zijnde veeleer "grijs" ? (...zoals er toen zoveel "grijs" was in alle mogelijke varianten). Men kon weliswaar vernemen dat de Krijgsraden dat allemaal over dezelfde kam scheerden, maar dat stemde de mensen ongemakkelijk en men verkoos dan ook hierover maar te zwijgen. Het hoeft dan ook geen verbazing te wekken dat het bestaan van een Fabriekswacht in Oostende al vlug een "verborgen geschiedenis" geworden is, waarvan aldus heden ten dage nog nauwelijks iemand weet van heeft. En met deze bijdrage in deze vervolgserie wordt nu uiteindelijk opnieuw een tip van deze sluier opgelicht. Heel eenvoudig omdat *ook dit* een stukje geschiedenis is van het dagelijks leven in Oostende tijdens de bezetting.

Maar alzo konden na de bevrijding Fabriekswachters tot hun stomme verbazing tot de vaststelling komen dat zij door de Krijgsauditeur werden beschuldigd van "lidmaatschap van een collaborerende organisatie", met het *bezwarend feit* van "het dragen van een daarbij horend uniform" en van "verboden wapendracht ten behoeve van de vijand", ... daar waar zij zich steeds beschouwd hadden als zijnde gewoon een "loontrekkende", een "werknemer" in dienst van een "werkgever". Velen waren trouwens in dienst getreden eenvoudig om te kunnen ontsnappen aan verplichte tewerkstelling in Duitsland (het enige alternatief was "onderduiken" ... en dat was ook niet zo aantrekkelijk!). Voor anderen was het een middel om een baantje te vinden, dat niet slecht betaald werd en waarbij men blijkbaar niet te hard moest werken (ook heden ten dage nog bij velen

een nobele betrachting!). Maar slechts weinigen zullen zich hebben aangesloten bij de Fabriekswacht in de volle overtuiging en met de oprechte bedoeling hiermede een bijdrage te leveren tot het in stand houden van de Duitse oorlogsinspanning! Zelfs oprichter en bevelhebber Turcksin schijnt (althans toch aanvankelijk) niet met dergelijke gedachten te hebben rondgelopen. Je kan dit allemaal enigszins vergelijken met de naïeve en zeer christelijke Oostfrontstrijders die na de oorlog wel iets te laat tot de ontdekking kwamen dat zij "de wapens hadden opgenomen tegen België en zijn geallieerden" ...in plaats van "op de voorposten van het christelijk Avondland" te gaan strijden tegen "het goddeloos bolsjewisme" (het is maar hoe je het noemen wil!).

Aanslagen van het gewapend verzet

De Fabriekswachten (en ook VNV-mandatarissen en -militanten) waren een gemakkelijk doelwit voor aanslagen van het gewapend verzet, niet alleen omdat ze niet gekazerneerd waren doch gewoon verder thuis hun verblijf hadden, maar ook omdat de Duitsers dergelijke aanslagen beschouwden als misdaden van gemeen recht... en dus een zaak voor de Belgische politie en gerechtelijke overheid. Of met andere woorden: voor dergelijke aanslagen hoefde het verzet niet te vrezen voor willekeurige represaille-maatregelen tegen de bevolking, meer bepaald het oppakken en terechtstellen van gijzelaars. Vermoedelijk waren die aanslagen vanwege het verzet dan ook een *indirecte* bedreiging en "voorspel" tegenover de meer prominente nazi-handlangers die wél nog onder de bescherming stonden van de Duitsers.

Het begon met de aanslag (in Aalst) op Jef Podevyn, commandant van de Fabriekswacht, op 23 oktober 1942, en daarna was het hek van de dam. Vooral in Limburg werden aanslagen gepleegd en verloren een vrij groot aantal Fabriekswachters het leven, niet omdat precies in Limburg het gewapend verzet erg actief zou geweest zijn...maar omdat deze aanslagen (door het O.F.) veelal gepleegd werden vanuit het nabijgelegen Luik of de streek van Luik. Hierdoor verspreidde zich in Limburg en elders al spoedig het gerucht dat Vlamingen werden vermoord door Walen,...terwijl het anderzijds in Wallonië toch wel niet ontbrak aan Rexisten en andere collaborateurs (hierbij werd evenwel niet verteld dat de Rexisten in Wallonië ook al lang niet meer veilig waren!). Politie, Rijkswacht en gerecht stonden machteloos tegenover al deze moordaanslagen ... en het onderzoek "tastte in het duister" want het was nogal begrijpelijk dat geen enkele instantie ertoe geneigd was om daar veel werk van te maken.

Uiteindelijk kon een gewelddadige reactie hiertegen niet uitblijven, doch deze kwam niet vanwege de leiding van de Fabriekswacht (die trouwens daartoe nooit opdracht of toelating zou gekregen hebben) maar vooral vanuit het in 1943 opgericht "Veiligheidskorps" van DE VLAG, met als aanvoerder de beruchte Robert Verbelen, die bij zijn meedogenloze "vergeldingsacties" de volledige steun had van SS-Obergruppenführer Jungclaus van de SD-Sicherheitsdienst in Brussel (en bijgevolg los van enig voorafgaand akkoord vanwege de Militärverwaltung). In Oostende werden, voor zover mij bekend, geen aanslagen gepleegd op Fabriekswachters, allicht omdat het gewapend verzet in het *Sperrgebiet* weinig actief was (tenzij tijdens de laatste oorlogsmaanden) terwijl anderzijds andere vormen van verzet er meer in trek waren en trouwens prioriteit hadden.

Een genadeloze repressie

De bevrijding in september 1944 maakte gelukkig een einde aan wat, vooral in Limburg, stilaan begon te ontaarden in een soort van burgeroorlog, een spiraal van geweld, met een politiek van "lik op stuk" (of in het Oostends "Katje mien, katje joen!"). De achtergebleven Fabriekswachters (en doorgaans ook hun gezinsleden) moesten het na de bevrijding zwaar ontgelden tijdens een repressie die (het was immers allemaal één pot nat!) weinig of geen onderscheid maakte tussen Zwarte Brigade, Dietsche Militie, Veiligheidskorps DE VLAG, Vlaamse SS, Vlaams Legioen, Waffen-SS, Vlaamse Wacht ...of Fabriekswacht. Hetzelfde gold uiteraard (en zelfs nog meer) voor de

Fabriekswachters die in september 1944, samen met de wegtrekkende Duitse troepen, veiligheidshalve de wijk hadden genomen naar Duitsland en die na mei 1945 "met hangende pootjes" terugkeerden naar België.

In ieder geval werden de leden van al deze organisaties in de meeste Krijgsraden min of meer "uniform" behandeld . Zij droegen immers allen een *uniform*, en dat was vaak hun enig gemeenschappelijk kenmerk, terwijl in werkelijkheid hun motivering, hun opdracht en hun betrokkenheid in de collaboratie doorgaans *van zeer uiteenlopende* aard waren. Maar alleen al het dragen van een uniform werkte toen blijkbaar reeds als een rode lap op een stier, alhoewel een zeer beruchte collaboratiegroep, de "Fahndungsgruppen" van de Feldgendarmerie (voor het opsporen van werkweigeraars), helemaal geen uniform droeg doch enkel een armband.

Waar dan wél - in individuele gevallen - enig onderscheid gemaakt werd, kon een Fabriekswachter tot een gevangenisstraf van "slechts" 18 maanden veroordeeld worden (naar de toenmalige maatstaven een "milde" straf) ... terwijl voor vrijwel gelijkaardige feiten een andere Fabriekswachter bij een andere Krijgsraad een straf kreeg toebedeeld van maar liefst 20 jaar hechtenis! Hierin hoeft men niet noodzakelijk gerechtelijke willekeur te zien, doch veeleer een aanwijzing omtrent het nogal chaotisch karakter van de *bijzondere rechtspraak* (Krijgsraden) die toen met doorgaans jonge en onvoldoende geschoolde magistraten moest ingevoerd worden. Er diende, hoe dan ook, verantwoording worden afgelegd en er moest recht geschieden, want dat eiste de "vox populi" met alle mogelijke middelen, ... maar jammer genoeg diende dit te gebeuren in een ongewoon snel tempo (gelet op het enorm aantal collaboratiedossiers) en tevens in uitzonderlijk moeilijke en onvoorziene omstandigheden en voorwaarden. En de gevolgen hiervan voelen wij tot op vandaag ...

Meer in het algemeen heeft men na de bevrijding niet goed kunnen of willen inzien dat bij ons de "denazificatie" zich eigenlijk reeds fundamenteel en bijna automatisch had voltrokken bij de aftocht van de Duitsers begin september 1944, ... met in hun kielzog alle collaborateurs "met boter op het hoofd", de "echte" nazi-handlangers, de oorlogsmisdadigers, de fervente aanhangers van de "Nieuwe Orde", die bij hun aankomst in Duitsland de reeds uitgedunde nazi-gelederen nog wat hebben versterkt en aangevuld, ...en die na mei 1945 veelal ergens een veilig heenkomen hebben weten te vinden. Indien men dit goed had ingezien, dan zou de repressie- en epuratiegolf allicht niet ontaard zijn in een losgeslagen heksenjacht op allerlei "kleine garnaal" en zelfs op personen die achteraf nooit in beschuldiging zijn gesteld, heel eenvoudig omdat zij onschuldig waren! Repressie en epuratie hadden moeten kunnen uitgaan van een goed doordachte politionele en gerechtelijke actie en onderzoek, zoals dit normaliter moet gebeuren *in een rechtsstaat*. Maar wat was in die beroerde tijd nog "normaal" ??

Besluit

Wat er ook van zij, de Fabriekswacht was in de militaire en paramilitaire collaboratie duidelijk een "buitenbeentje", een apart en uitzonderlijk geval, uitzonderlijk niet alleen voor België *maar ook voor alle bezette gebieden* (en dat is iets dat tot dusver nog geen enkel historicus schijnt te hebben ontdekt). Dit bewijst dat in buitengewone omstandigheden de meest verrassende fenomenen kunnen van de grond komen. En dit was allemaal het werk van slechts één man, een doordrijver die niet eens echt Duitsgezind en zeker geen nazi was, maar die niettemin – zoals zoveel andere "Wohlgesinnten" – gaandeweg steeds verder en steeds dieper in nazi-vaarwater terechtgekomen is. Bij collaboratie (ook al was het aanvankelijk gewoon slechts "samenwerking" of "medewerking") wist je wel ongeveer waar je begon, maar je wist nooit waar het allemaal zou kunnen eindigen. Hier past het spreekwoord "Bezint eer je begint". Maar het is precies dat stukje bezinning dat toen bij velen heeft ontbroken.

In de gedurfde maar ook gelauwerde Franse film "Lacombe Lucien" (1974) van Louis Malle, wordt de kijker geconfronteerd met het onthutsend fenomeen van een simpele boerenjongen die eerst zich wil aansluiten bij het gewapend verzet maar er geweigerd wordt wegens te jong, om vervolgens zonder enige overgang en eerder toevallig lid te worden van de Franse Gestapo, wat voor hem uiteindelijk dramatisch eindigt. Dit is een pakkende illustratie van het feit dat niet enkel de overstap van "grijs" naar "zwart"... maar zelfs die van "wit" naar "zwart" toen eigenlijk vaak niet zo groot was en flinterdun kon zijn. Dit stemt allemaal tot nadenken over "de aard van het beestje" dat in iedere mens ergens schuil gaat. Het spoort ook aan tot grote voorzichtigheid indien men wil oordelen over die tijd van oorlog en bezetting.

* * * * * * * * * * * * * * *

Postscriptum: structuur van de collaboratie

Na deze twee opeenvolgende hoofdstukken over de verscheidene en vaak erg uiteenlopende verschijningsvormen van de collaboratie lijkt het nuttig en aangewezen hier ten slotte **schematisch** de structuur weer te geven van de collaboratie zoals die zich tijdens de bezetting heeft ontwikkeld, zowel in Oostende als ongeveer overal elders in het land. Die "structuur" was eigenlijk veeleer een "*netwerk*", dat allengs figuurlijk is uitgegroeid tot een kankergezwel ...met uitzaaiingen ook nog na de oorlog en zelfs tot vandaag. Tevens waren er uiteraard plaatselijke verschillen, schakeringen en accenten (om evidente redenen was er in een stad als Oostende bijvoorbeeld heel wat minder economische collaboratie, tenzij op een lager niveau).

economische collaboratie (top)))))))) vrijwillige arbeid in Duitsland (basis)
++++ zwarte markt / oorlogswoeker >>>>> Arbeitseinsatz

culturele collaboratie)))))	**politieke** collaboratie)))))	**militaire/paramilitaire** collaboratie
vvvvv	vvvvv	vvvvv
vv	vv	vv
DE VLAG >>>>>>	**SS-Vlaanderen**	Waffen-SS
/	**V.N.V.** + Zwarte Brigade	VL Oostfrontstrijders
/	Dietsche Militie	N.S.K.K.
collaboratiepers	VNVV	Organisation Todt (O.T.)
+ uitgeverijen	D.M.S.	D.R.K.
/	D.B.V.	Lt. De Winde-kring (Oflag)
individuele culturele	**U.H.G.A.**	Vlaamsche Wacht
collaboratie	(eenheidsvakbond)	S.D./SIPO
		Fahndung (Feldgendarmerie)
		Veiligheidskorps Verbelen e.a.
	R E X)))))))))	Légion Wallonie

administratieve collaboratie))))) (sporadisch) *actieve* medewerking)))) Duitsgezinde
(+ politionele collaboratie) + *nieuwe korpsen* (NLVC e.a.) mandatarissen
(passief/factueel) + topambtenaren

(**Fabriekswacht**))))) ?))))) Vlaamsche Wachtbrigade
(Luftwaffe) (Wehrmacht)

Via dit schema krijgt de aandachtige lezer allicht een beter en dieper inzicht in het vaak nogal onoverzichtelijk kluwen van wie en wat er zo allemaal rechtstreeks of onrechtstreeks (en passief of actief) is verzeild geraakt in dit bijzonder complex fenomeen van de collaboratie. Uiteraard kan er

van de "tegenhanger", namelijk de verzetsbeweging, een ongeveer gelijkaardig schema opgesteld worden,...maar dan wel in precies tegenovergestelde richting!

Tot slot nog deze fundamentele bemerking : Voor de lokale historicus kan de verleiding zeer groot zijn om op een dergelijk schema *ook namen* te "plakken", althans toch de naam van de respectievelijke plaatselijke hoofdverantwoordelijken in ieder domein. Dat is logisch en ligt volledig in de lijn van het historisch onderzoek. Maar, zoals ik reeds meteen duidelijk stelde in de inleiding van deze vervolgserie : het is hier principieel *niet* de bedoeling namen te noemen, want kennelijk is de tijd hier nog niet "rijp" voor. Wij laten de feiten dan maar liever voor zichzelf spreken, zonder meer, en dat is soms zo al erg genoeg, ...doch feiten oproepen en ontleden, dat is nu eenmaal de kerntaak en de opdracht van de geschiedkundige navorsing. Die namen gaan trouwens niet verloren want ze liggen netjes en voor eeuwig opgeslagen in de archieven van het Krijgsauditoraat. En voor het overige: het (recent) verleden leeft in ons ...

(wordt vervolgd)

N.B.: Al wie eventueel nog foto's of documenten aangaande **Oostendse Fabriekswachters** in zijn/haar bezit zou hebben, wordt vriendelijk verzocht zich te willen kenbaar te maken bij de auteur of bij het bestuur van "De Plate" – bij voorbaat hiervoor onze beste dank !

INHOUDSTAFEL EN REGISTERS

Gezien het vele, en minutieuze werk dat de opmaak van de inhoudstafel en registers vergt en de zeer geringe belangstelling voor deze uitgave zal ze, in de oude vorm, niet meer gepubliceerd worden.

Er wordt nochtans een verkorte versie ter beschikking gesteld.

Inhoud:

- bijdragen (alfabetisch geklasseerd), illustraties en errata;
- iconografie en plattegronden;
- publicaties (aankondigingen);
- verbeteringen.

De inhoudstafel 2012 (4 p.) is gratis te verkrijgen. Het volstaat een seintje te geven aan de voorzitter-hoofdredacteur (telefoon of e-mail).

JAARVERSLAG 2012

1. RAAD VAN BESTUUR

De raad van bestuur was op 31 december 2012 als volgt samengesteld:

Dhr. Omer VILAIN	Erevoorzitter
Dhr. Jean Pierre FALISE	Voorzitter en redacteur
Dhr. Ferdinand GEVAERT	Ondervoorzitter
Mevr. Nadia STUBBE	Secretaris, website, en documentatiecentrum
Dhr. Fernand MUS	Penningmeester
Dhr. Freddy HUBRECHTSEN	Museummedewerker
Dhr. August GOETHAELS	Museummedewerker
Dhr. Jean HUYS	Museummedewerker
Dhr. Gilbert VERMEERSCH	Materiaalmeester
Dhr. Valère PRINZIE	Publicrelations en activiteiten
Dhr. Emile SMISSAERT	Bestuurslid
Dhr. Johan VAN ROOSE	Bestuurslid
Dhr. Koen VERWAERDE	Bestuurslid

A. VERGADERINGEN, WERKGROEPEN EN COMMISSIES

De raad van bestuur hield 11 gewone vergaderingen.

Cultuurraad Oostende

Vertegenwoordiger: dhr. Emile Smissaert.
Vervanger: dhr. Freddy Hubrechtsen.

Activiteiten:

9 algemene vergaderingen vertegenwoordigd door E. Smissaert
17/1 ; 28/2 ; 22/3 ; 26/4 ; 28/6 ; 2/10 (debatavond statuten) ; 23/10 ; 27/11; 20/12.

Openbare info-avonden: 2x
20/9: in "Vrijstaat O": debatavond met de Oostendse politieke 'kopstukken' over het a.s.cultuurbeleid;
28/9: geleid bezoek van de CRO aan C.C. "De Grote Post".

Werkgroep Open Monumentendag: 3x;
2/4: brainstorming en eerste selectie;
9/9: OMD-zondag;
11/9: evaluatie.

Werkgroep Prijs Cultuurraad: 3x;
Uitreiking prijs: 10/2;
Schriftelijke en PPT-presentatie van onze kandidaat dhr. Peter Ledaine: in okt en nov.;
Evaluatie ontvankelijkheid van de kandidaturen: 6/11.

Medecommissaris rekeningennazicht CRO 2011, op 2/3.

Interne infovergadering subsidies toekenning aan CRO op 2/2.

Jurylid als medeafgevaardigde CRO op selectie 'Gemeenschapsvormende projecten": 2x 19/4 en 4/10.

Werkgroep jaarlijkse selectie en bekroning van nieuwe 'foto op cover' van de 'Mededelingen CRO': 1x op 25/9.

Werkgroep Schone Kunsten: 2x;
Op 21/2 en 20/11.

Werkgroep aanpassing en ingrepen op de statuten: 5x;
Op 25/4, 8/5, 25/9, 6/11 en 11/12.

Werkgroep "Bibliografie van de geschiedenis van Oostende"

Leden: Dhr. Prof. Dr. L. François, voorzitter;
Mevrn. C. Vermaut, G. Schepens, dhrn. G. Van Duyvenboden,
J. Parmentier, F. Gevaert, I. Van Hyfte en P. François.

De leden van de werkgroep kwamen 2 maal samen in 2012: op 21/5 en 20/11.

Werkgroep "Museum"

Leden: Dhrn. J.P. Falise, F. Hubrechtsen, A. Goethaels, G. Vermeersch, Jean Huys.

Werkgroep "Website"

Lid: Mevr. N. Stubbe.

Werkgroep "Archief"

Leden: Mevr. N. Stubbe ; dhrn. J.P. Falise, F. Mus, M. Calcoen, G. Van Duyvenboden, A. Goethaels.

Werkgroep "Documentatiecentrum en Bibliotheek"

Leden: Mevr. N. Stubbe en G. Van Duyvenboden.
De bibliotheek werd aangevuld met nieuwe aanwinsten.

B. 58ste ALGEMENE STATUTAIRE VERGADERING

Ging door op zaterdag 28 april 2012 om 10.00 uur. Een lid was afwezig zonder kennisgeving, alle anderen waren aanwezig, verontschuldigd of vertegenwoordigd door volmacht.

De lidmaatschapsbijdrage voor 2013 werd vastgesteld op 15 EUR (aangesloten lid) ;
vanaf 25 EUR (steunend lid).

2. SECRETARIAAT

a. Het secretariaat verwerkte 352 stukken in de briefwisseling. Enkel de externe

briefwisseling (met uitzondering van reclame, pamfletten, folders en brochures) werd behouden voor nummering. De interne briefwisseling van de kring wordt behouden indien het nuttig lijkt voor de historiek van de kring.

b. Leden

De kring telde op 31 december 2012: 480 leden.

3. ACTIVITEITEN

a. Voordrachten

Er waren in totaal 9 avondvoordrachten en 4 namiddagvoordrachten.

Donderdag 26 januari 2012 om 20.00 uur.
Jaarlijkse veiling, onder leiding van dhr. Georges Van Duyvenboden.

Donderdag 9 februari 2012 om 14.30 uur.
Art Nouveau en Art Deco in Oostende, door dhr. Mich De Langhe.

Donderdag 23 februari 2012 om 20.00 uur.
Een ooggetuigenverslag van de Guldensporenslag door dhr. Joris De Sutter.

Donderdag 29 maart 2012 om 20.00 uur.
Het leven zoals het is: militairen aan zee , door dhr. Bart Slabbinck;

Donderdag 28 april 2012 om 20.00 uur.
Naar Island , door mevr. Katrien Vervaele.

Donderdag 10 mei 2012 om 14.30 uur.
Oostende en Oudenburg door de lens van André Gennevoise, door dhr. Frans Bonte.

Donderdag 31 mei 2012 om 20.00 uur.
Weetjes over bieren van bij ons, door dhr. Marc Strubbe.

Donderdag 27 september 2012 om 20.00 uur.
Kraaninrichtingen in Oostende vroeger en nu, door mevr. Annie Storme.

Donderdag 25 oktober 2012 om 20.00 uur.
Maritieme monumenten aan de kust, door dhr. Marc Loy.

Donderdag 29 november 2012 om 14.30 en om 20.00 uur.
Ook dat is Oostende , door dhr. Valère Prinzie.

Donderdag 16 december 2012 om 14.30 en om 20.00 uur.
Filmnamiddag en –avond, door dhr. Jean Pierre Devolder.

Voor de 13 voordrachten geeft dat een totaal van 628 aanwezigen, met een gemiddelde van 48 toehoorders per voordracht.

b. Studiebezoeken

Het bestuur bracht een bezoek aan de openbare Bibliotheek Kris Lambert op vrijdag 26 oktober 2012 om 17.00 uur en werd door mevr. Stubbe rondgeleid.

c. Podiumoptreden

De kleinkunstmiddag en het middagmaal gingen door op zaterdag 8 december 2012 in 'The Pidgeon' op de Wellingtonrenbaan. Er waren 55 personen ingeschreven.

d. Studiereis

De jaarlijkse studiereis ging door op zondag 10 juni 2012 onder leiding van dhr. Prinzie. We gingen richting Willemstad (Nl.) waar dhr. Falise, in naam van de kring, bloemen neerlegde aan het Belgisch Militair monument. Onder leiding van 2 gidsen maakten we een stadswandeling. Na de middag vertrokken we naar Zierikzee (vrij bezoek).

e. Andere activiteiten

De jaarlijkse Driekoningenviering van de besturen der heemkringen en de V.V.F. werd ditmaal georganiseerd door de V.V.F. op vrijdag 13 januari 2012. Dhr. Falise, dhr. en mevr. Hubrechtsen, dhr. Gevaert, dhr. en mevr. Verwaerde, dhr. en mevr. Prinzie, dhr. en mevr. Smissaert en mevr. Stubbe en dhr. Van Duyvenboden vertegenwoordigden de kring.

De jaarlijkse veiling ging door op 26 januari 2012 onder leiding van dhr. Georges Van Duyvenboden. Op zondag 22 januari 2011 waren de veilingstukken in het museum te bezichtigen. We hadden 42 belangstellenden en op de veiling zelf 43 deelnemers.

De Ensorherdenking ging door op zaterdag 14 april 2012, met om 15.00 uur een concert in het Duinenkerkje gevolgd door de bloemenneerlegging aan het graf. Dhr. J.P. Falise, dhr. Van Duyvenboden, V. Prinzie, J. Van Roose, mevr. Stubbe en L. Vandenbroucke vertegenwoordigden de kring. Dhr. Falise legde bloemen neer in naam van de kring.

Dhr. Falise en mevr. Stubbe vertegenwoordigden de kring op de vissershulde op Paasmaandag 9 april 2012. Dhr. Falise woonde de kerkdienst bij, mevr. Stubbe en dhr. Van Duyvenboden de dienst in de Geuzetorre. Jean Pierre legde bloemen neer aan het monument.

Dhr. en mevr. Hubrechtsen, mevr. Stubbe en dhr. Van Duyvenboden vertegenwoordigden de kring op de Heemdag in Lichtervelde op zaterdag 5 mei 2012.

Paster Pypeherdenking ging door op vrijdag 2 juni 2012. Dhrn. Falise, Hubrechtsen, Smissaert en Prinzie vertegenwoordigden de kring.

Dhr. en mevr. Hubrechtsen, dhr. en mevr. Mus, dhr. en mevr. Prinzie, mevr. Stubbe en dhr. Van Duyvenboden waren aanwezig op Heemdag Vlaanderen op zaterdag 22 september 2012 te Sint-Amandsberg (Gent).

Er waren 22 deelnemers op de armoewandeling onder leiding van Dirk Verstraete, gids bij Lange Nelle.

4. MUSEUM

Het museum, thans het "Stadmuseum" genoemd, heropende de deuren in mei 2012.

Tentoonstellingen: van 01/09/2012 tot na de kerstvakantie "Geporseleinde kaarten".

Het museum was 202 dagen open (van mei tot december). Er waren 22 groepen (scholen en verenigingen) en 6069 personen brachten er een bezoek.

Dhrn. Falise, Hubrechtsen en Goethaels waren vooraf aanwezig op verschillende vergaderingen voor de omvorming van het museum samen met mevrn. Meire, Michils en Lingier (Cultuurdienst).

5. ARCHIEF

Het archief blijft gesloten. Individuele vragen kunnen steeds gesteld worden aan dhrn. Falise, Hubrechtsen en mevr. Stubbe die ze zullen behandelen rekening houdend met de aan de gang zijnde inventarisatie. De databank van het archief staat op onze website en is raadpleegbaar.

6. DOCUMENTATIECENTRUM

Mevr. Schepens en dhr. Van Hyfte verwerken de jaarlijkse aanvullingen.
Mevr. Stubbe digitaliseert de aanvullingen. De artikels werden ingescand van 2000 t/m 2010.
De databank is raadpleegbaar op de website en het centrum is beschikbaar tijdens de openingsuren van het museum en na afspraak.

7. MEDIATHEEK

Aankoop: DVD Storck
Vesche vis en nieuwe liefde DVD

8. TIJDSCHRIFTEN

De tijdschriftencollectie is consulteerbaar en werd volledig geëxcerpeerd. De collectie is raadpleegbaar tijdens de openingsuren van het museum.
De jaargangen van het tijdschrift De Plate van 1971 tot en met 2009 werden door de kring op de website geplaatst

9. BIBLIOTHEEK

De bibliotheek werd met volgende werken aangevuld.

- De reis van den St. Carolus / Floris Prims en M. Pauwaert.
- Le drame révolutionaire et Napoléonien à Ostende / Georges Soyer.
- La question de l'eau potable à Ostende 1720-1900.
- O.L. Vrouw ter Duinen Mariakerke – Oostende / Germain Billiet.
- Hulde aan de vissers die in zee gebleven zijn / Victor De Meester.

- Het Evangelie van Marcus in het Oostends / Daniël Vanslembrouck.
- Les coustumes et loix de la ville d'Ostende.
- Hommage à Ensor .
- Polemist ter zeevisserij / Flor Vandekerckhove.
- De smaak van zeewater / Flor Vandekerckhove.
- Het grote afbraakboek: Oostende slopen zonder einde.
- Oostende een geuzenstad / Fernand Goddemaer.
- Bibliografie van Omer Vilain / Robert Leroy.
- Schiemanswerk en zeilnaaien.
- De Ijslandvaarder O129 Amandine.
- Vreugde en verdriet in het visserslied / Jef Klausing.
- Garnalen / Katrien Vervaele.
- Le tram au siècle passé.
- Het zeilopleidingsschip de Mercator / Marcel Vanden Bosch.
- De West-Vlaamse visverwerkende industrie in de periode 1880-1930 / Rudy De Clerck.
- Van hoed tot ondergoed / H. Vannoppen.
- 5 dln André Van Caillie. zichten op Oostende.

Verder met verschillende tijdschriften en belangrijke artikels.

10. VERZAMELING VAN DE KRING

a. Bruikleen

Er werden 3 maskers van Ensor in bruikleen gevraagd aan Mu.ZEE voor de thematentoonstelling in 2013.

b. Aanwinsten

Schenkingen

Volgende personen schonken de kring foto's, documenten, medailles en gedenktekens, plannen en archieven:
mevrn. Zanders, Guilbert, Sonja Derycke, dhrn. Ferdinand Gevaert, Koen Verwaerde, Walter Loontiens, Marc Decloedt, Paul Sonmereyn, Vandevyver, Gaby Casier, Iwein Scheer, familie Van Iseghem, voorzitter ROSC, dhr. Geuskens, Scouts van 't Schorre en nog enkele anonieme schenkers.

Aankopen

Affiches, foto's en andere documenten ;

11. PUBLICATIES

a. Tijdschrift

Van het tijdschrift verschenen 10 nummers op de vooropgestelde data: januari, februari; maart, april, mei, juni, september, oktober, november en december. In totaal werden 244 bladzijden gepubliceerd met zwart-wit foto's , kleurfoto's en enkele bladzijden met kaarten, foto's, tekeningen, rekeningen en documenten.

Dhr. Falise zorgde voor de samenstelling en de opmaak van het tijdschrift.
Dhr. Smissaert zorgde voor het samenstellen van de inhoudstafel en de registers (28 p.).

b. Ruilabonnementen

Werden omgewisseld met volgende West-Vlaamse Heemkringen of Verenigingen:

Bachten de Kupe, Veurne. Spaenhiers, Torhout. De Zonnebeekse Heemvrienden, Zonnebeke. Geschiedkundige Kring Ernighahem, Eernegem. Gidsenkring Lange Nelle, Oostende. Heemkring David Jonckheere, Aartrijke. Heemkring Graningate, Middelkerke. Heemkring Karel Van de Poele, Lichtervelde. Heemkring M. Van Coppenolle, Brugge. Heemkring Oud Ruiselede, Ruiselede. Heemkring Sint-Guthago, Knokke. Heemkring Wibilinga, Wevelgem. Heemkring Ghestella, Gistel. Heemkundige Kring Houtland, Torhout. Iepers Kwartier, Ieper. Neptunus, Zeebrugge. Vrienden van het Noordzeeaquarium, Oostende. Ter Cuere, Bredene.

c. Abonnementen

Geen.

d. Andere Publicaties

Geen

12. GIFTEN

De kring ontving geldelijke giften van: mevr. BERDEN-BOYDENS en van de heren Dick PANESI en Etienne BLOMMAERT.

Nadia STUBBE
Secretaris

Jean Pierre FALISE
Voorzitter

Uitvaartverzorging - Funerarium

Jan Nuytten

Het **uitvaartkontrakt**
is de absolute **zekerheid**
dat uw begrafenis of crematie
zal uitgevoerd worden volgens
uw wensen en dat uw familie
achteraf **geen financiële**
beslommeringen heeft

Stuiverstraat 470
8400 Oostende
tel. 059/80.15.53

Met steun van de Vlaamse overheid

Provincie West-Vlaanderen
Door mensen gedreven

AFGIFTEKANTOOR
8400 - OOSTENDE 1
P.408954

MAANDBLAD

MAART 2013

VERSCHIJNT NIET IN JULI EN AUGUSTUS

DE PLATE

V.U. Jean Pierre Falise, Hendrik Serruyslaan 78/19 - 8400 Oostende

De postkantoren van gisteren te Oostende

Foto's: Lucien Bundervoet

ISSN = 1373-0762

DE PLATE

TIJDSCHRIFT VAN DE KONINKLIJKE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING "DE PLATE" (V.Z.W.) - OOSTENDE.

Prijs Cultuurraad Oostende 1996.

Vormings- en ontwikkelingsorganisatie en Permanente Vorming.

Aangesloten bij de CULTUURRAAD OOSTENDE en HEEMKUNDE WEST-VLAANDEREN.

Statuten gepubliceerd in de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad d.d. 1-2 mei 1959, nr. 1931 en de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 16 juni 2004.

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen getekende bijdragen en weerspiegelen niet noodzakelijk de opinie van de Kring.
Tekstovername toegelaten na akkoord van auteur en mits vermelding van oorsprong.
Ingezonden stukken mogen nog NIET gepubliceerd zijn.
De auteurs worden er attent op gemaakt dat bij elke bijdrage een bronvermelding hoort.

JAARGANG 42
NUMMER 3 **Prijs per los nummer: € 1,50**
MAAND maart 2013

IN DIT NUMMER:

Blz. 56 **L. FRANÇOIS**: Alles van waarde is weerloos.
Blz. 61. **I. VAN HYFTE**: Twee journalistieke wereldreizigers op doortocht in Oostende: Johann Forster (1790) en Egon Kisch (1936).
Blz. 63 **F. GEVAERT**: De metamorfose van de haven van Oostende (deel 31).
Blz. 71: **M. CAPON (+)**: Raversijde tafeltennisclub – 2de deel.
Blz. 78: **N. HOSTYN**: Monumenten, beelden en gedenkplaten in Oostende.

KONINKLIJKE OOSTENDSE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING DE PLATE

Correspondentieadres : Heemkring De Plate, Langestraat 69, 8400 Oostende.
Hoofdredacteur en verantwoordelijke uitgever: Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende.

Rekeningen : IBAN: BE81 3800 0966 6224
BIC: BBRUBEBB
IBAN: BE39 0000 7882 4119
BIC: BPOTBEB1

Website: www.deplate.be
E-mail: plate.oostende@telenet.be

Het Bestuur

Erevoorzitter:
Omer VILAIN, Rogierlaan 38/11, 8400 Oostende.

Voorzitter:
Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende, tel. 059708815.
E-mail: falise.jp@scarlet.be

Ondervoorzitter:
Ferdinand GEVAERT, Duinenstraat 40, 8450 Bredene.

Secretaris:
Nadia STUBBE, Blauwvoetstraat 7, 8400 Oostende, tel. 059800289.
E-mail: de.plate@telenet.be

Penningmeester:
Fernand MUS, Salvialaan 5, 8400 Oostende, tel. 059501895.
E-mail: ferre.mus@skynet.be

Leden:
August GOETHAELS, Stockholmstraat 21/10, 8400 Oostende.
Freddy HUBRECHTSEN, Gerststraat 35A, 8400 Oostende.
Jean HUYS, Groenendijkstraat 185, 8450 Bredene
Valère PRINZIE, Euphrosina Beernaertstraat 48, 8400 Oostende.
Emile SMISSAERT, Hendrik Serruyslaan 4/9, 8400 Oostende.
Johan VAN ROOSE, Kabeljauwstraat 5, 8460 Oudenburg.
Gilbert VERMEERSCH, Blauw Kasteelstraat 98/2, 8400 Oostende.
Koen VERWAERDE, A. Chocqueelstraat 1, 8400 Oostende.

Schreven in dit nummer:

Luc FRANÇOIS: Chrysantenstraat 19, 8400 Oostende.
Ivan VAN HYFTE: Kastanjelaan 58, 8400 Oostende.
Ferdinand GEVAERT: Duinenstraat 40, 8450 Bredene.
Norbert HOSTYN: Leopold-II laan 18/7, 8400 Oostende.

MAARTACTIVITEIT

De Koninklijke Oostendse Heem en Geschiedkundige Kring De Plate heeft de eer en het genoegen zijn leden en belangstellenden uit te nodigen tot de volgende activiteit

op donderdag 28 maart om 20.00 uur

in de conferentiezaal van het Centrum Familiekunde Vlaanderen, Regio Oostende, dr. L. Colensstraat 6, 8400 Oostende.

onderwerp: **DE POSTKANTOREN EN DE POSTMANNEN VAN GISTEREN EN VANDAAG TE OOSTENDE**

spreker: **Lucien BUNDERVOET**

De Post in Oostende is al meermaals het thema geweest van boeken en thesissen. Deze privé-initiatieven bekijken de architectuur en de geschiedenis van de gebouwen en het postwezen, maar vergeten het belangrijkste aspect in de schijnwerper te plaatsen.

Het is in de eerste plaats de mens die alles mogelijk maakt; van de postbode die dagelijks in weer en wind zijn ronde aflegt, via de postman die jongleert met de post in het sorteercentrum, de loketbediende die de rijen klanten bedient, tot de postmeester die het kantoor runt.

In deze optiek stelde de voordrachtgever van deze avond een fotoreportage samen over het wel en wee van de Oostendse postmannen van gisteren en vandaag.

Het personeel staat centraal in dit overzicht van 1940 tot 2002. Vooral in beeld: want foto's spreken meer tot de verbeelding dan het gesproken woord.

Lucien Bundervoet, weet waarover hij spreekt want hij bracht het van telegrambesteller in 1955 tot controleur bij de post in de jaren 90. Sinds 2000 is hij " gepensioneerd medewerker van de post ".

Deze maand weer een stukje Oostendse geschiedenis gebracht door een Oostendenaar.

En zoals altijd bij De Plate is iedereen welkom en is er geen ingang te betalen.

OPGELET: De voordracht van deze avond stond aangekondigd voor de maand april maar daar de spreker van de voordracht "De veranderende Noordzee" onverwachts naar het buitenland moest; komt hij volgende maand.

248163

ALLES VAN WAARDE IS WEERLOOS

Toespraak door Prof. Dr. Luc FRANÇOIS bij de presentatie van het derde, aanvullend deel van de Bibliografie van de Geschiedenis van Oostende(2007-2011), op zaterdag 9 februari 2013, in Bibliotheek Kris Lambert, Oostende.

De titel van deze toespraak klinkt voor velen onder u wellicht wat bevreemdend bij de presentatie van een Bibliografie. "Alles van waarde is weerloos" is een regel uit het gedicht 'De zeer oude zingt' van Lucebert, die daarmee 'waarde' als filosofisch begrip een duiding probeerde te geven in de samenleving en het menselijke functioneren. Ik wil u duidelijk maken dat geschiedenis zowel waarde heeft als weerloos is. Maar ik wil beginnen met beide voeten op de grond en u eerst van de nodige tekst en uitleg over ons concrete project te voorzien.

Met deze vierde aflevering van de bibliografie van de geschiedenis van Oostende hebben we de kaap van 8.000 titels bijna bereikt. Achtduizend titels die een plaats hebben gekregen in een thematisch en chronologisch overzicht. Achtduizend titels waarmee we het 'gehele' verleden van Oostende overspannen: boeken en tijdschriftartikelen die handelen over aspecten van de geschiedenis vanaf de prehistorie tot en met vandaag. Deze bibliografie is niet het enige middel om het verleden en de historiografische productie te ontsluiten. We beschikken al geruime tijd over een uitstekende archiefgids met betrekking tot het door vernietiging geplaagde bronnenbestand over de Oostendse geschiedenis. We beschikken ook over het Schaduwarchief van Oostende. Deze bibliografie sluit bij deze initiatieven aan. Een overzicht van gedrukte bronnen is even essentieel en even moeilijk te vinden en te raadplegen indien niet goed ontsloten. Oostende moet het nog zonder dit overzicht stellen.

Midden de jaren negentig van de vorige eeuw is in de schoot van 'De Plate' een werkgroep aan de opstelling van deze bibliografie begonnen. Op die manier hebben we een antwoord gegeven op de lang sluimerende vraag van Walter Debrock, Jan Dreesen, Omer Vilain en – onuitgesproken wellicht – van vele anderen. In de loop van die vijftien jaar is de werkgroep regelmatig bijeen geweest. Voor wat betreft het 'moederexemplaar' waren die bijeenkomsten heel regelmatig en zeer intensief. Er was immers niets voorhanden om van te vertrekken. Wat in de loop van de jaren, waar ook en door wie ook en in welke vorm ook was gepubliceerd, was her en der verspreid en daardoor weinig en zeker niet systematisch toegankelijk. Een tweede reden waarom dit een titanenwerk was, had te maken met de vaak ambachtelijke wijze waarop bibliotheken en bibliografieën hun collecties toen nog ontsloten. Het is onvoorstelbaar hoe snel en hoe diepgaand het boek- en bibliotheekwezen in twee decennia is veranderd. Waar we nu via 'copy-paste' snel vooruitgaan, was het toen nog overschrijven en overtypen geblazen. Maar ons intensief speurwerk op vele plaatsen en in vele collecties resulteerde in een omvangrijke publicatie in het jaar 2000: 5915 titels; 370 bladzijden, ontsloten door indices op auteurs, zaaknamen, plaatsnamen en persoonsnamen.

Heel snel realiseerden we ons dat we ook de meest recente publicaties onder de aandacht van de geïnteresseerde moesten brengen. Dit bracht ons bij een eerste aanvulling in het jaar 2002. Toen werd besloten tot een regelmatige uitgave om de vijf jaar: in 2007 verscheen het overzicht met de productie van 2002 tot 2006 en vandaag dus een nieuw deel met de productie van de jaren 2007 tot 2011. Deze bibliografie bestaat niet alleen uit vier gedrukte volumes. Ze is ook raadpleegbaar op de website van het Stadsarchief Oostende. Deze digitale ontsluiting verenigt de vier banden en opent onbeperkte, snelle en gerichte zoekmogelijkheden. Het is ook een mooi voorbeeld van samenwerking tussen twee organisaties: de heem- en geschiedkundige kring De Plate enerzijds en het Stadsarchief Oostende anderzijds.

Een buitenstaander denkt wellicht dat de opstelling van een bibliografie een saaie bezigheid is. Titels moeten worden verzameld, nagezien en vervolledigd. De titelbeschrijving moet bovendien uniform worden gemaakt. Toch is het werk van de bibliograaf een boeiende bezigheid. Je krijgt een totaal overzicht van wat er gaande is in het historisch wereldje en je ziet dat de verschuivende belangstellingsvelden in het ruime historisch onderzoek zich ook op het lokale vlak voltrekken. Tussen 2000 en vandaag hebben we bijgevolg de indeling van de bibliografie al wat moeten aanpassen. De 'groene beweging', de 'internetbronnen', de 'islam' – om maar een paar voorbeelden te noemen - zijn als onderdeel van diverse rubrieken van de geschiedenis van Oostende er bij gekomen. De grote lijnen van de bibliografie zijn uiteraard altijd dezelfde gebleven. Ik heb dankbaar gebruik kunnen en mogen maken van het voorbeeld van onze grote broer: de Bibliografie van de Geschiedenis van België, die meteen na de tweede wereldoorlog aan de Universiteit Gent werd opgericht door mijn ene leermeester Jan Dhondt en gedurende vijftig jaar, meer bepaald tot het einde van 2012, werd beheerd, geleid en uitgevoerd door Romain Van Eenoo, mijn andere leermeester.

De grote vraag die zich bij dit soort arbeid stelt, is echter de vraag naar de betekenis van die arbeid. Niet alleen het grote publiek, maar ook de geïnteresseerde lezer van historisch werk en de actieve publicist – zowel amateur als professioneel historicus – stellen zich, net als de bibliograaf zelf, de vraag naar de zin en het waarom van deze bezigheid. "Stellen zich de vraag" of "zouden zich de vraag moeten stellen". Ik wil dit benaderen vanuit een dubbel perspectief: eerst het algemene, dan het specifieke perspectief.

Waarom is een bibliografie nuttig en noodzakelijk en is dus het opstellen van een bibliografie een zinvolle bezigheid? Het is logisch – en ik heb dit gedurende vele jaren mijn studenten in Gent voorgehouden – dat de kennis over het verleden niet alleen opgeslagen ligt in archieven, maar evenzeer in bibliotheken. We moeten immers voortbouwen op wat onze voorgangers hebben bijeengebracht aan gegevens, maar meer nog aan inzichten. Doen we dit niet, dan trappelen we ter plaatse en bewijzen we de geschiedenis zeker geen dienst. Elk zinvol historisch onderzoek vertrekt – zo hoop ik toch – vanuit een vraagstelling. Elke auteur moet zich afvragen wat hij met zijn of haar artikel of boek wil bereiken. "Zomaar" iets neerschrijven of "zomaar" iets vertellen, is niet de meest vruchtbare aanpak. Er is in het verleden zoveel gebeurd dat we het niet allemaal kunnen weten en – wat mij betreft – ook niet willen weten. Het komt er op aan om essentie van bijzaak te onderscheiden, om het zinvolle te behouden en het zinledige naar de vergeetput te verwijzen. We komen als historici of publicisten alleen maar verder in zinvolle kennis van en in voortschrijdend inzicht in het verleden, als we weten waar onze voorgangers waren gekomen, wat niet betekent dat we het altijd met hen eens moeten zijn. Bovendien is het nuttig om inzichten van anderen over andere onderwerpen te leren kennen om zo een zinvol betoog te kunnen ontwikkelen. Om deze redenen is het dus noodzakelijk om te weten wat er al is gepubliceerd en – vooral – om er kennis van te nemen vooraleer men zelf de hand aan de ploeg slaat en in de bronnen probeert een en ander op te rakelen. Zonder kennis van wat we al over het verleden weten, komen we nooit verder dan anekdotes of het vertellen over toevallige vondsten, die op hun best niet meer zijn dan leuke weetjes.

Wat ik hier in het algemeen zeg, geldt uiteraard ook voor lokale geschiedenis. Hoe zinvol onze arbeid als bibliograaf op zich ook is, "the proof of the pudding is in the eating". Zowel de professionele als de amateurhistoricus over het Oostendse verleden hebben nu geen enkel excuus meer om zich te verbergen achter het cliché: "Het is zo moeilijk om over Oostende iets te vinden". Wat er wel is, is via de archiefgids en de bibliografie ter beschikking gesteld. Zowel in grote en uitgebreide monografieën als in het kleinste artikel over een detailaspect van het Oostendse verleden, verwacht je dus als lezer een opgave van de doelstelling van de auteur: wat wil ik als lezer weten en waarom wil ik als vorser dat de lezer dit weet? Je verwacht als lezer ook een vermelding van de werkwijze van de auteur: hoe is de auteur dit alles te weten gekomen? Verwijzingen naar

bronnen en naar methode zijn dus noodzakelijk. Daar moet de Bibliografie van de Geschiedenis van Oostende dus zijn plaats krijgen. Het gaat immers niet alleen het schrijven en publiceren op zich, het gaat in de eerste plaats om kwaliteit.

We moeten eerlijk durven zijn: tussen de publicaties van vóór 2000 – het jaar van verschijnen van het eerste deel van de Bibliografie – en de publicaties van nà 2000 – toen alvast één, twee of drie delen van de bibliografie ter beschikking waren – is er op het gebied van kwaliteit grosso modo geen verschil te merken. Let wel, dit fenomeen doet zich voor zowel in het professionele werk als in het werk van de amateur. Meer nog, de Bibliografie van de Geschiedenis van Oostende wordt de facto nooit vermeld als uitgangspunt van onderzoek. Dit is misschien een wat ontnuchterende vaststelling op een feestelijk moment als dit, maar het heeft geen zin deze conclusie te verdoezelen. Dit fenomeen ligt volgens mij niet aan een eventueel gebrek aan intrinsieke waarde van deze Bibliografie of in de bekendheid ervan, maar vooral in de werkwijze van de historici en de publicisten. Overtuigd zijn van het nut van het gebruik van een bibliografie als startpunt is niet het enige middel om tot hogere kwaliteit te komen, maar het is wel een belangrijk element in een ruimere keten van stappen naar beter.

Deze beschouwing brengt me bij de wat intrigerende titel van mijn uiteenzetting: "Alles van waarde is weerloos". De term 'geschiedenis' heeft een dubbele betekenis. Enerzijds wordt ermee bedoeld: 'wat in het verleden is gebeurd' en anderzijds handelt 'geschiedenis' over het verzamelen, analyseren, beschrijven en presenteren van de kennis van het verleden. In beide betekenissen heeft geschiedenis waarde. Inzicht verkrijgen in het gedrag van de mens – als individu en als deel van een groep – heeft waarde. Het kan helpen verklaren hoe de mens zich in moeilijke en complexe situaties gedraagt. In die zin draagt geschiedenis bij tot het besef waar we vandaan komen en waar we nu staan. Dit geldt voor alle vormen van geschiedenis: politieke, economische, sociale en culturele geschiedenis. Dit geldt heel zeker voor lokale geschiedenis, die de ruggengraat is van elk historisch onderzoek. Geschiedenis draagt dus bij tot burgerzin en heeft dus onomstotelijk waarde.

Maar ook in haar tweede betekenis heeft geschiedenis waarde. In de opbouw en de overdracht van deze kennis en dit inzicht zit een grote vormende waarde. Geschiedenis houdt de lezer – en in ruimere betekenis de samenleving – een spiegel voor. De waarde van geschiedenis wordt aangetoond in de grote belangstelling die zij geniet in de media: dag- en weekbladen, gespecialiseerde tijdschriften, digitale media en boeken allerhande overspoelen de markt. Het is in Oostende zo, maar elders evenzeer. Het is zo op microniveau, maar ook op macroniveau. Het is zo bij amateurs, maar ook bij professionele historici.

'Geschiedenis' heeft niet alleen waarde; 'geschiedenis' is ook weerloos. Ze laat zich bestuderen op de meest uiteenlopende wijzen: kwaliteitsvol mogen we hopen; vaak middelmatig moeten we vaststellen. In brede trekken geborsteld voor een groot publiek of in kleine detailstudies die stapjes tot het inzicht bijbrengen. Bij gerenommeerde uitgevers of bij weinig of slecht gekende verdelers. Bij tijdschriften die kwaliteitseisen stellen en de ingezonden stukken laten nalezen door experts of bij tijdschriften die – meestal goed bedoeld en vaak uit noodzaak – alles opnemen wat hen wordt aangeboden. Geschiedenis wordt dus goed bedreven en slecht bedreven. Geschiedenis wordt vaak beoefend en soms verwaarloosd. Dit alles is met geschiedenis mogelijk. 'Geschiedenis' is immers – op het eerste niveau althans – gemakkelijk toegankelijk en laat allen met belangstelling toe haar te bedrijven. Emancipatorisch is dit een groot goed: het verhoogt bij velen het inzicht en de kennis. Het impliceert ook een groot risico: de slechte of middelmatige geschiedenis vindt ook verspreiding en lezers en wie onderscheidt het kaf van het koren?

Is dit alles te remediëren? Kunnen we de geschiedenis – en meer bepaald die van Oostende – op een kwalitatief hoger peil brengen? Kunnen we de kwaliteit verbeteren en toch een ruime schare beoefenaars en een nog ruimere schare lezers er kennis van laten nemen op een manier dat het hen

voldoening schenkt? Een pasklaar antwoord is niet eenvoudig te formuleren, maar een aantal vragen kunnen in elk geval het debat over waarde en weerloosheid aanscherpen.

Geschiedenis moet toegankelijk blijven. Een ruime verspreiding van de productie is dus aangewezen. Er wordt soms geklaagd over het gebrek aan belangstelling voor geschiedenis in en over Oostende. Ik deel dit pessimisme niet. Maar ik stel wel vast dat de aanpak erg verspreid en versnipperd is en dat werkt nooit kwaliteit bevorderend. Verregaande samenwerking tussen nu losstaande initiatieven is voor mij essentieel. Of op zijn minst mogen afspraken over taakverdeling geen utopie blijven. Ik zie dat zelfs de gerenommeerde Brugse en Gentse kringen de handen in elkaar hebben geslagen voor wat betreft de publicatie van hun monografieën. Hoe lang kan men in Oostende dan nog verder doen zonder over samenwerking te spreken? De vergrijzing doet zich ook hier voor, zowel bij auteurs als bij abonnees.

Geschiedenis moet toegankelijk blijven. Een voldoende dekkingsgraad is dus aangewezen en het hele verleden verdient dus te worden bestudeerd. Ik stel vast dat grote delen van het Oostendse verleden onbesproken blijven. De klassieke toppers in het Oostendse historische milieu zijn: het beleg van Oostende, de Oostendse Compagnie, de Koninklijke familie, het toerisme en de visserij. Volkomen terecht uiteraard. Maar waar blijven gedegen bijdragen over urbanisatie, over partijvorming en politieke geschiedenis, over de landbouw in de rurale gebieden die nu tot Oostende behoren, over het politieke bewustzijn in het Ancien Régime, over de levensstandaard in de zeventiende eeuw, over de verhouding tussen collaboratie en verzet in de periode van de Franse Republiek, het Napoleontische keizerrijk, de Nederlandse periode, over de middenstand en de vakbonden, over de vele aspecten van de geschiedenis van de diverse religies, filosofische en ideologische stromingen? De omschrijving van het onontgonnen gebied is lang en gevarieerd.

Geschiedenis moet toegankelijk blijven, ook voor de actieve beoefenaars. Maar zijn die altijd tevreden over de gepresteerde arbeid en over de verspreiding ervan? Ik stel vast dat er haast geen artikels verschijnen op basis van masterthesissen die aan de Vlaamse universiteiten worden geproduceerd. Maar bieden de geëigende kanalen wel voldoening voor diegenen die lang aan een dergelijk werk hebben gewerkt? De klassieke kanalen zijn niet geschikt voor artikels van 20-30 bladzijden of meer. Wat we nu aan kanalen hebben, hebben door hun opzet en frequentie meer de aard van een nieuwsbrief en bieden alleen ruimte voor kortere artikels. Maar waar kunnen we terecht voor artikels, die te lang zijn voor de bestaande tijdschriften en die tekort zijn om als monografie te worden gepubliceerd?

Geschiedenis moet dus toegankelijk en moet boeiend blijven, zowel voor de producent als voor de consument. Dit kan alleen door beter te werk te gaan, door meer onderwerpen aan te snijden, door betere publicatiemogelijkheden aan te bieden, door meer samen te werken. Ik hoor u zuchten: dit is niet mogelijk en niet haalbaar. Maar het kan in andere steden wel! Ik verwijs naar de bijzonder vruchtbare aanpak van het huizenonderzoek in Brugge en Gent. Ik verwijs naar het verzamelwerk over Antwerpen onder de titel 'Biografie van een stad'. Door goede afspraken is dit hier en op onze schaal zeker doenbaar.

Er is dus nog veel werk aan de winkel. We moeten ook realistisch zijn en niet denken dat we morgen in een andere wereld wakker zullen worden. Maar er kunnen stapjes in de goede richting worden gezet. Als we goed voor ogen blijven houden dat geschiedenis in haar beide betekenissen haar waarde moet behouden, dan kunnen die stapjes bijdragen tot meer voldoening voor velen. Door mijn werkzaamheden in Gent ben ik een halve buitenstaander in dit gebeuren. Maar ik roep alle betrokkenen op om zich over dit alles te bezinnen: auteurs die met een of ander aspect van de Oostendse geschiedenis bezig zijn, kringen die zich erop beroepen het verleden van de stad onder de aandacht te brengen, financierende overheden die voor de levensnoodzakelijke steun zorgen, maar ook potentiële private sponsors voor wie een ruim lezerspubliek probleemloos bereikt kan

worden. Wanneer al dezen de handen in elkaar slaan, dan kunnen we bij de voorstelling van een van de volgende afleveringen van de Bibliografie van de Geschiedenis van Oostende niet alleen het vers van Lucebert citeren, maar ook dat van Henriëtte Roland Holst die schreef: 'de zachte krachten zullen zeker winnen in 't eind'.

FOTO OP HET TITELBLAD

HET TWEEDE SPOORWEGSTATION VAN OOSTENDE (Oostende-Stad).

Door het inleggen van de internationale treinen, die aansloten op de maalbootverbinding naar Groot-Brittannië, en de bloei als internationale badplaats met allure, werd Oostende een draaischijf van internationaal verkeer.

Reeds in 1871 verscheen een K.B. met betrekking tot het uitbreiden van het spoorwegstation. In 1873 werd de uitbreiding goedgekeurd door het Oostendse stadsbestuur.

Na tal van ontwerpen werd uiteindelijk het ontwerp van de Oostendse architect Felix Laureys aangenomen.

Het stationsemplacement werd uitgebreid in oostelijke en zuidelijke richting en het nieuw stationsgebouw, ontworpen als kopstation, zou gebouwd worden aan het Vander Sweepplein (nu Ernest Feysplein).

Het bestaand stationsgebouw, uit 1847, zal niet gesloopt doch geïncorporeerd worden in het nieuw gebouw. De ingang en uitgang van het station zou gelegen zijn op voornoemd plein.

De bouw werd in 1880 aangevat en op 30 juli 1882 werd het station plechtig ingehuldigd.

Na de volledige centralisatie, in 1946, van alle spoorwegverkeer in het station Oostende-Kaai, werd het station Oostende-Stad buiten dienst gesteld en in 1956 gesloopt. Op het terrein verscheen later het huidig grootwarenhuis Delhaize.

248166

Twee journalistieke wereldreizigers op doortocht in Oostende: Johann FORSTER (1790) en Egon KISCH (1936)

door **Ivan VAN HYFTE**

Wat bezielde een Duitse Rijnlander, anno 1790, Oostende te bezoeken? Wat kwam hij als botanicus, natuurvorser, antropoloog en wereldreiziger hier bij ons zoeken? Was het als democraat en revolutionair, gehecht aan "de idealen van 1789" dat hij de Brabantse Omwenteling bij ons verder wilde ondersteunen?...

Johann Georg Adam FORSTER (1754-1794) was een heel bijzonder man. Hij gold als één van de prominentste geleerden van zijn tijd. Amper 17 was hij toen hij als biologisch tekenaar en assistent van zijn vader deelnam aan de tweede wereldreis van James COOK. Op 25 maart 1790 vertrok hij met Alexander VON HUMBOLDT (ook een wetenschappelijk wereldreiziger) voor een drie maand durende onderzoeksreis in West-Europa, onder meer naar het noorden van Frankrijk dat, zoals bekend, op dat moment in de ban van de revolutie was. Vier jaar later, 1794, publiceerde Forster in Berlijn zijn indrukken in een driedelig werk onder de titel "Ansichten von Niederrhein, von Brabant, Flandern, Holland, England und Frankreich, in April, Mai und Junius 1790" (1)

Van Duinkerke reist hij over Adinkerke en Veurne naar Nieuwpoort vanwaar hij met paard en kar doorreist naar Oostende.

**

Honderd zes en veertig jaren later (1936) komen Duitstalige schrijvers, op de vlucht voor Hitler, aan in Oostende dat een toevluchtsoord wordt voor de bannelingen. Mark SCHAEVERS heeft elk hun eigen Exil-verhaal met pittige details en anekdotes beschreven in "Oostende, de zomer van 1936" (2). Alleen zwaargewichten uit de Duitse literatuur van het interbellum; ook allen joods: Joseph ROTH, Hermann KESTEN, Stefan ZWEIG, Ernst TOLLER, Arthur KOESTLER en Egon Erwin KISCH (3)

.

Deze laatste, een Duits-Tjechische communist, was in 1934 als afgevaardigde van het Wereldcomité tegen Oorlog en Fascisme naar Australië afgereisd waar hij, zoals hij zelf beweert "... de sporen heeft nagegaan van een groot reporter uit de 18de eeuw, Georg FORSTER..."

**

In het algemeen literair tijdschrift "Voetlicht" (4), aanvankelijk het orgaan van de Oostendse toneelkring "Hendrik Consciences Vrienden" haalt Egon KISH Oostendse passages aan uit het hogervermeld 3-delig werk en becommentarieert ze in 3 bladzijden (5).

Bizar is wel dat we hier een Duits schrijver in het Nederlands aan het woord horen tussen ondermeer Johan DAISNE, Karel JONCKHEERE, Raymond BRULEZ, Richard MINNE, Fred GERMONPREZ en Ferdinand VERKNOCKE. Vermoedelijk zorgde Nico ROST, een Hollandse journalist en vriend van KISCH, voor de vertaling (6).

Leuk voor ons is dan weer als Oostende ten tonele verschijnt. Op zijn West-Vlaamse tocht ontmoet FORSTER voortdurend ezels. "... Op de markt van Oostende staan zij met honderden, alle beladen met de voortbrengselen der streek...". Vooral de Engelse invloed valt hem op. Hij vindt Oostende een Engelse zeestad: "...Het derde of vierde huis is altijd door Engelsen bewoond, en niet alleen kooplui en makelaars, maar tevens winkeliers en ambachtslui van deze natie hebben zich hier in grote getale nedergezet. Derhalve bemerkt men ook in de zeden en de levenswijze der hier

verblijvende inwoners een flagrante overeenkomst met deze der Britsche eilanden, zelfs voor wat het huisraad, toebereiding der spijzen en levensmiddelen betreft…".

In zijn analyse heeft KISCH niets dan lof voor Jozef II (1741-1790): "…Wat een monarch voor den opgang van den handel doen kan (hij doelt uiteraard op het statuut van Vrijhaven), heeft Jozef II op edelmoedige wijze volbracht…".

Over die haven heeft FORSTER dan weer een ander beeld dan wat KISCH noemt "… een monument van Jozef II's werkzame tussenkomst voor de welvaart der Nederlanden…". FORSTER vindt het een "Ersatz" voor de toenmalige gesloten Schelde. Over de "geule" kan hij weinig positiefs rapporteren. Als eind 18de-eeuwse tijdsbeeld toch de moeite waard dit integraal over te nemen: "…Tussen twee dammen in ziet men de kleine, enge, onpraktische opening, die slechts bij bepaalde winden en bij vloed toegankelijk is. Daarom staat aan de ingang op de Batterij een hoge vlaggenstok die een vlag laat waaien zolang het hoog water is; bij halve ebbe laat men haar halfstok en zodra het water op zijn laagst staat, wordt zij gans ingetrokken. Dan liggen de schepen bijna droog in de haven. Wij telden in alles slechts 40 vaartuigen, alhoewel de haven er een vrij groter aantal opnemen kan (7). Eigenlijk is er slechts spraak van een diep uitgegraven kanaal met een duurzaam palenstelsel langs weerskanten, waardoor een stevig vlechtwerk van takken op veel rijen over elkaar voortloopt. Hierdoor wil men verhinderen dat ebbe en vloed de haven verzanden door het zand van de oevers mee te sleuren. Boven elk staketsel staan bakens opgericht en links aan de monding van de haven verheft zich een zuil (8), die met haar grote en kleine lantaarns (9), de zeevaarders tot herkenningsteken dient. In de haven monden verschillende dokken uit; bij al deze instellingen hoeft men alleen te kampen tegen de moeilijkheden van de ligging, de geringe diepte, het onvermijdelijk toeslibben en de veranderlijkheid van de zandbanken langs de kust…" Aldus een opmerkzame FORSTER met KISCH's woorden uit 1936.

**

We laten tot slot nog even KISCH zelf aan het woord in "Voetlicht", p. 106: "…Dit werk is, evenals de auteur (Forster) geschrapt, verbannen en vergeten omdat hij zich had ingelaten met de Franse omwenteling en zo heeft het ons niet verwonderd dat niemand van onze Vlaamse vrienden die grootse beschrijving van Vlaanderen kende…".

VERWIJZINGEN

(1) In deel 2, pp 242-261 beschrijft hij Oostende
(2) Mark SCHAEVERS, Oostende, de zomer van 1936, (Amsterdam-Antwerpen: Atlas 2001).
(3) De eerste speurder naar al deze heimatloze emigranten aan onze Belgische kust was Oostendenaar John GHEERAERT. . "Als d'oude peperbusse vertelt" (1976) p. 39-45.
(4) In het tijdschrift "De Plate" jrg. 12, nr. 12, december 1983 p. 267 beschrijft Emiel SMISSAERT dit weinig bekende, vooroorlogse Oostends tijdschrift (1930-1939) met zijn literaire, toneel- en filmkronieken.
(5) "Voetlicht" 6e jaargang, nr. 6 november 1936 p. 106-108.
(6) John GHEERAERT, Bericht uit Bredene, (1987) p. 27 en 37.
(7) De onstabiele situatie op politiek vlak zal hierbij zeker een rol gespeeld hebben. Keizer Leopold II, opvolger van zijn broer, de in 1790 overleden Jozef II, herstelde het Oostenrijkse gezag pas rond de jaarwende 1790-1791.
(8) Bedoeld wordt de stenen vuurtoren, gebouwd in 1771 in Toscaanse stijl; zestond op een buitenbastion van de wallen, daar waar zich nu het Monument der Zeelieden bevindt.
(9) Deze spiegellantaarns werkten aanvankelijk op olie; later werden de lenzen gebruikt van de Franse natuurkundige FRESNEL.

248169

DE METAMORFOSE VAN DE HAVEN VAN OOSTENDE (deel 31).

door **Ferdinand GEVAERT**

De Pakketbotenkaai: van "Batterie de la Débarcadère" tot "Cruisekaai". (deel 13).

In 1979 werden door de Regie voor Maritiem Transport twee draagvleugelboten (hydrodynamically supported craft - "jetfoils") besteld bij Boeing Aircraft Company, Division Boeing Marine Systems, Seattle, V.S.A. (zie: "draagvleugelboot", De metamorfose v/d ..... deel 8, De Plate, jg. 2006, btz. 2006-170 en fig. nr. 233 hierna).

Met de komst van de jetfoils deden luchtvaarttechnologie en luchthaventechnieken en -procedures hun intrede bij de R.M.T. Alhoewel de komst van de jetfoils van de R.M.T. voor Oostende helemaal geen primeur waren, van 29 februari 1980 tot 31 augustus 1980 legde P&O jetfoils in tussen Oostende en Londen (1), waren de bedrijfsomstandigheden nogal verschillend. Daar waar de jetfoils van P&O aanmeerden in beschut water achter een zeesluis (Vuurtorendok), was het bij de R.M.T. nogal anders. Aanmeren in open water van de havengeul, onderhevig aan getijen en zeegang (golfslag).

Het grootste probleem was (en is) het groot verschil tussen de minimum en de maximum tijstand ten opzichte van het kaainiveau. Bij minimum laagwater en bij opstuwing door N.O-wind kon het verschil oplopen tot meer dan 6 meter. Gelet dat het vrijboord (2) van de jetfoil ter plaatse van de in- en ontschepingsdeur slechts ongeveer 0,7 meter bedroeg, lag bij minimum laagwater het vrijboord 6,30 meter beneden kaainiveau ter plaatse van de terminal, (post 2 van de Pakketbotenkaai). Slechts bij de hoogste waterstand lag het vrijboord op niveau van de kaai.

Het was duidelijk dat de in- en ontscheping slechts kon gebeuren via een vlottende installatie waarvan het vrijboord overeenstemde met dat van de jetfoils.

Daar bij het ontwerp en bouw van de jetfoil door Boeing (trouwens van oorsprong een vliegtuigbouwer) uitsluitend luchtvaarttechnologie en -technieken gebruikt werden had dat als gevolg dat bij het ontwerp van de vlottende jetfoilterminal deze een uitgangspunt waren. Zo moest de terminal uitgerust worden met een servicestation voor de jetfoils, evenals ruimte, infrastructuur en uitrusting voor het continu "servicen" van de jetfoils, evenals het gescheduleerd preventief onderhoud, overeenkomstig de door Boeing opgestelde planningschedules en procedures, evenals het herstel van gebeurlijke averij of beschadigingen.

Het "servicen" omvatte o.m.:

- het reinigen en opschikken van de passagiersaccommodaties (2 dekken),
- het bunkeren (bevoorraden met brandstof), innemen van friswater, smeeroliën,
- ledigen van de tanks met "zwart water" (fecaliën - toiletten), "grijs water" (afkomstig van wasbekkens), verbruikte smeeroliën,
- het eventueel vullen van de druklucht van de "blow down druk cilinders" (3),
- nazicht van de voortstuwings- en draagvleugelsystemen.

Voor al deze moesten op de vlottende terminal ingebouwde tanks voorzien worden, uitgerust met de essentiële in- en ontschepingsvoorzieningen. (4). Het in- en ontscheping van passagiers vanaf de kaai tot op de vlottende terminal, en vice-versa, moest gebeuren via een gangway, bij alle waterstanden (getijen). Een normale gangway met aanneembare hellingsneigingen zou een gangway van meer dan 50 meter vergen, (10 %). Hiervoor was er geen voldoende kaai- of havengeulbreedte beschikbaar.

De oplossing lag bij het toepassen van vaste hellingen en scharnierende parten, (zie fig. nr.234) (5).

Ook in de infrastructuur aan de wal in het zeestation moesten uitvoerige aanpassingen en uitbreidingen uitgevoerd worden, om de luchthaventechnieken en -procedures in te voeren. Gedurende de periode 1979-1981 werden een check-in lokaal met check-in balie en bagageafname (6), en een jetfoilwachtzaal en "baggage-reclaim" met rolbandcarrousel gebouwd en ingericht. Het reisgoed werd geladen in een specifieke bagagecontainer en verscheept op het achterdek van de jetfoil. Hiertoe werd een torenkraan geplaatst op de kaai.

De vlottende terminal en walinstallaties werden ontworpen door de technische dienst van de R.M.T., met raadgevende assistentie van Boeing wat het "sevicestation" betreft.De staalconstructies, vlotten en opbouw werden, om reden van capaciteitsgebrek, uitbesteed aan privé constructiebedrijven en door de werkplaatsen van de R.M.T. geassembleerd, afgewerkt en in bedrijf gesteld. De bouwwerken, afwerking en het uitrusten, met uitzondering van de bagagebehandeling, werden uitgevoerd door de diensten van de R.M.T.

De ganse installatie, vlottend en aan de wal, was afgewerkt en in bedrijf gesteld mid-mei 1981.

De eerste draagvleugelboot ofte jetfoil, gebouwd te Seattle (V.S.A.), werd aldaar op 12 februari 1981 te water gelaten. Het werd gedoopt als "Princesse Clémentine" (7).

Vanaf 31 mei 1981 werd het snelvervoer tussen Oostende en Dover ingelegd. De diensten gaven te Oostende en Dover onmiddellijke aansluiting met sneltreinen naar Londen en Brussel. De verbinding Oostende-Londen. met inbegrip van alle grensoverschrijdende formaliteiten, duurde 3u30. De eigenlijke overtocht Oostende - Dover benam 100 minuten.

Op 27 juli 1981 kwam de tweede jetfoil, "Prinses Stéphanie" (7) in dienst.

In 1981 werden 134.238 passagiers vervoerd met de twee jetfoils, op een totaal van 2.400.300 verscheepte reizigers.

In 1981 bestond de vloot van de R.M.T. uit:

- 2 klassieke pakketboten, "Reine Astrid" (die in 1982/83 omgebouwd werd tot vlottende jetfoil-terminal Dover) en de "Prinses Paola" (de modernste pakketboot op het Kanaal),
- de "Koningin Fabiola", (omgebouwd tot pakketboot/carferry, bovenste voertuigendek omgevormd tot passagiersdek en rustsalon omgevormd tot "shop"),
- 2 klassieke carferries, "Roi Baudouin" en "Princesse Astrid" (beiden omgebouwd om meer vrachtwagens te kunnen inschepen),
- 5 multi-purpose schepen, "Prins Philippe" (III), "Prince Laurent", "Prinses Maria-Esmeralda", "Princesse Marie Christine" en "Prins Albert".

Om de vervoerscapaciteit aan vrachtwagens op te drijven werd in maart 1982 de Zweedse ferry "Stena Nautica" van Stena Line, Goteburg, in charter genomen. Het schip werd in februari 1983 door de R.M.T. aangekocht en omgedoopt tot "Reine Astrid".

Het schip had twee voertuigdekken geschikt voor vrachtwagens, uitgerust met hangardekken (car-decks/mezzanines). Het bovenste voertuigendek was slechts bereikbaar via een hekdeur, het onderste via hek- en boegdeur. Er was een voertuigenlift, geschikt voor vrachtwagens, die het onderste dek met het bovenste verbond. Te Dover beschikte men reeds over tweedeks carferrybruggen. Te Oostende was dat niet het geval.de beide dekken moesten geladen en gelost worden door de boegdeur, het bovenste via de voertuigenlift. Door de lange transittijd van de lift

duurde het enorm lang vooraleer het bovenste dek volledig gelost en geladen was. Een bedrijfsecomomisch onhoudbare toestand. Een oplossing drong zich op.

Deze werd aangebracht door de eigen diensten: inbouw van een zijdeur, stuurboord, op het voorschip gedeelte van het bovenste voertuigendek en de bouw van een zijlaadplatform, instelbaar in de hoogte en lengte, waarbij men dan het bovenste, zoals het onderste dek, rechtstreeks kon in- en ontschepen.

Wegens plaatsbeperkingen op de kaai moest het zijlaadplatform parallel met de kaai gebouwd worden. Zijdeuren voor voertuigen waren niet innovatief in de "ferrywereld", doch slechts voor personenwagens en in hoofdzaak met in- en ontscheping haaks op de as van schip en kaai, (8). Te Oostende waren de omstandigheden zeer beperkend.

In het kader van de inspanningen van de R.M.T. om het bedrijfsrendement en -efficiëntie op te drijven en de vervoerscapaciteit te vergroten, werd geopteerd om de schepen die er voor geschikt waren, te "jumboizeren", (9). In casu: de PME, PMC en Prins Albert. Dit kon maar doorgaan wanneer men te Oostende beschikte over de noodzakelijke walinfrastructuur om het bijkomend bovenste voertuigdek rechtstreeks te laden en te lossen.

Het ontwerp van het zijlaadplatform, en de aanpassing van de schepen, was niet evident, gelet op de beperkte beschikbare ruimte op de kaai en de lay-out van de schepen. Hier in hoofdzaak de positie van de machineschacht op de voertuigdekken ten overstaan van de mogelijke inplanting van de zijlaaddeur op het schip.

Na heel wat tekenplankwerk (maken van bewegingsepures), schaalmodel- en ware grootte simulaties (met vrachtvoertuigen op de kaai) werden de optimale vormen en afmetingen, binnen de beperkende parameters, bepaald. Tevens rekening houdend met de positie van de zijlaaddeuren, dat niet dezelfde kon zijn op alle schepen, de diepgang en vrijboord en de tijstanden.

De volledige studie en werktekeningen werd uitgevoerd door de technische diensten van de R.M.T. en met toezicht door een controlerend organisme.

Het laadplatform, instelbaar in de hoogte, werd opgehangen aan vier schroefdraadstangen, die opgehangen werden in vier hoekpijlers. Het platform werd door vier synchroon aangedreven schroefdraadmoffen, ingebouwd in de vier hoeken van het platform, versteld in de hoogte. Een in de lengte verstelbare opklapbare valreep (link-span) maakte de verbinding platform/schip. Een scharnierende verbindingsbrug en een vaste helling maakten de verbinding met de kaai.

De werken, met inbegrip van de aanpassing van de kaaimuur, werden door de diensten van de R.M.T. uitgevoerd, mits aanlevering van staalconstructies en mechanismen. De zijlaadinstallatie aan carferry-brug 1 was bedrijfsklaar in 1984. (Zie figuren nrs. 238, 239 en 240).

Door noodzaak door het in lijn brengen van de gejumboizeerde schepen, en een bijkomend gecharterd schip, werd in 1986/87 aan carferrybrug 3 een vergelijkbare zijlaadinstallatie gebouwd door de diensten van de R.M.T. (10),(zie fig. nr. 241). Om ruimte te scheppen voor deze installatie moest het tracé van de passagierskoker ingrijpend aangepast worden.

(wordt vervolgd)

VERWIJZINGEN

(1) Zie "draagvleugelboot", "De meta...", deel 8, De Plate jg 2006, blz. 2006-170.
(2) Vrijboord: de afstand tussen het wateroppervlak en het onderste doorlopend dek.
(3) Het gevaar bestond dat de wateraanzuigfilters van de voortstuwingspompen blokkeerden door het opzuigen van allerhande afval, zoals plastieken zakken, deze werden dan vrijgemaakt door drukluchtstoten.
(4) Zwart- en grijswater mogen zomaar niet overboord gepompt worden, niet op zee noch in de havens, overeenkomstig de reglementen en besluiten van de IMO (International Maritime Organisation), waarbij men deze moet aan boord bewaren vooraleer men ze aan wal kan overpompen voor verwerking overeenkomstig de milieunormen.
(5) Principp in 2011 ook toegepast voor de bouw van de in- en ontschepingsvlotten voor de succesrijke havenveren van Oostende en Nieuwpoort.
(6) Net zoals op een goed gestructureerde luchthaven.
(7) Namen van twee dochters van Leopold II.
(8) We denken hierbij aan de treinferries die ingelegd werden tussen Dover en Boulogne (Golden Arrow).
(9) "Jumboizering": het vergroten van het schip door het schip langsscheeps door te snijden en een volledig dek toe voegen, werd in 1985/86 uitgevoerd op de PME, PMC en PAI.
(10) Men moest o.m. over een tweede zijlaadinstallatie kunnen beschikken om in geval van averij aan één van de installaties met de andere de dienst te kunnen verzekeren.

Addendum: bij verwijzing 3) van deel 29 van "De meta.....", De Plate, jg. 41, nr.11, nov. 2012, blz. 2012-214/215, bij de ombouw van de "Reine Astrid" en "Koningin Fabiola", werden de vaste zitplaatsen in afgesloten en verwarmde ruimten, opgevoerd tot respectievelijk van 295 tot 934 en 517 tot 1158, (1976/1077 en 1977/1978)

Erratum: tekst bij foto nr. 188, deel 25, jg. 2011, blz. 2011-140: de instorting van een gedeelte van de kaai van de Pakketbotenkaai, post 3/4, gebeurde in 1936, niet in 1935.

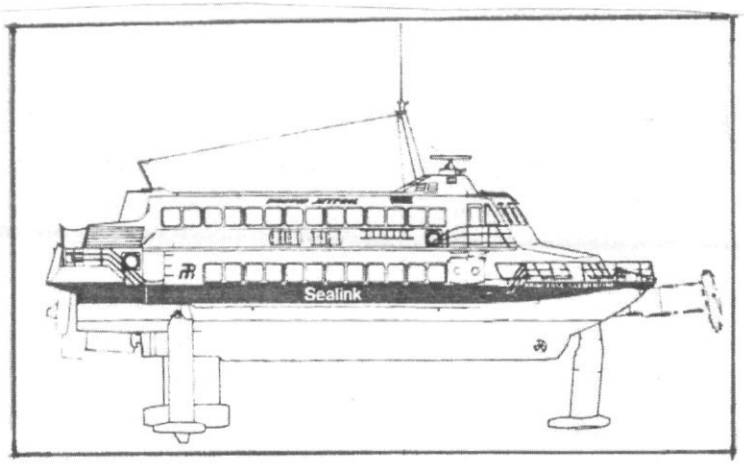

Fig. nr 233. Opstandzicht van de Boeing Jetfoil, 1:27,4 m; b: 8,45 m, 84,68 ton, 314 passagiers, snelheid 42 knoop.

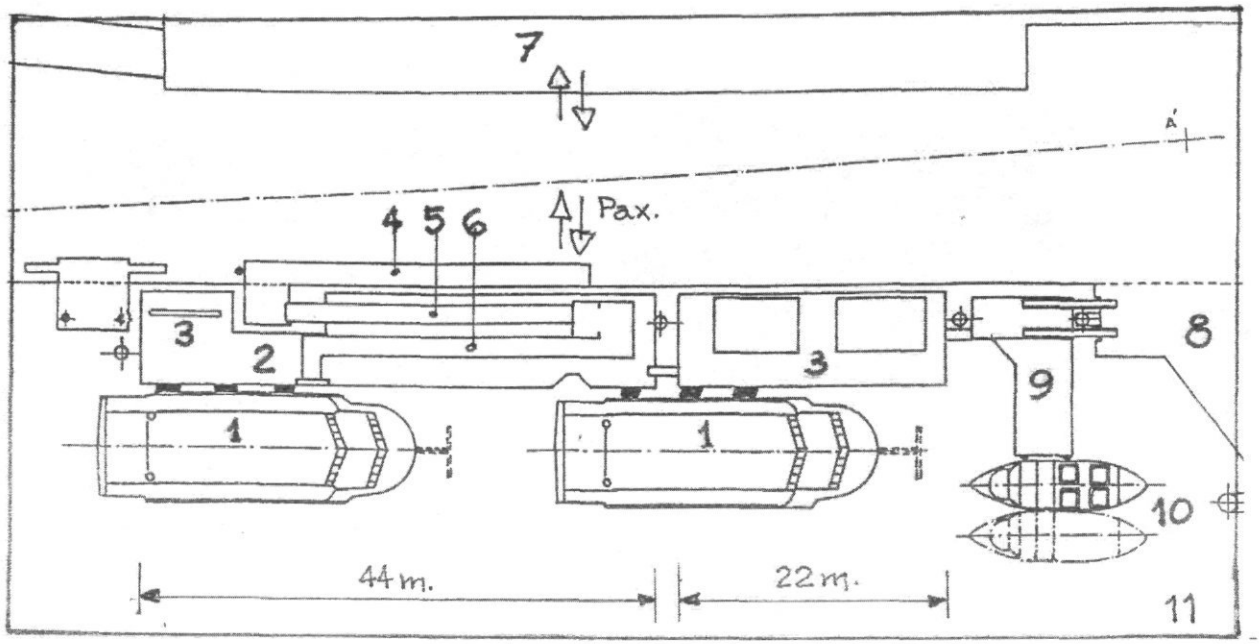

Fig. nr. 234. Haven Oostende, 1981. Pakketbotenkaai. Situering jetfoilterminal.
Legende: 1 . jetfoils; 2. in- en omtschepingsvlot; 3. servicestation; 4. vaste gagway op de kaai; 5. scharnierende gangway; 6. vaste helling; 7. terminal in het zeestation; 8. landhoofd carferrybrug 3; 9. ontschepingsvlot vedette werkhuizen; 10. vedettes (veerboten).

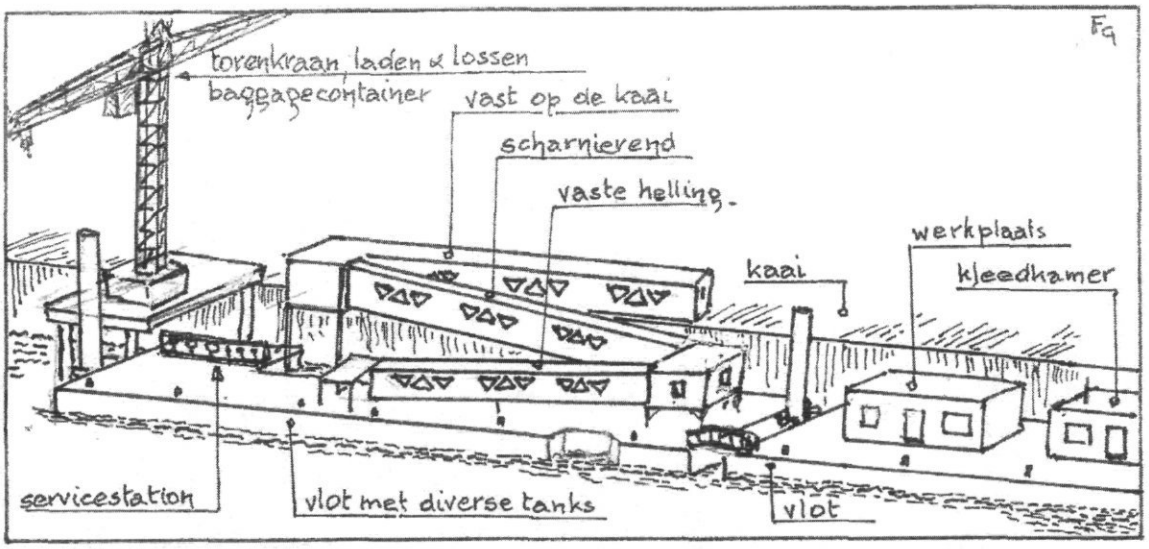

Fig. nr.235. Haven Oostende, 1981, Haven Oostende, Pakketbotenkaai. Isometrisch zicht op de vlottende jetfoilterminal

Fig. nr. 236. Haven Oostende, 1985. Pakketbotenkaai. zicht op de vlottende jetfoilterminal met de twee aangemeerde jetfoils. Bemerk in de achtergrond de terminal in het zeestation.

Fig. nr. 237. Haven Oostende, 1985. Pakketbotenkaai. Totaal zicht op de jetfoilterminal. Bemerk het werkhuis en kleedkamer op het "werkvlot" en de torenkraan waarmede de baggagecontainder wordt verhandeld. Aan post 4 een carferry

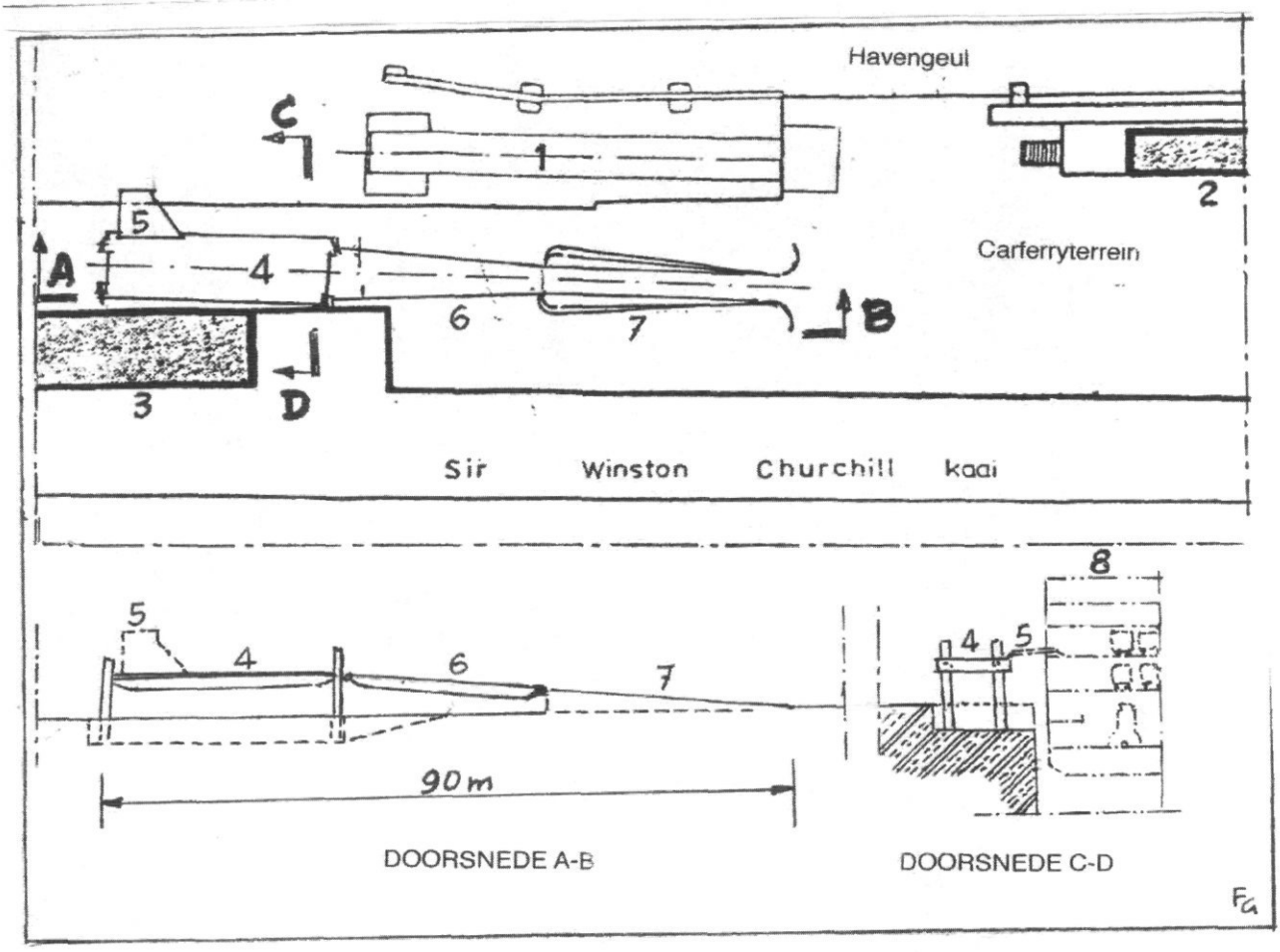

Fig. nr. 238. Haven Oostende, 1984. Pakketbotenkaai (Londen-Istanbulkaai). Situatieplan van de zijlaadinstallatie van carferrybrug 1 .
Legende: 1. carferrybrug 1; 2.. carferrygebouw; 3. Loodswezengebouw; 4. zijlaadplatform; 5. valreep (link-span) 6. verbindingsbrug. 7. vaste helling, 8. aangemeerd schip.

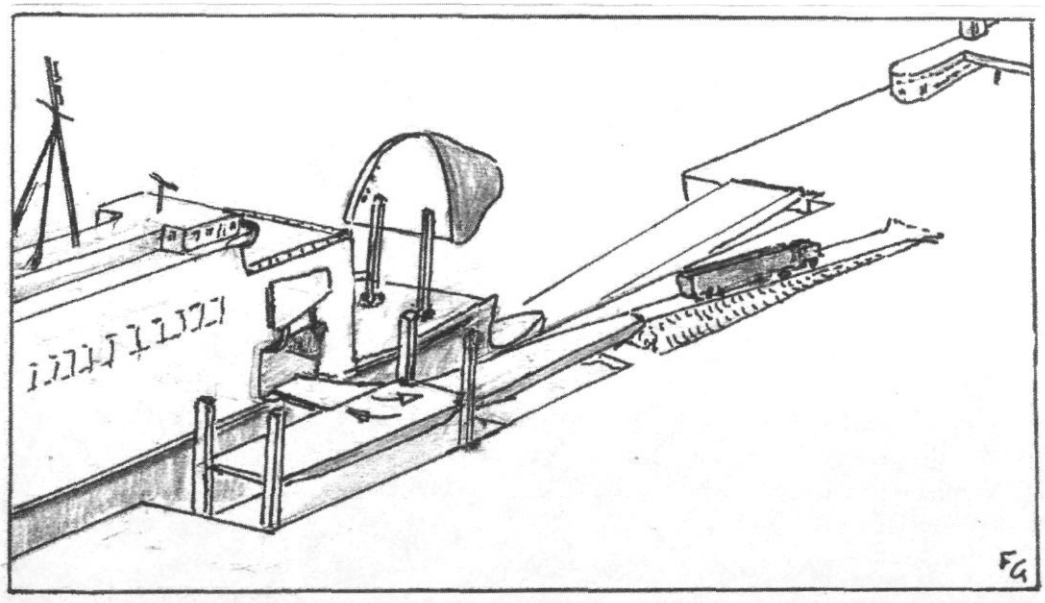

Fig. nr. 239. Haven Oostende, 1984 Isometrisch zicht en principstekening van de zijlaadinstallatie van carferrybrug 1 .

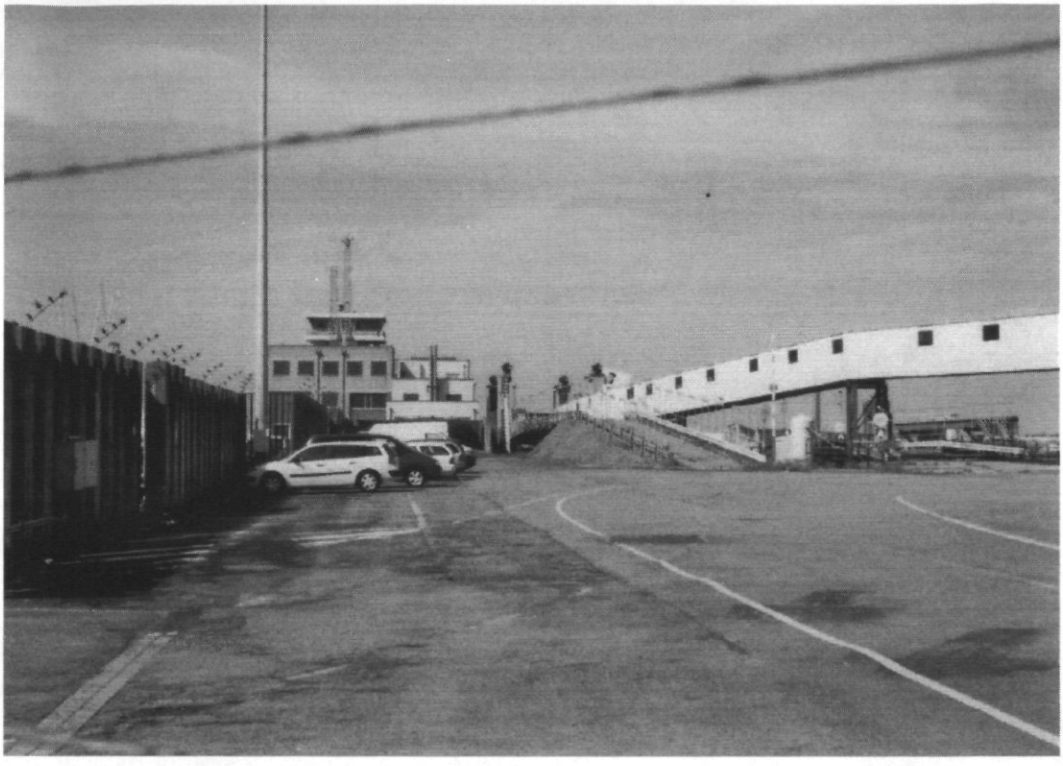

Fig. nr. 240. Haven Oostende, 2012. De zijlaadinstallatie aan carferrybrug 1. Rechts de carferrybrug met (in 't wit) de drukluchtketel voor de bediening van carferrybrug 1 . Bemerk de passagierskoler gebouwd door Hoverspeed-Holyman.

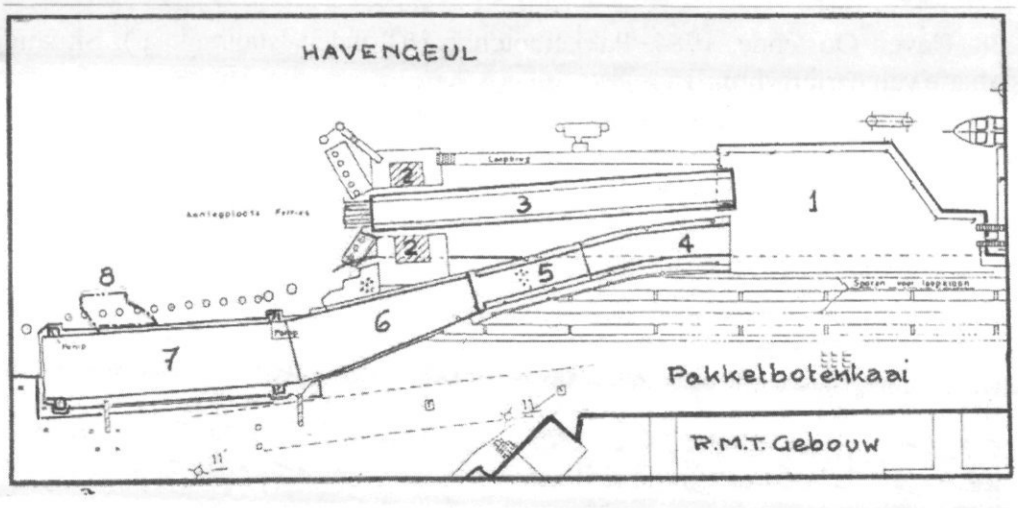

Fig. nr. 241. Haven Oostende, 1986. Pakketbotenkaai. Situering van de zijlaadinstallatie aan carferrybrug 3.
Legende: 1 . brughoofd carferrybrug 3; 2. portaal carferrybrug 3; 3. carferrybrug 3; 4. vaste helling; 5. vaste verbindingsbrug, 6. scharnierende brug vastgemaakt aan platform, 7. zijlaadplatform; 8. valreep (link-span).

RAVERSIJDE TAFELTENNIS CLUB – 2de DEEL

door **Michel CAPON (+)**

RAVERSIJDSE VROUWELIJKE OPGANG

Dagblad "Het Laatste Nieuws (van 18/10/1968) berichtte: "Laurette VANSTEENKISTE van Raversijde snelle opgang".

"Wanneer men de scheidsrechtersbladen nagaat, dan kan gerust gezegd worden, dat Laurette VANSTEENKISTE, in een korte tijd een flinke opgang heeft gemaakt.

In de eerste wedstrijd tegen WATOU B werden de eerste spelers van deze club, ondanks het feit dat zij reeds een jaar ondervinding achter de rug hadden, verslagen. Ook bij de ontvanst van Helleboard Ieper C, bleef de 18-jarige ver boven de tegenstrevers. Haar vier wedstrijden won ze op meesterlijke wijze. Alleen DECORCK zou erin slagen haar een set te ontnemen.

Dat deze 18-jarige speelster over een uitstekende fysische conditie beschikt, ligt misschien wel in het feit dat zij een gekende volleybalspeelster is. Bracht zij het reeds ver in deze sporttak, dan kan gezegd worden, dat ook in de tafeltennissport een toekomst voor haar is weggelegd….

Er zijn wel een paar clubs die over vrouwelijke spelers beschikken doch die praktisch niet uitkomen in competitie. Buiten mevr. BERCKMANS, van DINO St.-Michiels, is Laurette VANSTEENKISTE de enige die regelmatig haar clubkleuren verdedigt. Het is begrijpelijk dat Laurette VANSTEENKISTE door het West-Vlaams bestuur gevolgd wordt."

EERSTE DERBY WESTENDE-RAVERSIJDE

De eerste officiële interclub ontmoeting tussen TTC YMCA Westende A (1) en TTC Raversijde A greep plaats op vrijdag 18/10/1968 op het gebruikelijke 20.00 aanvangsuur. Voor YMCA was dit reeds hun derde jaar in de 3e Provinciale reeks. Hun meerjaren ondervinding vertaalde zich in een logische 10-6 overwinning.

Bij Westende waren er 3 categorie D6 spelers. Raversijde bestond volledig uit N.C. spelers (niet geklasseerden):

Technische fiche:

		overwinningen			overwinningen
T.T.C. YMCA Westende A			T.T.C. Raversijde A		
VANEXEM Chris	D6	3	CAPON Michel	NC	4
COLLET Erwin	D6	3	T'JONCK Pierre	NC	0
DEVACHT Camiel	D6	2	DEVOLDER André	NC	1
VANDENBOHEDE Oswald	NC	2	VANSTEENKISTE Laurette	NC	1
		10			6

Sets: 25-14

LAURETTE VANSTEENKISTE METEEN WEST-VLAAMS KAMPIOENE

Op 12/1/1969 greep in Zwevegem de West-Vlaamse kampioenschappen plaats. T.T.C. Raversijde had de 18-jarige Laurette VANSTEENKISTE ingeschreven bij het dames-kampioenschap.
De Zeewacht van 18/1/1969 berichtte hierover:

"De jonge Laurette VANSTEENKISTE heeft haar snelle opgang in de tafeltennissport bevestigd. Juist 10 maanden geleden gestart bij Raversijde Tafeltennisclub als debutante, heeft zij zich opgewerkt, in nog geen jaar tijd, als de beste speelster bij de dames door te Zwevegem het provinciaal kampioenschap te winnen. Automatisch is zij door de Belgische Tafeltennisbond aangeduid voor het betwisten van de Nationale kampioenschapstitel te Brussel.

Benevens voornoemde individuele titel werd zij ook provinciaal kampioene, in dubbel gemengd, samen met Jean SLEGERS van Oostende T.T.C.

De jonge club van Raversijde die een merkelijke snelle opgang kende, mag hierbij worden gelukgewenst."

OOK VOETBAL

Naast tafeltennis speelden de leden van Raversijde Tafel Tennis Club ook voetbal. Het betrof hier uitsluitend vriendenwedstrijden

02/05/1968	Oostendse Handelskamer – Rav. T.T.C.	4-1
15/05/1968	Vrije Techn. School Oostende - Rav. T.T.C.	1-1
22/05/1968	YMCA Westende - Rav. T.T.C.	5-1
05/07/1968	F.C. Boterput - Rav. T.T.C.	2-1
11/11/1968	YMCA Westende - Rav. T.T.C.	4-1
		6-3

VERHOGING KLASSEMENT

Bij besluit van 23/2/1969 verhoogde de Koninklijke Belgische Tafeltennisbond West-Vlaanderen het klassement van 4 Raversijdse spelers. Van de categorie N.C. (Niet geklasseerden) werden ze opgetrokken tot D6:

Michel CAPON - Laurette VANSTEENKISTE – André DEVOLDER – Roland TRATSAERT.
Bij de onderlinge dameswedstrijden werd Laurette VANSTEENKISTE in de categorie C2 ingedeeld. Bij het einde van de competitie werd ook Pierre T'JONCK in D6 gerangschikt.

COMMISSARIS WEST-VLAAMSE TAFELTENNISBOND

Uit het proces-verbaal van de algemene provinciale vergadering 10/5/1969 te Roeselare:

"De voorzitter opent de vergadering voor 35 op 40 aangesloten clubs: André HOUFFLEYN Kuurne en Michel CAPON, Raversijde worden aangesteld als commissaris van de verrekeningen en zullen belast worden met het kastoezicht op het einde van het zeizoen."

KANDIDAAT INRICHTING BELGISCH KAMPIOENSCHAP DAMES C.

Begin januari 1969 had Laurette VANSTEENKISTE het West-Vlaams provinciaal kampioenschap dames C gewonnen. Het bestuur van Raversijde T.T.C. nam dan ook het besluit om zich kandidaat te stellen voor de inrichting van het Belgisch kampioenschap dames C te Raversijde.

Bij schrijven d.d. 15/9/1969 werd aan de provinciale secretaris Marcel MAHIEU een aanvraag dienaangaande ingediend: "Aangezien we thans voor dit speeljaar over een lokaal beschikken met 4 speeltafels stellen wij onze kandidatuur voor het inrichten van het kampioenschap van België Dames C. Het betreft hier de zaal home Jean-Pierre. De gemeentelijke zaal is nog niet opgericht."

De provincialesecretaris antwoordde op 19/9/1969 als volgt:

"....Wat betreft het kampioenschap van België dames C, hangt dit niet af van het provinciaal bestuur. Dit is alleenlijk toe te kennen door het nationaal sportcomité.... Het provinciaal bestuur wil wel in de naaste toekomst zorgen voor een wedstrijd in uw zaal".

PROVINCIAAL VERSLAG OVER DE WERKING 1969/1970

Notities uit het West-Vlaams provinciaal verslag over de werking 1969/1970:

- In het seizoen 1969/1970 waren 595 spelers aangesloten. Deze waren als volgt verdeeld:
  - 449 seniors
  - 72 juniors
  - 56 kadetten
  - 18 miniemen
- 38 clubs waren aangesloten die gezamenlijk 79 ploegen inschreven waarvan:
  - 3 in 2e nationale
  - 5 in 3e nationale
  - 12 in 1e provinciale
  - 20 in 2e provinciale
  - 39 in 3e provinciale
- Regelmatigheidscriterium:
  Overwinnaars:
  - Walter DUJARDIN (B.O.), Gistel
  - Laurette VANSTEENKISTE (Heren D6, Dames C2), Raversijde.

CHAUFFEURS

Alle verplaatsingen gebeurden met autovervoer. Niet onbelangrijk, want in deze periode was het autobezit nog beperkt.

Wie waren deze vrijwillige chauffeurs?

- competitiejaar 1968/1969:
  - Michel CAPON
  - Gilbert KINDT
  - Gerard CASTELEYN
  - J. DE JONGHE (erevoorzitter)
- competitiejaar 1969/1970:
  - Pierre T'JONCK
  - Michel CAPON
  - Gilbert KINDT
  - Henri BEIRENS.

Belgische Tafeltennis Bond – West-Vlaanderen.
Interclubkampioenschap 1968 – 69

3e Provinciale B.	Eindrangschikking						
1. WATOU B	18	16	2	0	219	69	32
2. WESTENDE A	18	16	2	0	219	69	32
3. RAVERSIJDE A	18	14	4	0	185	103	28
4. SASKATJES IEPER B	18	11	6	1	148	140	23
5. HELLEBAARD IEPER B	18	9	8	1	146	152	19
6. WESTENDE B	18	7	11	0	111	177	14
7. VEURNE A	18	6	11	1	132	156	13
8. HELLEBAARD IEPER C.	18	4	13	1	123	165	9
9. RAVERSIJDE B	18	4	14	0	97	191	8
10. VEURNE B	18	0	18	0	62	226	0

ZAALPROBLEMEN

Het grote probleem van de vereniging was om te kunnen beschikken over een ruime plaats om pingpongtafels op te stellen. Bij een eerste ontmoeting met het Middelkerkse schepencollege werd beloofd dat er in de onmiddellijke toekomst een polyvalente zaal in Raversijde zou worden neergezet.

1967 + 1968 In afwachting hadden de bestuursleden de eetzaal van de Home Central in de Westlaan op de kop kunnen tikken. Het probleem met de home was dat er in de vakantieperioden de zaal moest ontruimd worden voor de logés. Menigmaal werd er in de loop van het jaar verhuisd. Er werd op 4 tafels gespeeld. De club telde toen 65 actieve leden, waarvan het grootste deel jeugd.

september 1968 Doch er verschenen onweerswolken aan de Raversijdse kust. Einde vakantieperiode 1968 was de toestand onvast. De zaak stond op overlating waardoor de onzekere beschikbaarheid van de zaal opdook. Onmiddellijk werd contact gezocht met de familie VANDERLINDEN, uitbaters van het hotel MIDLAND gelegen op de Zeedijk 19 te Raversijde.

Het was de bedoeling van het bestuur geweest om met 3 ploegen (12 spelers) te starten in de officiële Belgische competitie. Waardoor er om de 14 dagen 2 ploegen thuis zouden aantreden, hetzij met 4 tafels. Aangezien er maar plaats was voor 2 tafels werd deze gedachte opgeborgen. Jonge, niet consumerende jeugd was niet meer zo welkom in de hoteluitbating, wat te begrijpen was uit het oogpunt van de exploitanten. Het ledenaantal kwam op 41 te liggen.

Het eerste West-Vlaamse interclubcompetitiejaar 1698/1969 van Raversijde T.T.C. kon aldaar op 2 tafels beslecht worden. Helaas, na het zomerseizoen 1969 besloot de familie VANDERLINDEN, gezien de onrentabiliteit, het hotel in de wintermaanden te sluiten.

september 1969 Er moest opnieuw uitgekeken worden naar een andere speelplaats om de competitie in september te kunnen aanvatten. Nieuwe uitbater Roger VANDERWEE stelde zijn zaal Home JEAN-PIERRE (voorheen Home Central), mits een huurprijs (6.000 Belg. Fr.), ter beschikking van de tafeltennisclub. De vereniging keerde daarmede terug naar de zaal van bij hun ontstaan. Er werd terug op 4 tafels gespeeld. Het actieve ledenaantal bleef stabiel, namelijk 41 spelers.

Het tweede competitiejaar kon aldus in september 1969 worden verder gezet. Aldaar liep het ook niet van een leien dakje. In de Paas-, Pinkster- en zomerperiode werd de zaal ingenomen door

kindervakantiegangers, waardoor de ping-pong zaal in voornoemde perioden onbeschikbaar was voor de club. Het werd al bij al een moeilijk op te lossen zaak.

GEPREFABRICEERDE ZAAL IN RAVERSIJDE ?

Einde mei 1969 werden de voorzitter François FALIN, vergezeld van secretaris Michel CAPON, andermaal bij de burgemeester van Middelkerke (waar in die tijd Raversijde deel van uitmaakte) ten gemeentehuize ontvangen ter bespreking van het feit dat er geen zaal voorhanden was in de wijk Raversijde.

In het gesprek deed burgemeester TITECA opnieuw een voorstel tot het oprichten van een geprefabriceerde zaal in Raversijde op de gronden van de gemeente. Volgens zijn verklaring waren die gronden aangekocht tot het bouwen van een nieuwe school. De oude school zou in het vliegveld geïncorporeerd worden en niet meer voor onderwijs bruikbaar zijn. Deze nieuwe school zou gebouwd worden door het bisdom Brugge. In dit geval zou de gemeente ernaast een polyvalente zaal optrekken. Het bisdom liet evenwel op zich wachten en stelde geen datum in het vooruitzicht. Verder, volgens de burgemeester: "Derhalve kan de bouw van de polyvalente zaal niet aangevangen worden, tenzij het bisdom afziet van het bouwen van de school". Alsdan zou de gemeente Middelkerke op die gronden onmiddellijk een zaal optrekken. Burgemeester TITECA stelde dat hij de zaak probeerde te forceren, zodat de werken zo snel als mogelijk zouden kunnen worden aangevat.

In afwachting hadden de voorzitter en de secretaris contact opgenomen met R. VANDEVOORDE, luchthavenmeester van het vliegveld te Raversijde. Er werd gevraagd om tijdelijk een zaal van het oude vliegveldcomplex voorlopig (of eventueel permanent) te mogen bezigen.

Dhr. VANDEVOORDE kon op eigen verantwoordelijkheid hierin geen beslissing nemen. Volgens zijn verklaringen zou de zaal van het oude gebouw, naar hij vernomen had, door de bevoegde minister gebezigd worden tot het oprichten van een sociale instelling van het ministerie van Verkeerswezen (die er echter nadien nooit gekomen is). Ook hier viel de deur voor Raversijde Tafel Tennis Club dicht.

FUSIEGERUCHTEN

Ondertussen doken midden in deze zaal-problematiek de fusiegeruchten aangaande de inlijving van Raversijde bij Oostende op. Het werd stilaan een publiek geheim dat Jan PIERS, burgemeester van Oostende, zijn zinnen op Raversijde had gezet als deel van een ruimer plan dat als oogmerk had de volledige inlijving van het vliegveld bij Oostende (2).

EXIT

De home Central (nadien vakantiecentrum Jean-Pierre) had een ruime zaal waar gemakkelijk 4 tafels konden worden opgesteld. Het probleem was dat bij iedere vakantieperiode T.T.C. Raversijde de zaal volledig moest ontruimen. Telkenmale werd de club geconfronteerd met een volledige verhuis van het sportmateriaal naar de private woningen van sommige bestuursleden en omgekeerd. De toen bespeelde pingpontafels waren aldan zeer zware houten stukken. Allesbehalve vlot verhuisbaar en waar stokkeren?

Het bestuur had nog zijn hoop gesteld op het gemeentebestuur van Middelkerke voor het bouwen van een polyvalente zaal. Op donderdag 19 maart 1970 werden de gemeentebesturen van Middelkerke, Stene, Zandvoorde, Leffinge, Snaaskerke en Bredene door de gouverneur van de provincie West-Vlaanderen schriftelijk in het bezit gesteld van een fusieplan aangaande Groot-

Oostende. Dit plan d;d. 10 maart 1970 ging uit van de minister van Binnenlandse Zaken dhr. Lucien HARMEGNIES (3)

Langs een omweg had de gemeentesecretaris Alfons DUBOIS van Middelkerke aan een Raversijds bestuurslid vertrouwelijk laten weten dat bij fusie Raversijde zijn geprefabriceerde zaal mocht vergeten. Oostende had niet de minste interesse voor een optrekken van een zaal in Raversijde. Enkel en alleen het vliegveld was voor de Oostendse bewindvoerders van belang.

Het Raversijdse tafeltennisbestuur kon niet verder dan definitief, en met veel pijn in het hart, de handschoen werpen. Dit was uiteraard een zeer groot verlies voor de Raversijdse jeugd. We schrijven 21 april 1970. Einde en exit Raversijde Tafeltennis Club.

Rechtstreekse derby's 1968-69

7/12/1968			
Raversijde A		Raversijde B	
CAPON Michel	4	DEJONGHE Philippe	1
T'JONCK Pierre	3	DEJONGHE Chris	0
KINDT Gilbert	4	CAPON John	0
VANSTEENKISTE Laurette	4	MYLLE Freddy	0
	15		1
14/12/1968			
Raversijde B		Raversijde A	
BOUMANS Marc	1	CAPON Michel	3
CASTELEYN Gerard	2	T'JONCK Pierre	2
DEJONGHE Chris	1	KINDT Gilbert	2
CAPON John	1	VANSTEENKISTE Laurette	4
	5		11

Prestaties Interclubkampioenschap 1968/69

SPELER	Deelnames A = 1e ploeg B = 2e ploeg	Gewonnen (4 te spelen wedstrijden per interclubmatch)
VANSTEENKISTE Laurette °1950	18A	51
CAPON Michel °1935	16A	47
T'JONCK Pierre °1947	17A	31
DEVOLDER Andre °1947	8A	23
TRATSAERT Roland °1952	4A 11B	12 | 44 32
DEJONGHE Christiaan °1955	3A 8B	7 | 17 10
KINDT Gilbert °1935	5A	11
CASTELEYN Gerard °1943	13B	23
BOUMANS Marc °1952	11B	10
PYLYSER Willem °1940	4B	10
MYLLE Freddy °1953	A1 B6	2 | 7 5
DEJONGHE Philippe °1949	13B	1
CAPON John °1957	3B	1
BEIRENS Marc °1952	3B	1

Prestaties Interclubkampioenschap 1969/70

SPELER	Deelnames A = 1e ploeg B = 2e ploeg	Gewonnen (4 te spelen wedstrijden per interclubmatch)
TRATSAERT Roland °1952	14A	44
VANSTEENKISTE Laurette °1950	12A	37
T'JONCK Pierre °1947	13A	21
CAPON Michel °1935	5A 4B	11 ⎫ 20 9 ⎭
DEVOLDER André °1947	7A	15
DEJONGHE Christiaan °1955	3A 9B	3 ⎫ 23 20 ⎭
CAPON John °1957	1A 7B	4 ⎫ 12 8 ⎭
PYLYSER Willem °1940	2A 2B	4 ⎫ 12 8 ⎭
BOUMANS Marc °1952	11B	21
MYLLE Freddy °1953	2A 5B	1 ⎫ 10 9 ⎭
DEJONGHE Philippe °1949	1A 2B	0 ⎫ 13 13 ⎭
KINDT Gilbert °1935	4B	2
BEIRENS Marc °1952	3B	5
FALIN François °1932	1B	0

Belgische Tafeltennis Bond / West-Vlaanderen
Interclubkampioenschap 1969-70.

3e Provinciale A	Eindrangschikking						
1. GISTEL C	18	18	0	0	259	29	36
2. WENDUINE	18	14	3	1	217	71	29
3. RUMBEKE	18	14	3	1	201	87	29
4. RAVERSIJDE A	18	12	5	1	184	104	25
5 VEURNE A	18	10	7	1	163	125	21
6. HEIST	18	7	10	1	150	138	15
7. WESTENDE B	18	6	11	1	119	169	13
8. RAVERSIJDE B	18	5	13	0	32	156	10
9. WESTENDE C	18	0	18	0	0	288	0
10. VEURNE B	18	0	18	0	0	288	0

VERWIJZINGEN

(1) T.T.C. YMCA WESTENDE: YMCA Westende was een internationaal jeugdvakantiecentrum. (YMCA= Young Man Christian Association). Het was gelegen in de Weststraat 94 te Westende. De plaatselijke jeugd had er ook toegang. In september 1966 richtte Chris VANEXEM er een tafeltennisclub op in de reeds bestaande jeugdclub.
Bestuur:
bij de stichting:
Voorzitter: Roland VANDENBERGHE

Secretaris: Chris VANEXEM

Daarna:
Voorzitter: Chris VANEXEM
Secretaris: Jacques DENYS.
De club was ingeschreven onder nummer FOC 75
(Bron: mededeling Chris VANEXEM 22/12/2010 EN 24/03/2011)

(2) CAPON Michel: Aanhechting van Raversijde bij Oostende in 1970, in De Plate, nov. 2009, p. 225-242.

(3) CAPON Michel: O.C.

248172

MONUMENTEN, BEELDEN & GEDENKPLATEN IN OOSTENDE

door **Norbert HOSTYN**

CLXXXXIV – GEDENKTEKEN VOOR DE OP ZEE VERONGELUKTE VISSERS

Begraafplaats Stuiverstraat

In de Gemeenteraad van 29 december 1936 besliste men een gedenkteken op te richten voor de op zee verongelukte vissers wier lijken niet opgevist of aangespoeld zijn.
Het gedenkteken, bestaande uit twee zuilen, waarop namen van de vissers, werd in 1937 gerealiseerd.
In 1956 werd het uitgebreid met twee extra-zuilen.

Het gedenkteken speelt nog steeds een rol in de 1 november-plechtigheid op deze begraafplaats.

Literatuur :
K. VERWAERDE, *De begraafplaatsen aan de Stuiverstraat en de Nieuwpoortsesteenweg*, in : De Plate, 2000/186 e.v.; 2000/206 e.v.

CLXXXXV - CRUCIFIX BEGRAAFPLAATS STUIVERSTRAAT

Begraafplaats Stuiverstraat

Beeldhouwer : onbekend
Realistische Christusfiguur gemonteerd op een kruis in art-decostijl, opgesteld in de middenas van de centrale allee. De begraafplaats werd aangelegd vanaf 1927.

Het crucifix past in de begrafeniscultuur in onze gewesten, lange tijd bepaald door de rooms-katholieke kerk, om op quasi elke begraafplaats -die per definite rond een kerk lag- een monumentaal crucifix te plaatsen. Ook de begraafplaats Paster Pype en de kerkhoven aan de Sint-Annakerk in Stene-Dorp (OOIB3/200) en O.L.Vrouw ter Duinen in Mariakerke bezitten een monumentaal kruis. De 18de-eeuwse calvariegroep met "vagevuur" aan de "Peperbusse" is eveneens uit die optiek te verklaren : hier lag immers tijdens het ancien-régime het kerkhof.

CLXXXXVI – H. HART-SCULPTUUR GEVEL PENSIONNAT DU SACRÉ-CŒUR
Zeedijk

Beeldhouwer : ongekend
Verdwenen tijdens de restauratie van 1983-1986.
Architect was Charles Pil

CLXXXXVII – TIMPAAN HOOFDPORTAAL & H. HART-SCULPTUUR GEVELTOP H. HARTKERK
H. Hartplein

Beeldhouwer : Prosper Baeys (zie De Plate 1984/7)
Het timpaan van het hoofdportaal stelt "De aanbidding van het H. Hart" voor.

Iconografie :
www.kerkeninvlaanderen.be

CLXXXXVII – TIMPAANSCULPTUUR O.L.VROUWKERK MARIAKERKE
Lijsterbeslaan

Onze-Lieve-Vrouwfiguur in bas-reliëf in de symbolische hoedaningheid van O.L.Vrouw-Koningin-van-Hemel-en-Aarde; zittend, armen geopend en met symbolische wereldbol als attribuut.
Naar een ontwerp van Jo Maes

(vervolgt)

EXCELSIOR

Op de volgende bladzijde publiceren wij een kopie van een aandeel van de firma "Excelsior", Société Anonyme, Commerciale, Industrielle et Maritime.

Over deze firma verscheen er een artikel en een addendum in ons tijdschrift (1).

Ook in De Clercks onlangs verschenen boek "De West-Vlaamse visverwerkende industrie in de periode 1880-1930" is er sprake' van deze instelling (2)

(1) - R. De Clerck: De sprotfabriek in Oostende, in: De Plate, nr. 1, januari 2010, p.. 12-18.
- R. De Clerck: Een addendum, in: De Plate, nr. 2, februari 2011, p.. 36-38.
(2) Nieuwe publicatie, in: De Plate, nr. 7-8-9, jul-aug-sep 2012, p.. 144.

TITRE CRÉÉ APRÈS LE 6 OCTOBRE 1944

«Excelsior»

Société Anonyme Commerciale, Industrielle et Maritime

Constituée par acte passé devant Me Frédéric GHEYSENS, notaire à Anvers, le 18 mai 1899, publié aux annexes au Moniteur Belge du 26 mai 1899, sous le N° 2595 et dont les statuts ont été successivement modifiés par décisions des assemblées générales extraordinaires des :

10 avril 1901	(annexes au Moniteur Belge du	26 avril	1901, N° 2135) ;
6 novembre 1906	(annexes au Moniteur Belge du	24 novembre	1906, N° 5950) ;
29 décembre 1919	(annexes au Moniteur Belge du	9 janvier	1920, N° 256) ;
4 juin 1928	(annexes au Moniteur Belge du	24 juin	1928, N° 9477) ;
28 mars 1929	(annexes au Moniteur Belge du	21 avril	1929, N° 5717) ;
7 janvier 1937	(annexes au Moniteur Belge du	20 janvier	1937, N° 606) ;
8 janvier 1952	(annexes au Moniteur Belge du	23 janvier	1952, N° 1250).

SIÈGE SOCIAL : OSTENDE

SIÈGE ADMINISTRATIF : ANVERS

REGISTRE DU COMMERCE D'OSTENDE N° 32

Capital social : 6.400.000 Francs

représenté par

16.000 ACTIONS DE CAPITAL SANS MENTION DE VALEUR.

ACTION DE CAPITAL

au porteur, sans mention de valeur

représentant un 16000me du capital social

N° 08561

UN ADMINISTRATEUR.

UN ADMINISTRATEUR.

TITRE CRÉÉ APRÈS LE 6 OCTOBRE 1944

IMPRIMERIE DE LA BOURSE, S. A. - ANVERS

Uitvaartverzorging - Funerarium

Jan Nuytten

Het **uitvaartkontrakt**
is de absolute **zekerheid**
dat uw begrafenis of crematie
zal uitgevoerd worden volgens
uw wensen en dat uw familie
achteraf **geen financiële**
beslommeringen heeft

Stuiverstraat 470
8400 Oostende
tel. 059/80.15.53

Met steun van de Vlaamse overheid

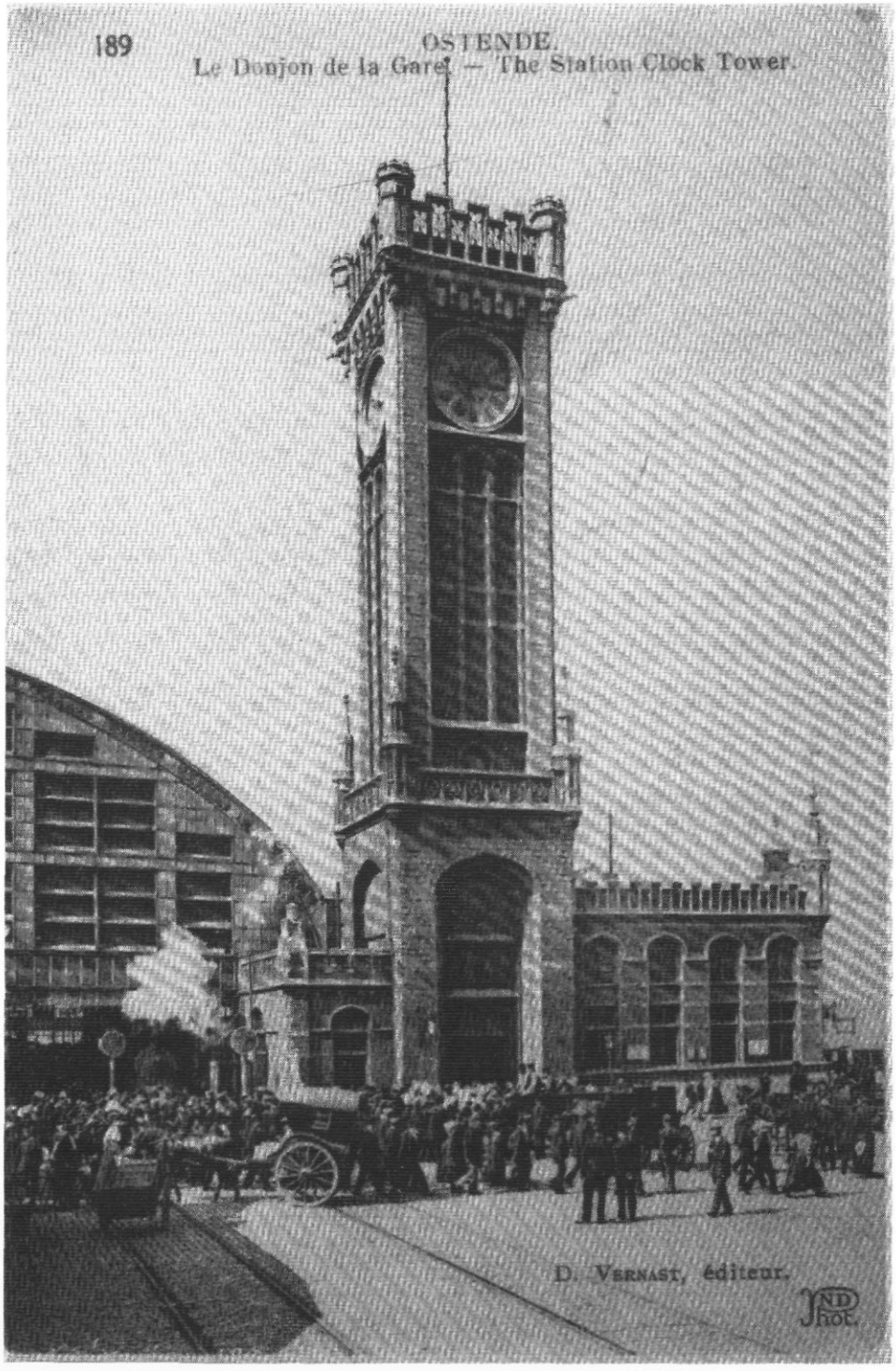
Provincie West-Vlaanderen
Door mensen gedreven

AFGIFTEKANTOOR
8400 - OOSTENDE 1
P.408954

MAANDBLAD

APRIL 2013

VERSCHIJNT NIET IN JULI EN AUGUSTUS

DE PLATE

V.U. Jean Pierre Falise, Hendrik Serruyslaan 78/19 - 8400 Oostende

Foto: Valère PRINZIE

ISSN = 1373-0762

DE PLATE

TIJDSCHRIFT VAN DE KONINKLIJKE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING "DE PLATE" (V.Z.W.) - OOSTENDE.

Prijs Cultuurraad Oostende 1996.

Vormings- en ontwikkelingsorganisatie en Permanente Vorming.

Aangesloten bij de CULTUURRAAD OOSTENDE en HEEMKUNDE WEST-VLAANDEREN.

Statuten gepubliceerd in de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad d.d. 1-2 mei 1959, nr. 1931 en de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 16 juni 2004.

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen getekende bijdragen en weerspiegelen niet noodzakelijk de opinie van de Kring.
Tekstovername toegelaten na akkoord van auteur en mits vermelding van oorsprong.
Ingezonden stukken mogen nog NIET gepubliceerd zijn.
De auteurs worden er attent op gemaakt dat bij elke bijdrage een bronvermelding hoort.

JAARGANG 42
NUMMER 4 **Prijs per los nummer: € 1,50**
MAAND april 2013

IN DIT NUMMER:

Blz. 85: **E. MASSCHALCK**: 1600, Oostende en de slag bij Nieuwpoort. Gewonnen slag, verloren strategie.
Blz. 96: **R. JANSOONE**: Het dagelijkse leven in Oostende tijdens de bezetting (1940-1944): deel 15.
Blz. 108: Errata.

KONINKLIJKE OOSTENDSE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING DE PLATE

Correspondentieadres : Heemkring De Plate, Langestraat 69, 8400 Oostende.
Hoofdredacteur en verantwoordelijke uitgever: Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende.

Rekeningen : IBAN: BE81 3800 0966 6224
BIC: BBRUBEBB

Website: www.deplate.be
E-mail: plate.oostende@telenet.be

Het Bestuur

Erevoorzitter:
Omer VILAIN, Rogierlaan 38/11, 8400 Oostende.

Voorzitter:
Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende, tel. 059708815.
E-mail: falise.jp@scarlet.be

Ondervoorzitter:
Ferdinand GEVAERT, Duinenstraat 40, 8450 Bredene.

Secretaris:
Nadia STUBBE, Blauwvoetstraat 7, 8400 Oostende, tel. 059800289.
E-mail: de.plate@telenet.be

Penningmeester:
Fernand MUS, Salvialaan 5, 8400 Oostende, tel. 059501895.
E-mail: ferre.mus@skynet.be

Leden:
August GOETHAELS, Stockholmstraat 21/10, 8400 Oostende.
Jean HUYS, Groenendijkstraat 185, 8450 Bredene
Valère PRINZIE, Euphrosina Beernaertstraat 48, 8400 Oostende.
Emile SMISSAERT, Hendrik Serruyslaan 4/9, 8400 Oostende.
Johan VAN ROOSE, Kabeljauwstraat 5, 8460 Oudenburg.
Gilbert VERMEERSCH, Blauw Kasteelstraat 98/2, 8400 Oostende.
Koen VERWAERDE, A. Chocqueelstraat 1, 8400 Oostende.

Schreven in dit nummer:

Eddy MASSCHALCK: Ridder Van Ranstlei 77, 2640 Mortsel.
Roger JANSOONE: Eikenlaan 12, 8481 Ichtegem.

De Koninklijke Heem- en Geschiedkundige Kring De Plate heeft de eer en het genoegen zijn leden en belangstellenden uit te nodigen op volgende activiteiten in de lokalen van het Centrum Familiekunde Vlaanderen, Regio Oostende, Dr. L. Colensstraat 6, Oostende.

1ste APRILACTIVITEIT

woensdag 17 april om 19.00 u

Kennismaking en rondleiding in het Oostendse Documentatiecentrum voor Stamboomonderzoek onder leiding van dhr. **Eddie VAN HAVERBEKE** voorzitter Familiekunde Vlaanderen Regio Oostende en effectief lid van "De Plate".

Het is vanzelfsprekend dat in Oostende "De Stad aan Zee" dit centrum aandacht besteedt aan thema's die gerelateerd zijn met de zee.

Maar in de eerste plaats gaat de aandacht naar verschillende vormen van "stambomen" (kwartierstaten, stam- of geslachtsreeksen of familiegeschiedenissen) telkens aan de hand van diverse voorbeelden.

Naast de klassieke archiefbronnen word eveneens aandacht besteed aan de vissersbevolking en hun geschiedenis, waarbij gefocust wordt op de " Vissersopstand van 1887 " en de "Oostendse Rederij". Aan Paster Pype, eerste aalmoezenier van de visserij en aan Kanunnik Dr. Louis Colens, stichter van de Volksbond, het latere A.C.W.

Een ander maritiem aandachtspunt is een fragment uit de geschiedenis van de Belgische Marine (Zeemacht), tijdens de oorlog van 1940-1945 " The Royal Navy Section Belge". Hierbij wordt geput uit een verzameling rouwprentjes waarbij we heel wat marinemensen uit deze periode terugvinden.

In het permanente gedeelte van de didactische voorstelling vindt men ook een overzicht van de " tijdslijnen ", nuttig om een betere kennis te verwerven van het tijdperk waarin onze voorouders leefden. Maar ook een aantal onverwachte bronnen zoals grafzerken, een stenen of gietijzer archief waar meer informatie op staat dan men denkt.

Men staat eveneens stil bij "militaire archieven" met een aantal nuttige voorbeelden en eveneens bij de "weerstand".

De rondleiding wordt afgerond met een bezoek aan de leeszaal (15.000 boeken – 820.000 rouwprentjes – 1.000.000 rouwbrieven en talrijke andere bronnen).

We sluiten af met een demonstratie van de diverse computerprogramma's.

Wie nog zin heeft om wat na te praten kan dat in het "Estaminet" dat de meeste Plate leden kennen.

Verzameling om 19.00 u op de koer. Wie wil deelnemen verwittigt Valère Prinzie met een mailtje valprinzie@skynet.be of 059 / 708184.

2de APRILACTIVITEIT

donderdag 25 april om 20.00 u

Onderwerp: **NOORDZEE – MOORDZEE ?? DE VERANDERENDE BIODIVERSITEIT IN DE NOORDZEE.**

Spreker: dhr. **Francis KERCKHOF**

Hij gaat in deze geïllustreerde voordracht dieper in op de veranderingen in de biodiversiteit van de Noordzee en hun gevolgen.

Het mariene leven – de biodiversiteit – in de Noordzee verandert snel en dramatisch.

Menselijke activiteiten hebben een enorme impact op het zeeleven. Alleen, we beseffen de ernst van de situatie niet, want we zien niet wat er zich afspeelt onder water, en, was de zee niet onuitputtelijk?

Wie weet nog van het voorkomen van enorme oesterbanken vóór onze kust, de gigantische scholen vis – haring, tonijn, grote haaien – die rondzwommen in de Noordzee?

Wat we in de plaats krijgen: windmolens, kunstmatige eilanden, Amerikaanse zwaardschedes en Japanse oesters.

Wat betekent dat? Kunnen we iets leren uit het verleden? De zoektocht naar informatie uit het niet eens zo verre verleden is lastig, veel van veranderingen gingen vrijwel ongedocumenteerd voorbij. Om toch iets te achterhalen van de vroegere toestand, moeten alternatieve bronnen geconsulteerd worden: van archieven tot archeologische opgravingen.

Francis Kerckhof is marien bioloog. Hij werkt bij het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, afdeling beheer van het mariene ecosysteem.
In de maand maart was onze voordrachtgever nog in Canada en de Verenigde Staten als Belgische vertegenwoordiger op wetenschappelijke bijeenkomsten.

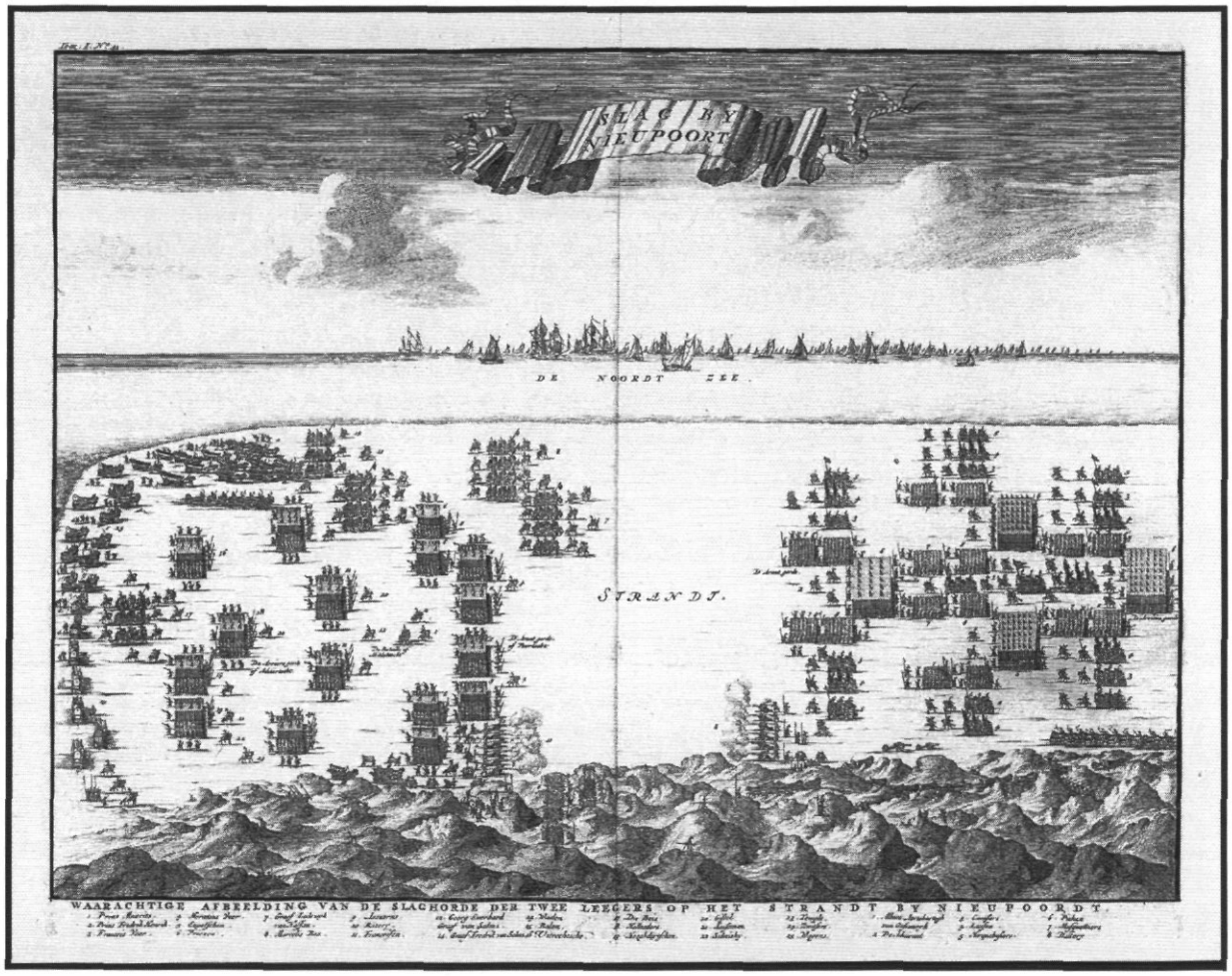
Als Oostendenaars moeten we zeker interesse hebben voor de zee waaraan we wonen en weer is het een Oostendenaar die weet waarover hij spreekt.

Iedereen is welkom: lid of geen lid, jong en oud.
Elk zegge het voort.

250458

1600, Oostende en de Slag bij Nieuwpoort
Gewonnen slag, verloren strategie

door **Eddy MASSCHALCK**

'Waarachtige afbeelding van de slaghorde der twee leegers op het strandt by Nieupoordt'
Kopergravure. Anoniem. 1682.

1) Inleiding

In de 2de helft van de 16de eeuw omspant het imperium van de machtige Habsburger Filips II, zoon van Keizer Karel V, zowat de ganse wereld. In grote lijnen zijn dat de Nederlanden, Spanje en Portugal, Midden- en Zuid-Amerika, grote delen van Afrika en Azië. In zijn imperium is slechts plaats voor één godsdienst, de katholieke. Al de andere godsdiensten zijn ketters en dienen hardhandig te worden aangepakt.

In de Nederlanden wil de hoge adel zijn traditionele voorrechten niet zomaar afstaan aan Filips II. Daarenboven is de Reformatie er niet te stoppen. Filips II stuurt de Hertog van Alva naar de Nederlanden om de opstand te onderdrukken. De terreur van Alva is afschuwelijk. Er ontstaat een oorlog die tachtig jaar zal duren, maar de terreur leidt niet tot de Spaanse overwinning.

Daarop stuurt Filips II zijn beste generaal, Alexander Farnese. Niet zozeer door veldslagen, maar door belegeringen, **brengt Farnese tussen 1582 en 1587 alle steden en gebieden in de zuidelijke Nederlanden weer onder Spaans gezag, behalve Oostende.**

In Oostende heeft men in 1584 de duinen doorgestoken. Daardoor is de wijde omgeving onder water komen te liggen en is de stad een eiland geworden. De stad wordt bevoorraad vanuit de zee en is bijna onmogelijk te veroveren. De doorsteek van de duinen zal later de Oostendse haven worden.

Op 10 juli 1584 wordt Willem van Oranje door de katholiek Balthasar Gerards neergeschoten in zijn residentie te Delft. Zijn tweede zoon Maurits (1567-1625), Graaf van Nassau, volgt in november 1585, op 18–jarige leeftijd, zijn vader op als stadhouder van Holland en Zeeland. In 1587 wordt hij benoemd tot kapitein-generaal van het Staatse leger. Maurits reorganiseert het leger volgens de antieke manier van oorlogvoering. Zijn leger wordt een voorbeeld voor Europa.

Sinds 1583 zijn de havens van Nieuwpoort en Duinkerke in Spaanse handen.

In 1585 wordt het belangrijkste deel van de Spaanse vloot dat actief was rondom de Nederlanden verplaatst naar Duinkerke. Reders die een kapersbrief hebben bemachtigd bij de Hoge Admiraliteitsraad in Brussel kunnen zich vestigen in Duinkerke.. Ook vanuit Nieuwpoort vindt er kaapvaart plaats. In 1587 besluiten de Staatsen de kapers uit Duinkerke en Nieuwpoort als zeerovers te behandelen.

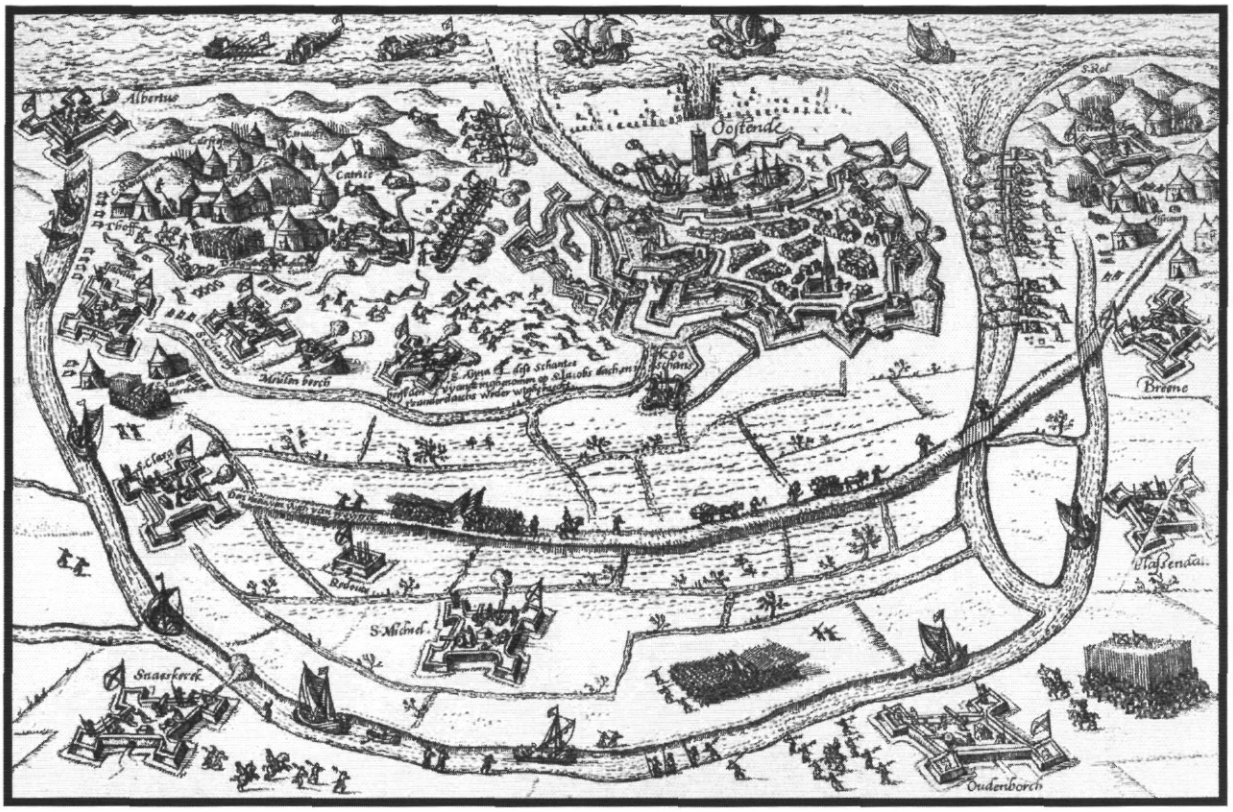
Farnese sterft op 2 december 1592 te Arras (Atrecht). Na de dood van Farnese stuurt Filips II Albrecht en Isabella naar de Nederlanden.

2) Oostende onder de Staatsen

De soldaten te Oostende zijn er meestal zo slecht aan toe dat ze geen andere oplossing zien dan het levensnoodzakelijke te roven in vijandelijk gebied. De jaren 1584 tot 1589 worden gekenmerkt door vrijbuiteracties in het Brugse Vrije en zelfs in gans het Graafschap Vlaanderen.

Dorpen en gehuchten worden platgebrand. Boeren worden van hun vee beroofd, huizen en hoeven worden geplunderd en in brand gestoken, rijke dorpelingen en reizigers worden gevangen genomen en pas tegen losgeld vrijgelaten, zelfs geëscorteerde voedseltransporten en schepen op waterlopen worden geplunderd.

Moegetergd besluiten de Staten van Vlaanderen om Oostende hard aan te pakken. Ze zullen de kuststad door een gordel van schansen, forten en wallen van het binnenland isoleren. Er worden sterktes gebouwd, ondermeer te Oudenburg (1584), Snaaskerke (1584), Leffinge (1584), Nieuwendamme (1584), Blankenberge. Het fort van Oudenburg ligt op een strategische plaats, aan een brug over de Ieperleet. De gordel kan de vrijbuiters echter niet tegen houden gezien de onderlinge afstand van de forten.

Gravure door A.Huberti, 1633. Oostende en omliggende anno 1601.
In de voorgrond de schansen van Snaaskerke en Oudenburg aan de Ieperleet.
Rechts, midden: het fort van Bredene. Rechts, onder: de schans van Plassendale.
Links, boven: het fort Albertus. Links, midden: fort Isabella.

3) Albrecht en Isabella

In 1596 wordt Aartshertog Albrecht van Oostenrijk, zoon van Keizer Maximiliaan II van Oostenrijk, en de zuster van Filips II, infante Maria, naar de Nederlanden gezonden. Hij zal er de functie van gouverneur-generaal overnemen. Albrecht is Kardinaal-Aartsbisschop van Toledo en gewezen vice-koning en grootinquisiteur van Portugal. Hij is opgevoed aan het Spaanse hof van Filips II.

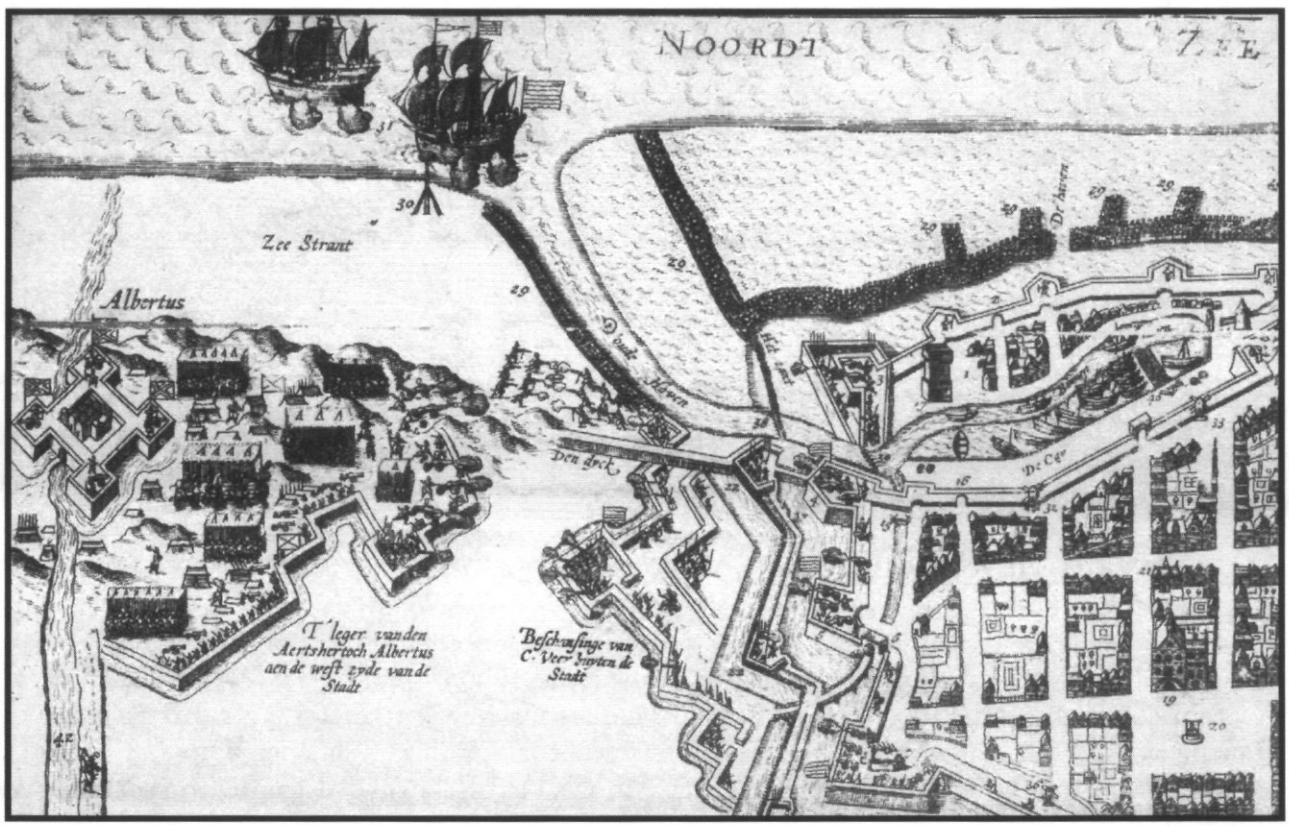
Filips besluit de soevereiniteit over de Nederlanden, de 17 provinciën, aan zijn dochter, de infante Isabella-Clara-Eugenia, over te dragen. De koning ziet in de oprichting van een onafhankelijke Nederlandse staat, een middel om de opstandige landsdelen te verzoenen en te verenigen met de veroverde gebieden. Hij wil dat ze huwt met haar volle neef Aartshertog Albrecht. Op 10 september 1597 laat Filips de verloving van Isabella met Albrecht bekendmaken. Hij deelt eveneens mee dat hij haar de Nederlanden schenkt als bruidsschat.

Op 6 mei 1598 ondertekent Filips II de Akte van Afstand die de overdracht van de soevereiniteit over de Nederlanden regelt. Albrecht en Isabella worden landvoogd van de Nederlanden. Maar er zijn ook belangrijke beperkende voorwaarden. Ze staan in feite onder streng toezicht van Spanje. Er is geen vrijheid in religieuze aangelegenheden, men moet het katholicisme trouw blijven. Rebellie en protestantisme moeten verder bestreden worden. Op 13 juli legt Albrecht zijn kardinaalsgewaad af.

Voor de plechtigheid op 21 augustus 1598, ter erkenning van Albrecht als landvoogd, worden alle 17 Provinciën uitgenodigd. De plechtigheid gaat door in de grote zaal van het Coudenberg-paleis te Brussel. Maar de banken die voorzien zijn voor de zeven noordelijke Provinciën blijven leeg…De ontsteltenis van de aanwezigen wordt nog groter als uit de voorlezing van de stukken blijkt dat de Nederlanden naar Spanje terugkeren indien de aartshertogen kinderloos overlijden. Eventuele kinderen mogen alleen met toestemming van de Spaanse koning trouwen, dochters alleen met een prins van de Spaans-Habsburgse tak. Zo zullen onze gewesten in elk geval in Habsburgse handen blijven, maar de kans op een Nederlandse tak is afhankelijk van de geboorte van een kind.

Op 13 september 1598 overlijdt Filips II. Hij wordt opgevolgd door zijn zoon Filips III.

4) De kring rond Oostende sluit zich

Het fort Albertus rond 1601
Detail uit een kopergravure van Baptist Van Deutekom.

Gezien de talrijke plundertochten vanuit Oostende naar het Vlaamse platteland vragen de Vier Leden van Vlaanderen (Gent, Brugge, Ieper, het Brugse Vrije) in 1598 aan het centrale gezag te Brussel, de toestemming om een reeks forten op te trekken rond Oostende om de stad te isoleren. In maart 1599 besluiten de Staten Van Vlaanderen Oostende met drie forten in te sluiten, op eigen kosten.

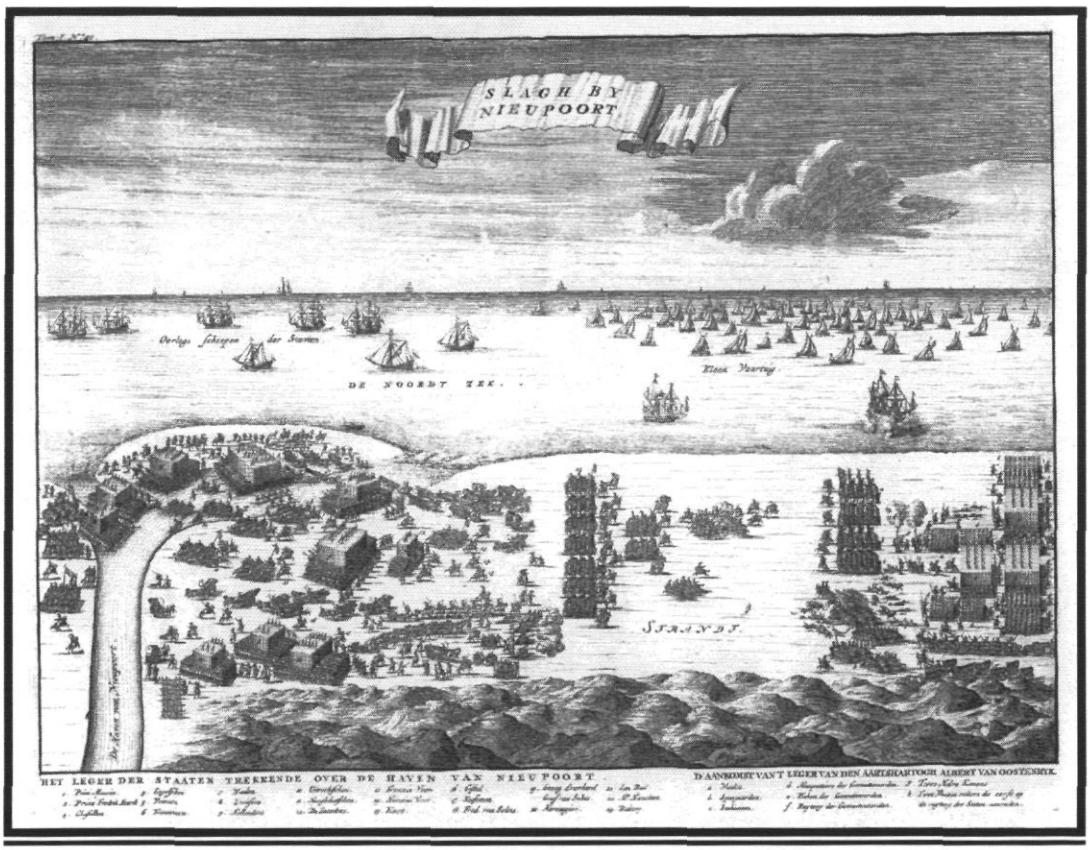
Op 15 juli 1599 heeft de eerste aanbesteding plaats, nl. voor het fort Sint-Clara ten zuiden van Oostende. Begin augustus wordt gestart met de bouw. Op 15 augustus kan men beginnen met het fort Isabella. In oktober wordt begonnen met de bouw van het fort Albertus (niet in het

oorspronkelijke plan begrepen). De bedoeling van het fort Albertus is de weg naar Nieuwpoort, langs strand en duinen, af te snijden. Eind januari 1600 is dit fort afgewerkt

Op 1 december 1599 wordt er gestart met de bouw van het fort van Bredene (het 'Oosterfort'). Om het gat te dichten tussen de forten van Bredene en Sint-Clara wordt op 15 januari 1600 fort Sint-Michiel ('Colombaye') aanbesteed en nog eens drie schansen tussen Bredene en Colombaye. Al die forten worden met elkaar verbonden door wegen en dijken die in een wijde boog omheen de stad lopen.

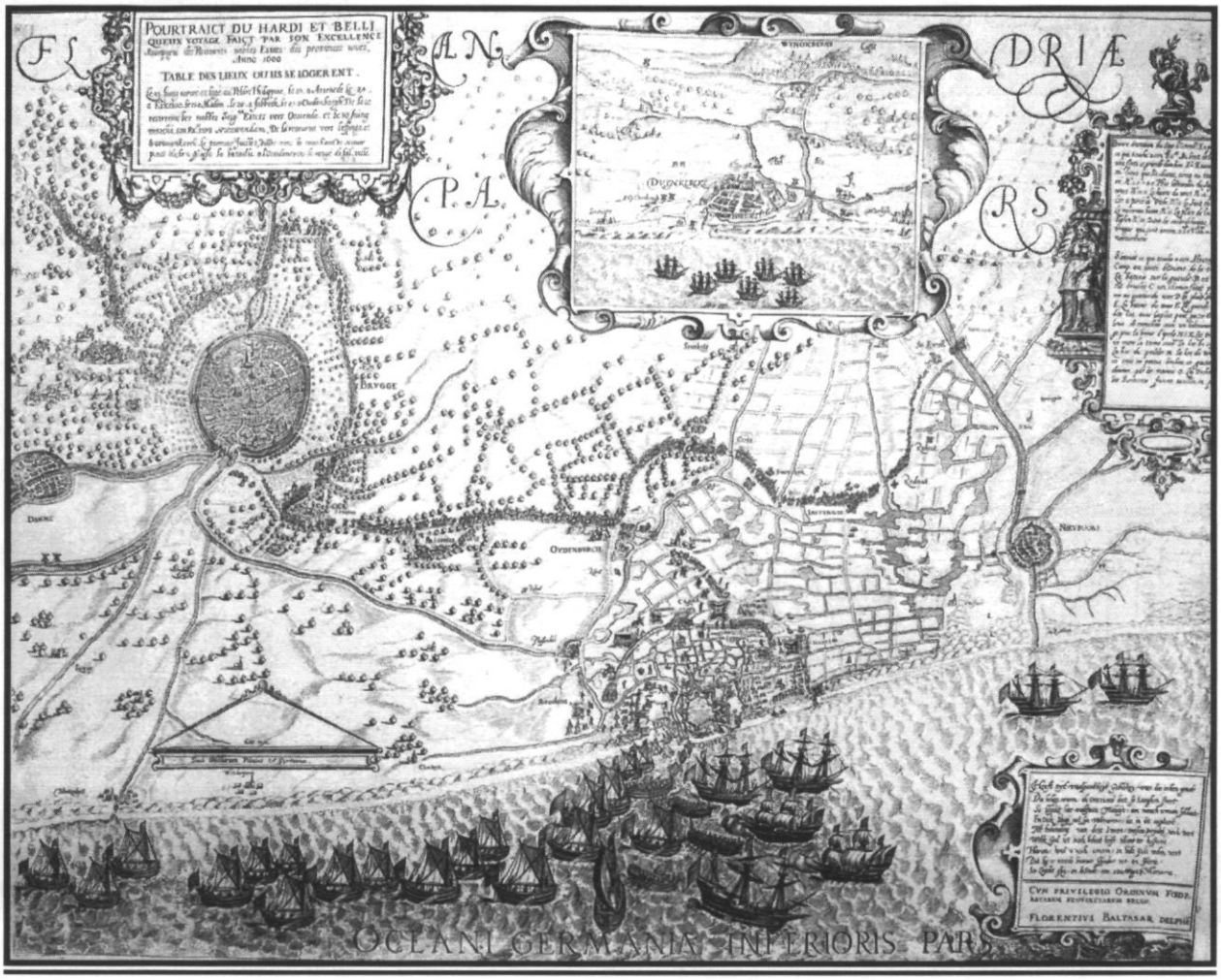
De Spanjaarden hebben dus de stad door een dubbele keten van forten geïsoleerd van Vlaanderen. De buitenste kring bestaat dus ondermeer uit de forten van Blankenberge, Plassendale, Oudenburg, Snaaskerke.

Ondertussen zit men in Oostende ook niet stil. In 1600 is Oostende een van de meest versterkte steden van Europa. Een indrukwekkende dubbele gordel van bastions en ravelijnen beschermt de stad. Deze gordel is op zijn beurt omgeven door grachten en beken die zelfs bij eb voldoende water bevatten, zodanig dat een snelle opmars van de vijand zeer moeilijk is. Oostende is een vrijwel oninneembaar eiland.

'Het leeger der Staatsen trekkende over de haven van Nieupoort'
' D'aankomst van 't leger van den aartshartogh Albert van Oostenrrijk'
Kopergravure. Anoniem. 1682.

5) Nieuwpoort 1600

'De tocht door Vlaanderen'
Gravure van Florentius Balthasar van Berckenrode (1562? – 1616), 42,0cm x 53,5cm,

De hoofcartouche beschrijft de etappes van de veldtocht:
'Table des lieux où ils se logèrent : le 22 juing, arrivé et logé au Poldre Philippine, le 23 à Assenede, le 24 à Eekeloo, le 25 à Malen, le 26 à Jabbeck, le 27 à Oudenborgh et le 30 juing marcha son Excellence vers Nieuwendam, de là retourna vers Leffinge et Savarienkerck. Le premier juillet d'ille cvers la couchant de Nieuwpoort. Le 2 juillet, se fit la bataille à l'occident, vers la rivage de ladite ville.'

Voor het maken van de gravure verkreeg Van Berckenrode vooraf 200 gulden, daarna 100 gulden voor het graveerwerk. Bovendien had hij 4 jaar octrooi voor de druk.
Na het overlijden van Van Berckenrode (1616) wordt H.Hondius eigenaar van de platen.

De havens van Nieuwpoort en Duinkerke zijn sinds 1583 in Spaanse handen. Het optreden van de Spaanse vloot en van Duinkerkse kapers zijn erg schadelijk voor de Hollandse en Zeeuwse koopvaardijschepen. Ook de visvangst en dus de bevoorrading van de bevolking is bedreigd. De Staten hebben een weinig efficiënte blokkadevloot voor die havens. Door de verovering van Nieuwpoort en Duinkerke zouden er blokkade-schepen vrijkomen om Sluis en zijn Spaanse galeien aan banden te leggen. De contributies in Vlaanderen zouden fel uitgebreid kunnen worden.

Duinkerke zou ook kunnen dienen als wisselmunt om de aanzienlijke Staatse oorlogsschuld aan Engeland verder af te bouwen.

De Staten-Generaal beslist om een troepenmacht aan land te zetten te Oostende, de blokkade rond Oostende te doorbreken en dan westwaarts langs het strand op te rukken om Nieuwpoort te neutraliseren en dan Duinkerke te veroveren. Legeraanvoerder Maurits van Oranje gehoorzaamt met veel tegenzin. De aanvoerlijnen zijn te lang en hij zou door de Spaanse troepen kunnen ingesloten worden want in Gent, Brugge en Sluis liggen belangrijke Spaanse garnizoenen. Omsingeling van het leger zou wel eens het einde van de Republiek kunnen betekenen.

De Staten-Generaal rekent er op dat een massale inzet de doorslag zal geven. De logistieke prestatie van de Republiek, meer dan 10.000 man voetvolk en 2000 cavaleristen (aantallen verschillen naargelang de bron), dwingt inderdaad bewondering af. Francis Vere en zijn Engelse soldaten, die later een grote rol zullen spelen tijdens het Beleg van Oostende, bevinden zich eveneens onder het krijgsvolk. Verder ook grote contingenten Fransen, Walen, Zwitsers, Duitsers. De vloot voor transport en begeleiding telt meer dan 1300 schepen. Maurits van Nassau heeft de militaire leiding. De Staten-Generaal zal, onder leiding van landsadvocaat Johan Van Oldenbarnevelt, de hele operatie sturen vanuit Oostende.

Het startsein moest gegeven worden op 18 juni 1600. Maar het schema komt onder druk. Door harde tegenwind kan de vloot niet uitvaren. Er wordt beslist om op 21 juni 1600 in Zeeuws Vlaanderen, ter hoogte van Philippine, te landen en over land op te rukken via Eeklo , Maldegem, Oudenburg en Oostende. Ze hebben 37 stukken geschut mee. Zodra het weer het toelaat wordt ook de vloot naar Oostende gestuurd, alwaar er nog meer geschut wordt ontscheept. De formatie die te land optrekt naar Nieuwpoort is 16km lang. Maurits had geen goede kaarten bij de hand, waardoor verkeerde en onbegaanbare wegen werden ingeslagen. Het verrassingseffect gaat volledig verloren. Hoe zou de geschiedenis verlopen zijn indien er in deze periode geen storm geweest was ??? Ook de verhoopte steun van de Vlaamse bevolking die Maurits als bevrijder van het Spaanse juk moest inhalen, bleef uit.

Rond Oostende worden door Maurits enkele versterkingen die in Spaanse handen zijn veroverd. Ondermeer op 27 juni de schans bij Oudenburg, verder het fort van Bredene, de schans van Plassendale en de schans van Snaaskerke waar het ganse garnizoen wordt vermoord. Ten westen van Oostende wordt op 28 juni het strategisch belangrijke fort Albertus na zware gevechten ingenomen. Voorbij Oostende vordert het Staatse leger slechts langzaam richting monding van de IJzer wegens onbegaanbare wegen. Op 1 juli bereikt het leger de IJzer bij Nieuwpoort. Diezelfde dag komen honderd Staatse schepen met proviand en munitie aan bij de haven van Nieuwpoort. Op 2 juli begint de oversteek van de IJzer.

Maar, eveneens op 1 juli, krijgt Maurits bericht dat Aartshertog Albrecht met een grote troepenmacht naar Nieuwpoort onderweg is. De snelheid van optreden van het koninklijke leger is enorm. Op 29 juni is Albrecht met zijn leger van ruim 8000 man voetvolk en 1600 man cavalerie uit Langerbrugge bij Gent vertrokken en bereikt Brugge. Het leger bestaat uit soldaten van Spanje, Italië, Ierland en Wallonië. Op 1 juli worden de forten/schansen van Oudenburg, Bredene, Plassendale en Snaaskerke heroverd. Het Spaanse leger vordert snel, ondermeer door gebruik te maken van de wegen die de Staatsen begaanbaar gemaakt hebben en in goede staat hebben achtergelaten. Op 2 juli bereikt Albrecht de kust, waardoor Maurits van het bruggenhoofd Oostende wordt afgesneden.
Het Staatse leger behoudt nu enkel nog het fort Albertus. Maurits geeft opdracht aan de 2500 man infanterie en 500 ruiters die de IJzer nog niet over zijn om Albrecht tegen te houden. De confrontatie op 2 juli is van korte duur. Na nauwelijks een half uur slaan de Staatsen op de vlucht als ze de overmacht aan Spaanse zijde zien. Te Leffinge nabij Oostende worden achthonderd

Staatse soldaten gedood door hun achtervolgers. De rest vindt een onderkomen te Oostende. Om geen onrust te veroorzaken geeft Maurits opdracht om de nederlaag voor zijn troepen geheim te houden.

Albrecht staat nu voor de keuze, ofwel direct naar Nieuwpoort trekken ofwel het fort Albertus, even buiten Oostende, veroveren.

Maurits had in de ochtend van 2 juli, zijn leger opdracht gegeven om van over de IJzer terug te keren. Rond 11 uur laat hij zijn troepen opstellen in drie linies, vanaf de hoogwaterlijn van het strand tot in de duinen van Lombardsijde. Het mulle zand en de steile duinen zullen het lastig maken voor de aanvallers, zodanig dat de Staatse troepen zich slechts defensief hoeven op te stellen. De Staatse schepen die bij Nieuwpoort aanwezig zijn worden de Noordzee opgestuurd. Een aantal van die schepen worden waargenomen door Albrecht. Hij vermoedt dat er een terugtocht aan de gang is en dat Maurits zich aan boord bevindt van het schip met de standaard van de prins van Oranje.

Albrecht besluit de strijd aan te gaan. Hij laat zijn troepen in slagorde opstellen met de bedoeling een tegenaanval van de Staatse troepen uit te lokken. Maurits beschikt voor de veldslag over 9000 man voetvolk en 1500 man ruiterij. De aartshertog beschikt over 6000 man voetvolk en 1200 ruiters. Op 2 juli 1600 geeft Albrecht het bevel tot de aanval.

Er wordt hevige strijd geleverd met bloedige lijf-aan-lijf gevechten. Door de strategische opstelling van de Staatse troepen moeten de Spanjaarden tegen de zon en de wind in vechten. Aan het begin van de slag wordt op het strand amper gevochten. Het is vloed, de ruimte op het strand is zeer beperkt. De grootste krachtinspanning komt in de duinen te liggen.
Dankzij het oordeelkundig inzetten van reserves en het overwicht van zijn ruiterij behaalt Maurits, na een drie uur durende strijd in de duinen van Nieuwpoort, zijn beroemdste overwinning.

Albrecht raakt gewond en moet het slagveld verlaten. De Spaanse troepen zien dit als een teken van terugtrekking en slaan massaal op de vlucht. Albrecht laat zijn prachtig paard achter en vlucht naar Brugge. Het paard wordt een oorlogstrofee. Maurits laat zich zittend op het paard portretteren.

Prins Maurits op witte hengst die is buitgemaakt op Albrecht van Oostenrijk.

Het Spaanse leger telt ongeveer 3.000 gesneuvelden en 600 krijgsgevangenen. Bij het Staatse leger zijn er ongeveer 1.000 doden en 700 zwaargewonden.

Op 6 juli start het Staatse leger alsnog het beleg van Nieuwpoort op. Het regenweer, de inundaties, het verzet van de belegerden, het tekort aan voedsel en een verwachte Spaanse tegenaanval, doen Maurits op 15 juli besluiten om het beleg op te breken en zich naar Oostende terug te trekken. Hij probeert nog een aantal forten rond Oostende, bv. fort Isabella, in te nemen, maar dat mislukt. Fort Albertus wordt volledig met de grond gelijk gemaakt.

Op 18 juli heeft Maurits te Oostende een onderhoud met Johan van Oldenbarnevelt en vertegenwoordigers van de Staten-Generaal. De hoop op een succesvolle verovering van de Vlaamse kust is verdwenen. Men besluit het Staatse leger via Oostende in te schepen en terug te keren naar Zeeland. Op 30 juli is de evacuatie voltooid. Een garnizoen van 4000 man blijft achter in Oostende in het vooruitzicht van een beleg.

De hele campagne heeft handenvol geld gekost en niets concreet opgeleverd. Strategisch is de veldtocht in Vlaanderen een volledige mislukking. Er is geen gebied veroverd, de Duinkerkse kapers blijven ongemoeid en er zijn flinke verliezen aan manschappen.

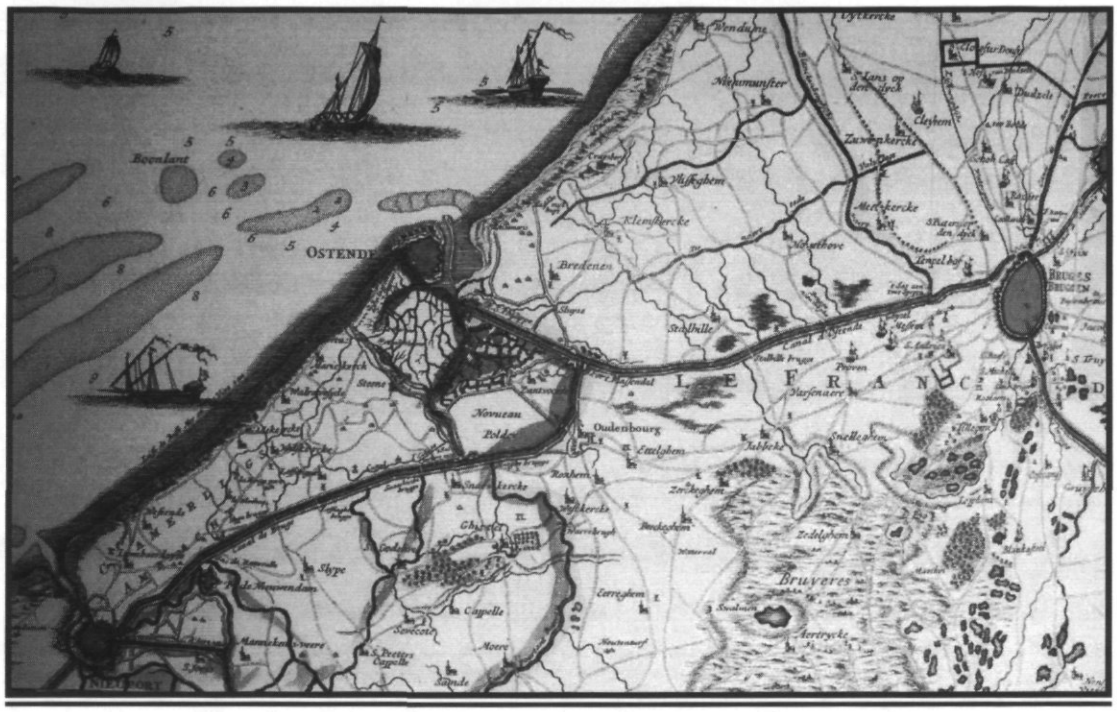
Nochtans weet Maurits heel wat prestige te halen uit zijn overwinning. Prenten van de slag verbreiden de roem van Maurits in binnen- en buitenland. Ook vandaag nog staat in Nederland de Slag bij Nieuwpoort in hoog aanzien.

De roem die Maurits vergaarde gaf hem de mogelijkheid om Van Oldenbarnevelt in een kwaad daglicht te zetten. Maurits was vanaf het begin tegen een tocht naar Duinkerke, maar was er door de Staten-Generaal onder leiding van Van Oldenbarnevelt toch heen gestuurd. Nu de doelstellingen van de tocht niet bereikt zijn, kan Maurits wijzen op alle bezwaren die hij vooraf heeft kenbaar gemaakt. De vertrouwenscrisis tussen Maurits en Van Oldenbarnevelt zal niet meer goed komen.

6) En verder

In 1601 begint Albrecht het fameuze beleg van Oostende. Dat zal duren tot 1604. Het beleg van Oostende is reeds uitgebreid beschreven in andere publicaties, ondermeer in De Plate. Op 19 mei 1604 vat het Staatse leger het beleg van Sluis aan met als doel de militaire druk op Oostende te verlichten. Sluis wordt volledig van de buitenwereld afgesneden en uitgehongerd. Op 20 augustus geeft Sluis zich over.

Vanaf die tijd is West Zeeuws-Vlaanderen in handen van Nederland. De grens tussen de Spaanse Nederlanden en de Verenigde Provinciën stabiliseert zich in het Zwin-gebied. De Noord Nederlanders hebben nu de Scheldemonding stevig onder controle.

Detail uit 'De Vlaamse kust van Nieuwpoort tot Sluis'
Kopergravure, 41,0 x 55,4cm, van Eugène-Henri Frickx (Brussel 1644-1730)
uit 'Atlas des Pays Bas', Covens en Mortier, Amsterdam 1745.

Gezien de **sluiting van de Scheldemonding** (dit wil zeggen dat het transport op de Schelde volledig door Noord-Nederlandse schepen diende te gebeuren en dat er tol hoefde betaald te worden) probeert men de haven van Antwerpen te ontsluiten door stroomopwaartse kanalen te graven. Op 3 september 1613 starten de eerste graafwerken van het kanaal Gent-Brugge. Die duren tot 1622. Het stuk Brugge-Plassendale wordt in 1618-1623 gerealiseerd. In 1622 wordt een kanaal gegraven van Plassendale naar Oostende. Er komt ook een kanaal Plassendale-Nieuwpoort dat in 1640 wordt voltooid. Dit kanaal vervangt de vroegere Yperleet, wiens bedding op sommige plaatsen in het nieuwe kanaal ligt terwijl al te uitgesproken bochten worden afgesneden. Tussen 1664 en 1666 wordt het al bestaande kanaal Plassendale-Oostende recht getrokken, uitgediept en verbreed. Door deze verbetering kan reeds in 1665 het eerste zeeschip via Oostende, Brugge en Gent, Antwerpen binnenvaren. Oostende wordt de voornaamste haven van Vlaanderen. De kanalen worden mooi weergegeven op de kaart van E.H. Frickx.

In oktober 1605 krijgt Isabella een miskraam. De kans op verdere nakomelingen wordt laag geschat. In 1616 is bij de aartshertogen elke hoop op de geboorte van een opvolger opgegeven.

Albrecht overlijdt op 13 juli 1621 in het paleis op de Coudenberg. Hij wordt begraven te Brussel in de Sint-Goedelekerk. Daar zijn huwelijk met Isabella kinderloos gebleven is komen de Nederlanden, zoals voorzien in de schenkingsakte van Filips II in 1598, weer rechtstreeks in handen van de Spaanse koning. Hoe zou de geschiedenis verlopen zijn indien Isabella niet kinderloos gestorven was en er dus ook een Nederlands Habsburgse tak zou geweest zijn?

Na de dood van Albrecht verliest Isabella de soevereiniteit over de Nederlanden. Op vraag van Filips III blijft ze landvoogdes van de Nederlanden tot aan haar dood. Isabella sterft op 2 december 1633 en wordt aan de zijde van Albrecht begraven.

Onder druk van de zeer benarde financiële situatie bij beide partijen, worden onderhandelingen gevoerd. Op 24 april 1607 komt het tot een bestand van zes maanden tussen Spanje, de aartshertogen en de Verenigde Provinciën.

In april 1609 komt het, tot grote vreugde van Noord en Zuid, tot een Twaalfjarig Treves of Bestand. Dit bestand erkent de onafhankelijkheid der Verenigde Provinciën, zonder enige beperking op politiek of religieus gebied, en dus de-facto de scheiding der Nederlanden. Gewetensvrijheid voor aanhangers van andere religies dan de katholieke wordt in het Zuiden niet toegestaan en de Spaanse troepen zullen er blijven.

Het Twaalfjarig Bestand is tegen de zin van Maurits. Hij raakt hierdoor in een politiek conflict met raadspensionaris Johan van Oldenbarnevelt. Dit geschil eindigt met de onthoofding van Van Oldenbarnevelt.

De onafhankelijkheid van de Republiek wordt pas officieel door Spanje erkend door de Vrede van Munster op 30 januari 1648. Dit is 80 jaar na het uitbreken van de vijandigheden. De katholieke Zuidelijke Nederlanden blijven bij Spanje.

De Noorderlijke en de Zuidelijke Nederlanden blijven tot op vandaag gescheiden entiteiten, behalve voor een korte periode tussen 1815 en 1830.

FOTO OP HET TITELBLAD

HET TWEEDE SPOORWEGSTATION OOSTENDE-STAD.

Sinds 1870 was er een doorlopend verbindingsspoor naar het Oostendse zeestation ten behoeve van de "bootreizigers".

Het tweede station was ontworpen als kopstation met de voorgevel aan het Vander Sweepplein (naam van de hoofdingenieur van de spoorwegen). Doch was er een dubbele poortopening, met afsluitbare poort, waar het dubbelspoor naar het zeestation doorheen liep, over het stationsplein heen.

Op de foto zien wij deze poortopening met in de achtergrond een stomende locomotief, evenals de sporen van het Vander Sweepplein. Voetgangers en voertuigen lopen en rijden gewoon over de "overweg" op het plein. Wanneer er een trein van of naar het zeestation reed, werd de spoorovergang afgesloten door rolbarelen.

Het verbindingsspoor bleef in gebruik tot 1896, toen er een rechtstreekse spoorlijn aangelegd werd vanuit het zeestation naar de spoorlijn Oostende-Brussel ter hoogte van de Conderdam (Stene), ten behoeve van de internationale treinen.

250462

Het dagelijks leven in Oostende tijdens de bezetting (1940/1944): (15)

door **Roger JANSOONE**

15. VAKBEWEGING EN U.H.G.A. (Unie van Hand- en Geestesarbeiders)

"Geluk van eenwording met andere mensen,
honger en hunkering, moeten leiden
naar liefde, vrij van zelfzuchtige wensen.
Dàn pas kan komen het nieuwe getijde."

Henriette Roland-Holst in "Tussen tijd en eeuwigheid" (1934)

"Si tous les gars du monde
se décidaient d'être copains
et se partageaient un beau matin
tous leurs espoirs et leurs chagrins!"

(uit een destijds zeer populair lied van " Les Compagnons de la Chanson ")

Van officiële vakbondswerking naar ondergrondse vakbeweging

De bevlogen socialistische dichteres Henriette Roland Holst-van der Schalk (1869-1952) is in menig opzicht een uniek fenomeen, niet alleen in de Nederlandse literatuur maar wellicht nog meer - via die literatuur, en meer bepaald haar poëzie - in de bewogen geschiedenis van de arbeidersbeweging in de Lage Landen. Zij was de dochter van een streng-aristocratische en kunstzinnige notaris en van een (vroegtijdig) feministische en sterk ethisch gerichte vrouw. Toen niet zo direct een milieu waaruit je een strijdbare socialistische vrouw kon rekruteren (maar misschien wel een *Dolle Mina* "avant la lettre"?). Door haar huwelijk met de beroemde dichter Herman Gorter maakte zij kennis met het sociaal gerichte cultuurweekblad "De Kroniek". In 1902, "op de kentering der tijden geboren", publiceerde zij haar verzenbundel "De nieuwe Geboorte",waarin zij haar overgang tot het socialisme bezong, tevens een hulde aan de geest van offervaardigheid in de strijd voor de ontvoogding van de arbeidersklasse. En precies dié geest was *opnieuw* nodig – in totaal andere omstandigheden – *tijdens de bezetting.*

Maar…vakbondswerking of vakbeweging, is er een verschil? Ogenschijnlijk niet en heden ten dage is het ene een synoniem van het andere. Doch tijdens de bezetting was er wel degelijk een verschil … dat eventueel een kaartje-zonder-retour naar Breendonk of een ander KZ kon bezorgen. Want van officiële vakbondswerking in organisatorisch verband was er toen geen sprake meer, en wie zich dan maar waagde aan een engagement in een clandestiene vakbeweging liep voortdurend het risico te worden opgepakt door de Gestapo.

Voor sommige syndicalisten was het nochtans blijkbaar vrij rooskleurig opnieuw begonnen na de bezetting van België in mei 1940. De Belgische vakbondsleiders waren nochtans zeer terecht ervan overtuigd dat in geval van bezetting er nauwelijks nog kans was van enige voortzetting van een vrije en zelfstandige vakbondswerking onder een nazi-regime. In nazi-Duitsland waren de "Gewerkschaften" immers al lang opgedoekt. Hoe zou dan mogen verwacht worden dat de Duitsers in een bezet land zouden dulden wat bij hen zelf verboden was? De nationale vakbondsleiders verkozen dan ook de Belgische regeringsleden te volgen in hun aftocht naar Frankrijk. Aan hun in België achtergebleven medewerkers gaven zij het consigne van "voorlopig" alle vakbondswerking

stop te zetten om alzo te voorkomen dat de nazi's al meteen de vakbonden voor hun eigen kar zouden inspannen.

Maar toen zij in juli/augustus 1940 terugkeerden naar België, werden zij geconfronteerd met een verwarde toestand. Sommige medewerkers hadden zich gehouden aan hun consignes, doch anderen hadden gemeend dat het allemaal nog best zou kunnen meevallen en dat ook onder een Duits bewind - zij het in onderling overleg - een enigszins "normale" vakbondswerking zou mogelijk zijn. Zij werden in die overtuiging gesterkt door de toen algemeen overheersende mening dat Duitsland duidelijk de oorlog had gewonnen en dat Groot-Brittannië weldra vredesonderhandelingen zou *moeten* aanknopen (... wat vermoedelijk ook zou gebeurd zijn indien er geen Winston Churchill was geweest!). Hoe dan ook, zowel de socialistische als de christelijke vakbondsleiders poogden opnieuw de leiding naar zich toe te trekken, en wel met de bedoeling zich *volstrekt niet* in te laten met het nazi-regime. Dat dit laatste het einde zou kunnen betekenen van iedere vorm van officiële en vrije vakbondswerking, daarover maakten zij zich geen illusies!

De *Militärverwaltung* had inderdaad andere plannen, namelijk de oprichting van een "eenheidsvakbond", de "Unie van Hand- en Geestesarbeiders – U.H.G.A.", die uiteraard geen vakvereniging zou zijn ter verdediging van de rechtmatige beroepsbelangen van arbeiders en bedienden ...maar die enkel zou moeten dienen om tewerkstelling in Duitsland vlot en moeiteloos te laten verlopen. Het nazi-regime zag alhier immers uitsluitend een nieuw en aanlokkelijk potentieel van arbeidsreserves voor het in stand houden van de Duitse oorlogsindustrie, die in toenemende mate zou moeten afrekenen met het cruciaal feit dat steeds meer Duitse arbeidskrachten zouden onttrokken worden aan het arbeidsproces ingevolge oproeping onder de wapens. Want wat de publieke opinie ook mocht denken, er was in Duitsland een man aan de top die helemaal niet dacht aan vrede maar die integendeel reeds volop plannen beraamde voor een nieuwe aanvalsoorlog, thans tegen de Sovjet-Unie. En om zo'n reusachtig land aan te vallen en onder de voet te lopen, had je inderdaad behoorlijk wat soldaten nodig!

Een Oostendenaar in de branding

Hier duikt in deze historiek de merkwaardige figuur op van **Louis Major**, een "enfant terrible" van de socialistische beweging, een bevlogen doordrijver, een bekwaam organisator, een vinnige spreker en debater, een strijdlustig en eigengereid karakter, een creatieve persoonlijkheid met de nodige verbeeldingskracht, een autoritaire leider, een koppige en taaie tegenstander, een snelle beslisser, ... kortom iemand met al de kwaliteiten en hoedanigheden om een geslaagde vakbondssecretaris (en zelfs veel meer dan dat!) te kunnen worden. Daarbij had hij, ofschoon zelf geen politicus, ongetwijfeld ook een *politieke* visie die verder reikte dan de dagjespolitiek van de toenmalige (en ook nog hedendaagse) politici, wat hem aldus onvermijdelijk voorbestemde tot het insgelijks opnemen van diverse politieke mandaten tot op een hoger echelon. In tegenstelling tot zijn christelijke "spitsbroeder" Gust Cool en de meeste andere vakbondsleiders, heeft hij aldus uitdrukkelijk en officieel tevens een belangrijke *politieke* rol gespeeld, en dit - zeer opmerkelijk en uitzonderlijk in dat tijdsbestek - *reeds tijdens de bezetting*. Want al tijdens de bezetting voelde hij zich hiertoe aangespoord omdat hij reeds vroeg begon in te zien dat het door communisten gedomineerde Onafhankelijkheidsfront - O.F./F.I. - dadelijk na de bevrijding (waaraan hij overigens nooit een moment heeft getwijfeld!) een voor de K.P. politiek zeer gunstige wind zou doen waaien in het naoorlogse België, en dit uiteraard ten nadele van de B.S.P. Dit politiek inzicht had hij al vlug verworven in de jaren dertig tijdens de Spaanse burgeroorlog, toen hij, als leider van de "Roode Valken", vrijwilligers rekruteerde voor het anti-Franco "vreemdelingenlegioen" (de Internationale Brigades) ...en hierbij allengs (zij het wel vanuit België) geconfronteerd werd met de brutale machtsovername, in het republikeinse kamp, door de vanuit Moskou gesteunde Spaanse communisten. Hij is later dan ook steeds op zijn hoede geweest voor communistische infiltratie (meer bepaald door Amada-militanten) in "zijn" vakbond, en toen zij dat voorts eveneens

probeerden in de christelijke vakbeweging werden zij daar tijdig "onderschept" en "weggezuiverd". Maar tijdens de bezetting had hij vanzelfsprekend behoefte aan een "mariage de raison" met die knalrode broeders in de gemeenschappelijke strijd tegen de nazi's. Het was dus voor hem een kwestie van de kool en de geit te sparen, doch steeds met de onderliggende gedachte om allerlei al dan niet slinkse (of linkse) middelen te vinden om de communistische overheersing in de verzetsbeweging tegen te gaan. Intussen werd de vakbond opnieuw een clandestiene "beweging", zoals bij het prille begin in de 19e eeuw, toen iedere vorm van vakbondswerking in de kiem werd gesmoord door het katholiek/liberale establishment. "Nihil novi sub sole …"

Met deze Oostendenaar "in de branding" - samen met enkele medestanders van het eerste uur - heeft die "ondergrondse" socialistische vakbeweging kunnen overleven gedurende vier lange en bange jaren. Voor de socialistische beweging en partij is dit van cruciaal belang geweest. Dank zij die bestendige en veelzijdige actie vanuit de "catacomben" heeft vrijwel onmiddellijk na de bevrijding de partijpolitieke werking van de B.S.P., samen met de vakbondswerking van het A.B.V.V., zichzelf kunnen herpakken en heropstarten in een tempo dat in onze buurlanden zelden werd geëvenaard. Uiteraard heeft dit ook de andere partijen en vakbonden ertoe aangezet om op hun beurt vrij snel weer over te gaan tot "business as usual". Zijn standbeeld in Antwerpen heeft "de Louis" dan ook dubbel en dik verdiend (ook al is dat in de trotse Scheldestad voor een "aangespoelde" Westvlaming niet zo evident!), doch in zijn eigen vaderstad Oostende is hij intussen nagenoeg vergeten. Een travaillistische socialist-van-de-werkmens ligt hier blijkbaar (nog) niet zo goed in de markt …

" a tale of two cities ": een **levensverhaal tussen Oostende en Antwerpen**

Het levensverhaal van Louis Major (1902-1985) is in historisch en sociologisch opzicht bijzonder interessant omdat het meteen een inzicht biedt in de politiek/syndicale geschiedenis van Oostende tijdens het interbellum en vervolgens de bezetting. Hij zag in 1902 het levenslicht in een arm vissersgezin. Naar eigen zeggen hadden ze thuis "geen nagel om aan hun gat te scharten" (ongetwijfeld een typisch Oostendse uitdrukking!). Zijn vader keek dan ook uit naar enige lotsverbetering en dat meende hij te kunnen bereiken door in 1908 meestergast te worden bij het baggerbedrijf nv De Cloedt. Die vader van een toekomstige vooraanstaande socialist was eigenlijk …een liberaal. Dat was (en is) in Oostende niet zo uitzonderlijk, destijds (in de tweede helft van de 16e eeuw, tot en met het beleg van Oostende) een vooruitgeschoven calvinistisch bolwerk van de Nederlandse Staten-Generaal. En aldus een oude geuzenstad - vrijzinnig en vrijheidslievend - zoals ook Gent en Aalst, waar - *los van* de volksvreemde Franstalige liberale burgerij - door de eeuwen heen een harde kern van rasechte "volkse" liberalen heeft kunnen stand houden. Doorgaans eenvoudige arbeiders, kleine middenstanders en ambachtslieden, met in Oostende een eigen ziekenfonds "Help U Zelf" en zelfs (contradictio in terminis?) een eigen liberale vakbond. Terloops aangestipt : dit merkwaardig historisch/sociologisch fenomeen (uniek in Europa) kan je ook nog aantreffen in bepaalde plattelandsgemeenten. Zoals in Eernegem waar bij de gemeenteraadsverkiezingen in 2006 een liberale scheurlijst "Blauw" (what's in a name?) het met groot gemak won op de officiële VLD-lijst die daardoor werd teruggedrongen in de oppositie (intussen werden ze in 2012 weer broederlijk verenigd).

Dat baggeren was voor vader Major echter van korte duur, want met de oorlog in 1914 werden alle havenactiviteiten plots stopgezet. Hij werd dan maar opnieuw kustvisser, doch in 1916 is hij op zee omgekomen bij een schipbreuk. Louis was toen nog maar net veertien. Zijn halfblinde moeder bleef met haar gezin hulpeloos achter, zonder enig inkomen. Te midden van al die ellende en zwarte armoede, nog aangescherpt door oorlogsomstandigheden, is toen in de kleine Louis de toekomstige socialist ontwaakt. Ofschoon een goede leerling, zag hij zich ertoe verplicht "de kost te gaan verdienen" in plaats van nog verder naar school te gaan, en dit heeft hem getekend voor de rest van

zijn leven. Zo belandde hij als piepjonge hulparbeider in het stedelijk gas- en elektriciteitsbedrijf waar hij een opleiding kreeg voor elektricien, wat hij dan gebleven is tot in 1924.

Als bestuurslid van de Socialistische Jonge Wacht werd hij toen opgemerkt door de Oostendse BSP-volksvertegenwoordiger Daan Boens, die hem, via het toekennen van een studiebeurs, deed opnemen in de *Arbeidershogeschool* in Brussel (gesticht door Hendrik De Man en Louis de Brouckère), waar hij gedurende tien maanden de gelegenheid kreeg om een diepgaande scholing te volgen die richtinggevend zou worden voor zijn verdere loopbaan. Als leraars had hij niemand minder dan Hendrik De Man (de geestelijke vader van het fameuze "Plan De Man"), Julien Kuypers, Gust De Muynck, e.a., destijds allemaal zeer bekende namen.

Hierna volgde onvermijdelijk de overstap naar bestuursfuncties in de socialistische beweging. Maar eerst nog werd hij naar Antwerpen gestuurd om daar in die wereldhaven heel de organisatie van nationaal en internationaal transport in al zijn vertakkingen te bestuderen, en er bovendien avondleergangen te volgen in de *Volkshogeschool*, met daar als leraars weerom zeer bekende namen zoals Lode Craeybeckx en Lode Baekelmans. Een eerste officiële aanstelling was vervolgens in 1925 als secretaris van de Belgische Transportarbeidersbond – West-Vlaanderen, met standplaats Oostende. Hij had het daar erg druk, zowel met de dokwerkers als met de vissers en de vrachtwagenchauffeurs, want er waren toen nog veel sociale wantoestanden. Alhoewel nog zeer jong (23 jaar!) wist hij als vakbondssecretaris toch reeds heel wat verbeteringen door te drukken, al dan niet via een staking. Tussendoor kon hij ook nog tijd te vinden om actief te zijn in de socialistische beweging, vooral als vinnige en snedige debater in zijn niet aflatende strijd tegen het opdoemend fascisme. Zeer opgemerkt in die tijd was zijn hoog oplopend debat in 1936, in het *Vlaams Huis* te Gistel, met Joris Van Steenlandt, leider van de Zwarte Brigade, over het thema "Is het VNV fascistisch of niet?".

In 1937 nam hij dan de leiding over van de Havenarbeidersbond in Antwerpen, eigenlijk tegen zijn zin, maar hij had weinig of geen keuze omdat hij door de Antwerpse havenarbeiders als het ware werd "teruggeroepen" daar ze dringend iemand nodig hadden om wat orde te scheppen in het plaatselijk bestuur, dat sterk geïnfiltreerd was door communisten en trotskisten. Maar met hart en ziel is hij dan toch steeds in Oostende gebleven, en dat zou al vlug ook merkbaar worden tijdens de bezetting.

De donkere jaren van de bezetting

Op 1 mei 1940, aan de vooravond van de Duitse inval (10 mei) in België, werd Louis Major op voordracht van Jef Rens aangesteld als nationaal secretaris van het A.B.V.V. Een - zeker in die tijd - ongewoon jonge nationale secretaris (38 jaar!) ...maar het waren ook ongewone tijden! De nationale leiding van de vakbond zag in hem de aangewezen man voor het vervullen van een ongewone opdracht, namelijk het omvormen van het vakverbond tot een moderne massa-organisatie met de nadruk op propaganda, vorming, leiding en organisatie. Hij heeft toen op 1 mei niet kunnen vermoeden dat hij hiertoe al onmiddellijk de "vuurdoop" zou krijgen in een regelrechte oorlog met de door hem zo verafschuwde nazi's en fascisten.

Reeds op 10 mei deed hij veiligheidshalve al dadelijk alle dossiers, documenten, fiches en ledenbestanden van het vakverbond verhuizen naar Oostende en vervolgens naar een geheime schuilplaats in Koksijde. Dat leek die eerste dagen wel wat voorbarig maar het bleek een wijze beslissing te zijn, want weldra zouden de wegen overvol zitten met vluchtelingen en soldaten en werd het een enorme chaos. Hij besefte maar al te goed dat al die gegevens niet in handen mochten vallen van de vijand, vooral ook wegens bestaande internationale contacten met antifascistische organisaties. Vanuit Oostende heeft Major dan samen met andere vakbondsleiders de wijk genomen naar Frankrijk (in Sète), om vervolgens in oktober 1940 terug te keren naar België, na enige

aarzeling om al dan niet Camille Huysmans te volgen naar Londen. Maar de vakbond lag voor hem in België en niet in Engeland.

Bij zijn terugkomst zag hij in dat er slechts één uitkomst was : onderduiken en een *clandestiene vakbeweging* organiseren. Het begon allemaal met het publiceren van een sluikkrant, oorspronkelijk slechts een gestencild maandblad dat wel al spoedig de spil en de spreekbuis zou worden van alle "ondergrondse" acties : **"De Werker"** (cfr. hoofdstuk "Sluikpers"). Hiervoor verzamelde hij om zich heen een team van vertrouwde en toegewijde medewerkers zoals Ward Coens, Jos Van Eynde, Bert Van Kerkhove, Ward Casiers en Maurice De Queeker, allemaal namen die na de oorlog grote bekendheid zouden krijgen.

Het waren donkere maar ook vreugdevolle oorlogsjaren want ze hadden het gevoel dat ze nuttig werk verrichtten, waarbij ze intussen ook reeds begonnen met het voorbereiden van de naoorlogse tijd. Het stemde Major bijzonder vreugdevol dat hij vanuit Antwerpen in contact kon blijven met de clandestiene partij- en vakbondskern in Oostende (met o.a. Jules Peurquaet en Gust Plovie). Het bindmiddel was hier ook en vooral "De Werker", inmiddels een echte en gedrukte krant geworden met een steeds stijgende oplage. Deze sluikkrant bereikte Oostende "via het spoor", een gewaagd maar toch wel snel en zeer doeltreffend distributiesysteem. Het was trouwens al een hele prestatie dat Louis Major nooit werd opgepakt door de Gestapo. Intussen werd en bleef hij de travaillistische socialist-van-de-werkmens,...van "De Werker". Tegenstanders noemden hem een "socialist-van-de-biefstuk", nochtans een nobele betrachting voor al wie afkomstig was uit een tijd toen men zong van "een koevoet is beter dan boelie!" (thans nog steeds populair bij de *Gentse Feesten).* Het was een tijd van (thans) atypische "sossen" en "kalooten" (afgeleid van de antiklerikale strijdkreet "à bas les calotins!").

Jozef Cardijn : zien, oordelen, handelen !

Tijdens de bezetting ging het noodgedwongen niet langer om structuren of organisaties (die waren immers verboden, tenzij de collaborerende), doch het werd eigenlijk louter mensenwerk, *het ging om mensen*, met hier en daar een krachtige persoonlijkheid die zich wist te omringen met een hechte ploeg van toegewijde medewerkers. Zelfs in de verzetsbeweging, die uiteraard wél behoefte had aan degelijke organisatie en strakke leiding, ging het toch in de eerste plaats om sterke figuren.

En zo was tijdens de bezetting (en ook reeds voordien) de christelijke tegenhanger van Louis Major ongetwijfeld de legendarische priester **Jozef Cardijn** (1882-1967), de bezielende oprichter van de later wereldwijd gegroeide Kajottersbeweging, en in zekere zin de opvolger van de al even legendarische priester Adolf Daens (1839-1907), opnieuw algemeen bekend geworden door de onvolprezen film "Daens" (op basis van een boek van Louis Paul Boon). Ongetwijfeld heeft hij kunnen voortbouwen op en via de nog achtergebleven "daensisten". Hij is tot op vandaag nog steeds een figuur die in de christelijke arbeidersbeweging sterk tot de verbeelding spreekt, vooral dan met zijn overbekende leuze én recept "Zien, oordelen, handelen!" (nog steeds actueel, ofschoon blijkbaar enigszins in de vergeethoek geraakt en nauwelijks nog toegepast...). Hij was wel een nogal rare klant die - steeds ten behoeve van de medemens - soms niet zo goed het verschil kende tussen "het mijn en het dijn"... indien dit "een hoger belang" moest dienen. "God zal het u lonen!" pleegde hij dan te zeggen (en in Oostende voegde men eraan toe: "...in de erwten en in de bonen"). Omdat hij in navolging van Christus (zijn lichtend voorbeeld) alles weggaf, bezat hij helemaal niets en had hij zelfs maar één paar schoenen,...die tegen het einde van de bezetting wel dringend aan vervanging toe waren (doch schoenen waren toen nauwelijks nog verkrijgbaar, tenzij op de "zwarte markt"). Tot vertroosting van hen die net als hij moesten rondlopen op gelapte en eindeloos verstelde schoenen, zei hij: "Ik klaagde dat ik geen schoenen had tot ik iemand zag die geen voeten had". Er bestaat omtrent die schoenenkwestie een sappige en kenschetsende anekdote : Hij had in Halle een jongere broer Charles die hij wel af en toe eens ging bezoeken. Die man was in

vrij "goede doening" en was dan ook altijd piekfijn gekleed (en hij droeg zeker geen versleten schoenen). Op zekere dag zegt hij bij het afscheid al monkelend : "Ja, beste broer, 't is altijd zo geweest en 't zal altijd zo blijven : de goeie gaan weg, maar de slechte blijven". Charles staarde hem niet begrijpend aan ...tot hij nadien moest vaststellen dat de Jef ervandoor was met zijn nieuw paar schoenen dat hij nog maar net had weten te bemachtigen op de zwarte markt. Thans zou men dit noemen "democratisch winkelen" maar in de geest van Cardijn was dit een kwestie van *evangelische herverdeling*. Het was toen wel onvoorstelbaar dat deze zeer ongewone priester ooit nog kardinaal zou worden, zij het dan wel op gezegende leeftijd, toen men ook in Rome er niet meer naast kon kijken dat hij met zijn Kajottersbeweging ruim de helft van de wereld had veroverd, ...op een totaal andere manier dan de door hem verafschuwde Hitler.

Cardijn - in al zijn eenvoud - heeft nooit last gehad van *hubris* (een sleutelbegrip in alle klassieke Griekse tragedies) ...want "Hoogmoed komt voor de val" (ook al een door hem geliefkoosd gezegde). Doch in onze dolgedraaide hedendaagse wereld met zijn graaicultuur, oppervlakkig gedoe, materialisme, arrogantie en cynisme, hebben wij nooit iets willen leren uit de geschiedenis (en zeker niet uit de Griekse oudheid!). Wel integendeel, men heeft doorgaans graag gelachen met geschiedschrijving (en vooral met de zonderlingen die zich hiermee willen inlaten) ... en nu lacht de geschiedenis met ons! Het doet ons denken aan die rake spotprent van Paul Weber "Der Triumphzug der unsterblichen Dummheit". De domheid is inderdaad onsterfelijk en van alle tijden en houdt dan ook bestendig een triomftocht!

Rerum Novarum, "nieuwe dingen" als christelijke tegenhanger van de "Nieuwe Orde"

Vakbondsmilitanten hebben bij rechtse regimes nooit in een geur van heiligheid gestaan. Bij iedere rechtse militaire staatsgreep zijn zij dan ook de eersten om te worden opgepakt, mishandeld en vermoord, vaak onder verregaande onverschilligheid van de publieke opinie, ook in het buitenland (cfr. destijds in Spanje, Brazilië, Chili, Argentinië, Griekenland, enz.). Het extreemrechtse nazi-regime - spijts (misleidende) verheerlijking van de Arbeid en de Arbeider - stond vanzelfsprekend insgelijks bijzonder wantrouwig tegenover al wie ook maar enigszins syndicaal getint was. Vermits aldus vrijwel alle reeds voorheen actieve syndicalisten waren gekend en geregistreerd bij de SD/SIPO, moest de clandestiene vakbeweging logischerwijze vooral kunnen terugvallen op illustere *onbekenden*, doorgaans jonge militanten, en voorts ook op de "proosten", sociaal bewogen parochiepriesters, die reeds tijdens het interbellum als "geestelijke raadsman" actief waren in alle christelijke organisaties, ook in de Boerenbond, het N.C.M.V. van de middenstanders en zelfstandigen, en zelfs onder christelijke werkgevers. Dat dit alzo wel enigszins verder reikte dan de bescheiden rol van "geestelijke raadsman" hoeft hier wel geen betoog! Hierop werd overigens doelbewust aangestuurd vanuit Rome, want sedert de pauselijke encycliek "Rerum novarum" (1891) (letterlijk vertaald: "van de nieuwe dingen") had men daar het geweer van schouder veranderd en ingezien dat er ook voor de Kerk een "sociale kwestie" bestond, ...en dit niet noodzakelijk enkel in het hiernamaals. De al lang veronachtzaamde en zelfs vergeten kernbegrippen van het Evangelie (= *blijde boodschap*) kwamen alzo opnieuw op de voorgrond.

Een nieuwe christelijke basisgemeenschap kon aldus ontstaan, zij het zeer moeizaam, aangevoerd door weerspannige en koppige onderpastoors ("les petits curés", zoals men hen spottend noemde) en ook door proosten en door sociale werkers en hulpverleners, zoals bijvoorbeeld "pastertje" Joris de Jaeger, de aalmoezenier van de "Fransmans". Omdat deze merkwaardige priester (°1922) tevens een stukje sociale geschiedenis van Oostende belichaamt, wens ik hier eventjes nader in te gaan op deze doordrijver die, als opvolger van het legendarisch "pastertje" Denys, eerst bekendheid verwierf als aalmoezenier van de Westvlaamse seizoenarbeiders in Frankrijk om nadien verbondsproost te worden bij het ACV in Oostende (1961-1972), waar ik hem ooit in een toespraak tot vakbondsmilitanten onomwonden hoorde zeggen: "Iedereen vraagt voortdurend "*Wat kan ik trekken*?" ...en als ze niets meer kunnen trekken, dan trekken ze er van onder!" – ook al een

doordenkertje!). Vervolgens werd hij pastoor van de Sint-Jozefsparochie (1972-1976), ...waar hij al evenmin onopgemerkt is voorbijgegaan! In 1989 is hij nog een laatste keer opnieuw opgedoken in Oostende, als aalmoezenier in het woon- en zorgcentrum Sint-Elisabeth. In 2002 (bij zijn 80e verjaardag) kreeg hij een onderscheiding van de Oostendse "Orde van de Gulden Sporen" (een blijk van waardering voor personen die hebben bijgedragen "tot de uitstraling van de Vlaamse cultuur"), nadat hij reeds in 1989 werd opgenomen in de "Orde van 't Manneke uit de Mane" (een hoog aangeschreven socio-culturele onderscheiding). Ook in 2002 werd hij in Parijs "Officier dans l'Ordre du Mérite Agricole". Vlaanderen zendt zijn zonen uit!

Maar in werkelijkheid verliep - zoals verwacht - deze kerkelijke "Umwertung aller Werte" niet van een leien dakje. Want, pijnlijk en verscheurend geconfronteerd met al die "nieuwe dingen" van *Rerum Novarum* , behelsde dit voor de vaak oerconservatieve en reactionaire kerkelijke hiërarchie een totale ommezwaai, een bocht die ze slechts zeer moeilijk kon nemen, en dan nog met veel tegenzin en met soms nauwelijks verholen tegenkanting. En uiteindelijk bleek dit weerom enig succes op te leveren, zoals na W.O.2 in de zeer omstreden kwestie van de Franse priester-arbeiders (door Rome afgewezen) en veel later nog de internationale beroering rond de maatschappelijke "bevrijdingstheologie" (eveneens door Rome afgewezen en verketterd). Maar tijdens de bezetting was de leer van *Rerum novarum* ongetwijfeld een christelijke tegenhanger van de ideologie van de "Nieuwe Orde".

Een Duitse gesprekspartner zei mij hierover iets merkwaardigs: " Katholische Kirche und "Aufklärung" war schon immer ein Widerspruch in sich. Es war schon der Ansatz falsch, dass die Kirche schliesslich die Aufklärung selbst in die Hand genommen hat, die ja nur von der Offentlichtkeit gefordert wurde, aber an der die Kirche eigentlich zu keinem Zeitpunkt selbst interessiert war. Dennoch war in so einer Situation manchmal irgendwo und irgendwann ein progressiver Pfarrer in der Lage, verbal und nonverbal Position zu beziehen. Damit war er sowieso willkommen in der wirklichen Welt der Christengemeinden, mitunter einer schrecklichen." (1) . Zo hoor je het ook eens vanuit een andere hoek. Een aanslepend knelpunt dat tot vandaag zeer actueel en universeel gebleven is. Maar in Oostende was dit tijdens de bezetting en ook nog lang daarna de drijvende en bezielende kracht achter een christelijk geïnspireerde basisbeweging.

Kajotters, Volksbond en ACV

Die proosten moesten tijdens de bezetting wel zeer voorzichtig te werk gaan en niet te veel de aandacht op zich vestigen, want de Gestapo was niet naïef en was via verklikkers en informanten vrij goed op de hoogte van wat er zich binnen de Kerk afspeelde. Verschillende priesters en paters hebben trouwens voor hun sociaal en vaak ook patriottisch engagement een zware prijs moeten betalen : aanhouding, foltering en soms een ellendig einde in een concentratiekamp. Anderzijds waren er tevens priesters en paters (Verschaeve, Callewaert, e.a.) die, vooral gedreven door hun fel anticommunisme en/of "volksnationalisme", nogal erg overhelden in de richting van de politieke en/of culturele collaboratie en daarvoor na de bevrijding dan ook rekenschap hebben moeten afleggen.

Die "illustere onbekenden" kwamen bijna onvermijdelijk uit de K.A.J., de Katholieke Arbeidersjeugd, de Kajottersbeweging van Jozef Cardijn. Dit zijn dan na de oorlog de alom gekende "mannen van Cardijn" geworden, terug te vinden op alle belangrijke posten en sleutelposities binnen de christelijke arbeidersbeweging. Ook in Oostende, in de **Volksbond**, hebben zij een prominente rol gespeeld. Cardijn, ofschoon geen kustjongen, was graag aan de kust en meer bepaald in Oostende, waar velen hem goed hebben gekend. Men zei van hem "'t Is wel een paster, maor 't is gin geweunen!". Daar in die Volksbond in de Stockholmstraat (nu Kanunnik Dr. L. Colensstraat) is geleidelijk een voor het christelijk syndicalisme echt "dream team" ontstaan van plaatselijke ACV-vakbondsleiders, die intussen hun plaats hebben ingenomen in de lokale

geschiedenis van de ontvoogding van de arbeider, zoals o.m. de onstuimige en charismatische Jef Van Langenhove, de zwijgzame jurist (specialist arbeidsrecht) Frans "Puupe" Van Leenhove, de bedachtzame Clement "Clem" Bil (bekend van "de beste stakingen zijn deze die je *niet* hoeft te houden" – een nog steeds actueel doordenkertje!), de toekomstige politici Dries Claeys en Achiel Vandenabeele, en natuurlijk ook de immer waakzame Michel "Metallo" Lootens. Zij wisten elkaar perfect aan te vullen en onder hun bekwame leiding is in Oostende het plaatselijk ACV na de oorlog vanuit een minderheidspositie vrij snel uitgegroeid tot een belangrijk vakverbond waarmede zowel de werkgevers als de andere vakbonden terdege moesten rekening houden. En in een stad als Oostende (niet zo direct een burcht van de "tsjeven") was dit zeker niet voor de hand liggend! In dit nogal ruig vakbondsmidden liep er zelfs een authentieke kunstenaar rond (hij had immers geen "zittend gat"!), namelijk schilder-beeldhouwer Maurits Olders, bezielende stichter en voorzitter van de Oostendse Kunstkring K.W.B., ogenschijnlijk een vreemde eend in die syndicale bijt, maar dan toch iemand die in het artistiek milieu met veel "verve" het thema "arbeid en arbeider" terug op het voorplan heeft weten te brengen (voor een vakbond qua *public relations* zeker niet te onderschatten, zeker als middel om door te dringen tot in niet-syndicale en zelfs antisyndicale middens). Al zijn intussen schier allen overleden, ze zijn in Oostende en omliggende zeker nog lang niet vergeten, "iconen" van het strijdbaar en strijdend christelijk syndicalisme! Als voorlaatste in die rij is in 2011 de intussen hoogbejaarde Michel Lootens gestorven, onverwoestbaar tot het einde actief in allerlei verenigingen en in een sociale bouwmaatschappij. Dit vruchtbaar vakbondsmidden bleek eveneens een ideale voedingsbodem te zijn om - toen nog niet zo evident - vrouwen "met haar op hun tanden" (zoals de onvergetelijke Chris Roeygens) de kans te geven om in die typische mannenwereld ook hun "mannetje" te gaan staan, zowel als "delegee" op de werkvloer als in een of andere vakbondsfunctie. Quae tempora, quae mores!

De K.A.J. werd door Cardijn officieel opgericht in 1925, maar had toen reeds een voorgeschiedenis die teruggaat tot 1912, toen Cardijn als onderpastoor in Laken een eerste kern had gesticht. Het jaar nadien, in 1926, werd de V.K.A.J. opgericht, de Vrouwelijke Katholieke Arbeidersjeugd (waaruit tijdens de bezetting nogal wat medewerksters voor het verzet werden gerekruteerd, vooral voor de sluikpers). De VKAJ (samen met de KAJ clandestien aanwezig in alle steden en gemeenten, vooral in parochiaal verband) was een strijdbare tegenhanger én tegenstander van de "Dietsche Meisjesscharen" van het VNV, en quasi onbewust werd hierbij aan meisjes en jonge vrouwen een stuk politieke bewustwording bijgebracht, voor die tijd totaal nieuw en ongehoord! De aandacht in KAJ/VKAJ ging van bij de oprichting vooral uit naar het verbeteren van de arbeidsomstandigheden en de arbeidsvoorwaarden voor de jonge arbeiders (speciaal ook voor vrouwen en kinderen) met daarbij al meteen ook veel vormingswerk en begeleiding in de groei naar volwassenheid, dit alles beginselvast gebaseerd op de onvervalste leer van het Evangelie, ronduit open en zonder compromis. Een andere bekende leuze van Cardijn was "Geen woorden maar daden!". Het is die radicale houding die inspirerend gewerkt heeft op de christelijke clandestiene vakbeweging tijdens de bezetting, met ook nog lang daarna een blijvende invloed en uitstraling, zelfs tot in het politiek milieu.

De "Unie van Hand- en Geestesarbeiders - UHGA/UTMI "

Wat betreft de economische collaboratie wilde het nazi-regime de Belgische economie volledig en maximaal inschakelen in de Duitse oorlogseconomie, waarbij dan nog zoveel mogelijk arbeidskrachten moesten kunnen onttrokken worden aan de Belgische arbeidsmarkt door al dan niet verplichte tewerkstelling in Duitsland. Daarvoor leek het de Duitsers wel nodig te zijn alhier een *eenheidsvakbond* op te richten, die in wezen natuurlijk geen echte vakbond zou mogen zijn, doch enkel zal moeten dienen voor het vlot en bestendig doorsluizen van arbeidskrachten naar Duitsland, mits behoud van een minimale personeelsbezetting in België. "Kraft durch Freude!"

Hiervoor kon men vanuit Berlijn voortbouwen op wat hier reeds concreet bestond, namelijk "Arbeidsorde", een VNV-vakvereniging opgericht in 1936 als Vlaams-nationalistische tegenhanger van de bestaande nationale vakbonden. Samen met de andere vakbonden werd "Arbeidsorde" door de Militärverwaltung eind 1940 opgeheven om onmiddellijk te worden opgenomen in de eenheidsvakbond met de vreemdsoortige benaming "Unie van Hand- en Geestesarbeiders" (U.H.G.A.), een voorgenomen "fusie" van alle vakbonden. Aanvankelijk - vooralsnog bij gebrek aan enig alternatief - bestond er wel enige neiging bij de bestaande vakbonden om hierin een eind mee te gaan, zoals o.m. Hendrik De Man en Victor Grauls (ABVV), Gust Cool en Jules Roskam (ACV) en Alfons Colle (ACLVB). Maar bijna allen trokken zich al vlug terug uit dit avontuur naarmate zij inzagen dat de ware bedoelingen van de bezetter niet overeenstemden met wat zij voor ogen hadden (de voor historici nog steeds raadselachtige Hendrik De Man is wel een zeer apart en betwistbaar geval geweest).

De "Unie van Hand- en Geestesarbeiders" was immers louter bedrog en volksverlakkerij. De "geestesarbeiders" hebben weliswaar nooit "geestesverschijningen" gezien maar voor het overige was het allemaal nep en "window dressing". De UHGA heeft nooit meer dan 112.000 leden geteld, slechts 10 % van het vooroorlogs aantal vakbondsleden, en daarin zaten dan uiteraard alle arbeiders, bedienden, ambtenaren en vrije beroepen die op een of andere manier in de collaboratie waren verzeild geraakt. Van meet af aan heeft het VNV verwoede pogingen gedaan om de hand te leggen op de UHGA, doch vanaf 1943 kwam deze "eenheidsvakbond" terecht in het vaarwater van DE VLAG, de uitgesproken nazi-gezinde concurrent van het VNV. Historisch mag de UHGA dan ook plaats nemen in het rijtje van de politieke en economische collaboratie.

In Oostende was de UHGA een grote flop. Bij de "geestesarbeiders" was er geen animo en ook de "handarbeiders" voelden zich niet ertoe aangetrokken. Wie wél lid werd van de UHGA was doorgaans reeds *vooraf* lid van het VNV of van een andere collaborerende organisatie. Vanuit Antwerpen verspreidde Major, via "De Werker", tot in Oostende de slogan "Elke frank voor de UHGA is een frank voor de Duitsers!". Dat was klare en duidelijke taal. De UHGA is in Oostende dan ook nooit echt van de grond gekomen, zelfs al beschikte zij blijkbaar over veel geld, o.a. om propaganda te voeren voor ledenwerving.

De UHGA is aldus eigenlijk nooit veel meer dan een pseudo-syndicaal "achtergrondgeluid" geweest, allengs een vervelende stoorzender en een afgezaagd deuntje. En toen het bij de bevrijding plots mocht opkrassen, weerklonk vanop het podium niet eens de kreet "Maor zet toch die plaot af!". De gewezen "hand- en geestesarbeiders" bleven verweesd achter …en enkel de Krijgsauditeurs hadden voor hen nog belangstelling.

Met één vakverbond naar een nieuwe wereld ?

In Oostende was de socialistische vakbond tijdens het interbellum al opvallend sterk geworden. De Oostendse ABVV-afdeling was de belangrijkste van West-Vlaanderen, en dat ingevolge een breed "draagvlak" in de dokken, de zeevisserij, de scheepswerven, de werkhuizen van het Zeewezen ("den atelier van de Marine"), de pakketbotendienst Oostende-Dover (de "maalboten"), de buurtspoorwegen (de mannen van het "Tramhuus"), het spoor, de plaatselijke openbare diensten, lokale industrietakken, enz. Louis Major en zijn medestanders zagen dan ook geen reden tot samenwerking met de "kalooten van de Volksbond" en poogden integendeel de plaatselijke vakbondsscène te monopoliseren. Al spottend hadden tegenstanders het dan ook over "Rood of geen brood!".

Doch tijdens de bezetting is hij blijkbaar van mening veranderd. Hij kwam tot het inzicht dat, om kapitalisme en fascisme (voor hem allemaal één pot nat) doeltreffend te kunnen bestrijden, er dringend behoefte was aan het creëren van *één vakverbond* , waarin wel alle filosofische en

religieuze opvattingen volledig vrij zouden moeten kunnen aan bod komen en waarin ook "binnengroeperingen" mochten bestaan ("eenheid in verscheidenheid!"). Met dit doel voor ogen, maar meteen ook reeds met het oog op de naoorlogse politieke en sociale ontwikkelingen, werd een manifest opgesteld onder het welsprekend en overduidelijk motto *"Met één vakverbond naar een nieuwe wereld"* en met als voornaamste doelstellingen : sociale zekerheid tegen de onzekerheid van het bestaan - strijd tegen behoeftigheid, maatschappelijke uitsluiting en armoede – recht op arbeid – recht op medezeggenschap in de onderneming – ...en dit alles gebaseerd op de humanistische gedachte en actie. Er werden daarover onderhandelingen gevoerd met de christelijke vakbeweging die aanvankelijk ermee akkoord leek te gaan maar die uiteindelijk heeft afgehaakt (vermoedelijk onder druk van kardinaal Van Roey, die wellicht vreesde - en toen misschien terecht - voor een te grote communistische invloed in die eenheidsvakbond). Zeer waarschijnlijk ligt in die teleurstelling de reden waarom Major dan zo fel antiklerikaal geworden is.(ook de latere *Schoolstrijd* zal hem wel niet tot andere gevoelens gebracht hebben!). Ik herinner mij dat bij de begrafenis van zijn hoogbejaarde zuster in de Heilig Hart-kerk te Oostende (zij had als gehandicapte heel haar leven ingewoond bij de grootmoeder van mijn echtgenote), hij (intussen Minister van Arbeid geworden) gedurende de uitvaartdienst geen voet in de kerk heeft gezet ...doch buiten bleef rondwandelen om af en toe even plaats te nemen in zijn ministeriële wagen-met-chauffeur. Ja, zo was Major : keihard, rechtlijnig en geen compromis!

Pikant doch niet onbelangrijk detail: van die toenaderingspogingen - ofschoon gevoerd in het grootste geheim - waren de Duitsers kennelijk vrij goed op de hoogte. Toen ik destijds tijdens mijn legerdienst in Duitsland terloops over mijn stadsgenoot Major begon te praten met een voormalige medewerker van de *Militärverwaltung* , liet deze zich ontvallen : "Und er wagte offenbar einen weiteren politischen Streich, der an Kühnheit kaum zu überbieten war. Um die Kommunisten daheim in Schach zu halten, suchte er Bundesgenossen bei den christlichen Gewerkschaften, die bisher weit entfernt vom Sozialismus lebten. Aber, was für ein Angebot! Nach der "Vermählung" würden die beiden grossen Gewerkschaften nur noch eine einzige Gewerkschaft sein! Jedoch, bald danach verstummten alle Nachrichten" (2). Onder het motto "divide et impera" was het voor de Militärverwaltung van groot belang om gestadig op te volgen wat er zo allemaal rommelde in dat clandestiene vakbondswereldje, terwijl anderzijds hun eigen "Unie van Hand- en Geestesarbeiders" het blijkbaar niet zo goed deed. Op inlichtingen terzake vanwege de SD/SIPO hoefden zij niet veel te rekenen, want daar werkte men "parallel" en rechtstreeks met het RSHA van Himmler in Berlijn. Maar voor de grote baas van de Militärverwaltung, de aristocratische en francofiele "Junker" generaal von Falkenhausen, was dat geen probleem. Hij was immers - door zijn mondaine en nogal flamboyante levenswandel - op zichzelf reeds een "bevoorrechte" ontvanger en bron van informatie! In Brussel vertoefde hij dolgraag in hogere kringen van Franstalige adel en burgerij, en was er dan ook een graag geziene gast (dit herinnert ergens aan de bijzondere relatie tussen een Franse en een Duitse officier - beiden van hogere adel - in de cultfilm "La grande illusion"). Bij al die recepties, cocktail party's, bals, feestjes en banketten van "le haut et joli monde" (blijkbaar niet getroffen door ontberingen en rantsoenering) kon hij af en toe wel wat vernemen van een loslippige gesprekspartner (of was dat soms al dan niet *bewust* "loslippig"?). Spijts zijn belangrijk aandeel in de vervolging van joden en verzetslieden, heeft ongetwijfeld die speciale "verhouding" hem na de oorlog een opvallend milde "straf" opgeleverd. "Les loups entre eux ne se mangent pas..."

Een heel eind na de oorlog, na de hevige en bittere "Schoolstrijd" (1954/58), heeft Major dan toch wel een akkoord kunnen afsluiten met ACV-vakbondsleider Gust Cool voor de oprichting van een "gemeenschappelijk vakbondsfront" (het fameuze duo Major/Cool, waarmede in de conservatieve pers vaak de spot werd gedreven). Hiermede werden ontegensprekelijk opmerkelijke resultaten bereikt voor een substantiële en duurzame lotsverbetering van arbeiders en bedienden en ook voor werknemers in overheidsdienst. En ongeveer tegelijkertijd en in diezelfde lijn ontstond de toen opzienbarende rooms-rode regeringscoalitie Lefèvre/Spaak (1961-1965). Ook in onze buurlanden

vond dit al spoedig navolging. Blijkbaar is het "zaad" dat Major tijdens de bezetting heeft uitgestrooid, niet enkel op zand en rotsgrond terecht gekomen!

Waarover na de oorlog niet of nauwelijks nog werd gesproken, was de rol en de betekenis van de vakbeweging *tijdens de bezetting*, zodanig zelfs dat hiervan bij de huidige generaties vrijwel geen enkel besef meer bestaat, een volledige "black out", ...net alsof tijdens de bezetting de vakbeweging van de aardbodem was verdwenen. Allicht hadden de vakbonden hieraan ook geen behoefte. In een dergelijk milieu kijkt men steeds "vooruit" (niet voor niets was er een socialistische partijkrant "Vooruit" en in Gent hun Feestlokaal de "Vooruit"). Vakbeweging (niet langer clandestien) was opnieuw overgegaan tot "de orde van de dag", via georganiseerde en officiële vakbondswerking, in overleg met overheid en werkgevers, vooral aansturend op het afsluiten van jaarlijkse C.A.O.'s (collectieve arbeidsovereenkomsten), een sociaal beleid waarin België toonaangevend werd voor heel West-Europa. Enkel nog onder vakbondsmilitanten was er sprake van "beweging", meer bepaald dan in het algemeen kader van de nationale en internationale arbeidersbeweging. Want – zo dichtte Henriette Roland-Holst reeds in 1934 – "Dàn pas kan komen het nieuwe getijde!". Quod erat demonstrandum.

& & & & &

N.B. : Een paar tussentijdse bemerkingen van de auteur van deze vervolgserie :

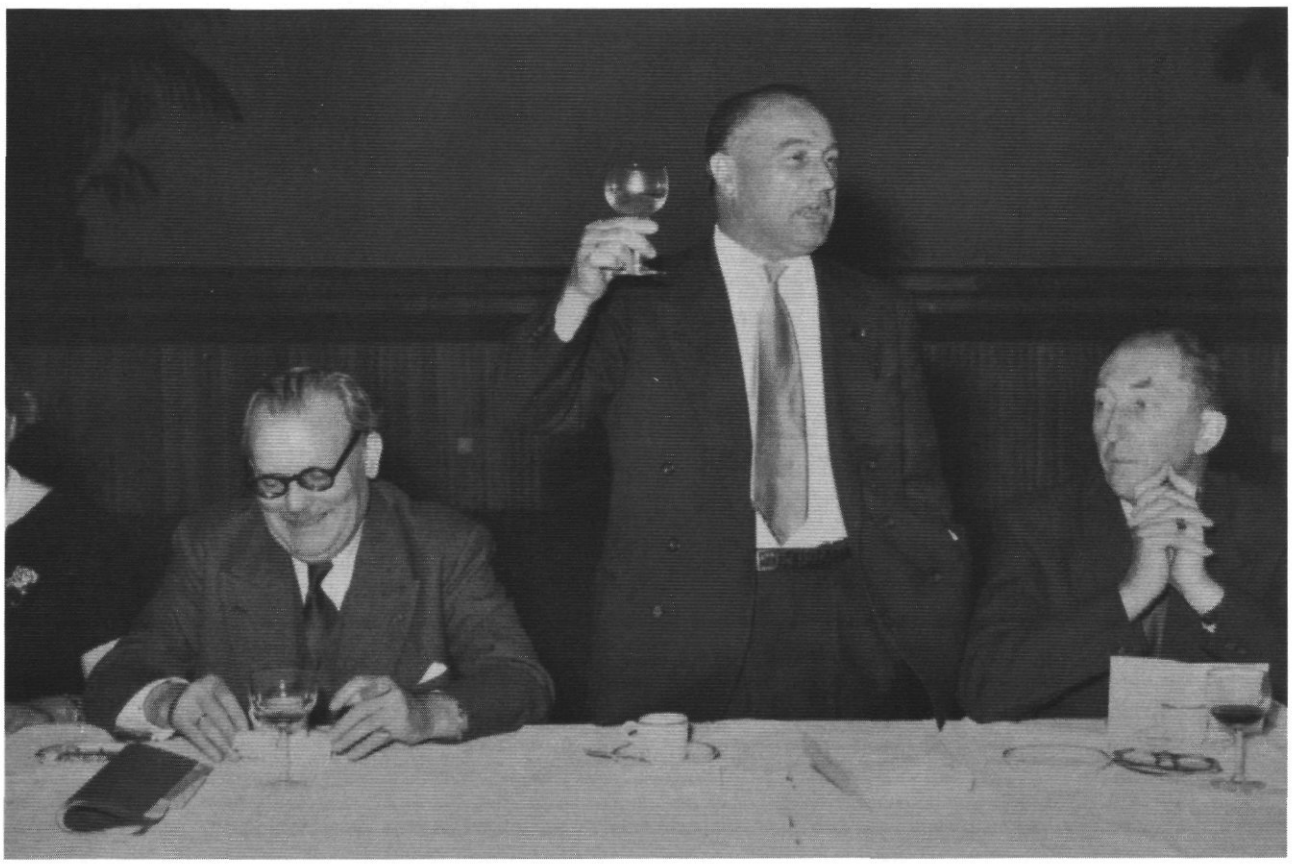
- Onlangs werd ik door een lezer begroet met de vraag: "Hoe gaat het nog met de *oorlog*?". Dit was zeker niet slecht bedoeld, wel integendeel, want hij bleek een fervente belangstelling te koesteren voor al wat verband houdt met de Tweede Wereldoorlog (bij velen niet ongewoon, en dat hebben handelaars in militaria én commercieel ingestelde uitgeverijen en media intussen allang zelf ontdekt!). Nochtans - om elk gebeurlijk misverstand te vermijden - wens ik nogmaals de aandacht erop te vestigen dat deze studie *niet* gaat over de oorlog maar wél over de bezetting,...en dat is *niet hetzelfde*, ook al is het een uiteraard een gevolg van het ander (in internationale conventies gelden hiervoor trouwens ook *aparte* regels en gedragsnormen). Of met andere woorden: het gaat hier niet over militairen, wapengekletter en krijgsverrichtingen, maar om het dagelijks leven van de gewone burger (mannen, vrouwen en kinderen) in ongewone tot buitengewone en soms zelfs extreme omstandigheden en voorwaarden. A la guerre comme à la guerre !

- Het Italiaans spreekwoord "Traduttore, traditore!" (vertalen is verraden!) indachtig, worden de citaten en getuigenissen in een vreemde taal (meestal in het Duits) hier steeds weergegeven in de oorspronkelijke taal, dit omwille van de authenticiteit en de "couleur locale". Maar het blijkt dat sommige lezers het daarmee nogal moeilijk hebben, meer bepaald zij die op school geen of onvoldoende Duits geleerd hebben en/of (voor zover dienstplichtig) destijds hun legerdienst helaas niet hebben doorgebracht in Duitsland (waar men desgewenst vrij snel nog aardig wat Duits kon bijleren in het prettig gezelschap van een welbespraakte *Fräulein*). Om hieraan tegemoet te komen, wordt voortaan voor iedere uitspraak in het Duits een Nederlandse vertaling ingelast, doch, om de leesbaarheid van de tekst niet te belasten met tussenvoegsels of voetnoten, gebeurt dit - onder een verwijzingsteken - bij het slot van ieder hoofdstuk.

VERWIJZING

(1) "De katholieke Kerk was altijd in tegenspraak met de filosofie van de "Verlichting". Het zat dan ook al van bij de aanvang fout wanneer de Kerk uiteindelijk die "Verlichting" zelf ter hand genomen heeft, weliswaar enkel onder druk van de publieke opinie want op geen enkel ogenblik was de Kerk zelf hierin geïnteresseerd. En ja, er was hier en daar wel een vooruitstrevende priester die met woord en daad in die richting een bepaalde houding kon aannemen. Daarmee belandde hij meteen in de werkelijke, zij het soms verschrikkelijke wereld van de ware christelijke geloofsgemeenschap";

(2) "En hij waagde zich duidelijk aan nog een ander en beslist zeer gedurfd bravourestukje. Om in eigen kamp de communisten in bedwang te houden, zocht hij bondgenoten in de christelijke vakbeweging, die zich tot dusver tegenover het socialisme zeer afstandelijk had opgesteld. Maar wat voor een aanbod! Na een "huwelijk" tussen beide grote vakbonden zou er enkel nog één eenheidsvakbond geweest zijn! Doch al spoedig verstomde hierover alle verdere berichtgeving".

Een typische Louis Major (tussen Achiel Van Acker en Arthur Houlot)
Foto Luc - collectie Heemkring De Plate

1982 : een harde kern van plaatselijke (intussen gedecoreerde) ACV-vakbondsleiders, de "mannen van Cardijn", met o.m. Frans Van Leenhove, Clement Bil en Michel Lootens.

ERRATA "*LEVEND SCHAAKBORD*" (Y. Dingens), in De Plate, januari 2013.

p. 8, lijn 19: vóór: "in de grote zaal" inlassen: ontvangen
p. 9, lijn 33: Hier is een ganse regel weggevallen: (zullen door) aangepaste teksten gedurende gans de vertoning het publiek (zowel ...)
p. 10: bij "*Noten en Bronnen*" nr. 1 bijvoegen: en Encyclopedia Britannica, Micropedia, 1998, deel 3, p. 178.
noot 3, 2e lijn: lees: L'Echo d'Ostende van 16/05/1925
p. 11, lijn 1: lees: R. Tratsaert
noot 13, lijn 4: lees: Van Camps i.p.v. Van Campo
lijn 2: lees: 24/03/1950

Uitvaartverzorging - Funerarium

Jan Nuytten

Het **uitvaartkontrakt**
is de absolute **zekerheid**
dat uw begrafenis of crematie
zal uitgevoerd worden volgens
uw wensen en dat uw familie
achteraf **geen financiële**
beslommeringen heeft

Stuiverstraat 470
8400 Oostende
tel. 059/80.15.53

Met steun van de Vlaamse overheid

Provincie West-Vlaanderen
Door mensen gedreven

AFGIFTEKANTOOR
8400 - OOSTENDE 1
P.408954

MAANDBLAD

MEI 2013

VERSCHIJNT NIET IN JULI EN AUGUSTUS

DE PLATE

V.U. Jean Pierre Falise, Hendrik Serruyslaan 78/19 - 8400 Oostende

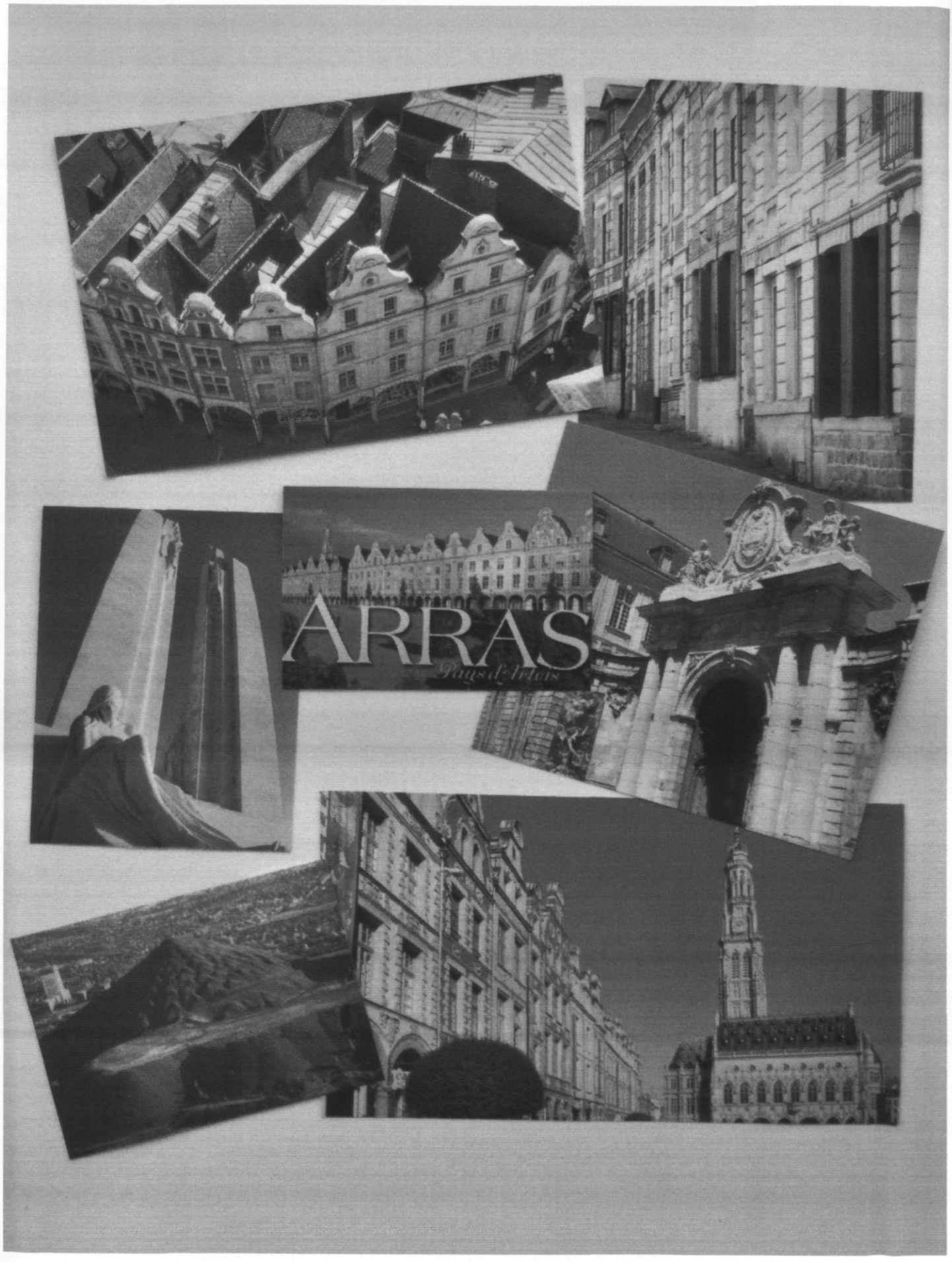

Foto: Valère PRINZIE

ISSN = 1373-0762

DE PLATE

TIJDSCHRIFT VAN DE KONINKLIJKE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING "DE PLATE" (V.Z.W.) - OOSTENDE.

Prijs Cultuurraad Oostende 1996.

Vormings- en ontwikkelingsorganisatie en Permanente Vorming.

Aangesloten bij de CULTUURRAAD OOSTENDE en HEEMKUNDE WEST-VLAANDEREN.

Statuten gepubliceerd in de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad d.d. 1-2 mei 1959, nr. 1931 en de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 16 juni 2004.

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen getekende bijdragen en weerspiegelen niet noodzakelijk de opinie van de Kring.
Tekstovername toegelaten na akkoord van auteur en mits vermelding van oorsprong.
Ingezonden stukken mogen nog NIET gepubliceerd zijn.
De auteurs worden er attent op gemaakt dat bij elke bijdrage een bronvermelding hoort.

JAARGANG 42
NUMMER 5
MAAND mei 2013

Prijs per los nummer: € 1,50

IN DIT NUMMER:

Blz. 113: **F. GEVAERT**: De metamorfose van de haven van Oostende (deel 32).

Blz. 121: **R. DE CLERCK:** Het bedrijventerrein Plassendale avant la lettre: een levertraanfabriek in 1903.

Blz. 130: **B. VANTOURNHOUT**. Het verdwenen Mediacenter te Oostende: een brokje nostalgie.

Blz. 131: **L. ANCKAERT**: Het credo van de visser. Vissersmissen vormen een jaarlijks hoogtepunt voor zeelieden en hun familie.

KONINKLIJKE OOSTENDSE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING DE PLATE

Correspondentieadres : Heemkring De Plate, Langestraat 69, 8400 Oostende.
Hoofdredacteur en verantwoordelijke uitgever: Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende.

Rekeningen : IBAN: BE81 3800 0966 6224
BIC: BBRUBEBB

Website: www.deplate.be
E-mail: plate.oostende@telenet.be

Het Bestuur

Erevoorzitter:
Omer VILAIN, Rogierlaan 38/11, 8400 Oostende.

Voorzitter:
Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende, tel. 059708815.
E-mail: falise.jp@scarlet.be

Ondervoorzitter:
Ferdinand GEVAERT, Duinenstraat 40, 8450 Bredene.

Secretaris:
Nadia STUBBE, Blauwvoetstraat 7, 8400 Oostende, tel. 059800289.
E-mail: de.plate@telenet.be

Penningmeester:
Fernand MUS, Salvialaan 5, 8400 Oostende, tel. 059501895.
E-mail: ferre.mus@skynet.be

Leden:
August GOETHAELS, Stockholmstraat 21/10, 8400 Oostende.
Jean HUYS, Groenendijkstraat 185, 8450 Bredene
Valère PRINZIE, Euphrosina Beernaertstraat 48, 8400 Oostende.
Emile SMISSAERT, Hendrik Serruyslaan 4/9, 8400 Oostende.
Johan VAN ROOSE, Kabeljauwstraat 5, 8460 Oudenburg.
Gilbert VERMEERSCH, Blauw Kasteelstraat 98/2, 8400 Oostende.
Koen VERWAERDE, A. Chocqueelstraat 1, 8400 Oostende.

Schreven in dit nummer:

Ferdinand GEVAERT: Duinenstraat 40, 8450 Bredene.
Rudy DE CLERCK:Violierenlaan 42, 8400 Oostende.
Brend VANTOURNHOUT: Zwaluwenstraat 156/2, 8400 Oostende.
Liselotter ANCKAERT.

MEI ACTIVITEIT

De Koninklijke Oostendse Heem- en Geschiedkundige Kring De Plate heeft het genoegen zijn leden uit te nodigen tot volgende activiteiten:

op donderdag 30 mei om 20.00 uur

in de conferentiezaal van het Centrum Familiekunde Vlaanderen, Regio Oostende, dr. L. Colensstraat 6, 8400 Oostende.

Onderwerp: **HET VERZET IN OOSTENDE TIJDENS DE NADAGEN VAN WO II. DE MACHTSSTRIJD TUSSEN VERZET EN STADSBESTUUR TIJDENS DE REPRESSIE.**

Spreker : **Elle DECLERCQ**

Oostende, Wereldoorlog II… tijdens de bezetting hebben verschillende verzetsgroeperingen een rol gespeeld in de stad. Na de bevrijding laten ze zich dan ook niet zomaar aan de kant schuiven. Er ontstaat een machtsstrijd tussen het verzet en de lokale gezagdragers, zoals het stadsbestuur.

In deze lezing gaan we dieper in op het repressieverhaal, de rol van het verzet en de machtsstrijd met het stadsbestuur over de bestraffing van echte of vermeende collaborateurs.

Spreker toont aan waarom het verhaal van Oostende tijdens en kort na de Tweede Wereldoorlog zo uniek is.

Elle Declercq is licentiate - master in de geschiedenis.

In 2008 studeerde ze af aan de Universiteit Gent met de scriptie *' Het Oostendse verzet in de nadagen van WO II. Een lokale studie naar de rol van het verzet in het naoorlogse machtsvacuüm van de bevrijding tot de eerste naoorlogse gemeenteraadverkiezing'*

Ze won de 'Jaarlijkse prijs Studiewerk' van de stad Oostende.

Op deze voordracht is iedereen welkom en de toegang is gratis.

1e JUNI ACTIVITEIT – HULDE AAN PASTER PYPE

Het Herdenkingscomité Paster Pype, dat onder de vleugels van onze Kring werkt, nodigt onze leden uit om op

Maandag 3 juni om 10.30 uur

deel te nemen aan de jaarlijkse hulde aan Paster Pype.

De plechtigheid begint om **10.30 uur** met een bloemenhulde aan zijn monument in de plantsoenen van de Sint-Petrus- en Pauluskerk, Jozef II-straat.

Daarna gaan wij naar het Paster Pype-kerkhof aan de Nieuwpoortsesteenweg waar, **om 11.00 uur**, door het Stadsbestuur, door de afvaardigingen uit de visserij- en zeevaartmiddens en het Herdenkingscomité Paster Pype bloemen op zijn graf gelegd worden.
Zo wakkeren wij de herinnering aan van de man die gedurende meer dan 40 jaar zoveel voor onze vissersbevolking heeft betekend.

2de JUNI ACTIVITEIT

zondag 9 juni om 8.00 uur

REIS NAAR ARRAS – VIMY EN NOTRE-DAME DE LORETTE

We vertrekken stipt om 8.00 u vanaf het Canadaplein.

Na Willemstad in Nederland verleden jaar reizen we dit jaar naar Arras in Frankrijk.

Via Moeskroen en Rijsel brengt de bus ons naar onze bestemming, zo'n 140 km van Oostende.

Al om 10.00 u stappen we af op de 'Grand Place' waar we onmiddellijk het terras van bistro ' Le Cercle' innemen voor een koffie.
Vandaar vertrekken we op ontdekkingstocht onder begeleiding van gidsen door het centrum van Arras. We bezoeken het Belfort (Unesco), het stadhuis en de markten.

Om 12.00 u stappen we het restaurant ' La Rapière ' binnen waar het menu er als volgt uitziet:

Flan de Maroilles maison
*
Paupiette de veau forestier
*
Terril du Nord
*
Café ou Thé

1/4 fles wijn en water uit de carafe is inbegrepen en de Kring biedt u als aperitief een Kir cassis au vin blanc aan.

Na het tafelen pikt de bus ons aan het restaurant op en vertrekken we naar het 'Canadian National Vimy Memorial' op 12 km boven Arras. Vandaar hebben we historische uitzichtpunten over de streek.

Dan rijden we nog 5 km verder naar 'Notre-Dame de Lorette', de grootste Franse militaire begraafplaats in Frankrijk. Een erewacht van vrijwilligers ontvangen sinds 1920 de bezoekers en onderhoudt er de eeuwige vlam.

Via Bethune waar we nog een laatste stop houden op de 'Grand place' vooraleer we richting Stad aan zee rijden, waar we ruim nog twee uur de tijd zullen hebben om de zon te zien zakken in de zee.

Inschrijven doe je door **€ 50** per persoon te storten op rekening **BE81 380-00966 6224, De Plate.** De stortingen moeten binnen zijn vòòr 2 juni.

Er zijn maar 50 plaatsen dus wees er vlug bij.

250856

DE METAMORFOSE VAN DE HAVEN VAN OOSTENDE (deel 32).

door **Ferdinand GEVAERT**

De Pakketbotenkaai: van "Batterie de la Débarcadère" tot "Cruisekaai" (deel 14).

In 1988/1989 concretiseerde zich het plan van de R.M.T. om een "jumbo-ferry" (1) te laten bouwen en in te zetten op de lijn tussen Oostende en Dover. Het schip, de "Prins Filip", werd in 1992 in de vaart gebracht.

Door de gespecifieerde afmetingen van het schip (lengte, breedte en diepgang) was het noodzakelijk een nieuwe in- en ontschepingsbrug, met twee niveaus en aangepaste infrastructuur te bouwen. De geschikte plaats was post 3, 4 en 5, waar reeds vroeger in 1979 een landhoofd gebouwd was, (zie deel 30, jg. 43, blz. 2013-34). Door de diepgang van het vaartuig, 6,50 m, was het noodzakelijk de waterdiepte in de toegang van de haven, de havengeul en de ligplaats aan de kaai, aan te passen. Daar de constructie van de Pakketbotenkaai slechts ontworpen was voor schepen met een maximum diepgang van 4,50 m, was het onmogelijk ter plaatse van de kaaimuur de geul uit te diepen tot het noodzakelijk nieuw peil. Drie meter uit de kaai werd een reeks buispalen geheid, waaraan het schip kon meren na het baggeren tot voldoende waterdiepte. De stabiliteit van de kaai werd zodoende niet aangetast. Zo ontstond er in de praktijk een nieuwe kaailijn. Gelet op de breedte van het nieuwe schip lag de middenlijn, of as, van de nieuwe carferrybrug op 18 m uit de kaai te liggen (2).

Een voorontwerp van de nieuwe cfbrug, nr. 4, en de nieuwe kaai-infrastructuur, werd opgemaakt door de technische diensten van de R.M.T. De uitvoeringsplannen werden opgesteld door het Kopenhaagse studiebureau Knud E. Hansen, (Denemarken). Bureau dat ook gekend was en is voor het ontwerpen van carferries en andere gespecialiseerde schepen en diverse kaai-infrastructuur.

Het ontwerp van de carferrybrug week af van de vorige, met uitzondering van de nieuwe carferrybrug 1, niet alleen door de afmetingen en capaciteit, doch ook door het concept. De brug kon gelijktijdig in- en ontschepen op twee niveaus (beneden- en bovengaragedek) en twee rijen voertuigen naast elkaar op de twee niveaus. De twee bruggen (onder en boven) steunden aan het scheepsuiteinde op een vlot,, dat instelbaar was in de hoogte door het bijvullen of ledigen van het ballastcompartiment (3). Daar de eigenlijke bruggen niet afgesteund werden op het schip, zonk het vlot dieper af wanneer er lasten op de bruggen kwamen, waarbij niveauverschillen optraden tussen schip en bruggen. De niveauverschillen werden gecompenseerd door lange linkspans, die verbindingen maakten tussen schip en bruggen. Lang, om de overgangshoeken binnen berijdbare grenzen te houden. De linkspans hadden een lengte van 10,45 en 15,58 meter. De totale lengte van cfbrug 4 bedroeg, of bedraagt, 82,30 m. (zie fig. nr. 242).

De brug werd wordt, beschermd door een in de hoogte instelbare fender.

De werken voor de bouw van de installatie werden aangevat op 1 februari 1990. Op 21 juni 1991 werd het eerste brugelement ter plaatse gemonteerd. Op 27 september 1991 was carferrybrug bedrijfsklaar (4).

Daar op de nieuwe jumbo ferry "Prins Filip" het in- en ontschepingsstation op het hoogste passagiersdek gelegen was, bij hoog water meer dan 10 meter boven de kaai, moesten er specifieke voorzieningen voor de in- en ontschepende passagiers voorzien worden. Om ruimte te scheppen voor de passagierskoker en in- en ontschepingstoren met hydraulische gangway, werd de in de jaren dertig van vorige eeuw gebouwde afsluitingsmuur en galerij tussen de kaai en spoorwegstation, ter plaatse van posten 2, 3 en 4, gesloopt. De passagierskoker en gangway, uitgerust met rolpaden en

baggagerolband (transportband), werd gebouwd door de werkhuizen van de R.M.T. (zie figuur nr. 244).
Het kokersysteem, vertrekkende vanuit de passagiersterminal in het zeestation, was bedrijfsklaar bij het in lijn brengen van de jumbo ferry die de naam "Prins Filip" droeg.

De R.M.T. worstelde al vele jaren met gebrek aan ruimte op de kaaien en aanliggende infrastructuur, en vrachtcapaciteit op de ferries.

Eind de jaren zeventig en begin de jaren tachtig van vorige eeuw, na het in lijn brengen van de carferry "Prins Albert" (1978), waren er plannen bij de R.M.T. om een specifiek "ro-ro vrachtschip" te laten bouwen en een vrachtdienst in te stellen tussen Oostende en Dover, die uitsluitend begeleide vrachtvoertuigen (5) en "drops" (6) zou vervoeren. Er zouden slechts vrachtchauffeurs met eventuele bijrijder als passagier opgenomen worden. Een voorontwerp van een tweedeks ro-ro ferry werd door de technische diensten van de R.M.T. , met medewerking van de studiedienst van Cockerill Yards Hoboken (ir. Tom Resink), opgemaakt en een lastenkohier opgesteld. De daarop volgende aanbesteding resulteerde niet in een gangbaar haalbaar resultaat, zodat het plan werd afgevoerd.

Bij de voorstudie voor een "vrachtdienst" was het onmiddellijk duidelijk dat men naar nieuwe opties moest zoeken, zeker wat een in- en ontschepingsbrug (twee niveaus), in- en ontschepingsterrein (vrachtterminal) en toegang tot de gebeurlijk nieuwe locatie aangaat.

De nieuwe locatie werd gevonden op het einde van de Cockerillkaai (Diepwaterkaai) waar voldoende ontwikkelingspotentieel was. De terminal zou zich bevinden tussen de kaai en de Slijkensesteenweg, vanaf de Voorhavenbrug tot het nieuw stapelhuis aldaar. Een K.B. werd uitgevaardigd waarbij de kaai en terrein in beheer werd gegeven aan de R.M.T. De procedures werden gestart en uitgevoerd om de aldaar gevestigde uitbatingen, die slechts een precaire toelating hadden, te ontruimen en eventueel te slopen (7)..

Eén van de benaderingen van het project was het uitbouwen van een alternatieve route naar de vrachtterminal aan de Slijkensesteenweg, die vanaf de autosnelweg (Kennedyplein-De Bolle) direct de Slijkensesteenweg zou bereiken en daardoor de stadskern van Oostende links zou laten liggen. Deze route zou later, 1998-2001, werkelijkheid worden.

Het project van een "vrachtdienst" werd echter zonder uitvoering afgevoerd.

De komst van de jumbo-ferry(ies) zou nog heel wat problemen met zich brengen die vooraf een oplossing vergden, (met aanlegplaats aan de Pakketbotenkaai). De grote capaciteit aan vrachtwagens zou bij het aanmelden en verlaten van de terminal op het stationsplein en Leopold III laan, een verkeersinfarct veroorzaken, indien de verkeersstroom niet vroeger afgeleid werd naar een andere route en toegang.

Ook was het carferryterrein te klein om een volledige lading van vrachtvoertuigen op te nemen voor in-en ontscheping. Het ontwerp voor de eerste "jumbo" stelde dat er 1.750 strekkende meters vrachtvoertuigen moesten kunnen inschepen, wat meer dan 110 vrachteenheden betekende. Een enorm cijfer volgens de toen geldende normen.

De oplossing werd gevonden in een ontwerp om het T.R.W.-terrein (8), gelegen aan de Stapelhuiskaai (zie fig. nr. 243), om te vormen tot vrachtterminal, met gelijkvloerse toegang tot de Pakketbotenkaai en de nieuwe in- en ontschepingsbrug (cfbrug 4), door middel van een doorsteektunnel onder de de Smet de Nayerlaan. Daartoe moest de oprit ter hoogte van post 5 geslecht worden, (zie fig.nr.245).

De werken en omvormingen werden uitgevoerd in de periode 1989-1992, en waren functioneel vanaf de indienststelling van de jumbo-ferry "Prins Filip", (15 mei 1992).

Op 1 maart 1997 werd alle activiteit van de Regie voor Maritiem Transport gestaakt en begon de ontbinding van de staatsrederij.

Op 1 maart 1997 werd door de rederij Holyman Sally een dienst ingericht naar Ramsgate waarheen de schepen van de Oostende-Doverlijn ook voeren na het afvoeren van Dover als bestemming eind 1993. De zogenaamde "fastferries" (Chemin de fer en Rapide) van deze rederij maakten gebruik van cfbrug nr.1. Op 6 maart 1998 werd de lijn overgenomen door een nieuwe rederij, Hoverspeed-Holyman, die de uitbating uitvoerde met catamarans. Eind december 2002 werd de lijn opgegeven.

Ten behoeve van deze rederij werd het carferrygebouw grondig aangepast, de overdekte voertuigenhal werd omgebouwd tot grootwarenhuis voor pseudo "duty-free" goederen. Heden ten dage is de toestand van het gebouw nog steeds zo. De passagierskoker werd uitgebreid tot carferrybrug 1.

In 1998 werden carferrybruggen 2 en 3 ontmanteld en de waterbouwkundige kunstwerken gesloopt. In 1998 werden de beide jetfoils en de vlottende jetfoilterminal verkocht aan een Duitse rederij en overgebracht naar Duitsland.

In 1998-2000 werd onder het beheer van het Autonoom Gemeentelijk Bedrijf Haven Oostende op posten 2, 1 en 6 van de Pakketboten-/Istanbulkaai een "cruisekaai" gebouwd door een nieuwe kaaimuur te bouwen een drietal meter uit de oude kaai en deze te verbinden met een kaaiplatform tot aan de oude muur. Op 28 mei 2000 werd de nieuwe kaai ingehuldigd ter gelegenheid van de aankomst van een eerste cruiseschip. De jetfoilterminal werd omgebouwd tot "cruiseterminal".

In 1998-1999 werd het zijlaadplatform van de voormalige carferrybrug 3 na aanpassingen gemonteerd naast carferrybrug 4 en op 15 november 1999 in bedrijf genomen. In 2000 werd de passagierskoker van carferrybrug 4 doorgetrokken tot op het zijlaadplatform.

In 2004 werd de toegangsweg naar de carferryterminal, de Leopold III laan, volledig heraangelegd, van het Vuurkruisenplein tot het eveneens heraangelegd stationsplein, en teruggebracht van vier tot twee rijstroken. Op het volledig gewijzigd stationsplein werd de beeldengroep "de vissersvrouwen" geplaatst.

In 2004/2006 werd een wachtkaai gebouwd aan de oostelijke zijde van de toegang tot de Demeysluis, na sloop van het houten steiger- en remwerk aldaar. De Cockerillkaai werd voorzien van een uitgebreide kaaikop die aansloot op de wachtkaai. Een hydraulische wipbrug werd geworpen tussen de wachtkaai en het landhoofd van carferrybrug 4. Zodoende werd een gelijkvloerse en rechtstreekse verbinding gemaakt tussen de Pakketboten- en de Cockerillkaai, dit om te voldoen aan de eisen van het Schengenakkoord, (vrij verkeer van personen in de E.U.-Oostends havengebied is grenspost).

In 2012 werden de werken gestart voor de ombouw en modernisatie van het spoor- en zeestation. Hierbij werden o.m. de voormalige douanezaal en de cruiseterminal gesloopt als onderdeel van reusachtige aanpassings- en nieuwbouwwerken. "But that is another story".

(wordt vervolgd)

VERWIJZINGEN

(1) Jumbo-ferry: in analogie met "jumbo-jet", een ferry (overzetboot - veerboot) van grote afmetingen en vervoerscapaciteit van vrachtwagens en personenwagens, verspreid over meerdere scheepsdekken (al of niet ophaalbaar - portable car-deks - mezzanine).

(2) De afmetingen van de "Prins Filip" zijn: 163,40 x 27,70 x 6,50 m. (laatste schip gebouwd voor de R.M.T.

(3) Compartiment: een deel van de waterdichte indeling van een scheepsromp, dubbelbodem van een schip of vlot, of tank.

(4) De jumbo-ferry "Prins Filip" werd op 15 mei 1992 in lijn gebracht tussen Oostende en Dover.

(5) Begeleide vracht: een vrachtwagen, al of niet geleed (trekker met oplegger, vrachtwagen met aanhangwagen), met chauffeur.

(6) Drop : oplegger zonder trekker (zie ook blz. 2012-153 en fig. nr. 212).

(7) Zo verdween het kantoor van de John Cockerill Line (Oostende-Tilbury - deel 8, blz. 2006-168 -169, en -172), het kolenpark van Lahaey en een pompstation van Esso. Deze vestigingen hadden een precaire concessie, (d.w.z.: zolang de overheid geen behoefte had het terrein voor eigen doeleinden te gebruiken).

(8) T.R.W. : letterwoord voor "Transport Rail-Weg". Systeem waarbij opleggers (drops) van het wegvervoer getransporteerd werden per spoor ,op treinwagons, tussen T.R.W.-stations. De Oostende-Doverlijn participeerde in dit genre van vervoer, als Kanaalschakel, waarbij de opleggers verhandeld werden op en van spoorwegwagons op een terrein gelegen aan de Stapelhuisstraat (overslagplaats) De opleggers werden tussen het terrein en de carferryterminal verhandeld door middel van de ro-rotrekkers van de R.M.T.

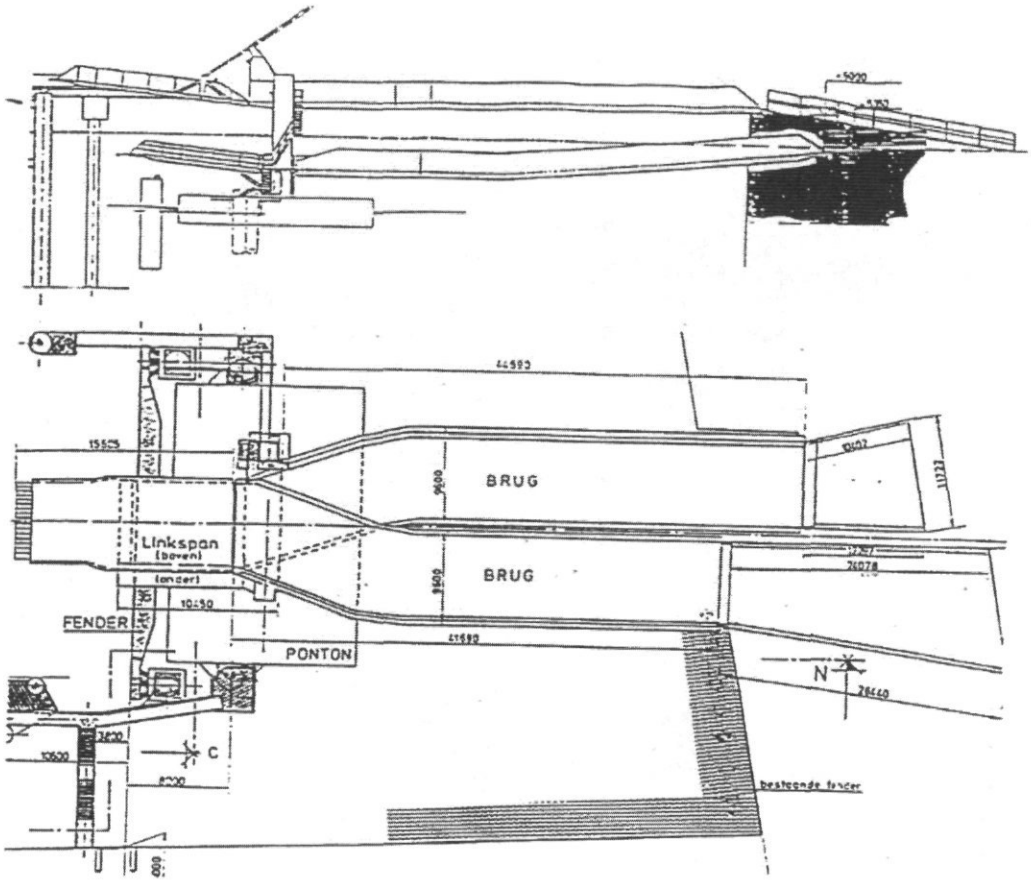

Fig. nr. 242 DE NIEUWE ONT- EN INSCHEPINGSBRUG GEBOUWD IN IN 1991 t.b.v. JUMBO-FERRIES, (Brug 4).

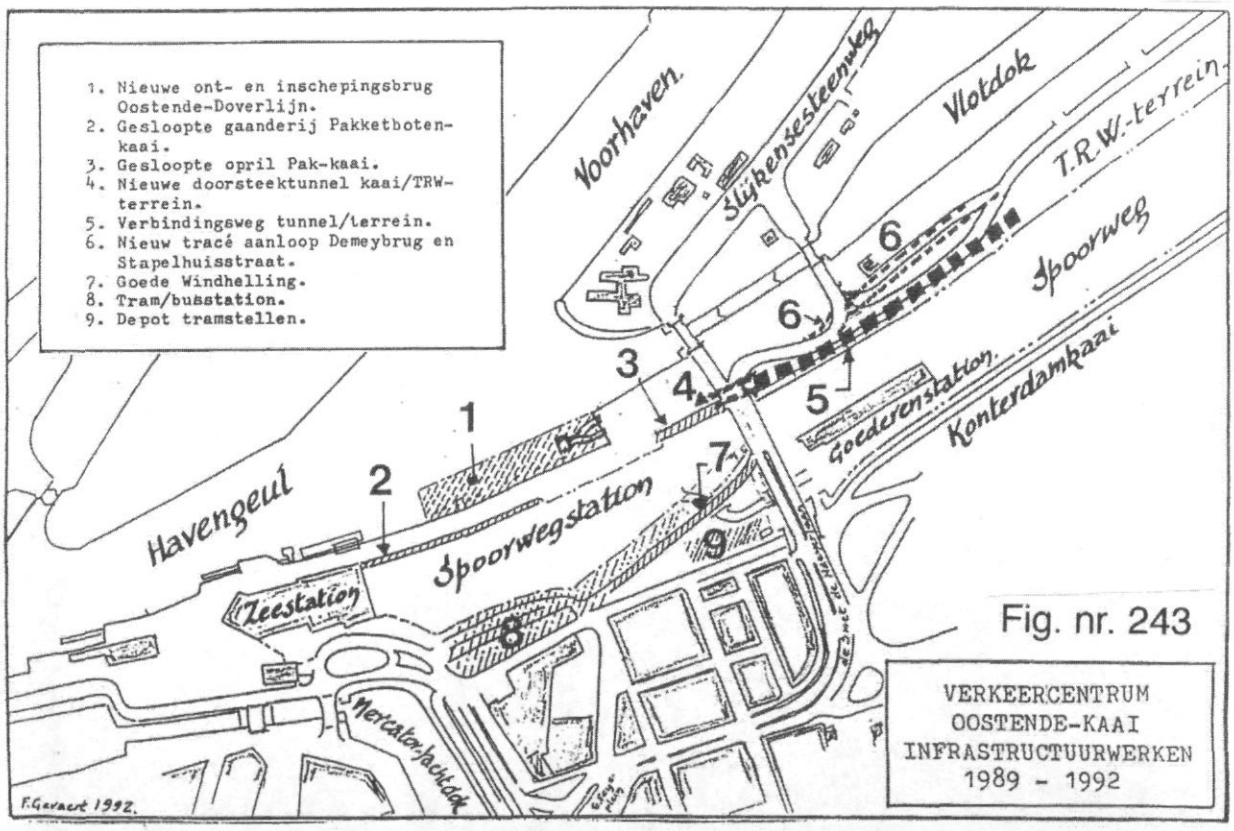
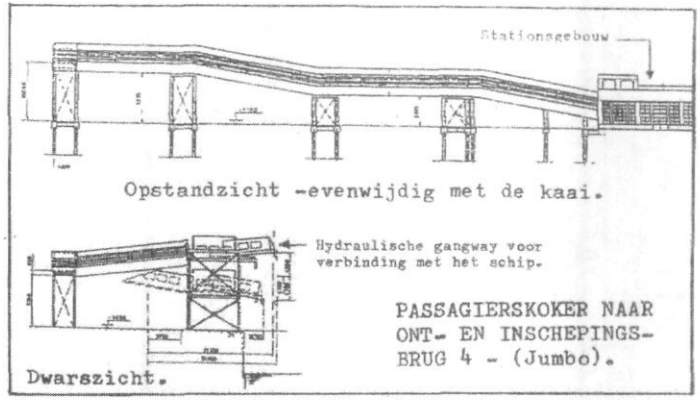
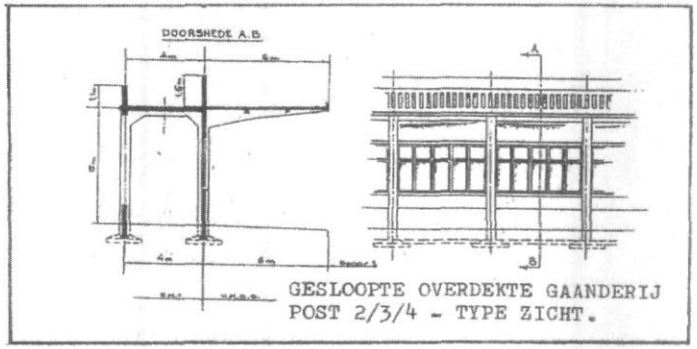
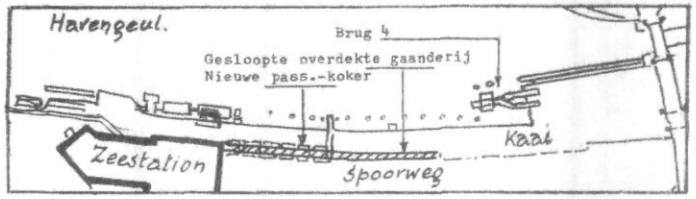

Fig. nr. 243

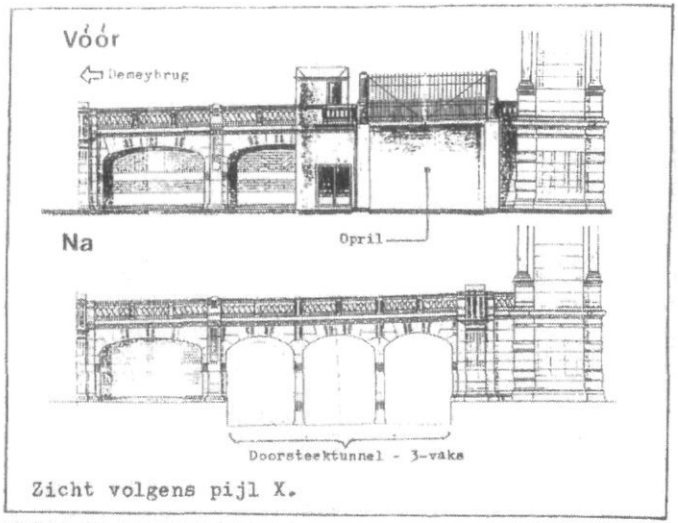

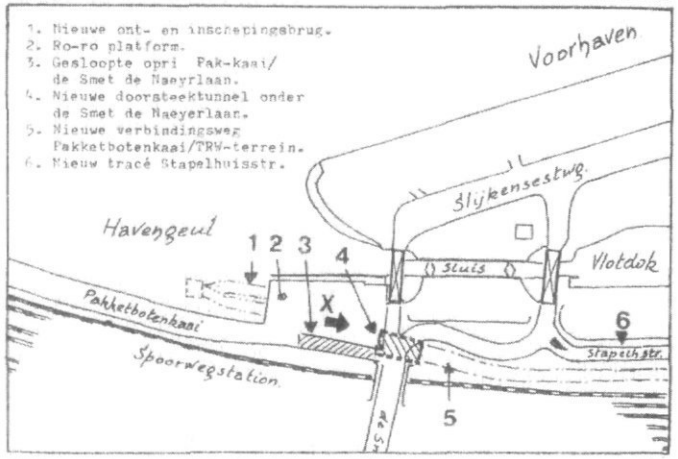

CARFERRY TERMINAL - NIEUWE PASSAGIERSKOKER OP DE VOORMALIGE PAKKETBOTENKAAI/OOSTENDE.

Fig. nr. 244

DOORSTEEKTUNNEL ONDER DE SMET DE NAEYERLAAN

Fig. nr. 245

Fig. nr. 246. Haven Oostende, Pakketbotenkaai, 2006. Zicht op carferrybrug 4. Centraal op de foto de tweeniveau's brug, links het zijlaadplatform. Links in de achtergrond de passagierskoker en hydraulische gangway. Bemerk de uitbreiding van de koker naar het zijlaadplatform. Rechts, op de oosteroever een mobiele hijskraan voor het verhandelen van containers, (tot 2008).

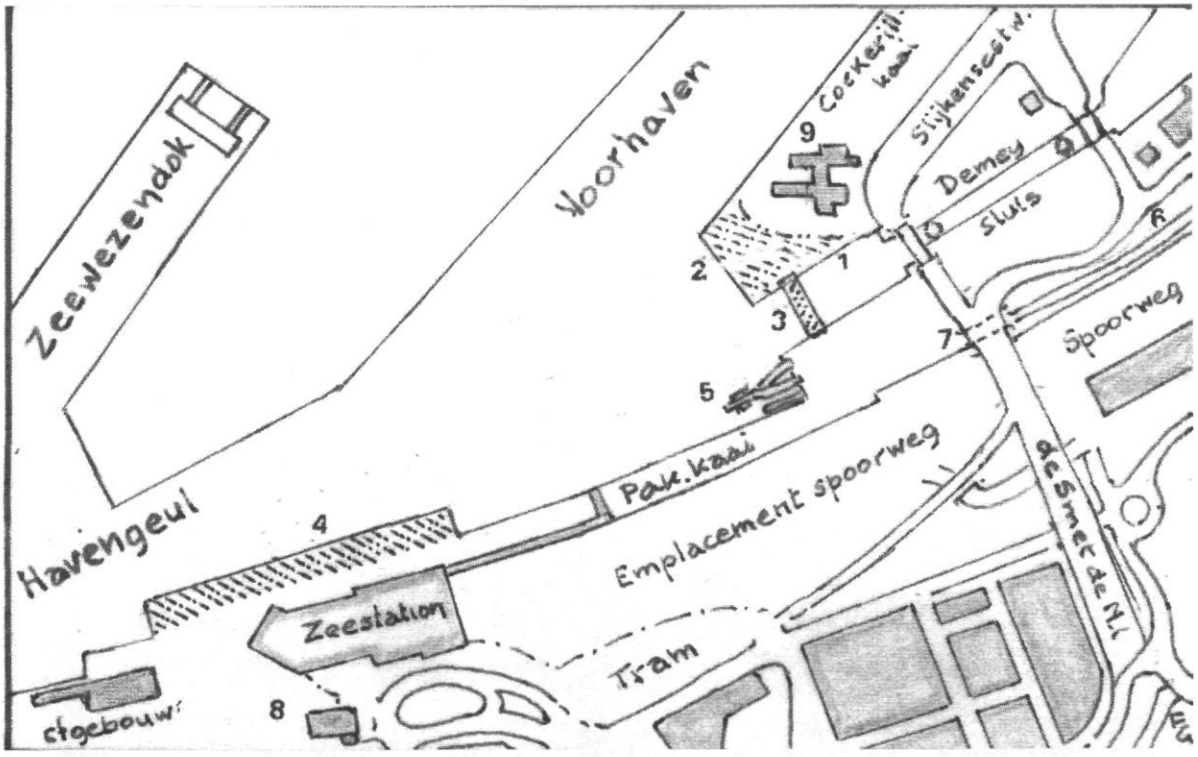

Fig. nr. 247.Haven van Oostende, 2006. Situatiekaart van de Cruisekaai, wachtkaai en "Schengenbrug. Legende: 1. wachtkaai; 2. kaai kop; 3. "Schengenbrug"; 4. Cruisekaai; 5. carferrybrug nr 4; 6. weg naar vrachtterminal (ex-TRW-terrein); 7. doorsteektunnel,. 8 carferry terrein, 9 Zeevaartschool

Fig. nr. 248. Haven Oostende 2006. De "Schengenbrug" tussen de Pakketboten kaai en de wachtkaai van de Demeysluis. In de achtgrond op de oosteroever bemerkt en gestapelde lege containers die een muur vormen omheen het Zeewezendok

Fig. nr. 249. Haven Oostende, 2012. Zicht op het in 1997 omgebouwde carferrygebouw met de "shopping area" in de voormalige overdekte voertuigenhal. Bemerk de passagierskoker die doorloopt tot op carferrybrug 1. Het carferryterrein werd in 2004 gedeeltelijk omgevormd tot openbare parking, (Churchillparking).

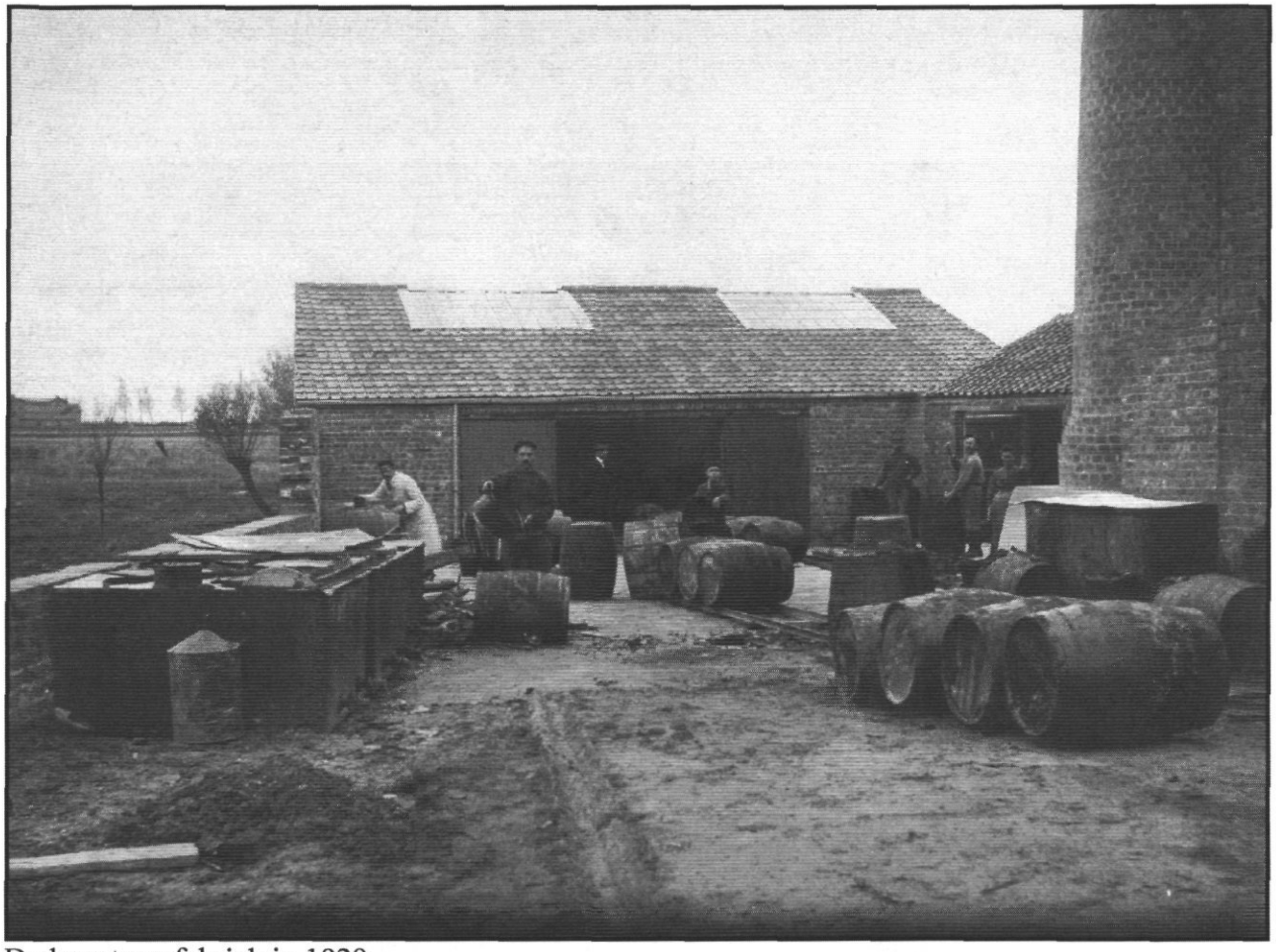
250857

Het bedrijventerrein Plassendale avant la lettre

EEN LEVERTRAANFABRIEK IN 1903

Zelfs Paster Pype was erbij betrokken

door **Rudy De Clerck**

De levertraanfabriek in 1929

In 2008 was er in het november-nummer van De Plate op pagina 223 een bijdrage gewijd aan een productie eenheid van levertraan in Oostende en later in Raversijde van Albert Ramon.

Ramon was echter niet de enige Oostendse producent van dit wondermiddel dat eind de 19e en tot midden de 20e eeuw door de geneesheren sterk werd aanbevolen bij allerlei kwalen.

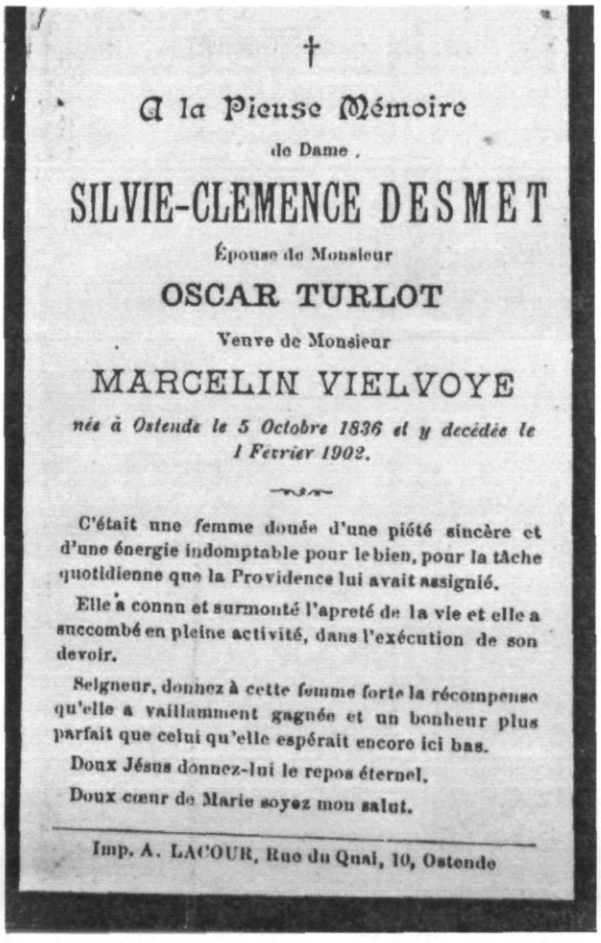
Inderdaad, ook in Plassendale werd in 1903 een fabriek opgericht die uiteindelijk zelfs nog tot 1975 actief is gebleven in de productie van levertraan. Het bedrijf had - zoals voor vele visverwerkende bedrijven in die tijd – een interessante, boeiende en soms bewogen geschiedenis. Intriges, naijver, laster, druk van hogerhand, alles was er aanwezig.

Maar wel ergens begrijpelijk als wanneer 'een vreemde' in een typisch agrarische gemeente een heuse fabriek wil komen oprichten. De schrik zat er in alsof dit nu het einde van de beschaving zou worden. Zelfs opperde men dat de koeien in de omgeving hierdoor melk van minderwaardige kwaliteit zouden produceren door die verschrikkelijke 'stanken'....

Het verhaal start eigenlijk met de familie **Marcellinus VIELVOYE** en **Silvia DESMET** (° 1836) midden de 19e eeuw in Oostende. Zij kregen een zoon op 1 oktober 1874 die dezelfde naam als de vader kreeg en hij werd later apotheker in de Oesterbankstraat aan het Hazegras. Hieronder zijn briefhoofd in 1903.

Apotheek VIELVOYE
36, OESTERBANKSTRAAT
HAZEGRAS
OOSTENDE

In 1875 stierf vader Vielvoye, dus een jaar na de geboorte van zijn zoon. Zijn echtgenote **Silvia** profileerde zich vanaf dan als handelaarster van "des huitres Anglaises" in de Fregatstraat.
Zij huwde zes jaar later, in 1881, met een bijna twintig jaar jongere man uit Wallonië, namelijk **Oscar Turlot** die samen met zijn broer Alfred in Oostende vertoefde. Oscar was in de huwelijksakte als "zonder beroep' ingeschreven. Silvia stierf uiteindelijk in 1902 en haar doodsprentje hiernaast insinueert toch het moeilijke leven dat zij heeft gehad.

†

A la Pieuse Mémoire

de Dame

SILVIE-CLEMENCE DESMET

Épouse de Monsieur

OSCAR TURLOT

Veuve de Monsieur

MARCELIN VIELVOYE

née à Ostende le 5 Octobre 1836 et y décédée le 1 Février 1902.

C'était une femme douée d'une piété sincère et d'une énergie indomptable pour le bien, pour la tâche quotidienne que la Providence lui avait assignié.

Elle a connu et surmonté l'apreté de la vie et elle a succombé en pleine activité, dans l'exécution de son devoir.

Seigneur, donnez à cette femme forte la récompense qu'elle a vaillamment gagnée et un bonheur plus parfait que celui qu'elle espérait encore ici bas.

Doux Jésus donnez-lui le repos éternel.

Doux cœur de Marie soyez mon salut.

Imp. A. LACOUR, Rue du Quai, 10, Ostende

Oscar Turlot was zonder twijfel een zeer bedrijvig man. Hij stond bijvoorbeeld vanaf 1896 op de verkiezingslijst van de Katholieken en ontpopte zich als een vurig strijder tegen het toen opkomend socialisme, onder andere in de "Association Catholique". Bovendien werd hij "négociant en spititueux" en bekwam jaarlijks een concessie voor de bevoorrading van sterke dranken aan de vloot voor het visserijtoezicht en de visserijschool. Naast vlees, meel, koffie, kruidenierswaren, aardappelen en stokvis was er ook behoefte aan sterke drank aan boord. In 1893 bijvoorbeeld bedroeg zijn levering 1085 liter jenever, goed voor 3968 Frank. Later noemde hij zich "industrieel". Ook was hij regelmatig voorzitter van een kiesbureau in de Kursaal.

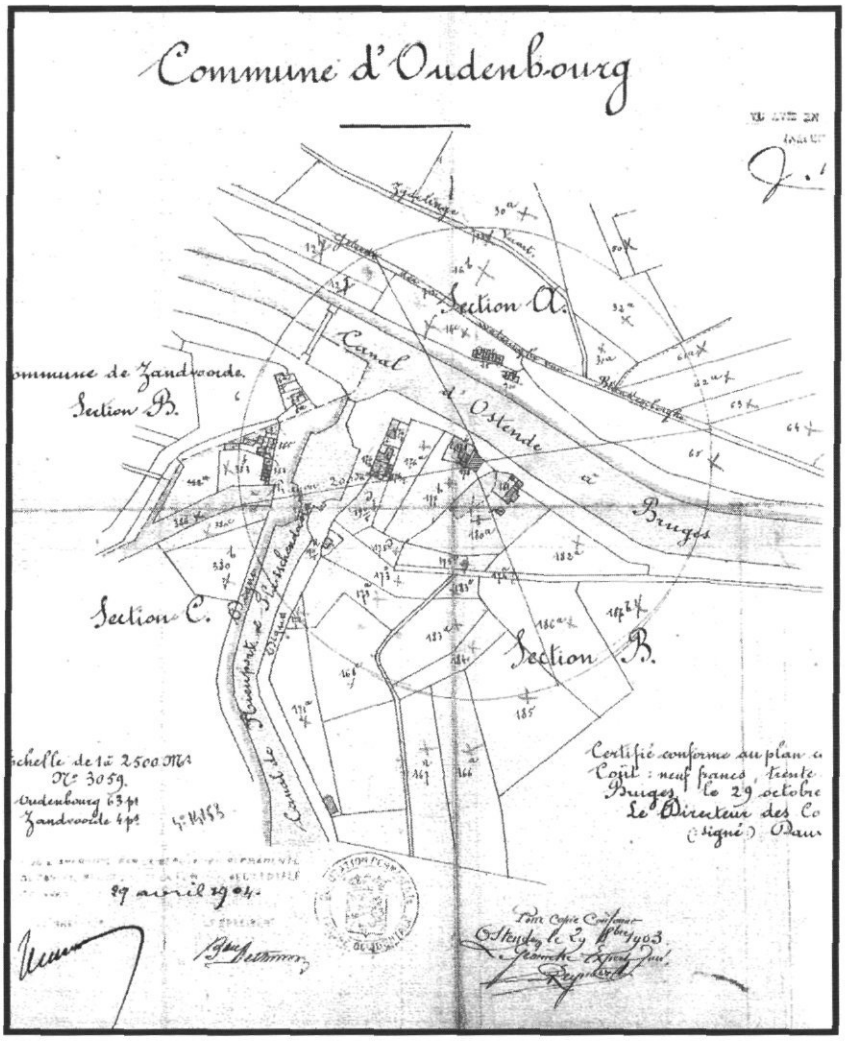
In 1900 verscheen in het november-nummer van 'Le Carillon' een advertentie "La nouvelle fabrique de conserves de poissons O.TURLOT- Bureau rue de Bruges (Hazegras), fabrique Place Boudouin" (Petrus en Paulusplein). De producten waren haringen, zoals rollmops, Bismark en Baltique. Of dat bedrijf een lang leven beschoren was is twijfelachtig en evenzeer de vraag of het om doorverkoop was en niet uit eigen productie.

La nouvelle fabrique de Conserves de Poissons
O. TURLOT, OSTENDE
offre à partir de ce jour ses produits :
ROLLMOPS de Berlin sauce blanche ou aromatique.
BISMARK Harengs à la sauce piquante.
DÉLICATESSES » entiers ou en filets.
BALTIQUE » extra fins sans arêtes.
FILETS de Harengs baltique sauce DEMIDOFF.
EN TONNELETS OU EN FLACONS.
S'adresser { BUREAU : RUE DE BRUGES, 56. / FABRIQUE : PLACE BOUDOUIN, 2.

Zoon **Marcellinus Vielvoye** had als apotheker blijkbaar het productieproces van levertraan onder de knie want in de zomer 1901 stond hij reeds vermeld als exposant bij een commerciële beurs van "handelaars en industriëlen" in Oostende met als tentoongesteld product "huile de foie de morue".

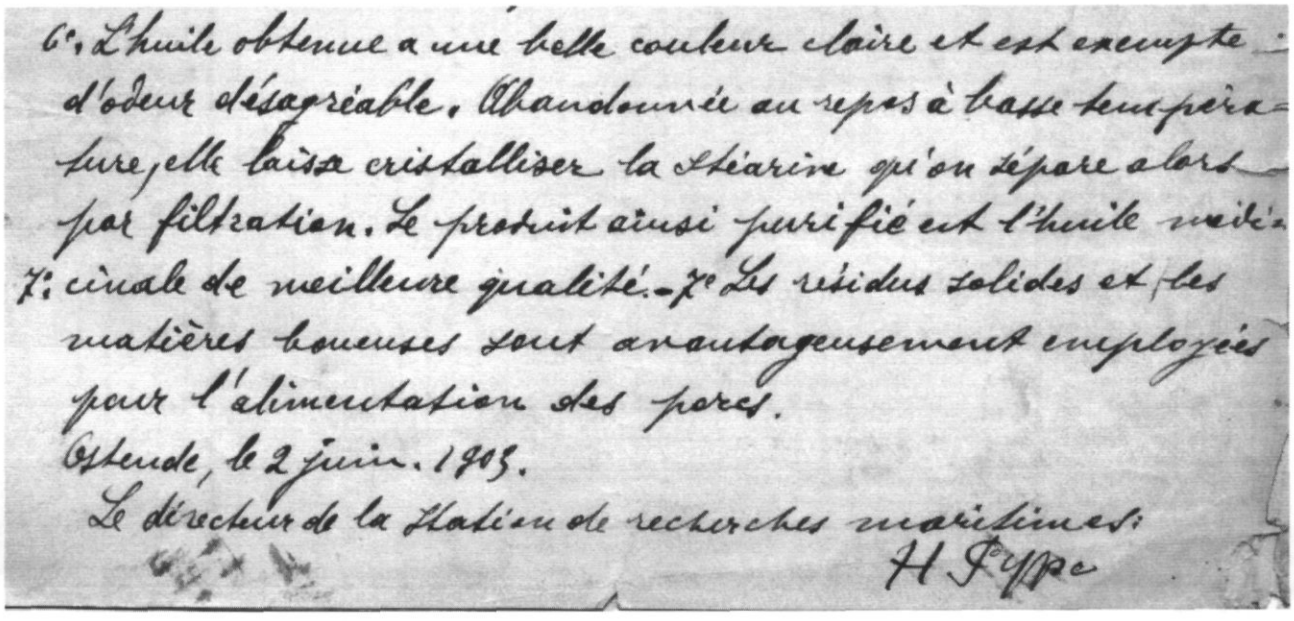
Waar en hoe hij precies die traan bereidde is niet bekend en dat zal wel ergens op een artisanale wijze gebeurd zijn. Hoe dan ook, er ontstond een samenwerking tussen de apotheker (als kennisgever) en stiefvader Oscar Turlot (als handelaar) en in november 1903 werd de officiële toestemming gevraagd voor het oprichten van een levertraanfabriek in Plassendale aan het kanaal Oostende-Brugge. Hieronder het situatieplan met in het midden de bewuste Sectie B 178.

Bijgevoegd aan de aanvraag was er een gedetailleerde en deskundige beschrijving in zeven punten van het volledige fabricatieprocédé door ene H. Pype, Directeur van het "Station de recherches maritimes d'Ostende", zie hierna het laatste deel ervan. Het kookproces verliep in een stoomketel onder lichte druk (1/2-1 atmosfeer), zodat de levers volledig ontbonden werden en de olie vrij kwam. Nadien werd die olie gedecanteerd en afgetapt en aldus klaar was als medicinale levertraan. De vaste overblijvende massa werd dan nog geperst om olie van tweede kwaliteit te leveren. De overblijvende massa was voorzien voor de voeding van varkens ! Roland Desnerck vermeldde in zijn woordenboek dat dit in de volksmond en in de visserij "prut" werd genoemd.

Bij nader toezien bleek die brief van de hand van niet minder dan "Paster Pype" te zijn. Deze veelzijdige Oostendse figuur bleek immers in maart van datzelfde jaar een wetenschappelijk congres (conférences professionelles) georganiseerd en geleid te hebben in de laboratoria van de 'Vrije Visserijschool' in de Velodroomstraat. Met verschillende onderwerpen, waarvan één ervan op woensdag 25 maart 1903 de volgende was: " Préparation et traitements des huiles de poisson-foie de morue - " ! Zijn gedetailleerde kennis in die brief kwam dus blijkbaar uit de notulen van dit congres. Bovendien was er ook in die beroepsschool een 'directeur scientifique' en een 'chimiste' in functie die hem zeker geholpen hebben met de technische uitleg..

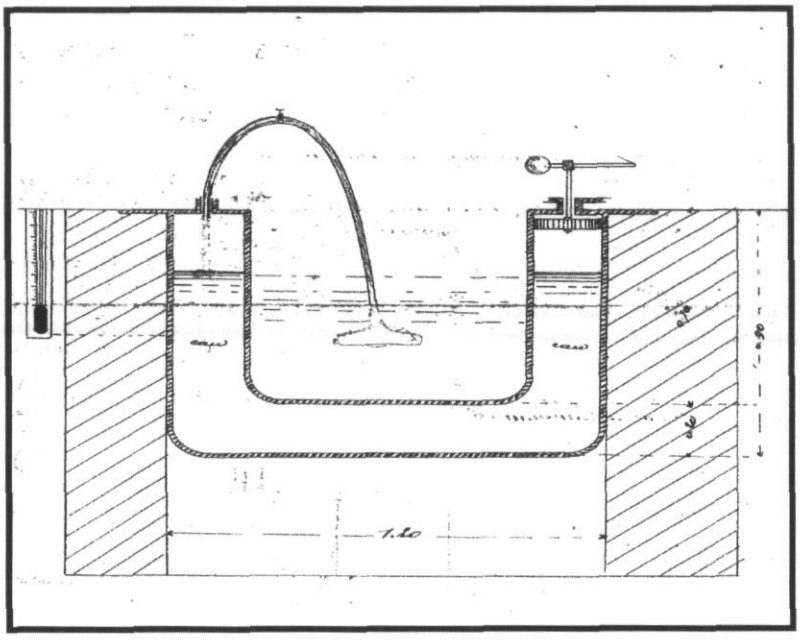
Bovendien zal er ongetwijfeld een goede band bestaan hebben tussen apotheker Vielvoye en Paster Pype. De toevoeging van die brief aan het dossier zal wel gediend hebben om gewicht in de schaal te brengen bij die aanvraag.

6°. L'huile obtenue a une belle couleur claire et est exempte d'odeur désagréable. Abandonnée au repos à basse température, elle laisse cristalliser la stéarine qu'on sépare alors par filtration. Le produit ainsi purifié est l'huile médicinale de meilleure qualité. - 7° Les résidus solides et les matières bouseuses sont avantageusement employées pour l'alimentation des porcs.

Ostende, le 2 juin. 1903.

Le directeur de la Station de recherches maritimes:

H Pype

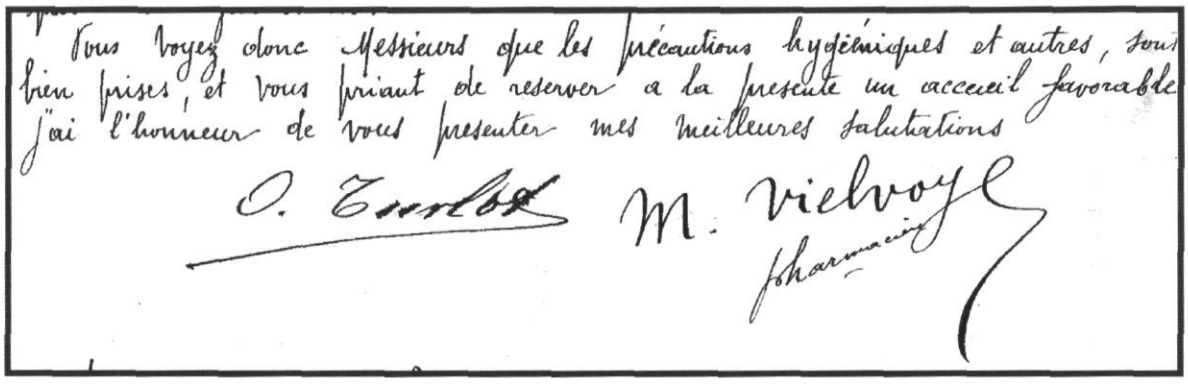
De technische schets van de ketel zoals uit het dossier van 1903

Gemakkelijk is het van in het begin zeker niet gegaan. Vermits het buurtonderzoek had geleid tot een gezamenlijk protest van niet minder dan 37 omwoners, waaronder 9 die niet in staat waren om zelf een handtekening te zetten maar hun kruisje werd wel bevestigd door twee getuigen!.

Blijkbaar was het dossier van Vielvoye en Turlot niet volledig genoeg en zo volgde er een tweede brief in december met meer specifieke uitleg door Vielvoye, zoals (vertaald uit het Frans):

- om onaangename uitwasemingen voor de buren te vermijden zijn de kuipen overdekt met een leiding boven de ketel om de dampen naar de schouw af te voeren. Die schouw is verhoogd met zeven meters boven de nok van het dak.
- de afval, die een uitstekende meststof is, zal regelmatig door de landbouwers worden opgehaald.
- de basismaterie wordt met stoom behandeld.

Hieronder het briefeinde van deze aanvraag met beider handtekeningen.

Vous voyez donc Messieurs que les précautions hygiéniques et autres, sont bien prises, et vous priant de réserver a la présente un accueil favorable j'ai l'honneur de vous présenter mes meilleures salutations

O. Turlot M. Vielvoye pharmacien

In een afzonderlijke brief van apotheker Vielvoye –ook eind 1903- was hij allesbehalve mals voor drie personen, nl. Van Houtte, Inghelbrecht en Casselman die zich als hoofd van de aanklagers hadden gemanifesteerd. Allen hadden met Vielvoye een aparte reden uit het verleden hiervoor:

- **Van Houtte**, een metser die Vielvoye eerst had gecontacteerd voor de bouw van de fabriek, maar die later –om een of andere reden - aan iemand anders toegewezen werd..
- **Inghelbrecht** was een buurtbewoner die de grond voor de fabriek had verkocht voor de (volgens Vielvoye) "enorme" som van 4 fr de m². Inghelbrecht baatte er lokaal een café en een kruidenierswinkel uit. Hij had blijkbaar de oppervlakte iets overdreven omdat een deel aan buren toebehoorde. Het terrein moest dus opnieuw opgemeten worden. Vielvoye beweerde dat Inghelbrecht op de hoogte was van zijn plannen voor de fabriek en als laatste argument zei hij dat hij ook de zoon van Inghelbrecht had geholpen bij zijn moeilijke studies. Pikant gegeven is dat de dochter van Inghelbrecht, Marcella, later in 1920 huwde met de verdere uitbater van het bedrijf , n.l. Adolphe Das (zie verder).
- **Casselman** was geen inwoner van Plassendale, maar bezat wel drie 'barakken' die volgens Vielvoye op staatsdomein lagen en op bevel van de Gouverneur moesten ontruimd worden. Ondanks dat bevel had Casselman toch de verkoop aangeboden voor 600 fr maar Vielvoye vond dat het maar de helft waard was, dus de verkoop ging niet door en vandaar zijn aansluiting bij de groep aanklagers…

Tenslotte wees Vielvoye er fijntjes er op dat vele mensen met een protest handteken dit deden na het ontvangen van enkele gratis biertjes van de lokale herbergier, ofwel met bedreigingen, ofwel met de angstboodschap van gevaar voor hun gezondheid.

De Bestendige Deputatie van de Provincie gaf in april 1904 dan toch een gunstig advies. Hierop tekende de gemeente Oudenburg beroep aan, rekening houdend met de vele protestbrieven van haar inwoners. Uiteindelijk werd dat beroep in oktober 1904 verworpen door het Ministerie van Industrie

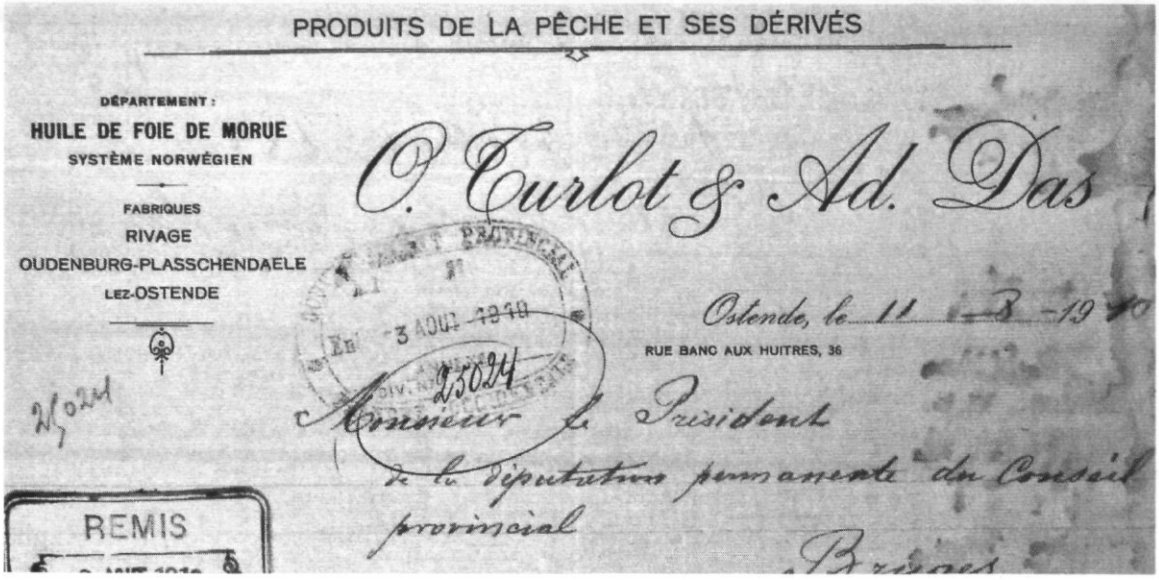
en Werk en konden de werkzaamheden officieel starten voor een periode van vijf jaar. Conform de protesten bevatte de toelatingsakte heel wat voorwaarden voor het nieuwe bedrijf.

In december 1907 kwam er echter opnieuw protest van de inwoners van de gemeenten Oudenburg en Zandvoorde. De tekst was overduidelijk, maar wel geschreven in het lokale dialect :
"Ingezien het verveerdigen der olie zoals zij thans geschiedt eenen onverdragelijken geur voortbrengt verzoeken de ongeteekende den Heer Burgemeester, de Heren Schepenen en gemeenteraadsleden van oudenburg hunnen macht te gebruiken om de Heer Turlot te dwingen allen middel in te spannen om bij het verveerdigen der olie den ongenamen geur weg te weren of desnoods de fabriekiering te beletten".

Apotheker **Vielvoye** was echter– zoals zijn vader – jammer genoeg geen lang leven beschoren. Hij stierf midden juli 1908, hetzij op een leeftijd van nauwelijks 34 jaar. Hopelijk had de levertraan geen nefaste rol hierbij gespeeld. Zijn sterven werd in de kranten als volgt beschreven :"après des longues et cruelles souffrances", dus duidelijk geen onverwachte dood. Maar zijn levertraan bleef een begrip. Eind 1908 stond volgende advertentie in de 'Carillon'

Huile de foie de Morue
« VIELVOYE »
en flacons d'an litre et en demi flacons.
, Kn vente : Pharmacia OELTOUR, rue delà Chapelle. 86.

Juist vóór het afsterven van apotheker Vielvoye zocht en vond Oscar Turlot een nieuwe vennoot, namelijk **Adolphe Das** (°1887) afkomstig uit Antwerpen. In het blad 'Le Carillon" van 1 juni 1909 stond de aankondiging dat beiden een "société en nom collectif" gevormd hadden met zetel in Oudenburg voor de productie van levertraan.

PRODUITS DE LA PÊCHE ET SES DÉRIVÉS

DÉPARTEMENT :
HUILE DE FOIE DE MORUE
SYSTÈME NORWÉGIEN

FABRIQUES
RIVAGE
OUDENBURG-PLASSCHENDAELE
LEZ-OSTENDE

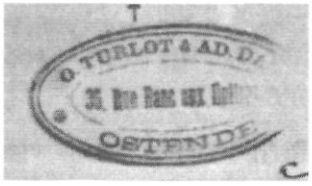
O. Turlot & Ad. Das

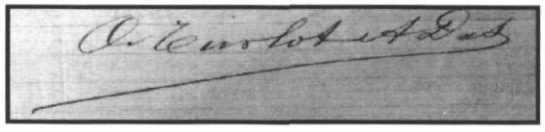
Ostende, le 11 - 3 - 19

RUE BANC AUX HUITRES, 36

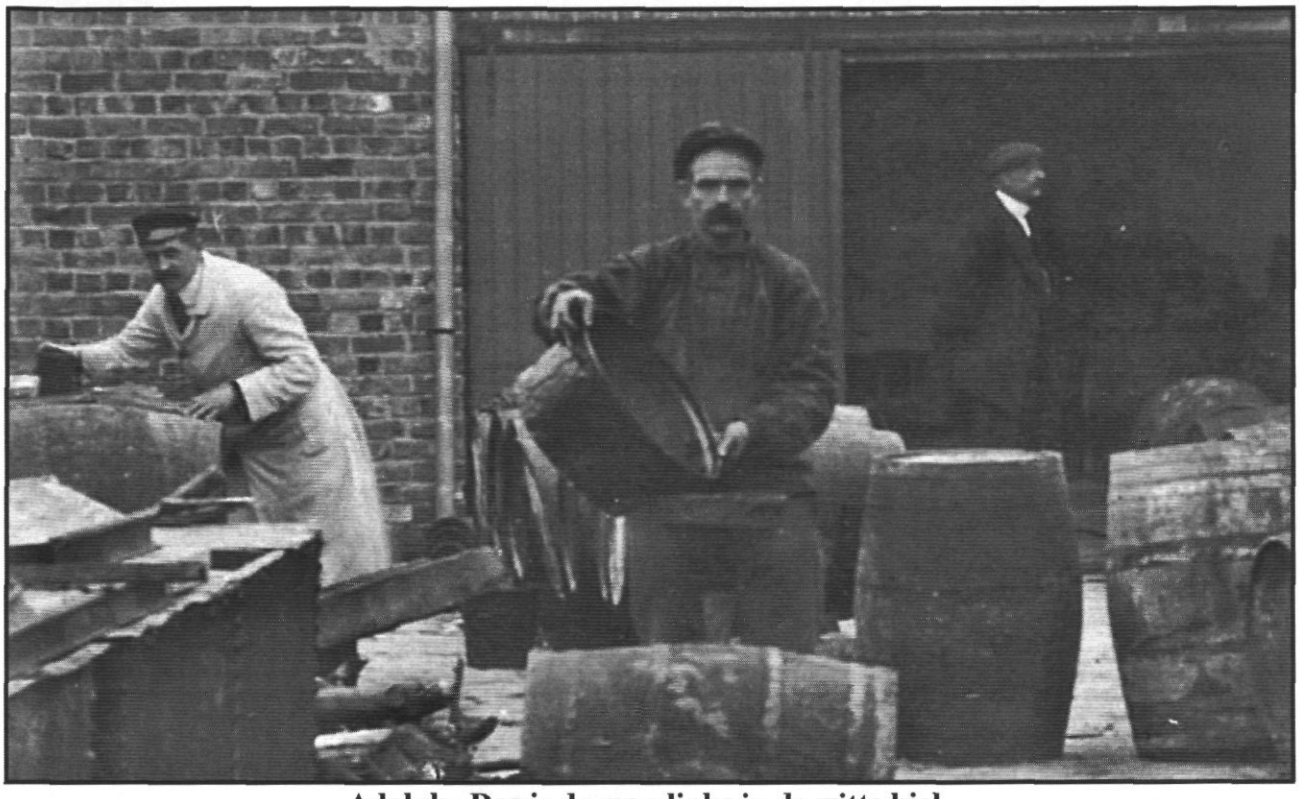
Monsieur le Président
de la députation permanente du Conseil
provincial

REMIS

Briefhoofd, stempel en hun handtekening

Adolphe Das is de man links in de witte kiel

Rond 1910 verviel dus de vergunning en werd een verlenging voor tien jaar aangevraagd. Opnieuw volgde een resem van protesten, zoals :

- Boer **Polydoor Seys** bezat een weide die paalde aan de fabriek. Hij beweerde dat *"buiten de tijd van het koken er stank voortkwam uit de lege vaten die in de zon stonden. De melk van zijn koeien was na zeer korte tijd bedorven en ... ik moet lijden van vuilligheid en glas welke in mijn weide gesmeten wordt door de traanfabriek".*
- Herbergier **Camille Stubbe** sprak van *"een schrikkelijken stank en de 'vreemde' (sport) vissers bleven weg uit zijn herberg door die stank".*
- Boekhouder **Henri Casselman** (opnieuw hij) bezat er werkmanswoningen en klaagde dat door de fabriek de huizen niet langer konden verpacht worden.
- Buur **August Knockaert** *"Ik ondergeteekende verlangd de fabriek uit te scheen (=*scheiden*) want het is voor ons ongezond als het ook is dat als zij niet koken, ze leggen de vaten langs den dijk op mijn gras waarvan ik schade heb geleden alle jaren door".*

Het tegenargument kwam van Turlot met de mededeling dat gedurende de vijf afgelopen jaren er bij de exploitatie nooit klachten waren geweest, noch van de buurt, noch van de autoriteiten. Dat gaf waarschijnlijk de doorslag want ondanks bovenvernoemde protesten verleende de Bestendige Deputatie in 1911 de vergunning, maar wel voor enkel twee jaar, terwijl de gemeente Oudenburg geopteerd had voor vijf jaar.De fabriek werd dan echter gestopt in 1914 omwille van WOI.

Het eerste – niet zo prettige - signaal vanuit de fabrieksleiding kwam dan met onderstaande merkwaardige reportage in "De Duinenhalm" van 6 februari 1920:

.

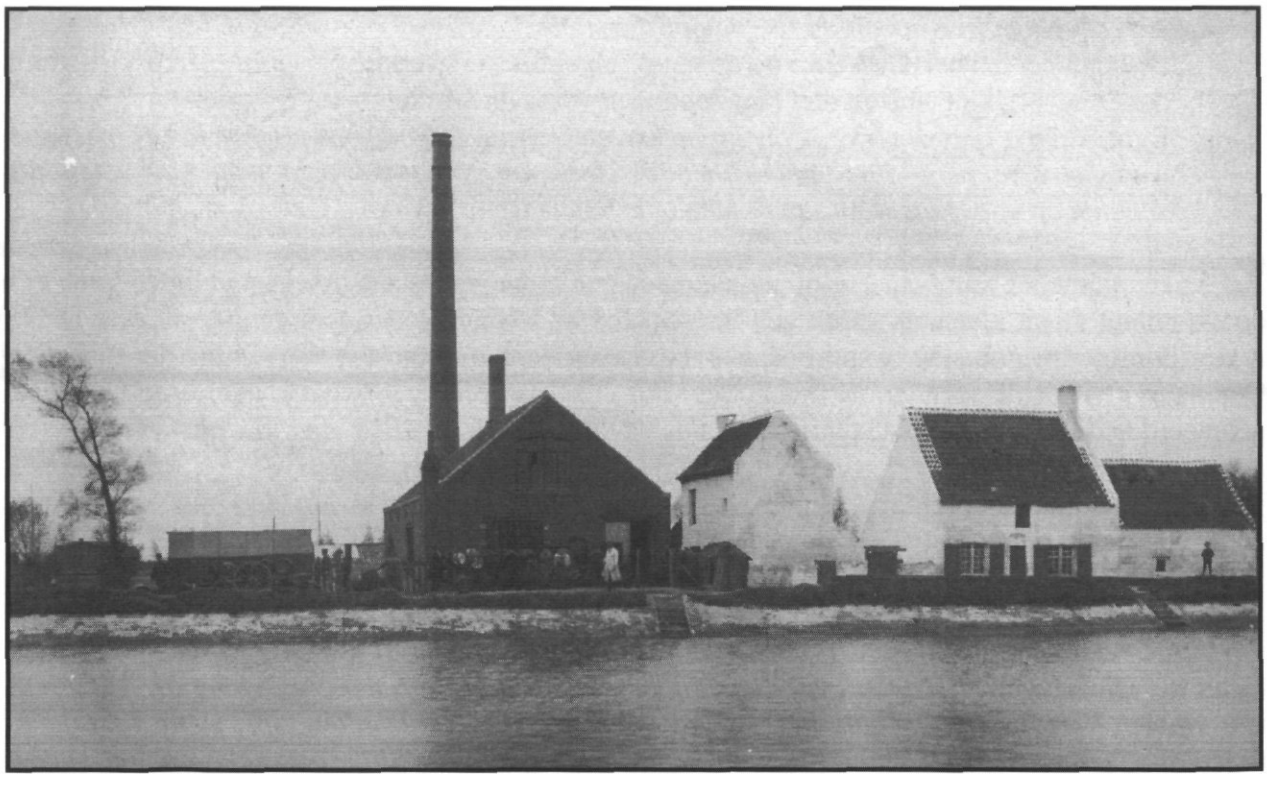
"M. Oscar Turlot kwam in velo gereden naar den Conterdam, langs den slijkboel welke men weg durft noemen. Een auto kwam in vliegende vaart voorbij. Eene vrouw ging uit den weg, stootte tegen het rijwiel van M. Turlot , en, dank zij de glibberigheid van den weg vloog M. Turlot met zijn rijwiel, hals over kop, vaart in. Hij zou onvermijdelijk verdronken zijn, want de auto was reeds aan den gezichtseinder verdwenen en de vrouw, onvrijwillige oorzaak van het voorval, stond te kermen.

Gelukkiglijk kwam een werkman, ook per velo, aldaar voorbij.. Werkman en vrouw haalden bij middel van den neusdoek dezer laatsten M. Turlot uit het water. Zijn rijwiel werd later opgevist.

"Men ziet dat er nog brave werklieden zijn"

Turlot moet dus wel een kranige man geweest zijn om in volle winter en op 65 jarige leeftijd dat te overleven.Hij bleef ook niet gespaard van andere problemen. In december 1923 werd hij door de Rechtbank van Brugge veroordeeld *"hoofdens in de niet gemachtigde traanfabriek te hebben laten werken niettegenstaande het verbod te Steene tot acht en zeventig frank of 8 dagen"*.Dit argument werd gebruikt bij latere protestbrieven in verband met het heroprichten van de fabriek van de firma Turlot en Das. Turlot was gedomicilieerd in de Rogierlaan 21.
Er kwam opnieuw een druk heen en weer verkeer van briefwisseling aan te pas. Toch kreeg de fabriek van de Bestendige Deputatie eind juli 1924 het fiat. Bij die aanvraag kwamen via de "Arbeidsopzicht" volgende details aan bod :

- *de vaten met lever komen van Oostende per kanaal en worden gelost rechtover de fabriek en gestapeld in het magazijn langs de steenweg.*
- *de hoeveelheid bedraagt wekelijks 15 tot 20 vaten van 170 Kgr.*
- *het gaat vooral om kabeljauwlevers, maar soms ook van rog en schol.*
- *de twee ketels zullen voorzien zijn van eene dichtsluitende kap, in verband gesteld met een schoorsteen van 27 m. hoogte*
- *het kookproces duurt ongeveer 1 uur.*
- *de eerste afgegoten traan is klaar en bijna kleurloos en reukeloos en dient uitsluitend voor apotheek doeleinden.*
- *de vaste overblijfselen, behandeld in een presfilter geven een traan van minder hoedanigheid welke in de veeartsenij gebezigd wordt.*
- *uiteindelijk stelt men de vaste overblijfsels ('levervezels') onder de rechtstreekse werking van den stoom en men bekomt een donker bruinen traan ten gebruike der huidevetterijen ofwel verkocht aan 'fabrikanten van landvetten'.*

De toelating voorzag wel 11 specifieke voorwaarden. Een rapport van het "Arbeidsopzicht"uit september 1925 meldde dat *"het gesticht is sedert kort overgenomen van de heer Das Adolphe en is nog niet in werking. Dezelfde werkwijze als van Turlot wordt gebruikt. Er wordt uitsluitend 's nachts gewerkt en dit van 20 u tot 9u30 de volgende morgen. Men zal er werken van december tot mei met een productie van 2 ton per dag. Er komt –zoals wel vooraf voorzien - geen zeepziederij."*. Eigenaardig want heel wat later is er dan toch een zeepziederij gekomen.

Het bedrijf werkte dan tot 1939 onder de naam 'Ad. Das' met een tiental mensen.
Adolphe Das huwde in 1920 met Marcella Inghelbrecht, dochter van de lokale herbergier (zie hoger). Hij stierf in 1939. Hun dochter Elsie Das huwde met Roger Soete en beiden hebben het bedrijf gerund tot midden 1980.

Vanaf 1948 werkte het bedrijf onder de naam Beltrom N.V.

Het basismateriaal bleef kabeljauwlevers die op de vismijn van Oostende werden aangekocht. De levertraan was nu zuiver industrieel, dus niet-medicinaal meer en werd voornamelijk gebruikt voor de vitaminering en aanrijking van veevoeders en als looimiddel voor de zeemlederbedrijven.

Dit bleef zo tot ongeveer 1970 en vanaf dan werd nog visolie geperst of aangekocht bij Daudry te Duinkerke voor denaturatie van tarwe en als grondstof voor stearaten voor de draadtrekkerij. De productie van levertraan is gestopt in 1975, maar de handel van levertraan en visolie is doorgegaan tot in de jaren '90 door Jacques Verbeke, de man van Ingrid Soete, dochter van Roger en Elsie Das. De familietraditie is dus bewaard gebleven.

Op het einde is er nog ambachtelijke zwarte zeep geproduceerd, wat reeds een bijkomend voorstel was in 1924 bij de aanvraag tot voortzetting van het levertraan bedrijf maar wat toen niet doorging..

De bedrijfsgebouwen bestaan heden nog steeds en dienen thans als opslagplaats.

BRONNEN

- Provinciaal Archief West-Vlaandereren
  Dossier A.3.-G.B./1998/P.B./6a

- Stadsbibliotheek Oostende :
  Gescande Oostendse documenten (Le Carillon, l'Echo d'Ostende, De Zeewacht en De Duinengalm)

- Hendrik Soete: zoon van Roger Soete en Elsie Das.

250858

Het verdwenen Mediacenter te Oostende: een brokje nostalgie.

door **Brend VANTOURNHOUT**

In september 2010 werd begonnen met de afbraak van het welbekende *Mediacenter* te Oostende. Tijd dus om even stil te staan bij dit gebouw en zijn historische evolutie.

De vraag naar een plaats om grote evenementen te Oostende te kunnen organiseren, dateert al uit het begin van de jaren '40. Tijdens de oorlogsjaren wilde men immers in het oude stationsgebouw, de verdwenen Albert-Hall, een informatie- en cultuurcentrum oprichten voor reizigers die naar de kust afzakten (1). Na de oorlog bleef de vraag om een expositiecentrum in Oostende op te richten aanwezig. In 1949 leek deze vraag beantwoord te worden toen een hondententoonstelling in de Albert-Hall werd ingericht (2) Maar door de aanleg van de autostrade en de ontsluiting van het stadscentrum, moest de Albert-Hall verdwijnen. In juli 1956 kwam architect Devos met een voorstel aan het Oostendse stadsbestuur om een helicopterhaven neer te planten op de braakliggende terreinen van de voormalige Albert-Hall. Door allerhande praktische problemen werd dit voorstel afgewezen (3). In 1960 werd een houten loods opgetrokken waar de handelsbeurs *Tecnik-Hotel* doorging. Tussen september 1965 en juni 1969 vond de jeugdclub *Non-Stop* onderdak in deze houten loods (4). In oktober 1968 had de Oostendse gemeenteraad haar goedkeuring gegeven voor de oprichting van een shoppingcentrum en appartementsblokken op dezelfde gronden. Opnieuw verdween een tijdelijk expositiecentrum.

Met de verdwijning ervan stegen steeds meer stemmen op om een vaste expohal op het Oostendse grondgebied op te richten (5). Aanvankelijk werd uitgekeken naar de braakliggende gronden tussen de Astridlaan en de Wellingtonstraat en naar de gronden gelegen tegenover het Royal Palace complex. Beide liggingen en beschikbare oppervlakte gaven echter geen voldoening. Uiteindelijk ging de belangstelling naar de gronden nabij het A.S.O.-voetbalterrein in de omgeving van de Troonstraat. Daar was een oppervlakte van 12 000 m² beschikbaar, waarvan 7 000 m² door de expohal zelf in beslag zou genomen worden (6). In september 1972 was de vaste expohal een feit. De architect van het geheel was Jan Christiaens (7). Meteen volgde ook de opening van de beurs 'Technik' Hotel' (8). Met de verdwijning van het *Mediacenter* wordt meteen een tijdperk afgesloten.

De toekomst zal uitwijzen of er nog nood zal zijn aan een dergelijke expositieruimte in Oostende.

VERWIJZINGEN

(1) *Panne-Strand*, 26.07.1941, p. 3.
(2) *De Zeewacht*, 08.07.1949, p. 3.
(3) G. RENOY, P. DE MOOR, *Honderd jaar toerisme*. Tielt, Lannoo, 1997, p. 69.
(4) *De Zeewacht*, 23.03.1962, p. 1.
(5) *De Zeewacht*, 22.11.1968, p. 11.
(6) *De Zeewacht*, 24.10.1969, p. 7.
(7) Jan Christiaens was de zoon van Bernard Christiaens (°16/07/1906-+22/03/1967), één van de voornaamste architecten uit het interbellum in Oostende. Zie N. HOSTYN, "Architecten en architectuur te Oostende tijdens het Interbellum"; in: *De Plate*, 1989, XVIII, p. 180.
(8) *De Zeewacht*, 04.06.1971, p. 1.

Het credo van een visser

Vissersmissen vormen een jaarlijks hoogtepunt voor zeelieden en hun familie *

door **Liselotte ANCKAERT**

„Ik ken ze zowat allemaal", zegt Dirk Demaeght trots over de Belgische vissers en zeelieden. Sinds 1992 is hij nationaal aalmoezenier ter zeevisserij. Ook al wordt hij zelf vlug zeeziek, dag en nacht staat de aalmoezenier ter beschikking van hen die van de zee 'leven' en van hun familie. Voorheen was hij directeur van de vissersschool in Oostende. Vandaag coördineert hij onder meer de maritieme opleidingen. Geregeld verblijft Demaeght in Rome voor de Pauselijke Commissie voor Migranten en Zeelieden of de *Apostolatus Maris.*

„Ons land telt ongeveer 460 vissers", vertelt hij. „In de jaren 1990 waren dat er nog ruim duizend. Vandaag zijn ongeveer 2200 gezinnen voor hun inkomsten van de visserij afhankelijk. Vooral de reders hebben het financieel zwaar."
Daar de vissers telkens voor ongeveer drie weken op zee zijn en slechts enkele dagen per maand thuis, is het moeilijker geworden om hen te bereiken of samen te brengen. „Daarom zijn de vissersmissen zo belangrijk", legt Demaeght uit. „We houden ze op tijdstippen dat veel vaartuigen en hun bemanningen thuis zijn. Vorige zondag vond in Heist de eerste mis van het seizoen plaats, traditioneel vóór het begin van carnaval. Sinds de middeleeuwen worden de vissersmissen de 'allerzielenvieringen van zeelieden' genoemd. We herdenken er al wie op zee het leven liet en vooral wie vermist bleef en geen graf kreeg. Na de mis worden bloemen aan het 'monument der zeelieden' gelegd. Voor de familie is dat een aangrijpend moment. Zeker voor hen die nooit afscheid konden nemen, omdat hun dierbare vermist bleef. De rouwverwerking gaat bij hen heel traag. Uiteraard zijn er ook nog individuele herdenkingsmissen."

Later op het jaar vindt ook in Oostende, Nieuwpoort Oostduinkerke en Blankenberge een vissersmis plaats. „Ditmaal staat ze in het teken van het Jaar van het Geloof", vertelt Demaeght. „Ik probeer er altijd een mooie dienst van te maken. De teksten bundel ik in een boekje. Ik sluit zoveel mogelijk aan bij de leefwereld van de zeelui. De missen zijn een uitgelezen kans om het evangelie dicht bij hun huid en in hun ziel te brengen. Het geloof van vissers is vooral gebaseerd op intuïtie. Ze geloven veeleer in God dan in Christus. Als geen ander kennen ze het overweldigende karakter van de zee, die van een platte spiegel in een kolkende massa water kan omslaan. Ze hebben vooral behoefte aan een taal die uitdrukt wat ze ervaren."

In de lijn van wat er in het *Compendium voor de Sociale Leer van de Kerk* staat, vindt Demaeght het belangrijk om het evangelie te concretiseren. „Ik ben waakzaam, in de zin van alert, en probeer in te spelen op de huidige toestand en behoeften. Zo kregen vissers onlangs een sociaal statuut. We zijn ook erg bekommerd om hun veiligheid. Daarom bestaat er sinds kort een *Draaiboek voor ongevallen op zee.* We bekijken ook hoe we de schepen nog beter kunnen uitrusten, zodat het aantal ongevallen daalt. Het is verschrikkelijk als je slecht nieuws aan de achtergebleven familie moet melden. Ook dat hoort bij de taak van een aalmoezenier."

Dat het leven op zee veranderd is, ontkent Demaeght niet. „Ook al staan vissers via de hedendaagse technologie meer in contact met het thuisfront, hun gevoel van eenzaamheid is daarom niet minder groot. We richtten inmiddels een comité op om de alcohol- en drugsproblematiek aan te pakken. Zeker als hun partner de relatie verbreekt, terwijl ze op zee verblijven, hebben vissers het moeilijk. Als ik hen wil ontmoeten, moet ik hen vooral zelf opzoeken, in de vismijn of vooraleer de markt begint. Eenmaal ze in de haven aanmeren, willen ze zo vlug mogelijk naar huis. Als alles goed gaat, hoor ik ze niet, maar ze weten dat ze me altijd mogen bellen, gewoon om te praten of als ze met een probleem zitten. Dat geldt ook voor de vissersvrouwen. Het is moeilijker dan vroeger om ze te bereiken. De meesten gaan vandaag ook

werken. Ze zitten niet langer alleen thuis, te wachten, en dat is maar goed ook. Door de jaren heen won ik van velen het vertrouwen. Zoals het van een goede herder wordt verwacht, weid ik mijn lammeren en hoed ik mijn schapen."

Vissersmissen in 2013

- 1 april (Paasmaandag) om 9.30 uur in de Sint Petrus- en Pauluskerk in Oostende (Sint Petrus- en Paulusplein). Bloemenhulde aan het Monument der Zeelieden om 10.30 uur.
- 20 mei (pinkstermaandag) om 10 uur in de verkoophal van de Stedelijke Vismijn in Nieuwpoort (Kaai), gevolgd door een bloemenhulde aan het vissersmonument.
- 12 september om 9 uur in de Sint-Niklaaskerk in Oostduinkerke (Leopold II laan 85), daarna bloemenhulde op het ere-kerkhof naast het nationaal visserijmuseum.
- 9 november om 17 uur in de Sint-Antoniuskerk in Blankenberge (Ontmijnersstraat 11), op de 'Bescheepsdag' in samenwerking met de vissersgroep Ebbe en Vloed.

* Met toestemming geput uit "Kerk & leven", Bisdom Brugge; nr. 7, 13 februari 2013, p. 18.

Vissersmis te Heist

FOTO OP HET TITELBLAD

ZEESTATION (1906).

Reeds in 1893 bij het voorontwerp van de nieuwe haveninstallaties van Oostende werd voorzien om op de nieuwe pakketbotenkaai een nieuw,groot, spoorwegstation te bouwen, met rechtstreekse spoorverbinding met de sporen naar Brugge, (in gebruik gesteld in1896).

Na een aantal bouwopties, o.m. een station met verhoogde perrons, werd gekozen voor een gelijkvloers kopstation.

De werken voor de bouw van het nieuw station "Oostende-Kaai" werden in 1903 aangevat met optrekken van een voorlopig houten station langsheen het "Brandarisdok"

In 1905 werd een aanvang genomen van de bouw van de spoorhal (overdekte perrons en sporen) en werd het houten zeestation gesloopt.

Op de foto, rechts het voorlopig station en links de eerste van drie bogen van de spoorhal. Aan de uitgang van het station staan hotelkoetsen de gasten op te wachten voor vervoer naar de onderscheiden hotels.

In het Eerste Handelsdok ("den eersten bassin"), twee Oostendse tweemastsloepen (de huidige "Nele" is een replica) en uiterst links twee werkschepen van een aannemer van waterbouwkundige werken.

Uitvaartverzorging - Funerarium

Jan Nuytten

Het **uitvaartkontrakt**
is de absolute **zekerheid**
dat uw begrafenis of crematie
zal uitgevoerd worden volgens
uw wensen en dat uw familie
achteraf **geen financiële**
beslommeringen heeft

Stuiverstraat 470
8400 Oostende
tel. 059/80.15.53

Provincie West-Vlaanderen
Door mensen gedreven

Met steun van de Vlaamse overheid

AFGIFTEKANTOOR
8400 - OOSTENDE 1
P.408954

MAANDBLAD

JUNI 2013

VERSCHIJNT NIET IN JULI EN AUGUSTUS

DE PLATE

V.U. Jean Pierre Falise, Hendrik Serruyslaan 78/19 - 8400 Oostende

ISSN = 1373-0762

DE PLATE

TIJDSCHRIFT VAN DE KONINKLIJKE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING "DE PLATE" (V.Z.W.) - OOSTENDE.

Prijs Cultuurraad Oostende 1996.

Vormings- en ontwikkelingsorganisatie en Permanente Vorming.

Aangesloten bij de CULTUURRAAD OOSTENDE en HEEMKUNDE WEST-VLAANDEREN.

Statuten gepubliceerd in de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad d.d. 1-2 mei 1959, nr. 1931 en de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 16 juni 2004.

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen getekende bijdragen en weerspiegelen niet noodzakelijk de opinie van de Kring.
Tekstovername toegelaten na akkoord van auteur en mits vermelding van oorsprong.
Ingezonden stukken mogen nog NIET gepubliceerd zijn.
De auteurs worden er attent op gemaakt dat bij elke bijdrage een bronvermelding hoort.

JAARGANG 42
NUMMER 6-8 **Prijs per los nummer: € 1,50**
MAAND juni-augustus 2013

IN DIT NUMMER:

Blz. 136: **F. HUBRECHTSEN:** 70 jaar geleden.... Over een poëzieboekje...En de lijdensweg van een Oostendse joodse familie.

Blz. 147: **E. SMISSAERT** en **Y. DINGENS:** 1600 kilometers per fiets: indrukken van een toerist: (dagboek in briefvorm door Alfons Pieters).

KONINKLIJKE OOSTENDSE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING DE PLATE

Correspondentieadres : Heemkring De Plate, Langestraat 69, 8400 Oostende.
Hoofdredacteur en verantwoordelijke uitgever: Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende.

Rekeningen : IBAN: BE81 3800 0966 6224
BIC: BBRUBEBB

Website: www.deplate.be
E-mail: plate.oostende@telenet.be

Het Bestuur

Erevoorzitter:
Omer VILAIN, Rogierlaan 38/11, 8400 Oostende.

Voorzitter:
Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende, tel. 059708815.
E-mail: falise.jp@scarlet.be

Ondervoorzitter:
Ferdinand GEVAERT, Duinenstraat 40, 8450 Bredene.

Secretaris:
Nadia STUBBE, Blauwvoetstraat 7, 8400 Oostende, tel. 059800289.
E-mail: de.plate@telenet.be

Penningmeester:
Fernand MUS, Salvialaan 5, 8400 Oostende, tel. 059501895.
E-mail: ferre.mus@skynet.be

Leden:
August GOETHAELS, Stockholmstraat 21/10, 8400 Oostende.
Jean HUYS, Groenendijkstraat 185, 8450 Bredene
Valère PRINZIE, Euphrosina Beernaertstraat 48, 8400 Oostende.
Emile SMISSAERT, Hendrik Serruyslaan 4/9, 8400 Oostende.
Johan VAN ROOSE, Kabeljauwstraat 5, 8460 Oudenburg.
Gilbert VERMEERSCH, Blauw Kasteelstraat 98/2, 8400 Oostende.
Koen VERWAERDE, A. Chocqueelstraat 1, 8400 Oostende.

Schreven in dit nummer:

Freddy HUBRECHTSEN: Gerststraat 35A, 8400 Oostende.
Emile SMISSAERT: Hendrik Serruyslaan 4/9, 8400 Oostende.
Yves DINGENS: Leopold II-laan 6, 8400 Oostende.

FOTO OP HET TITELBLAD

ZEESTATIE 1913

In uitvoering van de urbanisatieplannen, de uitbreiding van de haven van Oostende en de rationalisatie van de spoorwegen, werd in de periode 1905-1913 een nieuw majestueus station opgetrokken op de Pakketbotenkaai, de huidige "Zeestatie".

Het station werd plechtig ingehuldigd op 1 augustus 1913, nu een eeuw geleden.

Het station werd tijdens W.O.1. grondig vernield doch, helaas, nooit volledig heropgebouwd.

Nu, 2013, ondergaat het station een ingrijpende verbouwing en modernisatie.

Op de foto uit 1913, is het station bijna voltooid, (er is o.m. nog geen stationsklok). Op de voorgrond het Eerste Handelsdok met twee zeilloodskotters (o.m. Loodsboot 2) van het loodsstation Oostende van het Zeewezen, (men had toen nog geen gemotoriseerde loodsboten).

Links de draaibrug over de zeesluis, met een éénmaster in de sluiskom.

DE GEBROEDERS DE GRAVE

Naar aanleiding van de opvoering van het toneelstuk "De Gebroeders Degrave" door het ensemble Leporello met o.a. Kurt Defranck en Jonas Van Thielen, heeft ons Plate-lid, dhr. Eddy Masschalck, een brochure samengesteld.

Deze brochure wil niet alleen een overzicht geven van het controversiële leven van de gebroeders maar wil ook aan de hand van een selectie uittreksels uit boeken en kranten, een idee geven van wat er zoal over hen gepubliceerd werd.

De teksten worden in hun oorspronkelijke taal weergegeven (Nederlands, Frans, Engels) teneinde het internationaal karakter en de tijdsgeest zo goed mogelijk te laten proeven.

"De Gebroeders Degrave – steeds in het nieuws !" is te verkrijgen aan de balie van het Stadsmuseum.

Over de toneelopvoering vindt U meer informatie op www.degrotepost.be

De redactie

250996

70 JAAR GELEDEN.....
OVER EEN POËZIEBOEKJE ..... EN DE LIJDENSWEG VAN EEN OOSTENDSE JOODSE FAMILIE

door **Freddy HUBRECHTSEN**

De Jodenvervolging was in 1933 in Duitsland op gang gekomen. De vluchtelingenstroom in Europa piekte, mede door de Spaanse burgeroorlog. Naar aanleiding van de Anschluss van Oostenrijk vreesde men een nog grotere golf. De Volkenbond belegde in juli 1938 te Evian, enkele maanden vóór de beruchte "Kristallnacht" van november, een internationale conferentie om een uitbreiding van de opvangcapaciteit van vluchtelingen mogelijk te maken. Een algemeen "NEEN". Alleen de Dominicaanse republiek reageerde enigszins positief zij het tegen zeer grote geldsommen.

Ouderen onder ons herinneren zich het toneelstuk en het boek van Jan de Hartog (Schipper naast God) en later de film (Voyage of the Damned) over de waar gebeurde Odyssee van het luxepassagiersschip St Louis in 1939 waarbij de (931 joodse) passagiers, oorspronkelijk bedoeld voor Havana, na een ongewilde "cruise" langs de kust van Zuid-Amerika nergens welkom waren en dus onverrichter zake moest terugkeren naar Europa. In Antwerpen afgemeerd bleven 214 mensen in België en werden de anderen verdeeld over Engeland, Frankrijk en Nederland.

België zorgde reeds sedert 1933 voor opvang van Joodse vluchtelingen en ook in Oostende o.a. in het weeshuis Carolinenhof (Wellingtonstraat) onder de zorg van de Commissie van Openbare Onderstand. De zieke Joodse kinderen die in de villa Johanna te Middelkerke waren opgevangen werden in het Oostendse St.- Janshospitaal verzorgd.

Het verhaal van het gezin Szpiro is enigszins anders. Het poëzieboekje van Henriette samen met de indrukken die ik opdeed via recherche, lectuur, film en een bezoek aan de kampen van Auschwitz, Mauthausen en Theresienstadt noodzaakten mij dit, als één van zoveel andere schrijnende verhalen, neer te schrijven.

Het boekje en de foto's werden door Mevr. Clothilde Derycker aan De Plate geschonken

In tempore non suspecto

Op 22 juni 1926 huwden te Antwerpen Joseph SZPIRO met Golda AWERBRUCH.

Joseph werd op 5 januari 1898 te Warschau geboren. Wijkt uit naar België waar hij op 9 februari 1923, via Anderlecht, te Antwerpen in het bevolkingsregister wordt ingeschreven. Verblijft kort te Hoboken om dan op 21 juni terug naar Antwerpen te komen.

Golda werd op 23 mei 1905 geboren te Odessa (Rusland-Oekraïne). Zij wordt op 21 maart 1906 te Antwerpen ingeschreven komende van Rotterdam. Vertrekt in 1907 naar Borgerhout om op 29 maart 1922 vanuit Scheveningen terug in Antwerpen toe te komen.

Het gezin dat ondertussen verrijkt werd met twee dochters, Regina (° 16.11.1926) en Henrietta (° 6.05.1928) verdwijnt uiteindelijk op 13 maart 1930 uit het Antwerpse bevolkingsregister voor Oostende, Alfons Pieterslaan 87.

Er is wel wat verwarring met dit huisnummer. Antwerpen houdt het bij 87 en één enkele keer 89. Het Oostendse jodenregister vermeldt 32 en volgens verklaring van Mevr. Victoire Ponjaert, vriendin van Regine, moet het 34 (het huidige Vispaleis) geweest zijn. Ook Mevr. Clo Derycker, vriendin van Henriette, sprak van een huis rechtover de St.- Jozefschool. Een eventuele verhuis in Oostende zelf is door de vernietiging van het bevolkingsregister van Oostende niet meer te controleren.

Joseph was handelsreiziger en de familie Szpiro baatte er na 1931 een lingeriewinkel uit.

Op 25 december 1931 wordt Isidore geboren en op 17 augustus 1936 volgt LEA.

Uit de verklaring van de twee bovenvermelde tijdgenoten bleek de familie Szpiro ook geen zeer actief lid van de Joodse religieuze gemeenschap te zijn geweest.

Een gelukkige familie die echter nog steeds de Poolse nationaliteit had behouden volgens het Oostendse jodenregister van 28.10.1940.

De toegang tot het strand werd verboden en zo speelde de Ostend Swimming Club een rol in hun jonge leven:

Foto1 31 augustus 1941 ter gelegenheid van een wedstrijd. Met onderaan Lea (geruit kleedje) vierde van links en Isidore tweede van rechts. Bovenaan staat tweede van links Regine en tweede van rechts Henriette. Helemaal bovenaan pal in het midden uitstekend staat Victoire Ponjaert en schuin links achter Isidore staat Clo(thilde) Derycker. De jongen met de pet is Roger Ponjaert, broer van Victoire.

Tot de geschiedenis de familie inhaalde…

Reeds vanaf 28 oktober 1940 begon de Militärverwaltung moeilijk te doen door het laten opmaken van jodenlijsten door de gemeenten. In de lente 1941 werd de verordening uitgevaardigd dat Joodse eigenaars van winkels (dus ook Szpiro), hotels en restaurants hun zaak moesten aanduiden met een bord *"Jüdisches Unternehmen – Joodsche onderneming – entreprise Juive"*.
De onderwijsvoorschriften waarbij Joodse scholen moesten opgericht worden konden op weinig plaatsen opgevolgd worden zodat men wel in de "oude" school moest blijven. Isidore (ondertussen door iedereen Bouboule of Boulie genoemd) bezoekt de lagere afdeling in de Albertschool (Ooststraat) en Lea de kleuterafdeling. De meisjes Regine en Henriette volgen les in de rijksmiddelbare school voor meisjes, later lyceum of voor de Oostendenaars: "den Ecole Moyenne", in de Hendrik Serruyslaan.

De palmares van deze school uit 1943 vermeld voor het 2de studiejaar B geen punten voor Henriette daar zij "slechts voor een deel van het studiejaar aanwezig was". Regine, de oudste, is er al helemaal niet meer in vermeld.

Isidore wou later naar het atheneum maar de bezetter heeft dat eenvoudigweg verhinderd.

Ook cultuur zoals theater, cinema, bibliotheek was iets waar Joden geen toegang toe hadden.

In een nota 3/42 van 5 juni 1942, opgesteld door de Kreiskommandantur van Brugge (waaronder Oostende ressorteerde), werden de betrokken gemeenten op de hoogte gebracht dat hun Joodse inwoners, zohaast zij in het publiek verschenen verplicht werden de jodenster te dragen. Dit kenteken werd door deze dienst aan de gemeentebesturen verstrekt. Even later op 31.7.1942 (nota 5/42) werd het nodig geacht de burgemeesters en de politiediensten erop te wijzen deze verplichting nauwgezet te doen nakomen ! De leerlingen van de naaiafdeling van de stedelijke beroepsschool voor meisjes, Stockholmstraat, werden verplicht de jodensterren te maken.

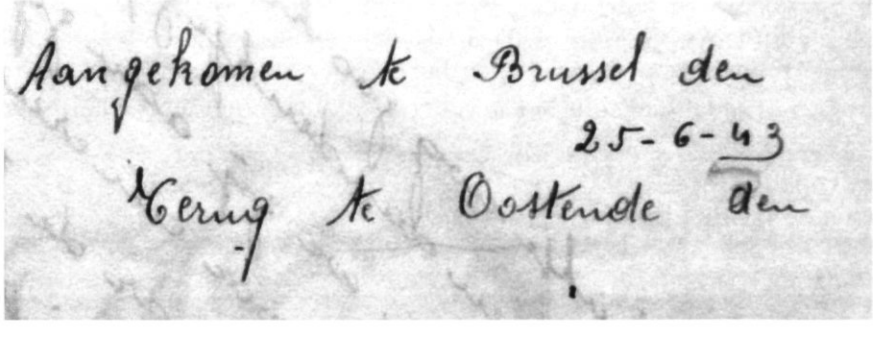
Voor de schoolvriendinnen was dit een onaangename confrontatie met de werkelijkheid.

Ook de bevolking was grotendeels niet opgezet met die maatregel. Een Joodse dame stapte in Oostende op de stadstram en poogde haar ster weg te stoppen waarop een medereiziger haar luidop zegde dat ze dit echt niet hoefde te doen. Integendeel, zij mocht fier zijn op dit ereteken !

Niettegenstaande een eerste deportatiegolf in 1942 waarbij vooral de mensen met een niet-Belgische nationaliteit het slachtoffer van waren, mocht de familie toch nog te Oostende blijven. Mogelijks door de zware ziekte van moeder. Vader Szipiro kreeg wel verbod de winkel nog open te houden. Een Duits echtpaar werd aangesteld om de voorraad te verkopen.

Op 25 mei 1943 overleed Golda Szpiro. Op 25 juni moest de familie Oostende verlaten en vestigde zich in de Raafstraat 141 te Schaarbeek.

Henrietta schreef op de voorlaatste bladzijde van haar poëzie:

Aangekomen te Brussel den
25-6-43
Terug te Oostende den

De terugkeerdatum ontbreekt uiteraard maar dit geeft tegelijkertijd een groot optimisme en een aandoenlijke naïviteit weer. Die mensen beseften dus op dat ogenblik nog niet ten volle welk lot de Nazi's voor hen hadden voorzien.

Foto 2
7 juli 1943
Regine, ? , Henriette Szpiro op wandel te Brussel.

Na de grote razzia's van 1942 is de joodse bevolking zich meer bewust van het gevaar en dragen velen de ster niet meer.

Op 4 juli antwoordde Henriette op een brief van haar "bende" kameraad Fernand Boedt (via Clo Derycker die gelegenheidspostbus was) op zijn vraag of zij reeds vrienden gevonden had *"op die vraag schud ik heftig met mijn hoofd van NEEN. En je moet niet denken dat ik me moeite doe om er te vinden hoor. Je kan ze allemaal cadeaux van me krijgen. Zulke dandy's ! Je denkt toch niet dat ik met zulke verwijfde mannekes wil omgaan ? Nee hoor !* "ze schreef dat Regina (meer mamzeltje dan zij…), Bouboul (met twee vriendjes uit Oostende) en Lea het ook zeer goed stelden. *"..ik ben nog gaaf en gezond, alhoewel ik erg naar Oostende terug verlang. Enfin we zullen maar hopen dat ze gauw komen, onze kameraden hé"*

Regine kon nog op 14 augustus 1943 een laatste brief schrijven aan haar vriendin Victoire. Deze merkte dat Regine midden de brief plots had opgehouden met schrijven om dan verder te gaan. Ze meldde dat ze net een half uur tijd hadden gekregen van de Duitsers om zich voor transport klaar te maken. Wel kreeg Victoire thuis nog een bericht via het Rode Kruis dat de familie in de Dossinkazerne te Mechelen was en om eten vroeg. Moeder Ponjaert bakte vis, pakte het goed in en verstuurde dit naar Mechelen.

Het derde pak kwam terug met de vermelding "vertrokken naar onbekende bestemming".

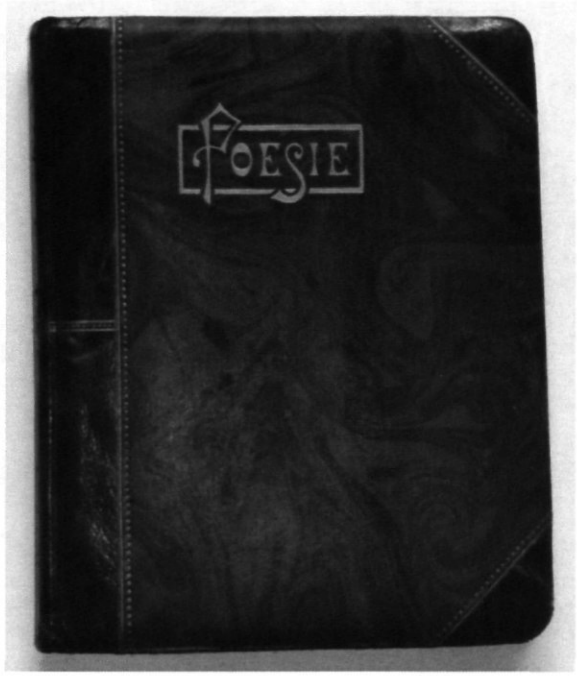

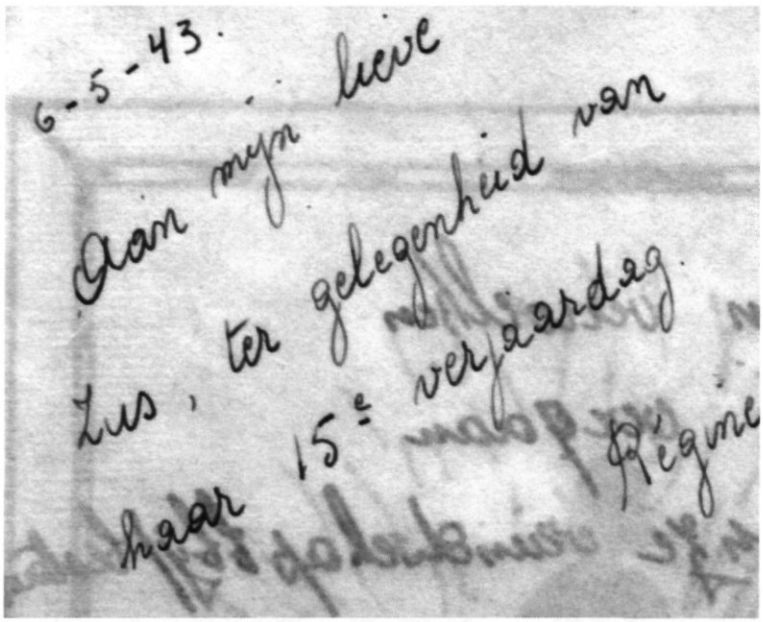
Foto 3
Dossinkazerne einde juli-begin augustus 1942: het verzamelkamp van Mechelen kort na zijn opening. De aankomst van de Joden " opgeroepen voor de arbeid".

De familie Szpiro vertrok samen met 631 lotgenoten op 20 september 1943 met het transport XXIIA richting Auschwitz waar het op 22 september toekwam.

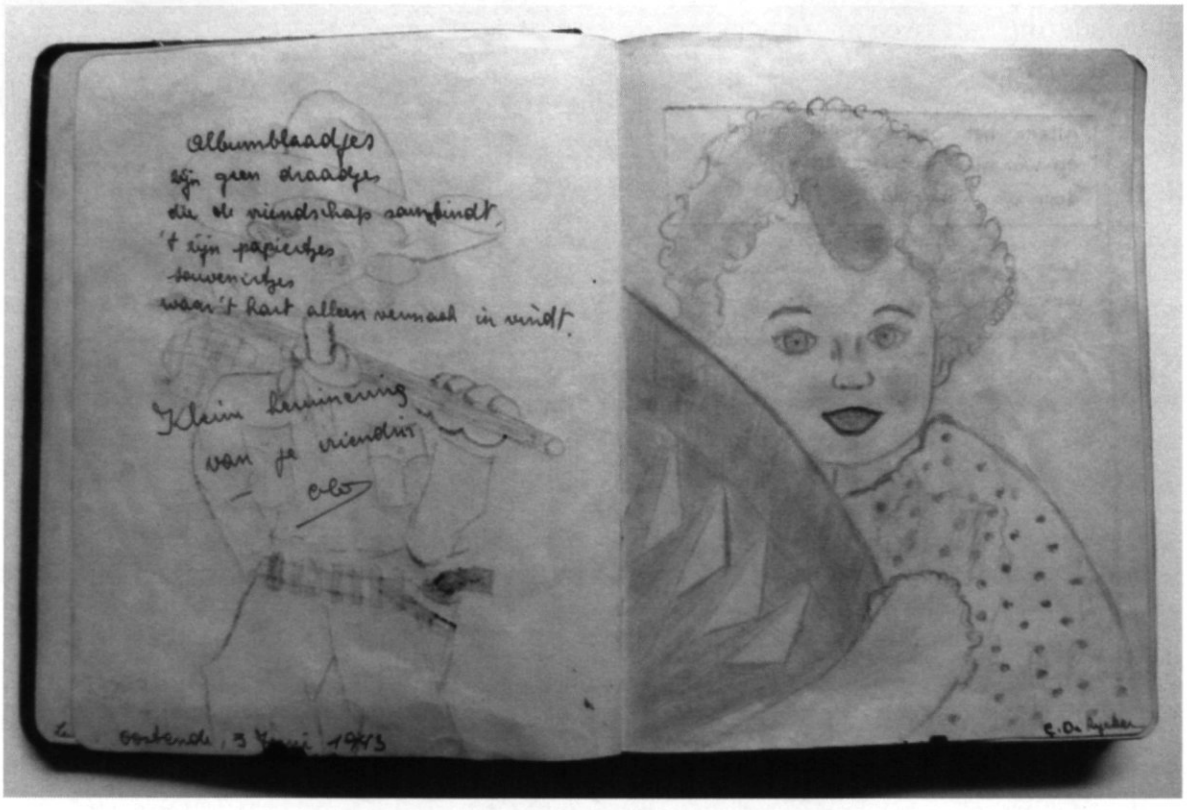
Er is geen enkele melding over hun aankomst, geen stamnummer, geen inschrijving van overlijden. Ze hebben hun deportatie zeker niet overleefd maar we weten niet wanneer en in welke omstandigheden. Vermoedelijk werden de kinderen Lea en Isidore als te jong beschouwd om te mogen werken en dus onmiddellijk na hun aankomst in het vernietigingskamp van Birkenau vergast.

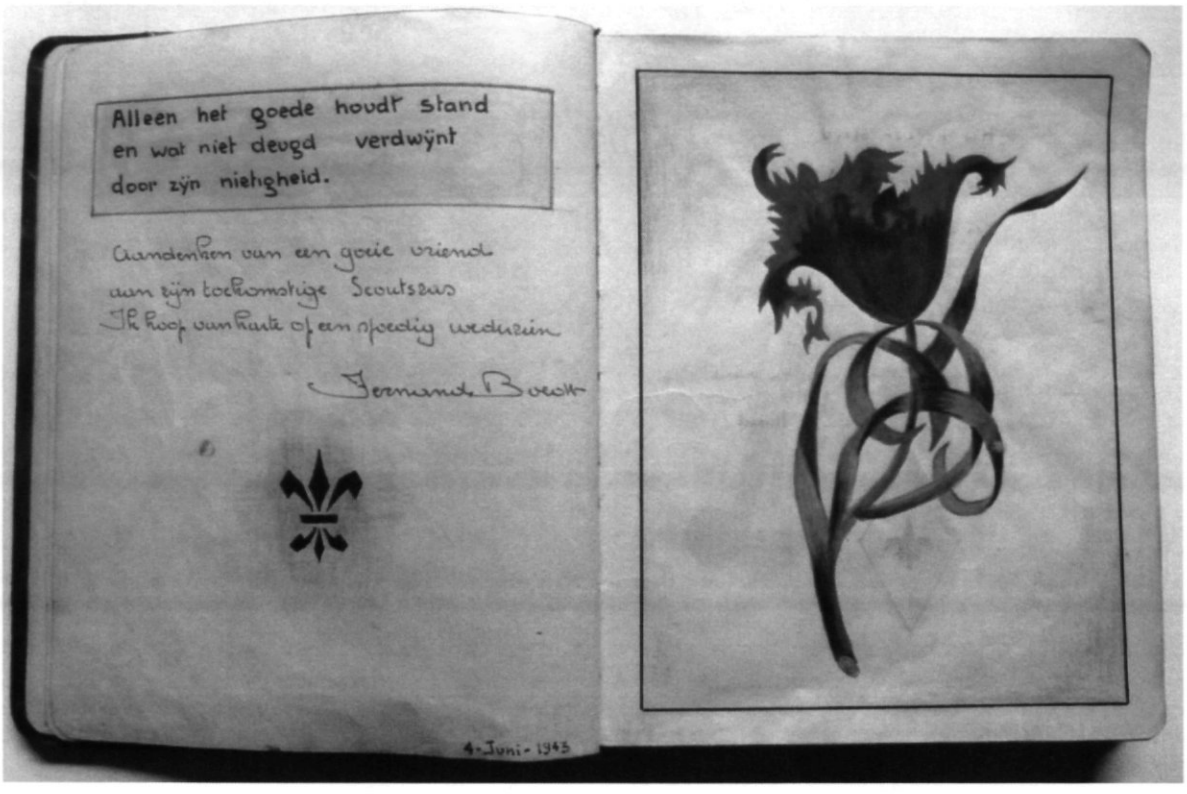
Een "bloemlezing" uit twee poëzieboekjes:
Henriette Szpiro

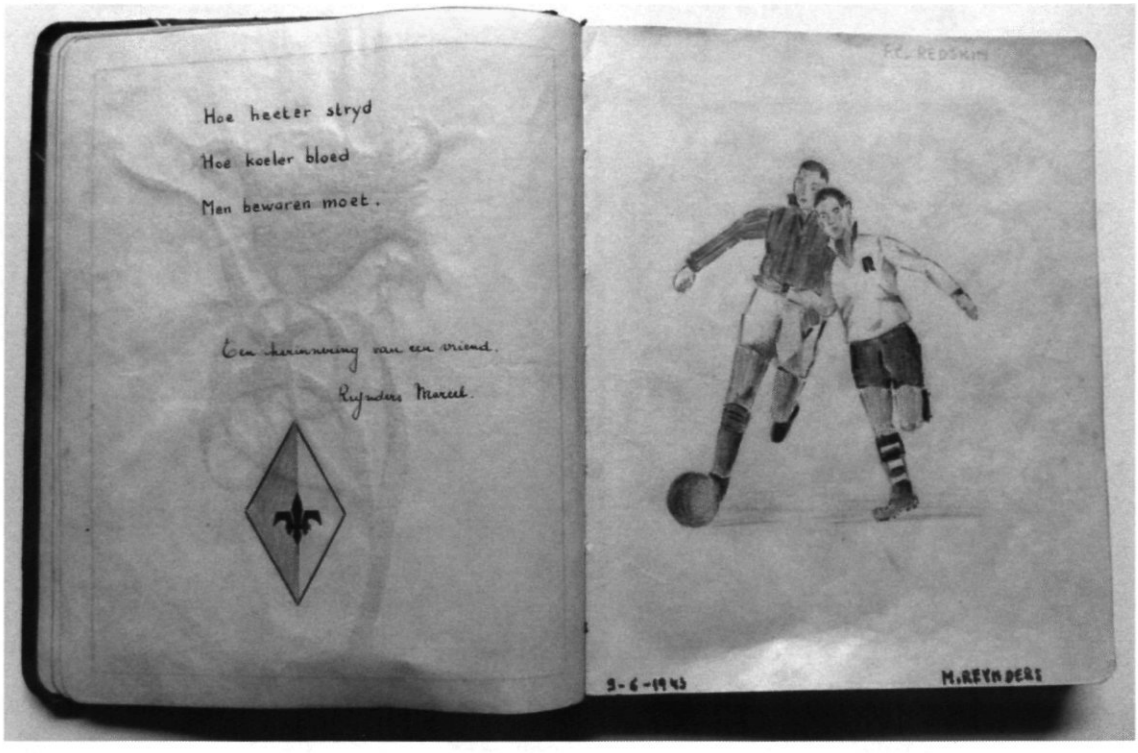

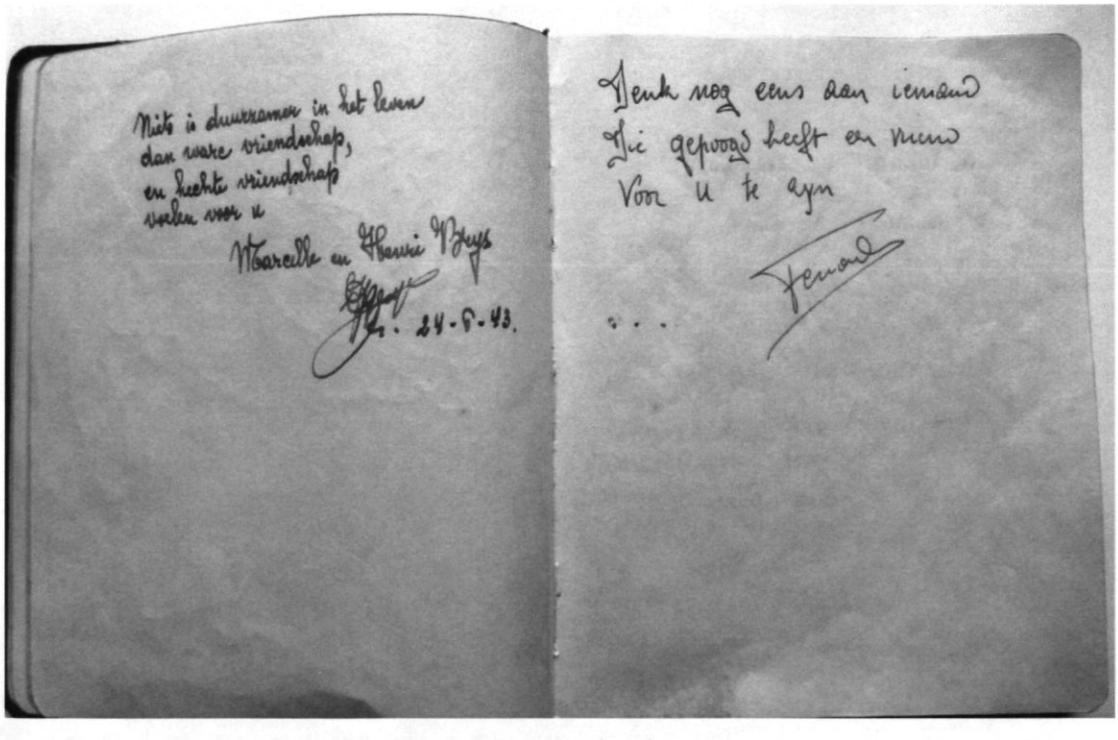

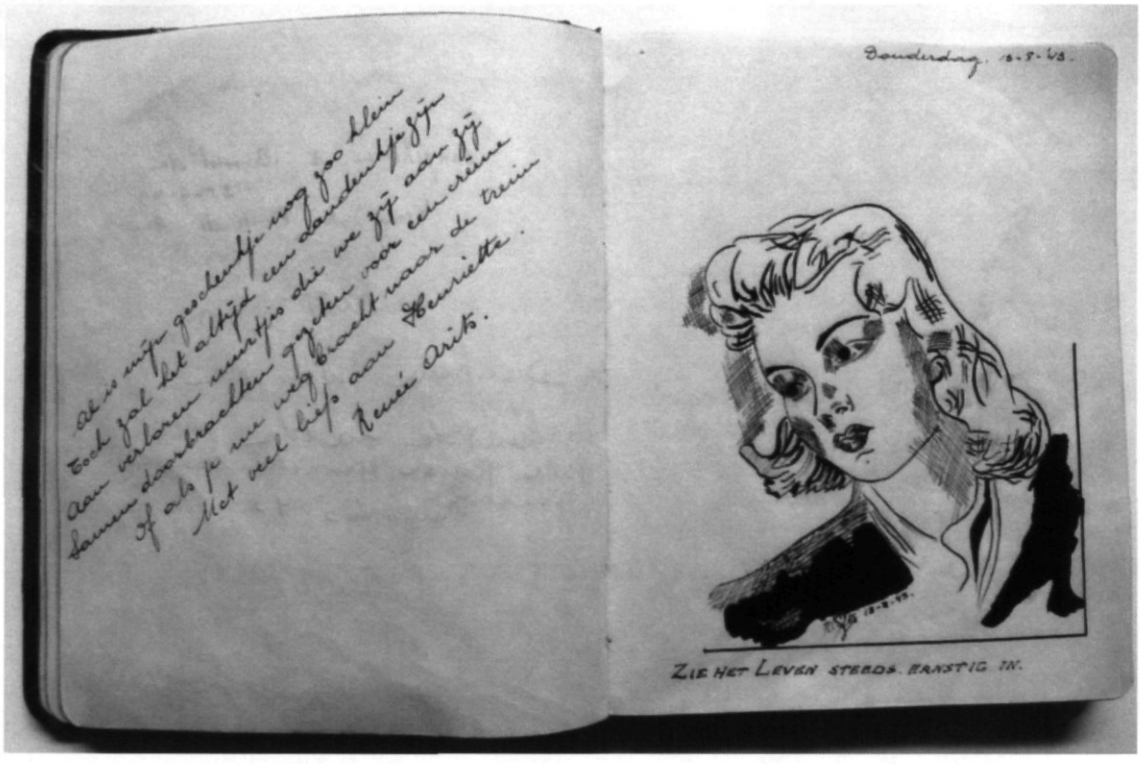
Eerste inschrijving door Henriette's zus

Albumblaadjes
zijn geen draadjes
die de vriendschap samenbindt
't zijn papiertjes
souvenirtjes
waar't hart alleen iemand in vindt.
Klein herinnering
van je vriendin
Ebo
Bonheiden, 3 Juni 1943

Alleen het goede houdt stand
en wat niet deugd verdwijnt
door zijn nietigheid.
Aandenken van een goeie vriend
aan zijn toekomstige Scoutszus
Ik hoop van harte op een spoedig weerzien
Fernande Boeckx
4-Juni-1943

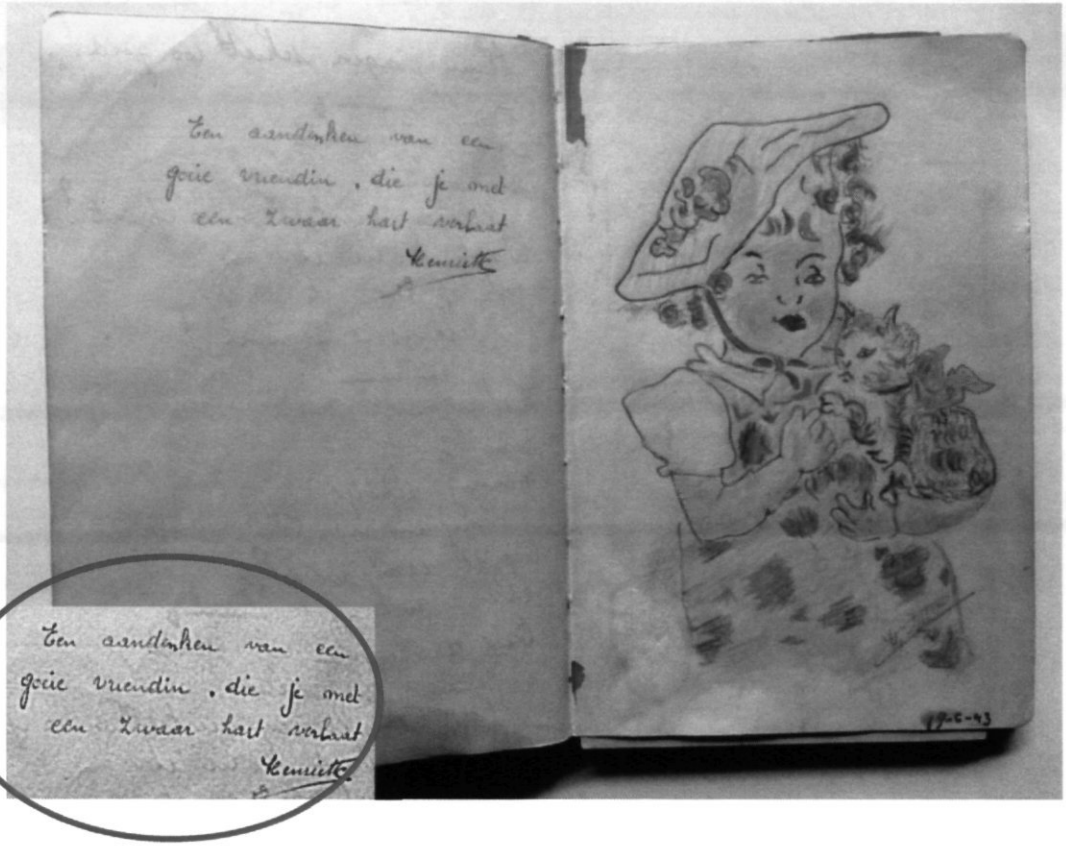

Hoe heeter stryd
Hoe koeler bloed
Men bewaren moet.
Een herinnering van een vriend.
Reynders Marcel
F.C. BEERSCHOT
9-6-1943
M.REYNDERS

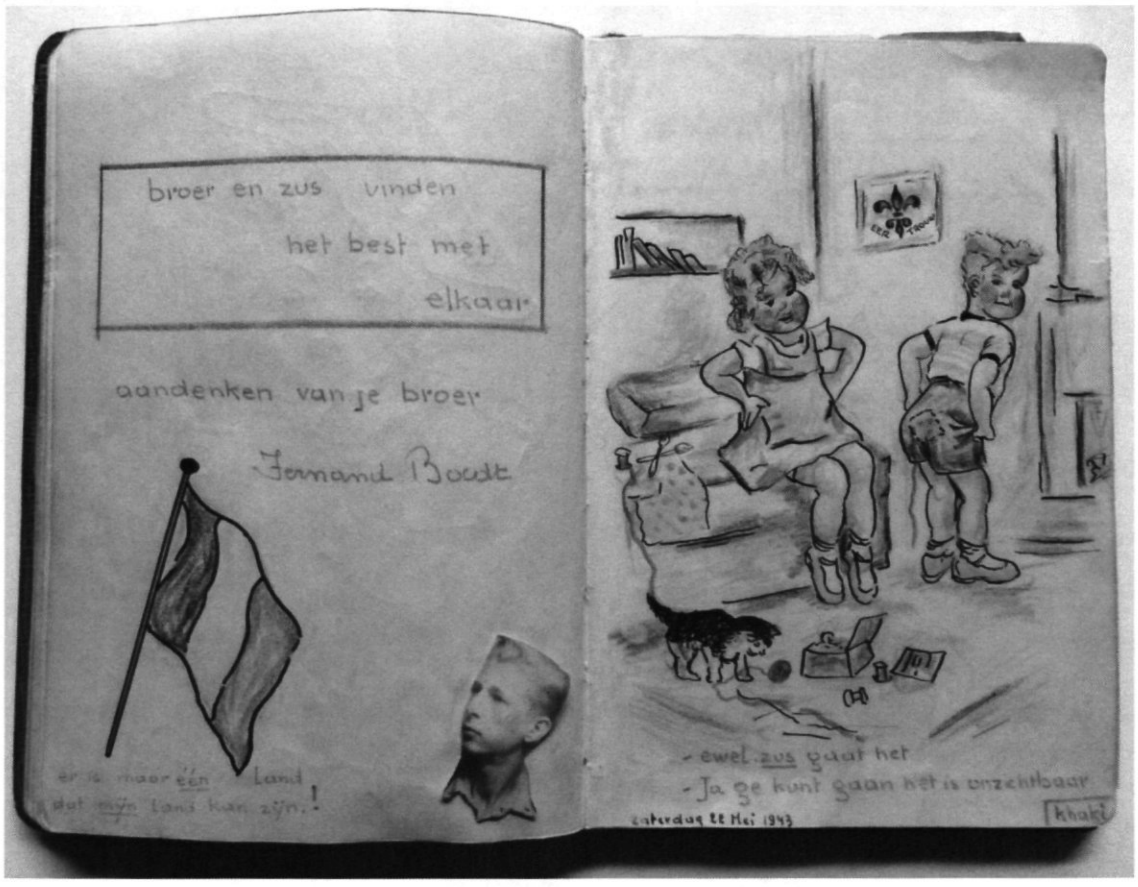

Niets is duurzamer in het leven
dan ware vriendschap,
en hechte vriendschap
vaken voor u
Marcelle en Henri Weyts
24-8-43.
Denk nog eens aan iemand
die gepoogd heeft een mens
Voor U te zijn
Fernand
. . .

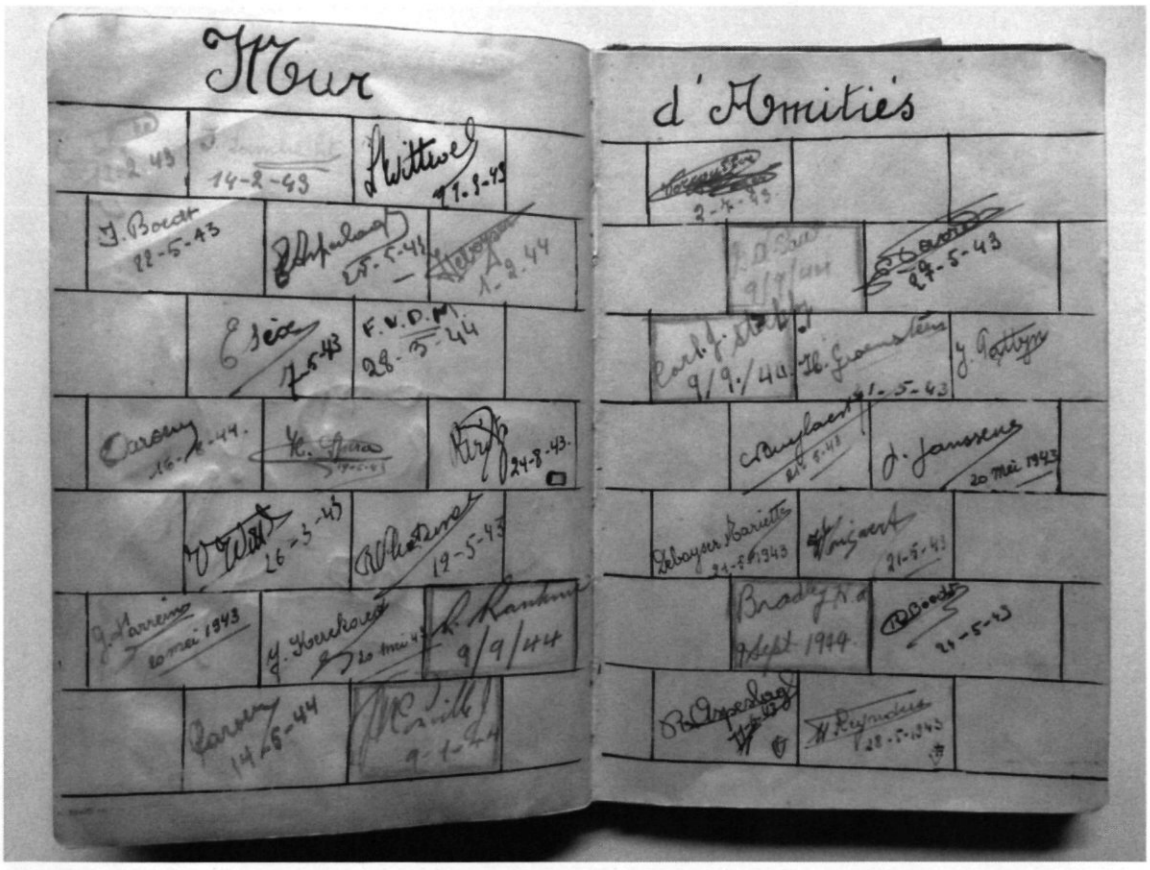

Donderdag 13.08.1943 allerlaatste inschrijving… Kennelijk in de veronderstelling haar terug te kunnen verwelkomen !

Poëzieboekje Clothilde Derycker (+ Oostende 04.01.2012)

broer en zus vinden
het best met
elkaar
aandenken van je broer
Fernand Boodt
er is maar één Land
dat mijn land kan zijn.!
- ewel zus gaat het
- Ja ge kunt gaan het is onzichtbaar
zaterdag 22 Mei 1943
khaki

Mur
d'Amities
J. Boodt 22-5-43
14-2-43
7-5-43
F.V.D.M. 28-5-44
24-8-43.
16-5-43
19-5-43
20 mei 1943
9/9/44
14-8-44
9-1-44
29-5-43
1-5-43
20 mei 1943
21-5-43
1944
21-5-43
28-5-1943

Bronnen:
1. Mondelinge getuigenissen en documenten van Mevrouwen Mady Mingeroet,(+), Victoire Ponjaert, Clothilde Derycker (+).
2. Mededelingen en gegevens ontvangen van Mevr. Laurence Schram, Hoofd Onderzoek Kazerne Dossin vzw.
3. Stadsbestuur Antwerpen – Burgerlijke stand en dienst bevolking.
4. Internet – Wikipedia.

Bibliografie:
1. ROEKENS Anne, *Gewillig België*, Antwerpen, De Bezige Bij, 2011.
2. SEEWALD Sahava, *Joodse sporen in Oostende,* Antwerpen, Pandora, 2000.
3. ASSELOOS André, *Oostende onder de Nazi's 1940-44, dl. IV*, Oostende, eigen beheer, 1992.

Illustraties:
Foto 1 & 2 en de twee poëzieboekjes: collectie De Plate.
Foto 3 © Kazerne Dossin – Fonds Kummer.

Opmerking: In 2011 verschenen enkele persartikelen in verband met het aanbrengen van de namen van joodse studenten op het ereplaket in het Koninklijk Atheneum (KA I). Lofwaardig initiatief van de intussen overleden leraar Raymond Chaffart. Het moge ondertussen echter duidelijk zijn dat de meisjes Szpiro nooit les gevolgd hebben in het atheneum en daarom niet voorkomen op dit plaket. Het lyceum (later KA III genaamd) is in 1995 gefusioneerd met KA I.

250999

1600 KILOMETERS PER FIETS : INDRUKKEN VAN EEN TOERIST : [dagboek in briefvorm]

(1600 kilomètres à vélo: impressions d'un touriste)

==========

door Alfons **Pieters (+)** ; *een tekstuitgave uit 1898, integraal vert. uit het Frans door Emile* ***SMISSAERT*** *en met research door Yves* ***DINGENS***.

Ten geleide : A. Pieters en ... het fietsen !

-+-+-+-+-

Allereerst even piepen in "De bibliografie van de geschiedenis van Oostende". Géén Alfons Pieters als auteur te bespeuren, tenzij, ja tenzij zijn kleine gelegenheidsbrochure "De stad Oostende aan de leerlingen der Gemeentescholen ter herinnering aan het "Boomenfeest" van zondag 12 april 1908" (16 p.). Dat is alles. Toenmaals niets ongewoons. Mmmm. Mis, toch niet. 10 jaren eerder – maand op maand, dag op dag – zond Pieters, op aandringen van een bevriende eigenaar en de redactie van de lokale liberale krant "L'Echo d'Ostende" briefnotities, heet van de naald genoteerd maar na afloop nooit gebundeld geworden, op vanuit Italië over een, achteraf beschouwd, gewaagd te noemen fietstrektocht doorheen Noord- en Midden-Italië. April 1898, 115 jaren geleden ... Wat is er zo bijzonder aan, dat wij, heel wat decennia later, ons nog de moeite getroost hebben om ze uit het Frans - Pieters' dagelijkse omgangs- en cultuurtaal, als zo velen uit die tijd – te vertalen en onverkort, getrouw en postuum te publiceren in onze lokale maandelijkse historische periodiek?

Het relaas – avontuurlijk, gevaarlijk, afzien want lastig om doen, afgewisseld met puur schone kunstbeschouwingen – heeft wonderwel de tand des tijds weten te doorstaan. Immers, het ademt nog van leven, is accuraat geschreven met zin voor passende details én waarheidsgetrouw, in stijlvol Frans, - en ook in vertaling behoudt het zijn cachet en zijn charme. Een tijdsdocument. Twee kameraden, "op schok". En zij maken het zich niet gemakkelijk : zij waren ernaar gekleed en geschoeid, met een gepaste laatste snuf velo uit het aller uiteinde van de 19de eeuw. Wind noch sneeuw noch regen noch stekende zonneschijn, steile berg- en heuvelruggen, riskant snelle afdalingen en afremmingen, af en toe uiterst sobere overnachtingen en koud maar kristalhelder, vooral verfrissend bronwater uit de bergen,- ze zijn er om te overwinnen! Met 's avonds, erg vermoeid en bezweet, nog vóór het slapengaan, het vlijtig en verzorgd neerpennen van feiten, zichten en impressies. En laten posten, want belofte maakt schuld. In gezelschap van één van zijn kameraden : de ervaren, nauwelijks woordelijk vermelde Achilles Hillebrant, Oostendse scheepsbouwer ven beroep, met gemeenschappelijke hartstocht voor de velo die wél het Italiaans machtig is, eveneens gefortuneerd was en aldus in de liberale burgerkringen terechtkwam.

Een tweede kapitale factor die ons inspireerde en deed volharden was het feit dat Alfons Pieters, al wat oud voor zulke toeren en krachtenvergende tournee, de toenmaals 'eerste burger' was van een florissant functionerende, vermaarde badstad van Europees niveau. Door die teksten leren wij de 'mens achter' kennen en waarderen. Geen stenografisch opgetekende, ambtelijke frasen en uitdrukkingen in wat nu voor ons pas de tweede landstaal is. Geen excerpten van gulle, her en der met smaak en kunde gehouden speeches (ook daar was hij een crack in). Maar 'opstellen' over hun avonturen en belevenissen 'in den vreemde', - nù nog boeiend en goed leesbaar. Overgeleverde getuigenissen van tijdgenoten gewaagden geregeld over de vele kwaliteiten die in de 'mens Alfons' staken (zijn gebreken kennen wij, uit kiesheid en omdat het zo hoorde te zijn, niet) en die hij waar nodig efficiënt wist aan te wenden. Nog lang vóór het einde van dit eerder korte maar als merkwaardig te omschrijven leven (1845-1912), wist 'Alphonse P.' zich in zeer brede kringen aanvaard, gerespecteerd en geliefd te doen worden. Derhalve, geen wonder dat de stad Oostende terstond zijn nagedachtenis eerde en bestendigde met een 'laan'-naamgeving eerste klasse: de 'Boulevard du Midi' werd vanaf dan de alom bekende, onlangs verfraaide en 'beboomde', druk

bereden en bewandelde 'Alfons Pieterslaan' in het hart van de stad. Al bleef de oudere bevolking nog jaren lang steevast spreken over de 'Boulevard de (sic) midi' ...
De klerikale oppositie, sommige malcontenten en 'slechte karakters' mochten dan al soms gemeen, soms heel laatdunkend en smalend uithalen naar bv. "die 'fietsende' burgemeester" (1), Alfons Pieters ("eenvoudig van stijl en gewoonten, een harde werker" bleef consequent openstaan voor eenieder of hem/haar die met problemen zat. Hij betrachtte als politicus, als schepen en vooral als burgemeester er ' te staan' en te handelen ' van en voor alle Oostendenaars' die over hem fier en/of tevreden waren. Typerend, A. Pieters in wiens bevoegdheden als schepen o.m. "openbare werken" en "hygiëne" staken, trok, als "verwoede fietser" en dit vaak vanaf 4 uur (!) 's morgens, met zijn stalen ros doorheen tal van straten van Oostende en hield zelf de beambten belast met de openbare reinheid in het oog (2). Als burgemeester hield hij dezelfde inzet, ernst en plichtsbesef aan.

A. Pieters had, volgens het getuigenis van een oudere en bevriende tijdgenoot, beslist een zwak voor het per fiets rijden. " (...) Hij is één van onze schitterendste 'vélocipédistes' geworden en heeft reeds een goed deel van Europa op zijn stalen paard doorkruist" Hij koesterde op een gegeven moment zelfs plannen voor Palestina!! "het is op de wandelplaats leidend naar Mariakerke dat hij met veel moeite en gevaar voor de passanten het fietsen onder de knie kreeg (...)" (3). In één van de talloze, door Yves Dingens uitgeplozen toenmalige krantenberichten staat langs de neus weg vermeld, dat "Alphonse Pieters tijdens één van zijn fietstochten ten val was gekomen en zijn aangezicht [letterlijk dan] geschonden had". Ha ja, het moest er eens van komen ...

*Pieters' leidinggevende gaven en gezag als administrator, zijn vele relaties en zijn eigen passie, maakten dat hij o.m. als voorzitter van de "*Club cycliste ostendais*" aangezocht was geworden, een sportkring met als stamlokaal het "Hôtel de Vienne"(4). Leden waren o.a. de heren de Giey [of Ed. de Goy ?] en Achilles Hillebrant [ja, dezelfde die boven reeds aangehaald werd] die in mei 1893 een grote reis per fiets maakten in Italië, het zuiden van Frankrijk en in Zwitserland (5). Pieters' tochten waren dus toch niet zo individualistisch, zonderling of buitensporig, niet ? Burgemeester Pieters sprak, ter gelegenheid van de inhuldiging (1895) van onze eerste wielerbaan "als van één der schoonste parels aan de kroon van de 'Koningin der Badsteden'" (6); al in september 1893 waren hieromtrent onderhandelingen geweest (7).*

De hieronder uitvoerig, gedetailleerd weergegeven reis naar Italië, door Pieters zelf 'sur le vif' op schrift gesteld als een soort reisdagboek (ook heden nog doen sommige mensen dit en blanco reisschriften worden voor dat doel in de papier- en boekhandel te koop aangeboden), doorbreekt heel waarschijnlijk voor een keer zijn privacy en lijkt volgens mijn co-auteur Y. Dingens "een voor die tijd een moderne manier van doen te zijn" (brief d.d. 13/04/2012)

Van "Airolo" naar het eiland "Capri (gelegen bij Napels) : het gedacht alleen al doet wegdromen. Ongeveer 1600 km afstand om af te leggen met de ' benenmachine' ... sapristi, hiervoor moet men over een zeer goede fysiek, over supermacht zonder krampen in de 'kieten' en over heel deugdelijk materiaal beschikken! Achilles Hillebrant, zijn metgezel, en voor de gelegenheid laat ons maar zeggen 'Don Alfonso' hadden hun fietsen gekocht, het blijkt ergens uit de teksten, bij de firma L. Valcke (Kapellestraat) en waarschijnlijk de beste, de meest geavanceerde in techniek en ... derhalve de duurste in hun soort. Blijkens een teruggevonden annonce van Valcke :

<u>Herenfietsen</u> : Populaire ..... Fr. 225
Falcon ..... Fr. 275
Coventry Cross ..... resp. Fr. 325, 400, 425 en 450 (8).

Volgens wijlen Michel Capon, onze jarenlange publicist en kenner van 'dhistorie van 't vèlootje', verscheen bv. het vrijwiel – 'pignon libre' – pas in 1897 op de markt (9). En hoe waren zijzelf

uitgedost? en hoe was de diverse bagage aan en langs hun fietsen aangebracht? en wat met hun linnen? Heel wat van wat hieronder beschreven werd, blijft voor ons een soort raadsel, al zijn de feiten echt gebeurd en onweerlegbaar. Eén van zijn belangstellingspunten betrof het leger, want hij had vroeger in de Burgerwacht een vrij hoge rang bekleed. De binnenlandse politiek van het bezochte land wekt zijn aandacht en scherpt merkbaar zijn interesse aan. Het gedrag van dieren als bv. ezels amuseren hem en Pieters heeft meer dan wat noties over landbouw en gewassen, bomen en bloemen, bloesems en planten. 'Zwermen', 'legioenen' Engelse vrouwen met in hun handen een Baedeker-gids zijn hem een ergernis en lijken hem als het ware vóór de voeten te lopen. Af en toe vertonen zijn opstellen zelfs poëtische invallen en opmerkingen; men zou het van dergelijk personage niet verwachten, - maar ja, wij kenden hem voorheen nauwelijks, nietwaar? Nog een ander frappant item is, hoé beide heren als het ware ' opgaan in al wat kunst is en voorstelt, en – het dient gezegd - daarvoor waren Italië, Milaan, Florence, Rome en hun geschakeerde kunstschatten ideaal om te ervaren en om te zien. De brieven bieden ons een kijk in hun ter zake soort 'eruditie' en smaken. Zonder hen 'over 't paard te willen tillen', nog minder om hen af te breken (want het waren, grofweg geschetst en als zo velen) : het zijn door lectuur al 'weetgierige en gedreven autodidacten'. Niet meer. niet minder.

Pieters' liefde voor "zijn" Oostende komt enkele malen woordelijk aan bod en het strookte met de waarheid dat "de burgemeester zelf de publiciteit [en de verspreiding ervan!] die over Oostende gemaakt werd, controleerde tijdens zijn reizen". En dit gratis! (10). Uit hele kleine, her en der gevonden allusies menen wij (zonder deze bewering hard te kunnen maken), dat tijdens de laatste jaren vóór zijn afsterven in 1912 (op 67-jarige leeftijd) meer en meer zijn precair geworden gezondheidstoestand het fysisch erg zware reizen, met de fiets of verre weg, hinderde en als vanzelf verbood. "Afsterven van Oostendse burgemeester, te Brussel op donderdagavond 30 mei 1912, ten gevolge van de ziekte waaraan hij gedurende verscheidene jaren leed" (11). Wij wagen een gokje : door hartfalen ?

De strijd voor de nationale eenmaking van Italië boeide de politicus Pieters en ze komt meerdere malen tot uiting in deze teksten. In maart 1911 ontving onze burgemeester een uitnodiging om in Rome deel te nemen aan de feestelijkheden ter gelegenheid van "50 jaar éénwording". Maar hij diende om 'ernstige gezondheidsredenen' af te zeggen (12). Nog één jaar respijt werd hem door het Lot gegund en dan was hij niet langer bij de levenden !

Verwonderlijk, op het eerste zicht dan, voor zo'n vooraanstaande figuur, dat, op hun bewaard gebleven graf, gelegen in het "Paster Pypekerkhof" aan de Nieuwpoortse steenweg, enkel sober weg vermeld staat : ***"Ici repose la famille Pieters pour l'éternité"*** **[hier rust de familie Pieters voor eeuwig] ...** *Moge het zo zijn en blijven!*

NOTEN :

---

(1) La Feuille d' Ostende (krant); 29 mei 1892.
(2) Le Carillon (krant); 23 mei 1912, p. 2 (e) en Echo d'Ostende (krant); 24 augustus 1936.
(3) Ed. Degoy: *Ostende et les journaux*, in: Echo d'Ostende; 30 september 1900.
Daar de bestemmingen voor verlofopname van privé-aard waren, ontbreken meestal sporen hiervan in de pers.
(4) La Saison d'Ostende (krant); 06/07/1892 - Echo d(Ostende; 07/05/1893, p. 3 – Saison d'Ostende: 05/08/1893:
(5) Echo d'Ostende; 14/01/1894.
(6) De Duinengalm (krant); 25/06/1937.
(7) Echo d'Ostende; 14/01/1894.
(8) Echo d'Ostende; 19/01/1896 (reclame).
(9) M. Capon: *Het eerste officiële Belgische kampioenschap wielrennen 1884 in Oostende,* in: De Plate; nr. 2, februari 2009, p. 43.
(10) Echo d'Ostende; 21/10/1922.
(11) Le Carillon; 01/06/1912.

Overeenkomstig de belofte die ik u gedaan heb, begin ik vandaag aan het verhalen van onze lange excursie per velo (*).

Airolo! [Italiaanssprekend Zwitserland]. Na 19 uren express stappen mijn reisgezel [Hillebrant] en ikzelf, uitgehongerd, ten langen leste van de trein. En gaan wij ons sterken en slapen in het "*Hôtel de la Poste*".

In afwachting van het souper maken wij een klein ommetje in stad die nog met sneeuw ligt. Men zingt het lof in de kerk, wij gaan binnen en stellen vast dat deze bouw heel wat gelijkenissen vertoont met de protestantse kerken; banken in plaats van stoelen en elkeen zingt mee met de priester. Het avondmaal is gereed en snel achter de kiezen; onverwijld naar bed om 8.30 uur.

Hedenmorgen, [donderdag] de 5de van de lopende maand: wekken om 6, ontbijt om 7 uur, en dan op weg naar **Como**. Men heeft ons een prachtige route beloofd na 3 km in de sneeuw, maar het zijn er 6. Sneeuw onderweg en sneeuw op de top van de bergen. Men kan het landschap niet beschrijven; evenwel, deze doorgangen dwars door de bergen doen het volkse gezegde te niet als zou men "*in Zwitserland niet op de fiets kunnen rijden*". Glad ernaast, de wegen zijn [er] goed onderhouden, voortreffelijk, de hellingen soms steil maar doenbaar. Na anderhalf uur te voet marcheren, gelukken wij erin om ons stalen ros te bestijgen en vlug op te schieten.

Het is tijdens dit en een half uur, dat wij tunnels gevuld met stalactieten en stalagmieten doortrokken hebben. Heel mooi om zien, maar des te gevaarlijk; er zou maar één op uw hoofd hoeven te vallen om neergeslagen te worden !! Achter ons bevonden zich de versterkingen en de Gotthard berg.

Verderop wordt mijn metgezel door een hond die nog jong is en met sterke schouderbreedte, aangevallen. Die hem bij de broek beet had en die hem, met bevalligheid en zonder hem pijn te doen, ter aarde neervelde. Dadelijk wanneer mijn gezel weer recht stond, nam hij een militaire houding aan en vastberaden wachtte hij de eigenaar op die zeer beschaamd vooruitkwam. Toen hij wel binnen stembereik was, bracht mijn vriend , in salon- of hoftaal geuit, de snuiter ervan op de hoogte dat men, bij ons, zou beginnen met het aftuigen van de hond en dan van de eigenaar indien hij zich niet excuseerde. Wat hij overigens met goede wilbetoon deed. Daarop bestegen wij de fietsen om onze weg voort te zetten.

Faido! Charmant dorp met Italiaans cachet, biedt zich voor onze fietsen aan en, terwijl wij bewonderend toekijken, slipt mijn wiel en zachtjes kom ik op de grond terecht. Geen ongeval! Aan de velo is er niets, ik zeg aan de fiets. Onderwijl zetten wij onze weg voort door deze bewonderenswaardige streek die nu beschenen wordt door de zon en ontmoeten een hele stoet van geiten. Hun herder ligt bedaard uitgestrekt op een niet besneeuwde bergflank in de zon. Ons ziende hief hij het lied aan van de revue "*attraction! c'est un vélo qui dérape, attraction! c'est un vélocipédiste qui roule dans la poussière*", enz. De weg die "*en pelouse*" is, daalt vlug; meerdere dorpen rijden wij voorbij; daarbij komt dat de buitenbekleding van ons voorwiel schroeit door de druk van de rem. Niettemin, moediger dan een zekere wachtmeester van een batterij die over een uitstekende reputatie beschikt, bij ons in België, en in plaats van op onze schreden terug te keren naar de vallei van ..., blijf ik tot op de bodem toe marcheren. Niets belangrijks te signaleren, ware het niet "*la douceur des routes*" (het heerlijk aandoende gevoel der wegen) tot aan Bellinzona.

Bellinzona, op de Ticino, is een aardig goed gelegen dorp en geeft ons, links, een klein zicht op wat ons wacht bij de beklimming van de berg Ceneri. Wij doen dan ook krachten op in de eerst voorkomende "*ristorante*", alvorens de beklimming aan te vatten. Op 2 km afstand hebben wij gedurig de vallei van Ticino gezien die hier minimaal een breedte van op zijn minst 4 km heeft.

Wellicht interesseert u het menu van ons middagmaal : soep met stukjes brood, soepvlees met saladewortel ! Het was zeer smakelijk, wanneer men 60 km dalen en klimmen in de kuiten heeft.

Vertrek om 1 uur uit Bellinzona. Eerst een mooi stuk weg, gelijkmatig lopend in de vallei tot aan de voet van de berg. (En) beginnen eindelijk aan die verschrikkelijke bestijging van 2000 voet! Gedurende 3 uren beklimmen wij een baan in bochten en drinken aan iedere bron een volle beker met kristalhelder water ten einde ons te verfrissen. De felle zonnestralen doen ons aan deze van juli denken, wanneer het mooi weer is bij ons. Bij ieder halt houden om weer op adem te komen kijken wij achterom. Wij zien de Sint-Gotthard(berg) vanwaar wij vertrokken waren en die ons leek alsof zij ons van nabij gevolgd zou hebben; rechts van ons een bochtige weg die "Mozes" volgde, de rivier Moesa die naar de Sint-Bernard(berg) en de bron van de Rijn gaat. Klimmen maar, gestadig klimmen, en wij werpen nu en dan een blik op de vallei alwaar wij eerst het '*Lago Maggiore*' met de stad **Locarno** zien; en dan trapsgewijze spoorwegen waarvan de enen moeizaam voortdrijven naar Lugano en de anderen naar Locarno, Turijn en Genua schuiven.

Maar aan alles komt een einde. Men dient met een fiets onder een brandende zon een berg van 2000 voet hoog te bestijgen om dan te kunnen genieten van een afdaling van 20 kilometer ... Men denkt niet langer aan een beek die naast ons murmelt en men lijdt geen dorst of tenminste, men heeft er geen tijd voor. Almachtige God, wat een daling. Wat een genot om zich te voelen rijden doorheen de ruimte. Zonder vermoeidheid en zonder moeite. Om dan de mooie stad **Lugano** binnen te rijden, zo schitterend, zo rijkelijk gesitueerd aan het meer dat zijn naam draagt.

Wij hebben een bezoek gebracht aan de stad met zijn nauwe straten, zijn markten met hun vreemd en bizar cachet, waar alles zich oplost en alles ineen loopt. Wij hebben er enkel sinaasappelen genuttigd om onze toekomstige dorst te lessen. Daarna zijn wij tegengehouden geweest door de elektrische tram die zich een weg baant door straten van 4 m breedte. Vervolgens hebben wij het monument opgezocht van hen(,) verzonnen door hem die zoveel belangstelling heeft voor **Oostende.** Dit wil zeggen: het monument dat de regen, de temperatuur, het mooie weer aanwijst en alles wat hen kan interesseren die geen andere bezigheid hebben dan het "*dolce far niente*".

Vooruit! Laten wij naar **Como** vertrekken! Stop daar, de voet op de grond, zie ginds een vriend die ons met open armen ontvangt. Ver uit het land, is men altijd verheugd om een kennis te zien, des te meer als het een vriend betreft. De heer Verbeke junior kwam te arriveren in Lugano en maakte aanstalten om dat schoon weer te fotograferen. Tot nu toe heb ik geen andere teleurstelling dan de lucht die ik me veel mooier voorgesteld had. Ze zal het misschien worden, want *"tous les bleus sont en esprit avec nous"*.

Op de weg van Como, al rijdend langs de rand van het Luganomeer, ontwaren wij dat deze grote waterplas versperd is, ten einde de Gotthardlijn toe te laten om haar over te steken. Vóór ons presenteert zich, majestueus maar schrikwekkend, het via kabelbaan naar boven brengen van de "*Monte Generoso*". Vergeten wij niet dat, vooraleer wij Lugano binnenreden, wij de opgaande helling van de "*Monte Salvatore*" hadden gezien. Maar het is evenwel op de "Monte Generoso" dat wij het met sneeuw bedekte dak van het hotel hebben gezien, op dewelke de zon ongenadig scheen die voor ons alle soorten van kleuren deed spiegelen.

Bravo voor **Milano**! 't Is daar dat wij twee vrouwelijke wielrijders, de eersten, ontmoeten. Hun frisse teint zegt ons genoeg dat zij van de pedalen houden. Te **Capo di Lago** komen wij nog met meerderen in contact, die zeer vertrouwd zijn met de routes. Ah! wat benijd ik hen. Capo di Lago is een mooi en groot dorp met propere straten, met goed voorziene magazijnen.

Daarop passeren wij **Mendisio** waar wij opnieuw onze dorst lessen aan de bron en, eens verfrist, vliegen wij naar de grens. **"Chiasso, l'Italia"!** Viva l'Italia! Viva l'Italia! Wij tonen aan de douane

onze aanbevelingen (*lettres d'introduction*) en voorzien van een mooi "loodje" aan onze velo, vatten wij de laatste beklimming aan, God zij geprezen, om terug af te dalen op een duizelingwekkende manier naar **Como.** Daar komen wij aan in "*Hôtel Métropole*" vóór het meer. Het was 18.50 uur en het avondmaal wacht op ons.

Na het eten alle eer te hebben aangedaan, vinden wij de gelegenheid om u al deze kleine details van een eerste dag op de velo toe te sturen. Sommigen zullen het vreemd vinden dat men op zo'n manier kan reizen, terwijl toch de zetels van een eerste klasse compartiment van een trein u te hulp komen. Probeert maar eens! Gij die door ouderdom niet gedoemd zijt tot nietsdoen, - komt rijden, komt dromen en zweten te midden van deze mooie natuur. En gij zult de wreedheid van de gevoelens van spijt voelen die men moet ondergaan door enkel te kijken naar deze majestueuze panorama's doorheen de glasruiten van een spoorwegwagon, al ware het van een slaapwagenrijtuig of van een wagonrestaurant.

Er vertoeven op aarde geen 2 "vélocipédistes" [fietsers] die op dit ogenblik gelukkiger zijn dan mijn tochtgenoot [Hillebrant] en uw zeer toegewijde dienaar

P.

---

* Dagblad "Echo d'Ostende"; zondag 10 april 1898, p. 6 (b,c).

COMO – MILAAN
woensdag, 6 april 1898 *

Zoals gewoonlijk zijn wij opgestaan om 6 uur, ontbijt om 7, met daarop een wandeling in stad. Wij begonnen met de kerk die één van de schoonste is van Noord-Italië.

En hebben de mooie orgels en de preekstoel, een monument in acajou, opgemerkt. Het middenkoor is zeer ruim, veel breder dan het andere die verlicht worden door glas-in-loodramen. Men leest de Heilige Mis aan meerdere altaren, maar op een speciale plaats wordt het Heilig Sacrament uitgedeeld. De vroomheid van de mensen treft de toeristen. Maar laten wij niet vergeten dat wij ons in Italië bevinden.

Na de kerk stappen wij naar het theater, vrij triest van uitzicht en de afmetingen zeer bescheiden. Vandaar volgen wij de tram om het standbeeld van Garibaldi te gaan bezichtigen. Het monument is streng maar heeft cachet. Vervolgens passeren wij de *"Poort van Vittoria"*, een vierkantige blok die boven elkaar geplaatste gewelven heeft. Wat heeft men, verduiveld, willen bouwen? Ik weet het niet en anderen ook niet.

Na het beeld van Volta gezien te hebben, keren wij terug naar het hotel om onze fietsen op te pakken; even afvegen en '*en route pour Saint-Nazaire'*, pardon *naar de boot*. 9 uur: de klok klepelt en de scheepstamboers slaan in het water. Een eerste halte in **Cernobbio** waar wij een magnifiek hotel ontwaren: "*villa d'Este*" en van de koningin van Engeland. Het landschap gaat van rechts naar links van het meer dat werkelijk indrukwekkend is. Wij kunnen niet genoeg genieten in bewondering. Meerdere charmante dorpen presenteren zich vóór onze ogen, want wij dienen te vermelden, dat hier het **Comomeer** zich nogal flink versmalt, wat ons op ons gemak toelaat om de leuke villa's en kastelen te bewonderen, [bouwsels] die liggen op de flank van de bergen.

Carate (en niet Carotte) is de tweede halte van het schip, alwaar wij de "*villa Clémentine*" die prettig om zien is, bespeuren. Het dorp biedt die lustige en interessante aanblik door zijn modernere gebouwen. Het meer dat nogal nauw is, laat ons toe om met bewondering te kijken naar de pyramide van Joseph Frank. Links **Brium** en **Nasso**, twee dorpen die, gezien vanuit het meer, een

aantrekkelijk aandoend uitzicht bieden. Achterin bevindt zich **Argegno**, behaaglijk uitgestrekt, alwaar wij voor de eerste maal zien hoe van de bergen het hout afzakt waarmee het dorp stookt. Het is waarlijk buitengewoon om zien hoe de stukken hout langsheen de berg op een zichtbare koord afglijden. Al mijn felicitaties voor **Cadenabion**. Het is geheel en al verheugend om vanuit de boot dit zo verrukkelijke, dat "*Hôtel de Belle Vue*" met zo'n mooi zicht gade te slaan . Ze(a?)mezzo, Me(a?)naggio: het is hetzelfde [geval], altijd nieuw.

Doch het is **Bellagio,** de stad waar één van mijn goede en rechtschapen vrienden zijn witte broodweken heeft doorgebracht, die ons nu aanlokt. Wij hebben enkel aandacht voor het bekoorlijke landschap die zich aan ons vertoont. Aanleggen a.u.b., 2 slagen achteruit. Stop. Men verlaat het schip en wij lopen naar het hotel om onze fietsen in bewaring te geven ... En op weg, naar "*villa Serbelloni*" die ons gevraagd werd om haar te bezoeken. Wij klimmen, want het dient jullie gezegd [te worden] dat deze villa zich in de wolken bevindt en Sint(e) Pieter heeft er de sleutels van: één frank per persoon. Op de memorabele plaats waar eertijds een machtige heer zijn kasteel had neergepoot (où domine le lac de Come, le lac du Lecco [sic]), ziet men hoger [gelegen] sneeuw. Rechts van ons **Varcina**, in de achtergrond **Gravesdonna**, - aan de voet van **Campanile**, 7300 voet hoog. Het is sprookjesachtig.

Rechts de berg Fellano, aan de voet van dewelke **Bellano** zich (op)gehangen vindt. Het is sprookjesachtig, het is feeëriek. Laten wij de stad **Serballoni** niet verlaten zonder de sier- en ornamentele tuinen te bezoeken. Alwaar wij bloemperken in mozaïek aantreffen, palmbomen groot als een mast op de koude grond en waar ik, voor de eerste keer in mijn leven, appelsienenbomen bewonder die bijna rijpe vruchten dragen.

De tijd drukt op ons. Wij dalen de routes, de trappen met vier treden tegelijk af om terecht te komen in een restaurant. Een consumptie ... ***"et en route!".*** Op goed vertrouwen vatten wij de weg aan die zich vóór ons bevindt, zonder er erg in te hebben met wat de toekomst voorhad met ons. Ik waag het niet er geloof aan te hechten.

Gij zult het gemakkelijker begrijpen wanneer ik u zal zeggen dat de weg [eventjes] 13 km klimt, zonder enige afdaling. Om 11.40 uur hebben wij deze reuze, deze wrede karwei aangevat en om 14 uur was ze bijna volbracht; ik zeg [wel]: bijna, want van tijd tot tijd werd een kleine daling gevolgd door een zware klim.

Ten slotte, '*er bestaat geen weg die niet zijn bocht heeft*', aldus een Engels spreekwoord. Wij bereiken **Magrello** alwaar wij terecht kunnen om verse 'sterkte' op te doen. En, terwijl men het eten bereidt, naderen wij het brandend haardvuur want, welteverstaan, in de schouw bevinden zich stoelen waarop men kan plaatsnemen. Dit is vreemd maar praktisch, vooral voor fietsers die heel bezweet zijn en uitgeput van vermoeidheid. 13 km haarspeldbochten in de bergen. Verlos ons daarvan, o Heer! Na een rijkelijke maaltijd dalen wij veel vlugger af dan dat wij wensen en beschrijven fraaie bochten aan de voet van deze monsterlijke bergen, van welke men zich geen idee kan vormen.

Guissano biedt ons voor een ogenblik een halteplek, gezien de weg er minder vermoeiend is. Wij bemerken een vierkante toren met observatorium die het eigendom is van één of andere zonderling. Een vrouw die gezeten is vóór haar huis, klost kant met gouden draad. O la la, hoe mooi ! Wij hebben op onze stuurstang geen plaats voor kant want, ik verzeker het u, ik zou er meegebracht hebben voor het museum van mijn uitmuntende vriend [en eerste schepen Auguste] Liebaert.

En ziedaar een beschaafd land. Vanuit laatstgenoemd dorp vertrekt een stoomtram naar **Milano** (Milaan). Hij is met ons [gelijktijdig?] vertrokken [en] ik zou niet kunnen zeggen of hij reeds gearriveerd is, want na hem een keer voorbij gereden te hebben, hebben wij het rijtuig niet meer

teruggezien. Gelooft maar niet dat er in **Piëmont** geen landbouw is. Wij rijden momenteel tussen fel omgeploegde en goed bewerkte vlakten. [en een voor ons verslag hier niet ter zake doende, te uitvoerige kanttekening volgt]. Hoewel per fiets, ontsnappen niet de minste details [aan onze opmerkzaamheid].

Langs onbeduidende routes, want wij bevinden ons in vlak land, komen wij om 6 uur 's avonds in het "*Hôtel de l'Europe*" alwaar wij een goed onderkomen aantreffen [, alsook] goed eten [en] een schare Engelse vrouwen, de enen al lelijker dan de anderen. In het kort [gezegd:] een paternoster van antiquiteiten die dineerden met de Baedeker[-reisgids], op de knieën of op tafel.

Wij zijn van plan om een tochtje in stad te doen die me zeer levendig voorkomt, vooral in de omtrek van de kathedraal. Wat voor een monument, die kathedraal! Ik neem mij voor om dat morgenochtend in detail te bekijken, evenals de andere merkwaardigheden van deze grote en schone hoofdstad van Lombardije die 11 km omtrek heeft.

A.P.

---

* Dagblad "Echo d'Ostende"; dinsdag 12 april 1898, p. 1 (c,d).

MILAAN (Milano),
vrijdag 8 april 1898 *

Stelt u gerust : voor Pieters' was "*een gegeven woord een woord*" en wij nemen dan ook aan dat dit relaas in briefvorm onderweg of *althans 'erg*ens' verloren is geraakt.
Hoe dan ook, de **Echo d'Ostende** van donderdag **14 april 1898 bevat geen verslaggeving van hem uit dat stuk Noord-Italië !!**

FLORENCE (FIRENZE),
"dinsdag, 13 april 1898" * .

Laten wij doorgaan met de beschrijving van onze reis.

Om 8 uur 's morgens hebben wij de beklimming van het formidabele 'opwaartse' gedaan. Gedurende 3 uren hebben wij verbleven in de vochtige wolken. Het landschap was wel grandioos. Nu moet je weten dat wij op 2800 voet boven het niveau van de zee waren, dat water van 300 voet onder ons van hoog naar beneden viel, dat sneeuw vanhier vandaar de spits van de bergen bedekte terwijl wij van links en van rechts kronkelden, dat dorpen zich neer strekten op 300 voet boven ons. Men kan zich geen voorstelling maken van een dergelijk schouwspel. Het Apennijnen gebergte oversteken, het is een droom. En waarlijk, - men voelt zich heel klein, zeer ongelukkig wanneer men een beschrijving dient te geven van de mooiste pas die men wellicht in Europa tegenkomt. Maar dat alles doet ons arriveren in **Ospidaletta** die wij op honderden meters domineren.

Gedurende 16 km stijgen, klimmen wij, - altijd in de wolken, eten wij van de wolken(.) Het regent, een echte storm ontbindt zijn duivels, de wind waait als om ons omver te stoten. En indien wij niet vér van ons zien, toch ondervinden wij niet minder dan een gevoel van schrik voor de natuur-in-toorn. Eensklaps bereiken wij de sterkste verhevenheid. In Duitsland zou de Dienst 'Bruggen en Wegen' deze hoogte aangeduid hebben. Hier is er noch een paal die de wegen aanwijst, noch een kilometersteen voorhanden. Niets. Wat doet de '*Touring Club van Italië*' ? Nihil ! Eindelijk bevinden wij ons op de helling. 14 km in afdaling, dermate steil dat het nodig is (af) te remmen en achterwaarts te trappen om op de velo te blijven. Het is werkelijk verschrikkelijk.

Alles kent een einde, en ook deze afdaling. En, *voilà,* wij bereiken **Pistoja,** een keurige stad gesitueerd aan de voet van de Apennijnen, alwaar de straten zeer proper zijn. Wij besluiten om onze route naar Florence verder te zetten, alwaar wij brieven, kranten verwachten, - nieuws uit ons land, nietwaar ? Men verlaat geen acht dagen zijn geboortegrond, zonder een sterke aandrang te ervaren en te vernemen of zij het ginds goed stellen en of zij zich gelukkig voelen.

Het is door de *'poort van Pistoja'* dat wij plechtig onze intrede doen in de stad der kunsten : **Florence** (Firenze). Wij gaan door de *via de la Scala,* alwaar alle huizen op de eerste verdieping buitenblinden hebben die in 't groen geschilderd zijn en die aan deze woningen een heel bijzonder cachet geven. Ziehier de *Piazza,* de *H. Maria Novello,* vandaar op de markt *Morcato Vecchio,* dan door de *via Calzatoni* tot aan de *Piazza Signora,* en vandaar naar het "*Hôtel de la Lune*". Ternauwernood gearriveerd, of wij haasten ons naar de Post om onze brieven op te halen; wij zijn zeer ontgoocheld [aldaar] niets aan te treffen uit **Oostende**.

Vervolgens begeven wij ons naar een fietsenhandelaar, want ik moet u zeggen dat ik, in het voorbijgaan, een nagel verwijderd heb en dat onze tijd te kostbaar is om ons aan herstellingen te wijden. Tot hiertoe valt er niet te klagen. Onze fietsen hebben perfect gereden, [iets] wat ten goede komt aan het "Huis Valcke, *frères*", ons beider leveranciers.

Direct nadat wij onze handelaar verlaten hebben, treden wij binnen in de prefectuur. Op de binnenplaats zien wij een opeenvolging van standbeelden, dan de raad- en conferentiezaal, waarvan het plafond op 6 maanden tijd geschilderd is en de hele mythologie voorstelt. Deze prefectuur is een gewezen paleis van de Medicis en in het midden van het plafond heeft de schilder de verheerlijking van de familie van de Medicis uitgebeeld. Dit paleis wordt ook het "*Palazzo Riccardi*" genaamd. De provincieraad komt in één van haar zalen bijeen, waarvan de muren bedekt zijn met tapijtwerk van Florence dat veel vroeger dan de gobelins uitgevonden werd. Deze wandtapijten hebben een zeer mooi effect en doen voor niets onder ten overstaan van de schoonste gobelins. Zij stellen op bewonderenswaardige wijze de vier seizoenen van het jaar voor.

Via een zeer gerieflijke trap klimmen wij op naar de kapel van de Medicis. In het kerkje zijn de muren bedekt met fresco's van Bon-Gozzali en zij stellen de reis van de Driekoningen voor. Ieder figuur is een portret van de familie der Medicis. Het was in 1451 dat deze kapel voltooid was en, hoewel het daglicht er gebrekkig is, door middel van een zilveren blad "tendue sur le métier", slaagt men erin om u deze onnavolgbare meesterwerken te doen bekijken, welke de grootste kunstenaars aanzien voor de mooiste van de ganse wereld.

De façade van het "hôtel" dat wij komen te bezoeken, is in zijn geheel van hardsteen. Na dit paleis bezocht te hebben, begeven wij ons naar het *Lorenzoplein* alwaar de gelijknamige kerk is. Ze werd gebouwd in het jaar 390; binnenin is ze zoals een spoorwegstation naakt en enkel het orgel dat zich juist boven het hoofdaltaar bevindt, is origineel. Wij komen naderbij; het hoofdaltaar is in mozaïek of in majolica. Onmogelijk wat dichterbij te komen om beter te kunnen opmerken. Deze kerk is omringd door een klooster, een restant van de oude tijd die, hoop ik, niet meer terugkomt.

In Florence (Firenze) dragen de agenten overal "des chapeaux-claques", - ah, wat is dat eigen-aardig !! Wij merken ook, dat er in Florence een groot aantal Engelse vrouwen zijn, - te voet, per fiets, enz. Het is de stad voor de Engelsen : telkens ontmoet men een "Baedeker"(reisgidsboek) gedragen door een Engelsman.

Enfin, wij staan nu vóór de kathedraal, een waar meesterwerk van mozaïek. En men vraagt zich af wat het meest te bewonderen is: de kathedraal van Milaan (*Milano*) of die van Florence (*Firenze*). Het is ik niet die zou kiezen tussen deze twee wonderen. Enkel [dit], ik moet u doen opmerken dat de ontgoocheling groot is. De buitenkant is prachtig, de binnenkant [echter] is dusdanig arm[zalig]

dat men kan zeggen dat de architect al zijn genie besteed heeft aan de façade. In het interieur bevindt zich niets, absoluut niets. Hier is het hoofdaltaar verborgen door een glazen beschot, en wie belet me om een onderzoekend oog te laten vallen op het tabernakel, enz. , enz. ?

Wij hebben eveneens de loggia van de "Lanzi" (*lansquenetten*) gezien, alwaar de oude bewoners van Florence een luchtje schiepen vooraleer zich "*de se mettre dans leurs portefeuilles*" [moeilijk in vertaling weer te geven]. Het paleis kon niet bezocht worden omwille van een bijeenkomst die bijna op hetzelfde uur gehouden werd als van de congresgangers. Wij richtten derhalve onze schreden naar de stroom *Arno* die wij tot nu toe niet de kans hadden om te ontmoeten. Rechts van ons zien wij de brug die bewoond wordt door een groot aantal juweliers. Wij komen een begrafenis tegen; de dragers hebben het hoofd bedekt en kijken door gaten. Tenslotte, [en] vermoeid [geworden], nemen wij een rijtuig per uur [te huur] en wij laten ons voeren naar stad; vervolgens naar *Cascina*, de favoriete wandeling der Florentijnen. Deze promenade of dat park betekenen absoluut niemendal, - en nochtans, - in Italië heeft men het recht om kritiek uit te oefenen, want onder dat klimaat waar alle bomen het graag moeten van hebben om te groeien, zou men volmaakte tuinen en parken dienen aan te treffen.

Wij verlaten op het Cavour [1809-1861, schepper van de Italiaanse eenheid]-plein ons rijtuig om in stad terug te keren, op zoek naar een kaart die ons de weg naar Rome aanduidt. ***Binnen 3 dagen hopen wij aldaar aan te komen en wij verlangen ook om er voor de eerste maal een woord uit <u>Oostende</u> te kunnen vinden. Dat zal niet jammer zijn.***

A. P.

---

* Dagblad "Echo d'Ostende" ; zondag 17 april 1898, p. 1(e)-2(a,b).

8e BRIEF
woensdag, 13 april 1898 *

Laten wij het zo interessante bezoek aan de stad Florence (*Firenze*) voortzetten.

Om 7 uur ['s morgens] begeven wij ons op weg om eerst het oude paleis te passeren, alwaar wij evenwel een blik werpen op een klein, bronzen beeldje - zeer vermaard – alsook op een aantal fresco"s die de tand der jaren en tijd, zonder hoop op herstelling, niet heeft weten te doorstaan.

Vandaar, "***en avant marche***", naar het "*Pitti paleis*", de residentie van Hunne Majesteiten, wanneer zij in Florence vertoeven. Dit paleis is in blok van hardsteen gebouwd, maar in de opbouw heeft men geen rooilijn in het oog gehouden en deze stenen zijn hier en daar gestort. De tuin die in amfitheater gebouwd is, schijnt wel mooi [te zijn], maar is enkel op zondag en op donderdag te zien.

Wij gaan langs de Romeinse poort met deuren in hout van 6 m hoog, wij nemen de Machiavelli-laan die omzoomd wordt door zeer schone villa's die door heel mooie tuinen omringd zijn. Onder andere villa's bemerken wij gene die eertijds bewoond werd door Hare Majesteit de Koningin van Engeland en die de "villa Palmieri" genoemd wordt. Vervolgens treffen wij het fort van het "*Belvédère van de Heilige Maria*" aan.

Deze laan die wij opgaan is beplant met olijfbomen, "*Lecchi*", waarvan de vruchten aan de varkens gegeven worden. Gelukkig land waar de zwijnen olijven eten ! Gij weet, dat er twee soorten olijfbomen bestaan : de enen zijn voor de mensen en de anderen voor de dieren. Boven en links van ons is er een kerkje: "*Saint-François de la Montagne*". Eindelijk bereiken wij het "*Belvédère van Michelangelo*", alwaar wij een indrukwekkend beeld van zijn hand aanschouwen.

Afdalend in stad, merken wij de rekruten op die men drilt; zij zijn nog niet zeer sterk. Het marcheren is trager dan in Duitsland. Hier herinneren wij ons, dat wij een bezoek dienen te brengen aan de heren Bondi en Figli, ten einde geld op te nemen tot aan Napels. Enkele korte rukken geven aan de pedalen en wij zijn ter plekke; wij gaan met vier treden tegelijk enkele trappen op en treden het bureel binnen. Een charmante ontvangst dankzij de [bank van de] "***Crédit ostendais***" en, eens onze taak beëindigd is, gaan wij naar beneden en ontmoeten een Engelse die de treden opfietst om op de eerste verdieping te stoppen en om zoals wij geld op te nemen bij onze vriendelijke bankiers die ons aanbevelingen voor een bank in Rome hebben bezorgd. Na het bezoek aan de mensen van de bank hebben wij de "*Giovannikerk"* aangedaan, de oudste kerk van Florence. Momenteel is men bezig om in het interieur het monument in mozaïek te herstellen dat zich vóór het hoofdaltaar bevindt.

Eindelijk treden wij binnen in het wonder onder de musea : het museum "*Degli Uffizi*". Wij doorlopen meerdere zalen die merkwaardige portretten bevatten. In één van deze zaalruimten bemerken wij "*Schwarze Theresia*" en een zwerm Engelse vrouwen met de "*Baedeker*"-[gids] in de hand; men zou zich in Londen wanen. Nu op naar de oostelijke gang, daarna naar de Gobelins, de oude schilderijen, de sarcofagen, originele plafonds, enz., enz. '*Passons*', want dit museum bevat dat wat de artistieke wereld op zijn schoonst gecreëerd heeft, zelfs de "*Venus*" van de Medicis. Ik kan enkel maar de Italiaanse, de Hollandse, de Franse en de Duitse Scho(o)l(en) vermelden (die allen afspraak maken hier in dit paleis), evenals de zaal van de juwelen. Tenslotte hebben wij alles, alles doorgewandeld, heel veel onze ogen de kost gegeven, in onze hoofden ingeprent zoveel als mogelijk is. Opdat wij, in de avonduren [en] na een zware dag, onze zo juist mogelijk [weergegeven] impressies naar jullie zouden kunnen toezenden.

Ongaarne verlaten wij dit paleis met oude kunstwerken om onze "machines" ter hand te nemen. Wat een bittere ontgoocheling! Men het gaatje werd gerepareerd, maar men heeft het hele voorwiel dat geen nood had aan herstelling defect gemaakt. Het zijn volslagen idioten [!] Om te voldoen aan hun nieuwsgierigheid hebben zij dit wiel uiteengenomen en schuins teruggezet, dusdanig dat mijn teller het binnenste buiten stond en vrij speelde. Bovendien hebben zij de doos met kogeltjes niet vastgeklemd.; zij hebben me 8 F voor de reparatie gevraagd en bij betaling hebben zij me "un franc sur dix" teruggegeven. Ziedaar de eerlijkheid van dit slag van lieden [!] Wij zijn van plan om zelf het wiel aan te pakken.

Na de lunch zetten wij ons op weg en bij het uitrijden van de '*Romeinse Poort'* stel ik vast, dat ik alle kogeltjes van rechts kwijt ben. Op de 'Boulevard' herstellen wij het [euvel] en zetten ons opnieuw op weg. Om - gij kunt het u niet voorstellen - de mooiste, de afgrijselijkste, de verschrikkelijkste , de meest buitengewone '*promenade à vélo*' , gekend in de hele wereld, mee te maken. Men begint met een eerste klim van 18 km. Ai! ai! ayai! – bij een tropische zonneschijn. Wat niet meer dan billijk is, bovenop de heuvel, een onbeschrijflijk panorama : onvergetelijk, grandioos, prachtig, "de là à pic en deux kilomètres, au fond, bien au fond !" [moeilijk te vertalen]. Vervolgens herneemt het klimmen – naar rechts, naar links, enz. Heuvels op heuvels. De enen dragen dorpen die opgehangen zijn tussen hemel en aarde, anderen kastelen die min of meer versterkt zijn.

Want vergeten wij niet dat wij ons hier te midden van historische en Etruskische tijden bevinden. "Et que les Anglais, merveilleux peuple, se passent tous les jours en cette saison, le luxe d'aller, malgré le chemin de fer de Sienne à Florence par voiture". Enkel 70 km, niet meer dan dat, doch hoe schoon, hoe schoon is het, mààr ... vermoeiend ! Tijdens de tijdspanne die ik nodig heb om dit alles uit te schrijven, hebben wij reeds 1 km weg afgelegd. Want in dit land reizen wij naar verhouding van 3 km per uur.

" Wij rijden niet, wij klimmen.
Ah ! que c'est dur, que je soupire !
Mais ... que c'est beau ! Pas de cyclistes en ces lieux ;
nul n'a notre courage, notre force, notre endurance".

.....

"Ah ! hoe lastig is het, hoe zucht ik !
Maar ... hoe mooi is het !! nergens fietsers te bespeuren in deze streken;
niemand heeft onze moed, onze kracht, ons uithoudingsvermogen"

Met moeite bereiken wij enkele dorpen. En na een reuzenarbeid, gigantisch, arriveren wij uitgeput in het grote "*Hôtel de Sienne*".

En, ruilend voor tien jaren van mijn leven, ik zou niét de dag van vandaag afgeven.
Onze ogen hebben "des merveilles" (wonderen) aanschouwd, iets waarvoor weinig mensen de moed zullen opbrengen om ze te gaan bekijken.

"A bas les chemins de fer !" ! (Weg met de spoorwegen !)

A. P.

* * *

9de BRIEF
donderdag, 14 april 1898 *

Hedenmorgen, om 7 uur, zijn wij opgestaan om onze machines te herstellen.

Om 8 uur ontbijt; wij vertrokken, maar eerst nog eens rondlopen in **Siena** ... Het openbaar plein behoort tot het meest buitengewone. Meerdere routes lopen samen naar het centrum, de fontein is zeer grappig. Zes leeuwinnen storten er water in, doch er vallen een hoop bas-reliëfs die zeer interessant zijn om zien ..... Vandaar zijn wij de "Domer" gaan bekijken; het bisschoppelijk paleis is ernaast, maar wie zou het wagen te denken dat dergelijk moois in dit "gat" te vinden is ? Het lijkt op een reproductie van de kathedraal te Florence, een echt mozaïek. Men komt ogen te kort om in bewondering te staan. De vierkanten toren van het openbaar plein van Siena heeft op het hoger gelegen deel "*une cloche à jour*".

Wij passeren het dorp **Buon Couvente** en, voor de eerste maal in Italië, ontmoeten wij een wegwijzer waarvan de basis in marmer is, een schacht in ijzer en een driehoek [insgelijks] in marmer in het hoger gelegen gedeelte dat Rome aanduidt. Het is nu of nooit om te zeggen dat alle wegen naar Rome leiden. Wij rijden de brug "*d'Orcia*" over; een zeer wilde uithoek aan de voet van de 'berg *Amiata'* die bedekt is met sneeuw. De wind die van deze zijde blaast, is zeer koud. Wij zijn op dit moment op 2000 voet boven de zeespiegel. Hier stopt elke teelt en, sinds het begin van de wereld, heeft niemand geraakt aan dit terrein. Nog stijgen wij en ontmoeten twee gendarmes; tussen hen in bevindt zich een ongelukkige wiens handen met kettingen geboeid zijn. Dat wekt bij ons een droevige indruk.

Maar de tocht dient voortgezet te worden. Wij klimmen, stijgen steeds, - tot 3000 voet boven de zee. Bij oogopslag is [het geheel] buitengewoon aantrekkelijk : van de ene kant Florence en de Apennijnen, van de andere kant Rome. Ik vergeet u [nog] te zeggen, dat de wegen afgeboord zijn

met doornen en acacia's. Dusdanig, dat men bij elke stap riskeert bandbreuk te lijden. Het is wat me overkomt: tweemaal in een halfuur, en dàt vertraagt nogal onze tocht. Gelukkig maar dat ik met een metgezel op reis ben die zeer handig is én die 'à la minute' onze accidenten repareert. Wij houden halt in **Radicofarni,** daar wij vandaag **Viterbe** niet kunnen bereiken omdat de afstand dwars door de berg te zwaar viel om af te leggen. Ik kan u geen beschrijving geven van de herberg [gelegen] op 3000 voet boven de zeespiegel. Het is werkelijk ellendig en ik volsta met u te zeggen dat men [er] gebruik maakt van peper '*comme papier buvard*' (als vloeipapier), om u een idee te geven van de plek waar wij tot stilstand gekomen zijn. Het is me niet mogelijk om nog langer notities te maken. Ik moet teveel lachen en te erg niezen ten gevolge van de peper waar ik me van bediend heb ...

Van zodra ik onderweg een gelegenheid zal vinden om u te beschrijven wat ik gezien heb, zal – geloof me – ik niet aarzelen om het te doen.

A. P.

---

* Dagblad "Echo d'Ostende"; dinsdag 19 april 1898, p. 3 (a,b,c).

10de BRIEF :
RONCIGLIONE, donderdag 15 april 1898 *
Impressies van een toerist.

Na een verschrikkelijke dag, van Siena naar Radicofarni, hebben wij gisteren om 5 uur ['s avonds] een stop ingelast in Radicofarni : in een armtierige herberg gesitueerd op 3000 voet boven de zeespiegel.

Ik zou zozeer dit herbergje voor u willen beschrijven, maar ik zou niet weten hoe te beginnen, want iets dergelijk hebben wij niet bij ons. Alles ademde een vervallen staat uit. Een grote kamer diende voor salon en eetkamer. Op deze hoogte is het 's avonds zeer koud, dusdanig dat, na het eten van macaroni en een soort biefstuk, wij ons teruggetrokken hebben in de keuken, een plaats die onmogelijk te schetsen valt. In de haard waar een houtvuur knettert, bevindt zich aan weerszijden een bank op dewelke wij gaan zitten om ons te verwarmen en om uit te rusten. Meerdere notabelen van het dorp die aangelokt werden door de aantrekking van fietsers, komen ons vervoegen. Mijn metgezel [Hillebrant] die gemakkelijk de taal van Dante spreekt, voert met hen een gesprek. De zaal is zo'n rariteit dat het onmogelijk is om zich er een voorstelling van te maken. Helemaal buitenissig. Het werd 9 uur en, uitgeput door een zeer lastige dag gedurende dewelke wij standvastig dienden te klimmen, begeef ik me naar mijn slaapkamer, de eenvoudigste die men kan hebben.

En ik slaap tot 5 ½ uur ['s morgens]. Dan maak ik het hele huis wakker, want vandaag [donderdag, 15 april] dienen wij een grote afstand af te leggen indien wij een onderkomen willen vinden. Urenlang en steil dalen wij een zeer slechte baan af : men dient te marcheren en zijn rijtuig tegen te houden. Het is afschuwelijk, en dàt na de dag van gisteren toen wij gedurende uren geklommen hebben ten einde deze formidabele bergketen over te geraken. Gaat nooit, nooit van Florence naar Rome; het is zelfs geen beestenwerk ... Langs de route een woestenij [en] ravijnen waar men op ieder moment bergstortingen ziet. Nooit is een mensenhand ermee in contact getreden; het is moeilijk toegankelijk in de eerste graad, doodtriestig. Sinds God de wereld geschapen heeft, is er geen levend wezen die eraan gedacht heeft om deze aarde om te woelen.

Na twee langdurende uren bezig te zijn met het afdalen uit de wolken komen wij op een fietsberijdbare weg. Hier wordt de route wat beschaafder, een beetje gecultiveerd maar, geen

twijfelen aan : wij zijn een echte woestijn doorgetrokken. Wij komen tegen 15 km per uur vooruit, doorheen een land dat mooier en mooier wordt en hebben nu slechts één zorg. Namelijk dat wij vóór ons de 'berg *Amiata'* , 6000 voet hoog en waarvan de kruin kwistig bedekt is met sneeuw, ontwaren. Er dient jullie gezegd te worden dat, toen wij Florence verlieten, deze berg vóór ons was en dat - na twee dagen vol zware vermoeienissen gedurende dewelke wij bijna 200 km afgelegd hebben – deze berg daar is, immer dààr. Ah ! wat is dat stomvervelend.

In **Aquapendente** stellen wij vast, dat alle vrouwen een speciaal kostuum dragen en dat allen - en zij zijn met velen - schrijlings een ezel bestijgen. De ezels hier hebben nooit velo's gezien, want niemand zou het riskeren om per fiets en in deze streken een uitstap te ondernemen; bovendien, zij maken schrikwekkende plotse sprongen maar de Italiaanse schonen houden zich stevig vast. Te noteren valt, dat hier de ezel dienst doet als paard. En in de vlakte hoort men enkel het balken van de ezels; '*coquin de printemps, va !*' [onvertaalbaar]. Doorgaans is het een duo dat men overal hoort. Nooit heb ik zoveel ezels horen balken ! Onderweg zien wij enkele herderinnen die op de oude manier touwen vlechten; in Aquapendente gebeurt een kolossale handel in koorden ! Dat is alles wat dit dorp, op grote hoogte gesitueerd, van bijzonders en van interessants te bieden heeft.

Wij vervolgen onze route dwars door akkers die merkwaardig goed bebouwd zijn. Druiven, maar ook groenten en bonen, - dat alles bevindt zich op hetzelfde stuk grond. In **San Lorenzo** stoten wij op het *meer* **Bolsena** dat wij met een uur op de fiets langs-de-rand-van rijden ten einde te stuiten op het dorp dat dezelfde naam draagt als het meer. Van hieruit domineren wij de twee *eilanden Byzantina* en *Mortana* die zeer bebost lijken [te zijn]. Enkele effen wegen worden zeer vlug afgelegd en wij klimmen opnieuw tot de wolken om op tijd *Monte Fiascone* te bereiken alwaar het hotel zich aan de buitenkant van het dorp bevindt. Het diner wordt opgediend en nadien doen wij een dutje in de zon, want *voilà*, wij zijn reeds in het getouw sedert 7 uur ['s morgens] en dat op een weg die men zich niet indenken kan. Klimmen, - dat is niks wanneer men kan; dalen, - met de velo en op 't gemak ... Doch in dit land is het nederdalen verschrikkelijker dan het klimmen.

Om 2 uur ['s middags] bestijgen wij de fiets om af te stormen op **Viterbo** alwaar wij om 3 ½ uur aankomen. Wij brengen een bezoek aan de stad die zijn eigen karakter heeft en zijn zeer aangenaam aangedaan doordat een brok muziek te horen is die de 'troep' bezig is met repeteren. "**Via Roma**", ziedaar onze oorlogskreet nu. Ware het niet van de formidabele storm die tegen ons blaast, wij zouden [al] deze avond in Rome aangekomen zijn. Maar wij zijn verplicht om halt te houden in het laatste dorp vóór de Eeuwige Stad.

Ik richt tot jullie dit schrijven, terwijl ik gezeten ben vóór de haard waar(in) wij een enorm houtvuur hebben laten aansteken. Immers, wij zijn zeer hoog gevestigd en op de(ze) verhevenheid is het 's avonds afschuwelijk koud. Ons onderkomen is heel bescheiden. Minder goed dan gisteren. Maar, het doet geen deugd om een nacht in open lucht door te brengen, zelfs onder de blauwe hemel van Italië. Dat brengt me in herinnering dat gedurende de ganse dag de lucht zo blauw was als de hemel te **Oostende** in de maand maart. Dat kan je echt niet ernstig opnemen, die blauwe lucht van Italië !

Binst dat ik aan het schrijven ben, is een ezel bezig met balken.
Wat een land, vooral voor de ezels. Hi han, hi han, hi han !!!

A. P.

---

* Dagblad "Echo d'Ostende"; donderdag 21 april 1898, p. 2 (b,c).

11de BRIEF :
ROME, [maandag] 18 april 1898 *
Impressies van een toerist.

Vanmorgen is ons eerste bezoek aan de Sint-Pieterskerk geweest; aldaar hebben wij gedurende meer dan een uur gewandeld. Nooit zou men het moe worden om dit grootse monument te bewonderen. Wat me bevreemdt, is dat er altijd zo weinig volk is en nochtans, het wemelt op dit ogenblik van vreemdelingen in Rome. Wij waren tenminste met duizend om het Vaticaan te bezoeken, dat een andere wereld is en dat meesterwerken op meesterwerken bevat. Meer dan twee uren lang hebben wij een toer gedaan in deze luisterrijke zalen waarvan de beschrijving een hele studie zou vergen. De maandag is in Rome een slechte dag, in de betekenis dan dat er zo weinig te bezichtigen valt. De meeste paleizen en musea zijn open op dinsdag, en bijna op hetzelfde uur, iets wat het bezoek [ervan] zeer moeilijk maakt. Mijn gedacht is, dat het is om de vreemdelingen alhier langer te doen verwijlen. Om onze dag niet te verliezen, treffen wij het besluit om de trein te nemen omdat de routes, wegens de regen van gisteren te **Tivoli**, in al te slechte staat verkeren. Daar waar zich de fameuze '*watervallen*' bevinden die de kracht opwekken om Rome te voorzien van elektrisch licht. Deze waterstromen zijn heel mooi, ik zeg zelfs : zijn vreesaanjagend om zien. Het water komt van de Apennijnen, in der mate hoeveelheid dat het [neer]vallen [ervan] een macht van 10.000 PK kan teweegbrengen. Rondom de cascades ziet men enkele ruïnes, de tempel van Cybele en de '*grot van de Syrenen'*. De voornaamste watercascade is, van beneden gezien, indrukwekkend en overweldigend. In de '*grot der Syrenen*' ontwaren wij meerdere duiven. Door het neerplonzen van water is er zo'n aanzienlijke luchtverplaatsing dat men zou denken dat er een stormwind waait. Men passeert eveneens door een overdekte galerij die u leidt naar de '*grot van Neptunus*' en op dit moment loopt de bergstroom boven ons. Het betreft een voorname vertakking van de *Anio* die het vallen van het water bevoorraadt. Doch de '*grot van Neptunus*' heeft veel [aan belang] ingeboet, sinds men een groot deel van deze wateren afgeleid heeft ten einde de noodzakelijke "force" voor elektriciteit te produceren. Er is geen mogelijkheid voorhanden om dat alles vanuit een rijtuig te bezichtigen. Nochtans, men beschikt over een rijweg maar op zo'n afstand dat men zich nauwelijks kan vergewissen van wat de realiteit is.

Na de watervallen en de grotten grondig onderzocht te hebben, zijn wij gaan kijken naar het oude paleis "*Villa d'Este*", vóór dewelke men een prachtige middelbare school gebouwd heeft. Enkele zalen met mooie fresco's van deze "*Villa d'Este*" worden u getoond en vervolgens gaat gij over naar het grote "*Belvédère*", vanwaar men de immense koepel van "*Sint-Pieter*" ontdekt. Met schitterend zicht op het Romeinse platteland. Rechts bemerkt men enkele hoge bergen op dewelke belangrijke dorpen zich situeren. Verder bezoeken wij de tuinen waarin cipressen van 450 jaar oud staan alsook de 100 fonteinen. Ik voeg eraan toe dat een aftakking van de *Anio* langs de "*Villa d'Este"* passeert en dat de eigenaars meerdere mooie fonteinen die bouwvallig zijn, aldaar opgericht hebben. Men zou over miljoenen dienen te beschikken om dat alles te restaureren en te onderhouden.

Maar de tijd dringt: wij dienen, ditmaal met de tram, terug te keren naar Rome. Na een binnenweg door de velden staan wij stil te *Bagar* [?] alwaar de zwavelbaden gelokaliseerd zijn. Er heerst hier een geur van angstaanjagende solfer die me bijna de adem beneemt. Opnieuw op weg naar Rome. Wij onderbreken in het "*Campo Santo*". Doch vooraf bezoeken wij de kerk van "*Sint-Laurentius*", alwaar de laatste rustplaats van paus Pius IX [*negen*; 1846-1878; 1e Vaticaans Concilie: 1869] gelegen is. Indien dit graf, volgens de wensen van de paus, zeer eenvoudig is, is de kapel een wonder van mozaïek. Alle landen van de gehele wereld hebben ertoe een bijdrage geleverd. Een pater kapucijn die ons begeleidt, toont ons de wapen(schilden) van België; aan de Engelse vrouwen die

tezelfdertijd met ons op bezoek zijn, toont hij de wapens van Engeland. Er zijn drie taferelen in mozaïek, met als voorstelling : de Onbevlekte Ontvangenis, de Onfeilbaarheid van de paus en de Sint-Pieterspenning. Wij maken een wandeling doorheen het "*Campo Santo*" dat voortreffelijke monumenten in wit marmer bevat en elk gedenkteken draagt de bustes van de personen die in het graf ter aarde zijn besteld.

Wij keren te voet terug naar stad om rond te zwerven in de straten. Wij passeren een magnifieke square alwaar gigantische palmbomen prijken en op onze weg komen wij een kruispunt tegen waar op iedere hoek een fontein zichtbaar is. Ziedaar iets dat heel origineel is, maar toch zeer decoratief.

Eindelijk kwamen wij aan in "Hôtel d'Europe" alwaar wij juist geleden goede reclame voor onze stad gemaakt hebben. De eigenaar heeft ons toegestaan om in de leeszaal die bewonderenswaardig netjes in orde is, een 50-tal brochures van Oostende te leggen. Gezien het feit dat, over het algemeen, de gasten van het hotel hier in deze zaal hun avondbijeenkomst houden, ben ik zeker dat onze brochures zullen gelezen worden en succes zullen oogsten. In elk geval, het hotel waar wij logeren is zeer bekend en wordt vaak bezocht door de Engelse kolonie.

A. P.

---

* Dagblad "L'Echo d'Ostende" ; zondag 24 april 1898, p. 1(e) - 2(e).

12de BRIEF :
ROME, [woensdag] 20 april 1898 *

IMPRESSIES VAN EEN TOERIST

Deze morgen, [dinsdag] 19 april, gaan wij de paleizen en de musea bezichtigen. Onze laatste, te Rome doorgebrachte dag is zeer gevuld geweest.

Vanaf 9 uur 's morgens hebben wij ons gepresenteerd op het *Italiaanse parlement* te *Monte-Citerio.* Na enkele onderhandelingen en het voorleggen van naamkaartjes heeft men ons toelating gegeven om alles te bezichtigen. Het doet op verre na niet zo rijk aan als bij ons. Evenwel, de zaal van de volksvertegenwoordigers is zeer goed; men heeft ons de zitplaatsen van de ministers getoond evenals deze van Giuseppe Garibaldi [1807-1882, voorvechter van de Italiaanse eenheid], afgevaardigde voor Rome. Sinds zijn overlijden blijft zijn plaats onbezet en tegen de rug van zijn zetel heeft men een kroon in goud aangebracht met binnenin zijn naam. Wij hebben tevens enkele zetels gezien die door beroemdheden ingenomen worden. Afijn, men heeft ons het hele gebouw getoond. Het is gerieflijk. Dat was het dan.

Het is 10 uur en op dat tijdstip opent de *Galeria Doria.* Wij rennen dan ook naar het paleis ten einde bij de eersten te zijn. Legioenen van Engelse vrouwen waren er al, onder wie meerderen vergezeld waren van gidsen. Wij volgen en beluisteren de explicaties en op die wijze gaan wij doorheen zalen op zalen; wij gaan stuk voor stuk deze merkwaardige collectie schilderijen na. Doch niets ter wereld vermoeit meer dan een expositie, alwaar gij meestentijds het hoofd heft, - en dàt is stomvervelend. Eens de overzichtneming voltooid was, nemen wij het besluit om een luchtje te gaan scheppen op de berg *Gianicolo* alwaar, naar men zegt, het schoonste standbeeld dat men in Italië kan vinden van Garibaldi te bezichtigen valt. Op de berg *Gianicolo* heeft men een leuke promenade aangelegd voor de rijtuigen en vanaf 's ochtends wordt ze veel gebruikt. Wanneer wij er rond 1 uur toegekomen zijn, was er niet weinig volk dat per rijtuig afkwam. En niet alleen het beeld van Garibaldi maar ook het magnifieke panorama over de stad Rome wensten te bewonderen. Het is inderdaad vanaf deze

plek dat men met één oogopslag heel de stad kan omvatten; het loont wel de moeite om de beklimming van deze berg te maken.

Wij zakken af naar de stad, terwijl wij zeer mooie tuinen passeren die op bewonderenswaardige wijze onderhouden worden door het Romeinse stadsbestuur. Op onze rechterkant staan twee villa's: deze van *prins Doria Pamphylie* en gene die "*Salvati*" genoemd wordt Wij pauzeren om een mooie en grote fontein, genoemd "*S. Pietro di Monterio*", bewonderend op te nemen. Van alle zijden een enorme hoeveelheid water; diens gedruis is zo oorverdovend is dat men er waarachtig schrik voor zou hebben. Even een stop om de nieuwe kaaien te bewonderen evenals de '*Garibaldi-brug*' die simpel is van constructie maar stevig en praktisch. Daar zijn wij nu op een eiland, "*l'île de Ziberina*". Het is het enige dat men in Rome tegenkomt en het biedt niets bijzonders. Wij hebben onze blik gericht binnenin de kerk van *Transtevere,* nog iets prachtigs van schilderkunst zoals in alle grote kerken te Rome. Wij gaan voorbij de tempel van *Vesta*, nog maar weinig jaren voordien ontdekt, maar insgelijks een 'coup d'oeil' waard. Doch wij hebben zo en zoveel gezien dat wij bijna geen interesse meer aan de dag leggen. '*Sightseeing*', 't is vreselijk vermoeiend ...

Wij zien en herbekijken het "*paleis der Caesars*" en signaleren, zonder overtuiging, het gasbedrijf van Rome. Een onweerstaanbare drang welt bij ons op om een rijtuig te nemen. Wij laten ons naar een restaurant voeren alwaar wij ons opkikkeren; [dan] nemen wij een tweede huurrijtuig naar de "*Sint-Sebastiaanspoort*". Vandaar te voet naar de *'catacomben van de Heilige Calixta'*. Wij worden er ontvangen door een Franse pater, een charmante man die in 1878 *[= 20 jaar eerder],* komende van Rijsel per 'train de plaisir' [toeristentrein], **Oostende** had bezocht. Hij verklaarde dat, voor hem, Oostende de 'Eerste Badstad ter Wereld' was; maar dat, niettegenstaande de baden er weinig gevaarlijk waren, het zeer weinig scheelde of dat hij er verdronken was. Na over alles en nog wat gepraat en onze namen ingetekend te hebben in het register, stelde de Franse pater ons voor aan een Hollandse pater om ons toe te laten Vlaams te spreken. Bijzondere aanbevelingen worden ons gegeven opdat men ons zou tonen wat maar mogelijk is. '*C'est assez dire*' (Om maar te zeggen) dat deze pater zich uitgesloofd heeft om ons alle uitleg te geven, *enfin* ellenlange. In dergelijke condities een bezoek [kunnen] brengen is zeer interessant. Evenwel, indien ik waarheid moet spreken : het is jammer dat wanneer men maar enkele uren voor zich heeft, die [dan] te wijden aan catacomben, als wanneer er zovele merkwaardige dingen te zien zijn. **Ga(at) Rome zien, houd(t) u niet op met catacomben te bezoeken**.

Na afscheid genomen te hebben van onze uitstekende gids, zijn wij te voet teruggekeerd naar de poort '*San Sebastiano*' om, langs de wallen, de weg naar de '*Porte Paole*' te nemen. Deze route is een waar moordhol; wat een geluk dan ook dat er aan alle kanten schildwachten, '*bayonette au canon*', zijn. Na 3 km marcheren met de zon in de nek, bereiken wij de vermaarde '*Porte*', alwaar wij een elektrische tram aantreffen die zich voortbeweegt met behulp van elektriciteit die geleverd wordt door de '*watervallen van Tivoli*' waarover wij het gisteren hadden en hen beschreven hebben. Wij gaan richting de 'basiliek van Sint-Paulus'. Nog maar eens '*une merveille des merveilles*' [uitermate wonderbaar]. De altaren zijn in malachiet en in '*lapis lazuli*', geschonken door de vice-koning van Egypte. Kommen in albast van 7 à 8 m hoogte en met een diameter van 1 m 50 houden het plafond omhoog en geheel omheen de kerk kan men de portretten, in mozaïek vervaardigd, van alle pausen waarnemen. Wij ontmoeten in de kerk enkele Belgische priesters van de excursies '*François*' met wie wij een gesprek aanknopen. Gezamenlijk brengen wij een bezoek aan het klooster dat gehecht is aan deze kerk en gerestaureerd werd onder paus Pius IX [de negende]. Het klooster zelf is één der mooiste van Rome en op de binnenplaats zijn duizenden, duizenden en nog eens duizenden rozenstruiken in bloei. Nooit heb ik soortgelijke expositie bijgewoond en dat met een heel licht aroma.

Wij besluiten om ermee op te houden. Niet alleen voor vandaag maar zelfs helemaal, want dit soort leven vermoeit ons meer dan 100 km per velo. Wij keren met de tram terug naar het hotel en treffen

onze voorbereidingen voor de afreis. ***Wij dineren, slenteren een laatste keer in de straten van Rome [en] daarop gaan wij slapen.***

A. P.

Woensdag, 20 april (sic]
in feite: Donderdag, 21 april 1898.

---

8 uur: vertrek uit Rome langs de oude '*Via Appia*'; wij klimmen 30 km om toe te komen op de bergen (sic) *Albins*. En **Albano** binnen te komen.

Wij werpen een laatste blik op Rome dat, gezien van op deze hoogte, wel veel imposanter toont dan wanneer wij haar bekeken hebben toen wij aankwamen.

De oude '*Via Appia*' wordt aan elke kant omboord met ruïnes, en dat gedurende minstens 20 km. Wij hebben, in de verte en geflankeerd tegen de berg, de stad **Frascati** gezien en, binst dat wij de strafste helling beklimmen, laten wij links het zeer schone slot **Castel Gandolfo** liggen. Wij zijn vertrokken van 135 voet boven de zeespiegel en nu bevinden wij ons opnieuw op 1.515 voet hoogte. Wij zetten koers naar **Gonzano**, vakantieverblijf der Romeinen, alwaar wij vijf mooie bruggen zien van welke één minstens 800 m lengte heeft. Deze bruggen die gebouwd werden onder paus IX [de negende], zijn van de ene berg naar de andere geplaatst ten einde de weg voor de voertuigen berijdbaar te maken.

In een dorpje, te **Cisterna**, merken wij een zeer schone fontein die door de inwoners zelf bekritiseerd wordt want ze heeft 100.000 frank gekost. **Sezze**, op de bergen **Lepini** rechts van ons, bevindt zich voor een berg van hutten waar de bewoners leven tot 1 juni. Omstreeks deze tijd [en] tot 1 oktober is de route die wij volgen gesloten voor het publiek. Zij gaat dwars door de "marais paludéiens" [..... moerassen] en heeft in één enkele rechte lijn 50 km lengte. Volgens wat men zegt, betreft het de langste en de meest prima route ter wereld, en ik geloof het; hij wordt door olmen omzoomd waarvan de takken op verscheidene plaatsen elkaar raken. Het is een genoegen om hier te rijden, al regent het fel. Wij zijn eraan begonnen om 1.30 u ['s middags] en om 4.30 u [in de namiddag] kwamen (onverwachts) wij aan vóór de Middellandse Zee die ik voor de eerste maal van mijn leven heb aanschouwd en begroet. Het was te **Terracino,** alwaar er een weinig zand is [en] waar ik gewandeld heb, na mijn handen in het zeewater te hebben nat gemaakt.

Het doet me werkelijk leed om zien dat de Italianen niet méér per fiets rijden en dat wij op de opmerkenswaardige route van **Velletri** naar **Terracino** geen enkele fiets(t)er hebben ontmoet. Wat de ganse dag aangaat die lastig is geweest: <u>137 km</u>, - hebben wij één dame en één heer gezien, en dat was alles. Weinig mensen zullen kunnen zeggen dat zij in rechte lijn gedurende 50 km gereden hebben, en dat ongeveer naar verhouding van 20 km per uur. Niet slecht. Op de 80 km : geen dorp. En enkel op drie plekken een huis : eerst in **Tupereli**, dan in **Prati** waar een kanaal begint dat uitmondt in de Middellandse Zee [en] vervolgens in **Ponte Maggiore** alwaar de aankoop van paarden [bestemd] voor dekking geschiedt. Drie hogere officieren deden er hun keuze. Op deze plaats was de drukte zeer hevig en de doortocht voor ons gevaarlijk. Want er dient aangestipt dat in Italië honden, paarden, ezels, *enfin* alle dieren nog niet vertrouwd zijn met de velo.

Van Terracino naar <u>Fondi</u> waar wij het meer volgen – het is 20 km geleden – en hiér houden wij een stop aan een bescheiden herberg. Goede nacht.

A. P.

---

* Dagblad "L'Echo d'Ostende"; dinsdag 26 april 1898, p. 2 (a,b).

13de BRIEF :
Napels, zaterdag 23 april 1898 *

Wij zijn 'met de kiekens' opgestaan, want wij wensen absoluut hedenavond in Napels te arriveren.

Derhalve hebben wij gisteren om 7 uur **Fondi** verlaten. En al rijdend door enkele routes doorheen mooie wijnvelden, zijn wij aan een nieuwe bergketen toegekomen, die ons anderhalf uur gekost heeft om ze te overschrijden. Het was warm, het was koud, het was bovenal verschrikkelijk vermoeiend, gelet op het feit dat de klim zeer steil was. Eindelijk dan zijn wij op de (berg)spits, alwaar wij een vierkantig gebouw vinden, zonder deur noch vensters. Het betreft een rustplaats voor paarden. *Voilà*, het is iets goed eraan te denken om de dieren een onderkomen te verschaffen tegen de zon, arme dieren die zich moeten afsloven en zwoegen ten einde de top van deze keten te bereiken. Er is ook een drinkbak voorhanden, maar met stilstaand water en voor dàt ben ik bevreesd.

Derhalve, het enige wat nog moet gedaan worden is om het afdalen wat 15 km bedraagt, aan te vatten. Deze afdaling die, al leek ze in het begin zeer steil, meer en meer matig is, - en het is door meerdere knopen per uur te trappen dat wij neer dalen naar **Itri** dat zich uitstrekt in een schone vallei en waar wij ons verfrissen aan een drenkplaats op het plein, want in de bergpas die ons doorgang verschaft, was het zó warm ! Wij deden verder op de zacht glooiende weg om aan onze rechterzijde **Gaeta** te laten [liggen] dat gebouwd is op een kaap die in de golf die dezelfde naam draagt, vooruitsteekt. U behoeft [enkel] de kaart van Italië te raadplegen om te merken hoe deze stad goed gesitueerd is en welk aardig panorama vóór ons ligt. Wij die op dit ogenblik langs de rand van de golf rijden en die voor een moment een oponthoud nemen in **Formia**. Het is een zeer groot dorp, heel levendig, maar het hotel, het enige van deze plek, heeft niets bijzonders te bieden.

Doorheen velden zetten wij onze weg voort. Wij bevinden ons helemaal in de vlakte, (een) zeer vruchtbaar terrein, en overal zien wij vrouwen aan het werk. Allen dragen het nationale kostuum : een rode rok, een witte blouse en een Italiaanse muts op het hoofd. En ik verzeker het u: te midden de heel groene velden dragen deze kostuums een zeer pittoresk effect uit. Anderzijds stellen wij vast dat, sinds wij in de provincie Napels vertoeven, de bevolking van het platteland veel boosaardiger is en heel onbeschoft.

Zo ook, geen enkele groep vrouwen passeert zonder dat allen ons alle soorten kwalificaties naar het hoofd slingeren [en] waar mijn metgezel die perfect het Italiaans machtig is, er niet in slaagt om ze te begrijpen.

* * *

Dat ruw geroep wordt soms vergezeld door stenen die men ons naar het hoofd slingert. Gelukkig maar, dat slechts één ervan ons bereikt heeft. Hij is op mijn rechteroor terecht gekomen. En ik zweer u, gedurende tien minuten is mij het lachen vergaan. Wij wilden de snelheid verdubbelen om te ontsnappen aan deze wilden; maar de route kwam met stenen bedekt te worden en wij dienden zorgvuldig onze weg te zoeken. Een beetje geduld, - en zie ons daar op de berg op de hoogte van waar Cascano daar neergevleid ligt. Bij de postmeester doen wij navraag naar een goed hotel. Hij toont ons de enige plaats waar wij te eten kunnen vinden. Het was middag. Een homp droog brood en een liter wijn; deze maaltijd is vlug achter de kiezen ... en **avanti naar Napels !**

De weg wordt van langsom meer lastig en de tegenwind gaat tekeer. Wij ontmoeten een officier van de cavalerie die met ons om het hardst rijdt. Natuurlijk is het [zo] dat wij vóór hem **Capua** binnenrijden; een versterkte stad alwaar het leger zich toelegt op oefeningen met het kanon. Dat is een aangelegenheid voor mijn reisgenoot [Hillebrant] ; ik zie hem dan ook geheel in beslag genomen door zijn gedachten, gelukkig niet te fel, om [.....] richting Napels. Bij het uitgaan van de stad wijst mijn maat de [vulkaan] de **Vesuvius** aan. Wij bevonden ons dan op meer dan 32 km afstand van Napels en de berg evenals de rook werden volkomen zichtbaar. Zo hard als wij kunnen rijden wij naar **Santa-Maria** alwaar wij slechts halt houden om [even] de handen en ons gezicht te dompelen in het water van de fontein. Dat verfrist ons, want al strijdend tegen wind en slechte weg(en) warmen wij ons aardig op. Weer verkwikt bestijgen wij opnieuw ons "paard" en zien in de verte de naaste omgeving van een stad; het was **Aversa**, mààr een dorp. Een prettig om zien dorp dat ik voorheen vervloekt had, in de mening dat het een buitenwijk van Napels was. E wel ja, en **Melito** dan, of ziedaar een ander dorp: komt er dan geen einde aan ?!

"**Naples**! *Je vous en prie, venez donc !"*. Het is weldra 4.30 uur in de namiddag en, bijna zonder ons rust [te gunnen], rijden wij, rijden wij nog steeds. Het is waar, dat het landschap mooi is, het platteland overvloedig bebouwd wordt, de routes boordevol zijn met karren, wagens, ezels, muildieren. Men merkt, dat een grote stad genaderd wordt.

Ja, het is de voorstad van Napels. Wat een leven, wat een drukte. Men zou zich op het* 'Strand' *in Londen wanen, ware het niet van de armoede der karren en van het gepeupel.

* * *

Er is waarlijk feest. Een "springtornooi" (*concours hippique*) achter een muur van planken. Langs een laan die omzoomd wordt door vrij mooie bomen, vindt zich op twee rijen de gehele bevolking van Napels opgesteld en dat '*jusque bien avant*' in de straten van de stad. Alle 50 m [staan], in het midden van de laan en de straten, politieagenten in groot uniform [opgesteld], omdat de prins en de prinses van Napels op de wedstrijd [aanwezig] waren en langs deze weg gingen terugkeren.

Wij rijden doorheen de straten van Napels die - na deze van Rome dat wij pas twee dagen geleden verlaten hadden, hoewel er tussen de twee steden 267 km liggen – zich ons laten zien als afschuwwekkend vuil [en] walgelijk. Wij passeren zelfs straten waar de bevolking geheel en al buiten leeft. Ik vraag met aandrang aan mijn compagnon, ten einde ons naar het hotel te begeven, om een aangenamer weg te kiezen. Hij antwoordt me, dat de enige baan is die ons moet leiden naar "Hôtel Victoria", [gelegen] is op de baai. En inderdaad, wij komen langs Santa Lucia en ... dààr is deze baai [inham van de Tyrreense Zee] waar ik heel mijn leven van heb horen praten. ***"De 'Golf van Napels' zien en leven om haar nog te herzien".*** Ik ben een beetje teleurgesteld geweest, en dàt omdat ze er op dat ogenblik zo somber uitziet. Nauwelijks hebben wij zicht op het vuur van de [vulkaan de] **Vesuvius**. Doch het is onmiskenbaar grandioos om te kijken onder een zonnestraal en het water is er zeer 'indigo' [prachtig blauw].

Na het diner deden wij een paar uren lang een wandeling in de straten. Maar het is 's avonds nogal moeilijk om zich een mening te vormen over de stad, vooral omdat men u niet de tijd laat om te ademen. Voortdurend achtervolgen individuen u die u – de ene bloemen, de andere koralen, enz. – aanbieden. Er komt geen einde aan. En wij vluchten naar ons bed.

* * *

Aangezien de tijd [daarvoor] gunstig is, besluiten wij om, vanmorgen om 9 uur, de boot te ne*men *naar Capri.

Het is niet weinig. Het schip vaart drie knopen per uur. En voor hen die het gewoon zijn om te reizen aan boord van onze prachtige maalboten, is er reden [te over] om gek te worden, en voor hen die zoals wij de gewoonte hebben om met de velo te rijden, is het werkelijk stomvervelend. Ik val in slaap, ik slaap, val opnieuw in slaap, - en wij komen eindelijk aan in **Sorrento,** vandaar op het **eiland Capri** alwaar wij op de middag arriveren. Bezoek aan de grot die schitterend is en vanwaar ik twee zichtkaarten naar **Oostende** gezonden heb. Het is een visite die het bezoeken waard is en men kan er zeker van zijn dat men het niet zal vergeten. Daarvandaan trekken wij naar Capri alwaar wij het middageten aan de boord van de Golf van Napels gebruiken. En terwijl wij een glas wijn van Capri drinken, doen wij dat al denkend aan onze geliefden [en] aan de voorspoed van de ons "**dierbare stad Oostende**".

Wij beginnen ons bezoek aan het eiland met '*le chemin des chèvres*' en worden verwelkomd door jonge meisjes die ons oranjebloesems met een verrukkelijk parfum aanbieden. Wij bezoeken Capri van onder tot boven en zetten ons op weg naar de stoomboot die het anker licht om 3.30 uur. En dat op hetzelfde ogenblik als wanneer een schitterend stoomjacht de Golf verlaat, daarbij 12 kanonschoten lossend. Muzikanten aan onze zijde spelen de Engelse '*Nationale Hymne*', en ik verzeker u dat het werkelijk indrukwekkend is om zien hoe de Engelse toeristen aan onze kant rechtstaan en de hoofden ontbloten. Terstond na de '*Engelse Hymne*' volgt de *'Italiaanse Hymne'*. Daarop vertolken zangers ons "*Adio a Capri*", een heel zacht-aangename melodie die gezongen wordt op de manier van uiten waar de Italianen zo goed in zijn. Wij hebben ook het wijsje gehoord waarop de auteur van de 'Revue' de aria '*Ostende à Traction*' geschreven heeft.

Ik zou niet kunnen eindigen, indien ik jullie geen melding maakte van alle bijzonderheden van Capri : zijn vele grotten, zijn velden met citroen- en sinaasappelbomen in bloei. Naast de charmes waarmee de natuur deze kleine parel begiftigd heeft, dient men nog de lucht te zien die dit landschap bezielt; dient men nog dat water te zien dat een groots blauwig indigokleur heeft en doorschijnend is als kristal; men moet deze geparfumeerde lucht opsnuiven die gestreeld wordt door de bries van de Middellandse Zee.

En, op mijn woord, (dan) voelt men zich geheel anders !

A. P.

---

* Dagblad "Echo d'Ostende" ; donderdag 28 april 1898, p. 5(e)- 6(a,b).

14de BRIEF
Napels, zondag 23 [= 24] april 1898 *

Hedenmorgen, om 7 uur, zijn wij een uitstap per fiets gaan doen.

Allereerst zijn wij door een tunnel van 700 m lang gepasseerd, dwars door het 'gebergte van Pausillipo', en onze eerste stopplaats is in **Bagnolli** geweest die de badplaats voor zeebaden is van de Napolitanen. Zij ligt vóór het '*Eiland van Nesida*'. Gij zult genoeg hebben met de kaart van Italië om precies de merkwaardige weg te zien die wij hebben gevolgd. Wij bevinden ons nu vóór de '*Golf van Pozzuoli*' die wij, links van ons, verlaten ten einde de '*Grot der Honden*' te gaan bezichtigen. Enkele pedaalstoten doorheen een route die omzoomd is met wijnstokken en daar staan wij vóór die beroemde grot die in overvloed een geur van koolzuur verspreidt.
Men wijst ons een gat aan dat aangebracht is in de rots van waaruit een straffe damp te voorschijn komt. Een hond wordt erin geduwd die prompt het bewustzijn verliest. Het is curieus maar vreemd. Ik beveel dan ook, dat de hond in open lucht geplaatst wordt, iets wat dadelijk gebeurt. Zonder

onderbreking bestijgen wij opnieuw onze fietsen richting **Solfatera.** Het is een gewezen, uitgedoofde krater die wij te voet doorgegaan zijn, terwijl rondom ons solferdampen 'à vous rendre l'âme' [om te kokhalzen] een overheersende invloed uitoefenen. Het is eender, het is vreemd om te marcheren op een krater, waarvan bepaalde delen nog zeer warm zijn. Wij treffen nu vóór ons, want het landschap verandert hier snel, het '*Avorno*'- meer aan en de tempel van Apollo. Laten wij een groet brengen en voorbijgaan, want er is nog zoveel te zien en vergeten wij vooral niet te vermelden dat rond de krater 'la *Solfatera*' er bergen puimsteen liggen. Ik zal ze heel mijn leven herinneren wanneer ik er zal van gebruik maken. Wij staan nu vóór de '*Arc Félice'* waar doorheen ik de Middellandse Zee ontwaar.

Het is geen zegeboom ('*Arc de Triomphe'*) zoals degene die men bewondert in de grote hoofdsteden, maar dat ontroert ons toch om de blauwe lucht en dat mooie water van de Middellandse Zee te zien doorheen de '*Arche du Bonheur'* (ark van het geluk). De badplaats van **Cuma** ligt niet ver van de plek waar wij zijn. Waar ik u op dit moment een beschrijving van geef, is zichtbaar van op de hoogte (*sic*); wij arriveren aan de afdaling. En welk naar beneden komen [is dat] ! Wij rijden zonder begrensd te worden; het is zalig om uit te komen vóór dit schone '*meer van Fasane*' alwaar te midden van oesterbanken een koninklijk kasteeltje staat. Want ik moet u zeggen dat dit meer in groten getale de oesters kweekt die men in Rome en hier eet. Als **Oostendenaars** interesseert ons dit sterk; wij besteden dan ook alle gewenste zorgen om terdege dit oord te bezoeken en om ons alle uitleg te doen bezorgen. Vandaar trekken wij naar de '*Dode Zee'* ; wie zou zich ooit hebben kunnen indenken om in dit land een dode zee aan te treffen? Wat ons méér interesseert is de '*Kaap van Miseno*', met zijn vuurtoren die tot gids dient voor de zeevaarders die de '*Golf van Napels*' binnenvaren. Aan onze rechterzijde laten wij de ruïnes van een '*kasteel van Baja*' liggen om ons te begeven naar het dorp met dezelfde naam. **Baja** - de '*Baai der Baaien'* - is een pareltje dat gegooid is op dit lapje grond dat slechts enkele uitverkorenen gaan bezoeken. Het is zo prettig om zien, die omtrek van blauw water van de Middellandse Zee rechts, vóór een rots en fortificaties, enkele uitgestrekte schepen hier en daar, enkele witte golven die gestreeld worden door een zachte bries en een felle zonnestraal om dit landschap te verlichten. Het is vóór dit gezicht met zo'n rijk coloriet dat wij onze tweede *déjeuner* verorberd hebben. Het was zeer bekoorlijk, gelooft me.

En nù : op de fiets ! De terugtocht deden wij al trekkend omheen het water [en] al passerend door het dorp **Pozzuoli** waar zich de Thermen bevinden. En vandaar naar Napels.

De dag werd op een holletje** [letterlijk op te vatten] **beëindigd richting het Postkantoor om er brieven op te halen ... die niet toekomen.

A. P.

---

* Dagblad "Echo d'Ostende" ; donderdag 28 april 1898, p. 6(a-b).
Meteen het einde van de berichtgeving. Het tijdstip en hun wedervaren tijdens de terugtocht per internationale trein(en) naar Oostende zijn niet bekend ...

Uitvaartverzorging - Funerarium

Jan Nuytten

Het **uitvaartkontrakt**
is de absolute **zekerheid**
dat uw begrafenis of crematie
zal uitgevoerd worden volgens
uw wensen en dat uw familie
achteraf **geen financiële**
beslommeringen heeft

Stuiverstraat 470
8400 Oostende
tel. 059/80.15.53

Provincie West-Vlaanderen
Door mensen gedreven

Met steun van de Vlaamse overheid

AFGIFTEKANTOOR
8400 - OOSTENDE 1
P.408954

MAANDBLAD

SEPTEMBER 2015

VERSCHIJNT NIET IN JULI EN AUGUSTUS

DE PLATE

V.U. Jean Pierre Falise, Hendrik Serruyslaan 78/19 - 8400 Oostende

KAPUCIJNEN IN OOSTENDE

1615 1797

2015

400 jaar later

6 september 2015 - 17 januari 2016

STADSMUSEUM OOSTENDE

Langestraat 69 Oostende

Elke dag open behalve op dinsdag
Openingstijden : van 10.00 tot 12.30 uur
14.00 tot 18.00 uur
gesloten op 25 december 2015 en 01 januari 2016

Stad aan Zee OOSTENDE

OOSTENDE CULTUURSTAD

De Plate

KBC

Belfius Bank & Verzekeringen

V.u. Stadsmuseum, Langestraat 69, 8400 Oostende - Ontwerp Grafisch Atelier Foto's: Musée des plans reliefs, Paris - Kurt Van Steelant

ISSN = 1373-0762

DE PLATE

TIJDSCHRIFT VAN DE KONINKLIJKE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING "DE PLATE" (V.Z.W.) - OOSTENDE.

Prijs Cultuurraad Oostende 1996.

Vormings- en ontwikkelingsorganisatie en Permanente Vorming.

Aangesloten bij de CULTUURRAAD OOSTENDE en HEEMKUNDE WEST-VLAANDEREN.

Statuten gepubliceerd in de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad d.d. 1-2 mei 1959, nr. 1931 en de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 16 juni 2004.

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen getekende bijdragen en weerspiegelen niet noodzakelijk de opinie van de Kring.
Tekstovername toegelaten na akkoord van auteur en mits vermelding van oorsprong.
Ingezonden stukken mogen nog NIET gepubliceerd zijn.
De auteurs worden er attent op gemaakt dat bij elke bijdrage een bronvermelding hoort.

JAARGANG 44
NUMMER 7-9
MAAND JULI-AUG-SEPT 2015

Prijs per los nummer: € 4
Jaarabonnement: € 15 (te storten op rekening BE81 3800 0966 6224)

IN DIT NUMMER

Blz. 166: **R. DENOO (+), E. SMISSAERT, F. SONNEVILLE**: De Kapucijnen te Oostende: herstel en opwaarderingswerken (1960-1961).

Blz. 176 **E. MASSCHALCK**: Petrus Nefors en het achterglasschilderij.

Blz. 185: **E. SMISSAERT**: "Drie Musketiers" van de zeevisserij: één voor allen, allen voor één.

Blz. 187: **N. HOSTYN**: Hedendaagse beeldende kunstenaars in Oostende.

FOTO OP DE OMSLAG

"Taverne James" in de James Ensor gaanderij. De biervaten staan gereed voor de toenmalige jaarlijkse Munichfeesten

KONINKLIJKE OOSTENDSE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING DE PLATE

Correspondentieadres : Heemkring De Plate, Langestraat 69, 8400 Oostende.
Hoofdredacteur en verantwoordelijke uitgever: Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende.

Rekeningen : IBAN: BE81 3800 0966 6224
BIC: BBRUBEBB

Website: www.deplate.be
E-mail: plate.oostende@telenet.be

Het Bestuur

Voorzitter:
Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende, tel. 059708815.
E-mail: falise.jp@scarlet.be

Ondervoorzitter:
Ferdinand GEVAERT, Duinenstraat 40, 8450 Bredene.

Secretaris:
Nadia STUBBE, Blauwvoetstraat 7, 8400 Oostende, tel. 059800289.
E-mail: de.plate@telenet.be

Penningmeester:
Fernand MUS, Salvialaan 5, 8400 Oostende, tel. 059501895.
E-mail: ferre.mus@skynet.be

Erebestuurslid:
Gilbert VERMEERSCH, Blauwkasteelstraat 98/2, 8400 Oostende.

Bestuursleden:
Dirk ANGILLIS, Elisabethlaan 439, 8400 Oostende.
August GOETHAELS, Stockholmstraat 21/10, 8400 Oostende.
Jean HUYS, Groenendijkstraat 185, 8450 Bredene.
Valère PRINZIE, Euphrosina Beernaertstraat 48, 8400 Oostende.
Emile SMISSAERT, Hendrik Serruyslaan 4/9, 8400 Oostende.
Johan VAN ROOSE, Kabeljauwstraat 5, 8460 Oudenburg.
Koen VERWAERDE, A. Chocqueelstraat 1, 8400 Oostende.

Schreven in dit nummer:

Emile SMISSAERT, Hendrik Serruyslaan 4 bus 9, 8400 Oostende.
Frans SONNEVILLE: Vindictivelaan 8 bus 9, 8400 Oostende.
Eddy MASSCHALCK: Prinses Clémentinaplein 66 bus 4, 8400 Oostende.
Norbert HOSTYN: Leopold II-laan 18 bus 7, 8400 Oostende.

SEPTEMBER – ACTIVITEIT

donderdag 24 september om 20.00 u

in de conferentiezaal van het centrum voor Familiekunde Vlaanderen Regio Oostende, Kan. dr. L. Colensstraat 6 Oostende.

RIALTO 1 AFSCHEID VAN DE OOSTENDSE STADSCINEMA

Op 1 januari 2013 vielen de projectoren in de cinema Rialto voorgoed stil.

Joseph Vanhakendover, een Brussels zakenman, kocht in de jaren '20 de militaire gebouwen in de Langestraat en kwam aan het hoofd van een imperium dat vier generaties lang de toon zou zetten in de Oostendse bioscoopwereld. Rialto trotseerde de stormen in het medialandschap: de overgang naar de gesproken film, de introductie van breedbeeld, het Dolby geluidssysteem en de evolutie naar meerdere zalen.
Maar het digitale tijdperk overleefde het niet of was er meer aan de hand…

In september 2007 werden al 2 van de 8 zalen niet meer voor cinema gebruikt, ze werden door het stadsbestuur gehuurd voor de plaatselijke toneelverenigingen maar dat was maar tijdelijk.

82 jaar bleef de cinema bestaan met enkele korte onderbrekingen wegens de overstroming in 1953, de omvorming in 1976 en een brand in 1984.

In de pers lazen we:
Legendarische cinema Rialto sluit de deuren in Oostende
Stopzetting cinema Rialto groot verlies voor Oostende

Deze avond vertonen wij **"Rialto 1 Afscheid van de Oostendse Stadscinema"** de titel van de film die **Thomas Van Troostenberghe** en **Davy Bonny** maakten over dit belangrijk stuk regionale geschiedenis.

Zoals in de cinema begint de vertoning stipt om 20.00u.

Deze film vervangt de voordracht 'Anekdoten van de RMT' die naar volgend jaar wordt verplaatst.

278140

DE KAPUCIJNENKERK TE OOSTENDE : herstel- en opwaarderingswerken (1960-1961).

naar het manuscript van Remi DENOO (+);
redactie : Emile SMISSAERT:
idee en naklank : Frans SONNEVILLE

In het oude centrum van de kuststad Oostende gelegen (hoek Kupucijnen- en Cirkelstraat) – parallel en dichtbij "de havengeule" vol rimpelige deiningen en met bedrijvig op en neer, weg en weer wiegende zich voortbewegende scheepjes – treft men een al eeuwenoud maar nog kloek uitziend, wel gering van oppervlakte maar duidelijk kerkelijk van wezen, bouwsel aan.

Voorzien van een naar verhouding kleine kloktoren – gedempt van geluid, met beperkte reikwijdte en bescheiden van identiteit en zacht van klank en timbre - en met een fraaie Madonna die haar kind aait en koestert, gezeten en pronkend in een haast vorstelijk uitziende nis, – een godshuis dat twee gelijke beuken in barokstijl heeft én in contrast staat met de klaar gelijnde, modern aandoende glasramen die ons schijnen uit te nodigen als waren het visitekaartjes voor mensen van heden.

Ze toont haar ouderdom niet : zo stemmig en nóg zo gaaf, zo aangenaam binnenin is ze !

Dagelijks opgezocht en in gebruik, of integendeel muisstil als er toevalligerwijze niemand 'op bezoek is'.

Net onderhouden en door vrijwilligers precieus over gewaakt, geliefd bij en gevonden door vooral ouderen die, verzonken in innig gebed, hun intiemste hartroerselen voorleggen en menigmaal een kaarsje offeren, hopend op vervulling van hun wensen of toch tenminste begiftigd te mogen worden met wat lenigende gewaarwordingen van opbeuring en een geut deugddoende bemoediging op hun levensweg.

Of een enkeling of een paar – het doet er niet toe - die, godsdienstig ingesteld, de Heer opzoeken. Om even bij hun Schepper te verwijlen en te verpozen, tot rust te komen en vol vertrouwen bij Hem als het ware aanleunen of gewoon eerbiedig er zijn, meer niet. Zoals het hen in hun kinderjaren en door het toenmalig godsdienstonderricht en door haar geestelijken en leerkrachten zo zorgzaam, zo God genegen bijgebracht is geworden én, onuitwisbaar, een schat en een steun voor hun verdere levenstocht zal betekenen!

Tevens – wat veel meer voorvalt - door drommen passanten of flanerende toeristen bezocht en 'bekuierd' . Die vooral op zoek zijn hoe "*schoonheid*" hier eertijds in die bepaalde kerk neerslag, vorm en gelaat meekreeg. Geest en pit gaf aan "*het religieuze*" dat een bovenzintuigelijke waarde is die ons gevarieerd christelijk erfgoed door de eeuwen heen veelal op meesterlijke wijze wist aan te bieden, in tal van kunstwerken, picturale en architectonische sieraden, in merg en been bijbels geïnspireerd en bontkleurig uitgebeeld, - én dàt kostbare goddelijke gedachtegoed een onvergankelijke glans en blijvende waarde bezorgde !

"Werkelijk een wonder!", aldus de vox populi, om, even daarna, hun beklag te doen in de trant van: "alleen maar jammer van dat ontsierend parking huisje met die verkeers-slagbomen en die storende auto's die het zicht op dit juweeltje, op het geheel bederven". Om dan, wat berustend of nog steeds na pruttelend tot de conclusie te komen: "maar ja, schier alles moet vandaag wijken

voor de vooruitgang van nu, is het niet ? (even schouderophalend) - en daar valt eigenlijk weinig of niets tegen te beginnen !".

* * * * *

Heel héél lang geleden – vierhonderd jaar terug sedert circa 1615-1620 – was het een onderdeel van het nu al een paar eeuwen ver niet meer bestaande, vrij uitgestrekte klooster van de Orde der Kapucijnen, tot 1797 om precies te zijn. En sindsdien een nog immer fungerende hulpkerk van de parochie Sint-Petrus en -Paulus. Haar bedienaar draagt de titel van "rector". Na de tweede wereldoorlog achtereenvolgens de priesters Rommens, Denoo, Van Collie, Van Rolleghem, Messiaen en tegenwoordig, sedert 1999, F. Sonneville alsook in die naoorlogse tijd enkele, niet veel, assisterende Zusters en andere vrijwillig (st)ers.

Voornoemde Remi Denoo (1910-1991) was van 1955 tot einde 1962 de titularis en nam de niet meer te ontkomen algehele restauratie (1961-1962) van "zijn" kerkje op zich, vermoedelijk te meer daar de politieke constellatie (CVP-BSP) qua de verkrijging van de vereiste geldmiddelen, stedelijk en nationaal, toen pas vlotter kon gebeuren . R. Denoo liet daaromtrent een net en betrouwbaar, gedetailleerd en nauwgezet, een soort officieus schriftelijk relaas na, iets waar wij hem zeer erkentelijk mogen voor blijven (1).

* * * * *

In de loop der jaren was de toestand waarin het gebouw verkeerde, bij gebrek aan wat opknappen en sanering, ronduit slecht te noemen. "en het was broodnodig eens grondig aan herstel toe" (2). Niet alleen schade ("werd nogal geleden"), toegebracht tijdens WO 2 (3), maar vooral tijdens de "overstroming van 2 februari 1953" moet "de kerk en de sacristie veel geleden hebben", Men beweert, dat het water in de Capucienenkerk tot 1 meter boven de grond stond. Het water is langzaam moeten wegsijpelen, na grote schade aangericht te hebben aan meubelen, tapijten, altaar treden, chauffage en gewaden in de "kassen" (sic) van de sacristie. De "plancher" (sic) die binnen rondom de kerk lag op een breedte van 1 meter tegen de muur en in gans het koor, was op vele plaatsen gedeeltelijk rot geworden, De muren waren zeer vochtig gebleven en brokkelden regelmatig af.

Van die gelegenheid [= restauratie] wilde men gebruik maken :

(1) om alles wat volledig slecht was, te vernieuwen;
(2) om wat kon gered worden, te herstellen;
(3) om het kerkje dat elke zondag veel te klein was, uit te vergroten;
(4) om de vele veranderingen die door de verschillende herstellingen waren ontstaan en schaden [= nadeel veroorzaken] aan de bouwtrant, zoveel mogelijk weg te werken en weer te komen tot zuivere en echte architectuur der "oude Capucienenkerke" (sic) (4).

De PLANNEN : opgemaakt door architect M. DINNEWET uit Oostende, in overleg met zijn neef, "de beroemde oudheidkenner" E.H. Michiel INGLISH (sic) uit Brugge. Dinnewet documenteerde zich goed, reisde ter plaatse naar "oude Capucienenkerken" en rector R. DENOO verheugde zich na voltooiing van alle werken erover "dat Dinnewet er werkelijk iets zeer schoon(s) van gemaakt heeft" (5).

De AANBESTEDING : beliep 2.125.000 Fr [= 53.125 euro] en werd aan aannemer Albriek (?) VERSCHEURE uit Ichtegem toegekend, "onder architekt Dinnewet, Oostende" (6).

1 FEBRUARI 1960 : actie !

Pas – en eindelijk ! – " na zeer lang aanslepen om de nodige toelatingen en subsidies van de Staat te kunnen bekomen " (7).

Evolutie van de werken :

Men begon met het afbreken van de sacristie en de zolder (dak) daarboven, alsook met de bergplaats en zolder gelegen achter de toenmalige site van het hoofdaltaar **(8).** Daar de bergplaats aldaar opgegeven werd en verdween, moest elders plaats gevonden worden. En zo kwam het, dat er boven de sacristie een verdiep voorzien en opgebouwd werd.

De bouwvakkers kapten een gat in de muur van de [toenmalige] "Home Emilie Jean"(9); een klein kamertje werd zichtbaar en deed nu voor ons dienst als een "noodsacristie". De meubelen uit de door werklieden aangepakte "eigenlijke sacristie" waren tijdelijk ondergebracht in de "Werkhuizen van Stad", [toenmaals] gelegen op de "Opex" [Vuurtorenwijk]. Ondertussen konden de "diensten" in de kerk haast ongestoord doorgaan tot de week na Pasen.

Op maandag 25 april 1961 na "Beloken Pasen" [d.i. de eerste zondag na Pasen] werd een afsluiting in hout langs de pilaren, in het midden van de kerk, op getimmerd, met als gevolg dat de kerkruimte in twee verdeeld werd. De linkerhelft met de Onze Lieve Vrouw en de Sint-Antoniusaltaren bleven te onzer beschikking. De rechterhelft, kant Cirkelstraat, diende volledig ontruimd te worden.

[I.] De erediensten :

" **(...)** De weekdagen volstond het ons bewaarde deel, doch, vanaf 1 mei tot 1 oktober 1960, dienden elke zondag al de Heilige Missen gelezen te worden in open lucht, namelijk onder het afdak op de speelplaats van het Wezenhuis (Sint-Vincentius a Paulo) (10). Bij schoon en warm weder vond eenieder dat aangenaam. Maar die zomer was het dikwijls koud, [met] veel wind en danig veel regen. Dan dienden de mensen die niet onder het afdak [konden] schuilen, de mis volgen vanuit de gangen en vanuit de vensters van het dispensarium en de huishoudschool [Sinte-Germana; beide gelegen kant Cirkelstraat].

Op 14 en 15 Oogst moesten, wegens de Fancy-Fair (11), de H. Missen opgedragen worden in het hofken op de Oude Mijn (12), toen in de avondmis van 14de (sic) een geweldige regenvlaag losbrak, juist na de offerande, (en) die duurde tot aan de communie. Velen vluchtten naar de omstaande huizen ... ; enkele dapperen bleven staan ... ; ook de priester (E.H. Bouche) (13) met "lekende" (sic) gewaden en kapot geregend boek, onder mijn paraplu ! **(...)** " (14).

[II.] Verdere werkzaamheden :

(1) De muur langs de Cirkelstraat zorgde voor twee verrassingen **:**

- ze verkeerde in zo'n slechte staat (verpulvering !), dat men genoopt was tot algehele afbraak en volledige nieuwbouw (15) ;
- in die muur trof men twee vroegere deuropeningen en verschillende niches aan ;
- de vroegere gotische (sic) vensters worden vervangen door renaissancen (sic) ;
- een opgaande versieringsmuur, met niche en rosace, wordt aangebracht aan de muur in de Cirkelstraat, ter hoogte van het koor " (16).

(2) Het dak wordt hersteld :
volledig nieuwe goten en wateraflopen ; alle gebinte en houtwerk blijft; enkel langs de Cirkelstraat wordt het plancherhout onder de schalies vernieuwd, van aan de dakgoot vier meter hoog; overal komen nieuwe schalies.

(3) De vloer die sedert de overstroming zeer schuin en krom en oneffen lag, wordt geheel vernieuwd.

(4) De plancher langs de muren en in het koor wordt opgebroken en ook vervangen door tegels (17).

(5) De voorfaçade (Kapucijnenstraat) bestond uit twee juist gelijke delen, elk met twee gotische vensters en daarboven in het midden een grote rosace.

(6) De ingangsdeuren waren ook gotiek :
- boven de eerste ingangsdeur werd het schild aangebracht van de "Paters Capucienen" (18);
- boven de niche langs de Cirkelstraat staat een schild met een sleutel, d.i. het oude schild van de Stad Oostende.

(7) In de niche wordt "een zeer mooie renaissance Onze Lieve Vrouwbeeld geplaatst (...)". Het is een vergroting van het beeld van Pieter Pepers [1730-1785] (te Brugge op het "Pompke" rechtover de ingang van (het) Sint-Janshospitaal, naast de O.L.Vrouwekerk). Ons beeld wordt gemaakt door ... **(19)** De Wispelaere, Brugge, kost 17.500 Fr (437,50 euro) en is een geschenk van de familie Boydens, die koffiebranders zijn met een winkel, niet ver vandaan, op de hoek van de Schippersstraat en de Nieuwstraat.

(8) Renovatie van het hoofdaltaar, het retabel en de schilderij : zijn deerlijk gehavend ! Inzet aan en door de Stad ; tussenkomst van notaris Frans Van Caillie, tevens Schepen. Na vele discussies beslist de Stad tot herstel van het hoofdaltaar in de oorspronkelijke toestand ; het wordt overgebracht en toevertrouwd aan Meester Beeldhouwer Delafontaine te Menen.

" – Gans het altaar dat zeer schoon eiken hout is, was eerst met een dikke laag witte verf bedekt; daar op donker bruine verf en dan vele lagen vernis. Men kon de afbeeldingen bijna niet meer onderscheiden ; alles met [?] een blinkende, vette, platte koek".

– KOSTEN :

De Stad: 45.000 Fr (1.115.52 euro) voor het retabel en de schilderij;
De kerkfabriek; 37.600 Fr (932.08 euro) voor het altaar zelf ",
Rector Denoo concludeert : *"Het werk is uitermate goed en schoon geslaagd"* (20),

[III.] <u>Aanpakken van de linkerkant van het kerkje</u> :

(A) <u>De rechterkant van de kerk is sedert 1 oktober 1960 weer in gebruik :</u>

- 15/10 : teruggave hoofdaltaar ;
- herstel van een biechtstoel; kostprijs : 4.305 F (106.72 euro) ;
- aanvraag aan stad om tussenkomst in herstel van
  < de twee andere altaren : O.L.Vrouw en H. Antonius ;
  < de kruisweg
- de sacristie terug in gebruik. Quid meubelen ?

En dan de verzuchting: *"De verdere bouwwerken gaan zeer langzaam vooruit ..."* (21).

(B) Na de ontruiming (1 oktober) van de linkerkant :

(1) Steken [een gat maken] van een deur naast het altaar van O.L.Vrouw, langs de kant van "Home Emilie Jean" ;

(2) Dichtmaken van twee vensters links en rechts van het altaar van Sint-Antonius ;

(3) Verplaatsen van de preekstoel : van de kant (rechts) van de Cirkelstraat (want helemaal tegen licht) naar de linkerkant t.h.v. Het Sint-Antoniusaltaar. Notaris Schepen Frans Van Caillie schenkt een gesculpteerde trapleuning.

(4) De kerkklok : akkoord met dhr. Frère uit Lo ter elektrificatie.
Prijs: 8.400 F (20.82 euro), met uitzondering van het plaatsen van de leiding.
Te betalen door de kerkfabriek (16 oktober) (**22**). Midden december klaar (23).

(5) Een teer punt (gelijk overal) : de VERWARMING !
R. Denoo wijdt hieraan een uitvoerige maar een te technische beschrijving van anderhalve pagina's in zijn manuscript en wij verwijzen desgewenst naar daar (24).

(C) Bijkomende geldmiddelen noodzakelijk :

* 1 december 1960 : vraag aan Stad om een "bijgevoegde begroting" van 220.000 Fr (5453,66 euro) voor volgende werken (9 items) :

1. – zijaltaar O.L. Vrouw ;
2. – altaar Sint-Antonius ;
3. – herstellen van twee biechtstoelen ;
4. – herstellen van 14 kruiswegstaties ;
5. – opkuisen van predikstoel en communiebanken ;
6. – herstel en deels vernieuwing van sacristie meubelen en -kasten ;
7. – herstellen van een twaalftal schilderijen ;
8. – herstellen van de voorfaçade van het orgel ;
9. – elektrificatie van de kerkklok.

* 23 december 1960 :

– de Stad betuigt haar akkoord met bijgevoegde begroting, maar mits het doen uitvoeren door de kerkfabriek zelf om aldus 40 % vanwege de Staat op te strijken ;
– dit geld zelf zal slechts einde 1961 beschikbaar zijn … **(25)**

* 24 december 1960 tot 15 februari 1961 :

– Weghalen van de fel geteisterde kruisweg om volledig hersteld te worden.
Akkoord om teruggave tegen de vasten (15 februari 1961).

– Eerste week van de vasten :
De kruisweg, nu in serie en in lichte(re) kaders gevat, gereed om teruggeplaatst te worden.
Denoo: "*Prachtig hersteld, niet meer te herkennen!*",

– De officiële heroprichting werd verricht door E.P. Gardiaan (= overste van het klooster), te Brugge.
Commentaar van Denoo : "*Een schone plechtigheid met veel volk!*",

(D) Kerstdag 25 december 1960 :

Opnieuw ingebruikname van de volledige Kerk !,

"na zeer veel miserie en forceren" maar "tot grote vreugde van iedereen, vooral van de (vele) gelovigen die elke zondag moesten gedrumd staan (:) in de gang of in 't portaal of zelfs buiten op straat" (26)

(E) Verdere werkzaamheden doorheen 1961 :

14 maart 1961 : het altaar van Sint-Antonius weggehaald om opgepoetst en hersteld te worden te Menen door Meester Delafontaine.

27 maart 1961 : – ophangen van de herstelde schilderijen aan de muren ;
– terugplaatsing in niche van de herstelde, *vulgo* genaamd:
"ONZE LIEVE VROUW VAN BIJSTAND" (27).

01 mei-avond 1961 : plechtige inhuldiging en wijding van het O.L.V.-beeld in de open niche in de zijgevel van de kerk, kant Cirkelstraat.
Dit kunstwerk is van de hand van beeldhouwer Paul De Wispelaere, uit Brugge, en geschonken door de familie Boydens (koffiebranders).
Deken Butaye hield het gelegenheidssermoen. R. Denoo : *"Er was zeer veel volk en wat vooral trof, was de zeer devote en geestdriftige stemming. Zij deden aanroepingen en zongen als te Lourdes"* (28).

18 mei 1961 : voor herstelling naar Menen bij dhr. Delafontaine :
< weghaling van het O.L.Vrouw-altaar (40.000 Fr; 991,57 euro)
terug op 26 september 1961.
R. Denoo : "*De afwerking en terugplaatsing gaf alle voldoening*";

én tezelfdertijd : terugbrenging en -opstelling van het Sint-Antoniusaltaar 30.000 Fr (743,68 euro). Afbreken en terugplaatsen niet inbegrepen . Uitvoerder : dhr. Aannemer Deman, uit Oostende. *"Zij werkten zeer goed"* (29).

[Brugge 1936 –] 6 juni 1961 : Zilveren Priesterjubileum van R. Denoo ;
Plechtige Eremis opgedragen op 8 juni 1961, te Wijnendale.

Schilderwerken binnenin de kerk : van 06/11/1961 t/m 04/01/1962 :
– Vooraf afwassen en opwrijven ;

Juist vóór Kerstdag 1961 : de werken in de kerk zelf beëindigd ; tegen 4 januari ook de sacristie en gangen en kamers boven voltooid (30).

25 november – 24 december 1961 :
– Begin van de lambrizering van het hoofdkoor ;
én – verlenging van het O.L.Vrouwe-altaar.
Voltooiing met Kerstdag 1961 (31).

(F) Nieuwjaarsmis 1962 :

Wij laten nog eens, postuum dan, de rector aan het woord met zijn dankzeggingen :
– *aan de Goddelijke Voorzienigheid ;*

- *aan het Stadsbestuur van Oostende ;*
- *aan Z.E.H. Kanunnik Deken René Butaye ;*
- *aan de aannemers en werklieden ;*
- *aan de schenkers van het O.L.V.-beeld in de nis + trapbekleding van de preekstoel.*
- *Aan de stoelenzetters en de kuisvrouwen.*

En er werd aangekondigd, dat wij vanaf heden begonnen zijn met te sparen voor **nieuwe kerkstoelen.** Er zijn er 500 nodig ! Prijs: ongeveer 250 Fr (6,20 euro) (32).

R. Denoo : *"Na veel wikken en wegen werd besloten om de stoelen te bestellen bij Dhr. Vanhaverbeke, Stationstraat, te Lichtervelde (...).Een eerste bestelling van 200 stoelen is aangekomen op 5 maart. Een omhaling in de kerk op 28/01/1962 bracht 18.837 Fr (466,95 euro) op.* ***Veruit de grootste omhaling die ik in die zeven jaar [dat ik hier ben] gekend heb.*** *Tegen einde maart had ik van persoonlijke giften en uit de speciale offerblok de som van 47.647 Fr (1.181,14 euro) ontvangen. Dadelijk werden nog 100 nieuwe stoelen besteld tegen Pasen. Dat zal dan 300 [stuks] zijn, en daar er 35 stoelen in rekening van de kerkfabriek gebracht werden (9.000 Fr of 223,10 euro), zijn ze dus allemaal betaald. Bemerk, dat de prijs aangekondigd aan 250 Fr (6,20 euro) voor de gevers zo gebleven is, en dat dus de kerkfabriek 10 Fr (0,25 euro) per stoel bijgelegd heeft".*

De rector besluit als volgt : "De bevolking heeft ten zeerste de vernieuwing van de stoelen gewaardeerd en buitengewoon mild gesteund. De laatste 100 stoelen (400 tot 500) werden op de Begroting gebracht en alzo door de kerkfabriek betaald. Zij zullen tegen Kerstdag geleverd worden ".

ALGEMEEN SLOT

"S i c c a v i t u r f i n i s"

Op 12 november 1962, feestdag van Z.E.H. Kanunnik Deken René Butaye, werd ik benoemd tot Pastoor te Bredene (Duinen):

"Heilige Theresia van het Kindje Jezus"

Ik dank God om deze 8 jaren in de Capucienenkerk !

R. Denoo
15-11-1962 (33)

* * * *

N A K L A N K

door Frans Sonneville (34)
rector sedert 1999.

Men kan pas echt gewagen van opnieuw een aantal opmerkelijke sprongen voorwaarts sedert de oordeelkundige, dynamische en volhardende aanpak t.g.v. van opduikende, noodzakelijke verbeterings- en opschikwerken, – regelmatig voorgevallen vanaf het jaar 2000 tot nu.

Een kort gehouden overzicht kan een en ander in het geheugen griffen !

- De binnenkoer naast de sacristie werd overdekt : zò een betere en grotere bergruimte ;

- 2002 : door gestadige daling van het aantal aanwezige gelovigen is aankoop mogelijk van nieuwe, nog gerieflijkere en esthetischere kerkstoelen. Bij meubelbedrijf G.Mertens, uit Hamont ;

- Aanschaffen van een nieuw orgel :
  het oude orgel op het doksaal werd ontmanteld. Het betrof een zgn. "Vanhoutte-orgel" uit de 19de eeuw dat tijdens de tweede wereldoorlog beschadigd werd en sindsdien nooit meer bespeeld werd.
  Wat restte werd vakkundig in kisten geplaatst en overgebracht naar een veilige plaats, nl. in de Dekenij, Dekenijstraat 10.

  Een nieuw orgel werd aangeschaft, dat voortaan vooraan naast het zij-altaar staat en in gebruik voldoet.

- 2003 : aankoop van nieuwe gebrandschilderde glasramen. Thema : "*Het zonnelied van Franciscus*" ; ontwerp door dhr. Joost Caen ; vervaardigd in de ateliers van dh. Peters, uit Paderborn.

- Nieuwe verlichting : meer dan noodzakelijk !

- Nieuw altaar (in de richting van het publiek) : vervaardigd van de panelen van een vroegere communiebank.

- De sacristie : volledig vernieuwd.

- Sobere en moderne aanwinst : beschikking over de zgn. **"ELIA"-ruimte !** Tijdens voornoemde periode, d.i. naast de algehele vernieuwing van de sacristie kreeg de Kapucijnenkerk een zaal ter beschikking die de naam "Eliaruimte" draagt. Gelegen links naast de kerk (kant Kapucijnenstraat) in een nieuwbouw.

- Het doksaal : diende dringend "rechtgetrokken" te worden. Nog een gevolg van de overstroming van 1953 ? De kerk diende wel 3 maanden gesloten te worden.

- 2014 : het koororgel werd uitgebreid.

- **" 1615 – 1997 – 2015 " jubileum :**
  dient onder de aandacht gebracht en waardig gevierd te worden !

Een 'werkgroep' – bestaande uit de heren Marc Dejan, Jean Pierre Falise, Norbert Hostyn, Emile Smissaert en Frans Sonneville – bereidt het evenement voor (sedert najaar 2013 tot midden 2015). Door middel van het organiseren van een, voor de gelegenheid breed opgezette expositie in de ruimten van het vlakbij gelegen Stadsmuseum (Langestraat 69), van 6 september 2015 tot 17 januari 2016.

Titel van deze tijdelijke tentoonstelling :

KAPUCIJNEN IN OOSTENDE
1615 – 1797
2015 : 400 JAAR LATER

– Gelijktijdig verschijnt een artikel in het Heem- en Geschiedkundig tijdschrift "De Plate" in het najaar van 2015 : een transcriptie, onder redactie van Emile Smissaert, van het manuscript (uit 1962) van wijlen rector R. Denoo over : *"1960 – 1961 : herstel- en opschikwerken aan de Capucienenkerk te Oostende"*.
Gevolgd door een kort overzicht van later gebeurde, te onthouden onderhoudswerken aan dit prachtig bewaard en gekoesterd godshuis (periode 2000-2015).

NOTEN

(1) R. Denoo : *1960-1961 : herstel- en opschikwerken aan de Capucienenkerk te Oostende* [Oostende, 1962].
Het betreft een schrift, type "*copyboek*", in A5 formaat, met groenkleurige verkleurde kaften en dat 18 net handgeschreven in zwarte inkt bladen beslaat + 40 onbeschreven geruite bladen. Gesigneerd met : R. DENOO, 15-11-62.
(2) R. Denoo : *op. cit.*, p, 3.
(3) Idem : *op. cit.*, p. 2. De omvang is niet meer te achterhalen.
(4) Idem : *op. cit.*, p. 3.
(5) Idem : *op. cit.*, p. 4.
(6) Idem : *op. cit.* p. 2.
(7) Idem : *op. cit.*, p. 4.
(8) R. Denoo : De site van *" de vroegere kerk kwam enkel tot aan de boog die nu gemetst is bij de communiebanken. Daarachter lag een grote bergplaats, met door-gang uit (de) Cirkelstraat naar (de) sacristie, en met een smalle gang langs de muur van de Cirkelstraat waarin de trap kwam naar de zolder en de klok, en op het einde van dit gangske waar nu de dienstingangdeur zit, was de W.C. " (p. 5).*
(9) Voornoemd gebouw, in de Kapucijnenstraat gelegen, is sedertdien al een tijd geleden afgebroken en door een verruimde nieuwbouw vervangen. "Home Castel" daarentegen dateert pas vanaf eind de jaren '60 Het huis, gelegen naast het zgn. "Wezenhuis" in de Langestraat droeg de benaming van "Home Castel" en is nu pas gesloopt geworden (inl.: N. Hostyn).
(10) Gelegen in de Langestraat 83. Het huis van "*De Dochters van Liefde van Vincentius a Paulo*", congregatiezusters in aanzien die bij ons algemeen in de volksmond als "*De Grijze Nonnen*" gekend waren, is zeer onlangs (einde mei 2015) gesloopt geworden ...
(11) Jeannot Van Hoenackere : *100 jaar aanwezigheid van de Dochters der Liefde in Oostende (1895-1995)*, in : De Plate (tijdschrift); jrg. 24, 1995, p. 147-152, 220-224 : ill. Op p. 222 : *"Fancy-Fair : 48 maal heeft hij plaats gehad (tot en met 1974)"*.
(12) Later (onbepaald) werd dit "hofken" wegens erge verwaarlozing van groen en wegens de slechte hygiëne door de naaste bevolking "Buchenwald" genoemd [mondelinge getuigenis van mevr. Simone Dekeyser].

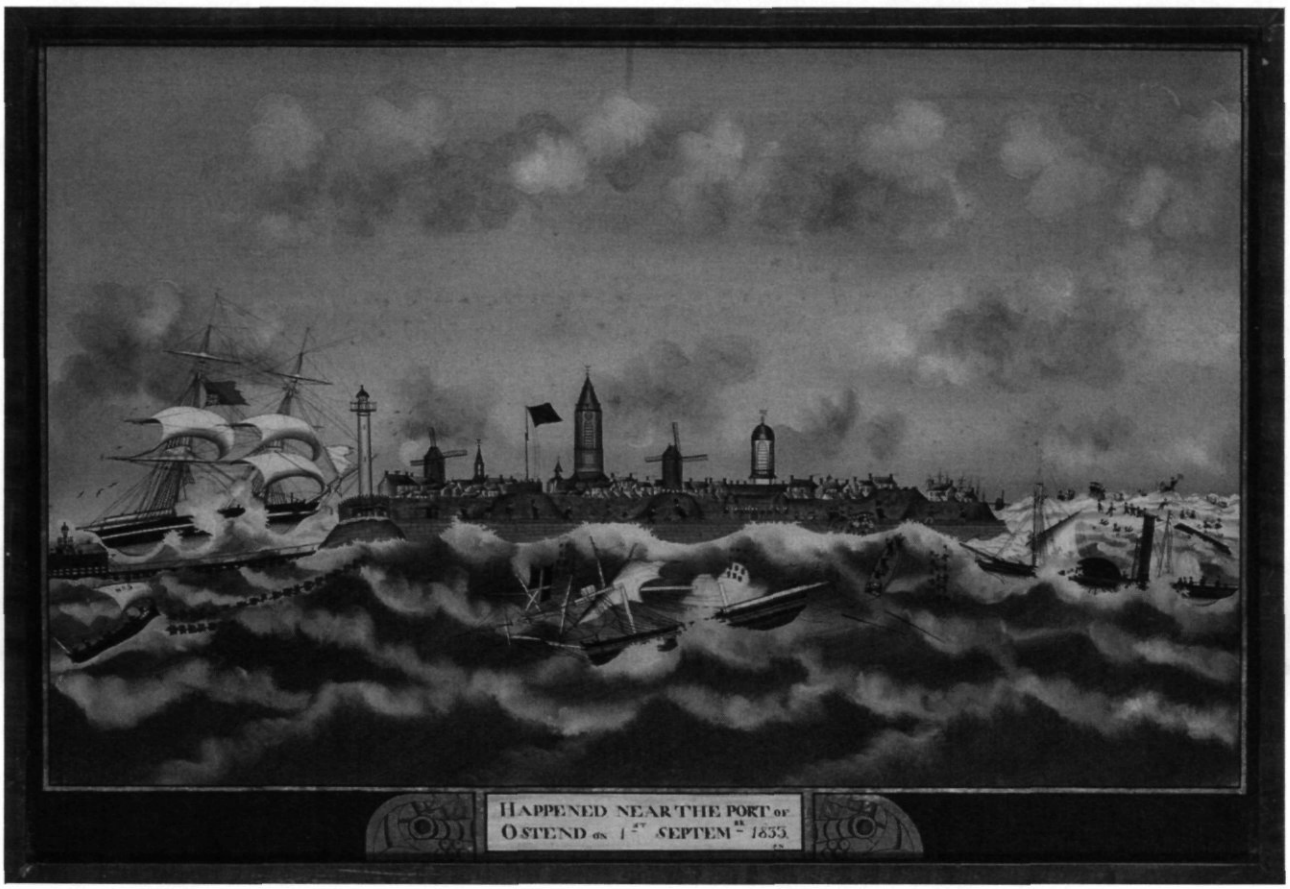
(13) Priester R. Bouche, leraar Onze Lieve Vrouwecollege (Lager Secundair Onderwijs) te Oostende.
(14) Uitvoerig geciteerd uit R. Denoo : *op. cit.,* p. 5-6.
(15) R. Denoo : *op. cit.*, p. 6.
(16) Idem : *op. cit.*, p. 7.
(17) Idem : *op. cit.,* p. 7.
(18) Idem : *op. cit.*, p. 7.
(19) onleesbaar …
(20) R. Denoo : *op. cit.*, p. 8. N. Hostyn wees me op een onnauwkeurigheid van de auteur in de tekst zelf.
(21) Idem : *op. cit.,* p. 9.
(22) Idem : *op. cit.*, p. 9-10.
(23) Idem : *op. cit.*, p. 13.
(24) Idem : *op. cit.*, p. 10 en11.
(25) Idem : *op. cit.*, p. 12.
(26) Idem : *op. cit.,* p. 13. De algehele voltooiing gebeurde pas met Kerstmis 1961.
(27) In een berichtje tot mij d.d. 6 juni 2015 is Norbert Hostyn zelfs van mening dat *"zo'n 'restauratie' nu niet meer zou mogen !"*
(28) R. Denoo : *op. cit,,* p. 14,
(29) R. Denoo : *op. cit.*, p, 15 en 16. Zie ook op p. 8,
(30) R. Denoo : *op. cit.*, p. 16,
(31) R. Denoo : *op. cit.*, p. 16,
(32) R. Denoo : *op. cit.,* p, 16,
(33) R. Denoo : *op. cit.*, p, 17-18 (slot)
(34) F. Sonneville: *Toevoegingen bij tekst van R. Vancraeynest (voorstel)* (e-mail d.d. 10 februari 2014).

278145

Petrus Nefors en het Achterglasschilderij

door **Eddy MASSCHALCK**

Wie was P. Nefors?

Petrus Nefors was een Oostends zeeman en schilder van achterglasschilderijen.
Hij werd geboren te Oostende op 12 augustus 1790 als zoon van visser Petrus Nefors en Anne Bardon. Tot 1854 was Nefors kapitein op diverse Belgische schepen. Hij overleed te Oostende op 3 maart 1876.

Zijn schilderijen naamtekent Nefors meestal met P.N. In 1981 schrijft Jules Van Beylen, conservator van het Nationaal Scheepvaartmuseum te Antwerpen, in de catalogus van de tentoonstelling Vlaamse Maritieme Achterglasschilderijen: *'Ontegenzeggelijk Oostends werk zijn de schilderijen van de monogrammist P.N. van wie ieder verder gegeven ontbreekt. De schilderijen die tot nu toe bekend zijn, staan veelal in verband met Oostendse schepen'.* Maar het is in hetzelfde jaar 1981 dat J. van Beylen een achterglasschilderij ontdekt, *'Portret van de topzeilschoener Persévérance, de haven van Oostende binnenzeilend'* (ca. 1832) getekend met volle naam Petrus Nefors, waardoor de identiteit van P.N. duidelijk wordt.

In de eerste helft van de 19de eeuw was Oostende een centrum van maritieme achterglasschilderijen. Uit die tijd kennen we als achterglasschilders actief te Oostende: Wenzeslaus Wieden (1769-1814), François Meseure (1772- 1860), Petrus Nefors (1790 - 1876) en Petrus Weyts (1799 - 1855). Deze laatste trekt in 1838 naar Antwerpen en zet daar, samen met zijn broer en zijn kinderen, de traditie van de maritieme achterglasschilderijen voort. Over de Oostendse achterglasschilders kun je meer lezen in het artikel 'Wenzeslaus Wieden en het achterglasschilderij De Haven van Oostende', De Plate, juni 2012.

Welke schilderijen zijn er van Nefors bekend?

Achterglasschilderijen, de naam zegt het zelf, zijn geschilderd op glas en dus zeer breekbaar ... Ongetwijfeld zijn er daardoor verschillende schilderijen van Nefors verloren gegaan, maar volgende zijn bekend:

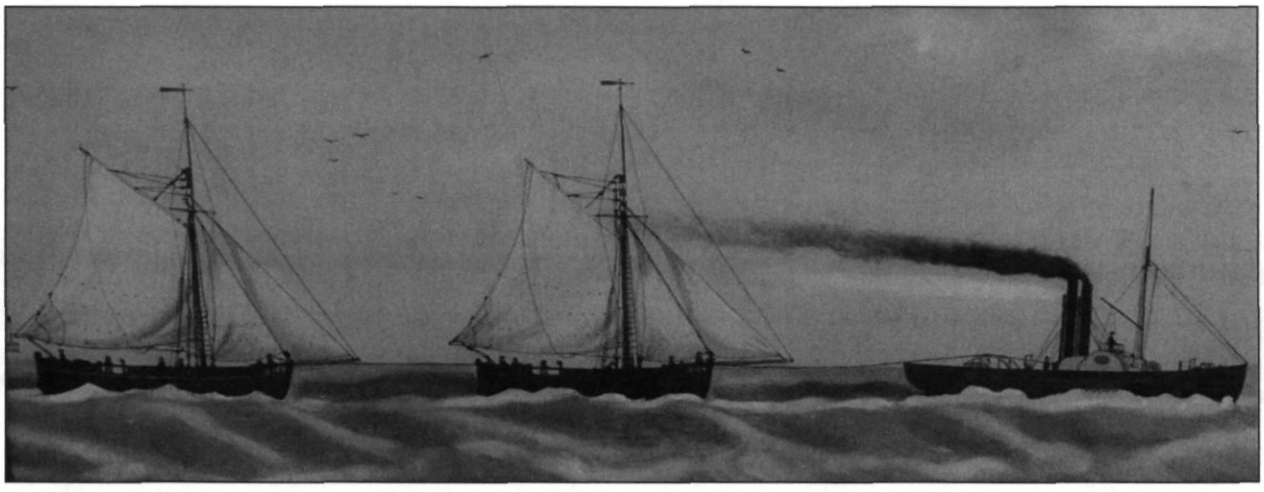
a) uit literatuur of privé - verzamelingen:
- De Oostendse schoenerkof Le Bien Venu schipbreuk lijdend op de rede van Danzig 1836.
- De reddingsboot Little Kitty van Margate snelt een Engelse brik in nood ter hulp bij stormweer.
- Het overvaren van de Engelse kotter Camelion door het Engelse oorlogsfregat H.M.S. Castor, ter hoogte van Dover, op 27 augustus 1834.
- Portret van de Engelse schoenerkof Symmetry, van Goole, zeilend voor de kust ter hoogte van Oostende.
- Storm voor de haven van Oostende op 1 september 1833.
Dit schilderij in een privé - verzameling te Oostende is identiek aan het schilderij hierboven afgebeeld 'Happened near the port of Ostend on 1st september 1833', dat in bezit is van het MAS (Museum aan de Stroom, Antwerpen). Zie verder.

b) te koop, www.magallery.be (Antwerpen)
- Edmond d'Anvers
- Het gebeurde 4 januari 1824. De bark Eleanor, kapitein J.Lamb. Het schip Harmonie, kapitein Ahrens, redde de bemanning van de bark, breedte 45°2 Noord, lengte 1°32 West.

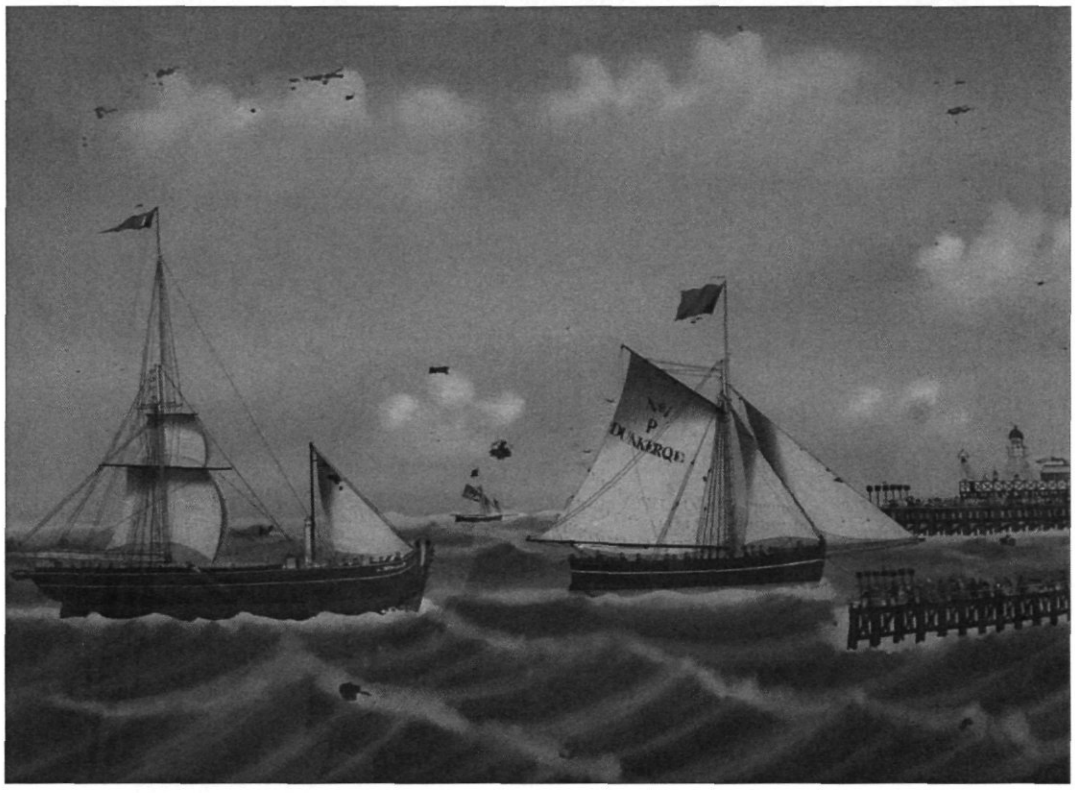
c) MAS
De belangrijkste verzameling van maritieme achterglasschilderijen bevond zich in het Nationaal Scheepvaartmuseum te Antwerpen en is overgebracht naar het MAS (Museum aan de Stroom).
De catalogus van het Scheepvaartmuseum/MAS vermeldt van Nefors:
- H.M.S Shannon & Chesapeak (ca 1830). Gevecht tussen het Britse fregat H.M.S. Shannon en het Amerikaanse fregat U.S. Chesapeak op 1 juni 1813, tijdens de Engels-Amerikaanse oorlog (1812-1814), ter hoogte van Boston. Het Amerikaans fregat valt in handen van de Engelsen. Bij dit gevecht sneuvelden aan Amerikaanse kant 47 man, aan Engelse kant 24. Het schilderij is in 1997 geschonken door de Vrienden van het Nationaal Scheepvaartmuseum.
- Portret van de topzeilschoener Persévérance, de haven van Oostende binnenzeilend (ca. 1832). Schenking 1977.
- 'Gilblas. Opgebracht door de Lootzen van Ostende van Boot "2, den 1 sept 1839'. Redding van de Engelse dubbeltopzeilschoener Giblas van London die, komende van Afrika, in moeilijkheden geraakte op de Noordzee en met gebroken grote mast en gebroken raas, op de Vlaamse Banken ter hoogte van Oostende en Nieuwpoort, schipbreuk dreigt te lijden. Het schip werd door een loodsboot naar Oostende gebracht. De Oostendse sloep is in dienst als loodskotter nr. 2. Oostende is te zien links op de achtergrond. Het schilderij is aangekocht te Oostende, 1964.
- 'Aigle d' Ostende. Kap. F.Vandesteene' (1841). Portret van de Oostendse driemastbark Aigle. Oostende is links op de achtergrond. Aangekocht 1953.
- 'Mathilde van Oostende' (ca 1851). Portret van de Oostendse driemastbark Mathilde. Deze bark werd gebouwd rond 1850 op de werf Panesi voor de rederij J. Serruys. Het voer eerst voor de

koopvaardij. Het werd in 1862 verhuurd aan de Belgische staat om te worden gebruikt als kustwachter en visserijwachtschip. In 1867 werd een kadettenschool aan boord ingericht en in hetzelfde jaar kocht de Staat het schip. In 1896 werd het opgelegd in het 2de Handelsdok te Oostende als vastliggend schoolschip, een voorganger dus van de Mercator. Op 14 oktober 1918 werd het door de Duitse troepen in brand gestoken en vernietigd. Het schilderij werd in 1979 verworven.

- 'H.M.S. Wellington. 131 guns. Admiral Sir C. Napier. K.C.B' (ca 1860). Portret van het linieschip, de Engelse driedekker H.M.S. Duke of Wellington, voor Fort Sheerness.
- 'La belle Poule'. Frans oorlogsfregat. In 1996 geschonken door de Vrienden van het Nationaal Scheepvaartmuseum.
- 'Jean Key' . Antwerpse driemastbark voor de kust. De Jean Key was het eerste schip dat na de onafhankelijkheid van België het land verliet onder de nieuwe vlag. In 1989 werd het schilderij geschonken door de Vrienden van het Nationaal Scheepvaartmuseum.
- 'Happened near the port of Ostend on 1st september 1833'. Links een zeilschip en een bootje met schipbreukelingen gemerkt N° 5. In het midden een zeilschip met gebroken masten. Rechts een raderstoomschip en bootjes met drenkelingen. Ook drenkelingen in het water. In 1998 geschonken door de Vrienden van het Nationaal Scheepvaartmuseum. Op dat schilderij komen we verder terug.
- Toegeschreven aan P.N.: 'Leopold Premier', ca 1870. De raderstoomboot Leopold Premier van de lijn Oostende - Dover, gebouwd te Hoboken, werf Cockerill, 1868. Het schip werd gebouwd als postschip voor de lijn Oostende - Dover. In 1894 werd het ontmanteld en gebruikt als oefenschip voor cadetten te Oostende. Gesloopt in 1919. Schilderij in 1974 geschonken door de Vrienden van het Nationaal Scheepvaartmuseum.
- Toegeschreven aan P.N.: 'Vue du port d' Ostende', ca. 1863. Twee Oostendse sloepen, de O154 Stephanie (1861) en de O168 Bernardus (1862), die door een stoomsleepboot naar zee gesleept worden. De radersleepboot is mogelijk de 'Zwarte Triene'. Bij tegenwind was het gebruikelijk de sloepen uit de haven van Oostende in zee te slepen. Aangekocht in 1974.

d) In bezit van de Vrienden van het Nationaal Scheepvaartmuseum:
De Vrienden van het Nationaal Scheepvaartmuseum is een v.z.w. gesticht in 1939 die nu nog steeds actief is. Bij de oprichting had de vereniging als doelstelling: ' mede te werken aan de oprichting van een nationaal scheepvaartmuseum te Antwerpen en aan de verrijking van de verzameling van dit museum door het bekomen van schenkingen of giften in bruikleen, door het aanschaffen ten behoeve van dit museum, door middel van de door de vereniging bijeen te brengen fondsen, van voorwerpen van artistieke, documentaire, archeologische of historische waarde'.
Deze rol heeft de vereniging dan ook uitstekend ingevuld.
Toen het Nationaal Scheepvaartmuseum is verdwenen zijn de Vrienden blijven bestaan en zijn ze nog steeds aan het verzamelen. Ze hebben volgend schilderij van Nefors in bezit :

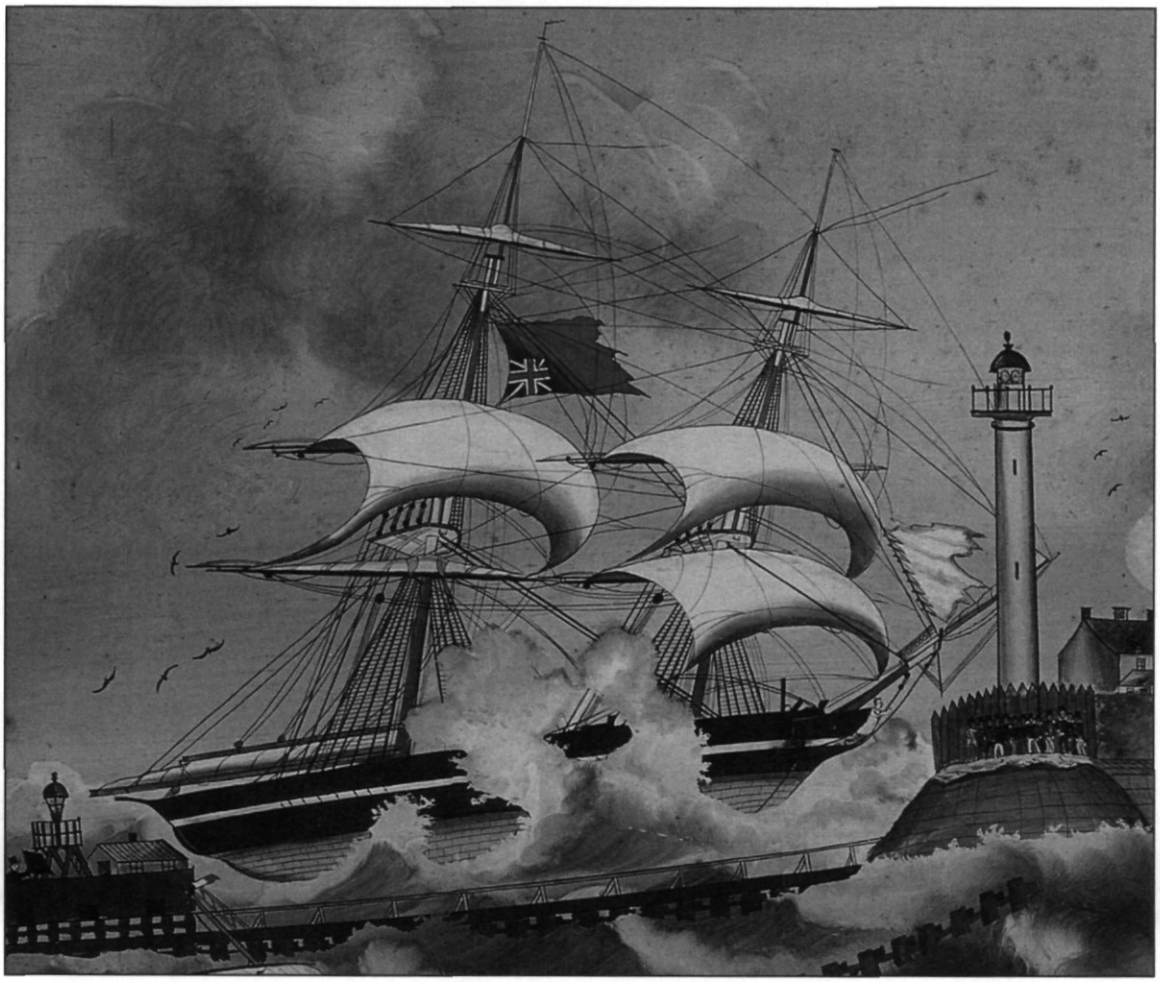

Industrie. Het binnenbrengen van de schoenerbrik Industrie, na aanvaring en met gebroken voormast, door Loodsboot P nr. 1 Dunkerque naar Oostende gesleept. 1848. Aangekocht in 2008.
De echte tekst op het schilderij luidt:' Industrie van Oostende Kapt'n Tho Zellien getuidt door de Dunkerksche lootsboot nr. 1 schipper Rommelaere in Oostende naer aen boord gezeilt door het Hollands barkschip den Elshout van Rotterdam Kapt'n F.R. Rykin'

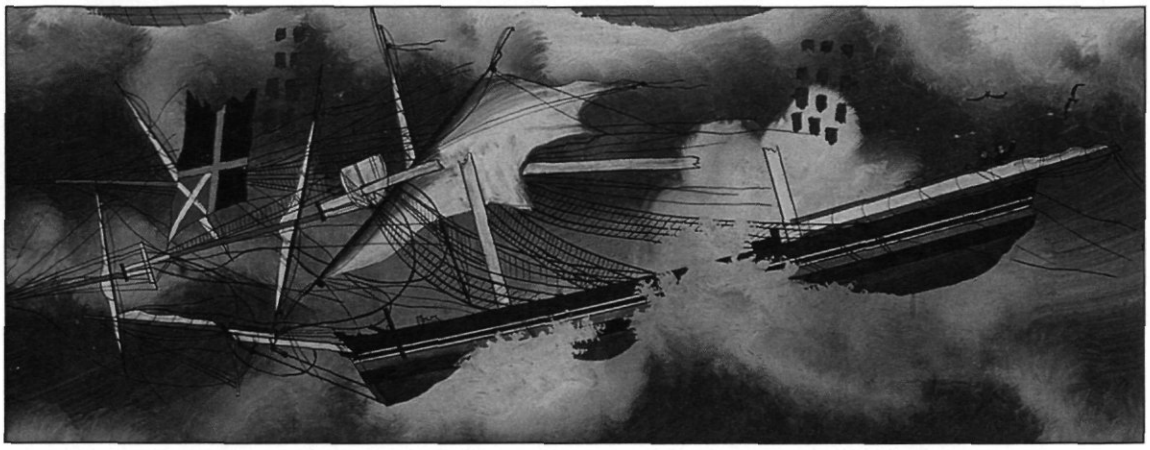
Het schilderij: 'Happened near the port of Ostend on 1st September 1833, P.N.'

Tijdens de nacht van vrijdag 30 op zaterdag 31 augustus 1833 steekt een geweldige storm op. De wind komt pal uit het Noorden. Zondag 1 september komt het water zo hoog dat het water op de dijk in Le Pavillon des Bains, 3 voet hoog staat.
Op zee is het een echt drama, ettelijke schepen zijn vergaan of gestrand. De kust ligt vol wrakstukken. Wat de Vlaamse kust betreft zijn het een 12-tal schepen tussen Knokke en Nieuwpoort.
- De stoomboot l'Acket is verloren voor Oostende, de passagiers zijn waarschijnlijk gered.
- Dicht bij de oostkant van de haven van Oostende, is de Engelse brik Elisabeth, komende van

London, gestrand. De bemanning heeft het overleefd.

- Ten westen van de haven, is de Zweedse brik Anna Wilhelmina, komende van Stockholm, gestrand en in stukken gebroken. 2 of 3 bemanningsleden zijn overleden.

- De stoomboot Talbot, die tijdens de nacht van 30 op 31 augustus de Oostendse haven had verlaten, is willen terugkeren maar gestrand bij de dijk met 22 man aan boord. Iedereen heeft het overleefd.

- de Belgische driemaster Nathalie, die op 28 augustus vertrokken was, is teruggekeerd naar de haven met 10 drenkelingen van een Engelse brik aan boord. De brik was vertrokken uit Rotterdam en is op zee vergaan.

- Op 2 september is een kleine boot, behorend aan M. Spillaert, ex-kapitein, gestrand dicht bij de ingang van de haven. Eerst dacht men nog de bemanning en zelfs de lading te kunnen redden. Men probeerde de boot terug vlot te krijgen door er van op het staketsel via een kabel aan te trekken. Een lantaarn aan boord moest het signaal geven om te beginnen trekken. Rond 1 uur in de nacht ging het licht van de lantaarn onvoorzien uit. Op het staketsel werd dat geïnterpreteerd als het signaal en begon men met man en macht te trekken. De brug brak, de mast verdween in de golven, de boot brak en ook de bemanning verdween in de golven. De duisternis en de agitatie van de zee lieten niet de minste redding toe. De kreten verstomden. Veertien levens gingen verloren ....
- Voor Knokke strandde een stoomboot met passagiers.
- Voor Heist strandde de Noorse Ridder Dame. Het schip, geladen met planken, werd aan stukken geslagen.
- De Deense galjas Frederica Carolina, komende van Gotenburg, is gestrand te Blankenberge. De bemanning en ook de lading is met veel moeite gered. De boot is verloren.
- Voor Wenduine heeft de Deense driemaster Augusta zijn masten moeten omkappen om voor anker te kunnen blijven.
- Tussen Oostende en Blankenberge zijn de Noorse driemaster Vordsche Love en nog een ander

schip gestrand.
- Een Amerikaanse driemaster en nog andere boten zijn gestrand bij Nieuwpoort..
- De Franse brik La Jeune Aurelie strandde op Vlaamse Banken.

Het is niet alleen aan de Vlaamse kust dat de storm een ravage heeft aangericht.
In het Kanaal bij Calais is de Hollandse driemaster Auguste, komende van Suriname, in stukken gebroken en gezonken. Zes bemanningsleden zijn nog gered kunnen worden, elf zijn er verdronken. Nog 5 andere schepen zijn gestrand of gezonken in de nabijheid van Calais en nog eens 8 in de nabijheid van Duinkerken, enz.

Uiteraard eenzelfde toestand langs de Nederlandse en de Engelse kusten. Op 3 september noteert Lloyd aan de Engelse kusten reeds 63 schepen die gezonken zijn of tegen de rotsen te pletter gevaren zijn, maar waarvan de volledige bemanning gered geweest is. Men telt ook nog eens 32 schepen met zware averij die nog een haven hebben kunnen bereiken of die, verlaten door de bemanning, ronddobberen op zee. Daarenboven zijn er nog eens 6 schepen waarvan slechts een deel van de bemanning gered geweest is en 17 schepen die met de volledige bemanning vergaan zijn ... De toestand aan de havens in het Noorden van Engeland en Schotland zijn in deze cijfers nog niet inbegrepen ... ook daar vreest men het ergste.

De Amphitrite

En toch is er nog een verhaal dat eruit springt ... de Amphitrite. Een ramp die zich voltrekt aan de kust van Boulogne.

Op 26 augustus begon de Engelse driemaster Amphitrite een lange reis vanuit London naar Sidney (Australië). De lading bestond o.a. uit 108 vrouwen en 12 kinderen die uit Engeland waren verbannen en veroordeeld om hun miserabel bestaan verder te zetten in de kolonie. De bemanning bestond uit 16 zeelieden. Op zaterdag 31 augustus was gedurende de ochtend de storm tot volle kracht toegenomen en blies het vaartuig naar de Franse kust. Het werd rond 4 uur in de namiddag tegen een zandbank gesmakt.

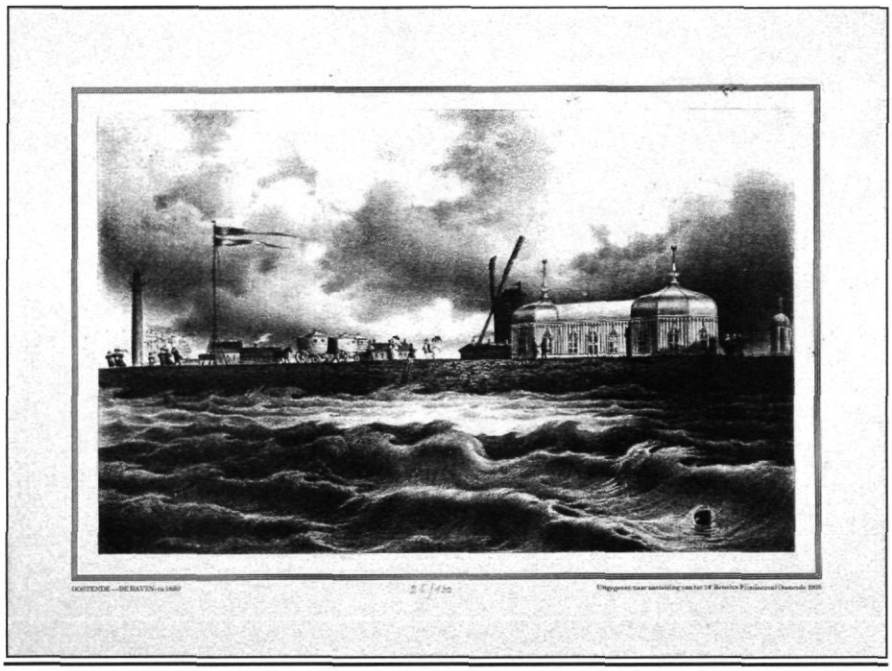
De kapitein gaf het bevel het anker uit te werpen, in de hoop dat bij stijgend water de boot terug vlot zou komen. Rond vijf uur komt een Franse vissersschuit ter hulp. Er komt ook iemand aangezwommen, die roept om hem een koord te gooien. Op het strand durft niemand anders het aan om die moedige zwemmer te volgen. Men ziet hem vechten tegen de golven. Maar de bemanning op de Amphitrite reageert niet ... het is de kapitein die het hen verbiedt ... Tegenspraak van de bemanning kan beschouwd worden als muiterij, dat kan met de dood bestraft worden. De moedige zwemmer, op het punt te verdrinken, heeft geen andere keuze dan terug te zwemmen naar het strand. Ook de hulp van de Franse schuit wordt geweigerd zodat die onverrichter zake moet terugkeren. Van de kapitein van de Amphitrite mag niemand van boord gaan ....

De kapitein geeft het bevel de vrouwen in het ruim op te sluiten. Het ruim loopt onderwater. Er breekt paniek uit. Kinderen verdwijnen in het koude water. Vrouwen verliezen eveneens hun evenwicht in het donkere ruim. Een grondzee spoelt over het dek en sleurt een hoop vrouwen mee. Onderdeks hoort men het geroep van de gewonden en het gekerm van verdrinkende kinderen!
Het is enkel nog wachten op de dood ...

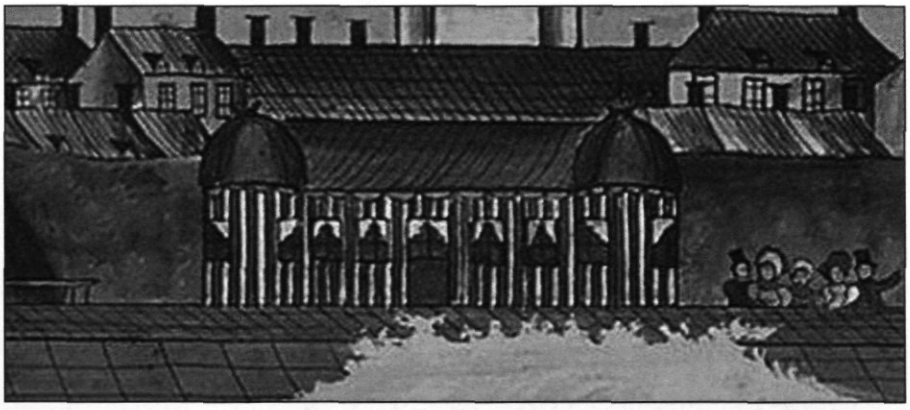
De nacht valt, de zee stijgt verder, tussen het geluid van de wind en de golven hoort men op het strand de kreten van de drenkelingen. Een groot aantal stoere jongens begeven zich in zee om ze te redden. Het wordt helemaal donker, de wind wordt nog sterker, de golven nog hoger en geweldiger ... Zelfs de meest geharde jongens moeten terugkeren.

Rond 7 uur in de morgen, met het opkomen van de vloed, begint het wrak weer te leven. Een grote zeestorting breekt het schip in tweeën en alle vrouwen (behalve één) worden meegesleurd door de golven. Op het strand spoelt een mast aan, dan tonnen, stukken van een boot, en ... 10 lijken. Dan nog meer lijken van mannen, vrouwen en kinderen ... Zes bemanningsleden en een vrouw hebben zich aan het wrak kunnen vastklampen. Ze moeten proberen al zwemmend de kust te bereiken. Uiteindelijk kunnen drie leden van de bemanning meer dood dan levend het strand bereiken. Ze zijn de enige overlevenden. 108 vrouwen, 12 kinderen, 13 bemanningsleden waaronder de kapitein zijn verdronken ... 75 lijken spoelen aan op de kust ...

Pavillon Anglais

Op het schilderij 'Happened near the port of Ostend on 1st September 1833, P.N.', ten Westen van de molen op den dijk, zien we ook het 'Pavillon Anglais'.

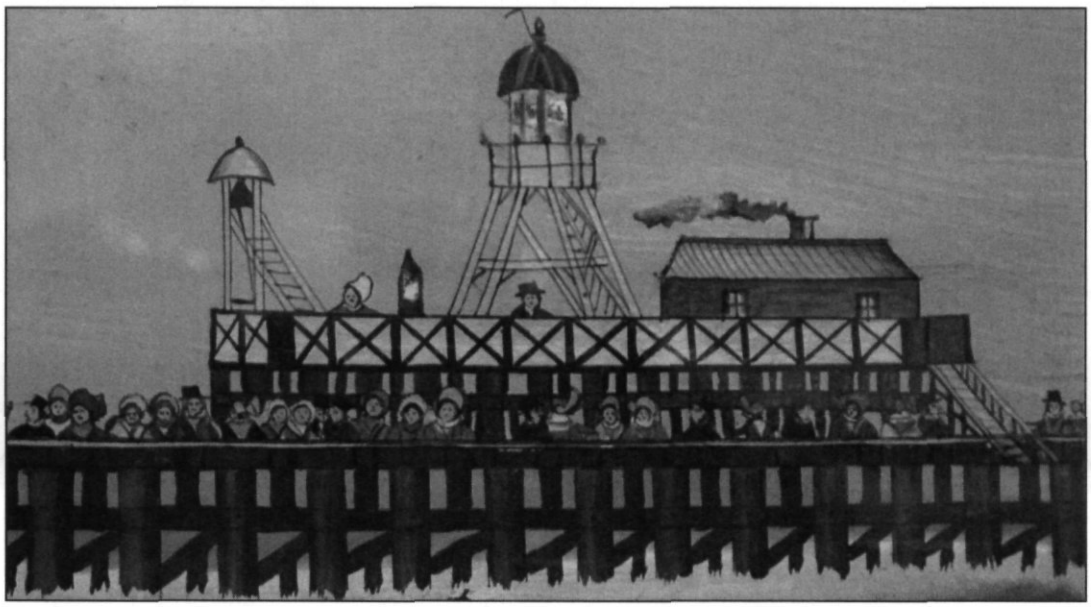
Dat was waarschijnlijk het eerste paviljoentje dat in 1833 op de zeedijk werd opgericht, ongeveer op de plaats waar bijna 20 jaar later het eerste kursaal kwam te staan. Het was eigendom van de 'Société du Pavillon et des Bains de Mer d'Ostende'. Een maatschappij in 1833 opgericht onder het voorzitterschap van Fauche, consul van Engeland in Oostende. Vandaar de benaming 'Pavillon Anglais'. Dit houten gebouwtje kende echter maar een kortstondig bestaan. Kort na zijn ontstaan is

het door een storm in de stadsgracht gestort.

Gezien zijn kortstondig bestaan zijn er van het Pavillon Anglais maar heel weinig afbeeldingen bekend. Er is het bovengenoemd schilderij, een lithografie van Rottigni/Borremans ' Vue de la Ville et Bains d'Ostende', 1834, en een gravure (zie hierboven) 'Vue du Pavillon des bains de mer'. Het is een zicht genomen vanuit zee met de oude vuurtoren, de Noordmolen en het Pavillon Anglais. Een aantal figuren wandelen op de dijk en een badknecht wacht op klanten voor zijn badkarren.

Conclusie

Wil je meer weten over de eerste helft van de 19de eeuw, meer bepaald het Oostende van toen, dan kan Nefors ons daarbij helpen, zoals vb. met het detail uit het achterglasschilderij 'Industrie', P.N.

Bronnen

- Met dank aan
    - het MAS, Collectiebeleid/Behoud en Beheer
    - de Vrienden van het Nationaal Scheepvaartmuseum, Antwerpen.
- Archief Oostende PT/G0003
- Journal d'Anvers, 3- 11 Septembre, 1833
- N.Hostyn, De Plate, 1978 p 110-111, 127-129 - 1981 p 247 - 1980 p 9
- D. Farasyn, 'Historiek van de eerste gebouwen langs de Oostendse zeedijk, 1830-1878', De Plate, 1979 en 2001.
- J. Van Beylen, Vlaamse maritieme achterglasschilderijen, Nationaal Scheepvaartmuseum, Antwerpen, 1981
- Nationaal Biografisch Woordenboek, deel 11, Brussel, 1985
- Erik F. Baeyens 'De verraderlijke zee'. Lannoo 2002
- 'Wenzeslaus Wieden en het achterglasschilderij ' De Haven van Oostende', E.Masschalck, De Plate 2012 p119 - 138.

278147

" Drie Musketiers" van de zeevisserij : één voor allen, allen voor één !

door Emile Smissaert

De hier afgebeelde foto mag allicht reeds nu al een historisch tijdsdocument genoemd worden. Na afloop van de jaarlijkse Paster Pype herdenking en huldebetoon op het "Oud Kerkhof" (thans Paster Pype begraafplaats), troffen wij in het ernaast gelegen café van de Golfclub een bekend drietal aan, druk verwikkeld in een gezellige babbel en een ongetwijfeld interessant gesprek, want alle drie prominente figuren uit een weleer legendarische maar nu wel bijna vervlogen tijd, namelijk onze vermaarde visserijgeschiedenis, met daarin Oostende als historische spilfiguur. We konden dan ook niet nalaten, van deze toevallige "entre-nous" nog snel een foto te nemen, voor publicatie in "De Plate". Ja, die mannen van toen, je ziet ze niet meer zo vaak bijeen, en ze worden ook - helaas in een nogal snel tempo - steeds minder talrijk. Daarom geen "selfie" maar nog vlug een "snapshot"!

Foto genomen op 03 juni 2015 in het café van de Oostendse Golfclub (foto Nadia Stubbe)

Op de foto zien we inderdaad drie visserijfiguren uit een voorbij tijdperk, die *elk voor zichzelf* daaruit in zekere zin een *generatie* vertegenwoordigen, uiteraard zonder dat zij hiervoor ooit de pretentie zouden gehad hebben, maar eenvoudig omdat zij nu nog behoren tot de zeldzame overlevenden van een onvergetelijke tijd waarop we enkel nog met heimwee kunnen terugblikken. Vooreerst zie je daar in het midden Frans Vanderwal (94), de laatste Oostendse IJslandvaarder. Op het jaarlijks appèl bij het graf van "Paster Puupe" (die hij als kind nog vaag gekend heeft) wil hij nooit ontbreken. Zoals zoveel andere IJslandvaarders heeft hij ook nog andere visserijen bedreven, "maor die zes jaor op Iesland , die telden dubbel" … want "gaon vaoren op Iesland", dàt was zeker geen lacheding !! Hij heeft nog op IJsland gevaren samen met de keiharde Pierre Jansoone (grootvader van Roger Jansoone), die tijdens het interbellum jarenlang stuurman was aan boord van de "visbakken" (maar in 1940/44 zoals zoveel andere vissers "ter verre visscherie"

noodgedwongen "gedegradeerd" tot haringvisser). Het boeiende levensverhaal van "Fransje" kunnen we hier echter niet navertellen, want dat zou ons in het beknopt bestek van dit artikel veel te ver kunnen leiden. Misschien stof ter overweging voor één van onze lokale historici ? En intussen wensen wij hem alvast "op naar de honderd !" en in elk geval "ad multos annos!" (of is dat visserslatijn?).

Naast hem zien we Roger Jansoone (75), destijds (1967/1986) "polyvalente" visserij-ambtenaar en "duiveltje-doet-al" bij de Dienst voor de Zeevisserij (Ministerie van Landbouw). Zijn inderdaad veel omvattende belangstelling ging vooral uit naar algemeen visserijbeleid (o.a. als secretaris van de "Nationale Commissie Visserijbeleid"), visserij-economie (als Belgisch verslaggever van de "Fisheries Economics Newsletter" in Edinburgh), naar het toen zeer lastig bemanningsprobleem (als secretaris van het "Fonds voor Scheepsjongens"), voorts het nieuw Zeerecht en zijn gevolgen voor de visserij (vooral via de OESO in Parijs en de E.G.-quotaregeling in Brussel), naar de experimentele visserij (als secretaris van de "Adviesommissie Vissserijprojecten" en van het "Beheerscomité Experimentele Visserij"), ook naar de nog maar net opgestarte visserij-ontwikkelingssamenwerking (met meteen maar liefst een twintigtal Derde Wereld-landen!) in nauwe samenwerking met het ABOS en met de FAO in Rome (waar hij een tijdje ondervoorzitter was van het Visserijcomité, en waar indertijd ook Jef Klausing zijn sporen heeft verdiend) , … en ja, naar wat nog allemaal ?? Bij de lezers van "De Plate" is hij sedert zijn pensionering in 2000 nu vooral bekend als de onvermoeibare "leverancier" van talloze artikels (vanzelfsprekend veelal maritiem gekleurd), stuk voor stuk toch wel opmerkelijke bijdragen die steeds de *kern* van de zaak raken, want hij is wel iemand "die nooit rond de pot draait" maar nog steeds (en nu misschien meer dan ooit) recht door zee gaat,… *older, wiser and sadder.*

Ter linkerzijde van Frans (maar niet figuurlijk bedoeld!) zien we ook nog, als relatief jonge vertegenwoordiger van de "jongere" generatie, E.H. Dirk Demaeght, visserij-aalmoezenier (1988/2015), nu onlangs gepensioneerd (als ambtenaar bij het Ministerie van Landbouw en Visserij). De bij velen nog totaal onbekende "link" tussen hem en Roger Jansoone ligt misschien vooral in het bizarre feit (nu ook al geschiedenis en dus niet langer "confidentieel") dat deze laatste - intussen nog maar net directeur geworden in Brussel - destijds bijna (figuurlijk) hemel en aarde heeft moeten bewegen om het benoemingsdossier ("aalmoes"?) van de nieuwe aalmoezenier (na pensionering van Jan Cornillie) "erdoor te krijgen" bij de toenmalige Minister van Openbaar Ambt, dit ingevolge "tribulaties" rond het invoeren (op fel aandringen van Openbaar Ambt) van de functie van "moreel consulent". Maar onze aalmoezenier is dus nu "op rust" … doch - zoals van hem mocht worden verwacht - zeker nog niet "*met* rust"! In de Kerk gaan priesters (van parochiepriester tot en met aartsbisschop) trouwens met pensioen niet vanaf 65 doch "slechts" vanaf 75 . Maar de reden is voor hem heel eenvoudig het onoverkomelijk feit dat hij gewoon niet meer weg te denken is uit onze zeevisserijsector (en de visserij niet meer bij hemzelf!), alzo getrouw in het voetspoor van Paster Pype ("the shoes of the fisherman"!) en van zijn eigen illustere voorgangers, zoals J. Cornillie en H. Evrard, die men nog lang niet heeft vergeten in de zeevisserij, waar men immers een echt "pèèrdegeheugen" heeft voor al wat je doet, zowel goed of kwaad (en - opgelet! - in het laatste geval gaat het dan wel veelal om "katje mien, katje joen!", ook al predikt een aalmoezenier steeds de verzoening!). We kunnen hem dus alleen maar toewensen "doe zo voort" … en "ad multos annos" (of is dat nu soms kerklatijn en geen visserslatijn ?).

Bijgevolg mogen we dit nu digitaal vereeuwigd "trio" toch wel ergens beschouwen als zijnde echt "representatief" voor *drie opeenvolgende generaties* die in de voorbije eeuw hun stempel hebben gedrukt op onze visserijsector, en dit convergerend vanuit diverse hoeken, in casu vooreerst de noeste sector zelf, vervolgens de omkaderende en inspirerende ambtenarij, en *last but not least* de "spirituele" en menslievende inbreng van de reeds eeuwenoude "Apostolatus Maris", het apostolaat ter zee (én aan de wal). Lokale geschiedenis in een *nutshell* ! Zij zijn in dat opzicht allicht symbolisch in zekere zin de "Drie Musketiers" van de zeevisserij : één voor allen en allen voor

één ! (en wie zou dan d'Artagnan kunnen zijn ?). Paster Pype mag "van hierboven" ongetwijfeld met tevredenheid terugblikken op wat na hem verder nog daadwerkelijk werd gepresteerd (geen woorden maar daden!). Hij heeft destijds de krijtlijnen getekend en van alles en nog wat op stapel gezet. Het komt nu toe aan de huidige en de komende generaties om die traditie "naar eigen godsvrucht en vermogen" nog wat voort te zetten. *Suivez les guides* ... en "ad multos annos !" (visserslatijn?).

HEDENDAAGSE BEELDENDE KUNSTENAARS IN OOSTENDE

door **Norbert HOSTYN**

154. LINGIER Anton

Oostende, 1989

Studeerde schilderkunst aan de Kon. Academie voor Schone Kunsten (KASK) in Gent.
Deelname aan en geselecteerd voor de Canvas Collectie 2012.

Literatuur :
Canvas Collectie Collection RTBF (tentoonstellingscat.), Gent, 2012.

155. LINGIER Johan

Kunstschilder

Oostende, 1959

Autodidact; landschappen en figuren; hyperrealistische stijl met karakteristieke invalshoeken en beeldsnit; woont en werkt in Gistel.

Tentoonstellingen :
-5de Salon van Oostendse Kunstenaars (Feest- en Kultuurpaleis, 2005)
-2013, Oostende, Venetiaanse Gaanderijen, Aan zee kan het waaien II
-2014, "Oostends Paviljoen 2014", Venetiaanse Gaanderijen (groepstentoonstelling)

Literatuur :
- 40 Oostendse kunstenaars (tentoonstellingscat.), Oostende, 2008.
- J. KESENNE en J. DEBRUYNE, Johan Lingier. A collection of lives, Brugge, 2008.

Digitale bronnen en literatuur :
www.joyjoyjoy.be
www.johanlingier.eu

156. LOBELLE Matthieu

Varsenare 1966

Graficus en installatiekunstenaar.
Leerling van het Sint-Lukasinstituut in Gent; mede-organisator van "Raamwerk 2001" in Oostende.

Verzamelingen :

Oostende, Mu.ZEE (ex verz. M.S.K.O.)

Literatuur. :
- J. KESENNE, Matthieu Lobelle, in: Kunst en Cultuur, oktober 1995.
- Lexicon van West-Vlaamse beeldende kunstenaars, 5, Brugge, 1996.
-Raamwerk (tentoonstellingscatalogus), Oostende, 2001.

157. LOMBAERT Achiel

Kunstschilder

Lokeren, 1911-Sint-Amandsberg, ca. 1990

Kunstschilder; stillevens, naakten, landschappen, visserstaferelen.
Woonde na W.O.II in Bredene tot 1951 maar integreerde in het Oostends kunstleven van zijn tijd.

Literatuur :
- W. & G. PAS, Biografisch lexicon plastische kunsten in België. Schilders beeldhouwers grafici 1830-2000, Antwerpen, 2000.

158. LONCKE Annemie

Oostende, 1957

Amateurkunstschilderes;
leerlinge Kunstacademie Oostende en Academie van Koksijde;
Deelname aan de 5de Biënnale voor amateurschilders TEVEO te Oostende, Feest- en Kultuurpaleis 1985 met : "Strandstoel", "Winderig" en "Pittoresk"; woonde in 1985 : Parijsstraat 11

Tentoonstellingen :
-1980, Oostende, Theiater
-1980, Oostende, 't Gildenhuis
-1981, Aalst, Parigino
-1981, Oostende, Gemeentekrediet (filiaal Vuurtorenwijk)

Literatuur :
- Oostendse Kunstgilde. Kunstforum 81 (Feest- en Kultuurpaleis), Oostende, 1981.

159. LOUAGIE Mike

Oostende, 1961

Fotograaf;

Opleiding aan het Hoger Sint-Lucasinstituut in Brussel; vanaf 1989 zelfstandig fotograaf in Oostende; al zijn artistieke foto's zijn gebaseerd op de zee en aanverwante omgeving; individuele tentoonstellingen in het atelier van Maurice Boel (1984; "Een ander oog op Oostende") en in de Galerie Peperbusse in Oostende (1991; "Photographs at the Seafront").

Literatuur :
- Lexicon van West-Vlaamse beeldende kunstenaars, 3, Brugge, 1994

160. LUBA (pseud. Van Luc Bacqué)

Oostende, 1966

Kunstschilder-graficus;
studies aan de Stedelijke Academie voor Schone Kunsten in Brugge; woont in Sint-Andries/Brugge.

Literatuur :
- Lexicon van West-Vlaamse beeldende kunstenaars, 4, Brugge, 1995.
- P. Piron, De Belgische Beeldende Kunstenaars uit de 19de en 20ste eeuw, (Brussel), (1999).

161. LUPIN, NN.

Amateurkunstschilder

Deelname 7de Biënnale voor amateurschilders te Oostende 1989 (Org. Tevewest-Ebes) met : "De verleiding" en "Wintermemorie"

Woonde in 1989 : Nieuwpoortsesteenweg 751

162. LUST Natacha

Textielkunstenares

Oostende, 1965

Opleiding aan de Koninklijke Academie en het Hoger Instituut In Antwerpen (1983-1988).

Literatuur :
- Lexicon van West-Vlaamse beeldende kunstenaars, 7, Brugge, 1998.

163. LUST René

Kunstschilder;

Werkzaam midden 20ste eeuw

Literatuur :
- Lexicon van West-Vlaamse beeldende kunstenaars, 7, Brugge, 1998.

164. LUYENS Jean

Kunstschilder

Oostende, 1932

Marineschilder; woont en werkt in Brussel; lid van de "Belgische Marineschilders v.zw."

Literatuur :
- P. Piron, De Belgische Beeldende Kunstenaars uit de 19de en 20ste eeuw, (Brussel), (1999).

't Ostends café serveert
lekkere biertjes
met een zeer
uitgebreid assortiment
Noordzee delicatessen!

Visserskaai 29-30
Oostende

0489/ 981 331

Gesloten op maandag en dinsdag, behalve tijdens schoolvakanties

Specialiteit:
verse vis!

... met de lekkerste frietjes
van Oostende

Gesloten op maandag

100iT

WEB DESIGN, SOFTWARE & SERVICES
IT MANAGEMENT - HOSTING

WEBDESIGNER van WWW.DEPLATE.BE
info@100it.be - 0478/ 34 75 23

CAFE

Leopold

NIEUW - NOUVEAU - NEW

CAFÉ
OP DE ZEEDIJK

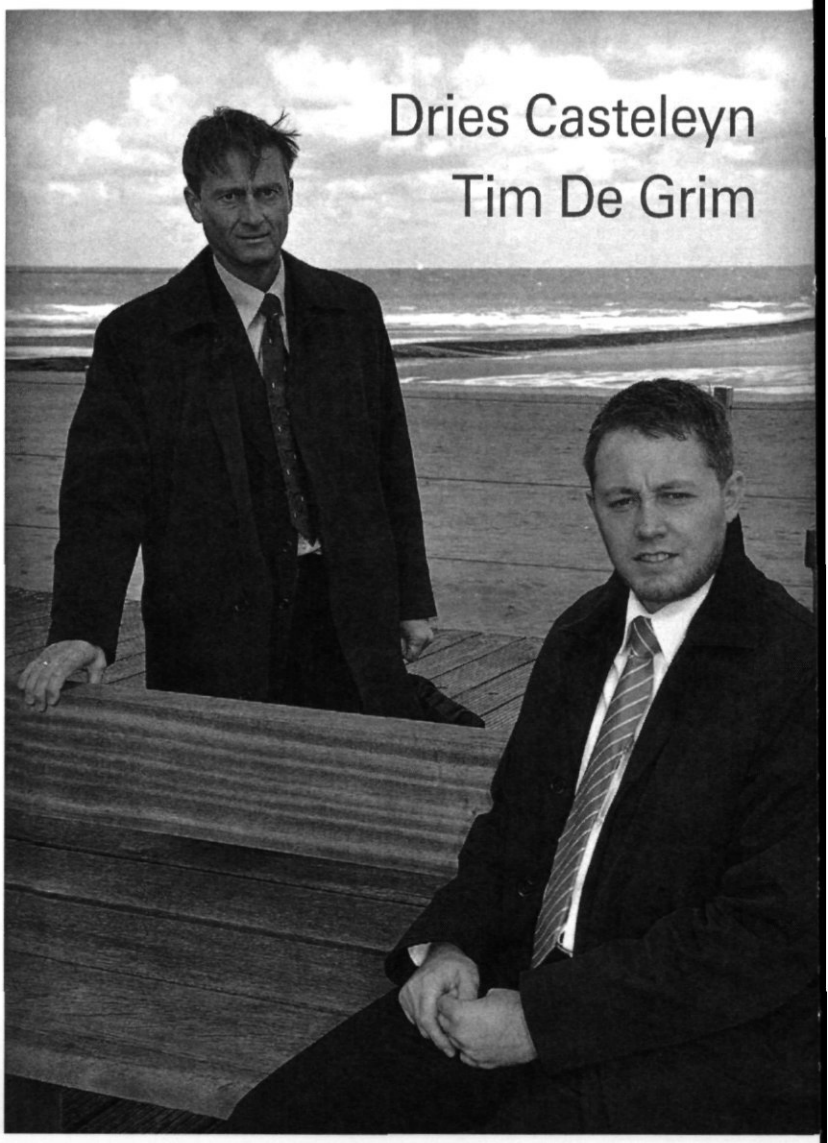
BAR
SUR LE FRONT DE MER

BAR
ON THE SEAFRONT

ALBERT 1 PROMENADE
8400 OOSTENDE
+32 (0)59 443 506

BEGRAFENISSEN CREMATIES FUNERARIUM

CASTELEYN DE GRIM

WINKEL

Torhoutsesteenweg 160 - 8400 OOSTENDE

FUNERARIUM

Torhoutsesteenweg 173 - 8400 OOSTENDE

T 059 44 80 84

www.uitvaart-oostende.be

Provincie West-Vlaanderen
Door mensen gedreven

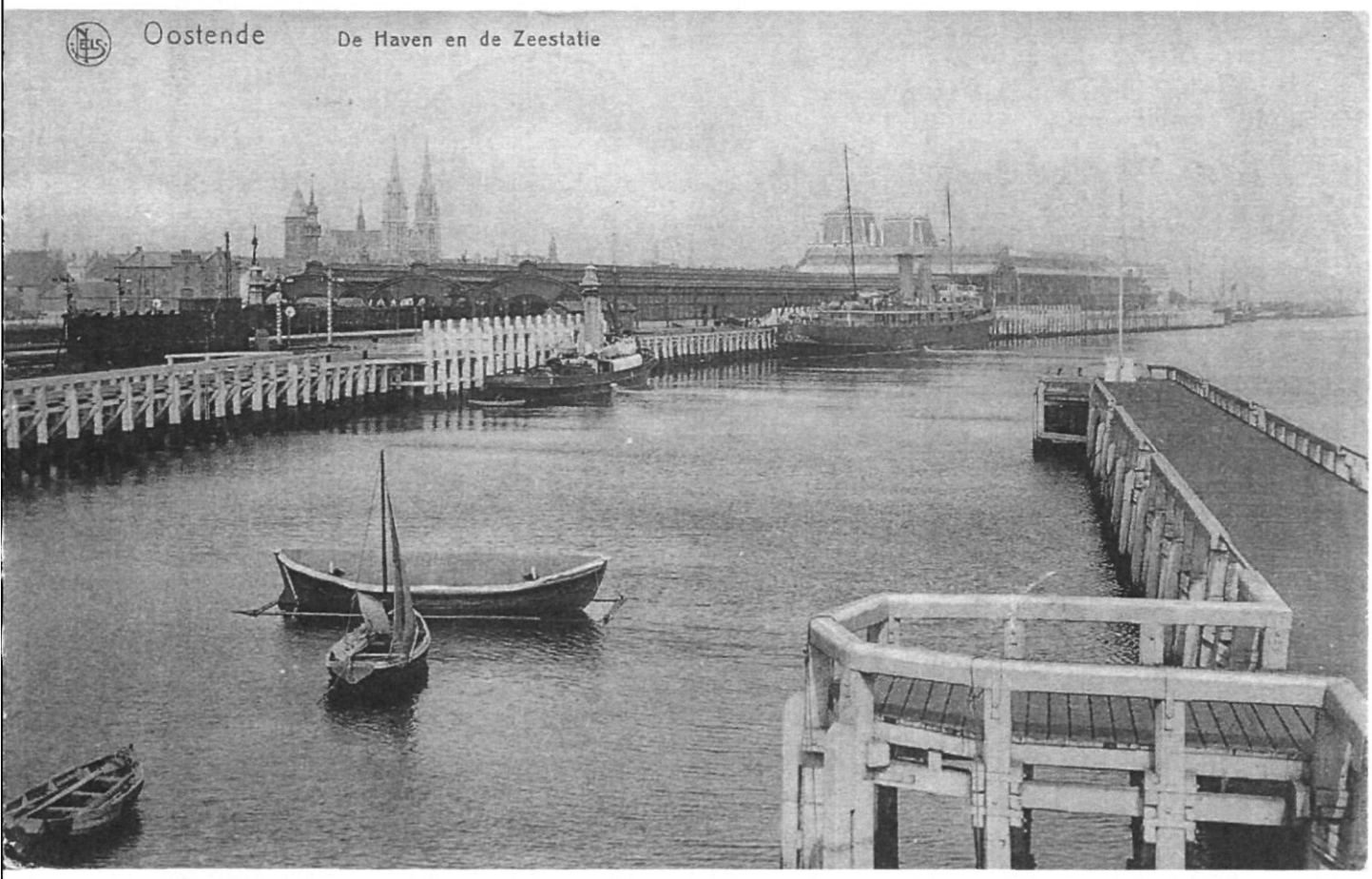
Met steun van de Vlaamse overheid

AFGIFTEKANTOOR
8400 - OOSTENDE 1
P.408954

MAANDBLAD

SEPTEMBER 2013

VERSCHIJNT NIET IN JULI EN AUGUSTUS

DE PLATE

V.U. Jean Pierre Falise, Hendrik Serruyslaan 78/19 - 8400 Oostende

100 jaar Zeestation

15 juni tot en met 30 september 2013

Stadsmuseum-Langestraat 69
8400 Oostende

Dagelijks open:
10.00 tot12.30 uur en van 14.00 tot 18.00 uur
(gesloten op dinsdag)

V.u. Stadsmuseum, Langestraat 69, 8400 Oostende - Ontwerp Grafisch Atelier

Stad aan Zee OOSTENDE

OOSTENDE CULTUURSTAD

STADSMUSEUM OOSTENDE

"De Plate"

Provincie West-Vlaanderen
Door mensen gedreven

Samengesteld door de Koninklijke Oostendse Heem- en Geschiedkundige Kring De Plate

ISSN = 1373-0762

DE PLATE

TIJDSCHRIFT VAN DE KONINKLIJKE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING "DE PLATE" (V.Z.W.) - OOSTENDE.

Prijs Cultuurraad Oostende 1996.

Vormings- en ontwikkelingsorganisatie en Permanente Vorming.

Aangesloten bij de CULTUURRAAD OOSTENDE en HEEMKUNDE WEST-VLAANDEREN.

Statuten gepubliceerd in de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad d.d. 1-2 mei 1959, nr. 1931 en de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 16 juni 2004.

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen getekende bijdragen en weerspiegelen niet noodzakelijk de opinie van de Kring.
Tekstovername toegelaten na akkoord van auteur en mits vermelding van oorsprong.
Ingezonden stukken mogen nog NIET gepubliceerd zijn.
De auteurs worden er attent op gemaakt dat bij elke bijdrage een bronvermelding hoort.

JAARGANG 42
NUMMER 9 **Prijs per los nummer: € 1,50**
MAAND september 2013

IN DIT NUMMER:

Blz. 172: **R. JANSOONE**: Het dagelijkse leven in Oostende tijdens de bezetting (1940-1944): deel 16.

Blz. 191: **E. SMISSAERT:** Omer Vilain (° 1924) is niet meer onder ons.

KONINKLIJKE OOSTENDSE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING DE PLATE

Correspondentieadres : Heemkring De Plate, Langestraat 69, 8400 Oostende.
Hoofdredacteur en verantwoordelijke uitgever: Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende.

Rekeningen : IBAN: BE81 3800 0966 6224
BIC: BBRUBEBB

Website: www.deplate.be
E-mail: plate.oostende@telenet.be

Het Bestuur

Voorzitter:
Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende, tel. 059708815.
E-mail: falise.jp@scarlet.be

Ondervoorzitter:
Ferdinand GEVAERT, Duinenstraat 40, 8450 Bredene.

Secretaris:
Nadia STUBBE, Blauwvoetstraat 7, 8400 Oostende, tel. 059800289.
E-mail: de.plate@telenet.be

Penningmeester:
Fernand MUS, Salvialaan 5, 8400 Oostende, tel. 059501895.
E-mail: ferre.mus@skynet.be

Leden:
August GOETHAELS, Stockholmstraat 21/10, 8400 Oostende.
Jean HUYS, Groenendijkstraat 185, 8450 Bredene
Valère PRINZIE, Euphrosina Beernaertstraat 48, 8400 Oostende.
Emile SMISSAERT, Hendrik Serruyslaan 4/9, 8400 Oostende.
Johan VAN ROOSE, Kabeljauwstraat 5, 8460 Oudenburg.
Gilbert VERMEERSCH, Blauw Kasteelstraat 98/2, 8400 Oostende.
Koen VERWAERDE, A. Chocqueelstraat 1, 8400 Oostende.
Dirk ANGILLIS, (waarnemend) Elisabethlaan 439, 8400 Oostende. .

Schreven in dit nummer:

Roger JANSOONE: Eikenlaan 12, 8481 Ichtegem.
Emile SMISSAERT: Hendrik Serruyslaan 4/9, 8400 Oostende.

SEPTEMBERACTIVITEIT

De Koninklijke Heem- en Geschiedkundige Kring De Plate heeft de eer en het genoegen zijn leden en belangstellenden uit te nodigen tot de volgende activiteit op:

donderdag 26 september om 20.00 u

in de conferentiezaal van het Centrum Familiekunde Vlaanderen Regio Oostende, dr. L. Colensstraat 6, 8400 Oostende.

Onderwerp: **CAFE'S VAN VROEGER EN NU**

Deze avond nemen **Georges VAN DUYVENBODEN** en **Daniël DESCHACHT** ons mee naar de café's op Steene-dorp, D'Hooge Barrière, Steene-Statie, de Conterdam en de Nieuwe Koers.

Dat **Daniël Deschacht** ons heel wat te vertellen zal hebben moeten we niet betwijfelen want hij is de auteur van het boek "Café's van vroeger en nu" uitgegeven in 2009 door de Heemkundige Kring 't Schorre Steene.

Heel wat café's, groot en klein, zijn reeds verdwenen. Nog gehoord van café "De Vier Torretjes" langs de Steense dijk of café "Vliegmachien" wat verder op? Wie is nog een demi gaan drinken in café "Cyclist" bij Camiel Van Iseghem op de Conterdam of ging over de deur in café "Sportwereld"? Nog aan de toog gestaan bij Madeleine Steenkiste in haar café Nieuwe Barrière?

Zo kunnen we blijven verder gaan en dat zullen Georges en Daniël ook doen met woord en beeld.

Over de sociale functies van het buurtcafé, de trefplaats, niet alleen voor het individu maar ook voor het verenigingsleven.

Buiten het sociale aspect hadden sommige volkscafe's ook een administratieve functie. De herberg "De Paardenposterij" in de Dorpstraat van Stene deed zelfs een tijd dienst als gemeentehuis.

Georges Van Duyvenboden was bibliotheekassistent in de bibliotheek Kris Lambert en is effectief lid van onze Kring.

Daniël Deschacht was politie-hoofdinspecteur, is voorzitter van de Heemkring 't Schorre Steene en is auteur van verschillende Heem- en Geschiedkundige werken over onze stad. Hij is ook lid van onze kring. Begin november verschijnt een nieuw boek door hem samengesteld: "Stene tussen Polder en Stad".

En wie van deze voordracht dorst zal gekregen hebben zal zich, zoals Jan Dreesen altijd zei, "zich een pint kunnen kopen" in het café hiernaast. (Lokaal van FVO).

Onze eerste najaarsactiviteit. Oostendse geschiedenis door Oostendenaars.
Niet te missen. Breng familie, vrienden en kennissen mee.

250597

Het dagelijks leven in Oostende tijdens de bezetting (1940-1944): (15)

door **Roger JANSOONE**

16. DE OOSTENDSE "ATLANTIKWALL"

"Het verijdelen van iedere poging tot landing is *de enige beslissende factor* voor het verder verloop van de oorlog en dus voor de uitkomst ervan"
(Adolf Hitler, Führerweisung nr 51, 3.11.1943)

"Wie alles wil verdedigen, verdedigt uiteindelijk niets!"
(Frederik II de Grote, koning van Pruisen, 1712-1786)

Een stomme muur ?

In deze vervolgserie wordt vrijwel ieder belangrijk onderdeel van de bezettingsproblematiek behandeld en besproken, en ik ga dan ook niets uit de weg (doch ik heb tot dusver hierop nog geen enkele negatieve reactie gekregen, wel integendeel). Maar nu belanden wij in een fase waarbij de lezer zich de vraag zou kunnen stellen "Wat heeft dit nu nog te maken met het dagelijks leven tijdens de bezetting?" De "Atlantikwall"?? "Le mur de l'Atlantique"? Een stomme muur? Een eindeloze reeks bunkers en kazematten? En, voor zover "bevolkt", enkel bevolkt door Duitse militairen en zeker niet door Oostendenaars? Is dit in dit kader dan nog relevant?

Jawel, *dit is relevant*. In ieder mensenleven zijn er verschillende dimensies, waarvan er één is waarover wij liever *niet* praten, namelijk de dimensie van het "gemis", de dimensie van wat men graag wou verwerven doch *niet* heeft kunnen verwerven, of de dimensie van wat ons werd *ontzegd* of *ontnomen* of van wat men heeft *verloren*. Veel mensen zijn hierdoor erg gefrustreerd. Zo ook waren tijdens de bezetting ongetwijfeld zeer veel Oostendenaars erg *gefrustreerd* door het gemis aan allerlei zaken die normaliter in hun leven belangrijk waren. Uiteraard ging het toen allereerst om de "dagelijkse kost", een primaire behoefte. Maar er was ook de behoefte aan "geestelijk voedsel". Zo heb ik iemand gekend, een fervente filmliefhebber, die persoonlijk geleden heeft onder het feit dat hij gedurende vier eindeloze jaren totaal afgesneden was van het filmgebeuren in Hollywood en elders in de wereld. Ieder beleefde op zijn eigen manier zijn eigen "kleine oorlog"...

Voor heel wat Oostendenaars was toen ongetwijfeld erg frustrerend het uitdrukkelijk en zeer strikt verbod inzake toegang *tot de zeedijk en het strand*. Als Oostendenaar vinden wij een dergelijke toegang nogal vanzelfsprekend, en voor de vooroorlogse Oostendenaar was dat natuurlijk ook zo. Meer nog, het flaneren op de zeedijk, het keuvelen op de terrasjes en het ontmoeten van "le tout Ostende", harmonisch gepaard gaande met het strandleven in al zijn facetten, was en is voor de rasechte Oostendenaar onlosmakelijk verbonden met zijn dagelijks leven in de "stad aan zee". Vandaar dan ook in deze serie een hoofdstuk over dit uitzonderlijk *gemis* tijdens de bezetting: de zeedijk en het strand,....en dat allemaal door een stomme muur, waarvoor de Duitsers dan nog een stompzinnige benaming uitvonden: de "Atlantikwall". En zelfs na de bevrijding bleef de zeedijk en vooral ook het strand nog vrij lang ontoegankelijk om veiligheidsredenen, want de ontmijningsdiensten hadden nog maandenlang een hele klus met het opruimen van de gevaarlijke "souvenirs" die de moffen hadden achtergelaten. Deze "klus" was zo gevaarlijk dat er hiervoor - en waarom niet? - ook Duitse krijgsgevangenen werden ingeschakeld, blijkbaar indachtig het gezegde "potje breekt, potje betaalt".

Om een en ander te illustreren en nader te verklaren, wordt hier een *zeldzame foto* afgedrukt, tegelijkertijd een "document humain" én een uitzonderlijk tijdsdocument, een foto genomen op 31

augustus 1940 op de zeedijk, ter hoogte van de gaanderijen. Een foto nemen was indertijd geen alledaagse gebeurtenis. Het gebeurde doorgaans slechts bij speciale momenten in het leven (huwelijk, plechtige communie, e.d.) en meestal bij een beroepsfotograaf. Want slechts weinigen bezaten een fototoestel ...en ermee overweg kunnen was meestal ook niet zo eenvoudig, ook al was het veelal slechts een "bakske". Doch deze foto van moeder en kind werd genomen om via het Rode Kruis te worden toegestuurd naar mijn vader, toen krijgsgevangene ergens in Oostenrijk. Voor mij is die foto dan ook nogal persoonlijk ...en ik heb dan ook enigszins geaarzeld om dit hier af te drukken. Maar dit uniek en diepmenselijk tijdsbeeld kan en mag ik de lezer niet onthouden, precies omdat - meer algemeen beschouwd - het hier eigenlijk om heel wat meer gaat dan zo maar een alledaagse gezinsfoto. Immers, op die foto kan men drie personen onderscheiden : mijn moeder (toen nog een jonge vrouw, maar in haar gelaat reeds fel getekend door de verschrikkingen van de bombardementen van mei 1940, waaraan zij trouwens een trauma heeft overgehouden); vervolgens ikzelf (één maand oud, rustig slapend en van niets bewust); en ten slotte (vertederd op mij neerkijkend) mijn tante, als "nakomertje" slechts tien jaar ouder dan ik, dus toen zelf nog een kind ...maar precies daardoor gedurende de volgende vier jaren van mij onafscheidelijk en geleidelijk mijn betrouwbare en ervaren "gids" in dat zeer ongewoon Oostends bezettingslandschap, waardoor ik , als vroeg uit de kluiten gewassen dreumes, overal geweest ben waar je normaal op die prille leeftijd zelfs niet kunt van dromen (overal ... behalve op het strand en de zeedijk). Alzo heb je hier op één (ogenschijnlijk alledaagse) foto *drie generaties* tijdens een periode van oorlog en bezetting : de jonge volwassenen (plots weggerukt uit een normaal bestaan), de opgroeiende kinderen (voor wie een totaal nieuw en nogal "avontuurlijk" leven begon) en ten slotte de kleuters die van hun eerste levensjaren enkel nog een herinnering aan de bezetting zullen overhouden. Drie in één : dit kan enkel in oorlogstijd!

Die foto is bovendien een uitzonderlijk *tijdsdocument,* want dit levert het bewijs dat in de zomer van 1940 de zeedijk en het strand nog vrij toegankelijk waren voor de bevolking (de hierbij insgelijks afgedrukte foto "Petit Nice" is eveneens zo'n zeldzaam tijdsbeeld). Het was immers de tijd toen de Duitsers nog veel moeite deden om hun "imago" te verzorgen (trouwens nog steeds ontzettend belangrijk in het dagelijks leven in Duitsland!), ...wat ook niet zo moeilijk was vermits iedereen (en niet alleen de Duitsers!) ervan uitging dat Duitsland de oorlog had gewonnen. Het was voor onze bezetters een korte maar heerlijke tijd van "gute Laune und viel Spass". Wat was die geniale Führer toch een prachtkerel!...niet alleen voor de Duitsers maar blijkbaar al vlug ook voor nogal wat Belgen. En wat was het leven weer mooi! Zo'n mooie zomer! En overal weer rust en orde! En net zoals tijdens de vorige bezetting gaf in Oostende een Duitse muziekkapel "heitere Musik" ten beste ter hoogte van "Petit Nice", voor de kinderen toen een echte attractie (en, op de hierbij afgedrukte foto van zo'n muziekkapel, let vooral op die kinderen: zij zien er heel goed uit en ze hebben al wat je als kind wensen kan: een fiets, een "trottinette", strandgerief). En op de zeedijk was de "billencar" bij de Duitsers erg in trek. Zij peddelden onvermoeibaar tot in Middelkerke, heen en terug. Al met al hangt dit van het prille begin van de bezetting een beeld op dat zeker rooskleurig was! "Der Krieg war frisch und fröhlich!"

Een Duitse ooggetuige vertelde mij hierover veel jaren later : "Wir waren ja damals die Eroberer, denen eine der kühnsten Landeoperationen der Geschichte gelang, der Blitzkrieg und der raschelnd schnelle Sieg im Westen. Und danach möchte Hitler eine Flotte übers Meer schicken. Wir fahren gegen Engeland! Soldaten und Kampfausrüstung setzen in Barkassen über, um dort das Reich und die Neue Ordnung zu verbreiten! Nur innerhalb weniger Wochen sei dem Reich ein kometenhafter Aufstieg zur Supermacht gelungen! Aber mit der friedlichen Hausgemütlichkeit war es allerdings bald vorbei. Denn bald stiegen die Spannungen, und die Nordseeküste verwandelte sich zur Front. Und jeder wurde in diese neue Blockbildung hineingerissen" (1). Inderdaad, aan deze idyllische "wittebroodsweken" zou al vlug een einde komen, toen bleek dat de oorlog eigenlijk nog lang niet voorbij was.

De "pendant" van genoemde gezinsfoto is eveneens genomen op de zeedijk, maar dan wel in 1946, toen de zeedijk en het strand opnieuw toegankelijk waren, na zorgvuldige opruiming van mijnen en andere springtuigen. De baby van 1940 is intussen (in matrozenpak) een flinke knaap geworden, samen met zijn broertje nog *onwennig* kijkend naar een tot dusver totaal onbekende omgeving. De man op de voorgrond is de destijds afwezige (krijgsgevangen) vader van 1940. *Tussenin die twee foto's* ligt een lang en ongewoon verhaal van een jong Oostends gezin in de maalstroom van oorlog en bezetting, een verhaal dat kenschetsend is *voor de meeste jonge gezinnen* die deze moeilijke tijd hebben meegemaakt. Beide foto's zijn tevens een *symbool* van wat de zeedijk voor ons in Oostende geweest is *onmiddellijk vóór én kort na de Atlantikwall*. En zo heeft men die Atlantikwall wellicht nog nooit bekeken!

Een muur is een afsluiting, meestal tussen buren maar soms ook om vijandige kampen uit elkaar te houden (zoals destijds de Berlijnse Muur). Doch een muur kan ook *defensief* bedoeld zijn, een inkapseling, een barricade tegen indringers of inbrekers. Het is hier niet mijn bedoeling om een filosofie op te zetten omtrent het begrip "muur", doch dat "defensief" aspect is *bijzonder relevant* in het licht van het feit dat het oprichten van deze gigantische defensieve afsluiting volstrekt *niet* in de *agressieve* aard lag van Hitler, de gangmaker van het voortdurend *offensief*, de man van de "Blitz Krieg", steeds opnieuw in de aanval, als een roofdier bestendig "quaerens quem devoret" (zoekend wie hij kan verslinden). Hoe rijm je dat te saam? Ja, dat vergt wel een woordje toelichting. Want het is tot dusver blijkbaar volkomen aanvaardbaar dat het ogenschijnlijk typisch en exclusief *militair* project "Atlantikwall" bijna vanzelfsprekend uitsluitend wordt bestudeerd door militaire historici. Dat lijkt ook logisch en dus staat niemand daarbij stil. Maar bij nadere beschouwing moet men dit toch veeleer bekijken vanuit een *andere* invalshoek, omdat dit *statisch en defensief* project *volledig haaks* stond op al wat Hitler steeds had nagestreefd en radicaal had uitgevoerd. Quid ?

De projectontwikkelaars en bouwpromotoren van de O.T. (...en nadien)

Toen in de jaren vijftig en zestig van de vorige eeuw nieuwe *buildings* (schamper ook "buildingen" genaamd) begonnen op te rijzen langsheen de zeedijk, had men het in Oostende hoofdschuddend over de haastige *wederopbouw* van de intussen reeds grotendeels gesloopte "Atlantikwall" (met als blijvende uitzondering het domein van Prins Karel in Raversyde). Het deed ergens pijn, want niet alleen was na de bevrijding de destijds prachtvolle opeenvolging van Belle Epoque architectuur nog slechts een vergane glorie, verminkt, gedeeltelijk vernield en met overal gapende wonden, maar bovendien werden nu ook nog de laatste restanten in snel tempo "opgeruimd" om in zekere zin plaats te maken voor (vooral vanuit zee gezien) een heropbouw van die vermaledijde Atlantikwall. Het werd een vormeloze en stijlloze opeenstapeling en aaneenschakeling van betonnen blokjesdozen, een banale reeks appartementsgebouwen "met zicht op zee". Slechts met de grootste moeite kon op de zeedijk één enkel architecturaal juweel, de villa "Maritza", van de kaalslag gered worden (een beetje vergelijkbaar met de reddingsoperatie rond de "Amandine", de laatste Oostendse IJslandvaarder). Allemaal typisch Oostends : S.O.S., redden wat je nog redden kan!! En boven al die ruimtelijke wanordening torent als een vermanende wijsvinger de "Lange Jan" van op de plaats waar voorheen de Schouwburg blijkbaar tevergeefs tweemaal oorlog en bezetting had doorstaan. In Gent kan men nog zingen van "Boven Gent rijst, eenzaam en grijs, 't oud Belfort, zinbeeld van 't verleden",...maar waar is *ons* zinbeeld van 't verleden gebleven? Het Kursaal? De Schouwburg? Het Koninklijk Chalet? Is dat allemaal goedkoop sentiment en nostalgie? Nee, want het gaat hier om de *ziel* van een stad, een *erfgoed* geschaard rond enkele betekenisvolle *iconen* (die in Oostende trouwens nog steeds moeten "sneuvelen", zoals onlangs nog de herberg "Petit Paris"...ingevolge een "lage locuswaarde" (sic). "C'est pire qu'un crime, c'est une erreur", dixit Talleyrand.

Men kan zich afvragen "Hoe is het mogelijk dat de Oostendenaars (nochtans"niet van de gemakkelijkste") dit allemaal zo maar hebben laten gebeuren? en nog altijd laten gebeuren?". Want

zij hebben in wezen toch steeds nagenoeg dezelfde plaatselijke machthebbers gekozen ...en herkozen?? (ook al was er ooit een erg maatschappijkritische stadskrant "De stoeten Ostendenaore", zaliger gedachtenis, en is anderzijds de drukkingsgroep "Dement" intussen zeer actief geworden). De verklaring hiervoor ligt misschien in beide wereldoorlogen. De Duitsers hebben hier "in twee fasen" zodanig veel vernietigd dat er bij de modale Oostendenaar kennelijk allengs een zekere "gewenning" is opgetreden evenals een gevoel van fatalisme en berusting. Dit alleszins tot grote vreugde en voldoening van een flink aantal aannemers, projectontwikkelaars, vastgoedmakelaars en bouwpromotoren! "Quod non barbari delebant Barberini". Tijdens zijn fel gesmaakte powerpoint-presentatie "Ook dat is Oostende" op 29.11.2012 in "De Plate", monkelde Valère Prinzie zo tussendoor "Ols je nog wa wilt zien, dan go je zèère moeten kommen kieken!". En"kieken" kan hier ook betekenen "een kiekje nemen". Wanneer je in Oostende rondwandelt, dan moet je inderdaad voortdurend een fototoestel bij de hand hebben om nog vlug een of andere fraaie voorgevel voor het nageslacht vast te leggen vooraleer de bulldozer en de slopershamer er ongenadig op inbeuken. Dit hoofdstuk is dan ook niet enkel het verhaal van een stomme muur maar ook van *bestendige* afbraak en vernieling, *tot op vandaag*. Ook dàt is een deel van het dagelijks leven in Oostende,...en helaas niet alleen tijdens de bezetting. En wanneer op het jaarlijks banket van "De Plate" onze veelzijdige secretaris Nadia Stubbe ons weet te vergasten op dat prachtig lied vol heimwee naar de glorie van weleer "Ostende was zo schoone ol in dien oeden tied", dan zit heel de zaal ontroerd en ingetogen te luisteren als bij de uitvaart van een oude vriend.

Tijdens de bezetting waren totaal andere bouwpromotoren en projectontwikkelaars aan de slag, met name de heren van de O.T., de Organisation Todt, de almachtige en wijd vertakte paramilitaire bouwonderneming van het nazi-regime. In het bestek van dit historisch relaas beperken wij ons tot de activiteiten van de O.T. wat betreft de Atlantikwall, meer bepaald ook in Oostende. Alleen al die grootschalige en alles verslindende "bouwonderneming" was een unieke prestatie in de geschiedenis, te vergelijken met het bouwen van de Chinese muur, ook al zo'n defensief bouwwerk dat dezelfde bedoeling had : de vijanden van het Rijk definitief *buiten* houden! Met andere woorden: dit was een louter *defensieve* opdracht, in scherpe tegenstelling tot al wat Hitler tot dusver had ondernomen! Want vanaf 1943 (Stalingrad!) werd het nazi-parool "Houden wat je hebt! Und stehen bleiben!!!". En dat waanzinnig en onhoudbaar idee zou halsstarrig worden doorgetrokken tot in de puinhopen van Berlijn in april-mei 1945. Een laatste wanhopige poging tot samenzwering en staatsgreep vanwege von Stauffenberg e.a. in juli 1944 zou hieraan niets veranderen, niet alleen omdat dit duidelijk het werk was van "amateurs" (samenzweren is niet de sterkste kant van de Duitsers!) maar wellicht vooral omdat het Duitse leger en het Duitse volk intussen zo murw geslagen waren dat zij apathisch het verder verloop van de gebeurtenissen ondergingen.

Atlantikwall : wiens hersenspinsel ?

Heel wat Duitsers bleken zelfs "trotzdem" pal achter de Führer te blijven staan, tegen alle militaire en politieke logica, met als tragisch gevolg dat bij die laatste stuiptrekkingen van het nazi-regime, in minder dan een jaar meer dood en vernieling werd gezaaid in West-Europa dan tijdens de vier voorgaande jaren samen ...en dat Duitsland zelf quasi werd teruggegooid naar het "Stenen tijdperk", naar het jaar "nul". En nog tot vandaag hebben veel oudere Duitsers het erg moeilijk om in de samenzweerders van juli 1944 de zeldzame "helden" te zien van de *eigen* ondergrondse strijd tegen het nazi-regime, ondanks de nadien van overheidswege opgelegde gedragslijn en de jaarlijkse officiële herdenking op 20 juli. Vera von Lehndorff, dochter van de in 1944 terechtgestelde mede-samenzweerder Heinrich Graaf von Lehndorff en in een later leven bekend als het wereldberoemde fotomodel Veruschka, getuigde in een interview : "In der Schule zeigte eine Lehrerin vor der ganzen Klasse auf mich und behauptete dass ich die Tochter eines Mörders sei" (2) . Ook al was Vera van oude en eerbiedwaardige Duitse adel, dan was dit voor die lerares (nota bene: niet tijdens maar *na* de oorlog!) al evenmin een beletsel om tegenover een onschuldig kind (van een eigenlijk

onschuldige vader) publiek haar afkeer uit te schreeuwen tegen de "verraders" en "moordenaars" van 20 juli 1944!

Maarschalk von Rundstedt leek in juni 1944 zo wat de enige vooraanstaande Duitser te zijn die niet alleen klaar zag in het hopeloze van de toestand ...maar ook zo vermetel was om dit onomwonden duidelijk te maken. Toen de geallieerden een doorbraak forceerden uit het bruggenhoofd in Normandië en hij vanuit het verre Berlijn werd opgebeld door een radeloze maarschalk Keitel die hem vroeg "Und jetzt, was sollen wir machen???", schreeuwde hij, uitzinnig van woede, door de telefoon: "Was sollen wir machen!? Machen Sie Frieden, ihr Idioten!", waarna hij door Hitler prompt werd ontslagen uit zijn functie van opperbevelhebber "West" (3). Hij was toen 69 jaar oud, was reeds teruggeroepen uit pensionering ("reaktiviert vom Ruhestand") en ging dan maar onmiddellijk andermaal met pensioen ("wieder versetzt im Ruhestand"),... om slechts een paar maanden later opnieuw te worden teruggeroepen ("wieder reaktiviert vom Ruhestand") met het oog op het "von Rundstedt offensief" (eigenlijk een Hitler-offensief), waarna hij, na enkele maanden krijgsgevangenschap, eindelijk definitief op en vooral mét rust kon gaan ("endgültig versetzt im Ruhestand..."). Driemaal gepensioneerd, en tussendoor nog steeds bijzonder actief op topniveau, wie doet het hem na? Voor de Minister van Pensioenen misschien een idee om, in verband met de huidige "vergrijzing", oudere werknemers langer te doen werken?

De Atlantikwall, een samenbundeling van de allerlaatste krachten om samen nog wat door te bijten desnoods tot het bittere einde, en zelfs tot in "der Untergang", was in die zin eigenlijk veeleer een product van die wel zeer aparte Duitse geestesgesteldheid, en dus niet enkel of zo maar een hersenspinsel of een wanhoopsdaad van een allengs in het nauw gedreven dictator. Men kan dit enigszins begrijpen als je beseft dat de Duitsers sedert generaties fel waren opgekweekt in onverzettelijke trouw aan volk, vorst en vaderland ("meine Ehre ist Treue") en dat bijgevolg de eed van trouw (zelfs aan een dolgedraaide psychopaat) niet zo maar opzij kon geschoven worden. Wel is er intussen dienaangaande mentaal een en ander veranderd in Duitsland. Een Duitse socioloog zei hierover: "Die deutsche Volkstümlichkeit sei damals missbraucht worden. Davon habe sie sich nie erholt. Das mag stimmen, ist aber schon viele Jahre her. Echte Volkstümlichkeit ist auch zeitgenössisch. Sie verbindet die guten alten Zeiten mit den wilden neuen Zeiten. Das erklärt auch, was die Volkstümlichkeit heute und in die Zukunft braucht" (4) . Dit *samengaan* van een pathologisch geval met een bepaalde en zeer aparte volksaard biedt wellicht een sluitende verklaring voor het ontstaan van de Atlantikwall. Want de Duitse generaals en legerstaven zouden kennelijk *nooit zelf* hiertoe een initiatief hebben ondernomen omdat zij maar al te goed beseften dat dit in militair opzicht weinig of geen zin had ... en bovendien een enorme verspilling betekende van geld, materieel, personeel, tijd en energie, uiteraard dan *ten nadele van* andere en *meer zinvolle* projecten. Een O.T.-stafmedewerker zag het zo: "Die Palette war zu gross, um gezielt Gewähr leisten zu können" (5). En louter "bedrijfseconomisch" bekeken, was het gekke van de zaak dat indien *ook maar op enige plek* dit ontzettend duur Atlantisch bolwerk zou doorbroken worden, heel die reusachtige investering *onmiddellijk* een maat voor niets zou geweest zijn (aldus enigszins te vergelijken met de onzalige Maginot-linie, de duurste "grap" uit de Franse militaire geschiedenis). Het is zelfs zo, dat de fantastisch versterkte Kanaaleilanden door de geallieerden nooit zijn aangevallen! Dadelijk na de capitulatie van Duitsland werd heel die peperdure en tot diep in de rotsen uitgegraven constructie (thans op Jersey een toeristische attractie) volledig intact en netjes overgegeven aan de Britten, zonder ooit tot iets te hebben gediend, waarbij men dan wel nooit mag vergeten dat bij het bouwen van dat volkomen zinloos stuk Atlantikwall talloze dwangarbeiders wreedaardig zijn omgekomen.

Doch de Duitse generaals kenden hun militaire geschiedenis, meer bepaald ook het adagium van de koning van Pruisen Frederik II de Grote "Wie alles wil verdedigen, verdedigt uiteindelijk niets!"(een variante op het Frans spreekwoord "Qui trop embrasse, mal étreint"). De sluwe Frederik, overal omringd door vijandige buurlanden, wist zeer behendig zijn tegenstanders de een

na de ander aan te pakken (een strategie die later ook Napoleon heeft toegepast), waarbij hij wel af en toe het tijdelijk verlies van een stuk grondgebied moest kunnen incasseren. Maar Pruisen is op die manier nooit ingekapseld geweest door een muur of door wat dan ook, en werd anderzijds een continentale macht in Europa, en alzo (een eeuw later) de basis en de aanzet tot een herenigd Duitsland onder Bismarck.

De enige beslissende factor

Vooraleer we verder ingaan op het bouwen van die Atlantikwall, past hier wel een beetje *achtergrondinformatie*. Hitler was een veteraan van de stellingenoorlog in 1914-1918 ...en hij had daar alleszins zijn lesje geleerd. Hij had gezworen zich nooit te laten verleiden tot dezelfde fouten die Kaiser Wilhelm had gemaakt, een oorlog op twee fronten, met daaraan gekoppeld – zeker aan het westelijk front – een uiterst lange en bijna vastgeroeste frontlijn, met als gevolg een uitzichtloze uitputtingsslag, zonder echte overwinnaars en met uiteindelijk *enkel nog verliezers*. Indien de Amerikanen (op termijn de enige "winners") zich toen in 1917 niet actief in het conflict hadden gemengd, dan had die eindeloze slachting nog wel wat kunnen voortduren, doch met hetzelfde bedroevend resultaat, tenzij enkel nog wat erger.

Hoe komt het dan dat vanaf 1943 (Stalingrad!) Hitler in nagenoeg dezelfde benarde situatie was terechtgekomen als voorheen vanaf 1915 zijn illustere voorganger? Hij had nochtans een uiterst mobiel leger opgebouwd, met snelle tanks en een beweeglijke en deels gemotoriseerde infanterie, ondersteund door een luchtmacht die het luchtruim volledig beheerste, met daarbij dan nog een te duchten "Kriegsmarine", en dit alles onder leiding van nog vrij jonge en talentvolle generaals die elke kans op het terrein vlug wisten uit te buiten. Het antwoord hierop is samen te vatten in een woord : *Rusland* ! Hij had zich gewoon misrekend op Rusland, op die oneindige ruimte, die schier onuitputtelijke mensenreserves ...en vooral ook op de genadeloze Russische winter! De ijzige slag om Moskou was aldus reeds in december 1941 de voorbode van de komende mislukking, vervolgens werd Stalingrad in januari 1943 het graf van de Wehrmacht, en daarna was in juli 1943 de onbesliste tankslag bij Koersk zeer duidelijk het begin van het einde. Want daarna was er voor Hitler geen enkele hoop meer op een overwinning aan het Oostfront.

En uiteindelijk moest Hitler zelfs strijd leveren op niet minder dan *zes fronten*, namelijk :

- vooreerst het gruwelijke Oostfront (op zichzelf reeds een uiterst zware dobber!);
- op de zuidflank: de hopeloze strijd in Noord-Afrika en op de Middellandse Zee;
- meteen ook de zeeslagen en de duikbotenoorlog in de Atlantische Oceaan;
- intussen de verpletterende luchtoorlog boven Duitsland;
- in West-Europa: een eindeloze frontlijn van Noorwegen tot Spanje;
- en ten slotte ook nog een uitzichtloze partizanenoorlog in de bezette gebieden.

Dat was wel "des Guten zu viel"! Duitse elite-troepen moesten dan ook voortdurend hollen van hot naar her, via opeenvolgende troepenverplaatsingen (vooral van pantserdivisies), terwijl de voorheen superieure Luftwaffe de controle over het luchtruim verloor en de Kriegsmarine al vlug enkel nog kon rekenen op *Schnellboote* en de U-boten. Wat Hitler nooit had gedroomd of gewenst, was nu een nare werkelijkheid geworden, en in nog veel ergere mate dan tijdens de vorige oorlog...

Een nieuwe Chinese muur

Maar dat betekende daarom nog niet meteen dat voor Hitler alle hoop voor overlevingskansen van het nazi-regime mocht vergeten worden. Hij mikte immers op een breuk in het *onnatuurlijk* bondgenootschap tussen de communistische Sovjet-Unie en het kapitalistische Westen, al even onnatuurlijk als het voormalig en zeer kortstondig bondgenootschap tussen Moskou en Berlijn, reden ook waarom de Oostfrontstrijders na de oorlog niet konden begrijpen dat hun inzet aan het

Oostfront werd gelijkgesteld met "het opnemen van de wapens tegen België *en zijn geallieerden*" (in casu de Sovjet-Unie). Hij was ervan overtuigd (en niet onterecht!) dat Stalin te allen tijde de communistische wereldoverheersing zou blijven nastreven...en dat anderzijds de USA en Groot-Brittannië, als behoeders van het kapitalistisch systeem, zich in de kortste keren zouden willen ontdoen van die rode rakkers (ook al een correcte analyse!) ...en dat Stalin zelf dat ook zeer goed besefte.

Feit is dat de Sovjet-Unie intussen reeds ontzettend zware offers had moeten brengen in de strijd tegen nazi-Duitsland, terwijl anderzijds de westerse geallieerden tot dusver niet verder waren gegaan dan bombardementen op Duitsland en een campagne in Noord-Afrika, Sicilië en Zuid-Italië. Het tot stand komen van een "tweede front" (na een landing in West-Europa) werd - spijts voortdurend aandringen van Stalin - door Churchill en Roosevelt steeds maar verschoven naar een latere datum (en zij hadden daarvoor trouwens goede redenen), maar dit gaf Stalin sterk de indruk dat het Rode Leger het allemaal op zijn eentje zou moeten blijven klaren...en intussen zou beginnen leegbloeden (want zelfs in Rusland waren de mensenreserves niet onuitputtelijk). Indien nu de westerse geallieerden zich toch zouden wagen aan een landing "ergens" in West-Europa ...en indien (zeker niet onwaarschijnlijk!) die landing zou mislukken, dan was de kans niet gering dat Stalin eieren voor zijn geld zou kiezen en een *afzonderlijke* vrede met nazi-Duitsland zou sluiten (wat hem dan eigenlijk niemand echt had kunnen kwalijk nemen). En omdat hij zelf een kille massamoordenaar was, zou hij zeker niet worden gehinderd door gewetensproblemen of schroomvalligheid ten aanzien van een andere massamoordenaar. Iets wat dan echter aan westerse geallieerde kant alleszins een onoverkomelijke hinderpaal zou gevormd hebben ... zeker na het uitlekken van de eerste rapporten over vernietigingskampen. Dit gewetensprobleem ten aanzien van een blijkbaar misdadig en krankzinnig regime was in ieder geval een Westers basisgegeven ... waarmee Hitler, Himmler en ook Goering evenwel nooit hebben willen rekening houden, uitgaande van een vermeende "gemeenschappelijke strijd tegen het wereldcommunisme" .

In Führerweisung nr 51 van 3 november 1943 komt die politiek-militaire strategie van Hitler goed tot uiting. Het bewijst overigens dat hij, ofschoon duidelijk een extreem pathologisch geval, toch ook wel hersenen in zijn kop had (meer in het algemeen, een paradox én een dilemma waarmee ook de rechtspraak ...en gerechtspsychiaters nu nog steeds geconfronteerd worden!). Maar dit was dan wel een strategie die veeleer *politiek* dan militair was ...en waarin zijn generaals hem niet zo maar konden volgen omdat zij van oordeel waren dat, om evidente en pragmatische militaire redenen, dit "onnatuurlijk" bondgenootschap van kapitalisten en communisten niet zo vlug zou kapseizen, tenzij allicht wel *na* een geallieerde eindoverwinning. Maar Hitler meende halsstarrig nog andere troeven in handen te hebben, want hij rekende op een demoraliserend en doorslaggevend effect van de verwoestende "Vergeltungswaffen" (V1 en V2) en ook van de opzienbarende Messerschmitt-*straaljager* (de Me-262), allemaal gesofisticeerde en hoogtechnologische nieuwe wapens die *hun tijd ver vooruit* waren (het enige dat *enkel de Amerikanen* hiertegenover konden stellen was de atoombom, die toen echter nog in een ontwikkelingsstadium verkeerde). Om die redenen (vooral tijdswinst) was het verhinderen van een landing in West-Europa voor Hitler van cruciaal belang voor het verder verloop van de oorlog, en zelfs *de enige beslissende factor*. Met die analyse had hij het eigenlijk wel bij het rechte eind. Maar het ging hier uiteindelijk om de *manier* waarop hij dat doel wilde bereiken. In zijn visie moest de kustlijn van West-Europa, *van Noorwegen tot Spanje*, omgebouwd worden tot een "Festung Europa", een *Atlantikwall*, een nieuw soort van Chinese muur, een ondoordringbaar bolwerk dat iedere poging tot landing en invasie kordaat en snel zou afweren (zoals reeds eerder gebeurd was bij de voor de Britten en Canadezen rampzalige raid op Dieppe in augustus 1942).

Het ging hier uiteraard niet alleen om grootschalige bouwprojecten (op zichzelf reeds een gigantisch probleem)...maar ook om de nodige mankracht om al die bunkers, stellingen en kazematten te bemannen. Bovendien moest er ook een verdediging "in de diepte" voorzien worden,

bij voorkeur met pantsertroepen en gemotoriseerde infanterie (*Panzergrenadiere*), om in geval van doorbraak doorheen de kustverdediging, toch nog snel de tegenstander weer in zee te kunnen drijven. En hier vooral neep het schoentje, omdat vanaf 1943 Duitsland doorheen zijn reserves begon te geraken, met als gevolg het onder de wapens roepen van steeds jongere en ook oudere jaarklassen...en ten slotte ook het noodgedwongen inschakelen van de zogenaamde *Ostbataillone*, een samenraapsel van Russische krijgsgevangenen (als bij wonder nog niet allemaal verhongerd!) die onder dwang werden ingelijfd bij de Wehrmacht. Die verdediging "in de diepte" was bovendien een twistappel tussen de veldmaarschalken Rommel en von Rundstedt die daar elk hun eigen mening over hadden. Rommel wou die reservetroepen opstellen *onmiddellijk achter de kust* om ze in geval van een landing dadelijk te kunnen inschakelen (met als groot nadeel blootstelling aan de geallieerde scheepskanonnen en aan hun luchtvloot), terwijl von Rundstedt de tegenstander *in het binnenland* wilde lokken om hem daarna via een nijptangbeweging een vernietigende slag toe te brengen (met dan als groot nadeel dat, indien dit mislukte, voor de geallieerden de weg wijd open lag naar Duitsland). Hitler wist geen keuze te maken tussen die twee tegengestelde visies, en dit werd nog bemoeilijkt door het feit dat uiteraard niemand wist *waar* de geallieerden zouden landen (zelf hebben ze het ook slechts behoorlijk laat geweten!) met als gevolg dat het zeer de vraag bleef, *waar* die "diepte"-troepen moesten opgesteld worden, rekening houdend met een enorm lange verdedigingslijn van Noorwegen tot aan de Spaanse grens, en met qua mankracht en materieel een potentieel dat volstrekt *niet in verhouding* stond tot die onmetelijke frontlijn.

Een landing in Calais ... én Oostende ?

Die cruciale vraag "**waar?**" was vanzelfsprekend van vreselijk groot belang *voor Oostende en de westkust*. Want het was nogal voor de hand liggend dat voor de geallieerden de *meest geschikte landingszone* de kust ter hoogte van Calais was, met uitbreiding naar Duinkerke en vandaar naar onze westkust en verder *naar en tot in Oostende*. Een landingszone voor een dergelijke bijzonder grootschalige operatie werd immers geraamd op een *lengte van ruim 100 km* (uiteindelijk werd het "slechts" 90 km bij de landing in Normandië). De ruimte tussen Calais en Oostende was alleszins in alle opzichten zeer geschikt voor een landingsoperatie, niet alleen voor de operatie als dusdanig maar ook met de mogelijkheid van (zeer belangrijk qua bevoorrading!) een snelle verovering van enkele Noordzeehavens en vervolgens de doorbraak naar Antwerpen en verder naar het Ruhr-gebied, het industriële hart van Duitsland. Op die manier zou de oorlog binnen zeer afzienbare tijd kunnen beëindigd worden.

Het erg vervelend nadeel was dat de Duitsers er precies ook zo over dachten, maar dan wel in omgekeerde zin. Hitler heeft trouwens nog gedurende enkele dagen na de landing in Normandië blijven denken dat die landing een afleidingsmaneuver was en dat de eigenlijke landing weldra zou plaats vinden in de streek van Calais (reden waarom de aldaar gelegerde pantsertroepen veel te laat zijn ingezet op het strijdtoneel in Normandië). Bedoeld nadeel (voor de geallieerden) bestond er dan in dat de kustlijn van Calais *tot Oostende* extra werd versterkt en voorzien van de allerlaatste "snufjes" inzake kustverdediging. Zo komen we dan tot ons verhaal over de "Oostendse" Atlantikwall, een verhaal over een letterlijk en figuurlijk kolossale investering die (gelukkig maar!) nooit hoefde "gebruikt" te worden. Want indien men zich een beeld wil vormen wat dit *concreet* zou betekend hebben voor Oostende, dan hoeft men enkel na te gaan welke verschrikkelijke vernielingen werden aangericht in de streek van de Calvados (met vooral de bijna totale verwoesting van Caen), met bij de bevolking onvermijdelijk het verlies van heel wat mensenlevens en een pijnlijke nasleep van gewonden, verminkten en levenslange trauma's.

Dit verhaal over de "Oostendse" Atlantikwall moet dan ook - naast de eerder vermelde aspecten - wat de bevolking betreft, vooral gezien worden tegen deze macabere en verontrustende achtergrond van een apocalyptisch gevaar *waaraan wij toen ternauwernood zijn ontsnapt*. Want hierbij kan men niet zeggen "ça n'arrive qu'aux autres". Het had evengoed (of, beter gezegd, even slecht) *ons*

gruwelijk lot kunnen zijn! Het provinciaal domein in Raversyde is in menig opzicht dan ook niet zo maar een openluchtmuseum over de Tweede Wereldoorlog en een uniek en intact bewaard gebleven overblijfsel van de Atlantikwall, maar ook en vooral een oord van *bezinning* en overpeinzing, net zoals de voormalige Dossin-kazerne in Mechelen. Die bestendige dreiging, dit "zwaard van Damocles" dat ons boven het hoofd hing, behoorde ogenschijnlijk slechts "virtueel" tot het dagelijks leven tijdens de bezetting, doch in werkelijkheid waren de meeste Oostendenaars *zich hiervan wel bewust*, zeker wanneer in het voorjaar van 1944 de bevolking gedeeltelijk werd geëvacueerd naar het binnenland, ongetwijfeld een onheilspellend voorteken van een naderend gevaar. De Duitsers gingen hiertoe over, niet zozeer "veiligheidshalve" in het belang van de bevolking, maar veeleer om een onbelemmerde "ruimte" te creëren voor militaire operaties en snelle troepenbewegingen "just in case". Anderzijds stemt het wel tot nadenken dat in de Calvados, zelfs in de steden, *niet* tot enige evacuatie van de bevolking werd overgegaan. Dit kan concreet enkel betekenen dat op het Duits lijstje van "prioriteiten" de zone Calais/Oostende hoger aangeschreven stond dan Normandië…

"Collateral damage"

Een ander onheilspellend voorteken was, eveneens in het voorjaar van 1944, het hernemen van geallieerde *luchtaanvallen op Oostende*, met duidelijk als "target" de haveninstallaties, het station en rangeerterreinen, en vanzelfsprekend ook de Atlantikwall, en dit kennelijk als voorbode van een geallieerde landing in de zone Calais-Oostende. Doch in Oostende was de FLAK zeer actief en doeltreffend, vooral van op de Soldatenberg. Ook de bedreven Duitse jachteskaders waren voor de geallieerde piloten een ware verschrikking (voor meer details hierover verwijs ik naar Rudolf WEISE in "De Plate" van oktober 2009 sub "Jagdgeschwader JG26 'Schlageter'- een toelichting"). Het is dan ook nogal begrijpelijk dat de bommenlading niet steeds op een "target" maar soms lukraak ergens boven Oostende werd uitgeworpen. Dat "ergens" bevond zich meestal in de wijk Sint-Jan, meer bepaald in de aanvliegroute naar haven en station, waar dan ook onder de burgerbevolking de meeste doden en gewonden moesten betreurd worden. De BBC meldde vervolgens dat "de haven en het station van Oostende succesvol werden gebombardeerd". Zou Jan Moedwil wel altijd goed hebben geweten wat hij zo allemaal vertelde?

Vooral het bombardement op de wijk Sint-Jan in de nacht van 30 op 31 maart 1944 is lang blijven "nazinderen" in het geheugen van de Oostendenaars. De bommen vielen lukraak op de Gerst-, Leffinge-, Nijverheids- en Tarwestraat en op een gedeelte van de Torhoutsesteenweg. Verbijsterend resultaat : 35 doden en veel gewonden, allemaal verrast in hun slaap. Eén van die zwaargewonden was Blanche Belpaeme, later alom bekend als "meetje van de Kaoje" (onlangs overleden op 17 februari 2013, nog net geen 100 jaar oud, als hoogbejaarde een weerloos slachtoffer van een ongewoon barre en aanslepende winter). Zij verbleef in 1944 maandenlang in het hospitaal, maar moedig en taai sloeg zij er zich doorheen om daarna nog vele jaren in haar geliefd Oostende en vooral in visserijmiddens een belangrijke sociale rol te spelen, eerst vanuit haar visserscafé "Adriatique" in de Christinastraat en vervolgens vanuit haar restaurant op het Vissersplein, en dit doorgaans samen met "de Witten van de Koaje" en met Gerard Dangreau, allen onvergetelijke Oostendse volksfiguren.

Een ander meermaals getroffen doelwit (en dit reeds in 1941 en 1942) was de elektriciteitscentrale in Bredene. Concreet betekende dit echter dat in werkelijkheid meestal de aanpalende straten werden getroffen, met telkens een aantal doden en gewonden. Alle vliegtuigen beschikten nochtans over degelijke richtapparatuur. Doch vooreerst vlogen zij op grote hoogte (3.000 à 4.000 m) en daarbij kwam uiteraard (wat zeer menselijk is!) de schrik en de verwarring te midden van een wirwar van afweergeschut, zoeklichten en nachtjagers!

Thans zou men burgerlijke oorlogsslachtoffers "collateral damage" noemen, maar voor heel wat Oostendenaars was dit, hoe je het ook noemde, een zware beproeving, een tragedie. Het verzet voelde wel aan dat dit de populariteit van de geallieerde zaak niet ten goede kwam, en vanzelfsprekend werd hierop ook ingespeeld door de Duitse propaganda en door de collaboratiepers, die het hadden over "luchtterroristen". Vandaar dan ook een door het verzet georchestreerde fluistercampagne "'t is nie van den Iengelsman, maor 't is van den Duuts!". Iemand die ik goed heb gekend, verloor in één nacht en in één klap vrouw en kinderen. Of en hoe hij dit ooit heeft kunnen verwerken, dat hebben wij nooit kunnen achterhalen. Hij ging schuil achter een "poker face", een uitdrukkingloos gelaat, een bedrieglijk masker van onbewogenheid, een schijnbaar "goed humeur", doorspekt met schampere opmerkingen, ruwe kwinkslagen en cynische moppen. In een later en ander leven heb ik in erg beproefde crisis- en conflictgebieden ongeveer hetzelfde kunnen vaststellen : het leven ging verder, en, hoe dan ook, de overlevenden sleepten zich verder door het leven (of wat er nog van over bleef), maar dan wel achter een ondoordringbaar pantser dat geen blijk gaf van emoties of gevoelens, ...voor hulpverleners een enorm probleem om de zaak weer een beetje op gang te brengen. Het schrijnend beeld van die gepijnigde man in Oostende, zo ver en zo nabij, is mij hierbij steeds voor de ogen blijven hangen. Deze wereld sleept inderdaad achter zich tot op vandaag een karrenvracht van onverwerkt leed en pijn, een massa trauma's, en daarvoor moet ook nog in heden en toekomst onvermijdelijk een zware prijs betaald worden, zelfs al zijn wij (misschien gelukkig maar!) ons daarvan niet goed bewust. En het hoeft dan ook niet te verbazen dat de Duitse TV-serie "Unsere Väter, unsere Mütter" nu zoveel jaren na de oorlog nog steeds een oprisping van al te lang onderdrukte en verstarde gevoelens heeft opgewekt.

Thans heeft dit een naam, een psycho-medische term : het *post-traumatische stress syndroom*, wat meteen impliceert dat in een dergelijk geval *psychische hulp* moet geboden worden, zoals de jongste jaren in de USA ten behoeve van duizenden veteranen van de oorlogen in Vietnam, Irak en Afghanistan. Doch destijds en trouwens nog lang daarna vond dit geen erkenning en werden de getroffenen gewoon aan hun lot overgelaten, zowel burgers als militairen. In het beste geval kregen zij een financiële tegemoetkoming. Zij mochten immers al blij zijn dat zij het allemaal hadden overleefd ...

"For our part, we know that bombing is inherently inaccurate, with technically limited equipment, and we often wondered and sometimes guessed that our bombing efforts might have unfortunately caused wholly unintended civilian casualties (....) War is an awful and, we hope, outdated circumstance that will never recur." (uit een brief van een Britse *flying officer* aan zwaar getroffen nabestaanden in Oostende – geciteerd door Rudolf Weise in hoger vermelde bijdrage) (6)

De Atlantikwall : een combinatie van factoren

Samengevat komt het dus hierop neer dat (tot dusver nooit zo bekeken!) het bouwen van de Atlantikwall in Oostende zowel een gemis als een dreiging betekende,... evenals een beslissende tussenfase in een doorlopende vernieling van bouwkundig erfgoed :

- enerzijds een jarenlang *gemis*, het "afgesneden zijn", het moeten ontberen van een zeer belangrijk element van het normaal dagelijks leven in Oostende, namelijk de zeedijk en het strand, met zicht op zee, en met al wat daarmede onafscheidelijk samenhangt, normaliter allemaal zo vanzelfsprekend... en plots "verschwunden";
- en anderzijds het knagend besef van een bestendige *dreiging,* reeds in een vroeg stadium, want de Oostendenaar is niet naïef en had overigens nog levendige herinneringen aan 1914-1918 : Oostende zat opnieuw in de frontlijn, andermaal in een oorlogszone die te allen tijde ineens kon ontbranden in dood en vernieling;
- en ten slotte een beslissende *tussenfase* in een blijkbaar nooit eindigende *vernieling van bouwkundig erfgoed,* met een voorgeschiedenis tot in 1914-1918 ...en een nageschiedenis

tot vandaag, een bron van frustraties, ergernis, wrok en verbittering bij iedere rechtgeaarde Oostendenaar.

Het is de *combinatie* van al deze factoren die in het hart van de Oostendenaars diepe en pijnlijke sporen heeft achtergelaten, littekens en nooit geheelde wonden. Doch wie heeft zich op beleidsniveau daar ooit om bekommerd? Want wat niet weet, niet deert…

"Le château est en flammes"

Reeds in januari 1942 ressorteerde de Oostendse Atlantikwall onder het *Oberkommando* van de "Marine Abteilung Flandern", gevestigd in het Kasteel ter Linde in Sint-Michiels/Brugge. Dit kasteel was een ultra-geheime locatie, niet alleen omwille van dat Oberkommando maar nog veel meer omdat daar de "Marine Peilstelle Brügge" was ondergebracht, strategisch zo belangrijk dat zij rechtstreeks stond onder het O.K.W. van de Kriegsmarine in Berlijn. Dit zeer geavanceerd peilstation was uitgerust met een goniometer Adcock, ondergebracht in een onderaardse bunker waarop vier antennes van elk tien meter hoog waren opgesteld. Dit gebeurde in combinatie met het Guben-systeem, bestaande uit hangende antennes die parallel op een afstand van 900 meter waren opgericht. Op die manier kon van *ieder* geallieerd schip, zodra een radiobericht werd verstuurd, onmiddellijk de positie evenals de vaarroute worden geregistreerd, hetgeen overigens dadelijk werd doorgeseind naar andere peilstations. Voorts werden alle geallieerde radioberichten onderschept en, indien mogelijk, gedecodeerd, en dit in samenwerking met een plaatselijke afdeling van de *Abwehr* (contraspionage). In totaal werkten er aldus bijna vierhonderd (merendeels hoog gekwalificeerde) personen, wat toch wel een idee geeft van het belang en de omvang van deze "Marine Abteilung".

Vanzelfsprekend deden de Duitsers al het mogelijke om het bestaan en de werking van dit belangrijk centrum geheim te houden. Doch dank zij het doeltreffend inlichtingenwerk van de *Witte Brigade* kon de aandacht van de I.S. in Londen hierop gevestigd worden, van cruciaal belang gelet op de nakende geallieerde landing in West-Europa. In allerijl en in het grootste geheim werd in Engeland de operatie "Ramrod 934" georganiseerd (zo geheim dat dit zelfs nu nog bij weinigen bekend is). Vanaf 10 april 1944 werden verkenningsvluchten uitgevoerd, gevolgd door een luchtaanval op 26 mei 1944 rond het middaguur (omdat dan al het personeel voor het middagmaal aan tafel zat), en dit volgens de taktiek van *Area Bombing*. Het kasteel werd van de kaart geveegd, maar zekerheidshalve volgde nog een tweede bombardement, nu volgens de taktiek van *Precision Bombing*. Hiermede had de "Marine Peilstelle"opgehouden te bestaan, samen met het Oberkommando "Marine Abteilung Flandern" en de plaatselijke Abwehr. Zoals in het destijds zeer populair lied "Tout va très bien, Madame la Marquise", was "le château en flammes"…maar "à part de ça, tout va très bien??". Voortaan hadden de Duitsers af te rekenen met een enorme "blinde vlek" in het Kanaal en in het zuiden van de Noordzee, en dit aan de vooravond van de invasie! In Berlijn zal men duchtig gevloekt hebben! Maar toch gaven de Duitsers "trotzdem" nogmaals blijk van taai verzet en van een groot incasserings- en uithoudingsvermogen : binnen een paar maanden hadden zij met de moed der wanhoop in Vlezembeek (kasteel Groenenberg) een nieuw peilstation opgebouwd, maar te vergeefs en te laat, want toen stonden de geallieerden bijna reeds in België.

Op 6 juni 1944, slechts enkele dagen na de luchtaanval, kwam de landing in Normandië. Met de uitschakeling van dit belangrijk peilstation voor ogen, en gelet op andere geallieerde "operaties" (zie hierna), bleef men in Berlijn nog een tijdje in de mening dat de operatie "Overlord" een schijnmaneuver was en dat de "echte" landing zou plaats vinden in de zone Calais/Oostende. Ook en vooral in die zin was de operatie "Ramrod 934" een groot succes.

Aan de hand van de dodenlijsten kan men vaststellen dat er niet alleen nogal wat Duits vrouwelijk personeel in Sint-Michiels werkzaam was (een dertigtal "Marine Helferinnen") maar ook een flink aantal Belgen (ruim 40), als experten en specialisten tewerkgesteld in diverse functies. Dit wijst,

zeker vanaf begin 1944, op een toenemend kwantitatief *maar ook kwalitatief* personeelsgebrek in het Duitse leger. Want zolang dit nog enigszins kon, werkten de Duitsers in strategische militaire installaties uitsluitend met eigen volk, liefst zonder "Helferinnen" (die normaliter enkel werden ingezet als hulppersoneel en voor kantoorwerk), ...en heel zeker niet met aanvullingspersoneel gerekruteerd (of eventueel opgeëist) onder de bezette bevolking.

Tot slot ook nog een belangrijke randbemerking. In de laatste aflevering van de recente TV-serie "Het verzet in Europa 1939-1945" werd tot besluit gesteld dat, in louter *militair* opzicht, het al dan niet bestaan van een verzetsbeweging voor de geallieerde operaties eigenlijk weinig of geen verschil gemaakt heeft (het verzet zou vooral een politiek, maatschappelijk en moreel belang gehad hebben). De operatie "Ramrod 934" - samen met tal van andere operaties - lijkt dit toch wel tegen te spreken. In deze vervolgserie wordt meermaals gewezen op het bijzonder en soms doorslaggevend belang van het inlichtingenwerk van het verzet voor de geallieerde zaak. Want iedere militaire operatie begint en staat of valt met het *vooraf* verzamelen van de nodige inlichtingen, wat als dusdanig *op zichzelf reeds* een *militaire* operatie is. En goed begonnen, is half gewonnen!

Operatie "Fortitude South": een geallieerd "Kriegsspiel"

Opmerkelijk omtrent de vraag "al dan niet Calais/Oostende ?", is het kapitaal feit dat, nadat generaal Eisenhower en zijn staf gekozen hadden voor Normandië, niettemin op zeer subtiele wijze de indruk werd verwekt dat de landing dan toch zou gebeuren in de buurt van Calais. Hiervoor werd door de Britse en Amerikaanse geheime diensten een vernuftig misleidingplan op touw gezet onder de codenaam "Fortitude South". De *First US Army Group* werd nogal ostentatief gelegerd in Dover en omgeving, recht tegenover Calais (een Legergroep die echter was samengesteld zowel uit echte als gefantaseerde divisies!). De indruk werd verwekt dat dit de lang verwachte stoottroepen waren, via valse radioberichten, onvoldoende gecamoufleerde nep-landingsvaartuigen, akkers en weiden volgestouwd met namaak-tanks, dubbelspionnen via het "Double Cross System" waarbij onbestaande troepenbewegingen werden gemeld aan de Duitse *Abwehr* , denkbeeldig treinverkeer en allerlei "drukke" activiteiten in en om Dover, Ramsgate en Hastings. Er werd in Dover zelfs een "oliehaven" opgetimmerd door filmdecorbouwers uit Hollywood! Om het geheel nog meer geloofwaardig te maken, werd de topcommandant in het Amerikaanse leger, de toen reeds legendarische generaal George Patton, officieel benoemd tot bevelhebber van die First Army Group (een benoeming waarmee hij blijkbaar niet zo opgetogen was, maar deze vechtjas zou nadien nog ruimschoots zijn "revanche" kunnen nemen). En de "Abwehr" onderschepte al vlug radioberichten waaruit moest blijken dat de onvermoeibare en strijdlustige Patton zijn Army Group duchtig aan het klaarstomen was voor een landing "over there".

Maar de geallieerden beschikten over nog een andere troef, namelijk het ultra-geheim systeem ULTRA, codenaam voor een bijzonder ingenieus systeem waarmee de Duitse coderingsmachine Enigma kon "gekraakt" worden en waardoor de Britse Intelligence Service (I.S.) aandachtig kon "mee-lezen" in het Duits radioverkeer. Dit was zo geheim en bij zo weinig personen bekend, dat dit pas in 1972 officieel werd ontsluierd (ook nog in 1959, bij mijn opleiding als radio-operator in het TTR-centrum van het Belgisch leger, heb ik er nooit iets over vernomen). Dank zij ULTRA kon de I.S. tevens nagaan hoe en in welke mate deze misleidingoperatie zijn doel bereikte. Wat zij alzo konden vernemen, was werkelijk spectaculair : naar Duitse ramingen beschikten de geallieerden in mei 1944 (dus net voor de landing) over niet minder dan 89 divisies (in werkelijkheid 47, dus bijna de helft minder) met een landingscapaciteit van 20 divisies in een eerste aanvalsgolf (...in werkelijkheid slechts maximaal 6). Concreet betekende dit voor het Duitse O.K.W. dat de geallieerden over voldoende mankracht en materieel beschikten om vrijwel *tegelijkertijd* een landing... én elders ook nog een afleidingsmaneuver of een schijnaanval uit te voeren!

Logisch gevolg, aan Duitse zijde, was dat in spoedtempo van Calais *tot in Oostende* nog méér bunkers en geschutstellingen werden gebouwd. Voorts werden in de regio nog méér troepen geconcentreerd, met ondersteuning van de beste pantserdivisies, uitgerust met de nieuwste tanks. En er werden nog méér mijnen en diverse springtuigen gelegd langsheen de kust en op de vloedlijn. Ook veldmaarschalk Rommel liet zich niet onbetuigd. Hij was voortdurend op inspectie in de Pas-de-Calais, doch het is niet bekend of hij ook is opgedaagd bij ons aan de kust, meer bepaald in Oostende. Veldmaarschalk von Rundstedt, opperbevelhebber "West", is in elk geval zeker eenmaal hier geweest - op 29.1.1943, misschien niet toevallig samenvallend met het debacle in Stalingrad - en daarvan bestaat er zelfs een foto. Een en ander is nogal begrijpelijk, want enerzijds moest de Duitse propaganda (vooral via de "Wochenschau" en het magazine "Signaal") de charismatische en populaire Rommel alleszins voorop en in de kijker plaatsen in heel dat gedoe rond de Atlantikwall, ...maar anderzijds mocht dit uiteraard niet uitlopen op een complete verslaggeving over al zijn inspectietochten.

Een Oostendse Atlantikwall in wording

Het bouwen van de Atlantikwall is bij de meeste Oostendenaars tevens in de herinnering blijven leven omwille van de brutale vernieling van het Kursaal en anderzijds het inschakelen van "Pit en staake". Het Kursaal was sedert de Belle Epoque het zinnebeeld geworden van Oostende, zoals afgebeeld op affiches waarop reclame werd gemaakt voor "la Reine des Plages" (later in het Piers-tijdperk "la Reine des Planches" geworden wegens de talloze bouwwerven omgeven door schuttingen). Dit prachtig gebouw had al heel wat geleden tijdens de Eerste Wereldoorlog, daarna werd het spoedig weer in zijn oude glorie hersteld, doch in mei 1940 werd het andermaal slachtoffer van de onweerstaanbare Duitse "Kulturkampf", maar die schade was nog herstelbaar. Nochtans had de bezetter andere bedoelingen. Het was immers al vrij snel duidelijk dat het gebouw omwille van zijn strategische ligging zou omgevormd worden tot een belangrijk onderdeel van de kustverdediging. En tot ieders verrassing, verontwaardiging en ontzetting bleek dit een volledige "tabula rasa" in te houden. Dit juweel van de Belle Epoque-stijl werd gewoon gesloopt en van de kaart geveegd! Op het alzo vrijgekomen terrein werden bunkers en geschutstellingen gebouwd. Met die typische Duitse "Hausgemütlichkeit"werden die bunkers vervolgens netjes gecamoufleerd als woningen met deuren en ramen. Werkelijk surrealistisch!

Zoals reeds aangestipt, werden de Duitsers geconfronteerd met het probleem dat ze zich moesten voorbereiden op een landing die zo wat *overal* kon plaats vinden, van Noorwegen tot en met de Golf van Biskaje, over een enorm lange kustlijn met een grote geografische, topografische, geologische en klimatologische verscheidenheid. In de praktijk betekende dit een verregaande versnippering van materiaal, geld, mankracht en energie. Om die versnippering zoveel mogelijk te beperken, wilde veldmaarschalk Rommel *prioriteiten* stellen, en dit *vanuit zijn eigen visie* op een mogelijke landing. Het dient gezegd dat hem hierin vanuit Berlijn vrijwel volledig de vrije hand werd gelaten, want het vertrouwen in de "Woestijnvos" was bijna grenzeloos,... iets wat toen in 1944 niet meer van alle Duitse generaals kon gezegd worden. Hij wist weliswaar niet waar en wanneer dit zou kunnen plaats vinden, maar hij was ervan overtuigd dat het een *amfibische operatie* zou worden met speciaal hiervoor gebouwde landingsvaartuigen (waarbij hij zich via de Japanse bondgenoot uitvoerig liet inlichten over het gebruik van landingsvaartuigen door de Amerikanen in de Stille Oceaan). Bijgevolg concentreerde hij zich op elk strand langsheen die eindeloos lange kustlijn dat in aanmerking kon komen voor een dergelijke operatie. Of met andere woorden: *Oostende behoorde ook* tot die prioritaire aandachtspunten, des te meer daar het vanuit militair oogpunt één zone vormde samen met Calais.

Rommel ging hierbij *zeer systematisch* te werk. Uit zijn tijd en ervaringen in Noord-Afrika had hij een grote "voorliefde" overgehouden voor mijnen in alle mogelijke vormen en genres, en dit kwam

dan ook bijzonder goed tot uiting in de *opeenvolgende* kustverdedigingslinies die hij opbouwde, en wel aldus :

- langsheen de kust: een eerste verdedigingslinie bestaande uit verankerde mijnen, op zichzelf reeds een groot probleem voor geallieerde vaartuigen;
- parallel met de kustlijn, op ongeveer 150 m van de vloedlijn, ijzeren constructies van ca 3 m hoogte, in rijen naast elkaar opgesteld, voorzien van Teller-mijnen (antitankmijnen met 5 kg springstof) of soms ook Franse artilleriegranaten (buit gemaakt in de Maginotlijn), allen naar zee gericht en voorzien van een ontstekingslading;
- vervolgens rijen zware houten palen, opgesteld op ongeveer 100 m van de hoogwaterlijn, schuin in de bodem geplant en zeewaarts gericht, eveneens voorzien van Tellermijnen;
- ten slotte (op 70 m van de kust) de ergste hindernis: een brede gordel van "Stachelschweine" ("stekelvarkens"), stalen spoorstaven, doorgezaagd in stukken van 2 m lengte en met drie of vier stukken telkens in stervorm aan elkaar gelast (met de bedoeling de bodem van een landingsvaartuig open te scheuren).

Vanzelfsprekend werden al die kustverdedigingswerken aangepast aan de plaatselijke toestand en omstandigheden van het terrein, maar grosso modo mag toch gesteld worden dat over het algemeen overal min of meer hetzelfde stramien werd gevolgd, althans toch in de "prioritaire" zones.

Thans nog bestaande foto's van het strand van Oostende in 1944 geven een luguber beeld van al die dodelijke obstakels, waarbij men zich dan nog moet kunnen inbeelden wat je op de foto *niet* kan zien, namelijk de in zee verborgen hindernissen, en anderzijds, aan het ander uiteinde van deze duivelse "koers met hindernissen", al de vuurkracht die verborgen zat in de gebouwen langsheen de zeedijk. Wat wel opvalt, is een bepaalde gelijkenis met gelijkaardige foto's uit de vorige bezetting, toen strand en zeedijk eveneens bezaaid waren met alle mogelijke stellingen en obstakels. De Duitsers waren bij ons zeker niet aan hun proefstuk!

Vuurkracht van de Atlantikwall

Alsof al die vervaarlijke bouwsels voor een aanvaller nog niet vreselijk genoeg waren, beschikten de Duitsers dan natuurlijk ook nog over de vuurkracht van hun troepen. Vlak bij het strand werden "statische" eenheden gelegerd in zogenaamde "tobroeks" (eveneens een "erfenis" uit de campagne in Noord-Afrika, genaamd naar de stad Tobroek) : ronde putten met betonnen wanden, groot genoeg voor een geschutsstelling met een mortier of een zware mitrailleur of eventueel voor het monteren van de geschutskoepel van een tank. Die tobroeks waren met elkaar verbonden door ondergrondse tunnels (waarvan er onlangs nog werden ontdekt bij werken op de zeedijk) of door open loopgraven, hetgeen de mogelijkheid bood om, indien nodig, soldaten snel te verplaatsen naar bedreigde punten in de verdedigingslijn. Daarnaast waren er op de zeedijk en in de aanpalende gebouwen vaste versterkingen van gewapend beton, met ruim zicht op het strand en met geschut van 75 mm, 88 mm en zelfs tot 105 mm, dat al vooraf was "ingeschoten" op mogelijke doelwitten, en dit aan de hand van panoramaschetsen van de te bestrijken zone, met opgave van de schietafstand en van de afwijking voor bepaalde doelen. Allemaal "deutsche Gründlichkeit"! De kanonniers moesten wel vooraf goed vertrouwd zijn met hun geschut, want de kanonnen waren van zeer heterogene afkomst, meestal buit gemaakt tijdens diverse krijgsverrichtingen : Frans geschut van 75 mm, zware Russische kanonnen, Tsjechoslowaaks 105 mm-geschut, en allerlei kanonnen uit Polen en van het ex-Belgisch leger. Al die geconcentreerde vuurkracht was voor de geallieerde legerleiding een bestendige kopzorg. Dat ging zelfs zo ver dat, toen het Frans verzet op 30 mei 1944 aan de I.S. in Londen wist te melden dat in de buurt van Caen de 21° Pantserdivisie was opgedoken (uitgerust met hypermoderne Tiger tanks), Montgomery meende deze verontrustende informatie te moeten achterhouden "omwille van het moreel van de troepen" (iets gelijkaardigs gebeurde trouwens in september1944 bij de luchtlanding rond Arnhem). Maar ... "the show must go on", of,

met andere woorden, een zorgvuldig geplande landing en invasie kon niet zo maar op het laatste nippertje weer in vraag gesteld worden.

Overigens waren de kazematten voor troepen, munitie en voorraden zodanig opgetrokken in gewapend beton dat ze bestand waren tegen alle mogelijke bommen en granaten, ook tegen zwaar scheepsgeschut van uit zee (een uiterst belangrijk gegeven dat bij de landing in Normandië zwaar is onderschat, met als gevolg al te veel onvoorziene gesneuvelden en zwaargewonden aan geallieerde zijde, spijts hevige voorafgaande bombardementen en beschietingen). Ter bescherming tegen een infanterie-aanval met handgranaten en/of vlammenwerpers waren zij ook omringd door landmijnen en prikkeldraad. Dit was eveneens het geval wat betreft de tobroeks, doch dit was een "tweesnijdend zwaard", in die zin dat dit tevens moest beletten dat de "bemanning" (vaak "ingelijfde" Russen en Polen) in de verleiding zou komen om zich zonder slag of stoot over te geven. Pervers maar doeltreffend!

Om dit allemaal kort samen te vatten : in geval van een landing moest een geallieerde aanvalseenheid eerst heelhuids trachten te navigeren doorheen de mijnenvelden, vervolgens pogen aan land te gaan met een landingsvaartuig dat beschoten werd door kustartillerie, om daarna onder zware bepakking te strompelen door ondiep water vol voetangels en hindernissen, intussen van alle kanten onder hevig vuur van mitrailleurs en geweren en bestookt door artillerie- en mortiergranaten, om ten slotte (voor zover nog niet uitgeschakeld) aan wal te komen te midden van een kruisvuur van lichte wapens, mitrailleurs, mortieren en geschut. Wie dit allemaal overleefde of niet gewond was of gek geworden, bleef een tijdje in het zand liggen, half verlamd van schrik en spanning, vooraleer hij zich verder op het strand ging wagen doorheen prikkeldraadversperringen, een strand met overal landmijnen, zoals de diabolische S-mijnen die omhoog sprongen als ze geactiveerd werden zodat zij ontploften ter hoogte van het middenrif, met afschuwelijke verwondingen tot gevolg. Wie dan nog in levende lijve de zeedijk bereikte, zag zich de toegang tot de zijstraten versperd door betonnen muren in een ingekeepte vorm om beklimming te beletten. En overal waren de uitwegen versperd met zware betonblokken om tanks, jeeps en vrachtwagens tegen te houden.

Als men dat allemaal op een rijtje zet, dan kan men zich afvragen hoe het mogelijk is dat die landing in Normandië dan toch niet is uitgedraaid op een grandioze mislukking? Een verklaring hiervoor ligt allicht vooral in het feit dat in 1944 de geallieerden het luchtruim volkomen beheersten, en dat anderzijds het gewapend verzet achter de Atlantikwall de Duitse aanvoerlijnen sterk had ontredderd. Ook de afwezigheid van Duitse pantsertroepen (althans in die eerste en beslissende dagen) zal hierin een rol gespeeld hebben. Maar dat neemt niet weg dat het op het landingsterrein zelf een hels inferno moet geweest zijn! En zij die het overleefd hebben, waren getekend voor het leven.

De mannen van "Pit en staake"

In Oostende, nochtans in het midden van het "Sperrgebiet", had men uiteraard geen flauw idee van al dergelijke beschouwingen. Men wist enkel dat de Duitsers met alle mogelijke middelen letterlijk en figuurlijk een "muur" bouwden tegen iedere poging tot landing en invasie van geallieerde zijde. Men zag ook wel dat de Duitsers het hierbij echt meenden en dat wat zij bouwden en opstelden geen lachedingen waren.

Wie er wel enigszins konden mee lachen, waren de mannen van "Pit en staake", opgeëist voor de kustverdedigingswerken en zo genoemd omdat hun werk er vooral in bestond op het strand een putje te graven waarin ze dan een staak moesten slaan. Die werken verliepen volgens het beproefde principe van de "langzaam-aan-actie" ("nie te zéére!"), zeer tot ongenoegen van de Duitse bewakers die ook wel in gaten hadden dat "die verdammte Belgier" in de mate van het mogelijke obtstructie pleegden door vertragingsmaneuvers. Het dient gezegd dat de Duitsers, en

vooral de werkleiders van de O.T., onder zware tijdsdruk stonden, want Rommel ging overal te keer als een duiveltje in een doosje. Wat wel erg merkwaardig is : hij sloofde zich kennelijk uit voor het bestendigen van nazi-Duitsland ... maar was anderzijds toch ook niet te beroerd om betrokken te zijn in de samenzwering tegen Hitler, wat na de mislukte aanslag van 20 juli 1944 voor hem zijn "zelfmoord" tot gevolg had en vervolgens een plechtstatige Staatsbegrafenis, met alle militaire eer en met zelfs een rouwkrans van de Führer!

Slot van de historie : het kan egocentrisch klinken, maar we mogen ons alleszins gelukkig prijzen dat de landing *niet bij ons* heeft plaats gevonden. We mogen er immers niet aan denken wat de gevolgen voor Oostende en omgeving zouden kunnen geweest zijn! En we mogen de mannen van "pit en staake" (en voorts enkele plaatselijke aannemers) in zekere zin dankbaar zijn voor het feit dat zij, hoe dan ook, hun steentje hebben bijgedragen tot het bouwen van de Atlantikwall, want het *afschrikwekkend effect* van de Oostendse Atlantikwall (en de westkust tot Calais) moet ongetwijfeld zo groot geweest zijn dat de geallieerden dan maar wijselijk besloten *niet* aan wal te gaan tussen Calais en Oostende. Anderzijds zullen we steeds de nodige piëteit en deelneming moeten opbrengen in het onnoemelijk leed en verdriet van al die mensen in de Calvados, en ook eeuwige dank, bewondering en erkentelijkheid voor al die geallieerde soldaten die voor het herwinnen van onze dierbare vrijheid hun leven hebben gelaten in Normandië of die zwaar gewond, verminkt, getraumatiseerd of ogenschijnlijk ongedeerd aan die dodendans zijn ontsprongen. Films als "The longest day" of "Saving private Ryan" geven een indringend beeld van de verschrikkingen die zij hebben doorstaan. Laten wij dit steeds voor ogen houden en deze les van de recente geschiedenis doorgeven aan onze kinderen en kleinkinderen. Nooit meer oorlog!

(wordt vervolgd)

Vertaling :

(1) "Wij waren toen de veroveraars, die slaagden in één van de stoutmoedigste operaties in de geschiedenis, de "Blitzkrieg" en de razendsnelle overwinning in West-Europa. En daarna zou Hitler ook nog een vloot overzee sturen. Wij varen tegen Engeland! Soldaten en al hun uitrusting zouden wij in barkassen overbrengen, om aldaar een uitbreiding te geven aan het Rijk en aan de Nieuwe Orde! In slechts enkele weken was het Rijk als een komeet opgestegen tot de status van een supermacht! Doch met die vredige en gemoedelijke omgang was het nochtans snel voorbij. Want weldra steeg de spanning, en de Noordzeekust werd een nieuw front. En iedereen raakte betrokken in deze nieuwe blokvorming."

(2) "Op school, in het bijzijn van gans de klas, wees een lerares mij met de vinger en beweerde zij dat ik de dochter was van een moordenaar."

(3) "En nu, wat moeten wij doen?" – "Wat wij moeten doen? Sluit vrede, bende idioten!"

(4) "De eigen Duitse volksaard werd destijds misbruikt. Daarvan heeft het zich blijkbaar nooit meer kunnen herstellen. Weliswaar is dat ook zo, maar het is nu intussen wel al heel wat jaren geleden. Echte heem- en volkskunde is immers ook eigentijds. Het maakt de verbinding tussen de goede oude tijd en de wilde nieuwe tijden. Dat verklaart ook waaraan heem- en volkskunde nu en in de toekomst behoefte heeft".

(5) "Het palet was te groot opgevat om te kunnen instaan voor een doeltreffende actie."

(6) "Wat ons betreft, we weten nu dat bombarderen met een technisch beperkte uitrusting erg onnauwkeurig is, en we vroegen ons vaak af of - en veronderstelden soms dat - onze inspanningen om te bombarderen spijtig genoeg de oorzaak waren van totaal onbedoelde burgerlijke slachtoffers. (....) Oorlog is een afschuwelijke en, naar wij hopen, achterhaalde zaak die nooit meer zal terugkeren."

- gezinsfoto, zonder de afwezige (krijgsgevangen) vader, op de in 1940 nog toegankelijke zeedijk.
- gezinsfoto (mét vader) op de in 1946 opnieuw toegankelijke zeedijk.
(collectie Roger Jansoone)

- zomer 1940: met de "billencar" moffenpret maken op de zeedijk !
(collectie André Asseloos).

- zomer 1940: "heitere Musik" ter hoogte van Petit Nice
(collectie André Asseloos).

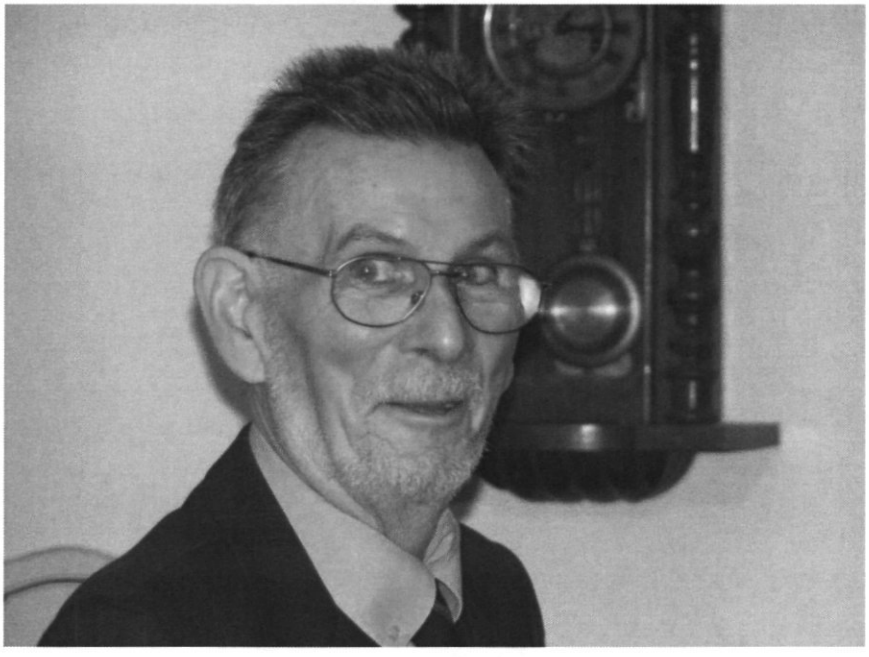

- Na de kaalslag een stuk Atlantikwall op het terrein van het gesloopte Kursaal.
(collectie Freddy Hubrechtsen).

- Strand en zeedijk omgevormd tot Oostendse Atlantikwall.
(collectie Freddy Hubrechtsezn).

OMER VILAIN (° 1924) IS NIET MEER ONDER ONS

Hij was een bekend persoon, zowel als bibliothecaris van de Stad Oostende, bij lezers en niet-lezers. Zijn naam reeds was vaak genoeg. "Ha, Omer..!"

Als heemkundige en als man van het woord gaf hij onze Kring gedurende ruim een halve eeuw meer diepgang, uitstraling, bekendheid.

Omer Vilain, ja, zo was er maar één. Meertalig, wat volks en immer vlot en toegankelijk. Hij had meerdere kwaliteiten en pijlen op zijn boog.

Bibliothecaris van beroep, voordrachtgever, columnist, schalkse verteller. Cursiefjesschrijver, dat was iets typisch voor hem. "Ik ben een verteller!".

Denk aan zijn gebundelde werkjes uit de zeventiger jaren. "Menèère, als wij jou lezen, horen wij "je juust lik klappen". Hij was daar fier om.

Langs het hard zand (1973), Langs de kateien (1974), Langs de galerijen (1976), onvergeten en typisch "Ostendsche"lectuur! Folkloristisch, raak, soms luimig.

Vilain was ook gekend en ietwat gevreesd als een verwoede prentbriefkaartenverzamelaar. Ettelijke tienduizenden! In 1999 werd door hem een thematische keuze gemaakt uit deze iconografische schatten en ze werd in druk uitgegeven door een gespecialiseerde firma ter zake in de reeks "Archiefbeelden" en onder de titel "Oostende". Omers visueel overzicht van de geschiedenis en volksgebruiken van zijn, van onze stad aan Zee. Het boek dat goed verkocht werd later in het Frans vertaald, een zeldzaamheid en een bekroning van zijn expertise ter zake.

Omer Vilain had een bijzonder boontje, een warm gemoed over voor onze Heemkring.

Medestichter in 1954, bestuurslid (1962), tweede ondervoorzitter (1963) en ondervoorzitter tout court in 1974. Het was zijn bewuste keuze. Pas in april 1999 trad hij geheel en al op de eerste plaats

en Omer bleef slechts relatief voor korte tijd voorzitter: tot vlak na de viering "De Plate 50 jaar: 1954-2004".

Nog in 1999 werd zijn carrière bekroond met de Prijs Cultuurraad Oostende. Zelf 80 jaar oud geworden gaf hij de dirigentstok over in handen van een andere oud-gediende, Jean-Pierre Falise (2005-heden). En dit niet om gezondheidsredenen.

Later versomberde ziekte zijn geest en zijn bestaan. Het deed pijn om weten. Hij overleed op 8 juni 2013.

Wij blijven zijn nagedachtenis in ere houden en behouden goede herinneringen aan "onze Omer"..

Namens de Raad van Bestuur
in opdracht: Emile **SMISSAERT**

FOTO OP HET TITELBLAD

ZEESTATIE 1914.

Algemeen zicht op de Pakketbotenkaai met de "Zeestatie" afgebeeld in volle lengte,ongeveer 400 meter lang, van het open uiteinde van de spoorhal (overdekte sporen) tot de in- en ontschepingshal voor de passagiers van de pakketboten van en naar Dover.

Uiterst rechts een "Tilburyboot" van Cockerill aan de Stoombotenkaai(vismijn).

Op de voorgrond de Oostendse reddingsboot (roeiboot) en twee schovers (garnaalschuiten).

Aan de Pakketbotenkaai de pakketboot "Jan Breydel", toen een recente nieuwbouw, en de staatssleepboot "Sleepboot nr.5".

Dit beeld was geen lang leven beschoren. De spoorhal en de in- en ontschepingdhal werden quasi volledig vernield tijdens de oorlog 1914-1918, en achteraf nooit heropgebouwd in de voormalige majestueuze grootsheid.

Uitvaartverzorging - Funerarium

Jan Nuytten

Het **uitvaartkontrakt**
is de absolute **zekerheid**
dat uw begrafenis of crematie
zal uitgevoerd worden volgens
uw wensen en dat uw familie
achteraf **geen financiële**
beslommeringen heeft

Stuiverstraat 470
8400 Oostende
tel. 059/80.15.53

Met steun van de Vlaamse overheid

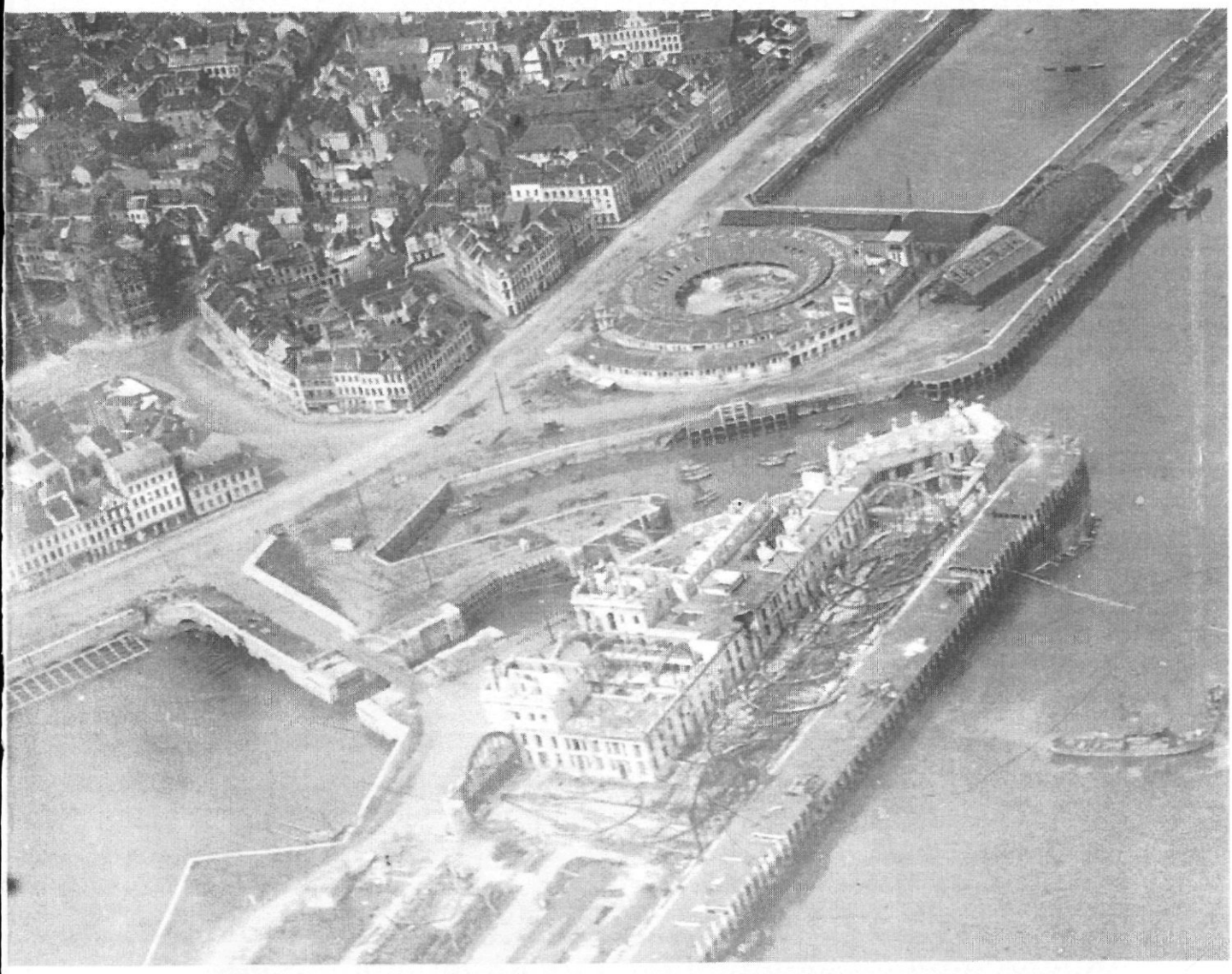
Provincie West-Vlaanderen
Door mensen gedreven

AFGIFTEKANTOOR
8400 - OOSTENDE 1
P.408954

MAANDBLAD

OKTOBER 2013

VERSCHIJNT NIET IN JULI EN AUGUSTUS

DE PLATE

V.U. Jean Pierre Falise, Hendrik Serruyslaan 78/19 - 8400 Oostende

Rally's voor automobielen waren reeds tijdens de Belle Epoque populair. Zo was de Wellington op 1 september 1899 de aankomstplaats voor de "*Course Paris-Ostende*" die werd gewonnen door Léonce Girardot met een Panhard.

(foto André Gennevoise)

Op de Zeedijk nabij het Casino-Kursaal, stapt een dame uit een automobiel. Verlofgangers en plaatselijke jongeren vergapen zich aan het voertuig. Een Duitse tourist heeft zijn dagblad onder de arm.

(foto André Gennevoise)

ISSN = 1373-0762

DE PLATE

TIJDSCHRIFT VAN DE KONINKLIJKE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING "DE PLATE" (V.Z.W.) - OOSTENDE.

Prijs Cultuurraad Oostende 1996.

Vormings- en ontwikkelingsorganisatie en Permanente Vorming.

Aangesloten bij de CULTUURRAAD OOSTENDE en HEEMKUNDE WEST-VLAANDEREN.

Statuten gepubliceerd in de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad d.d. 1-2 mei 1959, nr. 1931 en de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 16 juni 2004.

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen getekende bijdragen en weerspiegelen niet noodzakelijk de opinie van de Kring.
Tekstovername toegelaten na akkoord van auteur en mits vermelding van oorsprong.
Ingezonden stukken mogen nog NIET gepubliceerd zijn.
De auteurs worden er attent op gemaakt dat bij elke bijdrage een bronvermelding hoort.

JAARGANG 42
NUMMER 10 **Prijs per los nummer: € 1,50**
MAAND oktober 2013

IN DIT NUMMER:

Blz. 196: **J.-L. VAN WASSENHOVE**: Uit het dagboek van Queen Victoria: het koninklijk bezoek aan Oostende in september 1843.

Blz. 209: **R. DE CLERCK:** De Oostendse zeevisserij een eeuw geleden: 1913-2013.

Blz. 213: **G. DANIËLS**: Een vergeten kapel in de Sint-Sebastiaanstraat 41.

KONINKLIJKE OOSTENDSE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING DE PLATE

Correspondentieadres : Heemkring De Plate, Langestraat 69, 8400 Oostende.
Hoofdredacteur en verantwoordelijke uitgever: Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende.

Rekeningen : IBAN: BE81 3800 0966 6224
BIC: BBRUBEBB

Website: www.deplate.be
E-mail: plate.oostende@telenet.be

Het Bestuur

Voorzitter:
Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende, tel. 059708815.
E-mail: falise.jp@scarlet.be

Ondervoorzitter:
Ferdinand GEVAERT, Duinenstraat 40, 8450 Bredene.

Secretaris:
Nadia STUBBE, Blauwvoetstraat 7, 8400 Oostende, tel. 059800289.
E-mail: de.plate@telenet.be

Penningmeester:
Fernand MUS, Salvialaan 5, 8400 Oostende, tel. 0473862107.
E-mail: ferre.mus@skynet.be

Leden:
August GOETHAELS, Stockholmstraat 21/10, 8400 Oostende.
Jean HUYS, Groenendijkstraat 185, 8450 Bredene.
Valère PRINZIE, Euphrosina Beernaertstraat 48, 8400 Oostende.
Emile SMISSAERT, Hendrik Serruyslaan 4/9, 8400 Oostende.
Johan VAN ROOSE, Kabeljauwstraat 5, 8460 Oudenburg.
Gilbert VERMEERSCH, Blauw Kasteelstraat 98/2, 8400 Oostende.
Koen VERWAERDE, A. Chocqueelstraat 1, 8400 Oostende.
Dirk ANGILLIS, (waarnemend), Elisabethlaan 439, 8400 Oostende. .

Schreven in dit nummer:

Jean-Lou VAN WASSENHOVE: Stockholmstraat 27, 8400 Oostende.
Rudy DE CLERCK: Violierenlaan 42, 8400 Oostende.
Gerard DANIËLS: Muscarstraat 25, 8400 Oostende.

OKTOBERACTIVEIT

De Koninklijke Heem- en Geschiedkundige Kring De Plate heeft de eer en het genoegen zijn leden en belangstellenden uit te nodigen tot de volgende activiteit op:

donderdag 31 oktober om 20.00 u

in de conferentiezaal van het Centrum Familiekunde Vlaanderen Regio Oostende, dr. L. Colenstraat 6, 8400 Oostende.

Onderwerp: **OOSTENDE EN NOORD WEST-VLAANDEREN OMSTREEKS 1900 GEFOTOGRAFEERD OP GLASPLATEN DOOR ANDRE GENNEVOISE**

Spreker: **Frans BONTE**

In 2011 hebben we tijdens een voordracht met powerpoint presentatie kunnen genieten van nooit eerder vertoonde foto's van Oostende in de jaren van de Belle Epoque, op glasnegatieven vastgelegd door André Gennevoise (1866-1936) uit Oudenburg.

Deze keer volgen we hem op één van zijn tochten doorheen het noorden van onze provincie.

Met zijn camera registreerde André hoe Blankenberge, Diksmuide, Nieuwpoort en Veurne er hebben uitgezien vòòr de Eerste Wereldoorlog.

In Oostende heeft hij in 1902 foto's gemaakt van het officieel bezoek aan de Koningin der Badsteden van het prinsenpaar Albert en Elisabeth.

Verder komen nog aan bod: het oud stadhuis, het Laiterietje, het Royal Palace Hotel, het clubhuis van de Royal Yacht Club Ostende, den hof, de zeedijk en zoveel meer.

De voordracht wordt beëindigd met unieke beelden van Brugge.

In 2010 verscheen het boek "De wereld van André Gennevoise" dat door de spreker van deze avond met Lucien De Cleer werd samengesteld en helaas al lang uitverkocht is.

Het is wel aanwezig in de collectie van De Plate voor wie het wil raadplegen.

Het wordt een oktoberavond vol nostalgie met verhalen en lichtbeelden kijken van de tijd van toen.
En zoals altijd bij onze Kring is de toegang gratis en iedereen is welkom.

251703

Uit de dagboeken van Queen Victoria: het koninklijk bezoek aan Oostende in september 1843

door **Jean-Lou VAN WASSENHOVE**

Op 24 mei 2012, de geboortedag van Queen Victoria, is een website opgestart waarop de volledige reeks dagboeken van de langst regerende Britse monarch (1837-1901) geraadpleegd kan worden. Deze dagboeken werden voorheen nooit in hun geheel gepubliceerd en konden enkel ter plaatse ingekeken worden na afspraak bij de "Royal Archives".

De site (queenvictoriasjournals.org) geeft een fotografische weergave van de dagboeken. Er wordt aan een transcriptie gewerkt die het zoeken in de teksten zelf mogelijk zal maken. Tijdens de eerste maanden kon de site vrij geraadpleegd worden, maar nu hebben enkel onderzoekers nog toegang.

In haar dagboeken beschrijft Queen Victoria haar verblijf in Oostende van 12 september 1843 tot 18 september 1843. Vanuit Oostende bezoekt zij ook Brugge en Gent. Haar persoonlijke getuigenis is een interessante aanvulling op de historische krantenverslagen.

The Illustrated London News brengt op 16 en 23 september 1843 (1) een uitgebreid verslag van het bezoek aan België met daarbij enkele interessante illustraties: "The Royal Pavilion", "The Royal Yacht Coming into Harbour", "Napoleon's House", alsook twee illustraties van de koninklijke gezelschappen wandelend op de dijk en op het strand. Met het Napoleons House wordt de koninklijke residentie in de Langestraat bedoeld. Overigens een opmerkelijke illustratie want het huis wordt met een verdieping meer afgebeeld dan het in werkelijkheid het geval is. De voorpagina opent met de illustratie van de ontscheping van Queen Victoria, "Her Majesty Landing at Ostend" (beeldbank Oostende PT/E0007). De krant is vol lof over het verloop van het bezoek en de feestelijkheden.

Ook in de Nederlandse pers gaat het bezoek niet onopgemerkt voorbij. Zo meldt het Dagblad van 's Gravenhage: "De overtogt van de Engelsche kust naar Ostende is door H.M. in zes uren tijds gedaan. Men kan zich bezwaarlijk een denkbeeld maken van het aantal vreemdelingen, dat zich thans te Oostende bevindt, hetwelk nog steeds toeneemt. Met één spoortrein is een getal van niet minder dan 2000 personen uit Brussel en omliggende plaatsen aangekomen." (2)

Een ander geluid is te horen in het Franse weekblad L'Illustration: "Les journaux belges ont rendu un compte brillant de toutes les fêtes dont elle a été l'héroïne. Désintéressés dans la question d'amour-propre local, les journaux anglais en ont, de leur côté, publié des récits moins éclatants. Suivant eux, à Ostende, les préparatifs s'étaient bornés, sur l'invitation du crieur public, à balayer les rues, qui en avaient grand besoin, et à badigeonner quelques édifices; la devanture de l'Hôtel-de-Ville s'était revêtue d'une belle couche d'ocre. A Gand, à Bruges, à Bruxelles, à Anvers, l'aspect monumental de ces villes prêtait plus d'éclat à la réception." (3)

Oostende wordt hier dus voorgesteld als een stad met vuile straten en weinig markante gebouwen die een laagje verf krijgen ter gelegenheid van het koninklijk bezoek. De stad kan zich niet meten met de andere steden die bezocht zullen worden. De kritiek staat evenwel in contrast tot de getuigenis van Queen Victoria in haar dagboeken, die de inspanningen van de Oostendse bevolking waardeert.

De koninklijke reis naar Oostende start op 12 september 1843 in Brighton aan boord van de HMY Victoria and Albert. Daarvoor verbleef de Koninklijke familie van 7 september tot 12 september in Brighton na een bezoek aan de Franse koning Louis-Philippe begin september in de Château d'Eu.

Maar laten we Queen Victoria zelf aan het woord.

Dagboek: September 12 on board the Victoria and Albert.

"We breakfasted at 8.[...] Set off with Lady Canning, Miss Hamilton, Lord Liverpool, Lord Aberdeen, Lord Charles, Anson and Sir Edward Bowater, getting into our barge at the Pier [...]. We embarked in our Yacht, with the same party, as before, and were under weigh by 9. The day was fine, but the sea rough, and the wind blowing hard [...] Next we passed Sandgate, Folkestone and Dove" (A).

Dit eerste dagboekfragment levert interessante informatie over de samenstelling van de delegatie en de reisomstandigheden.

De kinderen van Victoria and Albert reizen niet mee naar Oostende. Zij zullen in die periode in Brighton verblijven. De delegatie bestaat uit een select gezelschap:

- Lord Liverpool: Lord Steward of the Household, hoogste dignitaris aan het hof
- Lord Aberdeen: Foreign Secretary, minister van buitenlandse zaken
- Lord Charles Wellesley: chief equerry and clerk marshal, opperstalmeester
- George Edward Anson: privé-secretaris van prins Albert
- Sir Edward Bowater: vleugeladjudant van prins Albert
- Lady Charlotte Canning: lady-in-waiting
- Miss Hamilton: maid of honour

Het schip vertrekt op dinsdag 12 september om 9 uur 's morgens in Brighton, volgt de kustlijn tot voorbij Dover en gaat voor anker voor de kust van Deal rond 15.00 uur. In de loop van de namiddag neemt de wind uit het noord-oosten nog toe. Queen Victoria verneemt van de kapitein dat de overtocht 's anderendaags waarschijnlijk niet met de "Victoria and Albert" zal gebeuren: *[...] we must embark in the "Ariel" to go to Ostend, the Victoria and Albert being too large to go in there, and the sea not calm enough [...].(B)*

De keuze voor de Ariël in deze weersomstandigheden ligt voor de hand. Dit stoomschip verzekerde immers sinds 1833 de verbinding tussen Dover en Oostende.

Dagboek: September 13 Ostend

"Albert went to see Lord Adolphus, who said it would not do for us to attempt to go on board the "Ariel", but that we should go in the Yacht, as the Pilot considered we could go in her to Ostend (which I think they might have found out before)" (C).

Woensdagmorgen beslist Lord Adolphus Fitzclarence, de kapitein van de Victoria and Albert, dat de overtocht niet met de Ariël zal gebeuren. De kapitein van de Ariël, Luke Smithett, gaat mee aan boord van de Victoria and Albert. Hij is al sinds 1825 kapitein op de Ariël en heeft dus de nodige ervaring op deze route. Queen Victoria wijst er fijntjes op dat het ganse gezelschap zeeziek wordt (*"poor Albert succumbed and most of the Party were ill"*) behalve zijzelf en lady Canning. Zij beschrijft de nadering van Oostende als volgt:

"The coast is excessively flat, and it was only when we got near, at about 1, that land became distinguishable. At 2 we went into the port, which was not a very nice business to steer the vessel into, and for which Smithett deserves great credit. The passage is very narrow, with 2 "jetés" running out on each side. We came quiet close to the Pier, where stood Uncle (in uniforme), dearest Louise [...]. (D)

De snelle overtocht en vroegtijdige aankomst waren ook een onderwerp in de pers:

"It appears that Queen Victoria was much amused at the manner in which she took the inhabitants of Ostend by surprise. Her Majesty's arrival having been much earlier than was expected, on her way to the palace in the Rue Longue, the Queen laughed heartily at the hurry and embarrassment of a party of workmen who were employed in erecting a triumphal arch near the port, and which was not above half finished when the royal visitor arrived" (4) (E)

Met die informatie in het achterhoofd is het interessant om een blik te werpen op het schilderij van Charles-Louis Verboeckhoven, "De aankomst van koningin Victoria op de rede van Oostende anno 1843" (stadsmuseum Oostende). In tegenstelling tot andere afbeeldingen van de aankomst van de HMY Victoria and Albert, zet het schip geen koers naar de haven, maar lijkt het stil te houden voor de rede van Oostende. Queen Victoria vermeldt daar niets van in haar dagboek, enkel dat er slechts een uur verstrijkt tussen het moment dat de kust zichtbaar wordt en het binnenvaren van de haven. Het is dus weinig waarschijnlijk dat het schip voor de rede blijven liggen is. Marineschilders portretteren vaak een schip voor de rede, niet enkel met het oog op de compositie van hun schilderij (totaalbeeld van schip en stad), maar ook omdat dit in feite ook vaak het geval was. Bij bezoeken van buitenlandse delegaties bleef een schip soms voor de rede liggen om de praktische reden dat de haveningang te nauw of de haven te klein was (men vaart dan de haven bijvoorbeeld binnen met een sloep), of om protocollaire redenen (de gastheer of gastvrouw komt de bezoeker tegemoet op zee of ontvangt hem feestelijk op zee). Deze twee elementen speelden bijvoorbeeld mee in de beslissing van koning Louis-Philippe om koningin Victoria in zijn koninklijke sloep tegemoet te varen wanneer zij op 2 september 1843 op de rede van Le Tréport aankomt: "La bonne grâce serait, quand elle approchera et lorsque son bâtiment sera en rade, c'est-à-dire en parfaite sûreté, que le Roi monte en bateau ouvert pour la recevoir. Il est clair qu'il faut un bateau dans tous les cas. Je ne connais pas votre Tréport, mais, s'il est fait comme d'autres ports, le bateau à vapeur n'arriverait pas jusqu'au bord. Il faut toujours se mettre en chaloupe pour aborder" (5)

Dat de HMY Victoria and Albert de haven van Oostende binnenvaart is dus niet zo vanzelfsprekend. Misschien was Paul-Jean Clays zich daar wel degelijk van bewust toen hij de 'Haven van Oostende met het Britse Koninklijke yacht' schilderde ? Het levert ons in elk geval een zeldzaam beeld op gelet op de veel vaker voorkomende afbeeldingen van het koninklijk schip voor de kust of voor de rede van andere havens. De HMY Victoria and Albert was 200 feet of 61 meter lang, 39 feet of 11,8 meter breed en met de paddle-boxes inbegrepen 59 feet of 18 meter breed. Daarmee was het schip veel groter dan de bovenvermelde Ariël en de eerste Belgische pakketboten die tot 1867 (pakketboot Louise-Marie) maar ongeveer vijftig meter lang en veel minder breed waren.

De beschrijving van de officiële ontvangst door koningin Victoria voegt weinig toe aan de berichtgeving in de pers, maar de passage over haar verblijfplaats loont dan wel weer de moeite. Let op het veelvuldige gebruik van het woord "small" wanneer zij haar verblijfplaats beschrijft. Het contrast van de Koninklijke residentie van Leopold met haar eigen buitenverblijven kan niet groter zijn. De delegaties moeten trouwens verspreid worden:

"It is in the street, - very nice and comfortable, though very small. We have a sitting room, opening into a small bedroom, next to which are my and Alberts dressingrooms. We have another small room in which we breakfast and lunch. Uncle and Louise are in another small house, and the Ladies and Gentlemen in others" (F).

De kinderen van koning Leopold komen haar groeten: Leopold (*"very much grown"*, ook al is hij pas acht jaar), Philip ("*blue eyes very much like his mother's*") en Charlotte ("*quite lovely, fine large brown eyes and beautiful features*"). Zij vindt de drie kinderen *"very shy"*. (G). De rondleiding in het huis eindigt boven:

"We went up to the top of the house, into a small sort of Belvedere, which overlooks the sea, and after staying there a few minutes, we went down and took our luncheon, dear Uncle and Louise staying with us" (H).

Het mooie uitzicht vanuit de belvedère wordt in een aquarel vastgelegd door lady-in-waiting Canning.

Het programma is druk. Er zal 's avonds een diner in het stadhuis worden aangeboden, maar eerst wordt de stad bezocht :

"At 5 we walked out with Uncle and Louise and the Ladies and the Gentlemen, going through the little town, on to the "Digue", which is a very nice walk, and delightfully situated, above the sea. There were great crowds out. The sands are quite beautiful and there is such an extent of them. Unfortunately we were followed by masses of people. The mixture of ½ French, ½ German of the Belgians is very singular and puzzled me, after having seen the French. The women are fat and healthy looking and almost all wear black cloth cloaks with hoods and no bonnets. This they say is a remains of former Spanish times" (I).

Hier vernemen we uit eerste hand dat het bezoek heel wat volk op de been gebracht heeft. Voor Queen Victoria is alles ook nieuw. Zij reist voor de eerste maal naar het buitenland en Oostende is de tweede stopplaats na een bezoek aan de Franse koning Louis-Philippe, van 2 tot 6 september 1843. Zij noteert niet enkel de lokale bijzonderheden, maar tekent ook vaak personages in de marge van haar dagboek. Bij bovenstaand fragment tekent zij bijvoorbeeld een Oostendse vrouw met zwarte cape met kap. Zij tekent ook priesters, nonnen, en soldaten met hun typische klederdracht die zij tijdens het bezoek aan Brugge en Gent ziet. Zij observeert en werkt zichzelf niet in de kijker. Het beeld dat de Oostendse bevolking te zien krijgt van Queen Victoria is niet het beeld dat men zou verwachten van de koningin van de grootste wereldmacht die het Britse rijk toen was. Lady Canning inspecteert bijvoorbeeld de garderobe van de koningin in het schip op weg naar Oostende en vindt die een koningin onwaardig (6). Het is begrijpelijk dat zij zich daar in haar functie als lady-in-waiting zorgen over maakt.

Er bestaat ook een neutraler getuigenis. Zo beschrijft Charlotte Brontë in een brief aan haar zuster Emily de ongewone niet-koninklijke stijl van Victoria tijdens haar bezoek aan Brussel op maandag 18 september 1843, na haar verblijf in Oostende: *"She was laughing and talking very gaily. She looked a little stout, vivacious lady, very plainly dressed, not much dignity or pretension about her. The Belgians liked her very well on the whole. They said she enlivened the sombre court of King Leopold, which is usually as gloomy as a conventicle..."(7) (J).*

Queen Victoria apprecieert 's avonds ook nog het menu van het diner in het Oostendse stadhuis en de grootmaarschalk van het Hof en de Muziekkapel van de Gidsen worden speciaal vermeld :

"Arschot is an excellent Grand Maréchal. The way of serving at Uncle's table, is a mixture of French and English, which is very nice. The Band of the Guides played beautifully during and after dinner" (K).

Dagboek: September 14

Na het ontbijt om negen uur, wordt wat bijgepraat met Leopold en Louise-Marie. Opnieuw wordt de aandacht van Queen Victoria gevestigd op wat zich op straat afspeelt:

"We were amused in looking out of the window at the people in the street. The women wear such curious caps and as well as the men and boys wooden "sabots" (L) .

Het bezoek in Oostende vormt een gelegenheid om de banden met familie en vrienden aan te halen:

"We lunched with dear Uncle and Louise. Afterwards Albert presented to me Florschütz [...] We drove out with Uncle and Louise, in a Char à Bancs [...] We stopped and got out at a very nice house, where Aunt Julia is going to be lodged"(M).

Christoph Florschütz was de privé-leraar van Albert en zijn broer Ernst. Prins Albert is na zijn huwelijk met Queen Victoria altijd in contact gebleven met zijn leraar.

Aunt Julia, of prinses Juliana van Saksen-Coburg-Saalfeld, was een van de oudere zusters van Leopold I en de tante van koningin Victoria. Na haar huwelijk met grootvorst Constantijn Pavlovitsj van Rusland was zij ook gekend onder de naam Anna Feodorovna. Leopold wijst Victoria terecht omdat zij zich in Oostende onvriendelijk gedraagt tegenover tante Julia (8). Hij neemt hier dus zijn verantwoordelijkheid als gastheer van deze informele familiereünie waar de echte politieke machtsverhoudingen niet spelen.

Het dagboek vermeldt vervolgens een ontmoeting met prinses Feodora von Leiningen (de halfzuster van koningin Victoria) en haar man Ernest von Hohenlohe-Langenburg die 's namiddags in Oostende aangekomen zijn. De rest van de namiddag wordt een rit in de stad gemaakt:

"The fortifications are very fine and strong. The county is very flat; the people healthy looking, the greater part speaking Flemish and what French one hears is very bad. The people use and ride donkeys a good deal. The Flanders horses are very fine and the waggons extremely picturesque. All signs, names and trades, are written up in Flemish" (N).

De rondrit verloopt in een "char à bancs", een rijtuig met vier wielen en dwars geplaatste banken. Het rijtuig werd reeds in de eerste helft van de 19de eeuw in Frankrijk gebruikt maar nog niet in het Verenigd Koninkrijk. De hogere klassen gebruikten het rijtuig om hun gasten rond te leiden. Koningin Victoria maakte haar eerste rit met de "char à bancs" tijdens haar bezoek aan koning Louis-Philippe van Frankrijk in de week voorafgaand aan het bezoek in Oostende. Ook de "barouche-and-four" van koning Leopold, een koets met vierspan, wordt tijdens het bezoek verschillende malen gebruikt.

Het diner vindt zoals de vorige avond in het stadhuis plaats, maar wordt nu door een theatervoorstelling gevolgd:

"After dinner we all went to the Play and saw a rather amusing Vaudeville called "l'Héritière" and part of an act of "Guillaume Tell" (O).

L'Héritière was een succesvolle vaudeville die voor de eerste maal in 1823 in Parijs opgevoerd werd. Een theateravond in de 19de eeuw was vaak een combinatie van muziek en toneel. Deze vrolijke éénakters in het Frans waren bedoeld als opwarmer voor het publiek. Van de romantische opera "Guillaume Tell" van Rossini worden ook vandaag nog vaak gedeeltelijke opvoeringen gebracht wegens de lengte van het stuk.

Deze voorstelling in de schouwburg van de Weststraat is eerder besproken in De Plate (9).

De plaatsen voor deze theateravond zijn zeer gegeerd, zoals blijkt uit een artikel in de Utrechtse provinciale en stads-courant van 18 september 1843: "Alhoewel de prijzen verdriedubbeld waren, kon men reeds vroeg in den morgen geene plaatsen bekomen." (10)

Dagboek: September 15

"After breakfast, we again went over to dear Uncle and Louise, and were joint there by Feodore and Ernest, who are leaving this evening for England. On our return, after writing, Louise paid me a longish visit, and we talked of so many things. At 12 we set off for the railway, with our whole Party, in Uncle's fine Barouche and four. At the station we got into a most beautifully fitted up saloon, with a dressingroom opening out of it. At about 2, we reached Bruges, where there was a great crowd of people at the station" (P).

Queen Victoria geeft een gedetailleerde beschrijving van de rondleiding in Brugge en het bezoek aan de bezienswaardigheden. Net zoals in Oostende valt haar de gebrekkige kennis van het Frans op (of ligt het aan het accent?), ditmaal in de persoon van de pastoor van de Onze-Lieve-Vrouwekerk van Brugge:

"The unfortunate Curé made an absurd long speech in bad French, on our arrival; the French they speak is something too dreadful" (Q).

Het verloop van de avond in Oostende is ondertussen routine geworden:

"We reached Ostend by rail at 6 and dined again at half past 7 in the Hôtel de Ville" (R).

Dagboek: September 16

"Dear Uncle, Louise, and the children, came and sat with us, whilst we were having our breakfast. At 9, we started for Ghent, going by rail just like yesterday" (S).

Uit haar uitgebreide beschrijving van de stad Gent blijkt opnieuw, zoals in Oostende en Brugge, haar historische interesse. Zij is zich ongetwijfeld ook bewust van het unieke historische moment van haar reis. In Gent merkt zij op: *"an arch had been erected with the inscriptions "Victoria Reine d'Angleterre 1843, and Philippina de Hainault, Reine d'Angleterre, 1343". It seems that Philippa was the last English Queen to come here" (T).* Vergeten wij ook niet dat zij de eerste Britse monarch is die voet aan land zet in Frankrijk sinds de ontmoeting van Hendrik VIII met Frans I.

Over het bezoek van Victoria aan Gent zegt het Gents Gastenboek: "komt op uitnodiging van koning Leopold I op 16 september in gezelschap van haar gemaal prins Albert van Saksen Coburg Gotha; bezoekt de kerk van het Elisabeth-begijnhof; de ontvangst is koel, van stadswege wordt geen toespraak gehouden" (11) . Queen Victoria vermeldt inderdaad geen toespraak in haar dagboek, maar heeft verder enkel lof voor de ontvangst. De Nederlandse pers wees op de grote aantallen nieuwsgierigen in Oostende, maar in Gent lijkt de situatie anders te zijn. De reeds vermelde Utrechtse provinciale en stads-courant van 18 september 1843 schrijft: "De straatjongens hieven een gejuich aan, doch anders heerschte er eene diepe stilte in de stad."

Het contrast tussen Oostende en Gent kan misschien verklaard worden door het feit dat Oostende de uitvalsbasis is voor het koninklijk bezoek aan de Vlaamse steden en dus ook het hart van het gebeuren vormt. Er zijn hooggeplaatsten van het hof en (ex)-regeringsleden aanwezig. Op het diner van 16 september telt koningin Victoria, die zoals gewoonlijk een plaats krijgt tussen Leopold en Louise-Marie, 32 genodigden, waaronder baron de Stassart, grootmaarschalk d'Arschot, ex-minister en opperstalmeester d'Hane-Steenhuyse en ex-minister en gouverneur van West-Vlaanderen de Muelenaere. Zij merkt ook de burgemeester van Brugge, de Pelichy, op het diner op.

Queen Victoria vermeldt bij geen enkele gelegenheid de burgemeester van Oostende, ook niet bij de feestelijke aankomst op de eerste dag, terwijl zij wel de aanwezigheid noteert van de burgemeesters

van Brugge en Gent tijdens het bezoek aan hun respectieve steden. Misschien is de burgemeester van Oostende in de schaduw gebleven van de talrijke hooggeplaatsten in de Oostendse delegatie en verliest zij hem uit gedachten in haar dagboek ? In de pers lezen wij immers dat de burgemeester Serruys wel deel uitmaakte van de delegatie:

"Among the distinguished persons who were in attendance on their Majesties of Belgium to receive our beloved Sovereign were General Goblet, Minister for Foreign Affairs; Count d'Aerschoot, Grand Marshall of the Palace ; M. Conway, Intendent of the Civil List; the Burgomaster, M. Serruys; the Consuls of Great Britain, of the United States, the Sheriffs (Echevins), the Town Council (or Aldermen), several general and other officers of distinction, and a considerable number of elegantly dressed ladies. (12)(U).

De burgemeester werkt zich zelfs ongewild in de kijker:

"Thursday, 2 a.m.- Queen Victoria was very much amused when it was intimated to her that the celerity of her movements had somewhat embarrassed the honest burgomaster of Ostend (13) (V).

Nog elders lezen wij dat zij zelfs aan de burgemeester voorgesteld werd: "*Her Majesty requested the burgomaster, who was presented to her by the King,to express to the inhabitants of Ostend her gratitude for the brilliant and affectionate reception she had experienced" (14) (X).*

Dagboek: September 17

"After our breakfast walked over and visited dear Uncle and my beloved Louise, whom I love almost more than anyone else, and with whom I am on such intimate terms. Remained with them a little while, and then returned to write. At 1 a Clergyman held a Service for us downstairs..."(X)

De nauwe band die Victoria heeft met Leopold en Louise-Marie is een van de redenen waarom zij in 1850 naar Oostende zal terugkeren. De Clergyman waarvan sprake is Rev. Mr Jessop, Brits kapelaan in Oostende (15).

Om vijf uur maken de twee koninklijke paren een strandwandeling *"picking up shells of which there is an abundance, and such pretty ones. The sea was like a lake and there was a glorious sunset. We only returned at 7, when it was nearly dark, and the stars just appearing. I feel so at home now and so pleased, only regretting to have to go away so soon. At 8 ,we dined, only ourselves, the Seymours, some Officers and Florschütz. The good people of Ostend have illuminated the town every night" (Y).*

Het diner wordt in kleinere kring gehouden, waar ook de Seymours vaak te gast zijn. Sir G. Hamilton Seymour, Brits diplomaat in Brussel, behoort tot de vertrouwelingen van Victoria and Albert. De feestelijke verlichting van een stad was een traditie bij hoog bezoek.

Dagboek: September 18, The Palace Brussels and Laeken

"Breakfasted at ½ p. 8, and at 9 we all set off for the railway station. I left Ostend with regret, having spent a happy time there. We passed Bruges, Ghent, where the Authorities appeared, Termonde where the Bourguemestre made a speech and Malines the tower and the gates of which, we saw at a distance" (Z).

Hier eindigt het koninklijk verblijf in Oostende. Het Koninklijk paar wordt ontvangen in Brussel en bezoekt Antwerpen op 19 september. Op 20 september keert Victoria vanuit Antwerpen naar Engeland terug aan boord van de HMY Victoria and Albert.

Tweede verblijf in Oostende in 1850

Van 22 tot 24 augustus 1850 verblijft Victoria een tweede maal in Oostende. Ook dit bezoek beschrijft zij met veel enthousiasme in haar dagboeken (*"am delighted to be again at Ostend"*). Ditmaal wordt de burgemeester wel (naamloos) vermeld in het ontvangstcomité. Queen Victoria en Prince Albert, vergezeld van hun vier oudste kinderen, ontmoeten Leopold, maar Louise-Marie heeft de kracht niet meer om de verplaatsing van Brussel naar Oostende te maken. Sir James Clark, de lijfarts van Victoria, wordt door de koningin naar Laken gestuurd. Hij ziet de toestand somber in.

De bijdrage van het bezoek van Queen Victoria tot de iconografie van Oostende

Uit de dagboeken van Queen Victoria blijkt een grote nieuwsgierigheid naar de tradities van het bezochte land. Zij houdt niet enkel dagboeken bij, maar wil haar reizen ook visueel vastleggen. De iconografie van Oostende is door het koninklijk bezoek op drie manieren verrijkt:

a) een tekening van Queen Victoria in de marge van haar dagboeken

13 september 1843: een Oostendse vrouw met volgens Queen Victoria een typische klederdracht (*"black cloth cloaks with hoods and no bonnets")*

b) Queen Victoria's Sketchbook

Queen Victoria houdt naast haar dagboek een sketchbook bij waarin zij taferelen uit het dagelijkse leven afbeeldt. Zo tekent zij op 22 augustus 1850 "Children and woman at Ostend – from the window of Uncle Leopold's house".

c) Queen Victoria's Souvenir Album, volume I (www.royalcollection.org.uk)

Queen Victoria's Souvenir Album is een verzamelalbum met aquarellen en tekeningen, vooral van reizen. Volume I bestrijkt de periode 1839-1843. Een deel van dit volume bestaat uit een reeks aquarellen die de Franse koning Louis-Philippe aan Queen Victoria geschonken heeft als herinnering aan haar bezoek aan Frankrijk begin september 1843. De kunstenaars Isabey en Lami leverden enkele bijdragen.

Na Frankrijk wordt België bezocht. Het album bevat twee aquarellen met zichten op Oostende.

Het uitzicht vanuit de belvedère in de koninklijk residentie wordt vastgelegd door Charlotte, Viscountess Canning (1817-61), lady-in-waiting van Queen Victoria. (Queen Victoria's Souvenir Album, volume I, folio 55). Zij vergezelde de koningin op verschillende reizen tijdens dewelke zij veel getekend en geschilderd heeft.

Een andere aquarel is van de hand van Alexandre Francia (1820-84) (Royal Yacht 'Victoria and Albert I' approaching Ostend, Queen Victoria's Souvenir Album, volume I, folio 54). De afbeelding is ook terug te vinden op de beeldbank van Oostende als lithografie. (PT/G0016). Net als bij Verboeckhoven ziet men een gedetailleerd Oostende op de achtergrond, maar het schip zet koers naar de haven.

De aquarel kan op verschillende manieren in het album terechtgekomen zijn. De kunstenaar kan ze op eigen initiatief of op vraag van Victoria bezorgd hebben. Uit de commentaar bij de tekeningen en aquarellen in de Royal Collection blijkt dat Queen Victoria soms zelf bij kunstenaars om een werk of een kopie ervan vroeg (zo kreeg marineschilder J.W. Carmichael 20 gns voor een pentekening van het schip Royal George). Het gebeurde ook dat de gastheer, zoals de Franse koning Louis-

Philippe, of de gastvrouw achteraf enkele werken als herinnering liet bezorgen. The Royal Collection acht het bijvoorbeeld mogelijk dat koningin Louise-Marie aquarellen van het bezoek aan België en in het bijzonder aan Brussel achteraf aan Victoria toegestuurd zou hebben.

VERWIJZINGEN

(1) The Illustrated London News, juli-december 1843, pp. 193 tot 197, Volume 3 van The Ilustrated London News (Google Books)
(2) Dagblad van 's Gravenhage, 18 september 1843 (kranten.kb.nl)
(3) L'Illustration, nr. 0031, 30 september 1843 (www.gutenberg.org/ebooks/38725)
(4) Weekly Chronicle, zaterdag 23 september 1843 (newspaperarchive.com/weekly-hronicle/1843-09-23). Over deze triomfboog die te zien is op de illustratie in The Illustrated London News en in de beeldbank (PT/E0007), zegt koningin Victoria niets. In haar dagboek oogt de ontvangst heel wat minder spectaculair: *"A little "Pavillon" had been arranged, in which we stopped for a few moments".*
(5) Revue des Deux Mondes, maart 1902, Ernest Daudet, p. 374 (www.revuedesdeuxmondes.fr).
(6) CHRISTOPHER HIBBERT, Queen Victoria, A personal history, Da Capo Press, 2001, p. 168. (Google Books)
(7) www.thebrusselsbrontegroup.org
(8) GITA DENECKERE, Leopold I, De eerste koning van Europa, 2011, Antwerpen: De Bezige Bij, 2011), p. 325.
(9) JEAN-MARIE BEKAERT, Het Marie-Joséplein, De Plate nr. 7, september 1993, p.. 217.
(10) kranten.kb.nl
(11) www.gent.be/docs/Departement%20Cultuur/Stadsarchief%20-%20De%20Zwarte%20Doos/Gents%20gastenboek.pdf
(12) The Sidney Morning Herald, vrijdag 26 januari 1844 (http://trove.nla.gov.au/)
(13) Ibid.
(14) Weekly Chronicle, zaterdag 23 september 1843 (newspaperarchive.com/weekly-chronicle/1843-09-23)
(15) The Gentleman's Magazine, Volume XX, 1843, p. 425 (Google Books)

VERTALING VAN DE ENGELSE TEKSTEN

(A) We hebben om acht uur ontbeten [...]. We zijn vertrokken met Lady Canning, Miss Hamilton, Lord Liverpool, Lord Aberdeen, Lord Charles, Anson en Sir Edward Bowater en zijn in onze sloep gestapt aan de Pier ¨[…]. We zijn aan boord gegaan van ons Jacht, met hetzelfde gezelschap van tevoren en tegen 9.00 uur waren we op weg. Het was een mooie dag, maar de zee was ruig en de wind blies hard [...] Vervolgens zijn we langs Sandgate, Folkestone en Dover gevaren.

(B) [...] we moeten aan boord gaan van de "Ariel" om naar Oostende te gaan, omdat de Victoria and Albert te breed is om binnen te varen, en de zee niet kalm genoeg is [...].

(C) Albert is naar Lord Adolphus gestapt, die gezegd heeft dat het geen zin heeft te proberen aan boord te gaan van de "Ariel", maar dat we beter met het Jacht zouden gaan, omdat de piloot meende dat we Oostende zo konden binnenvaren (daar hadden ze wel eerder kunnen aan denken).

(D) De kust is zeer vlak en het is pas als we naderbij kwamen, rond één uur, dat er land zichtbaar werd. Tegen twee uur zijn we de haven binnengevaren wat geen sinecure was en waarvoor

Smithett alle lof verdient. De toegang is zeer smal, met 2 "jetés" aan elke kant. We zijn nogal dicht langs de Pier gevaren, waar Nonkel (in uniform), liefste Louise [...] stonden.

(E) Queen Victoria heeft veel plezier beleefd aan de manier waarop zij de bewoners van Oostende verrast heeft. Hare Majesteit was immers veel vroeger dan verwacht aangekomen en op weg naar het paleis in de Langestraat heeft zij hartelijk gelachen om de drukte en de verwarring van een groepje arbeiders die een triomfboog aan de haven aan het oprichten waren die amper half afgewerkt was toen de Koninklijke bezoeker aankwam.

(F) Het is aan de straat – zeer mooi en comfortabel, maar zeer klein. We hebben een zitplaats die uitgeeft op een kleine slaapkamer met daarnaast mijn en Alberts kleedkamers. We hebben nog een andere kleine kamer waar wij ontbijten en lunchen. Nonkel en Louise verblijven in een ander klein huis en de Ladies en Gentlemen in nog andere.

(G) De kinderen van koning Leopold komen haar groeten: Leopold ("een opgeschoten jongen", ook al is hij pas acht jaar), Philip ("blauwe ogen net als die van zijn moeder") en Charlotte ("een lieftallig meisje, mooie grote bruine ogen en fijne trekken"). Zij vindt de drie kinderen "zeer verlegen".

(H) We zijn tot helemaal boven het huis gegaan, in een soort klein Belvedère, met zeezicht, en na enkele minuten zijn we terug naar beneden gegaan en hebben we geluncht, terwijl Nonkel en Louise ons gezelschap hielden.

(I) Om vijf uur zijn we naar buiten gegaan met Nonkel en Louise en de Ladies en Gentlemen, door de kleine stad naar de dijk, een mooie wandelplaats en prachtig gelegen boven zee. Er was veel volk op de been. De stranden zijn mooi en er zijn er zoveel. Helaas werden we gevolgd door tal van mensen. De mix van half Frans, half Duits van de Belgen is zeer bijzonder en intrigeerde mij, nadat ik de Fransen gezien had. De vrouwen zijn dik en zien er gezond uit en dragen bijna allemaal zwarte capes met kappen en geen bonnets. Men zegt dat dit nog uit vroegere Spaanse tijden stamt.

(J) Ze lachte en praatte voluit. Ze leek een kleine vastberaden en levendige lady, zeer gewoon gekleed, zonder statig voorkomen en met weinig uiterlijk vertoon. De Belgen hielden alles bij elkaar erg van haar. Ze zeiden dat ze leven bracht aan het sombere hof van koning Leopold, dat doorgaans even mistroostig was als een conventikel...

(K) Arschot is een uitstekende Grootmaarschalk. De bediening aan Nonkels tafel, is een Frans-Engelse mix, wat zeer aangenaam is. De muziekkapel van de Gidsen heeft prachtig gespeeld tijdens en na het diner.

(L) We keken geamuseerd door het venster naar de mensen op straat. De vrouwen dragen eigenaardige capes en net als de mannen en de jongens houten klompen.

(M) We hebben geluncht met Nonkel en Louise. Daarna heeft Albert mij aan Florschütz voorgesteld [...] We zijn met Nonkel en Louise, in een Char à Bancs gaan rijden [...] We zijn gestopt en uitgestapt aan een zeer mooi huis, waar tante Julia zal verblijven.

(N) De vestingen zijn buitengewoon en stevig. Het gebied is zeer vlak; de bevolking ziet er gezond uit en de meerderheid spreekt Vlaams, en het Frans dat men hoort is zeer slecht. De mensen gebruiken en berijden vaak ezels. De Vlaamse paarden zijn zeer mooi en de karren bijzonder pittoresk. Alle borden en namen zijn in het Vlaams.

(O) Na het diner zijn we allemaal naar het theater gegaan en we hebben een best vermakelijke vaudeville "l'Héritière" gezien en ook een deel van een akte van "Guillaume Tell".

(P) Na het ontbijt zijn we opnieuw naar Nonkel en Louise gegaan, waar ook Feodore en Ernest zich bij ons gevoegd hebben: Zij vertrekken vanavond naar Engeland. Bij onze terugkeer, na wat schrijven, heeft Louise mij een vrij lang bezoek gebracht en hebben wij over zoveel zaken gepraat. Om twaalf uur zijn we vertrokken naar de trein, met gans ons gezelschap, in Nonkels mooie barouche and four. In het station wachtte ons een zeer mooi ingericht salon, met een dressingroom. Tegen twee uur zijn we in Brugge aangekomen, waar veel volk aan het station stond.

(Q) De arme pastoor heeft bij onze aankomst een absurd lange speech in schabouwelijk Frans gehouden,; het Frans dat zij hier spreken, is vreselijk.

(R) We zijn om zes uur met de trein in Oostende aangekomen en hebben opnieuw om zeven uur dertig in het stadhuis gegeten.

(S) Nonkel, Louise, en de kinderen zijn bij ons komen zitten tijdens ons ontbijt. Om negen uur zijn we naar Gent vertrokken, met de trein zoals gisteren.

(T) Er was een boog opgericht met de vermelding "Victoria Reine d'Angleterre 1843, and Philippina de Hainault, Reine d'Angleterre, 1343". Philippa was klaarblijkelijk de laatste Engelse koningin die hier geweest is.

(U) Onder de hooggeplaatste personen die samen met de Majesteiten van België onze geliefde koningin opwachtten, waren Generaal Goblet, Minister van Buitenlandse Zaken; Graaf van Aerschoot, Grootmaarschalk van het Paleis ; de heer Conway, Intendant van de Civiele Lijst; de Burgemeester, de heer Serruys; de consuls van Groot-Brittannië, de Verenigde Staten, de schepenen, de gemeenteraad, verscheidene vooraanstaande hoge en andere officieren, en een aanzienlijk aantal elegant geklede dames.

(V) Donderdag, 2 a.m.- Queen Victoria vond het zeer grappig toen haar te kennen gegeven werd dat de brave burgemeester van Oostende wat moeite had met de snelle verplaatsingen van Hare Majesteit.

(W) Hare Majesteit vroeg de burgemeester, die aan haar voorgesteld werd door de Koning, om haar dankbaarheid uit te drukken bij de inwoners van Oostende voor de schitterende en hartelijke ontvangst.

(X) Na ons ontbijt hebben wij een bezoek gebracht aan Nonkel en mijn liefste Louise, die ik bijna liever zie dan wie ook en waarmee ik zo goed bevriend ben. Ik ben even bij hen gebleven en ben dan terug gaan schrijven. Om één uur heeft een geestelijke voor ons beneden een dienst gehouden..."

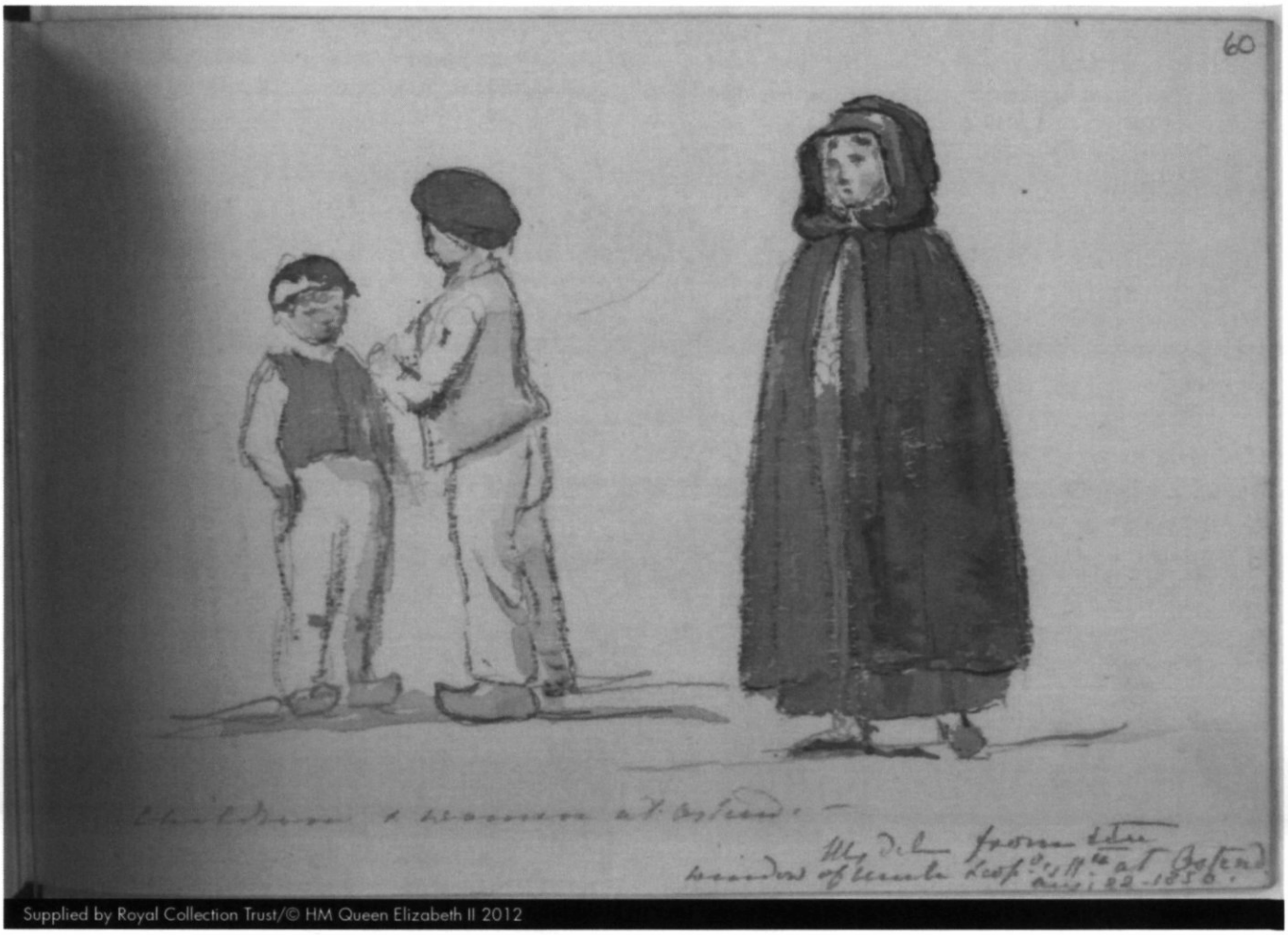
(Y) ...schelpen rapen waar er zoveel van zijn en zoveel mooie. De zee leek op een meer en er was een prachtige zonsondergang. We zijn pas om zeven uur teruggekeerd, toen het bijna donker was en de sterren net zichtbaar werden. Ik voel mij hier nu zo thuis en ben zo blij en betreur alleen maar dat ik zo snel moet vertrekken. Om acht uur hebben we gegeten, enkel wij, de Seymours, enkele officieren en Florschütz. De aardige mensen van Oostende hebben de stad elke avond verlicht.

(Z)) We hebben om acht uur dertig ontbeten en om negen uur zijn wij allemaal naar het treinstation vertrokken. Ik heb Oostende met spijt verlaten, want ik heb er een gelukkige tijd gekend. We zijn langs Brugge gereden, Gent waar de autoriteiten aanwezig waren, Dendermonde waar de burgemeester een speech gehouden heeft en Mechelen waarvan wij de toren en de poorten in de verte gezien hebben.

Supplied by Royal Archives
© HM Queen Elizabeth II 2012

Een tekening van Queen Victoria uit haar dagboek. Een Oostendse vrouw met, volgens haar, een typische klederdracht (13 sep 1843)

Een tekening uit haar schetsboek. Kinderen en een vrouw in Oostende. Gezien van uit het venster van nonkel Leopolds woning.

251708

DE OOSTENDSE ZEEVISSERIJ EEN EEUW GELEDEN
1913- 2013

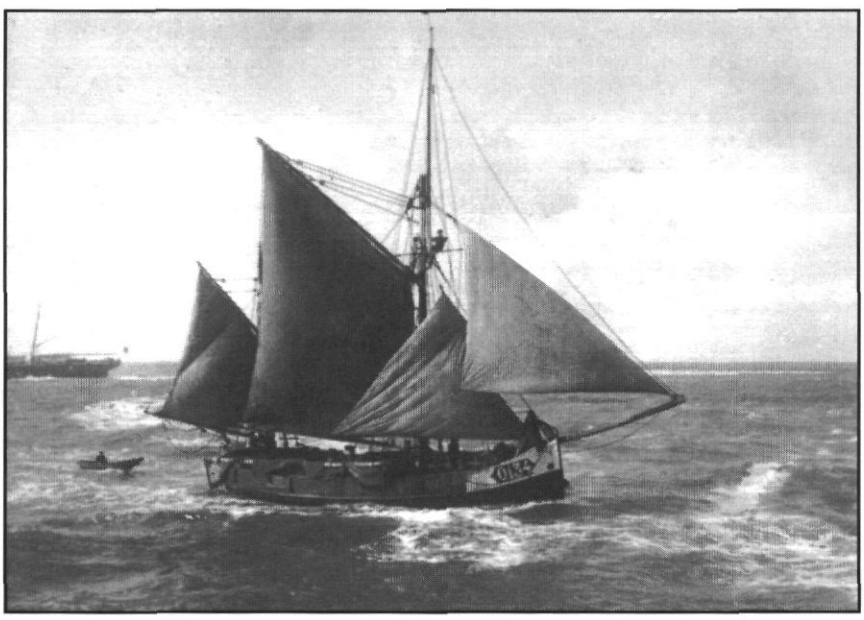
door **Rudy DE CLERCK**

Honderd jaar terug speelde Oostende als vissershaven een absolute hoofdrol op de Belgische kust, maar evenzeer in de Noordzee was die rol zeker niet onbelangrijk. Heden is dat jammer genoeg vervlogen tijd : 291 vaartuigen in 1913, nu nog amper 24 ; 1000 vissers in 1913, nu nog amper 186...

In 1913 was er een intense visserijactiviteit en bovenop ontwikkelden er zich heel wat plannen naar de toekomst toe, maar de komst van WO I heeft al die innoverende plannen, vooral op gebied van de vlootstructuur en de havenstructuur, abrupt doen stoppen. Vandaar dit artikel om die periode juist ervoor even te belichten en te vergelijken met het vervolg ervan.

De vloot

Tot op het einde van de 19e eeuw werd de visserij uitsluitend met zeilboten uitgeoefend maar vanaf 1890 begon de intrede van stoomtreilers. Dit had voor gevolg dat de vlootstructuur een ware omwenteling onderging: het aantal zeilvaartuigen voor de 'diepzee' visserij daalde in Oostende vanaf dan gestadig : van 139 in 1900 naar 63 in 1913. De visserij met zeilboten betekende hoe dan ook hard labeur voor de bemanning : zeilen, vissen en verwerken van de vangst met aan boord amper 5 bemanningsleden.

Houten zeilvissersvaartuig O.134 "Naar mijn genoegen". met daarachter een jolletje.
Bron : NAVIGO – Fotograaf: E. Dewulf-Pottier

Anderzijds bleef het aantal motorvaartuigen jaar na jaar stijgen en bereikte eind 1913 reeds 29 eenheden. Bij de 63 zeilboten waren er echter wel reeds zes zogenaamd "gemengde", dus zowel met motor als met zeilen. Een daarvan was de O18, "Charles Yvonne" met eigenaar Eugène Rau, de bekende Oostendse haringroker uit de Ooststraat. Er waren meer dan 10 vissers aan boord van het vaartuig uitgerust met een Diesel Deutz met vier cilinders en een lengte van 27 meter. Men beschikte aldus over 155 PK en een mogelijke ladingcapaciteit voor 700 ton haring. De vaarsnelheid liep op tot 8 knopen, maar met de zeilen aangespannen kwam er uiteraard nog heel wat snelheid bij.

Die stoomvaartuigen betekenden een gevoelige stijging van de vangstmogelijkheden en dit was dus een kleine revolutie in de sector. Toch bleek de hierbij betrokken investering voor sommige reders een serieuze hinderpaal. Bovendien was de rol van de motorist van zeer groot belang (toen een nieuw beroep in de zeevisserij).

Het aantal kleine sloepen van minder dan 25 ton kende na de eeuwwisseling ook een stijging met een totaal van 70 eenheden in 1913.

Tenslotte waren er nog 158 'canots' ofte roeiboten actief in de kustwateren.
In totaal toen 291 Oostendse vissersvaartuigen.

Het vissersleven van toen. Het leven aan boord.

In 1913 en ervoor werd het vissersleven aan boord beschreven als ruw, triestig en bewogen.
Het was soms een ongelijke strijd tegen de verraderlijke oceaan met zijn brutale stormen, stromingen, mist, vriestoestanden en bovenop de strijd tegen ongevallen en ziekten. Kortom een gedurige strijd die thans gelukkig minder het geval is dank zij de beschikbare techniek aan boord. De inbreng van motorvaartuigen hebben een zeer grondige verbetering van de werkomstandigheden gebracht. Met een bemanning van gemiddeld 11 vissers, waaronder de kapitein, de 'tweede' , de machinist, twee stuurmannen , vier matrozen en twee scheepsjongens was het werk over een etmaal meer egaal verdeeld. De verloning na een reis gebeurde op basis van een verdeelsleutel in functie van hun graad van belangrijkheid en ervaring aan boord.

De aanvoer en de prijzen

Ondanks het feit dat de Oostendse vaartuigen voor bijna 70 % van de aanvoer zorgden in de Oostendse vismijn, was er toch een groot aandeel vanuit een zeer gevarieerde oorsprong. De aanvoer van vaartuigen uit De Panne, Koksijde, Oostduinkerke, Nieuwpoort, Heist, Zeebrugge en Blankenberge waren samen goed voor ongeveer 5%. Verder was er de verkoop door vaartuigen uit Engeland, Frankrijk, Nederland, Duitsland, Zweden en Noorwegen, in totaal een aandeel van 20 %. Hierbij was zeker het aandeel van Noorse vaartuigen zeer belangrijk (8.5 %) wat toch eigenaardig was gezien de toch grote af te leggen afstand vanuit hun thuishaven.

De top drie vissoorten qua aanvoergewicht waren achtereenvolgens kabeljauw, schelvis en schol. Ook toen was tong reeds prijzig met 2.88 Frank per kilo. Op basis van een vergelijkbare index van toen zou dat een goeie 16 euro hebben gehaald. Kabeljauw schommelde tussen 2 en 3 frank het stuk maar in die tijd zullen het wel serieuze kleppers van enkele kilo's geweest zijn.

Het visserijonderwijs

Vroeger ging de kennis van het vissersberoep bijna uitsluitend van vader op zoon, zonder enige schoolopleiding. Dat veranderde eind de negentiende eeuw. Toen waren aan de kust niet minder dan acht visserijscholen actief, bijna allemaal vrije scholen. In Oostende waren er twee: de gemeentelijke en de vrije.
In 1886 werd in Oostende een gemeentelijke visserijschool opgericht. Men was ervan overtuigd dat toekomstige vissers een basiskennis moesten hebben voor talen, rekenkunde en navigatie. Vier leraren (onder wie ook de directeur) stonden in voor dat onderwijs dat in 1913 gevolgd werd door een 41 leerlingen, allen onder de 14 jaar. Het betrof een studie van twee jaar, waarbij in het eerste jaar vooral de talenkennis (Vlaams, Frans en Engels), terwijl het tweede jaar meer de praktijk primeerde, zoals de navigatie, het vissen en het maken van netten.
Twee jaar later , in 1888, werd de vrije visserijschool gesticht. Paster Pype was uiteraard de grote animator van deze school. Het ging daar over drie schooljaren, waarbij het talenpakket zich

beperkte tot het Vlaams en meer praktijkgebonden vakken primeerden zoals het breien van netten en het herstel ervan, maar ook het onderhoud van machines. Een duidelijk andere wending dan de gemeentelijke school en zeker een meer aan de nieuwe ontwikkelingen gebonden onderwijs. Vijf leraren (ook de directeur) waren er in 1913 actief voor 111 leerlingen, een duidelijk hoger leerlingenaantal dan de gemeenteschool. Bovendien werd er groot belang gehecht aan wetenschappelijke (biologische) kennis van de fauna en flora en de industrialisatie in de vele takken van het bedrijf zoals de koeltechniek en de visverwerking.

En uiteraard was er de Ibis school, het Koninklijk werk ten behoeve van de visserswezen. Ook daar was een visserij opleiding aanwezig.

Ondanks al die initiatieven bleken toen amper 15 % van de nieuwe vissersjongens hun opleiding op school te hebben gehad. Het merendeel kreeg – zoals voorheen - de opleiding direct aan boord van vader of een familielid.

Radiotelegrafie

Een zeer belangrijke verbetering in de Oostendse vissersvloot was de intrede van een radiozender in 1913. Vooraf was dat wel al een tijdje operationeel op de pakketboten.
Het was op het stalen schoolschip-treiler 'Ibis V1' waar draadloze apparatuur werd geïnstalleerd. Het morseapparaat van 350 Watt had een zendbereik van 100 nautische mijl. Het was de start van een periode waarop de communicatie tussen wal en schip eindelijk tot stand kwam.

Weerkundig station

1913 was duidelijk een jaar met belangrijke innovaties : er werd beslist een weerkundig station op te richten in de duinen van Raversyde met een pyloon van 25 meter voorzien van twee windsnelheidmeters en een antenne voor radiotelegrafie. Ook aan de Demeysluis was er een informatiepost gepland. Begin 1914 werden de definitieve plannen van architect Damans naar het ministerie van Openbare werken gestuurd. De daaropvolgende oorlog zal wel het einde betekend hebben van dit initiatief .

Plannen voor herinrichting haven

De aanlandingen van vissersvaartuigen werd sterk belemmerd door de te grote trafiek in de toenmalige Oostendse haven. De af- en uitvaarten van de pakketboten en de vrachtboten hinderden veelvuldig de activiteiten van de vissersvloot in de haven en de vraag voor de bouw van een nieuwe vismijn aan de Oosteroever werd steeds heviger. De bestaande vismijn, de "cierk", bleek te klein geworden, vooral door de steeds groter wordende aanvoer door de motortreilers. In de morgen van 31 maart 1913 bij voorbeeld moest het lossen van vis zelfs tijdelijk gestaakt worden door het gebrek aan voldoende opvangcapaciteit in de vismijn. Zeven stoomtreilers hadden toen samen een te grote lading om alles tegelijk te kunnen lossen en verkopen.

De plannen voor een aparte haven voor visserij en marine en één als handelshaven werden door de lokale politici in de Kamer van volksvertegenwoordigers meermaals en hevig verdedigd. Ook John Bauwens was hierbij als reder en als secretaris van de visserijsector zeer nauw betrokken. De lokale politici ergerden zich ook aan de uitbouw en de subsidies voor de Zeebrugse vissershaven.
De WO I heeft de Oostendse plannen verijdeld en het was pas in 1934 – dus 20 jaar later- dat de nieuwe vismijn er is gekomen. De "cierk" ,gebouwd in 1879, werd uiteindelijk afgebroken in 1936.

Legerdienst

Een zeer belangrijke dag voor de visserij werd 30 april 1913, want toen werd in de Kamer van volksvertegenwoordigers een wetswijziging goedgekeurd om jonge vissers voortaan vrij te stellen van legerdienst. Dit was tot stand gekomen na veelvuldige interpellaties van lokale politici.
Anderzijds gaven een officier en twee onderofficieren opleiding aan de Ibis wezen als voorbereiding tot hun militaire dienst.

Internationaal congres over de visserij

Midden augustus 1913 werd op het Oostendse stadhuis het zesde internationaal visserij congres gehouden met eventjes 200 deelnemers uit 35 verschillende landen waaronder zelfs een Japanse 'fonctionnaire'. Dit te mogen inrichten bewijst dat Oostende als visserijhaven toen zeer belangrijk was. Toenmalig burgemeester Liebaert opende het congres in de grote zaal van het stadhuis in het bijzijn van een massa notabelen en politici, o.a. marine minister Seghers en provincie gouverneur Janssens de Bisthoven. De belangrijkheid van het congres werd benadrukt door het ondertekenen van een protocol door 21 landen in verband met het eerste hoofdstuk van het universele zeerecht. Thema's als de sociale zekerheid, de veiligheid, de opleiding van de vissers werden besproken alsmede de scheepsbouw, de radiotelegrafie en tenslotte ook de oceanografie en de wetenschap die daarbij betrokken was. Ook de erkenning van de zgn. territoriale wateren, inclusief de straffen betrokken bij het negeren ervan, kwamen aan bod.

Bovenop waren een aantal excursies voorzien, nl. naar Gent (wereldtentoonstelling) en naar Zeebrugge en Blankenberge met speciaal ingerichte trein- of tramreizen. Ook een bezoek aan de Ibis school en - vaartuig werd zeer gesmaakt. Het congres eindigde met een luxueus banket in de kursaal. Zeer merkwaardig is dat in alle berichtgevingen omtrent dat gebeuren de naam van Paster Pype ontbrak!

Bovendien ontving koning Albert I persoonlijk de afgevaardigden hier in zijn Koninklijk châlet. Hij benadrukte in zijn toespraak het belang van de Vlaamse zeevisserij als een middel tot vernieuwing van onze zeehandel en wees ook op de noodzaak voor België om dringend over een vloot voor de militaire zeemacht te kunnen beschikken.

Vistreinen

Het vervoer van vis naar het binnenland was toen het vlugst met de trein. Dit dagelijks vervoer kende in die tijd veel moeilijkheden. Vertragingen in de visverkoop, verkeerde opdrachten van bestemming waren legio. Bovendien waren de spoorwegen niet erg soepel bij dit specifiek transport. Zo weigerden ze bij voorbeeld in 1913 een aanvraag voor transporten naar het buitenland. Bovendien verhoogden ze toen ook de transportprijs met eventjes 50 % voor bepaalde trajecten. Begin maart 1988 vertrok de laatste vistrein richting binnenland, ook de 'witte trein' genoemd. Koelvrachtwagens namen vanaf dan die opdracht over.

xxx

Al deze mooie plannen, initiatieven en innovaties in 1913 werden jammer genoeg het jaar daarop bruusk tot stilstand gebracht door WO I. De activiteiten tijdens die oorlogsperiode werden reeds uitvoerig beschreven in talloze artikels van Roger Jansoone in "De Plate".

Bronnen :

- gescande Oostendse documenten- Bibliotheek Oostende
- Charles De Zuttere : Enquête sur la pêche maritime en Belgique 1909-1914.

251711

EEN VERGETEN KAPEL IN SINT SEBASTIAANSTRAAT 41.

door **Gerard DANIËLS**

Wie vandaag in de Sint-Sebastiaanstraat wandelt, is verwonderd daar de gevel van een kerk aan te treffen. Aanleunend hieraan bevindt zich een gebouw dat aan een klooster doet denken. Het betreft een gesloten bebouwing waardoor moeilijk een zicht te krijgen valt van wat achter de gevels huist.

In de Adolf Buylstraat werd het huis nr. 38 afgebroken en wordt momenteel een nieuwe winkelruimte opgetrokken. Op de achtergrond van het perceel ziet men verrassend ook een kerk opduiken die schijnbaar gerenoveerd wordt.

Beide kerken zijn natuurlijk dezelfde kerk maar vanuit een tegenovergesteld perspectief bekeken. Er moet ergens een uitzonderlijke waarde aan verbonden zijn aangezien ze opgenomen werd in de lijst van onroerend erfgoed onder nr. 56599.

HOSPITAALKAPEL (1707 – 1874)

Het verhaal begint in de 17° eeuw. Op 4 april 1684 schenkt Balthazar Van Nuys het nodige geld aan zijn nicht Marie-Christine Van Nuys om de "HOSTELRIJE DEN HERDT" met erve en aanhorigheden in de toenmalige Weststraat (nu Adolf Buylstraat) aan te kopen. Het perceel strekte zich uit tot de achterliggende Sint-Sebastiaanstraat (1). De aankoop was bedoeld om een gesticht voor behoeftige ouden van dagen (+60 j) op te richten onder de naam "GODSHUIS DE DRIE CONYNGHEN". Het opende in 1707 en bleef als zodanig in functie tot 1772. Op een schets van de plattegrond uit die periode staat reeds duidelijk aangegeven: "een capelle met syn sale" (2).

De gezusters REYNGOET anderzijds hadden in 1768 een privaat hospitaal ten behoeve van arme zieken opgericht in de Kapellestraat. Gezien de gebouwen daar te klein werden, keken ze uit naar een ruimer pand en kwamen uit bij het bovenvermelde "GODSHUIS DE DRIE CONYNGHEN" dat reeds afgestemd was op verzorging. Zij schonken de stad een aanzienlijke som om het te verwerven (1770). Het werd het eerste stedelijk burgerlijk hospitaal onder de naam "O.L.V.-DER VERDRUKTEN". De gratis verzorging gebeurde door de zusters van de SINT-AUGUSTINUSORDE die ook de kapel onderhielden. Het hospitaal bleef daar gehuisvest tot 1874, meer dan 100 jaar, om dan te verhuizen naar een nieuwbouw in de Edith Cavellstraat waar nu het SOCIAAL HUIS haar kantoren heeft (3).

De nu vrij gekomen gebouwen in de Weststraat werden in hetzelfde jaar (1874) openbaar verkocht, ditmaal aan de geestelijkheid van de parochie SINT-PETRUS EN PAULUS als meest biedende. Die stelde op haar beurt het domein ter beschikking van de pas opgerichte "CERCLE CATHOLIQUE", een kring van de ontluikende middenstand. Er werden verbouwingswerken uitgevoerd wat leidde tot een hotel-restaurant. Ook toen bleef in het grondplan de kapel duidelijk ingetekend. Er werden diensten gehouden ten behoeve van de leden.

SCHOOLKAPEL (1874 – 1944)

Op het einde van de 19° eeuw woedde in het ganse land de eerste schooloorlog. Ook Oostende ontsnapte hieraan niet. In 1838 hadden de ZUSTERS VAN DE H. JOZEF een volksschool opgericht, onder leiding van zuster HERBAU, in een gebouw in de Witte Nonnenstraat (thans nr 37) dat toebehoorde aan de Stad Oostende. Er volgden tot 600 meisjes Nederlands- en Franstalig onderwijs (8). In het vuur van de schoolstrijd werd hen echter in 1877, bij beslissing van het

Stadsbestuur, de toegang tot de lokalen voortaan ontzegd. De zusters zochten een oplossing voor hun leerlingen en verkregen van de CERCLE CATHOLIQUE, die weldra zou verhuizen en uiteindelijk op het Wapenplein terechtkwam (huidige lokalen van UNIZO), de toelating om ondertussen een deel van de gebouwen in de Sint-Sebastiaanstraat te betrekken. Daar werd meteen terug een gratis volksschool ingericht, evenals een betalende sectie voor meisjes uit de begoede burgerij, in de volksmond de SCHOOL VAN DE CIRKEL genoemd. In de jongensafdeling heeft o.a. de befaamde oostendse kunstschilder JAN DE CLERCK jarenlang school gelopen tot 1893 waarna hij overstapte naar het O.L.V. COLLEGE (9).

De kapel kreeg daardoor een nieuwe invulling, van hospitaal- naar schoolkapel. Toch werd ze mede ingeschakeld in het parochiaal leven. De brand die de grote kerk in 1896 totaal verwoestte, vond hier tijdelijk een noodoplossing. Wat later herhaald werd (1917) tijdens de eerste wereldoorlog toen de nieuwe hoofdkerk zware schade had geleden wegens bombardementen (7).
Ook buitenschoolse activiteiten grepen er plaats (o.a. de bijeenkomsten van de congregatie van de jonge dochters), er werden triduüms en sermoenen gehouden en in 1918 eenmaal een Plechtige Communie (2).

De zusters bleven in de school les geven tot 1940 om dan te verhuizen naar hun huidige vestiging in de Alfons Pieterslaan.

De tweede wereldoorlog (40 – 44) had nare gevolgen voor het onderwijs. Schoolgebouwen werden aangeslagen om troepen in te kwartieren. Zodat de directies kunst- en vliegwerk moesten uithalen om voor hun leerlingen ergens onderdak te vinden.
Dit overkwam ook de VRIJE VISSERIJSCHOOL PASTER PYPE die nog maar pas in 1939 haar intrek had genomen in gloednieuwe moderne lokalen in de gelijknamige straat. De Duitse bezetter legde er manu militari beslag op. Gelukkig kon de school de vrij gekomen klassen in de Sint-Sebastiaanstraat bekomen. Eerst stelde er zich geen onoverkomelijk probleem voor directeur CHIELENS want er waren maar 9 leerlingen meer overgebleven gezien een groot deel van de vissersfamilies naar Engeland was gevlucht. Maar er volgde meteen een explosieve groei zodat, vier jaar later, in 1944 reeds opnieuw 55 pupillen in de rij stonden.

Bij de bevrijding van de stad werd de toestand echter wanhopig chaotisch. De Duitse bezetter werd in de moderne school in de Paster Pypestraat door Engelse soldaten vervangen doch ook de gebouwen in de Sint-Sebastiaanstraat vielen nu onder het opeisingsbevel. De school moest tijdelijk verder in allerlei geïmproviseerde lokalen over de ganse stad verspreid (5). Hoe de kapel eruitzag na de militaire bezetting vraagt weinig verbeelding.

DE ONTWIJDDE KAPEL (vanaf 1945)

Na de bevrijding (1945) kwam de getormenteerde kapel niet meer voor goddelijke diensten in aanmerking. Ze werd verbouwd in 1948 door architect A. DE PAUW uit Brugge waarbij een tussenverdieping werd aangebracht zodat de bruikbare oppervlakte verdubbelde. Daarmee bleek ze inzetbaar als patronaatszaal voor de parochie. Het jonge volk kon er zich onder geestelijk toezicht uitleven op allerlei speeltoestellen. De onstuitbare opkomst van de moderne ontspanningscultuur bracht echter overal dat braaf patronaatsamusement in verval. Ook in de Sint-Sebastiaanstraat hield men het vrij snel voor bekeken. De speciaal omgebouwde kapel bleef verweesd achter en verloederde stilaan.

In 1974 kwam er nieuw leven. JAN GHEKIERE, medepastoor in de H.-Hartkerk en fervent kunstliefhebber, kreeg toelating om in de vroegere kapel een MUSEUM VOOR MODERNE RELIGIEUZE KUNST in te richten. Op de bovenverdieping werd de vaste collectie uitgestald met grote namen als JACOB SMITS, ALFRED OST, VICTOR DELHEZ, FELIX DE BOECK,

ROMAIN DE SAEGHER, GUSTAVE VAN DE WOESTIJNE, ALBERT SERVAES. Het gelijkvloers werd voorbehouden voor tijdelijke tentoonstellingen (6).

Spijts de onmiskenbare waarde van de tentoongestelde werken kende het museum maar een matig succes. Scholen en groepen kwamen er wel regelmatig over de vloer maar de grote publiekstoeloop bleef achterwege. Het feit dat de ingang in de vale en verpauperd uitziende Sint-Sebastiaanstraat lag, maakte het schijnbaar voor de kunstliefhebbers en toeristen minder aantrekkelijk. Toen daarenboven bezieler JAN GHEKIERE in 1992 overleed, verdween ook de ziel uit het museum en luttele tijd later werd de werking definitief gestaakt.

Sindsdien bleef de historisch belangrijke kapel leeg achter. Ze werd uiteindelijk onlangs verkocht aan een bouwpromotor. Wie nu wandelt in de Adolf Buylstraat bemerkt dat een deel van de kapel werd afgebroken maar het resterende deel wordt in zijn oorspronkelijke staat hersteld. De tussenverdieping werd verwijderd en de imposante gewelven gerestaureerd. Een gesprek met de werfleider leerde mij dat de kapel geïntegreerd zal worden in de winkelruimte die vooraan opgetrokken wordt.

Van zorg- en hospitaalkapel, over schoolkapel en religieus museum, naar commerciële uitbating. De geschiedenis maakt rare kronkels!

BRONNEN:

1) J.M. BEKAERT, Huizen en mensen in de Adolf Buylstraat (1604 – 1990), deel 1, stencil uitgave
2) RAYMOND VANCRAEYNEST, De Cercle Catholique of de Katholieke Kring, in: De Plate okt. 2001.
3) OMER VILAIN, Langs de galerijen, Oostende 1976, eigen beheer.
4) M. ROELS, De zusters van de H. Jozef te Oostende 1838 – 1992, Oostende 1992.
5) ROGER DECLEER, 100 jaar Vrije Visserijschool Paster Pype, brochure.
6) S.E.W., Museum "Religieuze Kunst" te Oostende, in: Vlaanderen, jaargang 28, p.392.
7) A. ELLEBOUDT en G. LEFEVRE, Oostende onder de Duitse bezetting 1914 – 1918, derde deel, p.217.
8) HUGUETTE VANDENWEGHE, 150 jaar Stedelijk Onderwijs, 1987, p. 7, eigen beheer.
9) Http:// nl. Wikipedia.org/wiki/jan_de_clerck

Kapel plus schoolgebouw

Restauratie kapel, zijde Adolf Buylstraat

2013 -216

FOTO OP HET TITELBLAD

Zeestatie 1918

Totaalbeeld van de zwaar geteisterde zeestatie, Oostende-Kaai, tijdens .het laatste oorlogsjaar van W.O. I.

De tentvormige mansandekappen van de twee torens zijn vernield. Het dak van de stationshal is weggehaald. De hoek van het Zeewezengebouw is verwoest, evenals het dak van de kantoren van het Hotel Terminus Maritime.

De stalen gebinten van de vernielde inschepingshal van de pakketboten zijn naar beneden gehaald en liggen op de grond. Klaar om vervoerd te worden naar Duitsland als schroot om in de oorlogsindustrie verwerkt te worden tot oorlogstuig.

De spoorhal is totaal gesloopt en de spoorstaven weggehaald, zo totaal is de verwoesting!

De vismijn en de Cockerillinstallaties, evenals de Visserskaai en het stadsgedeelte liggen er verlaten en uitgestorven bij.

Een beeld van vergane glorie, dat nooit meer zal terugkomen!

LIDGELD 2014

Het lidgeld voor het lidmaatschap bij de Koninklijke Heem- en Geschiedkundige Kring De Plate is voor 2014 vastgesteld als volgt:

Aangesloten lid	€ 15
Steunend lid	€ 25

Mogen wij vragen gebruik te maken van het hierbijgevoegd stortingsbulletin.

Fernand MUS
Penningmeester

Uitvaartverzorging - Funerarium

Jan Nuytten

Het **uitvaartkontrakt**
is de absolute **zekerheid**
dat uw begrafenis of crematie
zal uitgevoerd worden volgens
uw wensen en dat uw familie
achteraf **geen financiële**
beslommeringen heeft

Stuiverstraat 470
8400 Oostende
tel. 059/80.15.53

Met steun van de Vlaamse overheid

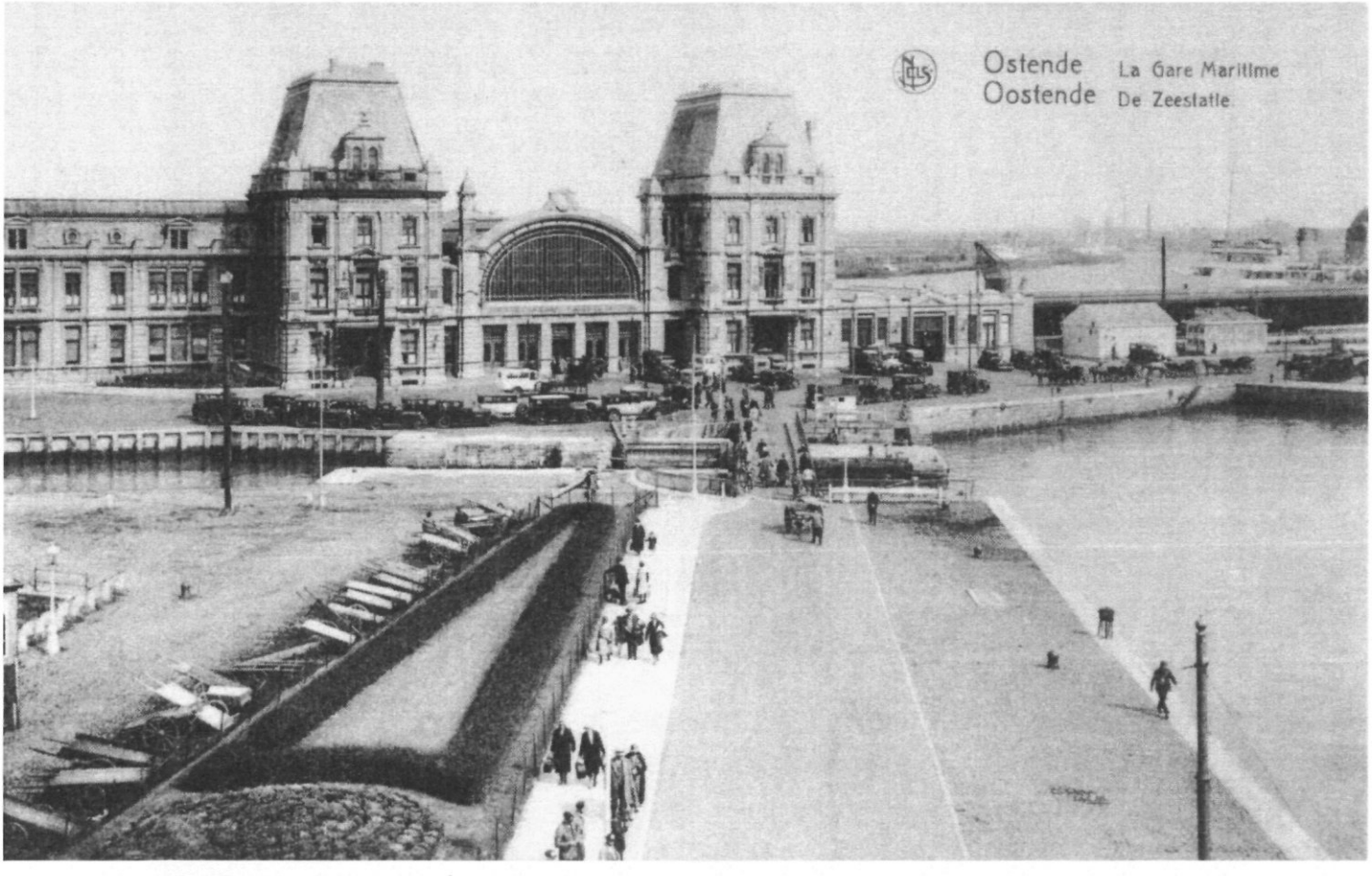
Provincie West-Vlaanderen
Door mensen gedreven

AFGIFTEKANTOOR
8400 - OOSTENDE 1
P.408954

MAANDBLAD

NOVEMBER 2013

VERSCHIJNT NIET IN JULI EN AUGUSTUS

DE PLATE

V.U. Jean Pierre Falise, Hendrik Serruyslaan 78/19 - 8400 Oostende

Oostende 1913

19 oktober 2013 tot en met 5 januari 2014

Stadsmuseum-Langestraat 69
8400 Oostende

Dagelijks open:
10.00 tot12.30 uur en van 14.00 tot 18.00 uur
(gesloten op dinsdag)

Vu. Stadsmuseum, Langestraat 69, 8400 Oostende - Ontwerp Grafisch Atelier

Stad aan Zee OOSTENDE · OOSTENDE CULTUURSTAD · STADSMUSEUM OOSTENDE · De Plate · Provincie West-Vlaanderen Door mensen gedreven

Samengesteld door de Koninklijke Oostendse Heem- en Geschiedkundige Kring De Plate

ISSN = 1373-0762

DE PLATE

TIJDSCHRIFT VAN DE KONINKLIJKE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING "DE PLATE" (V.Z.W.) - OOSTENDE.

Prijs Cultuurraad Oostende 1996.

Vormings- en ontwikkelingsorganisatie en Permanente Vorming.

Aangesloten bij de CULTUURRAAD OOSTENDE en HEEMKUNDE WEST-VLAANDEREN.

Statuten gepubliceerd in de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad d.d. 1-2 mei 1959, nr. 1931 en de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 16 juni 2004.

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen getekende bijdragen en weerspiegelen niet noodzakelijk de opinie van de Kring.
Tekstovername toegelaten na akkoord van auteur en mits vermelding van oorsprong.
Ingezonden stukken mogen nog NIET gepubliceerd zijn.
De auteurs worden er attent op gemaakt dat bij elke bijdrage een bronvermelding hoort.

JAARGANG 42
NUMMER 11
MAAND november 2013

Prijs per los nummer: € 1,50

IN DIT NUMMER:

Blz. 222: **R. JANSOONE**: Het dagelijks leven in Oostende tijdens de bezetting (1940-1944): deel 17

Blz. 242. **I. VAN HYFTE**: Ostendiana in een Brugse kroniek.

KONINKLIJKE OOSTENDSE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING DE PLATE

Correspondentieadres : Heemkring De Plate, Langestraat 69, 8400 Oostende, tel. 059/516721.
Hoofdredacteur en verantwoordelijke uitgever: Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende.

Rekeningen : IBAN: BE81 3800 0966 6224
BIC: BBRUBEBB

Website: www.deplate.be
E-mail: plate.oostende@telenet.be

Het Bestuur

Voorzitter:
Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende, tel. 059708815.
E-mail: falise.jp@scarlet.be

Ondervoorzitter:
Ferdinand GEVAERT, Duinenstraat 40, 8450 Bredene.

Secretaris:
Nadia STUBBE, Blauwvoetstraat 7, 8400 Oostende, tel. 059800289.
E-mail: de.plate@telenet.be

Penningmeester:
Fernand MUS, Salvialaan 5, 8400 Oostende, tel. 0473862107.
E-mail: ferre.mus@skynet.be

Leden:
August GOETHAELS, Stockholmstraat 21/10, 8400 Oostende.
Jean HUYS, Groenendijkstraat 185, 8450 Bredene.
Valère PRINZIE, Euphrosina Beernaertstraat 48, 8400 Oostende.
Emile SMISSAERT, Hendrik Serruyslaan 4/9, 8400 Oostende.
Johan VAN ROOSE, Kabeljauwstraat 5, 8460 Oudenburg.
Gilbert VERMEERSCH, Blauw Kasteelstraat 98/2, 8400 Oostende.
Koen VERWAERDE, A. Chocqueelstraat 1, 8400 Oostende.
Dirk ANGILLIS, (waarnemend), Elisabethlaan 439, 8400 Oostende. .

Schreven in dit nummer:

Roger JANSOONE: Eikenlaan 12, 8481 Ichtegem.
Ivan VAN HYFTE, Kastanjelaan 58, 8400 Oostende.

1ste NOVEMBERACTIVITEIT

donderdag 21 november om 14.30 u

in de conferentiezaal van het Centrum Familiekunde Vlaanderen, Regio Oostende, dr. L. Colensstraat 6, 8400 Oostende.

onderwerp: **MARITIEME MONUMENTEN AAN ONZE KUST**

spreker: **Marc LOY**

Meer dan 60 maritieme monumenten telt onze kust tussen De Panne en Knokke-Heist

Zoveel getuigen van de verbondenheid tussen mens en zee. Zij vertellen over het avontuur, het respect, het verdriet, het ontzag, het verlies van de kustbewoner versus zijn directe, dominante buur: de Noordzee.

Deze namiddag brengt Marc Loy hun verhaal met heel wat beeldmateriaal.

Marc Loy was leraar aan het Oostendse Onze Lieve Vrouwcollege, is stadsgids in Brugge en bij de gidsenkring Lange Nelle in Oostende waar hij ook voorzitter van is.
Hij is ook freelance journalist met een bijzondere interesse voor de zee, scheepsvaart en maritieme cultuur.
In 2005 verscheen het boek met dezelfde titel als de voordracht van zijn hand.

Deze voordracht bracht Marc al op een avond in oktober verleden jaar en herhalen we dit maal in de namiddag voor allen die er toen niet bij konden zijn.

☼ ☼ ☼

2de NOVEMBERACTIVITEIT

vrijdag 22 november om 17.00 u

BEZOEK AAN DE BIBLIOTHEEK KRIS LAMBERT

met **Nadia STUBBE**

Nadia is secretaris van onze Kring maar ook bibliotheek medewerker in de stadsbibliotheek.

Ze zal ons wegwijs maken in de allerlaatste digitale toepassingen van de bibliotheek en ons ook meenemen naar plaatsen die anders niet toegankelijk zijn voor het publiek.

Ze toont ons het fonds Ostendiana en hoe het bewaard wordt en we maken een hele ontdekkingsreis naar de verschillende ondergrondse opslagplaatsen.

Wie erbij wil zijn telefoneert onmiddellijk naar 059 708184 of mailt naar valprinzie@skynet.be
De eerste 20 kunnen erbij zijn. Enkel zij die op de lijst staan kunnen deelnemen.

Samenkomst in de hall van de bibliotheek om 16.45 u.

3de NOVEMBERACTIVITEIT

donderdag 28 november om 20.00 u

in de conferentiezaal van het Centrum Familiekunde Vlaanderen, Regio Oostende, dr. L. Colensstraat 6, 8400 Oostende.

onderwerp: **KERKEN IN OOSTENDE**

spreker: **Mich DE LANGHE**

"Ook in e grote kerke kan je e kleine messe doen".

Oostende heeft veel kerkgebouwen in de verschillende wijken.
We hebben kerken die gebouwd zijn over drie eeuwen tijd. Deze zijn een spiegel van de tijd en zijn parallel ontstaan met de wijkontwikkeling van Oostende.

Aan de hand van een zestal kerken licht Mich de architectuurgeschiedenis toe van Oostende.

Mich is een geboren Oostendenaar , studeerde architectuur en werd later architect van en bij de stad Oostende. Sedert enkele jaren is hij op rust gesteld.
In 2011 bracht hij al de voordracht "Art nouveau en art deco in Oostende" met veel succes.

Voor het in beeld brengen werkte Mich De Langhe samen met Valère Prinzie.

Zoals altijd mag je vrienden en kennissen meebrengen, iedereen is welkom en de toegang is gratis.

1ste DECEMBERACTIVITEIT

MIDDAGMAAL EN KLEINKUNSTNAMIDDAG

zaterdag 7 december om 12.30 u

in de 'Wellington Conference Room', Nieuwpoortsesteenweg 114, Oostende
op de bovenverdieping van 'De Duivenschieting'

met panoramisch uitzicht op de paardenrenbaan en de Wellingtongolf

---

De keukenchef van restaurant 'Savarin' stelt volgend degustatiemenu voor:

Sprankelend glaasje Cava
*
Zeebaars risotto – Pata negra sepia
*
Fazant – witloof – groene kool – spekjes - amandelkroketten
*
Mango – ananas – passievruchten – kokosijs
*
Mokka moelleux au chocolat

Aangepaste wijnen en waters zijn inbegrepen, andere dranken niet.
De Kring biedt u het aperitief aan.

Martin Vanderstraeten, onze huispianist, verzorgt zoals ieder jaar de muzikale omlijsting.

OPEN BAR VOORZIEN NA DE LUNCH

De deelname in de kosten bedraagt **€ 49** per persoon.

Reservatie gebeurt door storting op rekening van De Plate Oostende BE81 3800 0966 6224
met vermelding "maaltijd 7 dec. met X personen".
Opgelet : er dient gestort te worden vóór 30 november.

De 'Duivenschieting' is gemakkelijk te bereiken met de bus, halte Stuiverstraat of begraafplaats 'Paster Pype' en er is ruime parking zowel voor fietsen als voor auto's.

WE HOPEN DAT U ER TERUG BIJ ZULT ZIJN.

252501

Het dagelijks leven in Oostende tijdens de bezetting (1940-1944): (17)

door **Roger JANSOONE**

17. DE WONDERBARE VISVANGST : vissen in én achter het net

" Ghy al die swemt in 's weerelds stroomen,
't groot visnet kunt ghy niet ontkoomen "

(uit "Het menschelyk bedryf" van Johan Luiken, 1694)

"Gie, zie m'n zeekapiting, gie, bluuft m'n zeekapiting,
en da go je bluuven toe m'n laatste cing !"

(uit "M'n Zeekapiting" van Lucy Loes)

Herstel van het haringbestand

In 1940 had de uittocht van de Oostendse vissersvloot naar Engeland niet dezelfde omvang als in 1914, en dit ongetwijfeld ingevolge de zeer snelle opeenvolging van de krijgsverrichtingen, gepaard gaande met een bijna ononderbroken bombardement en beschieting van de haven. Een minder bekend historisch gegeven is de vrij belangrijke rol die Belgische vissersvaartuigen hebben gespeeld bij de evacuatie van het Britse expeditiekorps uit het door de Duitsers omsingelde Duinkerke, en nadien ook nog (doch met minder succes) uit Cherbourg. Uiteindelijk kwamen op een totaal van 474 Belgische vissersvaartuigen, 228 schepen (dus nog niet eens de helft) terecht in Engeland, waaronder echter wel de meeste grotere treilers (en o.m. vrijwel alle stoomtreilers). Een apart verhaal vormt het verder verloop van de lotgevallen van deze uitgeweken schepen en hun heldhaftige bemanningen tijdens deze oorlogsjaren op "the cruel sea". Sommige vissers werden aangemonsterd in de Britse koopvaardijvloot, meer bepaald op de uiterst gevaarlijke bevoorradingsroute naar het barre Moermansk (USSR), terwijl anderen kozen voor de "Belgian section" van de Royal Navy.

In België werden de achtergebleven grote en middelgrote treilers opgeëist door de Duitsers, o.m. met het oog op de operatie "Seelöwe" ("Wir fahren gegen Engeland!"). Vermits door oorlogsomstandigheden enkel nog kustvisserij kon bedreven worden (en dan nog met zeer groot risico) waren die opeisingen op zichzelf niet nadelig voor de zeevisserij. Heel wat bemanningsleden uit de hoogzee- en de middenslagvisserij werden trouwens hierdoor vrijgemaakt voor de kustvisserij, zodat er tijdens de oorlog nooit een bemanningsprobleem geweest is. Ook bleek zelfs dat in volle oorlog, en spijts het groot gevaar van mijnen en beschietingen, de vissersvloot een opmerkelijke expansie zou kennen, meer bepaald van 217 vaartuigen in 1941 naar 323 in 1944 (+ 106 !), zij het dan vrijwel uitsluitend kustscheepjes. Deze paradoxale ontwikkeling had alles te maken met "de wonderbare visvangst" (vooral haring) langsheen onze kust. Er was reeds in de jaren dertig sprake van overbevissing op diverse vissoorten, doch sedert september 1939 was wegens oorlogsrisico's de visserij in de Noordzee sterk teruggevallen, met als gevolg een soms verrassend snel herstel van bepaalde visbestanden, en vooral dan wat betreft de haring. Voor visserijbiologen is dit trouwens een bijzonder interessant en uniek fenomeen omdat dit uiteraard enkel mogelijk is in zeer uitzonderlijke omstandigheden, ...en dan wel zonder opgelegde quota en T.A.C. !

Bijdrage tot de voedselvoorziening ...en de volksgezondheid

Zoals vermeld, was de voedselvoorziening in die eerste oorlogsjaren echt rampzalig. Indien tussen 1940 en 1941 de bevolking niet van ontbering is omgekomen, dan is dit te danken aan de haring en aan de zwarte markt! Na de oorlog heeft de regering dit geheim willen houden, niet alleen uit schaamte om een gebrek aan voorzorg in de periode voor 1940 (toen het toch al duidelijk was dat er een nieuwe oorlog op komst was!), maar ook omdat na de oorlog de centrale overheid niet ertoe in staat bleek te zijn om de voedselvoorziening in goede banen te leiden, met als gevolg aanslepende rantsoenering *alsof het nog steeds oorlog was*! Toen in de jaren vijftig de toestand zich normaliseerde, was het slechts door de Korea-crisis (1950) en hierdoor een paniekreactie (met een nooit geziene hamsterwoede!) dat bij het Ministerie van Landbouw een (steeds stiefmoederlijk behandeld) *planbureau civiele preventie en defensie* "Landbouw en voedselvoorziening" werd opgericht, zoniet zou men weerom zijn overgegaan "tot de orde van de dag", d.i. "alles laten zoals het was". Daarbij kwam nog dat waartoe de politiek niet in staat bleek te zijn, wél mogelijk (én doeltreffend) geweest was *tijdens de bezetting* via de N.L.V.C.,...maar dat was een "aangebrande" *én door ambtenaren* geleide corporatie die nadien terechtkwam "dans la poubelle de l'histoire", in ieder geval "iets" dat niet paste in het traditionele politieke kraam van onze vooruitziende bewindvoerders! Doch (raar maar waar!) reeds zowel voor als in en na de oorlog hadden wij "overheidsmanagers" (toen gekend als "les grands commis de l'Etat" ...maar *met een bescheiden wedde*!) die zich lieten opmerken door hun "overheidsmanagement" (toen genaamd "de goede werking van de dienst"), althans voor zover het "overheidsbedrijf" (toen "het openbaar ambt") niet verpest werd door soms verregaande politisering! De eeuwige *denkfout tussen oorzaak en gevolg*, waardoor wij - meer dan een halve eeuw later - wat de overheidssector betreft kennelijk nog altijd in het klassiek sukkelstraatje zitten, met steeds maar nieuwe "witte konijnen"!

Meer in het algemeen is - zoals in een vorige bijdrage reeds aangestipt - de concrete gang van zaken omtrent het crisisbeleid blijkbaar nog steeds zorgwekkend. Tekenend hierbij is b.v. het feit dat men in dit land nog steeds provinciegouverneur of topambtenaar kan worden zonder ooit een cursus rampenbeleid en/of crisismanagement te hebben gevolgd (onafgezien daarna ook actieve deelneming aan rampoefeningen, met debriefings, feedback, evaluaties, bijsturing en bestendige nascholing en bijscholing). Maar het volstaat niet om eventueel ergens een zondebok aan te wijzen, omdat het hier ten gronde eigenlijk gaat om een (aanslepend) falend en gebrekkig beleid, versnipperd en zonder een duidelijke, coherente en *globale* visie. Aan de basis is er voorzeker voldoende expertise en specialisatie op diverse terreinen aanwezig, ...maar (om het bij visserijtermen te houden) "de vis begint altijd aan de kop te stinken".

Tijdens de bezetting sprak men niet van "haring" maar wel van "dé haring", alsof Koning Haring in het leven van iedere dag een overheersende positie had ingenomen. Van alle voedingswaren was het immers enkel de haring die in ruime mate en soms zelfs overvloedig verkrijgbaar was. Er was echter een klein probleem: de Belgen waren toen (en zelfs tot op vandaag) geen echte viseters, en concreet betekende dit dat men de huisvrouw eerst moest overtuigen van de voedingswaarde van haring ... en vervolgens ook moest thuis brengen in de diverse bereidings- en behandelingswijzen waartoe deze vissoort zich zo allemaal leent. Die voorlichting gebeurde via de pers, die dan ook vol stond met allerlei recepten en met goede raad (van Tante Kaat?). Hierbij moest evenwel tevens rekening worden gehouden met het chronisch gebrek aan boter, margarine, reuzel of olie voor het braden van de haring. In een bepaald persartikel kon men zelfs lezen: "Dit prima voedsel is *zowel voor geestes- als voor handarbeiders* zeer aan te raden", of, met andere woorden, ook voor het ontwikkelen of in stand houden van de grijze materie was het een uitstekend hulpmiddel! En mede door de fel gestegen aanvoer en verkoop van haring werden oude vissersliederen al vlug beter bekend in het binnenland, zoals bijvoorbeeld "Het lied van de haring" ("Mijn moeder kocht een haring, 't was een haring zonder kop!"), een grappig lied dat best bij iedereen in de smaak viel.

We mogen ook nooit vergeten dat de massale aanvoer van die voedzame haring op *langere termijn* (dus nog lang *na de oorlog*) gevolgen had *voor de volksgezondheid.* Het " World Food Programme - WFP" van de UNO bevestigt dat "a lack of micronutrients from conception until the age of 2, means a child will likely be stunted both *physically and mentally in irreparable ways".* In mijn studie over de voedselvoorziening in Oostende tijdens W.O.1 *via onze zeevisserij* (gepubliceerd in "De Plate") had ik hierop ook reeds de aandacht getrokken.

Aanvoer en distributie

Uiteraard speelde de pers ook een grote rol qua voorlichting inzake aanvoer en distributie. Zo kon men op de voorpagina van een Brusselse krant volgend verheugend nieuws lezen: *"Aangevoerd: 120.000 kg versche haring (zegels 5 en 6 geven recht op 250 g, zegel 7B op 500 g - prijs: 13 F per kg). De groote aanvoer, de noodzaak om deze versche waar snel te verhandelen en de schaarste aan vervoermiddelen, verplicht de NLVC eenigszins af te wijken van het gewoone verdeelsysteem per gemeente. Nu worden telkens aan één of meer winkeliers van zoo mogelijk alle gemeenten gemiddeld 2.000 kg haring toegewezen. Dit betekent dat zaterdag ongeveer 60 winkeliers over geheel de agglomeratie voorzien werden. Doch voor de gerookte haring wordt het gewone systeem nog gevolgd: 4.000 kg gerookte haring voor de verkopers-kleinhandelaars van de Vischmarkt en voor de winkeliers van Brussel-stad en van Laken (zegels 2, 3 en 4D - prijs : 22,20 F per kg - 100 g per zegel)".*

Tot zelfs in Oostende, nochtans de grote aanvoerhaven, was de verdeling van vis zeer streng gereglementeerd. Zo lezen wij in een bericht d.d. 19 juni 1942 van de Dienst voor Bevoorrading van de Stad Oostende, onder de titel "VISCH": *"Er wordt ter kennis van het publiek gebracht dat van 1 Juli e.k. af een nieuwe bedeelingsmanier voor visch, garnaal en visscherijproducten in zwang zal komen. Daarom moeten de inwoners zich bij één van de erkende vischwinkels laten inschrijven, voorzien van al de rantsoeneringkaarten, en dit ten laatste tegen 25 Juni 1942. Men gelieve er nota van te houden dat, eenmaal de inschrijving gedaan, het onmogelijk zal zijn van winkel te veranderen, behoudens gevallen van overmacht; deze verandering zal daarbij slechts van kracht worden van de volgende maand af. De inschrijving zal worden opgenomen in de volgende winkels: ..... Telkens één dezer winkels met visch zal bedeeld worden, zal dit aan de aldaar ingeschreven klanten bekend gemaakt worden door een van buiten uit zichtbaar bordje".*

Volgende recepten waren zeer populair :

- voor het braden van haring zonder boter of vet, laat de haring "in eigen vet" gaar worden op een zacht vuurtje
- haring in de pekel : de vis eerst zorgvuldig wassen en kuisen, vervolgens inleggen in een aarden pot (of desnoods in een verlakte emmer), met telkens een laag zout en een laag haring
- haring in azijn (beperkt houdbaar) : laat een derde azijn en twee derden water koken met wat zout, enige peperbollen, kruidnagels en een laurierblad; in het kokend vocht de goed gewassen en gekuiste haring werpen; ze nadien weer opvissen en opbergen in een grote porseleinen kom en vervolgens overgieten met het kooknat
- pekelharing in azijn : de pekelharing eerst een dag laten ontzouten in water, en daarna dezelfde bereiding als bij verse haring.

Een "recept" dat enkel mondeling de ronde deed, hield verband met het bemachtigen van olie als vetstof voor het braden van haring (boter was totaal uitgesloten en ook margarine, reuzel en olie waren schaars). Het bleek dat plots heel wat personen aan "constipatie" begonnen te lijden ... en nog slechts zelden aan diarree. Op doktersvoorschrift kon men dan bij de apotheek om een flesje "wonderolie" (ricinusolie) gaan om die hardnekkige verstopping te bestrijden. In werkelijkheid werd met dit flesje zeer zuinig omgesprongen ...voor het bakken van haring of sprot. Door het feit

dat het hier ging om vette vissoorten, volstonden slechts enkele druppels om een flinterdun vetlaagje in de braadpan aan te brengen, waarna de vis zelf voldoende vet afstond om continu door te braden. En alzo kon men haring eten naar hartenlust, zelfs "totdat het er langs je neuze weer uut kwam". Smakelijk!

Haringvisserij "in vlootverband"

Aanvankelijk kwam de visserij slechts zeer langzaam weer op dreef. Na de capitulatie op 28 mei 1940 was er, mede ingevolge de operatie "Seelöwe", van de kant van de Kriegsmarine nog niet onmiddellijk veel bereidheid om de visserij-activiteiten te laten hervatten. Het eerste vissersvaartuig dat aan onze kust opnieuw ging vissen, was een schip uit Nieuwpoort (de N.5 "St-Pierre") dat op 22 december 1940 *samen met een Duits bewakingsschip* de haven mocht verlaten. Het schip viste met de garnaalkorre en kwam na enkele uren terug met 75 kg garnaal en twee bennen "schullen". De kaai in Nieuwpoort stond vol vissers, vishandelaars en Duitse militairen. Deze opzienbarende en "historische" vangst werd, daar de vismijn vernield was, te koop aangeboden in café "Oude Vismijn" van Paul Vanhoutte. De garnaal werd verkocht aan de uitzonderlijke prijs van 12,50 F / kg en ook de "schullen" vonden gretig aftrek, zodat dit kort dagreisje de toen zeer mooie som van 1.800 F opleverde! (een gemiddeld maandloon was toen nauwelijks 600 F). Dit nieuws verspreidde zich langs de kust als een lopend vuurtje. In allerijl werden overal vaartuigen opnieuw zeewaardig gemaakt en opgetuigd voor de visserij.

Men viste "in vlootverband", met een twaalftal schepen samen, waarvan telkens één schip als "wachtboot" werd uitgeloot. Op de wachtboot werden 2 à 3 Duitse militairen ingescheept, belast met de bewaking van het flottielje. Om de schepen bijeen te houden in volle zee, werd een seinsysteem aangewend waarbij met vlaggetjes werd gezwaaid. De OD.1 "Martha" is één van de enige overgebleven kustvaartuigen uit de Tweede Wereldoorlog. Het scheepje (voordien de Z.53 "Gilbert Robert") heeft sedert 1974 een vaste stek en laatste rustplaats gevonden in het Nationaal Visserijmuseum te Oostduinkerke. Na grondige restauratie werd het op 24.06.2006 onder grote belangstelling met een kraan binnengehesen in de nieuwe vleugel van het museum, waar het nu de grote blikvanger geworden is.

Van de garnaalvisserij werd in januari 1941 overgeschakeld naar de sprotvisserij. Vooral in en om het Westdiep was er een sterke concentratie van scholen sprot, vanuit de verte trouwens goed zichtbaar door de aanwezigheid van meeuwen. In de maanden januari en februari 1941 werd dan ook veel sprot aangevoerd, ...en dat kon overal in alle straten via het reukorgaan goed worden waargenomen! Daarna werd de zomer van 1941 gekenmerkt door een enorme aanvoer van garnaal (nu nauwelijks nog voorstelbaar!). Er zijn dagen geweest dat de schepen reeds na enkele uren binnenvaarden met 700 à 800 kg garnaal aan boord, waarvoor niettemin *zeer hoge prijzen* betaald werden. Duitse officieren hadden intussen de "tomate crevettes" (her)ontdekt, een lekkernij die bij sommigen onder hen nog fijne herinneringen opriep aan hun bezettingstijd in België tijdens W.O.1. Deze heerlijke versnapering mocht in geen enkele officierenmess ontbreken, en in alle betere restaurants prijkte dit dan ook op de spijskaart. Tegenover een vrij groot aanbod stond een steeds toenemende vraag, met als gevolg hoge prijzen. Doch voor de gewone man waren die prijzen niet of nauwelijks betaalbaar.

Op 1 december 1941 werd door de Duitsers uiteindelijk ook toestemming gegeven om (vanuit Nieuwpoort) in de Franse kustwateren te gaan vissen op ijle haring, met als "primeur" - op 6 december 1941 - een vangst van 1.500 kg haring van de N.12 "Madeleine" van Isidoor "Broeksje" Vanhove. En daarna ging de globale aanvoer steil de hoogte in. Tijdens het haringseizoen december 1942/februari 1943 werd bijna 46.000 TON haring aangevoerd, en in de winter van 1943/44 zelfs nog meer, namelijk 47.000 ton! Ter vergelijking: in 1939 liep op jaarbasis de *totale visaanvoer* (incl. haring) in Belgische havens op tot ruim 39.000 ton ...

Dit was dus werkelijk fenomenaal, een echt geschenk van de hemel! Het ging hier echter om "ijle haring", d.i. magere haring die wordt gevangen na de paaitijd en waarvan het vetgehalte dan ook gering is. In normale tijden was er alhier ook aanvoer van volle (vette) haring of "zomerharing", die in de zomermaanden meestal werd gevangen op de Doggerbank. Bovendien was de haringvisserij in oorlogstijd onderworpen aan allerlei beperkingen, zowel qua periode als locaties, en dit op basis van strikte instructies vanwege de Kriegsmarine.

Bij een en ander is het wel opvallend dat de ambtenaren van de NLVC (samen met hun collega's van de Zeevisserijdienst) blijk gaven van een merkwaardig *psychologisch* doorzicht en inzicht in de gedragingen van de consument (iets wat je normaliter van een ambtenaar niet direct zou verwachten). Doch ook dit maakte deel uit van hun goed doordacht crisisbeleid qua voedselvoorziening. Want zij beschikten hierbij over slechts één "hoorn van overvloed", slechts één grote troef : V I S !! Anderzijds beseften zij maar al te goed dat de modale Belg geen viseter is. Hoe moet je dat dan als ambtenaar aan elkaar rijmen?? Heel eenvoudig door een "truc" toe te passen die de reclamejongens en de marketeers zeker niet onbekend is. Het is namelijk zo, dat wanneer men een massa-productie massaal afzet aan weggeefprijzen, de consument hiervoor al vlug alle belangstelling verliest, ...ook al heeft hij er *voor zichzelf* alle belang bij - omwille van een zeer valabele reden - die belangstelling zolang mogelijk gaande te houden. In dit specifiek geval van de haring kwam het er dus op aan, *zelfs bij grote aanvoer* de prijs aan consument *voldoende hoog* te houden opdat hij (en vooral zij !) toch de indruk niet verloor dat het hier ging om een interessante prijs/kwaliteit-verhouding. Je kreeg dus een zeer voedzaam product tegen een betaalbare prijs! Meteen was er dan ook aandacht voor de visser/producent : spijts de soms massale aanvoer bleef de *prijsvorming zeer stabiel* (uiteraard een sterke aanmoediging voor de visser!), eenvoudig omdat de normale marktmechanismen van vraag en aanbod niet meer mochten meespelen (ingevolge "prijszetting"). Deze "truc" kon slechts worden toegepast omdat de NLVC mocht optreden met verregaande *volmachten,* en dit binnen een zeer autoritair kader. Na de oorlog en wel veel later gold - vrij automatisch en zonder volmachten - ongeveer hetzelfde voor de kabeljauw. In mijn kinderjaren was dit een zeer goedkope "volksvis". Doch ingevolge vangstbeperkingen en het krimpen van de vloot werd dit plots een gegeerd en bijgevolg duur product ...en werd het als dusdanig verheven tot op het altaar van de verfijnde gastronomie! Nochtans ging het wezenlijk nog steeds om diezelfde kabeljauw van destijds. *Mundus vult decipi, ergo decipiatur ...*

Een Belgische Minister van zeevisserij ...in Londen

Doorslaggevend was wel het feit dat de Belgische regering in Londen (via Minister van Koloniën **Albert De Vleeschauwer** (1897-1971), de "feitelijke" Eerste-Minister, want hij beheerde de overvloedige inkomsten uit Kongo!), bij Churchill kon bekomen dat de onder Duitse bewaking uitvarende Belgische vissersschepen (doch niet langer onder Belgische vlag) *niet* werden beschouwd als een vijandelijke "target", zelfs al werd onvermijdelijk ook heel wat vis geleverd aan Duitsland ...én aan het Duitse leger aan het Oostfront (onze vissersvloot was aldus, tegen wil en dank, deels een onderdeel van de Duitse oorlogsinspanning geworden zoals, omgekeerd, de naar Engeland uitgeweken treilers ten voordele van de Britse "food"- oorlogsinspanning). Voor Stalin lag dit wel zeer gevoelig omdat hij zich vaak ertoe verplicht zag, troepen naar dat zelfde front te sturen *zonder enig proviand*, terwijl, door het wegvallen van de graanschuur van Oekraïne, overal in Rusland ontbering werd geleden. Maar vooral via zijn in België achtergebleven broer (actief in het verzet) had de Minister wel voldoende voeling en medeleven met de noodlijdende en hulpbehoevende bevolking om de noodzaak in te zien van deze (uiteraard strikt geheim gehouden) *politieke ruggensteun*. Nog vooraleer Pierlot, Spaak en Gutt er via Spanje arriveerden, zat hij reeds in Londen en was hij al vlug goed gezien bij Churchill en bij *Foreign Office* Minister Lord Halifax. Deze "comparatieve voorsprong", daarna aangedikt met zijn sleutelpositie in Kongo, heeft hij zich nadien nooit laten afpakken! Van een politieke tweederangsfiguur werd hij, nog vrij jong, bliksemsnel een internationaal gewaardeerde toppoliticus, zij het dan wel door

oorlogsomstandigheden. Eigenaardig genoeg was en bleef er intussen *in Brussel* gedurende gans de bezetting een secretaris-generaal "van het Ministerie van Koloniën". Hij bleef er getrouw en statutair "op post", ja, waartoe en waarom?? Misschien hield hij zich daar bezig met het organiseren van vakantiekolonies voor kinderen? Tijdens mijn loopbaan heb ik vaak gemerkt dat een secretaris-generaal machtiger was dan zijn Minister,...doch hier was dit zeker niet het geval!

In elk geval was het voor onze vissers al erg genoeg dat de zee bezaaid was met mijnen, naast de "normale" risico's van een storm of van een aanvaring in de mist. Maar de Britten hadden onze vissersvloot gemakkelijk in de prak kunnen schieten of althans de stuipen op het lijf jagen, zoals anderzijds Belgische treilers in Britse wateren door Duitsers werden beschoten. Voor de schijn voerde af en toe een *Spitfire* een "angstaanjagende"scheervlucht uit, waarna in Oostende verhalen de ronde deden over " beschietingen op zee", ...mede ook om hierdoor nieuwe kandidaat-haringvissers af te schrikken, want "veel varkens maken de spoeling dun" ...en allengs begon de bijzonder winstgevende haringvisserij "une chasse gardée" te worden.

Vermoedelijk was deze tegemoetkoming de vrucht van een "deal", zodat o.m. hierdoor de Britten (en nadien ook de Amerikanen) toegang konden krijgen tot het bodemloos vat van de strategische grondstoffen in Belgisch Kongo. Vis als wisselmunt! Als jonge ambtenaar heb ik in 1960 de toenmalige Minister van Landbouw (en van zeevisserij) De Vleeschauwer ooit al gekscherend horen zeggen dat hij toen niet alleen Minister van Koloniën was maar eigenlijk ook de Minister van de zeevisserij *in bezet België* ...doch niet van de landbouw! Ik kon toen de werkelijke draagwijdte van die woorden niet begrijpen en het is pas veel later dat ik heb gesnapt wat hij daarmee bedoelde, toen ik ook vernam wat hij in Londen *echt* heeft betekend. Hij was een man met een geweldige eigendunk, maar " het is moeilijk bescheiden te wezen voor een man met zoveel talent", vooral als je bedenkt dat nooit voordien een Belgische Minister zo'n machtspositie had ingenomen. Er heeft mij ooit iemand gezegd dat hij via de uraniumleveringen eigenlijk de peetvader was van de Amerikaanse atoombom! Toen de Duitsers in mei 1940 het kleine België overrompelden, hebben zij blijkbaar nooit goed beseft dat er daarnaast *en daarenboven* ook nog een ontzaglijk groot en rijk Belgisch Kongo was ...

In ieder geval, door schuldig verzuim en gebrek aan voorzorg was de regering aansprakelijk voor de benarde voedselsituatie in België. Zij had er dus alle belang bij om, *hoe dan ook*, een verbetering van de voedselvoorziening te begunstigen. Vandaar de vrij dubbelzinnige houding tegenover secretaris-generaal De Winter (M.v.Landbouw) en zijn N.L.V.C. En ja, er kon en mocht gevist worden ...maar *achter de schermen* moest alles wel goed in het plaatje passen!

In Londen was er nog een andere Belgische Minister die een bepaalde rol gespeeld heeft in onze toenmalige zeevisserijsector, zij het dan wel niet rechtstreeks, namelijk de beruchte Minister van Financiën **Camille Gutt** (1884-1971), een naam die nu nog in visserijkringen koude rillingen oproept! Nadien vrijwel onbekend geworden, heeft hij in 1944 in Londen wel aan de wieg gestaan van het tot stand komen van de Benelux om vervolgens reeds dadelijk na de bevrijding, in oktober 1944, door een uiteraard vooraf in Londen "beraamde" operatie van "geldzuivering", het land te behoeden voor een *galopperende inflatie* (wat immers in onze buurlanden wél gebeurd is). Er was inderdaad al te veel geld in omloop ...tegenover een aanslepend en chronisch tekort aan goederen en diensten. Hij werd door deze moedige daad van vooruitziend staatsmanschap echter niet populair, wel integendeel! Hij verdween dan ook uit de Belgische politiek, doch werd in 1946 Voorzitter van het I.M.F. (Internationaal Monetair Fonds) waar men wél dankbaar heeft gebruik gemaakt van zijn bijzondere talenten in geldzaken en monetaire kwesties. Doch onze vissers bleven zitten met een vreselijke kater. Zij hadden tijdens de bezetting aardig wat geld verdiend in de haringvisserij en dit "als een goede huisvader" allemaal "opgepot" en/of op spaarboekjes gezet. Het waren zuur verdiende centen, eigenlijk "bibbergeld", want verkregen op levensgevaar in volle oorlogstijd, op een verraderlijke zee bezaaid met mijnen. Groot was dan ook hun ontgoocheling en

woede toen bleek dat het "dankbaar vaderland" daarmee geenszins rekening wilde houden! De Oostendse "Pannenaars" konden evenwel in hun vuistje lachen, want, gedreven door een atavisme van eeuwenlange verbondenheid met de bodem, hadden zij met hun centen zoveel mogelijk percelen *grond* gekocht, bouwgrond, landbouwgrond, bosgrond, om het even, al wat er te koop was! Hun overige geld hebben zij belegd in nieuwbouw van vissersvaartuigen. De "echte" Oostendenaars, traditioneel niet geïnteresseerd in het bezit van grond, waren dan ook de grote "dupe" van die operatie Gutt! Dit heeft in Oostende dan ook nog lang "nagezinderd".

Nog nooit voordien (en ook nooit nadien) is er zo'n *mini-regering* geweest (men sprak van "drie man en een paardenkop", waarbij je driemaal mag raden wie met "paardenkop" bedoeld werd). Ter vergelijking: momenteel telt ons gezegend landje niet minder dan 59 Ministers en Staatssecretarissen (Gewesten en Gemeenschappen inbegrepen). Het waren daar in Londen wel stuk voor stuk politieke zwaargewichten, met - paradoxaal genoeg - als Eerste-Minister veeleer een pluimgewicht. En het bevestigde nogmaals het gezegde "less is more"!

Transport, distributie en zwarte markt

Die enorme aanvoer van een uitermate aan bederf onderhevig product leverde uiteraard heel wat problemen op inzake transport en distributie. In principe was "slechts" 5 % van de aanvoer bestemd voor de kustgemeenten, doch in werkelijkheid – ingevolge vervoerperikelen – was dit percentage bestendig een heel stuk hoger, waarvan weliswaar een gedeelte kon"versluisd" worden naar het hinterland (vooral Brugge was een dankbare afnemer). Buiten de kustgemeenten strekte de bevoorrading zich, althans in principe, enkel uit tot gemeenten van meer dan 25.000 inwoners, met een uitbreiding tot de gemeenten van meer dan 10.000 inwoners tijdens het haringseizoen van december tot einde februari. Haring "à volonté"!

Vis was niet gerantsoeneerd (daarvoor was de aanvoer te wisselvallig en te onvoorspelbaar) maar toch kregen de inwoners van de rechthebbende gemeenten een "viskaart", evenals een aantal zegels, die niet de tegenwaarde hadden van een vooraf bepaald rantsoen maar wel van een fluctuerende hoeveelheid *in functie van de aanvoer*. Wegens de fantastische aanvoer begin 1943 mochten de kleinere gemeenten van meer dan 5.000 inwoners in de provincies Antwerpen, West-Vlaanderen en Oost-Vlaanderen evenals die in de rand van agglomeraties ook een eigen visbedeling organiseren … voor zover *zij zelf* konden instaan voor het transport, wat dan meestal gebeurde "en vrac" in open vrachtwagens, waarna, eens ter bestemming, alles gewoon werd uitgekieperd op straten en pleinen! Al met al heeft deze (noodgedwongen) halfslachtige regeling in de gemeenten zonder georganiseerde visbedeling het ontstaan van een uitgebreide zwarte markt voor haring in de hand gewerkt. Die zwarte markt was evenwel, zoals iedere vrije markt, een spel van vraag en aanbod, zodat het vaak gebeurde dat de prijs van haring op de zwarte markt iets *lager* was dan de officiële prijs, en soms zelfs een flink stuk lager. Overtollige haring kwam ook terecht in het circuit van verenigingen voor hulp aan behoeftigen en noodlijdenden, vooral bij "Winterhulp".

Tevens werd ernaar gezocht om haring te bewaren voor de maanden *buiten* het haringseizoen. De technieken hiervoor bestonden wel maar in de praktijk stootte dit op veel moeilijkheden. Vooreerst hadden de visdiepvriesbedrijven (toen enkel aan de kust) onvoldoende capaciteit om die massale aanvoer te kunnen verwerken. Maar de diepvriesbedrijven voor vlees (met nochtans een overschot qua capaciteit) waren niet bereid hierin bij te springen, uit vrees voor de doordringende en niet aflatende visgeur in de vriesbakken. En anderzijds kampte het haringroken met een tekort aan hiervoor geschikt hout, en omdat hiermede te spaarzaam werd omgesprongen, moest achteraf veel gerookte haring afgekeurd worden voor consumptie. Ook de inleggerijen en de conservenfabrieken hadden problemen wegens tekort aan bokalen en aan blikjes. En uiteindelijk bleef er slechts één concrete oplossing, namelijk *gezouten haring*. De pekelharing uit de verre Middeleeuwen was alzo

weer volop in trek, en wel, met eigen huisvlijt, veelal door de aloude bewaartechniek in ronde vaten in aardewerk (waarvan er nu nog hier en daar in een tuin of op een terras een tweede leven leiden als bloempot!). Het gevolg was dan ook een enorme stijging van de vraag naar zout. Het "zout der aarde"!

Oberleutnant Kann : yes, we can!

Het hoeft geen betoog dat met die wonderbare visvangst onze vissers een flinke stuiver hebben verdiend (en ze hadden hiervoor geen woeker of zwarte markt nodig!). Dit was ook een goede zaak voor de scheepswerven en voor diverse toeleveringsbedrijven, en uiteraard ook voor de vishandel. Alzo ontstond de paradoxale toestand dat in volle oorlogstijd de zeevisserij en de aanverwante sectoren (vooral dan de scheepsbouw) *een nieuw elan* kenden! Wie over die scheepsbouw nog lang heeft kunnen "nakaarten" is gewezen scheepstimmerman Louis Pincket, die niet alleen nog heel wat wist te vertellen over de bezetting maar ook bijzonder mededeelzaam was over de thans bijna vergeten techniek van de bouw van houten schepen. Ofschoon geboren in een vissersfamilie, ging hij niet varen maar begon hij in 1941 als leerjongen op een scheepswerf "aan de bassing" (thans de site van het Stadhuis en het eindpunt van de autostrade). Van de ouderen heeft hij de aloude stiel geleerd van scheepstimmerman: kennis over gebogen rompen, het dichten van de naden tussen de planken ("kallefoaten"), "ramkeggen" (houten blokken om het schip op te tillen), e.d. Er lagen toen niet minder dan zes scheepswerven naast elkaar "aan de bassing". Hij bouwde mee aan een vijftigtal houten schepen, tot 1959, toen er bijna geen houten vaartuigen meer werden gebouwd. Na zijn pensionering heeft hij zijn kostbare en intussen zeldzaam geworden technische kennis nog kunnen doorgeven op de Maritieme Site op de Oosteroever (zoals bij het bouwen van de tweemastsloep "Nele"), en dit via een tewerkstellingsproject van de RVA. Hij overleed in 2012.

Wie ook een gelukkige man leek te zijn, was havenkapitein Kann van de Kriegsmarine, beter bekend als "de Witten" omdat hij onder zijn uniformjasje steeds een witte wollen trui met rolkraag droeg (gebruikelijk bij de Kriegsmarine op zee maar minder aan de wal). Hij zag overal tevreden gezichten, niet in het minst ook bij de *Militärverwaltung* in Brussel, die zeer ingenomen was met de gestadige levering van zeer voedzame haring voor de troepen aan het Oostfront en deels ook voor de Duitse burgerbevolking (waardoor de Militärverwaltung dan op een goed blaadje kwam te staan in Berlijn). In Brussel was men ook zeer gelukkig met deze onverhoopte en aanzienlijke bijdrage voor de binnenlandse ravitaillering.

Die goede reputatie heeft hem wellicht voor enig onheil *in eigen midden* kunnen behoeden. Hij was immers allesbehalve een nazi en meer dan eens heeft hij kordaat bemiddeld ten voordele van de bevolking en van de vissers in het bijzonder. Als gewezen officier ter lange omvaart sprak hij uitstekend Engels en in die taal onderhield hij zich heel graag met de vissers met wie hij trouwens op zeer goede voet stond. Toen hij als reserve-officier in 1940 werd opgeroepen voor de Kriegsmarine, was hij postoverste van de "Hafenschutzpolizei" (iets in de aard van ons Waterschoutsambt) in Hamburg. In augustus 1942 werd hij overgeplaatst naar de "Hafenüberwachungsstelle" in Oostende (gevestigd in Hotel Vindictive op de Vindictivelaan, op slechts enkele meters van het Waterschoutsambt),... nog net op tijd om de massale haringaanvoer in goede banen te leiden, en dit *in goede verstandhouding* met de vissers en met de plaatselijke maritieme overheid. Dit prototype van "the good German" heeft in Oostende blijkbaar een onuitwisbare indruk nagelaten, althans toch bij de oorlogsgeneraties. Hij maakte ongetwijfeld, *op zijn manier*, deel uit van het dagelijks leven "langs de kaoie".

Van "de Witten" en "Witteboai"

Doch onvermijdelijk liep er langs de kaai ook een "boeman", en dit in de persoon van een jonge SS-Oberscharführer (naam onbekend), die door de SD-*Sicherheitsdienst* was gedetacheerd bij de

Kriegsmarine in Oostende, om er alles en iedereen goed in de gaten te houden, niet in het minst ook Oberleutnant Kann en andere officieren van de Kriegsmarine, die immers bij het RSHA van Himmler niet in een geur van nazi-heiligheid stonden omdat algemeen geweten was dat die zeelieden doorgaans afkerig stonden tegenover al dat nazi-gedoe. Vermoedelijk was dit een gevolg van het feit dat velen afkomstig waren uit Hamburg en andere Duitse havens, traditioneel een broeinest van socialisten en communisten.

Die typische SS-man, een arrogante vent en een brutale rekel, droeg eveneens de witte trui van de Kriegsmarine, maar dan zonder het uniformjasje dat voor hem als SS-er allicht te min was. Vandaar dan de benaming "Witteboai". Achteraf is er hierover blijkbaar enige verwarring ontstaan. Wie vertrouwd is met "lapnamen" in de visserij, weet dat zelfs een klein of "subtiel" onderscheid zijn betekenis heeft en niet noodzakelijk wijst op een synoniem voor één en dezelfde persoon. Als men het had over "de Witten" en "Witteboai" had men het dus duidelijk over twee verschillende personen, …en hoe verschillend!! Die "Witteboai" werd al vlug "de schrik van de kaoie", want hij moeide zich met alles en nog wat, steeds op een hondsbrutale manier, wat onze vissers zo op stang jaagde dat zij vurig wensten hem ooit eens "met zijn kl…. in de bassing te kunnen smieten" (bij de bevrijding schijnt dit het droevig lot te zijn geweest van een paar achtergebleven collaborateurs). Maar toen Leutnant Kann in juli 1943 werd bevorderd tot de graad van Oberleutnant en meteen ook de grote baas werd van de "Hafenüberwachungsstelle", moest "Witteboai" fel beginnen inbinden "und das Maul halten". En voor de vissers was hij slechts "een klein vintje met een stief groote muule, maor gelukkig met gein muule van lintjes".

De rol van de Waterschouten … en van het "bewakingspersoneel"

Wat nauwelijks nog bekend is over Oberleutnant Kann, is de aard van zijn *speciale relaties* met de plaatselijke maritieme overheden, de ambtenaren van het Bestuur van het Zeewezen (meer bepaald het Waterschoutsambt) met wie hij dagelijks moest samenwerken (en zij met hem!). De h. E. Carlier was toen Hoofdwaterschout der Kusthavens. Hij werd in zijn moeilijke en delicate opdracht bijgestaan door Adjunct-Hoofdwaterschout A. De Mulder en door de luitenanten van de Zeevaartpolitie W. Hendricks en W. Pockele. Anderzijds was Chef-loods A. Aspeslagh belast met de beurtregeling der vissersvaartuigen, beslist geen sinecure want allengs waren er veel meer vaartuigen dan er hiervoor bewakingspersoneel beschikbaar was! Ook dient opgemerkt dat de Dienst voor de Zeevisserij toen een afdeling was van het Waterschoutsambt (en dit bleef zo tot in 1953). De *interne taakverdeling* was zo opgevat en geregeld dat de Waterschouten zich concentreerden op de relaties en afspraken met de bezettende overheid, de contacten met reders en vissers en de aanmonstering van de bemanningen (incl. het bewakingspersoneel), terwijl de Zeevisserijdienst (onder de bekwame leiding van diensthoofd Verschelde) zich, samen met de NLVC, richtte op al het overige, en meer bepaald vooral op het vermarkten en de distributie van de visaanvoer, …met inbegrip van het gedeelte dat bestemd was voor Duitsland en voor het Duitse leger (een uiteraard bijzonder "delicate" kwestie waarvoor, na de bevrijding, vanuit repressie en epuratie niet steeds het nodige begrip kon worden opgebracht). Al met al is er hier duidelijk een "dream team" van maritieme ambtenaren aan het werk geweest, vakkundig op elkaar ingespeeld, een team dat zich, qua leiding en organisatie van het visserijbedrijf in oorlogstijd, bijzonder verdienstelijk heeft gemaakt, zowel op lokaal als op regionaal en nationaal vlak. Ook al zijn die stille helden van weleer thans vrijwel vergeten, toch blijft dit een groots en roemrijk hoofdstuk in de annalen van het Zeewezen! Zij waren "overheidsmanagers avant la lettre".

Dat *bewakingspersoneel* was op zichzelf reeds een zeer delicate kwestie! Aanvankelijk (en logischerwijze) ging het hier om Duitse militairen, doch dat was slechts van korte duur. Om diverse redenen (vooreerst al wegens operatie "Seelöwe") eiste de *Hafenüberwachungsstelle* al vlug dat het Bestuur van het Zeewezen (meer bepaald de Zeevaartpolitie) zélf zou instaan voor de bewaking op zee. In vredestijd zou dit een normale eis kunnen geweest zijn, maar in oorlogstijd lag dat wel wat

anders! Doch de Duitsers wezen erop dat niet al het personeel van pakketboten en loodswezen naar Engeland was gevlucht en dat die "technisch werklozen" zich best nog wat konden "nuttig" maken *als bewakingspersoneel*, ... maar dan wel mits het dragen van een uniform en van een wapen. Dat laatste was wel "des Guten zu viel", en toen er een oproep werd gericht tot "vrijwilligers" kwam er niemand opdagen. Een "maolegast" was door die oproep zo "gechokeerd" dat hij verontwaardigd uitriep "Wil je gieder hier ollemaole een bitje gestoolen worden? Met héél Ostende, moar nie met de deezen! Salut en de kost!". De Duitsers dreigden dan maar met het "van ambtswege aanstellen van bewakingspersoneel" en met het intussen voorlopig stilleggen van alle visserij-activiteiten. Dit had dan wel vrij snel het nodige effect! Na wat zoeken en tasten (en enige "zachte druk") werden enkele matrozen van het Zeewezen ertoe bereid gevonden om zich aan te melden als "vrijwilliger". Omdat zij onvoldoende in aantal waren, werden zij aangevuld met zeevarenden die niet behoorden tot het Zeewezen. Er was wel onder vissers de *stilzwijgende afspraak* dat van heel dat onnozel gedoe met uniform en geweer gewoon een lachertje zou gemaakt worden. Want nauwelijks was een schip voorbij het staketsel of uniform en geweer werden ergens in een hoek gegooid ...en de "bewakers" werden dadelijk een "hulpkracht"aan boord, want met die overvloedige vangsten was het alle hens aan dek geblazen! Ze werden dan ook beschouwd en behandeld als een *feitelijk* bemanningslid en bijgevolg hadden ze tevens recht op "deelvis" en veelal ook (maar dan wel "in den duuk") op een deel van de "paoie". Ze mochten dan wel niet vergeten om vooraleer de havengeul weer in het zicht kwam, nog vlug even hun uniformplunje aan te trekken en het geweer te schouderen! In zekere zin een toenmalige versie van de komische TV-serie "Keeping up appearances" (Schone schijn)...maar dan zonder een Hyacinth!. En door het feit dat tijdens de bezetting geen enkel schip ooit gevlucht is naar Engeland (verreweg de voornaamste reden van die "Uberwachung"), kon voldoende de indruk worden gehandhaafd dat die vorm van bewaking al met al toch wel "efficiënt" was.

Maar het spreekt vanzelf dat de betrokkenen met de ware toedracht van die "bewaking" niet "op de vischmarkt giengen stoan", de vissers niet ...en heel zeker ook niet de "bewakers"! Dit had tot gevolg dat na de oorlog allerlei versies hierover de ronde deden, waarvan de meest plausibele leek te zijn dat die bewakers "natuurlijk" allen leden waren van de Vlaamse SS, de Zwarte Brigade of de Fabriekswacht, die tijdens en vooral ook na de bezetting angstvallig hun mond zouden hebben gehouden wegens bedreiging van "met je kl.... in de bassing!". Maar de waarheid moest niet zo ver gezocht worden ...en *iedereen* had er *alle belang* bij dat dit netjes toegedekt bleef. Tenslotte was het mede dank zij die "bewakers" dat men bestendig had kunnen uitvaren en vissen ... en flink wat geld verdienen (wat in de visserij uiteraard - zoals overal elders - steeds hoofdzaak is geweest). Aan de wal heeft buiten het zeer gesloten vissersmilieu allicht niemand daar ooit het fijne van geweten (zelfs niet de vrouw van de visser, want "da stoend geliek met uut 't bedde klappen")...en na de bevrijding heeft er daar "niemand nog een woord an vuul gemakt". Dit geraakte dan ook al vlug in de vergeethoek van "worüber man nicht spricht". Ook voor de in 1945 uit Engeland teruggekomen vissers is dit een zorgvuldig "verborgen geschiedenis" gebleven. Zelfs de huidige voorzitter van de Koninklijke Federatie der Belgische Zeelieden (in 1940 als kind uitgeweken naar Engeland) heeft daarover nooit iets vernomen, tenzij vrij onlangs. Om maar te zeggen: in de visserij kan men, indien nodig, zwijgen als een graf, ook al zijn er wel altijd "veel klaps van de kaoie".

Vemoedelijk omdat de Gestapo dat "bewakingssysteem" uiteindelijk met een scheef oog begon te bekijken, werd in 1943 op de werf in Hemiksem een speciaal en "polyvalent" bewakingsvaartuig gebouwd, een kleine middenslagtreiler, die kon ingezet worden voor de visserij én tegelijkertijd kon dienstig zijn voor "Uberwachung" en - voorzien van een klein snelvuurkanon - zelfs voor verdediging tegen aanvallen op zee. Dit schip liep van stapel in mei 1944, dus net voor de bevrijding, en werd dan door de Belgische Staat in beslag genomen als oorlogsbuit. Vermits binnen het milieu iedereen wel wist dat - op aandringen van het verzet - tijdens de bouw geknoeid was met de stabiliteit, was niemand ertoe bereid dit schip aan te kopen. Onder de naam "Hinders" werd het

een opleidings- en onderzoekingsvaartuig voor de zeevisserij, onder de leiding van het Bestuur van het Zeewezen. Talloze jaarklassen van visserijscholen en van de IBIS hebben met dit voortdurend stampend en slingerend vaartuig kennis gemaakt, voldoende om nadien nooit nog zeeziek te worden! Ook de ambtenaren, technici en wetenschappers van het Rijksstation voor Zeevisserij en van de Zeevisserijdienst (Ministerie van Landbouw, vanaf 1953) hebben van dit "voorrecht" genoten.

Contacten op zee ?

Tot dusver onopgehelderd is de vraag of er eventueel op zee ook op een of andere manier contacten geweest zijn met "die van de overkant", meer bepaald met agenten van de Britse I.S. of de SOE. Gelet op een en ander lijkt dit - ofschoon op zichzelf nogal fantastisch en spectaculair - niet helemaal uitgesloten. In tegenstelling tot Nederland waren er bij ons weinig of geen "Engelandvaarders", wat echter gebeurlijke "contacten" op zee niet hoefde uit te sluiten. De Britten hadden immers platte snelboten die konden varen *onder* de Duitse radar, en door het aangroeiend geallieerd overwicht in het luchtruim, moesten zij weinig vrezen voor een Duitse luchtaanval of zelfs maar voor een verkenningsvliegtuig. En de "bewakers" aan boord van de Belgische vissersvaartuigen konden "horen, zien ...en vooral zwijgen". De enige andere fysieke en materiële contactlijn was de lange en gevaarlijke "lifeline" doorheen Frankrijk en Spanje, met inschakeling van een hele reeks medewerkers uit het verzet. Voor de Britse geheime diensten en uiteraard ook voor het Belgisch georganiseerd verzet moet de verleiding dan ook zeer groot geweest zijn om in volle zee "brief encounters" te organiseren voor een snelle uitwisseling van gegevens, documenten, valuta, wapens, divers materieel en misschien zelfs personen, ...alles netjes toegedekt onder een massa haring. Doch wie zal dit nu ooit nog kunnen nagaan en eventueel bevestigen?

Mijn zwijgzame grootvader (een IJslandvaarder maar in 1940/44 "tijdelijk" kustvisser ...en ook "ergens" betrokken bij het verzet) heeft zich ooit iets in die aard laten ontvallen, maar dit leek mij toen onwaarschijnlijk (daar er dicht onder de kust moest gevist worden, en ook al omdat hij het zelf steeds had over "Vlamsche SS-ers" als"zwarte" bewakers aan boord). In elk geval, "si non é vero é bene trovato!". Mijn grootvader was een man van weinig woorden en hij had als lijfspreuk "Je moet er met vuule voeten deure goan!", een "taal" die binnen en ook buiten het milieu goed begrepen werd. En "hij deelde dat van nie verre" want zijn grootvader werd in de vissersopstand van 1887 berucht toen hij (ofschoon. reeds een bejaarde zeebonk) bij de rellen in de vismijn een stevige kabeljauw als een knots slingerde naar het hoofd van de politiecommissaris. In mijn beroepsfase als visserij-ambtenaar (niet zo lang na de oorlog) had ik nog contacten en gesprekken met veteranen van die bezettingsjaren, en het beeld dat hieruit naar voor kwam was dit van een aaneengesloten en eendrachtig vissersmilieu van "recht voor de raap", "geen woorden maar daden" en een harde en kordate aanpak, alzo goed passend binnen bedoelde lijfspreuk. Een andere "levenswijsheid" was "Je leeft maor eine keir. En die riestpap met goeden leepels, je moet doar nie op zitten wachten!" (een Oostendse variante op het alom gekend thema "Carpe diem"). Tragisch einde van een bewogen leven : mijn grootvader, meermaals ontsnapt aan de dood op zee, werd uiteindelijk *aan wal* een slachtoffer van de overstromingsramp van 1 februari 1953. Op het bidprentje bij zijn overlijden was een ontroerende tekst afgedrukt : "Jarenlang trotseerde hij de woelige golven van de rusteloze zee. Hij was er mede vergroeid en vertrouwd en kende haar gevaren. *Van de zee leerde hij te zwijgen in de strijd voor het leven.* Zo doorstond hij zonder klacht zijn ziekte ingevolge het water dat hem voor de zoveelste maal verraste. Maar ditmaal kon hij de strijd welke hij reeds zoveel malen tegen de woeste zee gestreden had, niet meer halen en de wrede dood nam hem deze maal het leven af". Ik citeer hier deze tekst vooral omdat hij ongetwijfeld toepasselijk is op *veel andere* overleden vissers van toen en nu.

De grote verdienste van de Waterschouten lag alleszins in het op punt stellen van een *voor beide partijen* aanvaardbare "modus vivendi", het vastleggen van praktische voorwaarden en modaliteiten

om een vorm van beperkte uitvaart- en visserijvergunning *mogelijk* te maken. Die betrekkelijk goede verstandhouding met de Duitsers (met "rugdekking" vanuit Brussel!) had soms onverwacht goede gevolgen, zoals wanneer de haringscholen begonnen af te zakken naar het Nauw van Kales, waardoor de afstanden vanuit Oostende en zeker vanuit Zeebrugge te groot werden om bij valavond nog tijdig terug in de thuishaven te zijn. De Duitsers stemden toe in een voor onze visserij bijzonder gunstige oplossing : een aantal kustscheepjes mochten *beurtelings* opereren vanuit Gravelines, *dus vanuit Frankrijk*, wat in volle oorlogstijd toch niet zo evident was! En weerom rijst hier de vraag : gelet op de aldaar *bijzonder korte afstand* tussen Frankrijk en Engeland, zijn er hier op zee ooit "contacten" geweest ??

Verzet in het visserskwartier

Tijdens en ook nog na de oorlog was er nauwelijks sprake van verzetsactiviteiten binnen de Oostendse vissersgemeenschap. Maar schijn bedriegt! Want onze vissers waren in 1914 massaal uitgeweken naar Engeland en waren na de oorlog erg "Engelsgezind" teruggekeerd naar België. Ze waren "in the U.K." goed onthaald geweest en hadden er overigens "schoon geld" (in ponden!) verdiend. Bovendien had vier jaar intensieve Britse oorlogspropaganda tegen de "barbaarse Hunnen" hen zeker niet onberoerd gelaten! Hoe zou dan in een dergelijk anglofiel milieu geen vorm van anti-Duitse verzetsbeweging zijn ontstaan?

In die gesloten gemeenschap met eigen ongeschreven wetten en gedragscodes, bovendien (bedrijfseconomisch en commercieel) in een dubbelzinnige verhouding tegenover de Duitsers als "noodzakelijk kwaad", ontstond er al vlug een *maskerade*, die maskerschilder James Ensor (toen nog "very much alive" en dicht bij het vissersmilieu) ongetwijfeld welgevallig en met binnenpretjes moet gevolgd hebben (vooral wanneer hij machteloos moest toezien hoe zijn goede joodse vriend en confrater-kunstenaar Carol Deutsch steeds verder verstrikt raakte in de perverse vangarmen van de jodenvervolging). Er hing binnen die introverte Oostendse vissersgemeenschap dan ook een nogal grimmige sfeer van "Horen, zien en zwijgen!".

In ieder geval moesten de vissers "om den broode" de Duitsers "ergens" te vriend houden en ze niet te veel op stang jagen. Het was een kwestie van leven en laten leven. Openlijke daden van verzet werden dan ook vermeden. Doch andere vormen van verzet (vooral spionage) kwamen wél aan bod. Tijdens de bezetting was het visserskwartier eigenlijk een mini-vrijstaat geworden, waar (voor buitenstaanders ongemerkt) een ijzeren tucht en zelfdiscipline binnen de eigen gelederen borg stond tegen ieder risico van verklikking of verraad. Een tegenstander moet je met zijn eigen wapens bevechten, en vermits het voornaamste wapen van de nazi's terreur was, moest je dit beantwoorden met een of andere vorm van contra-terreur, bedreiging met tegenbedreiging! De vissers hadden dit blijkbaar goed begrepen. De gangbare bedreiging (in "sappig" Oostends) tegen een verdachte persoon was: "Zeg, maot, oet je maor héél kaalm, of je zoed oltemets met je klooten in de bassing kunnen vliegen!". Dit moest *letterlijk* worden opgevat, en dat wist men zelfs buiten het visserijmidden!

Bovendien mag men niet uit het oog verliezen dat een visser, zodra hij buitengaats en op zee was, met of zonder "Vlamsche SS-ers" aan boord, eigenlijk een vrije man was, "free as a bird", tijdens de bezetting alleszins een uitzonderlijke situatie! Opgesloten in het *Sperrgebiet*, ingekapseld achter de *Atlantikwall*, nergens was er meer aanleiding voor claustrofobie ...en nergens was er zo'n gevoel van innerlijke vrijheid en van ongeremdheid! Dat gevoel heeft de visser tegenover de gehate bezetter een *morele weerbaarheid* gegeven die elders allicht veel minder een kans heeft gekregen. Dat heeft de vissersgemeenschap ongetwijfeld ook kunnen behoeden voor de knagende angst en onzekerheid die (verzwegen en onuitgesproken maar zeer menselijk) zo typerend geweest is bij al wie op een of andere manier betrokken was bij het verzet, met boven het hoofd een bestendige dreiging van verraad of verklikking.

Spijts oorlog en bezetting was er overigens in het visserskwartier "veel leute en vertier", duidelijk doordat er in de *bootsjowerie* flink wat geld (eigenlijk "bibbergeld") werd verdiend, wat voorheen niet het geval was! En wie het breed heeft, laat het breed hangen, zeker in Oostende! Er werd in de "stamineés" veel gezongen, vrolijke maar ook "triestige" liederen, vaak oude balladen over scheepsrampen, zeer toepasselijk omdat er in de oorlog veel meer vissers op zee zijn omgekomen dan in vredestijd (getuige hiervan de gedenksteen aan de ingang van het kerkhof in de Stuiverstraat). Na de oorlog heeft Jef Klausing de meeste van die liederen nog net op tijd kunnen optekenen, bijna letterlijk uit de mond van oude vissers en vissersvrouwen, en ze - met tekst én melodie - bewaard voor het nageslacht in zijn monumentaal werk "Het Groot Oostendsch Liedtboeck". Dit boek is intussen min of meer in de vergeethoek geraakt zoals zoveel andere "relieken" in de volkskunde en de heemkunde, en het is dan ook bijzonder opvallend én verheugend dat het onlangs opnieuw in de kijker is gekomen via de Paulusfeesten 2013, in het programma "Oostende zingt", onder impuls van Michiel Dehondt, gangmaker en creatief brein achter dit project, echt een schot in de roos!

Terloops aangestipt: er is tot dusver nog niet veel aandacht geweest voor de *psychische* aspecten van oorlog en bezetting. Zelfs de Britse slachtoffers van "shell-shock" tijdens W.O.1 hebben bijna een eeuw moeten wachten op postuum eerherstel (zij werden veelal gefusilleerd wegens "lafheid en vaandelvlucht") omdat men enorm veel tijd nodig had om ten slotte tot de medisch-wetenschappelijke bevinding te komen dat het hier eigenlijk ging om "war-neurosis, disturbance of mind and nervous system, due to war conditions". Thans heeft psychologische hulpverlening algemeen ingang gevonden, maar het heeft ontzettend lang geduurd. Doch binnen de vissersgemeenschap is dat kennelijk nooit nodig geweest, althans zolang het een traditionele en gesloten gemeenschap gebleven is. Binnen het milieu kon er veel worden opgevangen en "verwerkt". "You'll never walk alone..." . Dit was trouwens ook zo binnen de andere componenten van de maritieme sector, zoals bijvoorbeeld de wel zeer aparte groep van de loodsen, met een eigen gemeenschaps- en verenigingsleven.

Maar wie had er dan de leiding en organisatie van dit verzet binnen de vissersgemeenschap? Vermoedelijk ten minste één van de Waterschouten, met als evident contactpunt het aanmonsteringskantoor in het Waterschoutsambt (er werkten daar ook wel een paar beambten van VNV-strekking, maar die werden zorgvuldig "afgezonderd" in aparte lokalen, overigens een ideale dekmantel voor verzetsactiviteiten nabij en zelfs in "het hol van de leeuw"). De centrale verbindingspersoon met het plaatselijk Geheim Leger was adjunct-hydrograaf Wesseling van de Hydrografische Dienst van de Kust. Samen met Hoofdwaterschout Carlier is hij erin geslaagd om telkens de nodige contacten te leggen met het Geheim Leger wanneer een onstuimige visser het wat al te bont had gemaakt tegenover "Witteboai" of ergens "tegen de lamp was gelopen" en vervolgens een tijdje onopvallend moest onderduiken.

Wat betreft die "zorgvuldig afgezonderde" VNV-ers, was het geval bekend van een knappe stenotypiste die op haar bureaumeubel steeds een mooi ingelijste foto had van haar geliefde "Führer". Om begrijpelijke redenen verdween die foto iedere avond veilig achter slot in haar lade. Maar tijdens een middagpauze bleek die foto uit de lijst te zijn gehaald en versnipperd. Met tranen in de ogen stond ze star en wezenloos voor zich uit te kijken, af en toe stamelend "Ach, mijn Führer...". Vreemd genoeg was Hitler kennelijk voor heel wat vrouwen ergens een fascinerend "idool", ...en blijkbaar niet alleen in Duitsland. Toen er ten tijde van de Weimar-republiek nog vrije verkiezingen werden georganiseerd, had hij trouwens veel meer vrouwelijke dan mannelijke kiezers (wat - terloops aangestipt - heel wat vragen oproept omtrent zijn reële achterban binnen het mannenbastion van het Duitse leger, uiteraard met uitzondering van de Waffen-SS). En hij besefte dit maar al te goed. Om die reden is hij steeds een vrijgezel gebleven, naar hij beweerde "enkel gehuwd met Duitsland en het Duitse volk". Om die reden ook had hij een vaste "hoffotograaf" (met toevallig de naam Hoffmann) met als exclusieve opdracht hem bestendig vanuit zijn "voordeligste"

hoek te fotograferen, desnoods bij te werken met rake "retouches". Mede door zijn assistente Eva Braun (later levensgezellin van Hitler) wist Hoffmann vrij precies in welke pose of houding deze verwaande halfgod het best zou overkomen bij zijn vrouwelijk publiek. Lucy Loes had voor een en ander allicht de juiste verklaring kunnen vinden, iets in de zin van "maor 't is altied de posteure die het em doet". Doch "den Dolf" zou voorzeker nooit "m'n zeekapiting" geworden zijn!

De slotfase van een "good German"

Die "speciale relaties" van het Waterschoutsambt met Oberleutnant Kann zouden zelfs nog na de bevrijding op een wel *zeer vreemde manier* op de proef gesteld worden. Toen de Duitsers vanaf 3 september 1944 Oostende begonnen te ontruimen, kreeg Kann een "Führerbefehl", namelijk het kelderen van alle vaartuigen en het opblazen van de kaaimuren en van alle haveninstallaties, de toen gebruikelijke opdracht bij het wegtrekken van Duitse troepen uit een Kanaal- of Noordzeehaven. Dit uitdrukkelijk en allerhoogste bevel (niet-uitvoering betekende hoogverraad en terechtstelling) heeft hij evenwel niet of dan toch niet volledig uitgevoerd. De vissersschepen heeft hij ongemoeid gelaten, en allicht om zijn eigen vel te redden, heeft hij - kennelijk voor de schijn - enkele kaaimuren en vooral ook de snelboot- en duikbootbasis laten opblazen, doch op het allerlaatste moment, wanneer op 8 september de Canadezen ter hoogte van "Petit Paris" het stadscentrum binnentrokken (een gelijktijdige en totaal onverwachte gebeurtenis die ik toen als kind zelf heb meegemaakt). Door de enorme luchtverplaatsing was er overal zeer veel glasschade en beschadiging van de daken, en meer bepaald de nabijgelegen Vuurtorenwijk werd zwaar getroffen door plots rondvliegende stenen en stalen brokstukken.

Waarschijnlijk zou deze halfslachtige uitvoering van een "Führerbefehl" hem toch de kop hebben gekost (zoals in het geval van de ongelukkige Duitse officier die niet kon verhinderen dat de Rijnbrug bij Remagen intact in handen viel van de Amerikanen), maar de dramatische verwarring bij de aftocht van de Duitsers in de herfst van 1944 heeft vermoedelijk zijn leven gered. Hij sloot zich aan bij het Duits garnizoen in Breskens, waar hij op 3 november 1944 door Canadezen werd krijgsgevangen gemaakt. Een eigenaardige speling van het lot bracht hem heel even terug naar Oostende, want de krijgsgevangen Duitsers werden via Oostende met LSTs afgevoerd naar Engeland. In het tijdok werd hij door Oostendse vissers toevallig herkend en zij gaven hem een spontane en enthousiaste ovatie en deden hem al wuivend uitgeleide, ...tot stomme verbazing en ergernis van de niet-begrijpende Britse militairen.

Hier bij ons viel de haven van Oostende aldus vrijwel ongeschonden in handen van de geallieerden. Dit was sedert de landing in Normandië dan wel de allereerste haven die onmiddellijk toegankelijk werd voor bevoorradings- en troepentransportschepen! Het was weliswaar geen grote haven (zoals Antwerpen, eveneens bevrijd en intact ...maar vooralsnog ontoegankelijk) maar Eisenhower was al zeer gelukkig dat hij dan toch ten minste over de haven van Oostende kon beschikken. Reeds op 21 september 1944 (na het snel opruimen van mijnen en van puin) was de Oostendse haven opnieuw volop in bedrijf. En voorzeker was dat onrechtstreeks eigenlijk andermaal een pluim voor Oberleutnant Kann!

Intussen was de korte passage van de krijgsgevangene Kann in Oostende, bekend geraakt bij Hoofdwaterschout Carlier, die als officier van gerechtelijke politie (van rechtswege als Waterschout) inmiddels ook belast was met onderzoek in de maritieme sector ten behoeve van de Krijgsraden in het kader van repressie en epuratie. Uiteraard zou de figuur van Kann hierin een sleutelrol kunnen spelen en bijgevolg wou hij hem ten spoedigste verhoren. Na enig speurwerk ontdekte hij waar Kann ergens opgesloten zat in Groot-Brittannië. Maar toen door België zijn uitlevering werd gevraagd, had dit voor Kann erg nare gevolgen. Wanneer in die tijd "uitlevering" werd gevraagd van een krijgsgevangene, kon dat alleen maar betekenen dat het ging om een gezochte oorlogsmisdadiger. Men geloofde toen nog niet in "good Germans", want het gezegde

deed de ronde "only a dead German is a good German", ...wat eigenlijk wel grotendeels strookte met de werkelijkheid omdat in 1944/45 de allerlaatste "good Germans" vrijwel allen door de Gestapo waren opgepakt en "erledigt". Bijgevolg besliste de Britse kampcommandant hem onmiddellijk te behandelen als een vulgaire "war criminal". De goede behandeling waarvan hij tot dusver als hogere officier had genoten, werd dadelijk stopgezet en hij werd in een isoleercel gestopt in afwachting van zijn deportatie naar België.

Toen Kann in België terug kwam en in de gevangenis van Vilvoorde werd opgesloten, was het begrijpelijk dat de Hoofdwaterschout aldaar een neergeslagen en verbitterde man aantrof. Hij kon bekomen dat hij werd overgebracht naar het "Pandereitje" in Brugge, wat ook veel praktischer was voor het houden van verhoorsessies, en waar hem meteen een heel wat betere behandeling te beurt viel. Hij kreeg er bezoek van nog steeds dankbare en erkentelijke vissers, die hem"tracteerden" met tabak en met zijn geliefde cognac (iets waarmede hij menige visser in zijn kantoor had opgebeurd wanneer het al eens minder goed ging in de visserij).

Tijdens het verhoor van Kann werd bevestigd wat hij (zonder namen te noemen) zich reeds tijdens de bezetting ooit had laten ontvallen tegenover Waterschout De Mulder, namelijk dat hij weet had van verklikking en collaboratie van nogal wat Belgen. Hij had dit kennelijk gedaan in een zwaarmoedige bui, omdat hij een hartsgrondige hekel had aan intriganten, gluiperds en verraders, zowel aan Duitse als aan Belgische kant (allicht indachtig zijn eigen gespannen verhouding met "Witteboai"). Het is mij niet bekend wat dit verhoor verder heeft opgeleverd, maar het zal de Hoofdwaterschout wellicht niet verbaasd hebben te moeten vaststellen dat goed en kwaad, heldhaftigheid en laaghartigheid in de beste families kunnen voorkomen, en dus ook in de maritieme sector ...

Ten titel van eerherstel en als blijk van erkentelijkheid kreeg Kann reeds in juni 1945 een vervroegd ontslag uit krijgsgevangenschap en kon hij zijn vooroorlogse functie in een grotendeels verwoest Hamburg hervatten, waar hij trouwens voor het Brits militair bestuur al onmiddellijk nuttig werk kon verrichten in de chaotische toestand waarin de haven verkeerde. Af en toe waren er nog contacten met het Waterschoutsambt in Oostende. In 1962 ontving de Hoofdwaterschout een rouwkaartje uit Hamburg, geschreven door een neef van Herr Kann, waarbij werd gemeld dat zijn oom was overleden en dat het zijn laatste doch helaas onvervulde wens was geweest om elkaar nog een laatste keer te kunnen ontmoeten ... Dhr. E. Carlier, bevorderd tot Hoofdwaterschout der Scheldehavens (met standplaats Antwerpen), werd omwille van zijn vele verdiensten in de maritieme sector bij Koninklijk Besluit van 25.11.1964 als Commandeur opgenomen in de Orde van Leopold II. Ongetwijfeld heeft hij - ofschoon thans nog weinig bekend - een belangrijke plaats verworven in onze recente maritieme geschiedenis ...en dit stukje visserijkroniek weze dan ook een concrete bijdrage tot het in herinnering houden van die rol en betekenis.

Al bij al is dit een mooi en ontroerend verhaal dat de lezer in deze vervolgserie zeker niet mocht onthouden worden. Het is immers een treffende illustratie van de traditionele en eeuwenoude samenhorigheid van zeelieden *overheen alle grenzen*, alle nationaliteiten en rassen en alle politieke overtuigingen. In het geheel van die gruwelijke oorlogservaringen is dit misschien een bloem op een mestvaalt, maar voor al wie ergens behoort tot de maritieme sector, is een dergelijke getuigenis toch een verheugende vaststelling. In ieder geval is dit niet alleen een pakkend verhaal maar zit er hier wellicht ook voldoende stof in voor een boeiend filmscenario met Oberleutnant Kann als "the good German", de gluiperige "Witteboai" als "the bad German" ...en Hoofdwaterschout Carlier in de rol van "good cop" en "go between" tussen de bezetter en de vissersgemeenschap, een merkwaardige "driehoeksverhouding" met ergens daar tussenin adjunct-hydrograaf Wesseling van het Geheim Leger als de "geheime agent". Een vrouwelijke filmrol zou daarin kunnen weggelegd zijn voor een kordate Oostendse vissersvrouw in de aard van "meetje van de Kaoie". Een verre droom ?

Besluit

De aandachtige lezer kan in wat hier voorafgaat allicht zelf zijn gading vinden …en bepaalde aspecten en bevindingen al interessanter vinden dan andere. Maar *meer in het algemeen* en strikt objectief beschouwd, kunnen wij uit een en ander een besluit trekken dat niet alleen een historisch belang heeft (het verleden) …doch tevens een sociologisch en politologisch belang *voor het heden en voor de toekomst*. Want we werden en worden hier geconfronteerd met een zeldzame en unieke situatie : de moeilijke verhouding tussen een specifiek deel van de samenleving (in casu de visserijwereld) enerzijds en de "gestelde machten" anderzijds (in casu de bezettende overheid én de eigen maritieme overheid). Wat is nu hierin zo interessant? Ongetwijfeld de vaststelling dat men erin slaagde een schikking te treffen met het "formele" systeem (oorlog en bezetting), terwijl tegelijkertijd een "werkbare" realiteit werd nagestreefd die eigenlijk enkel verband hield met *de noden van het dagelijks leven*. Een en ander had een voor die barre bezettingstijd heel vreemd gevolg, een bizarre situatie waarbij de visserijsector (evenals aanverwante- en toeleveringsbedrijven) al met al in bedrijfseconomisch opzicht relatief goed presteerde. Ik heb niet kunnen achterhalen of dit (zoals tegenover de boeren) bij medeburgers ook aanleiding gaf tot nijd en afgunst. Wellicht niet, omdat er zeker geen woekerprijzen bij te pas kwamen, tevens omdat iedereen dit de vissers wel mocht gunnen vermits ze dagelijks hun leven op het spel moesten zetten, en tenslotte ook omdat men de visserman mocht dankbaar zijn voor die zeer geslaagde uitweg uit een benarde toestand qua voedselvoorziening. Wat Oostende betreft, mocht men zich overigens gelukkig prijzen dat, na het wegvallen van het toerisme en van enkele andere bedrijfstakken ingevolge dramatische oorlogsomstandigheden, dan toch ten minste de zeevisserijsector overeind gebleven was, met annex de scheepswerven wier voortbestaan volledig afhankelijk was van de zeevisserij.

Voor hedendaagse en toekomstige politici (en zelfs voor politicologen) ligt hierin misschien *ook een les* besloten. Dit verhaal toont immers aan dat in bepaalde omstandigheden "onlogisch" lijkende situaties tot stand kunnen komen die gaandeweg op grond van een eigen logica *een eigen bestaan* beginnen te leiden. Dat is een "*realiteitslogica*" die meestal moeilijk een plaats kan vinden binnen de klassieke logica van de politiek en van wetenschappelijke beleidssystemen …en die daardoor slechts zelden of nooit in beeld komt. Na al wat wij de jongste jaren hebben meegemaakt (vooral in de banksector), komen wij tot de vaststelling dat er in toenemende mate allerlei erg vreemde zaken kunnen gebeuren die weliswaar een (nare) werkelijkheid vormen doch meteen ook *buiten* de bestaande systemen vallen, …en bijgevolg een *atypische* benadering en aanpak vereisen. Ook stellen we vast dat het huidige politieke systeem zowat overal veeleer gekenmerkt wordt door wat het uitsluit (d.i. waarvoor het *niet* ontvankelijk is) …dan door wat het concreet en zeer pragmatisch *zou moeten omvatten* ten behoeve van bestaande noodwendigheden (getuige hiervan de boze lezersbrieven in kranten en tijdschriften!). Het gevolg is dat problemen van de overheid vaak weinig relevant zijn voor de gewone burger …terwijl, omgekeerd, de problemen van de gewone burger doorgaans *weinig relevant zijn voor de overheid*. Is dat nu allemaal iets te ver gezocht? Helemaal niet, want wie aandachtig nagaat wat er tijdens de bezetting in de zeevisserijsector is gebeurd, kan enkel beamen dat dit ergens een *voorafbeelding* moet zijn van een kordaat en goed doordacht "no nonsense"-beleid dat men de jongste jaren had moeten kunnen voeren …doch waaraan blijkbaar zelfs niet eens gedacht werd. In die zin heeft Hoofdwaterschout Carlier destijds een stuk geschiedenis "gemaakt", zelfs veel meer dan hij toen ooit heeft kunnen vermoeden!

(wordt vervolgd)

ERRATUM i.v.m. de vorige aflevering in deze vervolgserie ("Atlantikwall") : "Meetje van de Kaoie" Blanche Belpaeme werd zwaar gekwetst op 7 mei 1942 (bombardement Sas-Slijkens) en niet op 31 maart 1943 (bombardement wijk Sint-Jan). Met dank aan Rudolf Weise die mij hierop attent heeft gemaakt.

Vissersvaartuigen aangemeerd ter hoogte van het geteisterd stationsgebouw (1943)

"Haringvangers bij het lossen van hun overvloedige vangsten (1943)

STAD OOSTENDE

DIENST voor BEVOORRADING

Oostende, 19 Juni 1942.

VISCH

Er wordt ter kennis van het publiek gebracht, dat van 1 Juli e.k. af een nieuwe bedeelingsmanier voor visch, garnaal en visscherijproducten in zwang zal komen.

Daarom mooten de inwoners zich bij een van de ERKENDE vischwinkels laten inschrijven, voorzien van al de rantsoeneeringskaarten, en dit ten LAATSTE TEGEN 25 JUNI 1942. Men gelieve er nota van te houden dat, eenmaal de inschrijving gedaan, het onmogelijk zal zijn van winkel te veranderen, behoudens gevallen van overmacht; deze verandering zal daarbij slechts van kracht worden van de volgende maand af.

De inschrijving zal worden opgenomen in de volgende winkels :

Bailleuil	Torhoutsteenweg, 200	Pels J.	Torhoutsteenweg, 109
Blontrock	Timmermanstraat, 2 bis	Pieters	Leffingestraat, 174
Crepez Cl.	Christinastraat, 122	Rau	Nieuwpoortstw. 109
De Beyser	Dwarsstraat, 6	Roman	Frere Orbanstraat, 5
Decoster	Stuiverstraat, 191	Smissaert A.	Aartshertoginnestraat, 8
De Poorter	Ieperstraat, 12	Smissaert Wed.	Christinastraat, 80
De smedt	St. Franciscusstraat, 13	Toris Neyts	Visscherskaai, 36
Dewulf Wed.	Nieuwpoortsteenweg, 3	Vanbesien	Aartshertoginnestr, 39
Dossaert	Nieuwpoortsteenweg, 38	Van Craeynest	Vrijhavenstraat, 36
Elegeert	St. Franciscusstraat, 19	Vanderbeele	Veldstraat, 34
Geldhof	Witte Nonnenstraat, 1	Vanden Broucke	St. Franciscusstraat, 17
Geryl Wed.	Hertstraat, 2	Van Graetschepe	Ad. Buylstraat, 45
Janssens	Dwarsstraat, 1	Van Hoorne	Ad. Buylstraat, 39
Lemeau	Nieuwpoortsteenweg, 178	Van Steeger	Aartshertogstraat, 98
Nelors	Dwarsstraat, 11	Verburg	Dwarsstraat, 10
Pattyn	Torhoutsteenweg, 90	Verhulst A.	Overvloedstraat, 25
Pels H.	Elisabethlaan, 331	Verhulst C.	Dwarsstraat, 8
		Zanders E.	Frere Orbanstraat, 174

Telkens een dezer winkels met visch zal bedeeld worden, zal dit aan de aldaar ingeschreven klanten bekend gemaakt worden door een van buiten uit zichtbaar bordje.

Door het College :

De Secretaris,
M. SURMONT.

De Burgemeester,
A. VAN LAERE.

Affiche “Visch” van de “Dienst voor Bevoorrading” van de Stad Oostende (1942)

†

BID GOD VOOR DE ZIEL

van Mijnheer

Petrus JANSOONE

Rustend stuurman ter visserij

Weduwnaar van Mevrouw Marie DUGARDIN
Echtgenoot van Mevrouw Ernestine VANLOO

geboren te Oostende, de 31 October 1885 en er godvruchtig overleden, (ten gevolge van de overstromingsramp van 1 Februari), de 5 Maart 1953, na ontvangen te hebben de laatste HH. Sacramenten.

Jarenlang trotseerde hij de woelige golven van de rusteloze zee. Hij was er mede vergroeid en vertrouwd, en kende haar gevaren Van de zee leerde hij te zwijgen in de strijd voor het leven, zo doorstond hij zonder klacht zijn ziekte tengevolge van het water welke hem voor de zoveelste maal verraste. Maar ditmaal kon hij de strijd, welke hij reeds zovéel malen tegen de woeste zee gestreden had, niet meer halen en de wrede dood nam hem deze maal het leven af.

O God, wat is het leven toch broos en zijn vreugde kortstondig. De dood beheerst alles, en nu hier en dan daar, zonder keus of wet, maait hij goeden en kwaden, jongelieden en mensen van ouderdom. O Heer Jezus, Gij die de vissers hebt als stichters van Uw kerk, wees hem genadig, hij die de ruwe zee heeft getrotseerd om brood voor vrouw en kinderen. Maar ook werp Uwe genadige ogen op dezen die een geliefden echtgenoot, een vader verloren wier hart bloed en schreit, wier smart grievend is. Geef hen steun opdat zij deze beproeving dragen opdat zij niet wenen als dezen die geen hoop hebben.

Geliefde echtgenote, mijn kinderen, kleinkinderen, schoonmoeder, broeders en zusters, bloedverwanten en vrienden, hebt dank voor al uw genegenheid, liefde en zorgen ; eens vinden wij elkander allen terug om nooit meer te scheiden.

Zoet Hart van Jezus, ik heb betrouwen in U,

Bidprentje bij het tragisch overlijden van ex-haringvisser Pierre Jansoone ingevolge de overstroming op 01 februari 1953

De illustraties zijn uit de collectie van André Asseloos en Roger Jansoone.

252502

OSTENDIANA IN EEN BRUGSE KRONIEK

door **Ivan VAN HYFTE**

Met zijn "Gedenckboeck" schreef de Brugse edelsmid en graveerder Michiel Frans ALLAERT (1) een kroniek van gebeurtenissen die hoofdzakelijk te Brugge hebben plaats gevonden. Het origineel handschrift (in zijn huidige vorm onvolledig) bevindt zich in de Brugse stadsbibliotheek.

Over het cultureel leven of de politiek van zijn tijd weidde de kroniekschrijver niet uit; enkel wat zijn stadsgenoten beroerden aan faits divers tekende hij op: het schavot, de barge, de processies, troepenbewegingen, de schuttersgilden, (uitvoerig) zijn Sint-Salvatorsparochie. Geen literatuur of enige beschouwing; het was hem enkel te doen om de feiten en de data. Die lopen van zijn geboortejaar 1712 tot 1787, twee jaar vóór zijn overlijden.

A. SCHOUTEET, die het werk in hedendaags Nederlands heeft omgezet (2), vermoedt dat hij omstreeks 1750 met het schrijven ervan is begonnen. Al wat voordien is gebeurd, put hij uit herinneringen of is te rade gegaan bij andere schrijvers of 18de eeuwse jaarboeken.

Merkwaardig is dat tussen de vele "nieuwtjes" er niet minder dan 24 Oostendse nieuwsitems opduiken. Ik zet ze even chronologisch op een rijtje:

19 april 1717: tsaar Peter de Grote, even op bezoek in Brugge, reist door met de barge naar Oostende.

12 februari 1724: de eerste drie schepen van de Oost Indische Compagnie zijn uitgevaren.

23 mei 1742: een eerste contingent Engelse troepen komt te Oostende aan.

14 juli 1745: Engelse troepen die te Brugge in garnizoen lagen, vertrekken in allerijl naar Oostende.

8 augustus 1745: Fransen veroveren het fort van Plassendale en rukken vandaar op naar Oostende dat op 23 augustus door de "verbondenen" (Engelsen, Hollanders en Duitsers) wordt overgegeven. Het garnizoen, 4.000 man sterk, wordt krijgsgevangen gemaakt en met schepen, over Brugge, naar Bergen overgebracht.

3 september 1745: De Franse koning, in gezelschap van de kroonprins, voor 1 dag in Oostende.

5 februari 1749: Doornik, Oudenaarde en Oostende komen opnieuw onder het gezag van Maria Theresia, vorstin van de Zuidelijke Nederlanden.

13 augustus 1752: Het sas te Slijkens (gebouwd in 1672) stort in.

24 juni 1756: Prins Karel van Lotharingen bezoekt, samen met zijn zus Anna Carolina, de zaagmolens en het sas van Slijkens.

19 en 20 juli 1757: De Fransen met vijf bataljons nemen de stad Oostende in.

9 augustus 1758: Graaf van Cobenzl, gouverneur-generaal van de Zuidelijke Nederlanden in afwezigheid van prins Karel van Lotharingen, bezoekt het nieuwe sas van Slijkens en de zaagmolens.

25 november 1762: Na het tekenen van de vrede tussen Engeland en Frankrijk verlaten de Franse troepen Oostende. Deze worden vervangen door een gedeelte van het Brugs garnizoen, namelijk een bataljon van de prins de Ligne en een bataljon van de graaf Albert.

zomer 1765: De stad heeft een aanvang laten maken met het leggen van een kasseiweg naar Torhout.

6 augustus 1768: Vanuit Brugge reist de koning van Denemarken door naar Oostende waar hij de nacht doorbrengt in het huis van deh.. Van Iseghem, consul van Engeland.

14 maart 1771: Een "sluitschip" (type mij onbekend) vaart uit voor de walvisvangst op Groenland. Boekhouder van de onderneming is de Brugse koopman Nikolaas Donche.

4 augustus 1773: De grootmeester van het Hof, prins Starhemberg komen samen met zijn gemalin en hun zoon aan in Oostende waar ze vandaar langs het strand naar Blankenberge trekken. Ze gebruiken het middagmaal in een houten cabine die speciaal voor deze gelegenheid in de duinen was opgericht door de Heren van het Vrije.

24 augustus 1773: Het hoger vermelde schip, de "Maria en Alida", loopt na drie reizen voor een tweede maal zonder vangst binnen en blijft definitief aan de kade. Slechts " 2 ½ walvissen" was het mager resultaat.

begin januari 1776: Het heeft zo hard gevroren dat de haven dicht is. Mensen kunnen erover wandelen en "...er werden koeken op gebakken...".

13 juni 1781: Keizer Jozef II reist vanuit Oostende over Blankenberge naar Brugge.

31 augustus 1781: Aartshertogin Maria Christina en haar man, de hertog van Saksen-Teschen, vertrekken met de Gentse barge naar Oostende.

9 juli 1782: Groothertog Paul van Rusland reist vanuit Oostende met de barge naar Gent.

29 juni 1786: Aartshertog Ferdinand met zijn echtgenote eventjes afgereisd naar Oostende en terug naar Gent.

21 maart 1787: De heer Mayhu legt zijn benoemingsbrieven voor als intendant van Oostende; hij neemt zijn intrek in een huis bij het klooster van de Brugse paters Predikheren.

8 juli 1787: Vijftig schuttersgilden schieten in het Brugse Handbogenhof op 130 "prijsvogels". Bij loting krijgt Torhout de hoofdprijs maar de gouden medaille was voor het gild van Oostende dat "met de meeste praal was afgekomen".

☼ ☼ ☼

Leuk biografisch detail: Michiel Frans ALLAERT huwde op 51-jarige leeftijd met de 53-jarige Maria SMOLDERS. Slechts 13 jaren kende hij huwelijksgeluk want Maria stierf op 17 januari 1776. Nog geen 9 maanden later hertrouwt hij met Joanna BARLEMON die nog in leven was toen hij op 77-jarige leeftijd overleed. Met een lijkdienst in de kerk van het Sint-Janshospitaal te Brugge werd hij begraven.

(1) Geboren te Brugge op 24 november 1712 als zoon van Michiel en Anna GILLIS.
(2) Verschenen bij de Brugse drukkerij "Graphica" in 1953.

FOTO OP HET TITELBLAD

Zeestation 1932

Na de zware schade veroorzaakt door het oorlogsgeweld tijdens W.O. I, werd het stationsgebouw hersteld in de jaren twintig van vorige eeuw. Doch het monumentale van het zeestation werd niet heropgebouwd in de oorspronkelijke grootsheid.

De overdekte sporenhal werd vervangen door eenvoudige perronluifels. De in- en ontschepingshal en de uitgangshal werden vervangen door eenvoudige constructies met plat dak.

Op de foto bemerken wij helemaal rechts de tramhalte ingesteld in 1926, specifiek voor de trein- en bootreizigers, voornamelijk voor de adepten van de paardenwedlopen. Ernaast een houten keet met diensten van het spoor, vooral de facturatie voor het visvervoer.

Op het stationsplein talrijke taxi's en hotelauto's die de toeristen en andere hotelgasten opvingen.

Op de voorgrond talrijke stootkarren van de "pakjesdragers" en "commissionaires".

Bemerk het verzorgd plantsoen op de weg naar het station.

LIDGELD 2014

Het lidgeld voor het lidmaatschap bij de Koninklijke Heem- en Geschiedkundige Kring De Plate is voor 2014 vastgesteld als volgt:

Aangesloten lid	€ 15
Steunend lid	€ 25

Enkel zij die tot nu toe niet gestort hebben (laatste storting ontvangen op 30 oktober) vinden hierbij een stortingsbulletin.

Fernand MUS
Penningmeester

Uitvaartverzorging - Funerarium

Jan Nuytten

Het **uitvaartkontrakt**
is de absolute **zekerheid**
dat uw begrafenis of crematie
zal uitgevoerd worden volgens
uw wensen en dat uw familie
achteraf **geen financiële**
beslommeringen heeft

Stuiverstraat 470
8400 Oostende
tel. 059/80.15.53

Provincie West-Vlaanderen
Door mensen gedreven

Met steun van de Vlaamse overheid

AFGIFTEKANTOOR
8400 - OOSTENDE 1
P.408954

MAANDBLAD

DECEMBER 2013

VERSCHIJNT NIET IN JULI EN AUGUSTUS

DE PLATE

V.U. Jean Pierre Falise, Hendrik Serruyslaan 78/19 - 8400 Oostende

ISSN = 1373-0762

DE PLATE

TIJDSCHRIFT VAN DE KONINKLIJKE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING "DE PLATE" (V.Z.W.) - OOSTENDE.

Prijs Cultuurraad Oostende 1996.

Vormings- en ontwikkelingsorganisatie en Permanente Vorming.

Aangesloten bij de CULTUURRAAD OOSTENDE en HEEMKUNDE WEST-VLAANDEREN.

Statuten gepubliceerd in de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad d.d. 1-2 mei 1959, nr. 1931 en de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 16 juni 2004.

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen getekende bijdragen en weerspiegelen niet noodzakelijk de opinie van de Kring.
Tekstovername toegelaten na akkoord van auteur en mits vermelding van oorsprong.
Ingezonden stukken mogen nog NIET gepubliceerd zijn.
De auteurs worden er attent op gemaakt dat bij elke bijdrage een bronvermelding hoort.

JAARGANG 42
NUMMER 12 **Prijs per los nummer: € 1,50**
MAAND december 2013

IN DIT NUMMER:

Blz. 248: **Y. DINGENS**: Het paviljoen van de Stad Oostende op de wereldtentoonstelling van Gent 1913.

Blz. 270. **I. DEWULF:** Het verdwenen museum voor moderne religieuze kunst te Oostende.

KONINKLIJKE OOSTENDSE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING DE PLATE

Correspondentieadres : Heemkring De Plate, Langestraat 69, 8400 Oostende, tel. 059/516721.
Hoofdredacteur en verantwoordelijke uitgever: Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende.

Rekeningen : IBAN: BE81 3800 0966 6224
BIC: BBRUBEBB

Website: www.deplate.be
E-mail: plate.oostende@telenet.be

Het Bestuur

Voorzitter:
Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende, tel. 059708815.
E-mail: falise.jp@scarlet.be

Ondervoorzitter:
Ferdinand GEVAERT, Duinenstraat 40, 8450 Bredene.

Secretaris:
Nadia STUBBE, Blauwvoetstraat 7, 8400 Oostende, tel. 059800289.
E-mail: de.plate@telenet.be

Penningmeester:
Fernand MUS, Salvialaan 5, 8400 Oostende, tel. 0473862107.
E-mail: ferre.mus@skynet.be

Leden:
August GOETHAELS, Stockholmstraat 21/10, 8400 Oostende.
Jean HUYS, Groenendijkstraat 185, 8450 Bredene.
Valère PRINZIE, Euphrosina Beernaertstraat 48, 8400 Oostende.
Emile SMISSAERT, Hendrik Serruyslaan 4/9, 8400 Oostende.
Johan VAN ROOSE, Kabeljauwstraat 5, 8460 Oudenburg.
Gilbert VERMEERSCH, Blauw Kasteelstraat 98/2, 8400 Oostende.
Koen VERWAERDE, A. Chocqueelstraat 1, 8400 Oostende.
Dirk ANGILLIS, (waarnemend), Elisabethlaan 439, 8400 Oostende. .

Schreven in dit nummer:

Yves DINGENS, Leopold II-laan 6, 8400 Oostende.
Lionel DEWULF: Rivierstraat 30, 8400 Oostende.

DECEMBER-ACTIVITEIT

donderdag 19 december 2013 om 14.30u en 20.00u

in de conferentiezaal van het Centrum Familiekunde Vlaanderen Regio Oostende, der. L. Colensstraat 6, 8400 Oostende.

FILMVOORSTELLING

We bouwen de conferentiezaal terug om tot filmzaal.

Het programma ziet er als volgt uit:

- Over de garnaalvangst aan onze kust een zwart-wit film uit 1950 en een kleurenfilm van 1991.

- "Nostalgie" de laatste pakketboten in Oostende 1996.

- Documentaire films over Nieuwpoort en Oostende.

- "Klein België" een film over de gevluchte vissersfamilies naar Brixham tijdens de Tweede Wereldoorlog.

- En in eerste visie: de film over DE PLATE-reis van juni naar Arras en omgeving.

De cinéasten van deze avond zijn: **Albert VAN EECKE** uit Westende, één van de bezielers van "MAVE" een hobbyclub voor cineasten en **Dirk NOLF** lid van onze vereniging en lid van de Koninklijke Cinéclub Oostende en van fotoclub "'t Kasteeltje" in Zandvoorde.

Ons lid en gekend cinéast **Jean Pierre DEVOLDER** zal er voor zorgen dat alles in high-definition op het grote scherm komt.

OPGELET !

Wegens de eindejaarsperiode gaan de vertoningen door op de 3de donderdag van de maand en niet de laatste donderdag.

Er is een namiddagvertoning en avondvertoning.

Alle films zijn kinderen toegelaten. Iedereen is welkom en de toegang is gratis.

255191

HET PAVILJOEN VAN DE STAD OOSTENDE OP DE WERELDTENTOONSTELLING VAN GENT IN 1913

door Yves DINGENS

Op 26 april 1913 openden te Gent de poorten van de Wereldtentoonstelling, de eerste en enige die ooit in de Arteveldestad zou plaats hebben. De idee van wereldtentoonstellingen ontstond eigenlijk in Frankrijk en was een uiting van het optimisme in de vooruitgang die wetenschap en techniek de mensheid zouden brengen. De allereerste World's Fair had plaats in 1851 in het Londense Hyde Park in een speciaal voor dit doel gebouwde Crystal Palace en trok 600.000 bezoekers. Vóór 1914 zouden er niet minder dan 38 wereldtentoonstellingen worden georganiseerd waarvan zeven in België : drie in Brussel (1888, 1897 en 1910), twee in Antwerpen (1885 en 1894), één in Luik (1905) en één in Gent (1913). Dit groot aantal expo's kan verwonderen voor een klein landje als het onze, maar men bedenke dat België toen, alle verhoudingen in acht genomen, tot de meest geïndustrialiseerde landen ter wereld behoorde. Dergelijke World's Fairs verleenden aan onze havens en ondernemingen een internationale uitstraling en prestige en waren voor de industriëlen een unieke gelegenheid om nieuwe contacten te leggen en hun bedrijf te vernieuwen **(1).**

De Gentse tentoonstelling (waarvan de idee werd gelanceerd door de bekende Gentse industrieel G. Carels (1842-1911) had plaats van 26 april tot 3 november in de Sint-Pieters-Aalstwijk op een terrein dat zich uitstrekte van het Citadelpark en het latere Miljoenenkwartier tot de huidige universitaire campus De Sterre. De totale oppervlakte bedroeg 130 ha, met een oppervlakte aan gebouwen van 210.000 m², wat aanzienlijk meer was dan de vorige expo's in Luik 1905 (resp. 70 ha en 138.000 m²) en Brussel 1910 (resp. 93 ha en 150.000 m²) **(2).**

Behalve België en Belgisch Kongo namen volgende landen deel aan de Wereldtentoonstelling :

- In Europa : Denemarken, Frankrijk, Groot-Brittannië, Luxemburg, Monaco, Nederland, Oostenrijk, Roemenië, Rusland, Spanje, Zwitserland. Duitsland en Italië namen niet officieel deel. Duitsland wilde hiermee protesteren tegen de prominente rol die aan Frankrijk werd toegekend. Er was wel een paviljoen met private sponsoring.
- in Amerika : Argentinië, Bolivië, Brazilië, Californië, Canada, Chili, Dominicaanse Republiek, Guatemala, Mexico, Verenigde Staten.
- in Azië : Japan, Perzië.
- in Afrika : Tunesië **(3).**

Het thema van de Wereldtentoonstelling was : Vrede, Industrie en Kunst.

In tegenstelling tot de vorige wereldtentoonstellingen die een wat ongeordende indruk maakten, werd deze keer een duidelijk plan van aanleg voorgesteld. Dit was voornamelijk te danken aan Oscar Van de Voorde (1871-1938) die op 1 maart 1909 werd aangesteld als officiële architect van de expositie **(4).** Hij ontwierp niet alleen het grootste deel van de expogebouwen (in een mengsel van neo-Lodewijk XVI en vroege art deco) alsook de dienstgebouwen in het Floraliënpaleis. Hij was tevens verantwoordelijk voor de urbanistische aanleg. Ook de bekende architecten Geo Henderick (1879-1957) en Valentin Vaerwyck (1882-1959) ontwierpen verscheidene gebouwen

> *"Een mooie witte stad, die 's avonds vooral, als de schitterende verlichting brandde, op een sprookje uit 'Den Duizend en een nacht' geleek".*

Zo beschreef Alida Wynanda Sanders-Van Loo de expo **(5).** Overal pracht en praal en imponerende perspectieven maar niet alles was wat het leek. In werkelijkheid was slechts een klein deel der gebouwen in steen opgetrokken. Voor bijna alle bouwwerken werd voor de techniek van het staff-

procédé gekozen, die omstreeks 1890 in Engeland werd ontwikkeld. Hierbij wordt pleister aangebracht op een houten of metalen geraamte. Met dit procédé kan zeer snel gebouwd worden met zeer veel aandacht voor detaillering en ornamentiek; het resultaat was betrekkelijk stevig. De Gentse firma Soudeyns en de Antwerpse aannemer Verstappen, gespecialiseerd in deze techniek, voerden het grootste deel van de werken uit. De hallen kregen een zeer monumentaal uitzicht, leken opgebouwd in witte natuursteen en hadden geenszins het karakter van een tijdelijke constructie **(6).** Wel bestemd om te blijven was het "*Palais de l'Horticulture et des Fêtes* dat na de expo eigendom zou worden van de Stad Gent. Het is 30.000 m² groot en omvat een grote broeikas van 11.000 m², en verwarmde serre van 6.000 m², bijgebouwen van 3.000 m², een feestzaal van 3.000 m² grootte en twee grote restaurants van samen 6000 m² **(7).** Dit paleis is opgedragen aan de vijfjaarlijkse Gentse Floraliën van de *Société royale d'agriculture et de botanique*". Hier had op 27 april, in aanwezigheid van koning Albert, de officiële opening plaats **(8).** En hier zouden talrijke bloemententoonstellingen plaatshebben gedurende de Wereldtentoonstelling en ook nog lange tijd daarna (tot de opening van Flanders Expo).

Het Museum voor Schone Kunsten was reeds in 1902 geopend in het Citadelpark. Het werd ook opgenomen in het Kader van de Wereldtentoonstelling : een grote tentoonstelling over "Oude Kunst in Vlaanderen (Scheldestreek) tot 1800" zou er veel bezoekers trekken.

Een Engels consortium, Ghent Syndicate 1913 Ltd, N.V. met een kapitaal van 10 miljoen BEF en burelen in de Arenbergstraat 2 te Brussel, had het monopolie voor de voeding en voor de uitbating van de attracties op de Gentse Wereldtentoonstelling. Deze maatschappij bouwde twee grote luxueuze hotels met 1500 kamers met dubbel bed, elektrische verlichting, badkamer en ontbijt, voor 5 frank dienst inbegrepen.

De attracties werden opgesteld in het Stadspark (33 ha). Werden voorzien : een reusachtige Scenic Railway, een "Waterchute" met een helling van meer dan 120 m en een platform 45 m hoog, een "Maison du rire", een "rue du Caire", de reconstructie in miniatuur van de tewaterlating en ramp van de Titanic, droompaleizen, enz. **(9).** Als een apart vierkant eilandje met twee toegangen werd, in het zuiden van het 'Citadelpark', "Oud Vlaanderen" (La Vieille Flandre) aangelegd. In een gezellig en schilderachtig kader (ontwerp van Valentin Vaerwyck) van een groot aantal historische gebouwen uit Vlaanderen en Noord-Frankrijk (Bethune, Oudenaarde, Aire sur la Lys, Doornik, Brugge, Zeeland) kon de bezoeker er even verpozen en bekomen van de vele industriële en technische informatie waarmee hij in de rest van de World Fair werd overladen. Men denke aan *Vrolijk België* in Expo 58 **(10).**

Als tegenpool hiervan creëerde men een modern hedendaags landbouwersdorp van ca. 3,5 ha in de verste uithoek van de Expo, tussen de Oudenaardse steenweg, de spoorweg Gent-Kortrijk en de Hall International. Bedoeling was "aan de landbouw een gepast kader te bieden en zo het grote publiek een overzicht te tonen van de problematiek van het actuele plattelandsleven". Het dorp had een kerk, een gemeentehuis, een school en modelwoningen **(10a).**

Wat vooral op veel belangstelling mocht rekenen, waren de twee inheemse dorpen waar 128 Senegalezen en 60 Filippino's .leefden in hutten die ze zelf hadden gebouwd. De bezoekers konden hen aldus observeren in hun dagelijks leven. Een dergelijke "mensenzoo" zou heden ten dage ondenkbaar zijn, maar kaderde wel in het koloniale discours uit die tijd. Cyriel Buysse ('Zomerleven', 1915) zag de Filippino's als een mengselproduct van apen en Mongolen. Karel van de Woestijne had het over "menschenetende negers" (waarmee een aantal Gentse vrouwen graag intiemer kennis maakten). Hoezeer de mentaliteit veranderd is, blijkt uit het feit dat het Gentse stadsbestuur enige tijd geleden zijn excuses aanbood voor dit mensonwaardige vertoon. Ook werd besloten de naam van de Filippijn Timicheg (1885-1913) die overleed als "bezienswaardigheid" aan een tunnel in Gent te geven.

Hoewel veel voorzorgen genomen werden om dit te voorkomen, waren er toch een zestal branden die o.m. het paviljoen van Indochina, een Duits restaurant en een deel van Oud-Vlaanderen vernielden.

Tot slot nog deze opmerking. De Gentse World's Fair was bijna uitsluitend Franstalig (het Frans was de taal der organiserende Gentse burgerij). Uitnodigingen, pamfletten en affiches waren hoofdzakelijk in het Frans opgesteld en er werd uitsluitend geld vrijgemaakt voor Franstalige voordrachten en toneelopvoeringen. Hiertegen werd wel door flaminganten geprotesteerd, o.m. op 22 juni, *Franse culturele dag,* toen zij na het zingen van de Vlaamse Leeuw hardhandig werden verwijderd **(12).**

0 0 0

Een wandeling doorheen de tentoonstelling **(13).**

Aan weerszijden van de monumentale ingang aan de Kortrijkse steenweg stonden twee stieren, symbolen van kracht en macht. Een laan, meer dan 300 meter lang, leidde naar een 45 meter hoge koepel, geflankeerd door twee pylonen. Daar werd het eresalon ingericht, versierd met 14 schilderijen door acht kunstenaars vervaardigd onder de leiding van directeur Delvin van de Academie voor Schone Kunsten.

Middenin het centrale bassin in het Erehof verrees het beeld van het Ros Beiaard en de Vier Heemskinderen, een werk van Domien Ingels en Aloïs De Beule, dat na de tentoonstelling behouden bleef. Op het eind van een tweede bassin stond een waterkasteel versierd met allegorische voorstellingen van Kracht, Wijsheid en Schoonheid, werk van Jules Van Biesbroeck.

Het *Paleis voor Schone Kunsten* (13.000 m²) **(13bis),** niet te verwarren met het *Museum* in het Citadelpark, vormde de achtergrond van dit erehof met als bijgebouwen het *Paleis der Sierkunsten* (4.000 m²) en het *Paleis van de Fotografie* (600 m²). Langs de Natiënlaan, de centrale ader, lagen de buitenlandse paviljoenen, alsook de hal der machines (12.000 m²), naast de hal van de kleine werktuigen (4.000 m²) en de hal van het licht (3.000 m²). Het *Koloniaal Paleis;* 6.000 m² groot, verrees op het uiteinde van de Natiënlaan.

Het Gemeenteplein werd omgeven door de paleizen van de vier grote steden : Antwerpen, Brussel, Gent en Luik, elk ongeveer 700 m² groot. Het Gentse paleis stelde het Prinsenhof voor (waar Karel V geboren werd), het Luikse het Curtiushuis, dat van Brussel herinnerde aan het Stadhuis en het hoofdmotief van het Antwerpse paviljoen was het Hanzehuis. Verder was er nog de Internationale Hal (11.000 m²) waar de landen zonder eigen paviljoen werden samengebracht, de Hal van het Spoorwegmaterieel (7.000 m²), het paviljoen van de Stad Oostende (125 m²) en het paviljoen van het Gentse beroeps-, industrieel- en huishoudelijk onderwijs (2.275 m²).

De organisatoren droegen ook grote zorg voor het artistiek aspect : overal vond men kunstwerken, o.m. in de Natiënlaan, de centrale as loodrecht op de hoofdingang zag men een beeldengroep die de tuinbouw en de mechanica verbeeldt, een beeld van "De Roem", "La réalité terrassant l'Enigme", een leeuwin, een condor met uitgestrekte vleugels. Ook de te Oostende geboren beeldhouwer Oscar De Clerck trok de aandacht met zijn fonteinsculptuur "Vogelenzang" **(14).** Midden op het Gemeenteplein verrees een 16 meter hoge stele in blauwe steen. Andere artistieke groepen wisselen af met standbeelden en vazen en droegen bij tot de versiering van de tuinen.

Veel succes had ook het Panorama van de Congo door Alfred Bastien en Paul Mathieu. Het werd later gerestaureerd en opnieuw tentoongesteld op de Wereldtentoonstelling van Brussel in 1935.

Twee radiostations (TSF) werden ingericht.: één achter de Franse sectie en een tweede achter het Koloniënpaleis. Door middel van deze laatste 100 m hoge mast kon men communiceren met de Parijse *Eiffeltoren*. Tevens zou van op de verschillende platformen van deze laatste mast frequent vuurwerk worden ontstoken. Het organiserend comité zorgde ook voor een feestelijke verlichting van het park, het feestpaleis en de Belvédèrelaan die het park met de Natiënlaan verbond. Ook de muziek ontbrak niet : een tiental kiosken waren verspreid over de diverse delen van de expo.

0 0 0

Welke was nu de plaats van de Stad Oostende in dit feestelijk gebeuren ?

Aanvankelijk had men eraan gedacht in een gemeenschappelijk paviljoen de realisaties van alle kustgemeenten tentoon te stellen **(15)**. Toen deze poging evenwel mislukte, werd door de Oostendse Handelskamer en de Hoteliersvereniging bij de Stad aangedrongen opdat Oostende met een eigen paviljoen zou deelnemen aan de World's Fair (zoals dit traditioneel reeds gebeurde bij de vorige Wereldtentoonstellingen in België en ook in het buitenland). Men hoopte aldus het aantal bezoekers aan Oostende aanzienlijk te zien toenemen **(16).** Er mocht geen kostbare tijd worden verloren. Op uitnodiging van het Uitvoerend Comité van de Wereldtentoonstelling konden vertegenwoordigers van de belangrijkste Belgische kranten reeds in april 1912 een eerste bezoek brengen aan de werf van de expo. Oostende was vertegenwoordigd door Le Carillon, Le Littoral en L'Echo d'Ostende **(17).**
De opbouw van de wereldtentoonstelling was al flink gevorderd en sinds 19 mei 1912 kon het publiek, mits betaling van 25 centimes, de werken bezoeken op zon- en feestdagen **(18).**

In de gemeenteraadszitting van 5 november 1912 werd, op voorstel van waarnemend burgemeester Moreaux ingestemd met het principe van deelname aan de expo en tevens werd hiervoor een bedrag van 20.000 frank uitgetrokken **(19).** Eind januari 1913 werden alle Oostendenaars ertoe aangespoord om bij te dragen tot het welslagen van de Wereldtentoonstelling. Deze zou allicht meer vreemde bezoekers naar Oostende brengen dan dit reeds het geval was met de expo's van Brussel, Antwerpen en Luik. Ten eerste omdat Gent dichter bij Oostende ligt en ook omdat deze stad minder logiesmogelijkheden boodt om de toestroom van bezoekers in de zomer (met de floraliën!) op te vangen. De Oostendse hoteliers en het stadsbestuur zouden er dus goed aan doen hun publiciteitsbudget voornamelijk te richten op de Wereldtentoonstelling en de Stad Gent.

Voorzitter Auguste Borgers van de Handelskamer ontving een brief van de Schepen van Financiën waarin deze het voornemen bekend maakte om een paviljoen van de Stad Oostende op de tentoonstelling in te richten. In een aantrekkelijk geheel zou men alles samenbrengen wat betrekking heeft op de voornaamste activiteiten van de Oostendse gemeenschap :

1. de seizoenactiviteit : zeebaden, Kursaal, sportieve feesten, publiciteit, hydrominerale kuren;
2. de zeevisserij en aanverwante industrieën;
3. de maritieme handel en de haven;
4. de gemeentelijke diensten;

De Oostendse deelname zou zeer algemeen het essentiële van onze locale nijverheden in het licht stellen [Handelskamer van Oostende. Verslag over het boekjaar 1912] **(20).** Mogen we hierbij opmerken dat aan de geschiedenis en cultuur van onze stad blijkbaar veel minder aandacht wordt besteed?
Om de Wereldtentoonstelling te begeleiden deed men beroep op een groep van niet minder dan 4.000 experten in de meest diverse domeinen. Vreemd is wel dat men voor de samenstelling ervan uitging van de lijst van de vorige Wereldtentoonstelling (1910), maar ondertussen waren enkele

experten hiervan reeds overleden. Kritiek op de samenstelling kwam er ook vanuit West-Vlaanderen, waarvan slechts 80 personen deel uitmaakten waaronder ook volgende Oostendenaars :

klasse 87 : chemie en farmacie : De Cock, Achiel
klasse 101 :opleiding en jeugdvormingswerk : pastoor Pype
klasse 107 : arbeiderswoningen : Roger O, Oostende
klasse 109 : ontwikkeling van de arbeiders : Dhr. Camerlynck, pastoor-deken te Oostende
klasse 116 : handel : Borgers, Auguste, Oostende
klasse 117 : kolonisatie : A. Hamman, Oostende
klasse 118 : kolonisatiematerieel : Bultinck A., Oostende
klasse 127 : spel en sport : dhr. de Hemptinne, voorzitter van de Royal Yacht Club d'Ostende **(21).**

Op de bijeenkomst van de Handelskamer op 24 februari vestigde de voorzitter nogmaals de aandacht op het paviljoen van de stad op de Wereldtentoonstelling : hij was voorstander van het verdelen van kleine brochures, reclames, postkaarten, alsook van het publiceren van het wekelijkse programma der feesten, het aankondigen per affiches van de grote sportevenementen van het seizoen, enz. **(22).**

Op 5 maart richtte de heer Serruys een parlementaire vraag tot de bevoegde Minister. Op vraag van volksvertegenwoordigers van Hasselt had de heer Minister het comité van de Pers op de tentoonstelling uitgebreid met de hoofdredacteur van een Hasselts weekblad. Is de heer Minister niet van oordeel dat het belangrijk is dat ook de kuststeden in dit comité zouden vertegenwoordigd zijn? De inrichters van de tentoonstelling rekenden immers zeer op de nabijheid van de kust om de buitenlanders naar Gent te lokken. Het zou dus rationeel zijn dat de pers van de Belgische kust en vooral de Oostendse pers in dit comité zou vertegenwoordigd zijn. De directeur-generaal van de Wereldtentoonstelling drukte in een brief aan een Oostendse krant zijn spijt uit over deze vergetelheid. Oostende telde talrijke kranten waarvan twee in de zomer dagelijks verschijnen en verschillende hadden duizenden abonnees, wat niet het geval was voor de meeste kranten die wel in het comité vertegenwoordigd waren.

Antwoord : De vraag zal aandachtig onderzocht worden zodra de Minister bijkomende inlichtingen heeft ingewonnen **(23).**

Reeds in maart werd aangekondigd dat het Kursaal zou openen op 11 mei (Pinksteren), drie weken eerder dan gewoonlijk. Men verwachtte immers dat het succes van de Wereldtentoonstelling een groot aantal bezoekers naar de Koningin der Badsteden zou brengen. Het zou dan ook aangewezen zijn dat Oostende en Gent een intensieve publiciteitscampagne zouden voeren voor elkaar in beide steden **(24).**

Ondertussen werden de personen die zich hebben ingeschreven om tentoon te stellen in het paviljoen van de stad verzocht onverwijld aan de voorzitter van de Handelskamer een inventaris te bezorgen van de objecten die ze willen tentoonstellen, met opgave van de vereiste oppervlakte hiervoor **(25).**

Oostende had toentertijd naam als thermaal centrum. De Belgische Société d'Hydrologie had als locaal voorzitter schepen Dr. Eduard Moreaux. Op een bijeenkomst op 19 april deelde deze aan het comité mede dat de Stad Oostende in haar paviljoen op de Gentse Wereldtentoonstelling zou tentoonstellen : flessen met Oostends water, zouten uit dit water getrokken alsook diverse documenten zoals de tabel van de boring uitgevoerd in 1858 in het Leopoldpark **(26).**
Er moest nog een suppoost (un préposé) worden aangesteld die zou instaan voor de bewaking van het paviljoen en het verschaffen van inlichtingen aan de bezoekers. Een openbare oproep van het stadsbestuur , gedateerd 9 mei 1913, verscheen pas in de plaatselijke kranten op 14 mei

(avondeditie) en 15 mei! De plaats van suppoost (préposé) van de stad voor het toezicht in het paviljoen opgericht in de Wereldtentoonstelling te Gent is te begeven. Het college zal de aanvragen tot het bekomen van deze plaats aanvaarden tot en met vrijdag 16 mei (!). De kandidaten moeten bij hun aanvraag referenties voegen , laten weten welke talen ze spreken en tevens op welke wedde ze aanspraak maken. Weinig ruchtbaarheid werd aan deze oproep gegeven. Nederlandstalige bladen hadden zelfs niet de tijd om dit bericht op te nemen. Volgens de burgemeester waren er "enkele" kandidaten. Een titularis voor deze functie werd vlug gevonden : het wordt Leon Verhaeghe (°1882), (toevallig ?) de broer van schepen Dr. Georges Verhaeghe **(27).**

Maar daarvoor was het wel nodig dat het Oostends paviljoen geopend is en kan bezocht worden. Begin april kon een delegatie van de Oostendse hoteliersvereniging met genoegen constateren dat het exterieur van het (mooi gesitueerde) paviljoen volledig afgewerkt was. Bleef nu alleen nog de taak het interieur mooi in te richten, met een schat aan informatie en publiciteit voor onze stad **(28).**

Halfweg mei lezen we evenwel : "tegenover het Paleis van Canada verrijst het paviljoen van Oostende, waarvan niets de bestemming aanduidt en waarvan de deuren hardnekkig gesloten blijven. Het schijnt dat dit paviljoen nog niets bevat **(29)**. Op deze datum waren al paviljoenen van Monaco en enkele andere kuuroorden (Vichy, Aix-les-Bains, Enghien-les-Bains) geopend **(30)**.

Wat de publiciteit betreft : "we hebben nergens de naam Oostende ontdekt. De kleine Decauville-trammetjes dragen zeer opvallend reclame voor Heist-aan-zee. De zeer elegante beschrijvende brochure van de tentoonstelling bevat wel aankondigingen van Blankenberge, Heist, Duinbergen, Het Zoute, Brugge, enz. Maar over Oostende is er niets te bespeuren" **(31)** "De gemeentebesturen van de diverse steden van ons land met een paviljoen op de Gentse expo gingen deze week over tot de inhuldiging hiervan. Dat van Oostende verrijst majestueus in de tuinen en blijft hermetisch gesloten. Men spreekt over 15 september (!) als openingsdatum" **(32) (33).**

Op de gemeenteraadszitting van 20 mei diende het College bij hoogdringendheid een aanvraag in om het krediet voor het Oostends paviljoen met 10.000 frank te verhogen zodat het totaal nu op 30.000 frank zou komen. De medewerking van de Oostendse organisaties ontbreekt volledig, zegt burgemeester Liebaert, zodat alle kosten voor rekening komen van de stad : het drukwerk, de inrichting, de wedde van de toezichter, enz. Op de vraag van H. Baels : "Le pavillon est-il visible?" antwoordt schepen Moreaux : "il est visible mais il n'est pas visitable". Daarom vragen we u dit supplementair krediet, aldus de burgemeester, om het paviljoen te kunnen inrichten. De kredietverhoging werd goedgekeurd **(34)**.

Laten we nu even naar het kostenplaatje kijken van de Oostendse deelname. Een eerste krediet van 20.000 frank werd goedgekeurd in november 1912, een bedrag van 10.000 frank werd hier in mei aan toegevoegd, samen dus 30.000 frank. Dit bedrag werd als volgt besteed :

- 15.000 frank voor drukwerk van affiches, brochures, folders e.d., gedrukt door De Rycker en Mendel. In werkelijkheid werd de helft hiervan terugverdiend door de publiciteit voor diverse firma's in de brochures.
- de wedde van de suppoost van het paviljoen bedroeg 150 frank per maand, zes maanden lang, dus een totaal van 900 frank.

Met nog enkele kleinere uitgaven komen we op 9.000 frank die al zijn besteed. Er bleef dus 21.000 frank voor de inrichting en uitbouw van het paviljoen.
Daarnaast stond nog een bedrag van 36.000 frank ter beschikking voor de publiciteit in het ganse jaar 1913 **(35).**

Eerder sporadisch was het Oostends paviljoen even geopend, maar er kwamen weinig positieve geruchten van mensen die erin geslaagd waren het te bezoeken. Albert Bouchery, directeur en hoofdredacteur van Le Carillon, besloot daarom zelf eens poolshoogte te gaan nemen. Aan de hand van zijn verslag kunnen ook wij een blik werpen op dit paviljoen **(36).**

(NVDR : Het betreft hier geen letterlijk citaat !)

" *Over de ligging kan men zeker niet klagen : in het zuiden, nabij het Canadees paviljoen en niet ver van die van de grote Belgische steden. Het Oostends paviljoen is een klein achthoekig gebouw, opgetrokken uit witte steen en bekroond met een koepel. Op het fronton prijkt met fierheid : "Ostende, Reine des Plages". De totale oppervlakte bedraagt 125 m². De plannen van_ het paviljoen waren het werk van de h. Verraert, stadsingenieur* ***(37).***
In tegenstelling tot de paviljoenen der vier grote steden – Brussel, Antwerpen, Gent en Luik, waarvan de architectuur herinnert aan hun glorierijk verleden – was het (kleinere) Oostends paviljoen 'noch bijzonder mooi, noch lelijk, maar middelmatig , gewoon [quelconque]', zoals verwacht wordt van een bouwwerk dat maar enkele maanden moet blijven staan. Naast de ingang hangen een dozijn spinaziegroene affiches met zwarte "rouw"rand met afbeeldingen van baadsters. Deze weinig aantrekkelijke affiches (overigens niet in Oostende vervaardigd) maken niet zo'n goede indruk", vond onze journalist.

Bij het binnentreden in het paviljoen zien we vóór ons een muurschilderij "waarvan we de auteur niet (willen) kennen" (sic). Het dozijn erop afgebeelde volwassenen en kinderen moeten allicht de kosmopolitische menigtes voorstellen die 's zomers Oostende aandoen. Boven deze "image d'Epinal" een stuk dijk en daarboven een "simili"voorstelling van het Kursaal. Allicht om aan het geheel een diorama-effect te bezorgen heeft men onderaan het schilderij een kruiwagen zand uitgestort (dat een meer dan normale hoeveelheid schelpen bevat).

Het paviljoen is ingedeeld in een reeks verschillende boxes die elk aan een bepaald thema zijn gewijd. Men ziet er enkele "primitieve" statistieken, enkele plannen van scholen, een grafiek van de groeiende bevolking van Oostende Er is bijna geen sprake van de artesische bronnen waarin zovele Oostendenaren de renovatie van hun stad in de nabije toekomst zien, eenmaal het thermenpaleis zal gebouwd zijn. Er zijn wel enkele aanduidingen van de wetenschappelijke analyse van dit water, maar geen enkele fles. Aan de voorzijde van een box met als onderwerp "Sport" twee mooie EHBO-dozen (!?) en achteraan drie affiches met drie oude foto's van de Wellingtonrenbaan. Een interessant gedeelte is gewijd aan de politie. Op het eerste zicht ziet men weinig verband met Oostende. Hoewel, de Oostendse adjunct-politiecommissaris E. Goddefroy was één van de eersten die moderne technieken van de wetenschappelijke politie zou toepassen. In 1911 was op zijn initiatief een politieschool te Oostende opgericht ***(38).***

In een te kleine ruimte wordt de mooie schelpenverzameling van de heer Valschaerts, gewezen directeur van de vismijn, intussen overleden, voorgesteld. L'Echo d'Ostende had er zich al vrolijk over gemaakt dat de "clou" van de tentoonstelling een schelpencollectie zou zijn ***(39).*** *Deze werd voor de tentoonstelling geordend door dokter Eugène Van Oye.*

Enkele kleine schaalmodellen van schepen moeten de bezoeker er allicht op wijzen dat Oostende een zeehaven is en het kopstation van een heel netwerk van spoorwegen die het continent doorkruisen. Onze Oostendse handel moet zogezegd vertegenwoordigd worden door enkele flessen levertraan, een schaalmodel van het eerste oesterpark van de heren Stichert en Stracké en enkele schelpen met reclame van het Huis Janssens en Mestdagh.
Wat het drukwerk betreft : er wordt er zeer weinig uitgedeeld. De bestelling voor 15.000 frank brochures, folders, affiches, stadsplannen enz. die in Brussel worden gedrukt is nog niet uitgevoerd. De bezoeker moet genoegen nemen met een oude brochure over Oostende (uitgegeven door de

Imprimerie-Lithographie de la Cour en waarvan er slechts enkele exemplaren meer ter beschiking waren) en met een mooi programma voor 1913 van de paardenkoersen uitgegeven door de Société des Courses. De Oostende-brochure toont het Kursaal zoals het er uitzag vóór de aanzienlijke transformatie die het gebouw de laatste 7 jaar onderging. Er bestaan ook stadsplattegronden van Oostende, gedrukt door een Gentse drukkerij, maar onze bezoeker heeft er geen gekregen.

Wat ontbreekt er allemaal ? De prachtige dijk, de luxueuze salons van het Kursaal, het merendeel der sportactiviteiten (behalve de drie oude foto's van de renbaan), het uitzicht van onze havengeul en haven, onze pittoreske zeebaden, onze parken en tuinen : dat alles bestaat blijkbaar niet voor de organisatoren van ons Gents paviljoen. Het weinige dat getoond werd, zal er allicht niet toe bijdragen het aantal vakantiegangers in Oostende in aanzienlijke mate te doen toenemen. Had men niet kunnen de namen vermelden van al de grote artiesten die onder leiding van maestro Rinskopf optraden in het Kursaal ? Ons internationaal bekend orkest en zijn dirigent, ons theater, onze "soirées dansantes" en onze bals, van dat alles is niets te zien ".

Van overal kwam er felle kritiek op de schamele inrichting van het Oostends paviljoen, dat gezien werd als een anti-reclame (une publicité à rebours) voor onze stad. "Lächerlich, sehr lächerlich", was de commentaar van een Duitse bezoeker **(40).** En een krant ging nog verder : 'Hebt u het Oostends paviljoen niet kunnen bezoeken ? Geen nood : het is weerhouden voor het Parijse 'Salon des Humoristes' volgend jaar **(41).**

Het kon dan ook niet anders of het Oostends paviljoen kwam ter sprake op de eerstvolgende gemeenteraadszitting van 17 juni, met een interpellatie van Alfons Elleboudt **(42).**
Alle kranten, zei hij, vonden het paviljoen lamentabel en hij las een klein artikel voor uit het laatste nummer van Le Sport Belge dat genoeg zegt over de staat van het paviljoen :

> *" Avez-vous vu le pavillon de la ville d'Ostende à l'Exposition de Gand ? 'Ostende, Reine des Plages' annoncent les affiches extérieures, des affiches d'Epinal, d'un épinard vert-de-grisé. La Reine en question est célébrée à l' intérieur par une toile de deux metres carrés représentant un petit coin de l' estran où grouillent une dizaine de gosses un jour de mauvaise humeur du soleil. Pour completer l'illusion du 'diorama', un peu de sable habilement piétiné a été répandu devant le tableau qu'entourent de vagues oripaux écarlates. Dans un coin, quelques bouteilles d'huile et la coque d'un petit bateau ; ceci afin d'assurer le visiteur qu'on ne lui en monte pas un grand. Au fait si vous ne l'avez pas vu, vous le verrez, ce pavillon l'an prochain à Paris. Il a été retenu pour le Salon des Humoristes " **(42bis).***

Elleboudt vroeg dan ook dat het College zeer dringend maatregelen zou nemen opdat het Oostends paviljoen zou worden heringericht zodat het niet meer een schande zou zijn voor onze stad.

Burgemeester Liebaert belooft dat op 28 juni het paviljoen volledig in orde zal zijn, na de aanvullingen die zullen gebeuren op de huidige schikking die slechts voorlopig was : zowel het gebouw als de inhoud ervan zullen dan boven elke kritiek verheven zijn. Schepen De Vriese is bezig met het zo goed mogelijk in te richten zodat de stad er niet meer over beschaamd hoeft te zijn. Hadden wij geen paviljoen opgericht, dan zou men ons dat verweten hebben. Nu stuurt men ons verwijten toe omdat we geen hulp hebben ontvangen van de Oostendenaars.

Op de vraag of de stad niet beter zelf had ingestaan voor de bouw van het paviljoen, antwoordt schepen Dujardin (openbare werken). De bouw van het paviljoen werd niet geleid door onze technische diensten. We zijn naar Gent gegaan en ter plaatse vonden we mensen die ons een paviljoen hebben voorgesteld. Het zijn fabrikanten van paviljoenen die niets anders doen, en we hebben het type aanvaard waarvan men ons de plannen had overhandigd. Had onze technische dienst zelf de bouw ondernomen, dan zou dat ons veel hebben gekost en we zouden veel moeilijkheden hebben gekend en het paviljoen zou nooit op tijd gereed zijn gekomen. De h. Elleboudt antwoordt dat we in dit geval tenminste de plannen hadden kunnen bekijken en ze hadden kunnen goedkeuren of verwerpen. Zo zouden we Oostende niet belachelijk hebben gemaakt.

Iedereen is het erover eens, zegt de burgemeester, dat het gebouw niet belachelijk is. En hij besluit : we vragen nog een uitstel tot 28 juni, dan zal iedereen tevreden zijn.

In werkelijkheid werd de opening nog tot tweemaal toe met een week verdaagd **(43).** Ondertussen werden volgens personen die het paviljoen bezochten, belangrijke verbeteringen aangebracht.

Op vrijdag 11 juli was het eindelijk zover **(44)**. Om 15 uur werd het Oostends paviljoen officieel ingehuldigd. Het daarbij aanwezige publiek was vrij beperkt, daar men slechts op uitnodiging werd toegelaten. Onder de aanwezigen bemerkte men dhr. Verbeke (oud-senator), dhr. Coppieters **(45)** (oud-senator) en één der directeurs van de Wereldtentoonstelling, volksvertegenwoordiger Adolphe Buyl, burgemeester Liebaert, schepenen Verhaeghe en De Vriese, gemeenteraadslid Verdeyen, dhr. Cadola (e.a. conducteur van Bruggen en Wegen), dhr. Vermeire (stadsontvanger), dhr. Baels (reder) en verscheidene vertegenwoordigers van de Pers, hoewel sommige Oostendse lokale journalisten er zich over verwonderden geen uitnodiging te hebben ontvangen.

Burgemeester **Liebaert** verklaart het Paviljoen van de Stad Oostende op de Wereldtentoonstelling officieel voor geopend. In zijn rede wijst hij op de voordelen die de Koningin der Badsteden hoopt te halen uit haar deelname. De eer voor de organisatie van het paviljoen komt volgens hem toe aan schepen van financiën De Vriese die er de spil van was Hij verleent dan ook het woord aan schepen **De Vriese** die de draagwijdte van de Oostendse deelname toelicht, de gunstige gevolgen die men verhoopt en de grote publiciteit die deze participatie zal meebrengen voor onze bad- en zeestad **(46).** Sprekend over de toekomst van Oostende heeft hij er alle vertrouwen in dat de Koningin der Badsteden haar vroegere glorie zal terugwinnen indien de openbare macht haar recht doet toekomen in de kwestie van de spelen die van levensbelang zijn voor onze stad. Hij bedankte zijn medewerkers die bijdroegen tot de realisatie en het Paviljoen en met name de heren De Rycker en Hendel, drukkers van de affiches, folders en brochures die in een uiterst beperkte tijd een perfect en zeer goed geslaagd werk leverden. Op het einde van de tentoonstelling zou blijken dat een enorme hoeveelheid drukwerk werd verspreid. In een zeer gesmaakte improvisatie betuigde senator **Coppieters** eer aan de met succes bekroonde inspanningen van de Stad Oostende om waardig en nuttig vertegenwoordigd te zijn op deze Gentse Wereldtentoonstelling, die de grote Europese attractie van het jaar wordt. De heer **Buyl**, volksvertegenwoordiger, brengt in naam van de Oostendse bevolking hulde aan de heer **Verbeke** die in zijn gase loopbaan een toegewijde vriend is gebleken van zijn kiezers en die met zoveel waardigheid en gezag zijn mandaat als senator uitoefent. Deze verdiende huldebetuiging aan de h. Verbeke oogst veel sympathie bij de aanwezigen. Na de dankbetuigingen door de h. **Stracké** aan het Stadsbestuur in naam van de Hoteliersvereniging, neemt burgemeester **Liebaert** opnieuw het woord om de *"pers van het land"* te bedanken voor haar medewerking. En hoe was het nu gesteld met het paviljoen ? Heel geslaagde aanpassingen zijn gebeurd die onze deelname aan de Gentse Wereldtentoonstelling onder alle opzichten zeer interessant hebben gemaakt. Het Paviljoen is onze bad- en zeestad waardig. Elk van de zeven secties die het omvat , toont onder diverse vormen de voorwerpen die het nuttigst zijn om de diverse takken van de Oostendse activiteit te leren kennen en te waarderen. In de afdeling publiciteit (vooral die op zeer korte termijn) blijven evenwel nog enkele lacunes maar deze zullen

binnen enkele dagen zijn verholpen. De Decauville-wagonnetjes die op de tentoonstelling rondtoeren, dragen allen op een goed zichtbare plaats de aanbeveling : ***"Visitez Ostende, à 40 minutes de Gand"***. Uitstekende publiciteit !

Ziedaar het verslag van de officiële openingsdag.

Le Carillon beloofde "om binnenkort" een uitvoerig artikel te wijden aan de Oostendse deelname aan de Wereldtentoonstelling. Maar dit is blijkbaar niet gebeurd. We hebben er, ondanks grondig onderzoek, alleszins geen spoor van gevonden.
L'Echo d'Ostende geeft ons wel een inkijk in het vernieuwde interieur. L"Echo citeert diverse kranten: L"Etoile belge, La Chronique en Le Bien Public, die zich zeer lovend uitlaten over het Oostends paviljoen **(47).**

La Chronique beschrijft als volgt het paviljoen en de inrichting ervan. In het inlichtingenbureau voor vreemdelingen, gelegen bij de ingang, stelt de sectie Openbaar onderwijs talrijke plannen en berichten betreffende de Oostendse scholen tentoon..Vervolgens is een stand gewijd aan de zeevisserij met vier mooie kleine bouwmodellen van stoomtrawlers van de 'Pêcheries d'Islande', waarvan één werd aangeboden aan de Koning door de heer Jules Baels, directeur van de 'Pêcheries d'Islande'. Bij deze modellen horen een reeks diploma's die getuigen van de vele onderscheidingen die de maatschappij behaalde op de tentoonstellingen in Parijs, Oostende, Brussel en Gent in 1899. Jules Baels bezit sinds 17 jaar het record voor de visverkoop in de Oostendse vismijn.

Een belangrijke kustnijverheid - de oesterkweek – met op de eerste rij de Huîtrières Stickert-Stracké die uitmunten door het belang en de omvang van hun omzet. De firma wordt uitgebaat door de heren Albert Rau en Auguste Stracké (eigenaar van het Hôtel d'Allemagne; ze bezit praktisch het monopolie van de kweek van Engelse luxe-oesters , de echte 'Ostendaises' naar Rusland, Oostenrijk, Duitsland en zelfs naar Frankrijk; méér dan drie en een half miljoen van deze schaaldieren worden verstuurd. Talrijke visgereien , dozen met hulpgerei voor de marine, en stalen vislevertraan vervolledigen deze stand.

Het luxueuze leven van het hoogseizoen wordt op aantrekkelijke wijze voorgesteld in een mooi diorama achteraan in het paviljoen en die een vrolijke scene op het strand oproept met achteraan de indrukwekkende massa van ons unieke Kursaal.

De volgende stand is gewijd aan feesten en sporten. Een groot bord toont ons de ontelbare portretten van de "*sterren*" van het seizoen, met in het midden het sympathieke profiel van de succesrijke *maestro* Léon Rinskopf . Verder in deze sectie : benodigdheden voor alle sporten : schermen, lopen, lawn-tennis, cricket, enz.

De maritieme handel wordt vertegenwoordigd door scheepstypes van alle scheepvaartlijnen met eindpunt Oostende. Een zeer gedetailleerde maquette van de "*pont transbordeur*" die in uitvoering van de overeenkomst tussen de Staat en de Stad Oostende van 1912 weldra de twee oevers van de havengeul zal verbinden.. Nantes, Rouen en Marseille hebben dit systeem al aangenomen.

De stand gewijd aan de hygiëne toont een interessante documentatie over het artesisch grondwater van Oostende en stalen van dit water die op een aantrekkelijke wijze gebotteld zijn.

La Chronique bedankt ten slotte nog de heer Léon Verhaeghe, de jonge en vriendelijke conservator die hen heeft geholpen om zich te documenteren over de tentoonstelling
Le Bien Public is niet minder lovend. Het Paviljoen van Oostende, uitstekend geplaatst rechtover het Paleis van de Congo en dat van Canada, is reeds zeer aantrekkelijk op zichzelf. Het is vooral interessant doordat het, in enkele zeer goed ingerichte compartimenten, gans het mondaine

Oostende samenvat : een diorama van het strand en de Kursaal, de afdeling van de politieschool, deze van de zeehaven met een schaalmodel van de nieuwe "*pont transbordeur*", de vissershaven met zijn trawlers en sloepen, zijn oester- en kreeftenparken, en zoveel andere interessante dingen.

Wat een verschil in appreciatie met het hoger vermelde verslag van het bezoek van de directeur van Le Carillon, begin juni ! Blijkbaar waren de aanpassingen succesvol, hoewel de basisinrichting dezelfde was gebleven.

Halfweg juli rolt de Oostendse publicitaire brochure van de persen, een zeer kwaliteitsvolle publicatie. Op de cover staat een mooie bekende affiche die we ook terugvinden op de folder. Met zwarte letters op een licht-bruine achtergrond is de brochure heel goed leesbaar en elegant; de tekst is opgeluisterd met talrijke mooie foto's . Sommigen hadden kritiek op het laattijdige verschijnen en verweten dat aan het stadsbestuur. De waarheid is dat sommige Oostendenaars eerst de uitgave van deze brochure op zich hadden genomen, maar deze taak hadden onderschat. Zodat ze uiteindelijk toch moesten aankloppen bij het stadsbestuur, wat de vertraging verklaart **(48)**.

Een grote hoeveelheid van dit publicitair materiaal werd tijdens de expo aan de bezoekers uitgedeeld.. Derycker en Mendel drukten 30.000 brochures, 10.000 folders en 5.000 affiches.**(49)**.

Later in de maand juli wordt gemeld dat de publiciteit voor de dag zelf en de volgende dag nu zeer goed georganiseerd is door middel van panelen met verplaatsbare letters. Tevens vindt men goedgeplaatste affiches en andere publiciteit voor de huidige Oostendse feestelijkheden. **(50)**.

Een heel praktische affiche **'Gent-Oostende'** werd uitgegeven waarop de uren vermeld staan van de trein naar Gent en vice versa. Geen enkele affiche is evenwel te zien in het Oostends paviljoen. Eén enkele bevindt zich in het '*Salon de lecture et de correspondance'* van het Kursaal. De Gentse tentoonstelling nam nochtans de kost van deze affiche voor haar rekening en voor Oostende betekent dit dus een volledige gratis publiciteit **(51)**.

Midden juli raakt bekend dat een 'mandement' van de Belgische bisschoppen voor de helft van de Wereldtentoonstelling te Gent een verbod uitspreekt. Dit was vooral te wijten aan het teveel bloot op de kunsttentoonstelling. Het Oostends paviljoen zal wel niet tot het "verdoemde" gedeelte hebben behoord **(52)**.

Op donderdag 7 augustus 1913 om 15 uur gaf historicus dr. Victor Fris in het Oostends paviljoen een voordracht met als titel "*Transformations d'Ostende depuis le XVIe siecle jusqu'à nos jours"* **(53)**.Victor Fris schreef ook de begeleidende brochure bij het gedeelte "*La Vieille Flandre*" **(54)**.

Ook de filatelisten werden niet vergeten. Op initiatief van de Aéro Club d'Ostende et du Littoral (voorzitter baron R. de Vrière) verzekert piloot Henri Crombez (1893-1960) op donderdag 29 mei een postdienst per vliegtuig (type Deperdussin, aanvankelijk een toestel van 50 PK, later van 80 PK) tussen Gent en Oostende, heen en terug. Op deze dag zal Crombez vertrekken tussen 2.30 en 3 uur van op de vlakte van de Wereldtentoonstelling en een half uur later landen op het strand te Oostende, vóór het Palace Hotel : hij zet er de post uit Gent af en vertrekt dan onmiddellijk terug met de post uit Oostende. Speciale postkaarten die tegen de prijs van 1 frank, niet gefrankeerd , worden verkocht in het lokaal van de Aéro Club, Société Littéraire, Wapenplein, Oostende. Deze kaarten waarvan de uitreiking wordt verzekerd met bestemming in België of het buitenland, dragen de stempel van de Aéroclub en de luchtpoststempel. Ze moeten worden gedeponeerd in bovenvermeld lokaal ten laatste op woensdag 28 mei om 5 uur 's namiddags. In geval van slecht weer wordt de postdienst de dag daarop verzekerd **(55)**. Deze postdienst werd herhaald op maandag 4 en donderdag 7 augustus. Kaarten moesten worden gedeponeerd ten laatste op zondag 3 en

woensdag 6 augustus, telkens vóór 8 uur 's avonds (**56**). Ook tussen Gent en Rijsel werd een postdienst voorzien (**56bis**).

Ook buiten het Oostends Paviljoen vinden we de naam van een Oostendenaar terug. S.B. The United States Trading Company die als technici heeft de "*Sociéte d'Electricité et de Construction Mécanique Robert Bouchery et Cie*", stelt op de Wereldtentoonstelling een elektrische radiator tentoon, gebaseerd op een heel nieuw principe en waarvan het elektrisch gedeelte gebouwd werd te Oostende volgens studies gemaakt door ingenieurs van deze firma. Een "*Diplôme de Grand Prix*" werd hun uitgereikt **(57).**

De beheerraad van S.E.O. (Société économique d'Ostende") besloot op 1 februari 1913 om deel te nemen aan de "Wederlandsche Tentoonstelling van Gent" in de "Wedstrijd der openbare en bijzondere instellingen van maatschappelijke huishoudkunde", om de prachtige vooruitgang van hun samenwerking en de doeltreffende inrichting van deze vennootschap te laten uitschijnen. De toetreding bestaat uit twee aanschouwelijke tabellen uitgestald in de Belgische sectie (groep XVI, klasse 194) welke op ingrijpende en doeltreffende wijze aantonen hoe deze maatschappij, in 1893 uit niets ontstaan, nu als één der machtigste en best ingerichte bekend staat. Verder wordt gewezen op de samenstelling van hun maatschappelijk fonds, op hun bestuurswijze en enkele bondige aanwijzingen betreffende het doel en het streven van deze vereniging. De jury verleende aan S.E.O. het gulden eremetaal (**58**).

Eveneens op sportief vlak is Oostende aanwezig te Gent. Het hockeyteam van V.G. Oostende neemt op zondag 21 september deel aan het internationaal tornooi van de Wereldtentoonstelling. 's Morgens wordt er gespeeld tegen Olympique Lillois en 's namiddags tegen Beerschot A.C. **(59).**

0 0 0

Op 3 november 1913 sluiten definitief de poorten van de Wereldtentoonstelling. Binnen de kortste keren wordt alles met de grond gelijkgemaakt en heden ten dage herinneren nog zeer weinig overblijfselen aan dit grootse evenement. (**60**). Voor Gent was het belangrijkste resultaat reeds tijdens de jaren vóór de Wereldtentoonstelling gerealiseerd , namelijk de grondige transformatie van het stadscentrum met o.m. het bekende uitzicht op de "Drie torens" vanop de Sint-Michielsbrug. De monumenten van het stadscentrum werden volledig bevrijd van de hen omringende gebouwen, vele oude gebouwen (bv. het Belfort) werden zeer grondig gerestaureerd in historiserende stijl. Ook het nieuwe Sint-Pietersstation, ontworpen door architect Louis Cloquet (1912), en het (thans verlaten) Postgebouw op de Korenmarkt zijn in deze periode ontstaan.

In het "*Sint-Pietersstation*" dat sinds enkele jaren gerestaureerd wordt in het kader van een groot project, is Oostende vrij prominent aanwezig. Als je er bent, kijk dan eens boven de loketten 8, 9 en 10. Daar vind je een mooie romantiserende afbeelding van de Stad Oostende uitgevoerd in de sgraffito-techniek (**61**). Lange tijd verborgen achter een vals plafond werd dit kunstwerk in 2009 vrijgemaakt. De sgraffiti in het station zijn het werk van Prosper Cornelis..

"Vooraan zijn drie schepen zichtbaar, waaronder een stoomboot met volle zeilen, de "Princesse Elisabeth". De voorstelling werd geromantiseerd want normaal werde zeilen nooit samen met de motor gebruikt. Uit de schoorsteen komt een rookpluim. De badgasten amuseren zich op het strand en in de zee. Op de achtergrond is de toenmalige skyline van Oostende zichtbaar. Ook de oriëntatie van het paneel in het station is opmerkelijk. Het paneel Oostende bevindt zich in de richting van de Stad Oostende" (**62**).

Nabij het Sint-Pietersstation blijft nog het grote "*Flandria Palace Hotel*" (thans ingenomen door de N.M.B.S.). Op een groot deel van de expositiegronden ontstond in de jaren twintig het "*Miljoenenkwartier*" en later de campus "*De Sterre*".

De Wereldtentoonstelling trok in totaal officieel 9.503.419 bezoekers **(63)**, maar andere bronnen spreken van tussen 4 en 8 miljoen (vele bezoekers kwamen immers méér dan eenmaal).
De organisatoren bleven wel achter met een voor die tijd reusachtig financieel deficit van 2,5 tot 3 miljoen Belgische frank. Dit werd een geliefkoosd onderwerp waarmee de Gentse revues en liedjeszangers van deze tijd graag de draak staken. Desalniettemin verklaarde Henri Boddaert bij de liquidatie van de Expo-NV op 28 april 1914: "*Wij denken dat weinig tentoonstellingen in bouwkundig opzicht zo een harmonisch geheel vormden. Onze wereldtentoonstelling was een werk van pure schoonheid*" **(64).**

De Oostendse deelname aan de Wereldtentoonstelling kende, zoals we zagen, een zeer moeizame en verre van succesvolle start, maar uiteindelijk viel alles wel in de plooien. De impact die de wereldtentoonstelling had voor Oostende is moeilijk te evalueren, daar het volgende zomerseizoen compleet de mist inging door het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog op **4 augustus 1914.**

Het definitieve einde van de Belle époque waarvan de Gentse Wereldtentoonstelling een laatste glansmoment is geweest. Nadien zou niets nog hetzelfde zijn ! ..

VERWIJZINGEN

(1) http://nl. wikipedia.org/wiki/wereldtentoonstelling
http://nl. wikipedia.org/wiki/wereldtentoonstelling_van_1913

(2) Le Carillon 10/10/1912

(3) EXPOTOPIA. Les expos belges. Filmarchief, les DVDs de la cinémathèque, p. 53

(4) Zie over deze architect : Antony Demey: *Oscar Van de Voorde Architect 1871-1938* (Gent 1997), 79 blz. en: Nationaal Biografisch Woordenboek, dl. 16 (2002), kol. 841-848.
Antony Demey gaf op 27 augustus 2013 een voordracht over : '*Oscar Van de Voorde en de Gentse Wereldexpo 1913'* in het Buurthuis te Westende. Oscar Van de Voorde ontwierp ook villa "Les Zéphyrs" in Westende.

(5) *De Wereldtentoonstelling te Gen April-November 1913,* in: Dietsche Warande en Belfort; 1913, p. 467-477. Geciteerd in: Ruben Mantels: De Gentse Universiteit op de Wereldtentoonstelling

(6) Ontleend aan*: Een stad in opbouw 2: Gent van 1540 tot de Wereldtentoonstelling van 1913* (Tielt : Lannoo, 1992), laatste hoofdstuk.
De staff-techniek wordt uitvoerig beschreven in: A. Capiteyn*: Gent in weelde herboren* (artikel uit *Gand-Exposition).*

(7) Le Carillon 10/04/1913

(8) Le Carillon 29/04/1913 : *L'Ouverture officielle de l'exposition de Gand*

(9) L'Echo d'Ostende 26/03/1913

(10) en (10a) A. Capiteyn: *op. c.*

(11) Nog even feesten : 100 jaar wereldexpo in Gent. Memo-geschiedenis/Eos Wetenschap 2013 + Het Nieuwsblad 15/12/2010

(12) http://www.ugentmemorie.be/gebeurtenissen/1913-de-gentse-expo

(13) Le Carillon 12/04/1913

(13bis) Mevrouw Madeleine De Paepe, aquarelliste van de Oostendse Kunstkring, is één van de quarellisten aanvaard op het 'Salon des Beaux-Arts' (Le Carillon 01/05/1913)

(14) Norbert Hostyn: *Beeldhouwer Oscar De Clerck 1892-1968* [en] *Kunstschilder Jan De Clerck 1881-1962.* Tentoonstelling 4 april tot 14 juni 1992: catalogues http://nl.wikipedia.org/wiki/Oscar_De_Clerck

(15) Le Carillon 17/10/1912;

(16) Le Carillon 05/12/1912;

(17) L'Echo d(Ostende 14/04/1912;

(18) Le Carillon 27/06/1912;

(19) Le Carillon 07/11/1912;
Bulletin Communal de la Ville d'Ostende.
Séance du 5 novembre 1912

(20) Le Carillon 22/02/1913;

(21) Le Carillon 08/03/1913;

(22) Le Carillon 01/03/1913;

(23) L'Echo d'Ostende 12/03/1913. Zie Le Carillon 27/02/1913 : West-Vlaanderen is slechts vertegenwoordigd door 2 kranten uit Brugge. Oostende ontbreekt volkomen.

(24) Le Carillon 06/03/1913;

(25) Le Carillon; 29/03/1913;

(26) Le Carillon ; 22/04/1913;

(27) Le Carillon ; 17/05/1913, 22/05/1913 en L'Echo d'Ostende 21/05/1913. Léon Verhaeghe werd later directeur der feesten en was opnieuw toezichter van het Oostends paviljoen op de Wereldtentoonstelling te Antwerpen.

(28) L'Echo d'Ostende ; 02/04/1913

(29) Le Carillon 15/05/1913;

(30) Le Carillon 17/05/1913;

(31) Le Carillon 15/05/1913;

(32) La Saison d'Ostende 25/05/1913;

(33) Oostende was niet de enige deelnemer waarvan het paviljoen laattijdig openging: in juni openden meer dan 15 nieuwe afdelingen (o.a. Perzië, Japan; Bolivië, Guatemala en Californië);

(34) Le Carillon 22/05/1913;
Bulletin Communal de la ville d'Ostende. Séance du 20 mai 1913;

(35) Le Carillon 24/05/1913;

(36) Le Carillon 05/06/1913;

(37) L' Echo d'Ostende 02/04/1913;

(38) Later werd hij gerechtelijk officier bij het Brusselse parket en publiceerde: *Manuel élémentaire de police technique* (Editions Veuve Ferd. Larcier);
Le Carillon 16/08/1922. Zie ook: Le Carillon 16/09/1911 'La police scientifique'

(39) Le Carillon 27/05/1913;

(40) Le Carillon 05/06/1913;

(41) Le Sport Belge, geciteerd in: Bulletin Communal de la Ville d'Ostende. Séance du 17/06/1913;

(42) Le Carillon 19/06/1913. Bulletin Communal de la Ville d'Ostende. Séance du 17/06/1913.;
L'Echo d'Ostende 18/06/1913;

(42bis) We hebben deze tekst niet in het Nederlands vertaald omdat bijna alle gegevens die erin voorkomen , reeds werden vermeld in het verslag van het bezoek van Albert Bouchery; (zie hoger). Boverdien bevat de Franse tekst een leuke, moeilijk te vertalen woordspeling.

(43) [2]L'Echo d'Ostende 28/06/1913. Le Carillon 07/07/1913;

(44) Le Carillon 12/07/1913;

(45) Emiel Coppieters (1845-1922) werd '*Koninklijk hoge commissaris der verwoeste gewesten'* en raadgever van de minister van Openbare Werken;

(46) De volledige (Franse) tekst van de toespraak van de heer De Vriese staat afgedrukt in L' Echo d'Ostende 16/07/1913;

(47) L' Echo d'Ostende 16/07/1913:

(48) L' Echo d'Ostende 16/07/1913;
(49) Le Carillon 13/09/1913;

(50) Le Carillon 24/07/1913;

(51) Le Carillon 17/07/1913;

(52) Le Carillon 24/07/1913.

(53) Le Carillon 07/08/1913. La Saison d'Ostende 06/08/1913;

(54) Victor Fris (° Geraardsbergen 18/02/1877 - + Elsene 24/05/1925) werd in 1899 doctor in de letteren en wijsbegeerte (geschiedenis), in 1900 kandidaat archivaris en in 1901 laureaat van de Universitaire Wedstrijd. Hij was achtereenvolgens leraar geschiedenis aan de athenea van Verviers en Oostende en aan de *'Lagere normaalschool voor juffrouwen'* en het *'De Kerckhove Instituut'* te Gent. Uiteindelijk werd hij professor aan de Gentse universiteit, belast met de cursussen paleografie, diplomatiek, oefeningen geschiedenis en historische kritiek Tevens was hij hoofdarchivaris van de stad Gent. Als historicus was hij gespecialiseerd in de geschiedenis van Vlaanderen en het rijke verleden van Gent (o.m. *Histoire de la ville de Gand*
[1913]). V. Fris overleed op 48-jarige leeftijd aan de gevolgen van een heelkundige ingreep. Van 1904 tot 1921 woonde hij in Gent.
Tijdens zijn "Oostendse" periode hield hij voor het Willemsfonds diverse, zeer gesmaakte voordrachten in het Hôtel St.-Denis. De Stad Gent eerde hem door een straat naar hem te noeen (zie: K. Ter Laan: *Letterkundig woordenboek voor Noord en Zuid.*

(55) L' Echo d'Ostende 21/05/1913.

(56) Le Carillon 06/08/1913 en La Saison d'Ostende 05/08/1913.

(56bis) Le Carillon 10/04/1913.

(57) Le Carillon 24/07/1913.

(58) SEO 01/07/1913, p. 19.

(59) Le Carillon 20/09/1913.

(60) Tastbare overblijfselen zijn de Floraliënhal en twee beeldengroepen: "*Schoonheid, Kracht en Wijsheid*" (Jules Van Biesbroeck) en het "*Ros Beiaard*"(Domien Ingels en Aloïs De Beule in het 'Paul De Smet de Naeyerpark".

(61) Sgraffito is een techniek waarbij twee of meer verschillende gekleurde lagen pleister op elkaar worden aangebracht op een zwarte muur. In de bovenste laag worden lijntekeningen ingekrast en ingekleurd volgens de fresco-techniek (bron, zie nr. **62)**

(62) "Oostende blootgelegd in stationshal Gent-Sint-Pieters" (Tom Dams), in: Het Nieuwsblad, donderdag 28 mei 2009.
http://www.nieuwsblad.be/article/detail.aspx? articleid = BLTPA_20090526_001.

(63) Expotopia: *op.c.,* p. 53.

(64) A. Capiteyn: *op.c.*, p. 117.

BRONNEN en selectieve BIBLIOGRAFIE

Onze voornaamste informatiebron was de lokale pers, met name Le Carillon, L" Echo d'Ostende en La Saison d'Ostende. Gemakkelijk te raadplegen via het onvolprezen G.O.D. 'Gescande Oostendse Documenten) in de Openbare Bibliotheek Kris Lambert (Oostende). Enkel L'Echo d'Ostende van 1913 ontbreekt hierin, maar deze jaargang konden we consulteren in de Koninklijke Bibliotheek Brussel.

In 1988 vierde men de 75e verjaardag van de Wereldtentoonstelling en bij die gelegenheid had een tentoonstelling plaats in de Sint-Pietersabdij te Gent. Om niet in herhaling te vervallen besloot het Stadsbestuur daarom (spijtig genoeg !) geen nieuwe tentoonstelling in te richten.

- Als begeleidend boek bij de expo in 1988 verscheen van André Capiteyn: "*Gent in weelde herboren: Wereldtentoonstelling 1913*"(1988). Dit werk is weliswaar uitgeput maar wel digitaal te raadplegen;
- M. Van Wesemael: *65 jaar geleden opende de Gentse Wereldtentoonstelling haar deuren*, in: Gentsche Tijdingen 7 (1978), p. 51-97 : ill.
- Zeer verdienstelijk is ook het werk van E. De Keukeleire: *De wereldtentoonstelling van 1913: te Gent, 1896-1920,* verzameld uit 31.600 kranten (uitgave in eigen beheer. Een ingekorte versie verschijnt dit jaar in afleveringen in het tijdschrift 'Gentsche Tijdingen'.

In 2013 verschenen o.m.:

- *Gent 1913. Op het breukvlak van de moderniteit* (Gent : Snock), 208 p.
  [Over de ideeën van vooruitgang en architectuur aan de basis van de Wereldtentoonstelling]
- *Impact wereldtentoonstelling Gent 1913.* Dienst monumentenzorg en architectuur Stad Gent. 260 p. [Over de effecten van de wereldtentoonstelling op de stad].
- Joost Vandommele: *Wereldtentoonstelling Gent 1913.* Snoeck, 142 p.
- Peter Jacobs en Erwin DeDecker : *Wandelen door Gent 1913-1918. Van Wereldtentoonstelling tot wereldoorlog* (Tielt : Lannoo), 255 p.
- Nog even feesten. *100 jaar Wereldexpo in Gent (1913-2013)* , in: Memo geschiedenis /Eos Wetenschap, 2013, p. 52-57.
  Ook te lezen op internet: http://eoswetenschap.eu/artikel/100-jaar-wereldexpo-gent
- Tiemen Cocquyt: *De belofte van 1913: elektriciteit op de Gentse Wereldtentoonstelling* TIC, jrg. 30 (2013), nr. 121, p. 2-22.
- *Le Livre d'Or de l'Exposition Universelle et Internatuinale de Gand en 1913.*
  Dit herdenkingsboek werd na afloop gepubliceerd door Gustave Drèze. Prachtige ill. met honderden foto's met een grote ducumentaire waarde , omdat de originele negatieven of afdrukken verloren zijn gegaan. Dit zeer zeldzame, antiquarisch prijzig werk kan ook digi- taal bekeken worden.
- *Gand Exposition. Organe officiel de l'Expansion universelle et internaionale de Gand en 1913.*
  Was het officiële tijdschrift , uitgeg. door G. Drèze, in opdracht van het Uitvoerend Comité. Verscheen maandelijks, van maart 1911 tot november 1913. De artikels – in het Frans, soms in het Nederlands, Engels en Duits – lieten de lezers kennismaken met Gent, met info over voorbereidingen en het verloop. van de W.T. Gebundeld digitaal beschikbaar

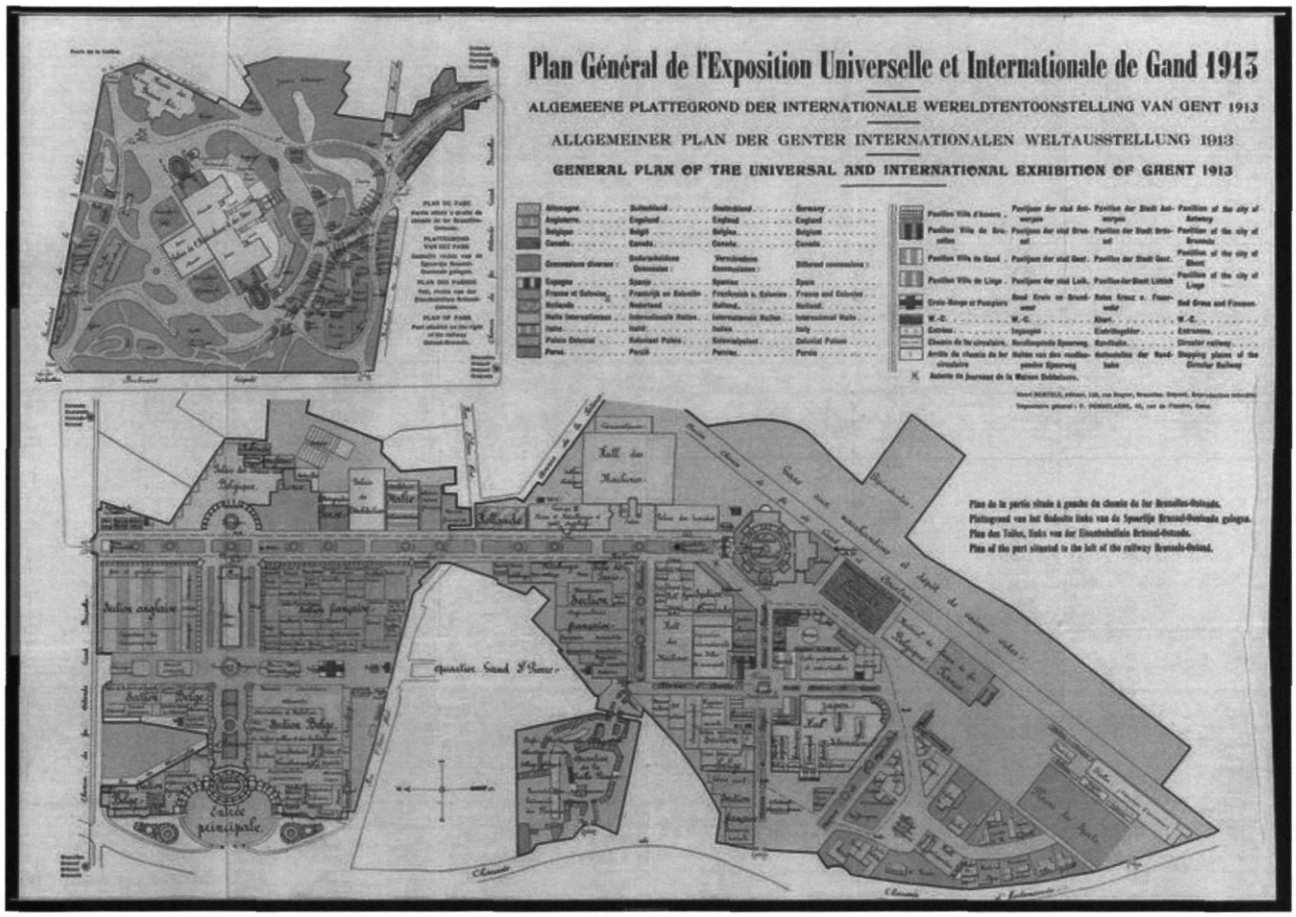
.

Ook op het **internet** is heel wat moois te vinden. T.g.v. de 100ste verjaardag van de Wereldtentoon-stelling werd in het Gentse Stadsmuseum STAM een maquette hiervan geëxposeerd.

Op de website http://www.gent1913virtueel.be is een digitale wandeling mogelijk in de expositie!

- http://www.expo1913.be.
- http://www.ugentmemorie.be/gebeurtenissen/1913-de-gentse-expo.

- http://ugentmemorie.be/sites/ugent/files(?)/de_gentse_universiteit_op-de-wereldtentoonstelling_ruben_mantels_2013.pdf.
-- http://www.gentblogt.be/2013/03/01/gentse-wereldexpo-1913-in-100-beelden.
- http://www.gentblogt.be/2013/06/10/wereldtentoonstelling-gent-online-te-bezoeken-
- http://www.gent.be/e cache/THE/4/216cnVjPTM5 M DA2..html
- http://adore.ugent.be/?q=subject wereldtentoonstelling Gent
- http://sint-pietersdorp.be/ppts/gent_2028a.pdf

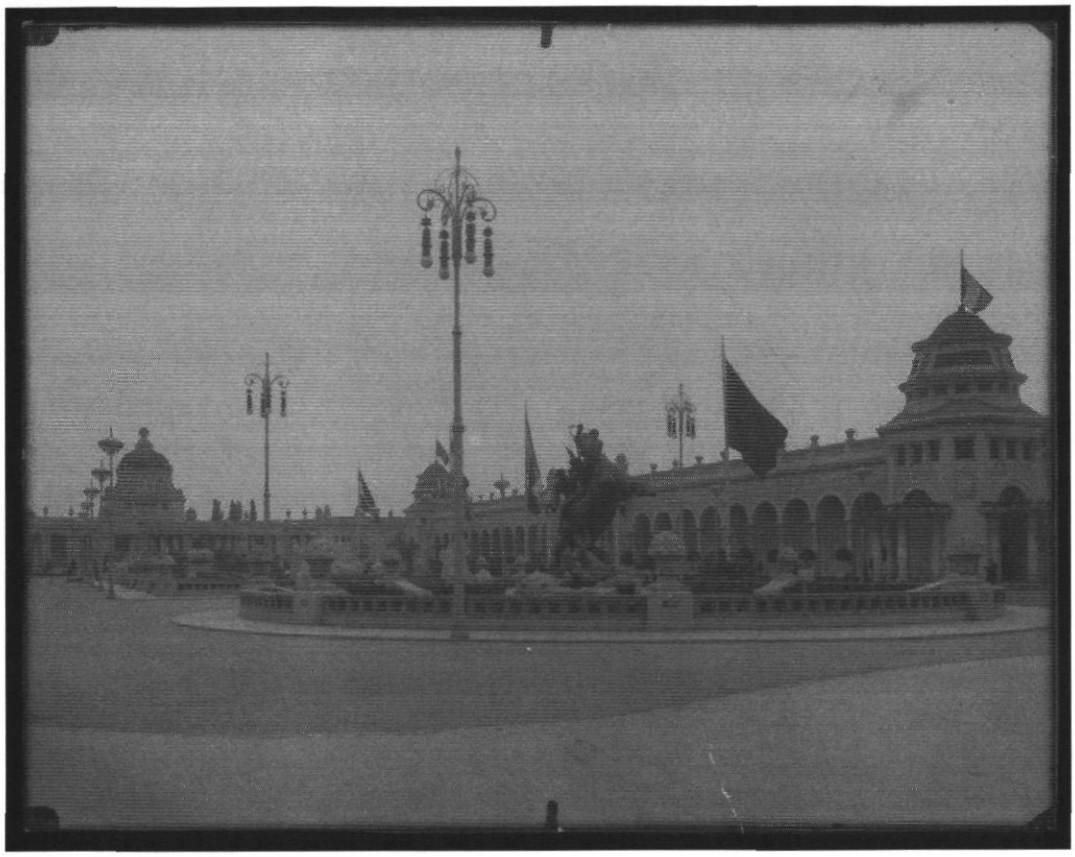
Algemene plattegrond van de tentoonstellingsterreinen (Plan "Bijou") (Bibliotheek U Gent)

Hoofdingang op de Kortrijksesteenweg (Bibliotheek UGent)

Tekening van het Erehof uit Livre d'Or van Gustave Drèze (Bibliotheek U Gent)

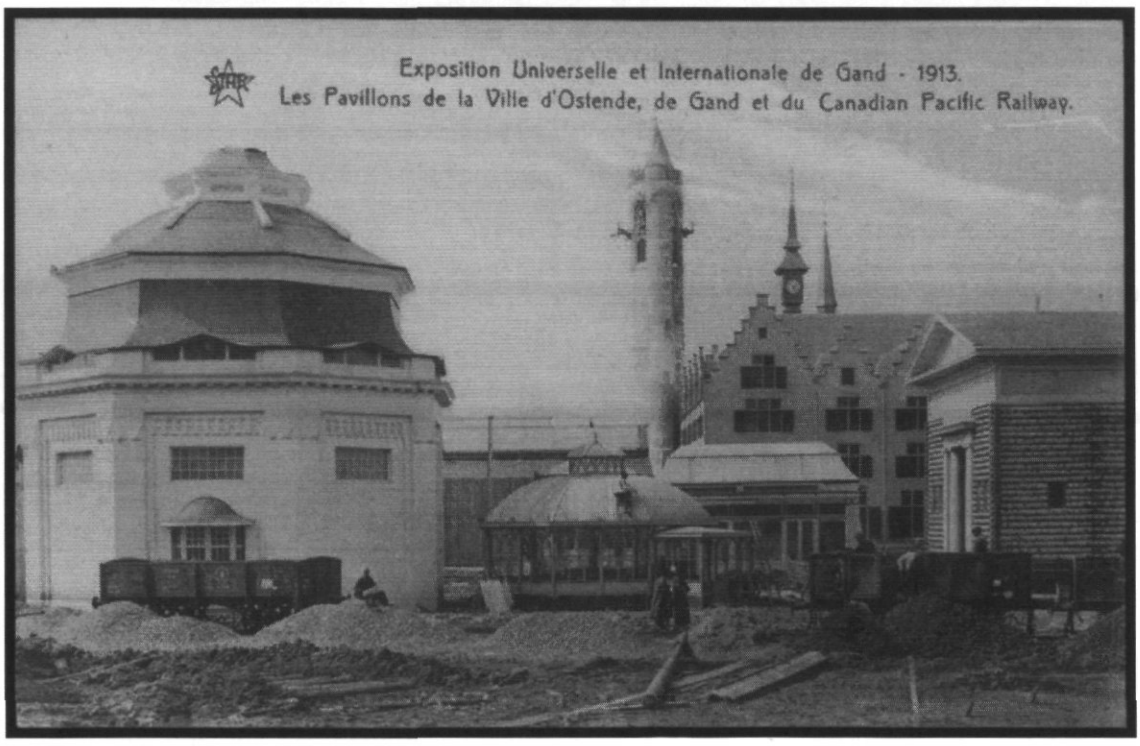
Het Erehof met standbeeld van Ros Beiaard (Bibliotheek UGent)

De machinehal, het lichtpaleis en gebouw voor kleine werktuigen was het enige paviljoen in art nouveau stijl. Architect was Geo Hendrick (Bibliotheek UGent

Het Paviljoen van de Stad Oostende (foto Stadsarchief Gent)

De Paviljoenen van de Stad Oostende, van de Stad Gent en van de Canadese Spoorwegen (postkaart verzameling Y. Dingens, verzonden 16 mei 1913). (Ook Bibliotheek UGent)

Paviljoenen van de Stad Oostende (links) en van Monaco en de Canadese Spoorwegen (Bibliotheek UGent)

Honderdste verjaardag van de luchtpost in België, met piloot Henri Crombez.
Postzegels uitgegeven 15 april 2013 (verzameling Y. Dingens)

255196

HET VERDWENEN MUSEUM VOOR MODERNE RELIGIEUZE KUNST TE OOSTENDE

door **Lionel DEWULF**

In het Oktober nummer van het tijdschrift De Plate jaargang 42 (2013) verscheen een voortreffelijk en interessant artikel van Dr Gerard DANIËLS onder de titel : "Een vergeten kapel in Sint-Sebastiaanstraat 41". Een winkelcentrum werd als nieuwe bestemming gevonden voor de vroegere kapel.

Sedert juni 1974 was daar een Museum voor Moderne Religieuze Kunst(MMRK) gevestigd , maar na het overlijden van de bezieler ervan, E H Jan Ghekiere in 1992, werd de werking definitief gestaakt, aldus de auteur.
Velen vragen zich inderdaad af waar de mooie collectie schilderijen en andere kostbare kunstvoorwerpen naar toe zijn? Laten we eerlijk zijn, de toenmalige deken E H Jozef Dessein had zin, noch de geldmiddelen noch de mankracht om in het initiatief verder te investeren. Het gebouw was onveilig en niet waterdicht, miste uitstraling en van wisselende tentoonstellingen was al lang geen sprake meer. De enige bezoekers waren verdwaalde duiven die er een eenzame dood stierven.

Bij gebrek aan interesse in het Oostendse werd in 1994 priester Mark Delrue , toenmalig pastoor te Kortrijk (en thans directeur van de Hospitaalzusters van Sint-Jan te Brugge)door het bisdom aangesteld als directeur-conservator van het Museum om de meubels te redden. Als eminent kunstliefhebber en –kenner zocht de erudite en voorzichtige Mark Delrue naar een behoud van het MMRK in Oostende of aan de kust. Het was een zeer moeilijke opdracht want het museum was niet meer toegankelijk , miste inkomsten maar toch moest de verzekering worden betaald, enz.

Het gebeurde dat de werken werden uitgeleend en van 3 juli tot 29 september 1996 verhuisde een groot deel van het museum naar Oudenburg. Sinds 1987 werden in het Stedelijk Archeologisch Museum van Oudenburg geregeld zomertentoonstellingen georganiseerd en in 1996 koos de Schepen van Cultuur, de heer Romain Roose, voor een selectie kunstwerken onder de benaming : "100 jaar Moderne Religieuze Kunst". De adviseur was Mark Delrue.

Niemand in het stadsbestuur van Oostende is op het idee gekomen om iets gelijkaardigs te organiseren, bijvoorbeeld in de Venetiaanse Gaanderijen die rond de eeuwwisseling werden opgefrist dank zij wijlen Schepen van Cultuur Kris Lambert.

Intussen veranderde de VZW van naam en werd nu "Museum voor Moderne Religieuze Kunst van het Bisdom Brugge". Bij gebrek aan draagvlak van bisdom en dekenij vond het MMRK , na twaalf jaar zoeken , in 2007 onderdak …op de derde verdieping in de koepelomgang van de Nationale Basiliek van het Heilig Hart in Koekelberg.

Er werd voor de basiliek van Koekelberg gekozen om een zo groot mogelijk publiek te laten kennis maken met het kerkelijk patrimonium luidde het. Bovendien heeft de basiliek een sterke symbolische uitstraling. Ze is een plek waar bidden en kunst elkaar ontmoeten, oordeelt Mark Delrue. De basiliek biedt daarenboven de kans om meer interdiocesaan te werken in plaats van louter in de aparte bisdommen.

Hoe dan ook : Sic transit gloria musei ostendiani. Opnieuw ging een Luister van een Oostends Museum verloren. Politici , clerici en kunstcritici waren afwezig of doof op beslissende momenten…

Door schenkingen en aankopen wisten Jan Ghekiere in Oostende en Mark Delrue in Brussel de collectie jaar na jaar te verrijken en uit te breiden. Na twintig jaar gaf Mark Delrue in mei 2013 de fakkel door als directeur van het MMRK. De dominicaan Alain Arnould , kunsthistoricus en aalmoezenier van de kunstenaars in Brussel is aangesteld als nieuwe conservator van het museum. Is het niet pijnlijk vast te stellen dat we vandaag een lege en bijna ongebruikte Dominicanenkerk hebben in Oostende, die een ideale plaats zou zijn voor het MMRK. In de Stad aan Zee is de Verbeelding niet altijd aan de Macht…

Mark Delrue blijft deel uitmaken van het bestuur van het Museum. Als lid van de Commissie voor Liturgie van het aartsbisdom Mechelen-Brussel en het bisdom Brugge levert hij een belangrijke bijdrage in de herinrichting van kerken. Wij zullen hem dus ook nog nodig hebben in Oostende, zeker met het oog op de mogelijke herbestemming van kerken en kapellen.

PS. Het MMRK in Koekelberg zal in het voorjaar 2014 worden heringericht. Tot eind februari blijft het museum toegankelijk op donderdag en vrijdag van 14u tot 16 u en op zondag van 13u30 tot 16 u.

Literatuur: - Vlaanderen nr 173, november-december 1979 p 392
- N. Hostyn, Verdwenen….het Museum voor Religieuze Kunst in De Plate,1996, p.56 e v.
- Brochure Stedelijk Museum van Oudenburg : Moderne Religieuze Kunst van 1896 tot 1996.

FOTO OP HET TITELBLAD

Zeestation Oostende-Kaai, 2012.

Zicht op de in 2012 gesloopte fietsenstelplaats en overdekte wandelgang naar het tramstation.

PLATE – VEILING 2014

Schikkingen betreffende de veiling

1. De aanbieder moet een getypte, of minstens zeer goed leesbaar geschreven lijst samenstellen.

   Bij boeken: titel, auteur, uitgever en datum vermelden;
   Bij andere stukken of het een origineel of herdruk is.
   Wij aanvaarden **geen** fotokopieën meer.
   De lijst moet samen met de te veilen stukken binnengebracht worden in het Stadsmuseum, Langestraat 69, Oostende op zaterdagen 11 en 18 januari, van 10.00 uur tot 12.30 uur en van 14.00 uur tot 17.00 uur. De stukken zullen bij het aanvaarden gecontroleerd worden. Er worden geen stukken meer aanvaard de avond van de veiling.

2. De geschatte waarde per stuk moet minstens 5 Euro bedragen.

3. Op zondag 26 januari, tussen 10.00 uur en 12.00 uur, zullen de aangeboden stukken te bezichtigen zijn in het Stadsmuseum. De lijst met de te veilen stukken zal reeds beschikbaar zijn. Wie op de kijkdag niet kan komen kan de veilinglijst terugvinden op de website (www.deplate.be).

4. Op de avond van de veiling, donderdag 30 januari 2013, zal de lijst ook te koop aangeboden worden.

5. Het bestuur behoudt zich het recht voor de veiling te annuleren indien het aanbod te schraal is.

6. Verder blijven de vroegere schikkingen van toepassing:

   Een % komt te goede van De Plate. Dit procent werd vastgesteld op 20 % dat afgehouden wordt van de verkoopsom;
   De stukken (boeken, foto's, affiches, plannen, enz. maar geen breekbare voorwerpen) moeten betrekking hebben op Oostende of de Kuststreek

LIDGELD 2014

Het lidgeld voor het lidmaatschap bij de Koninklijke Heem- en Geschiedkundige Kring De Plate is voor 2013 vastgesteld als volgt:

Aangesloten lid	€ 15
Steunend lid	€ 25

Enkel zij die tot nu toe niet gestort hebben (laatste storting ontvangen op 28 november) vinden hierbij een stortingsbulletin.

Fernand MUS
Penningmeester

ZO WAS MARIAKERKE - derde en laatste deel

Onlangs verscheen, van de hand van Marc CASIER, het derde deel van "Zo was Mariakerke".

In dit werk bespreekt de auteur

- honderden huizen op Mariakerke; wanneer gebouwd, wie was de eigenaar, enz.
- detailbespreking van tientallen straten van Mariakerke.
- klasfoto's van de Vercamerschool en van de katholieke school.
- doodsprentjes.
- foto's van feesten, optochten, vieringen, enz.
- wie waren de laatste burgemeesters van Mariakerke?
- en nog zoveel meer.

Het boek is in A4 formaat en bevat meer dan 300 bladzijden.

Te koop in de boekhandel of door storting op rekening BE31 9795 2660 8355 van Marc Casier – Oostende.

De drie delen samen kunnen bij de auteur verkregen worden tegen de prijs van 95 € i.p.v. 120 €. Bedrag te storten op bovenstaande rekening.

Uitvaartverzorging - Funerarium

Jan Nuytten

Het **uitvaartkontrakt**
is de absolute **zekerheid**
dat uw begrafenis of crematie
zal uitgevoerd worden volgens
uw wensen en dat uw familie
achteraf **geen financiële**
beslommeringen heeft

Stuiverstraat 470
8400 Oostende
tel. 059/80.15.53